

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NORSK HISTORISK KJELDESKRIFT-INSTITUTT

Diplomatarium Norvegicum

BIND XXII
FØRSTE HALVBIND

KOMMISSJONEN FOR DIPLOMATARIUM NORVEGICUM
Oslo 1990

Herr *Henrik Krummedike* (høvedsmann på *Båhus*) skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk, at han sender ham tusen mark danske¹ med (hans kapellan) herr *Jakob*, og skulle sendt dem før om de som skyldte ham hadde holdt ord. *Jakob* kan gi underretning om alle nyheter, men *Henrik* vil be *Svante* komme til *Ålvsborg*, for *Henrik* har mangt å fortelle.

Original på papir i RA Stockholm, Sture-arkivet nr. 1. Spor etter brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 160.

1. 2. juli 1498. København.

Broderligh kerlige helsen altiid forsend met Gud. Mo I vide kære broder ath jegh sender nw Ether met her Iacop twsennæ marck danskæ penninghe. Och haffde jegh længe siden senth Ether them haffde megh her holdes ord aff thee som megh er plectigh. Kære broder kan her Iacop vnderuissæ Ether allæ ærende som her nw paa ferde ære. Kære broder bether iegh Ether kerlige ath I met thet snaresthe villæ komæ ned til Elsborrigh. Iegh haffuer mange merkælige ærende ath vnderuissæ Ether. Och hwath iegh kan vare Ether tiil vilge och kerlighed ther skullæ I altiid finde megh velwilligh tiil. Raader och biwder altiid offuer megh som offuer Ether broder. Ether her met Gud almegettuste beffallendis. Ex Køpenhaffn feria secunda post Petri et Pauli apostolorum anno Domini mcdxcviij^o meo sub sigillo.

Henrich Kromedicke ridder.

Utenpå: Velbyrdigh man och strengh ridder her Swanthe Nielsen Swerigis marsk sin kære broder.

¹ Jfr. DN XVIII nr. 159, 18. februar samme år.

Herr *Henrik Krummedike* (høvedsmann på *Båhus*) skriver til herr *Svante Nilsson*, (høvedsmann) på *Ålvsborg* at hadde han vært tilstede, skulle han ha betalt en kjøpmann 400 mark på *Svantes* vegne, slik han ble bedt om i *Svantes* brev som *Henning Gage* kom med. Han har gitt *Henning* smør for 100 rhinske gylden og fått kvittering, men *Henning* beholdt *Svantes* memorial. Han har sendt tilbake kongens skriver, og sin egen svenn med ham for å spørre når han skal komme til kongen, og for å få instruksjer om hva han skal gjøre i *Norge*. Det underer ham storlig at *Svante* ikke har holdt ham underrettet om sine saker.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 229. Rest av et påtrykt brevlukkende segl.

2.

31. mai 1499.

Båhus.

Broderlig helsen till forn skreffuit met Wo[r] Herræ. Mo I wiide kiære broder at jeg haffuer nw fonget Ethers skriwelsæ met Henning Gagge swo ludendis at jeg skall fornøge en køpman paa Ethers wegnæ¹ fyre hwndret marc. Kære broder haffde jeg waret tilstede tha skulle for^{ne} køpman haffue bleffuet fornøget aff meg paa Ethers wegnæ met en² god willie efftir Ethers skriwelsæ. Oc haffuer jeg nw fornøget for^{ne} Henninng Gagge paa Ethers wegnæ smør for hwndrit *rhenske* gylden oc taget hans breff ther paa men then memorall som I sende meg beholt Henning. Mo I oc wiide kiære broder at jeg sender nw wor nadige *herris* skriffuer fra meg igen oc till wor nadige *herræ* met alle *myne* ærinde oc *myn* swend met *hannom* at *anamme* swar aff wor nadige *herræ* igen nar oc hwar jeg skall komme till wor nadige *herræ* oc hwre jeg skall holle meg om alle ærinde oc sager som jeg haffuer forhandlet paa wor nadige *herris* wegnæ *her* i Norge. Kiære broder *wnder meg storlig at J eckj haffue tilforn skreffuet meg till om alle arinde hwre thet Ether haffuer ganget i hande siiden wy skyldis at. Kiære broder bywder meg till om alle arinde. Jeg will altiid ware Ether till willie i alle mathe som en broder vdj hwess meg tilsiigis aff Ether eller nogen paa Ethers wegnæ oc hwess I meg loffuit haffuer *tøffler meg engthit paa i nager mathe. Befalendis Ether Gud alsommechtigiste. Screffuit paa Baahwss annen Helge Legome dag aar *et cetera* xc ix vnder mit indsegell.

Henrig Krwmdick ridder.

Utenpå: Tiill hederlig oc welbyrdiig man *her* Swante Nielsson ridder [... 12...] paa Elsborg paa wor nadige *herris* wegnæ konning Hans *et cetera* *myn* [... 12...] kiærlig sendis thettæ breff.

¹Over linjen. - ²Over linjen.

Herr *Bengt Ryning* skriver til herr *Svante Nilsson* at han ikke kan skaffe ham jern, og at (sviger)moren fru *Gjertrud (Narvesdatter)* er død. Noen herrer i *Uppland* har bedt ham fortelle *Svante* at erkebiskopen (*Jakob Ulsson*), herr *Sten (Sture)* og flere herrer ikke våger å skrive til *Svante* på grunn av hans omgang med herr *Knut (Alvsson)*. *Svante* kan bli foraktet og isolert. Hva knapene drøftet seg i mellom den tiden prestemøtet ble holdt i *Norrköping*, har *Bengt* ikke fått rede på, men det er ikke verd å stole for mye på dem. *Bengt* ber til sist *Svante* rive brevet i stykker.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 830. Trolig skrevet av herr Bengts skriver (se Sjödin ut infra – s. 461 n. 3). Spor etter segl.

Trykt i Sjödin: Gamla papper II s. 396 f.

3. [Etter 6. juli 1499?]¹ Ål.

– – –. Kære sælle mi² ma J vide ad jag fik nagen skrivelse ok bod af nager gode hærreer j Opland vid thed sinne ad jag skville late Jder första ad the gode hærreer min hærre erkebispem ok hær Sten ok flere g[o]de hærreer ville Jder g[a]nzska gerna tilskrive om rikesens mærkelig ærende skyld ok nv tøres the thed ikke gøre før then omgængilse som J have med hær Knvt ok flere ok thy frøkte the storlige ad riked skal blive storlige til akters før sadan saker skyld. Kære selle frøkteer jag ok ad J blive ganzska storlige førakted j mange made. Ider gode venner som gærna ville Jder tilbivde om al ærende som stor mak [t] oppa lage the dørvis ikke til. – – –.

¹Om dateringen, se O. J. Benedictow i HT 53 (1974) s. 142-45. –
²Overstrøket.

Morten Ryanere (borger i *Stockholm*) skriver til herr *Svante Nilsson*, kongens marsk, råder ham til å være tro mot kongen og omtaler deres økonomiske mellomværender. *Morten* ber ham òg seye her *Knuut* oc hans kiere hostrv gode nat¹ pa myne wegnne, gjengir politiske rykter og omtaler igjen deres økonomiske mellomværender. 15. april [1500]. Sturearkivet nr. 482. Trykt i Grönblad nr. 67.

4.

¹Å si godnatt kan både bety å hilse til og å si farvel til/bryte med, en mulig tolkning i dette tilfellet, se O. J. Benedictow i HT 53 (1974) s. 143, n. 78.

Herr *Henrik Krummedike* (høvedsmann på *Båhus*) skriver til herr *Svante Nilsson*, høvedsmann på *Ståkeborg*, at kongen har sluttet våpenstillstand med ditmarskerne, med avtale om voldgift. *Svante* bør tenke over hva han vil gjøre med herr *Bengt Åkessons* uforsvarlige bestyrelse av den unge *Åkes* gods og striden hans med fru *Birgitta*. *Svante* har ikke sendt brev om sine mellomværender med *Henrik*, og *Henrik* kan merke at han er baktalt, også av folk han ikke trodde slikt om. Omkring 29. juli vil *Henrik* på nytt sende breviseren opp i *Sverige*, og da med 100 eller 200 okser.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 240. Rest av brevlukken-de segl.

5.

21. juni 1500.

Båhus.

Broderlig kerlighed helszen forsendt meth Wor Herre. Kære broder her Swante sonderlige gode wenn maa I wide at iag fick nw scriffuilsze aff wor kærste nadige herre lydendes at hans nade maa well. Oc er kometh i dage mellom hans nade oc the ditmersche oc skall wor nadige herre oc the ditmersche wære i rætthe for domere om the sager them emellom ære. Kære broder maa J wide at her Beint Aghesson far merckelige ildhe meth Aages gotz som han haffuer j forswar swo ath thiennerne ære platt forarmede. Oc haffue the warith hoess drengen oc kærth at the mwæ platt forløbeth thii han skatther them offuermade. Han formoder at drengen woxer fast op oc weedh han will haffue sith ighen. Hwad Ether tøkkes ther till at gøre maa I wære fortenckt oppaa. Kære brodher som Ether well fortencke at J haffue scriffueth meg till at jag skulle snarlige ther effther haffue faath Ether scriffuelse om the ærendhe oss emellom ere oc jag haffuer ther till forlatt meg oc togh ey faath hwercken scriffuelszer eller budh. Thii kære broder kan jag well mercke at Ether twiffuel vtj then deell som iag haffuer sagdt Ether till. Togh skall Gud widheth at myn skyldh ey j skall findes j noghen maade æn togh ath J wille *tiro them ythermere æn meg om nogre fører noghen deell for Ether thii iag kan well mercketh at swo er skeeth. Thii bether iag Ether kære broder at J wille æn nw well gøre oc biwthe meg Ethers willie till om alle ærende hwor iag skall forlade meg till om wore ærende som Ether wel vitherligthe ære oc haffuer enghen twiffuel paa meg. Iag wil ware Ether for en broder som iag haffuer Ether till sagt meth liiff oc gotz oc all deel som iag kan oc maa. Meg twiffuell entheth paa Ether ythermere æn paa myn broder. Kære broder lader enghen faa macht at føre meg nogheth paa for Ether swo J setthe ther troo till æn togh iag weedh ther legges windh om aff the iag ey trodhe ther till. Kære broder tagher meg theth ey till mistycke eller vwillie at iag biwther Ether swo diærfflige till. Maa I oc wide kære broder at her Beint meen at wende then skade ind paa Aghe som han nw faaer aff frw Beritthe oc sipher han haffuer then for hans skyll thii hwn haffuer nw indförlissze j hans gard oc gotz. Tagher ther breff oppaa aff frw Birgitte at han enghen skade haffuer faath for Aages skyldh. Aghe haffuer forbudheth bønderne at sware hanom effther thenne tiidh. Kære broder maa I wide at iag ather at sendhe thenne breffuiszere op i Swærige ighen om sancte Oluff dages tidhe meth j^c øxne eller ii^c at gøre myt besthe meth. Bether iag Ether kerligen at J

wille giffue meg Ether breff at hanom skede entheth forfang. Theth will iag kerligen forskylle meth Ether. Kære broder biwther meg till hwadh gode tidendhe hoes Ether er. Oc haffuer iag nogheth som Ether gadning er eller Ether gøres behoff skulle J rade oc biwthe offuer nar J meg till biwthe. Raadher oc biwther offuer meg som offuer Ether broder. Oc lader Anne helsze Ether meth mange m gode næther. Her meth Ether Gud befalendes. Ex Bahws *dominica proxima prius corporis Christi*¹ anno Domini m^o d^o.

Hinrick Krwmedick riddere.

Utenpå: Erlig oc welburdig man her Swanthe Nielsen riddere oc howitzman paa Stegeborg syn kære broder herligen.

¹Med gresk bokstav, X, og abbreviatur.

Erland Esbernsson skriver til herr *Svante Nilsson*, Sveriges marsk, at han har tinget fjerdingsting og snart skal tinge herredsting om saker som er viktige for *Svante*. Han sender ham mester *Mikkel* med to skodde hester. *Mikkel* er en god kruttmaker og har vært i tjeneste hos biskopen i *Skara*, men avslo å gå i tjeneste hos herr *Henrik Krummedike* og herr *Erik Eriksson*, fordi han hadde lovet seg til *Svante* da *Erland* møtte ham på prestemøte i *Skara*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 235. Rest av brevlukkende segl.

6. 19. september 1500. Ettak.

--. Kare herre sendher jak Idher en god dande swend som hedher mester Michel oc er en god pwlwer magher som kam fra bispen aff Skare oc er wel ferdog met twa skone hesthe. Oc haffuer han saget mik sin tro tenest paa Idher wegne oc war jak *jak ther fast wt om for jak kwnne faa honum forthi her Henrick Kromdeky oc her Erick Ericsson haffde theris bwd oc scriffwilze til honum. Tha wille han engom lwndom komme til them forthi han loffuet mik i Skare i prestmote at han skulle komme til Idher hwlket han haffuer hollet som en dande swend. -- .

Herr *Svante Nilsson* (*Sveriges marsk*) skriver til herr *Henrik Krummedike* (hovedsmann på *Båhus*) at budet, svennen *Henning Gagge* som best kjenner sakene, skal komme til *Henrik* så snart han blir frisk. *Svante* stoler på at *Henrik* vil ha hans og sønnens, lille *Stens*, beste i tankene, takker for velviljen overfor svennen *Hans Tubbe*, og ber ham sende mynten med *Henning*. Det finnes de som har budt ham 2 eller 3 000 gylden mere enn godset er verd.

Konsept på papir i RA Stockholm, Sturearkivet.

7. [Omkring år 1500.] [Uten sted]

Broderlig kerlig helsæ nw oc altid forscreffne met Wor Herræ. Kære broder her *Henrich* sønderlige gode wen tacker iach *Ider* kerligæ for then weliaë och troth broderskap I meg her til dagss bewisdh haffuær¹ met *Ider* gwl och peninge hwickith iach och troligæ mot *Ider* forskyllæ wel met lifff gotz oc al del som iac kan och maa saa lengæ iach leffuær. Kære broder som iach screff *Ider* til i sith met *Ider* swenæ ath iach ofortøffret willæ haffuæ myth wissæ budh til *Ider* et *cetera* saa maa I widhæ ath iach hadhæ i acth ath sænth myn swen *Hæning Gaggæ* til *Ider* effter thy han bæst weth aff then læglighet. Oc som han waar endelss redhæ til wægss fick han sannæ forfal met swar soth som han æn nw icke forwunnit haffuer. Thy nøddes han saadan reysæ opsettæ oc skal han² tog³ ligæwæl met thet snareste at han saa møkit til mach⁴ passæ⁵ kan kommæ⁶ bliffuær⁷ giffuæ seg⁸ kommæ⁹ nedh til *Ider* paa mynæ wegnæ met saadanæ befallinger ath I paa *Ider* oc iach paa mynæ sidhæ skullæ forwidhæ oss fullæligæ hwærn met annæn om then del oss emællæn er. Oc wel iac haallæ *Ider* al then del iach *Ider* loffwit sagt oc bebreffuit haffuer som broder bør at gøre annæn. Meg twiffler och enctæ paa *Ider*¹⁰ at I jo i allæ mottæ wellæ widhæ myt bæstæ¹¹ och myn¹² sønss bæstæ¹² elskelige kære sønss *Sten* lillæ bæstæ hwickith iach kærligæ aff *Ider* begærendes ær. Kære broder tacker iach oc *Ider* kerlige¹³ storligæ for thet¹⁴ *Idert*¹⁵ godhæ tal I hadhæ til thenne myn swen *Hanss Tubbe* sist i *Københaffn* til huickit iach haffuer forlathit oc æn nw forlather fulleligæ bediændes *Ider* ath I wellæ ware fortænctæ om nogen ythermere vntsætning at gøre meg met¹⁶ met thet førstæ myt bud *Hæning Gaggæ* til *Ider* komendes ær och met saadan mijnt iach ey kommær til actherss met¹⁷ paa¹⁸ som I wæl widhæ hwre ther om ær her oppæ i landen. Hær finness wæl the som haffuæ bwdit meg ij ællir iij twsind gyllen mere æn gotzæn ære wærdh hwickit iach enctæ haffuer acthet oc skulle meg¹⁹ aldrig saa¹⁹ ²⁰æn ful²⁰ stor traang oppaa gaange som *Gud* forbiwdhæ. Tog skal iach haallæ *Ider* al then del iac *Ider* loffwit oc sagt haffuer saa ey skal annet

finnæss i sanningen. Kære broder ythermeræ haffuer iach befalit thenne breffwisare Hanss Twbbe at vnderwisæ Ider om allæ ærende æn iach nw scriffuær til *hwickth I mwæ fullæligæ sættæ tro och lith til i allæ mottæ. Raader oc biwder ower meg som ower Ider kære broder. Oc huor iach kan ware Ider til al welæ oc kerlighet gør iach altidh. Hel-sær Ider elskelige kære hwssfrv ffrw Annæ oc Ider kære barn paa myne weynæ oc lather Sten lillæ helsæ Ider oc them met maange godæ nætter.

¹r overstrøket. - ²Overstrøket. - ³Over linjen. - ⁴Overstrøket. - ⁵Over linjen. - ⁶Overstrøket. - ⁷Over linjen. - ⁸⁻⁸Overstrøket. - ⁹Over linjen. - ¹⁰Over linjen. - ¹¹Overstrøket. - ¹²⁻¹²Overstrøket. - ¹³Overstrøket. - ¹⁴Overstrøket. - ¹⁵Over linjen. - ¹⁶Overstrøket. - ¹⁷Overstrøket. - ¹⁸Over linjen. - ¹⁹⁻¹⁹Overstrøket. - ²⁰⁻²⁰Over linjen.

Heming Gad skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk om kong *Hans* og om *Linköping* domkapitel. Han ber ham sighia her *Knwth* then edhle herre *her och myn ffullgodh wen ffrw *Metthe* jomffrw *Karin* myn herre och hosbondhe met all the edle barn manghe godhe netther, og ber ham i en etterskrift sighia jomffru *Karine* thet henner kirchio herre hawer ffangith sigh andhre deye her j *Linköping* och holler then edle jomffru myn herre och hosbondhe ey mer thro æn en *Malmøss* man. Han loth likawell sighia sine gamble deye godha nath met inghe store hiertans glædhi et cetera. 15. januar [1501].¹ *Linköping*. Sturearkivet nr. 1491. Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 176.

8.

¹Datert etter omtalen av herr *Knut*, fru *Mette* og jomfru *Karine*.

Hemming Gad, electus i *Linköping*, skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk og høvedsmann på *Stäkeborg*, om brev fra herr *Sten Sture* og om kongen, og ber ham hilse her *Knut* oc wore bæste wenn¹ wor hosbonde² och barnen kerlige pa waare vegne met monge gode netter. 23. januar 1501, *Linköping*. Sturearkivet nr. 1492. Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 178.

9.

¹Han kaller i brev nr. 8 fru *Mette* sin fullgode venn. - ²Jomfru *Karine* Alvsdatter må være ment, jfr. ovennevnte brev.

Hemming Gad, electus i *Linköping*, skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk og høvedsmann på *Stäkeborg*, om kongen, og ber ham hilse og dele den ferske langen han oversender *met then erlige herre her Knut oc ware bæste wener*¹ *men ey met ware hosbonde*² *epter vj*³ *kunne ey faa klædhe eller peninge før ware klædhe tienste ther os bør at haffue begerendes gerne at Edher strenghet wille sighie henne wor hand op oc frij epter thenne dag. 23. januar 1501, Linköping. Sturearkivet nr. 1493. Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 177.*

10.

¹Fru Mette Iversdatter, jfr. foregående brev note 1. - ²Jomfru Karine Alvsdatter, jfr. foregående brev note 2. - ³Overskrevet uleselig ord.

(Herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk og høvedsmann på *Stäkeborg*) skriver til herr *Sten Sture* (*Sveriges* riksforsander) om den vellykkede agitasjonen blandt allmuen og om kamphandlingene i *Sverige*. *Stens* gård på *Häringe* har blitt plyndret, i likhet med *Svantes* og mange andre gode menns gårder. Svennen *Henning Gagge* kom fra *Båhus* og meddelte at summen herr *Henrik* (*Krummedike*) skulle betale var rede,¹ men da en prest som hadde vært i *Vadstena* 1. august fortalte hva *Sten* hadde sagt på burspråket der, sa *Henrik* at han ikke ville styrke kongens fiender med penger eller annet, og *Svante* tapte de 2 500 mark. *Svante* har skade og forderd på alle sider, men vil forsvare *Nyköping* med liv og makt. Han skal hilse fra fru *Mette*, jomfru *Karine*, lille *Sten* og alle barna.

Konsept på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 173.

11. [Etter 1. august 1501.]² [Uten sted]

-- -. Kære fader kom oc myn swen Hæning Gagge op fra Bahwss oc waar then penninge summe alt redhæ som iac skullæ haft vtaff her Henrich. Daghen tilforne som Hæning skulle then anammet kom en presth som i Wastena waar om *Vinclum Petri* oc fortaldæ for her Henrich thet tal I hadhe på burspraaket i Wastena til hwicket her Henrich sagde at han ey motthæ forstærkæ syn kongis oc herris fiænde met penninge ellir naaken del oc ther met blefwæ mig borthæ iij^m mark som iac skullæ hafft aff honum. -- -. Lather ffrv Mættæ jomffrv *Kaderine* Sten lillæ oc allæ barnæn helsæ ider met mange gode nætter.

¹Brev til herr Henrik om saken, nr. 11. - ²Jfr. brevets prest som hadde vært i *Vadstena* 1. august.

Sten Sture, hovmester i *Sverige*, Knwt Alsson ridderer j Norge, kopperbergsmenn, sølvbergsmenn, jernbergsmenn og menige allmue i *Dalarne* skriver til *Heming Gad*, electus i *Linköping*, herr *Svante Nilsson*, marsk, klerker, fribårne frelsemenn, kjøpstedsmenn, kronens skattskyldige bønder, landboer og menig allmue i *Östergötland* om grunnene *Sverige* har til å gjøre opprør mot kong Hans. 29. august 1501, uten sted. Sturearkivet nr. 19.

12.

(Herr *Sten Sture*, hovmester i *Sverige*) skriver fra *Tuna* til herr *Svante Nilsson* (*Sveriges* marsk) om agitasjonen i *Dalarne*, det åpne brevet til *Östergötland*, og om biskopene, og beretter at han lar nw her Knwt Alffson bliffue her oppe oc drage nider med tenne machth. [Sensommeren] 1501¹, Tuna. Sturearkivet nr. 188.

13.

¹Brevet må være omtrent samtidig med foregående av 29. august 1501.

Hemming Gad, electus i *Linköping*, skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk, om herr *Erik Erikssons* usikre lojalitet mot *Sveriges* rike, riksrådet og innbyggerne, om de mulige forhandlingene med herr *Nils Clausson* og om skatteoppreving. Han ber *Svante* hilse ffrv Mætta jomffrv Karen och all barnen tesliges med monge gode nætthet. 1. september 1501, *Linköping*. Sturearkivet nr. 1496. Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 189.

14.

Herr *Sten Sture* (hovmester i *Sverige*) skriver til herr *Svante Nilsson* (*Sveriges* marsk) om skyting med en mørser og om et brev fra herr *Nils Klausson*, herr *Peder Turesson* og *Axel Posse* om at her *Henrik Krwmmmediike* vndsiger tøm fasth j *Vestergöllandh* och vill alt lathe hugge hand och footh vtaff, og gir opplysninger om forholdene i *Sverige* og kongens mislykte vervning i *Lübeck*. 4. desember 1501, *Stockholm*. Sturearkivet nr. 31. Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 196.

15.

Hemming Gad, electus i *Linköping*, skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* rikes marsk, og gir en inngående skildring av de militære tiltak under beleiringen av

Stockholm slott, foruten å omtale forholdet til erkebiskop og domkapitel i *Uppsala* og forleninger. Herr *Svante* bes hilsse myn besta god ven ffrv *Mætta Alffwin*¹ jomffrv *Karen* och all barnen met monge godo nætter. 6. december 1501, Stockholm. Sturearkivet nr. 1497. Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 197.

16.

¹En sønn av herr Knut Alvsson?

Herr *Erik Eriksson* skriver til herr *Svante Nilsson* (*Sveriges* marsk) om stridigheter om len og om kongens krigsforberedelser, som han også har underrettet herr *Knut Alvsson* og andre om. *Svante* burde la *Knut* få vite at om han ikke kommer til *Norge*, blir de gode menn som hver dag venter hans komme, nødt til å gå kongen til hånde igjen. Herr *David* skotte kom fra *Norge* mot *Ålvsborg* med tre eller fire skip. Herr *Henrik Krummedike* sendte ham mat og annet, men *David* sendte det tilbake og venter trolig på *Knut* under *Norgessiden*. En sjørøver ba om leide fra *Eriks* fogd, og ville feide mot kongen; fogden turde ikke gi ham det, men sjørøveren kommer nok igjen.

Original på papir (noe skadet) i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 301. Spor av brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 199.

17.

12. desember [1501].

Lena.

- - -. Kere frende screff iak Idher tiill och myn swogher her Knwd Ollsson sambledis tesse effther^{ne} tyende ath Age Hansson haffwer for wissæ tyendhe ath kongen er i Kyoppenhaffen och vill holle syn jwll poo Worberigh och haffwer forsambleth folk. - - -. Kere frende tykthe mik rad ware atI lode her Knwd forstaet om han ickæ komb tiill Norge the gode men som are tiill villæ ath the otther nøddis koninghen tiill hondh thom tiill stor skade och forderff forti the forbydde ther hans tiill komelsæ dagh fran dagh et cetera. Kiere frende war her Daudid skotte aff Norge inndh moth Elwensborgh met iii eller iiiii skipp bemannet och venthe effther her Knwdh. Och [s]ende her Henrich Kromedigh honom fersk math och andet hwad honom tyc [k] tis. Tho sende her Daudid honom thet i gen. Och formogher iak han bydher vndher Norgis sjde effther her Knwd et cetera. - - - .

Herr *Sten Sture* (Sveriges riksförstander) skriver til herr *Svante Nilsson* (Sveriges marsk) om agitasjonen blandt allmuen og andre tiltak i striden mot kong *Hans*, og legger til at: *Kære son som J sistens screfwe mich till om her Knwt Alsson nær J ok the gode herrær rigisins radh komme till samens hwad J ok the mich tha rade ther vdj thet skole J fine mich velwiligh vele gerne gøre badhe j the och all annen ærendhe hwad Eder till velie ær och till bestand komme kan.* 28. januar 1502, Stenby. Sturearkivet nr. 34. Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 202.

18.

Arvid Siggesson, kirkeprest i *Fellingsbro*, skriver til marsken, herr *Svante Nilsson*, og meddeler ham politiske nyheter og nyheter om hertug *Christierns* tiltak mot herr *Knut* (*Alvsson*), om dennes framgang og om herr *Henrik Krummedikes* folk. Han gjengir også nyheter om kong *Hans* og gir herr *Svante* politiske råd.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 259 og 919 (den innlagte seddelen). Spor etter påtrykt brevlukkende segl.

Trykt i Sjödin: Gamla papper II s. 9-10 og 45 (seddelen).

19.

20. februar 1502.

Skara.

Mine ødmyke kerlige helso altiid sænde *medh* Waar *Herre*. *Kære* hær *Swanthe* mage *J* withe ath *j* thenne landzænde ære inge tydinge annen æn gode *Gud* tess loffuith. Oc waar *jach* nw *j* tæss dage paa *Ørsteen*. *Jnge* tydinge wære ther for wisse aff *Danmarch* andre æn ath hærtog *Cristyern* waar *j* *Wardbergh* *medh* the skaniske hærrer saa hanss makt kwnne forslaas til *iij* eller *iiij^c* wæraktige oc wille waret pa *Baahwss*. Som tænkes kan tha aktede han sigh in *j* *Norge* moth hær *Knwt* mæn hwat hanwm drogh ther *j* fran weeth man ickæ æn. Han drogh til rygge in *j* *Danmarc* igen och haffuer gyort wtbodh pa stæderne och frelset ath the skule wara i *Calmarne* *xiiij* dage for pingxdage *medh* kost til *Mychelsmesso*. *Jnge* wiss tydinge ære hær aff konigh *Hans*. *Sommelige* segie ath han ær aff synnath somlige mene ath han ær *j*ne *j* *Tyskland* at gøre syne dotters bröllop och *medh* thet samme brwdlag skal han wilie draga hiith in *j* rikit. *Mæn* ee hwro thet ær om hanss ærende belægit tha gyffue *Gwdh* och sancte *Erik* hans wpsaath ingen framgong *et cetera*. Hær ær och nw kommen gode tydinge fran hær *Knwt* saa ath han ær kommen sigh wæl fore *medh* then almoge *j* *Norigye* sa thet hans owenner spørgie tidende aff honum. Hær *Henrik* *Cromedikes* fogter oc swener ære dragne aff lænith oc til slotthet oc kan han haffwa widh *c* karle als onth oc got pa slotthet. *Jach* wil nw

haffwe myne bespeijen thiit in ath forhøre om alle tydinge sa ath iac wil withe *sanningen* nær Gud føger iach kommer wp til *Ider*. Hær kom nw een mwnk nidh som skal til *Danmarc*. Han førde *gansze* gode tydende om *Ider* och *Ørebro* slot. Then alzmectogste Gud gyffue at sa j *sanningen* ær. Hær ær mongh *Ider* fatig mæn vorden glad wtaff oc *synnerlige* thenne gode herre myn hærre biscoppen. Jach hade *gerne* lenge sedhen waret wppa nær *Ider* tha ære mijne ærende sa ille belægen. *Synnerlige* haffuer *Mattis* Kafle brygget mijch wppa nager tesse fryborne mæn saa ath iach magh ffaara een deels sa godh hæden som jach kom hiit wtan myn hærre biscoppen fynder mich nogre gode raadh. Huar jach kan wara *Ider* til al ødmykt wilie oc tijænste *thet* gør jach altid *gerne*. Jder hær medh then alzmectogste Gud befalendes. *Scriffuit* j *Scaris Reminiscere* søndag anno *Domini etc* 2.

Arwid *Siggeson* kyrkeprest j *Fellendzbro*.

Utenpå: Erligh och wælbyrdogh strænge riddare hær *Swanthe* *Nielson* *Sweriges* rikess marsk *et cetera* medh ødmykt kerlige.

På en vedlagt seddel: *Jtem* som hær gaar rykte ath *Y* skule pa thenne tiidh anama *Ørebro* then alzmectige Gud gyffue ath saa for *sanningh* ær. Skeer *thet* tha tæncker *Idert* beste om the fogte som *J* ther til skicke skule. Och ær eij raadh ath *Y* gyffwe *Ider* tædhen for æn *thet* ær saa bespisat medh al tilhørelse som makt pa ligger oc til *Stocholm* gørss *Ider* icke behoff faara for then stora fortæring skul och for monge saker skul *et cetera*. Gwdh gyffue at *Ider* stycke belæges epter *Ider* eygen wilie och ath *thet* begrepe snarlige godh ænde for *Stocholm* saa ath *Y* fyngte *Idert* folch til sammens och *Ij* kwnne komme medh noget makt hiit nijdh j landith. Tha sloge *thet* rykte the danske myket for øgonen och hær *Henrich* *Cromedike* tesliges och ther medh kwnne hær *Knwt* *Alfson* tæss frijere begaa syne ærende til ænde. *Jtem* som *J* talade *thet* *J* wille nidh aat *Smaland* tha formoder iach ath *thet* ær *Ider* inthet belægit ath faara tiith antige til *Calmarna* eller annerstadz for æn *J* hafue bestælt *Ider* ærende forst j *Nærikke* *Akerbohærede* *Wærmeland* och saa hær nydre thy huat *Ider* fattes til bespise slottet medh *thet* faa *J* hær nydre lættare mæn j *Stocholm* staar *thet* *Ider* for dyrth epter sadane tæringh ther hafuer wareth och ær. Betæncker *Idert* eygit besta oc faarer wæl medh almogen som makt pa ligger *et cetera*.

Herr *Erik Eriksson* skriver til marsken herr *Svante Nilsson* at her *Henrich Kro-medigh* haffwer fatth noghra ritther vedh ij^c rittare och ij^c ere komen till *Kongisbackæ* som Idher tyænre *Michell Bremss* kan Idher ytthermere vndherwisæ, og omtaler svenske saker. 6. mars 1502, Lödöse. Sturearkivet nr. 260.

20.

Erik Jönsson skriver til marsken herr *Svante Nilsson* om svenske forhold og beretter at haffuer jag met mijne swenne effther *Etherss* oc the go *hærris* befaling waræt met mijn brodher her *Knud (Alusson)* i Noregie i then bestalning fore *Baghuss* och er oss widerfadress all lycke Gud see loffuedh. Och skall iag nw tinge met honum pa torsdag i *Vatzboo*. Huat ther tha forhandless will jag biwde *Ether* framdelis till. Och finge wij all gode swar i *Wartoffte herredh* som oss well at nøgdis. 17. april 1502, Ettak. Sturearkivet nr. 263. Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 212.

21.

Sivard skytte skriver til herr *Svante Nilsson*, ridder og hovedsmann på *Stäkeborg* og *Örebro*, marsk i *Sverige*, at breviseren *Dynys* har gått i herr *Svantes* tjeneste, og ber ham ta vel mot ham. Han skal prøve å få flere fiender til å gå over til *Svante*. *Sivard* har tatt i tjeneste nok en svenn som kom fra *Peder Gris*, og ville ha tatt flere av fiendene, men de har alle gått i herr *Knut (Alussons)* tjeneste. Selv vil han tjene *Knut* trofast slik *Svante* har befalt ham. De er alle ved godt mot og håper at man skal få forhandlet til seg *Båhus*, slik det gikk med *Akershus* og *Tønsberg*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 269. Rest av brevlukken- de segl.

Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 207.

22.

22. august¹ 1502.

Ettak.

Myn ydmyggeligh troo tienesth nw och altid for senth med Vor Herre. Maa I wydhe kære herre ath thenne breffuiisser *Dynnys* haffwer rackth megh handhen poo *Edher* vegne for kledhe och penningh i hwilced som iegh haffwer hanum wd loffweth poo *Edher* vegnæ. Thij bedher iegh *Edher* ydmyggeligh oc gernæ for myn fatthie troo tienesth skyldh ath gøre hanum vel i modh. Och vil iegh wære wdhe om dheth ath jegh kand faa noghre flære fynæ² karlle *Edher* tiil handhe hwar iegh kand them helsth fynnæ eller foo i hwilced ieg wyl legghe megh ydherligh vyn om. Och haffwer ieg och taghed en swendh tiil meg

som kom och fraa *Per Griiss*. Och vyldhe jeg *gernæ* haffwe taghet flære til megh aff thij fynæ karle poo Edher vegne thaa haffwdhe thee rakhth *her Knud* handhen alle sammen. Och vyl iegh och *gernæ* være then godhe *herræ her Knud Alssen* til wylæ och troo tienesth som I haffwe megh beffalth effther *myn ydhersth* mackth och for moffwæ. Och ære vij alle sammen ved eth friitth modh. Och hobes meg til *Gudz* hielp ath thed skal snarth blyffwe offwer thaled med Baahws som theed er nw *met Aggersshws* och *Tønssbergh*. Her med Edher then aldmetwgysth *Gud* beffallendis och *sancte Oloff kongh* och *sancte Erich kongh*. *Screffwet* poo *Etaff mandaghen* nesth effther *Vor Frv* dagh anno *Dominj milesimo quingentesimo 2º et cetera*.³

Syward skytthe.

Utenpå: Erligh och velbyrdigh mand her *Swanthi Nielssen* strenghi ryddher och høffwesmandh poo *Stegheborgh* och *Ørebrw* och marsk j *Swerig* ymyggeligh sendis *thette* breff.

¹Dateringen har: *mandaghen* nesth effther *Vor Frv* dagh. Ettersom *Knut Alvsson* ble drept 18. august, kan *Vår Frue* dag ikke være *Nativitas Mariæ* (8. september) som ville datert brevet til 12. september, og heller ikke *Conceptio Mariæ* (8. desember) som ville datert brevet til 12. desember. Styffe tar utgangspunkt i *Annuntiatio Mariæ* (25. mars) og daterer brevet til 28. mars, men dette er dagen etter påskedag som vel i så fall heller hadde blitt brukt til dateringen. Sannsynligvis har *Vår Frue* dag vært *Assumptio Mariæ* (15. august) som daterer brevet til 22. august, en dag da nyheten om *Knut Alvssons* død neppe hadde nådd til Ettak vel 4 mil NNV fra *Jönköping*. – ²Betyr vel fiendekarer: I seddel innlagt i brev av 18. desember s. å. (Sturearkivet nr. 268) skriver *Knut* skriver om «ij fynekarle aff the fongher» som har lovet å gå i *herr Svantes* tjeneste. – ³Språket synes å være mer dansk- enn svenskpreget. *Comendatio*'en til *Sankt Olav* kunne peke i retning av Norge.

Erik Jönsson skriver til sin svoger *herr Svante Nilsson* at de nå har dratt fra *Hammar* gjennom *Hedmarken* og *Solør* og venter på ham i *Värmland* og *Nordmarken*¹. Allmuen i Norge lengter etter at han kommer til *Akersting*. Han fikk brev fra sin gård om at det var dårlig med korn, både på grunn av dem som dro til *Båhus* sist sommer og dem som nå dro til *Halland*. Han har heller ikke fått spetalsdelen som han fikk av spetalspresten for 2 tønner smør, slik han nevnte i *Skara*, og ber *Svante* hjelpe ham til å få den. Han ber òg *Svante* unne ham foringen av «*Allewægx*» (nå *Allebergs*) fjerding.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 291. Rest av brevlukken-de segl.

Trykt i Styffe: Bidrag IV nr. 223.

23. 20. november [1502?]². Morast.

— — —. Maa I vithe kære swagher her Swante ath vi ære nw draghen fraa Hammar i gønom Hedhmarken oc Soløyier oc ære nw j Vermlandh oc forbidhe Eder ther oc j Nordhmarker thes Gudh føgher ath I kunne komma. Thaa haffuer then almoghe i Norghe ganska stoor lenktthen epter Eder til thet Akerstingh *et cetera*. Kere swagher fik iek och skriffuelse fraa min gaardh ath iak ær ganska illæ stelth om korn for dy ath iek haffuer vareth swarlighe gesth affh them som først³ fore til Bahws i sommar oc saa nw aff these som droghe i Hallan — — —.

¹Nordmarken hørte da til Dalsland, fra midten av 1500-tallet av til Värmland. - ²Dateringen har sondaghen nesth foore *sancte* Clemetz dagh, uten år. Styffe (Bidrag IV s. CCCXXVII) mener det er Erik Jönssons ekspedisjon kong Hans sikter til når han 23. oktober 1502 skriver til Henrik Krummedike at fru Mette Iversdatter har sitt bud i Norge for å reise allmuen (DN VIII nr. 463). Omtalen av ekspedisjonene mot Båhus og Halland kan også peke mot året 1502, jfr. brev fra Erik Jönsson 17. april 1502 (Stureark. nr. 263) og fra Sten Sture 14. april 1502 (Styffe: Bidrag IV nr. 210). - ³Over linjen.

Nils Clausson ber herr *Svante Nilsson* skrive til herr *Sten (Stures)* fogd i *Vadsbo* at han skal gi *Nils* foringen han tok opp i *Valle* herred; den er nå i et kirkeherberge i *Vadsbo*. Han ville selv ha tatt den igjen om ikke gode menn advarte ham mot den gode herren (*Sten Stures*) uvilje. Førnevnte (fogd) *Lasse skriver* har krevet opp all vinterskatt og foring som skulle utgjøres det året. Han ber *Svante* unne ham foring til hestene i *Vårtofta* herred; nå må han holde dem hjemme på gården. *Nils* forteller at han talade wit *Hans Fønbo* som *Idher* sma swen war nw i *Skara*. Tho war han kommen fra her *Hendryg* (Krummedike) met wminne ok tiil herre *Erik*. Laavade han mik thet han skulle komma thet snarastæ han kan wp tiil *Idher*. 22. januar [senest 1503]¹, *Valle* herred. Sturearkivet nr. 290.

24.

¹Sten Sture, som døde 14. desember 1503, omtales som levende i brevet. Hvis herr *Erik* er *Erik Eriksson* som hadde *Älvsborg* og som ble drept medio juli 1502 (jfr. brev fra *Knut Alvsson* 24. juli, i Styffe: Bidrag IV nr. 221), må året senest være 1502.

Axel Posse skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk og *Norges* høvedsmann, at han frykter fiendeangrep dag og natt og ber om flere folk siden *Svante* ikke

selv kunne komme, hvis ikke må han rømme med stor skam. De fribårne menns tjenere drar sin veg hver dag og *Skövdeborgerne* har dratt. De andre borgerne som ble igjen, har gjort ham kjent med hva de mangler, som de kan meddele *Svante* i sitt brev. Nå som før får han ingenting av allmuen, tross løftene deres. Hva som ligger under, kan vel *Svante* tenke seg. Maten må han kjøpe for egne penger, så lenge det er mulig. På *Orust* er det to karer som sier at de er *Svantes* tjenere og forbyr innkreving av skatten *Axels* fogd ville kreve inn. Han ber *Svante* gi ordre om hvordan saken skal ordnes, og om alle andre saker.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 602. Ett brevlukkende papirsegl.

25. 20. april 1503. Konghelle.

Min ømigleghe kerlighe helsa nw och altidh før senth met almegtwas the Gwdh. Kere herre marskh som jagh haffwer Ider tiill forende till budith ath jagh wetth migh alree ingen natth eller dagh frii for sion aff war fiendee. Badhe jagh Ider gerna ath I wiille sendee migh etth taal folkh epter ath I kwnne ikkee sielff kommæ eller och jag skaall rymme vtaff met stor skam. Och fara daglige the frybwrness men tienare fra migh saa ath hær ær ingen qwar. Och fore Skøddwy borgare sin wegh och spordee migh inthe ath. Och haffwe the annan borgare som hær quarre liggia varith migh folieacthigk och tro som dandemen oppa Iders wegna. Haffua the nogath lathith migh vnderstaa nogor theras bristh holket och santh ær som the Ider sielffh nw vnder wiissæ met theras scriwiilsee. Och faar jagh inggen deell in aff almoghen heller nw en før som jagh Ider for til scriffuith haffwer. Vell haffwe thee godh ordh och loffue gotth vth. Ther hols ther inthet vtaffh. Hwadh ther wnder ær thet kwnne J sielffh vel fortænkiia. Och huadh som jagh skaal forthera thet skall jagh køpa før mina peningga saa lengee som jagh kan faaeth falth. Ære och ii karra paa Ordhosth som sia siigh vara Idre tienare. Hwadh myn fogette bywder oppa om theras skatth och oss tiil hiieiph thet førbywdhe thee. Ty bider iagh Ider och I biwde migh Ider villie till om all ærendee holket jagh vill migh gerna epter rettha. Ider hær met almegtocsthe Gwdh beffalandes sancte Olaff koningh. Scriffuett i Kongella v feria ante Quasimodo geniti anno Domini millesimo quingentesimo tercio.

Axell Posæ.

Utenpå: Erligh och welbyrdigh man herre Swantthe Nielson Swerriess marsk och Norries høffwesman kerlighe til kommandes thettha breff.

Herr *Erik Turesson* skriver til herr *Svante Nilsson*, marsk i *Sverige*, som han har hørt skal ha kommet tilbake fra *Norge*. *Svante* skal ha takk for velviljen han har vist mot *Eriks* søsken og venner, særlig for herredet broren *Peder Turesson* fikk, takket være *Svante* og ikke dem som burde hjulpet. *Erik* og flere venner skal gjengjelde det. Han har skrevet til riksrådet om forholdene i landsdelen (*Finland*) og om russerne; han er redd freden med dem ikke vil vare lenge. Det vil være rådelig å behandle dette med herr *Sten* (*Sture* d. e.) hva angår de tyske riddere og annet folk, slik at man får fred med russerne, for den seksårige våpenstillstanden er utløpt. *Svante* bes ha i erindring de gode menn som lå på *Stockholm*, og *Nils Bese*. (På en innlagt seddel:) *Eriks* svenn, *Bengt Olofsson*, som før hadde tjent *Svantes* far (*Nils Sture*), har vært forsvunnet i to år uten å avlegge regnskap: har *Svante* hørt noe om ham den tid han var i *Norge*?

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 604. Spor av brevlukkende segl.

26.

18. juli 1503.

Viborg.

— — —. Kere her Swantte synnerlige gode wen jag haffuer sport adl ære hem kommen aff Norige igen. Gud giffue at then rese motte ware Eder oc wenner til gade. Vore Eder icke mødesamtt ad biwde mig till hwre ther wore sig førlopit ther bode iag Eder gerne om. — — —. (På den innlagte seddelen:) Kere her Swantte mig tiente en swen hetendes Beynt Olofsson oc tiente et skiffte Eder fader Gud hanss siell nade. Hoppes mig J kenne honum wel. Oc haffuer han warit mig fra hande kommin nw j ij aar met mjn rækinskap saa jag icke wet hwart han ær bliffin. Haffue J noged hørt vdaff honum then tiid J wore j Norige beder jag Eder kerlige atI wele biwde mig til ther om. Thet førskyller jag gerne.

Herr *Åke Hansson* skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk, at da *Svantes* småsvenn dro, sendte *Otte Rud* tre prester og en av sine svenner og ba om en samtale. *Åke* møtte ham med 60 ryttere i «*Iaardhffal*», etter samråd med de gode menn, og begjærte at svenske bønder måtte få fare til *Norge* for å kjøpslå. *Otte* nektet og foreslo at de skulle inngå en 8 dagers våpenhvile, noe *Åke* nektet. Det er kommet bud fra kongen til *Otte* om at han kommer til *Båhus* rett etter 29. juli. Derfor ber *Åke Svante* la svennene ri ned til *Svantes* len så *Åke* kan tilkalle dem på en dag eller to. Han vil gjerne ha svennene stadig hos seg, men det er lite mat. Om *Svante* sender svennene, vil *Åke* gjerne vite hvem han har satt til hovedsmann, og som *Åke* skal henvende seg til. *Åke* ber om å få snarlig beskjed om hva *Svante* vil, saken er viktig.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 606. Spor etter brevlukkende segl.

27.

28. juli 1503.

Alehärad.

Venlighe helssen nw och altiidh kerlighe sendes til fforne *met* War *Herre*. Kære ffrende *her* Swanthe godhe besynneligh wen maa J withe ath nw ffor naaghe daghe siidhen *Idher* smaaswen ffor hedhen hadde Otte *Rwth* bwdh til mek *met* iij prester och een sin swen och begeredhe ath *ware* til tals *met* mek hwilkidh jach roddes widh tesse godhe men *ther* om och møtte *honum* i Iaardhffal *met* lx hesthe. Och war jach begerendes ath tesse swenske bønder matte ffare in til the *Nories* bønder och køpslaghe saa nw som ffør hwilkidh han wille ekki til stedhie wten begeredhe ath *ath *thet* skulle staa mek och *honum* i dagh i mellan paa viij daghe¹ hwilkidh jach ekki heller wille til stedhie ffor mange saker skyl. *Ther met* skildes wii ath i saa maathe som wii til hoope komme *et cetera*. Ær och bwdh kommit ffraa kangen til Otte *Rwth* saa ath kongen han ær wentende hiith til *Boohws* nw *strax* effter *Oleffs* messe. Och ffek jach *thet* ekki withe ffor en nw een dagh siidhen hwar fore kære ffrende *bidher* jach *Idher* ath om I haffwe *Idhers* swena til sstædhe ath I wilien lathe *them* ridhe *her* nidh i *Idhert* lææn saa om behoff gørs thaa kan jach *scriffwe* *them* til och paa i dagh eller ij kwnne the komme til mek. Jach wille gerne haffwe the dandes swena jamlighe hoos mek. Nw ær² *her* saa swar nødth ffor kost som jach fformodher *Idher* swen *Per Andersson* *Jdher* wnderwiiste. *Bidher* iach och *Idher* kære ffrende ath om I wilien sende *them* hiith nidh thaa *biwdher* mek til hwadh dandes swen I wilien haffwe til hœffwetzman ffor *them* ath jach weth ath *biwdhe* *honum* til om al ærende. Kære ffrende *biwdher* mek til *met* *thetta* mith bwdh hwar jach skal rette mek effter och skynder mith bwdh ffraa *Idher* *thet* snaresthe I kwnne som I kwnne tenkie makt paa ligger. Och i hwadh maatho jach kan *ware* *Idher* til wilie och kerligh thaa *twiller* *ther* intet wti ath jach wil jw aldeles ffinnes *ther* welwiliagh til *met* liff och makt. *Idher* *her* *met* *Gud* och *sancto Erico* *met* liff och siel til ewigh tiidh. *Helsseen* th [...] *then* godhe *quinne* ffrv *Mette* och *myn* lithle ffrende *her* *Steen* *met* mange godhe næter paa myne wegna. Ex *Aleherret* ipso die *Bothwidi martiris* anno *Dominj* md3^o meo sub sigillo.

Aake Hansson riddere.

Utenpå: Erligh och velbyrdigh man *her* Swanthe *Nielsson* strenge riddere och *Sweriges* riikes marsk sin kære ffrende kerlighe.

¹Over linjen. - ²Over linjen.

Hemming Gad (electus i *Linköping*) skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* marsk og høvedsmann på *Örebro* og *Stäkeholm*, om politiske og militære hendinger i *Sverige*, nevner at her *Nielss Bosen* haffde gangith qwith (overgitt) *Borkholm* haffdhe icke *Jens Holgerson* warith och her *Henrik Kromedich* them opsath, og ber ham ta godt mot sendebudene fra *Lübeck*. 8. september 1503, Söderköping. Sturearkivet nr. 1600.

28.

Kong *Hans* utsteder våpenbrev for *Olav Hallvardsson* og gir ham og hans barn og sanne avkomm skjold og hjelm og frihet og frelse som andre riddere, svenner og gode menn har i riket *Norge*.

Avskrift i kopibok over Båhuslens fresegods 1660-1670 i LA Göteborg, Göteborgs och Bohus läns landskontor E IX:l, s.914.

29.

3.januar¹ 1504.

Burg
på Fehmarn.

Wij Hans med Guds naade Danmarckis Norges² Suergis wendis och gottes konning hertug i Slesuig³ och j³ Holstein Stormeren⁴ och Dytmerschen greffue j Oldenborgh och Delmenhorst gjør alle witterligt at vj aff vor⁵ synderlig gunst och naade⁶ giffue och⁶ for troschab och villig thieniste som os elschelige⁷ Vlff Andersenn⁷ Oluf Halfworszen⁸ vor mand och thienere os och vort ricke Norge⁹ giøre bewise maa och schall⁹ ¹⁰her till giort haffuer och hand och hans sande barn och affkomme her effter troligen gaat beuise maa och schulle¹⁰ haffuer wj unt och giffuet och med dette vort aabne breff vnder och giffuer hannem och hans sande barn och affkomme frihed och frelse som andre vore kiere vndersaattre ridder suenne och gode mænd haffue och niute ther j vort ricke Norge och der till vnde och giffue wj hannem och hans sande barn och affkomme skiold vaapen och hielm her vnder j dette vort breff med de stander och farffuer som jndeholder to grøne linormer och gule pricher udj it røt feldt jtem hoffuederne mod huer andre och snot omkring hind anden och till hielmtegen it lindormhoffuit offuen paa hielmen och it røt och blaat hielmklæde som hannem och hans rette barn och sande affkomme maa och schulle haffue och frelseligen at følge bemtt¹¹ forne frihed¹² till euig tid¹² ewindeligh¹³ dog voris elschelige *mands kiøbstagods bondegods eller andre gods wforkrencht i sine *wichtigheder. Thi forbiude wj alle ne¹⁴ j huor di helst er eller være kand

hannem och hans rette barn och sande affkomme her j mod denne vor gunst paa saadan friheder och frelse som forschriffuit stander at hindre eller hindre *lather *enten quellie wmage eller j nogen maade at krenche eller wforrette vnder vor kongelige heffn och wnaade. Giffuet j Borgen paa vort land Femmeren onsdagen nest effter s. Tomes dagh aar effter Guds biurd md qvarto vnder vort zechret

Ex mandato *deminj *rigis proprio¹⁵.

Under teksten med annen, samtidig, hånd: Att dette ähr een richtig copie af sielfwe originalen widtnar Mattias Mortenzon notarius Kongelf.

¹Teksten har Giffuit j Borgen paa vort land Femmern onsdagen nest effter s. Tomes dagh aar effter Guds biurd md qvarto. Utgangspunktet kan ikke være festdagen for apostelen Thomas fordi onsdagen etter var den 25. desember, juledagen. Det kan heller ikke være apostelens translasjonsdag, fordi onsdagen etter, den 10. juli, selv var festdag (Septem fratrum), og fordi vi vet at kongen var i Hundsbæk i Malt herred både den 7. (Reg.D. 2 I nr. 8983) og den 11. juli (Reg.D. 2 I nr. 8985). Derimot kan det være festdagen for erkebiskop Thomas som ville gi den 3. januar, et fullt mulig datum etter det vi vet om kongens oppholdssteder (Rep.D. nr. 9960 og 10010; Reg.D. 2 I nr. 8949 er feildatert), men det kan ikke være erkebiskopens translasjonsdag, fordi dette også ville gi den 10. juli (se ovenfor) og fordi dagen bare ser ut til å ha vært feiret i Norge (KL VIII sp. 140). Etter det vi vet om kongens oppholdssteder (Rep.D. 10034 og Reg.D.II nr. 5277), kan det ha vært Thomas av Aquinos festdag som ville gi den 13. mars, men dette er mindre sannsynlig fordi dagen før var festdagen for pave Gregor, et mere sannsynlig utgangspunkt for dateringen. Translasjonsdagen for Thomas av Aquino har ikke vært feiret i Norden. - ²Tilføyd over linjen. - ³⁻³Overstrøket. - ⁴Tilføyd over linjen. - ⁵Overstrøket. - ⁶⁻⁶Overstrøket. - ⁷⁻⁷Overstrøket. - ⁸⁻⁸Tilføyd i margin. Det i teksten overstrøke Vlff Andersenn kan ha oppstått ved sammenblanding med et annet frelsebrev, kanskje det etterfølgende som har samme våpen. - ⁹⁻⁹Tilføyd i margin. - ¹⁰⁻¹⁰Overstrøket. - ¹¹Overstrøket. - ¹²⁻¹²Overstrøket. - ¹³Tilføyd over linjen. - ¹⁴Overstrøket. - ¹⁵*pro* må være misforstått; det likner vel så mye på abbreviaturen for *con*.

Kong *Hans* utsteder våpenbrev for *Olav Andersson* og gir ham og hans barn og sanne avkom skjold og hjelm og frihet og frelse som andre riddere, svenner og gode menn har i riket *Norge*.

Avskrift i kopibok over Båhuslens freselegods 1660-1670, i LA Göteborg, Göteborgs och Bohus läns landskontor E IX:1, s. 1324.

30.

3. januar¹ 1504.Burg
på Fehmarn.

Wiy Hans med Gudtz naade Danmarchis Norgis Suergis vendisz och gottis *kongning hertug i Sleijszuig Holsten Stormaren och Dijtmerschen greffue i Aaldenborg och Delmenhorst giøre alle witterligt at wij aff sijnderlig gun [st] och naade for throschab och willige *thiemiste som elschelige Olluff Andersen wor mand och thienere osz och wort rige Norge hertil giort haffuer hand och hans sande barn och affkomme her effter troligen giøre² beuise maa och schall haffuer wij wnt och giffuit och met d[ett]e wort opne breff wnder och giffuer hannem och hansz sande barn och affkomme frjhed och frelse som andr[e] wore kiere wndersaatter ridder suenne och gode mend haffue niutte der i wort rige Norge och der till wnde wij och giffue hannem och hansz børn och sande af[f]komme skiold waapen och hielm her under j de[tte] wort breff med dj stander och farffuett som jndeho[l] der tho grønne lindorme och gulle pricher wdj et røet feldt jtem hoffuederne mod huerandre och snoet omkring hinanden och till hielmtegn it lindormhoffuidt offuenpaa hielmen och et røet och blaate hielmklede som hannem och hans ret[te] barn och sande affkomme maa och schulle haffue och fr[el]seligen at følge for^{ne} frihed euindelich dog worisz elschelige *mandtz och kiøbstaagodtz bondegodtz e[lle]r andre godtz wforkrengt j *sin *wigthigheder. Thi forbiude wij allom huor dj helst er eller werre kand hannem och hansz rette barn och sande affkomme her jmod denne wor gunst paa saadan frjheder och frelse som forschreffuit staander att hindre elle[r] hinder late enten quællie wmage eller i nogen ma[ade] at krenche eller wforrette wnder wor kongelige heffn [och] wnaade. Giffuit paa wort land Femmeren j Borg[en] onsdag³ nest effter sancte Tomis dag aar effter Gudtz by[rd] md quarto wnder wor zignete. Ex mandato *dolini *rigis *proptio⁴.

Under teksten med annen samtidig hånd: Een rigtig copie aff originalen bekiender jeg Laurs Aanderszen.

¹Om dateringen se foregående brev av samme datum, note 1. Siden våpenet er det samme, og det har vært usikkerhet om navnene, kunne man tro at det var samme brev og samme mann, men ordfølgen i eskatokollen er også ulik. – ²Tilføyd over linjen. – ³I margen. – ⁴Abbrivaturen er misforstått, *pro* ligner vel så mye på abbreviaturen for *con*.

Olof Björnsson, fogd (i *Värmland*), svarer på det herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* forstander, skrev om *Dal* at han har dratt (dit) med sine svenner, at *Nils Ravalldsson* har 20 karer på *Dal*, og at ingen har dratt til *Viken* etter *Søren* skåning. Han blir på *Dal* til han får brev fra *Svante*. Almuen er misnøyd og vil klage til *Svante* over at *Nils Ravalldsson* har satt en bonde, *Hans Persson*, til fogd. *Olof* ber *Svante* skrive om han skal overta landskapet (*Dal*) og avsette *Nils*'s mann. *Olof Arvidsson* er død, og *Olof Björnsson* har overtatt sognet *Svante* hadde forlent ham, og ber *Svante* ikke gjøre noe med saken til de møtes. Det er intet annet nytt utenom det *Olofs* dreng kan fortelle.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 509. Rest av påtrykt brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 7.

31. [18. april 1504.]¹ Dal.

- - -. Ma I vedhe kere herre² ssom I skreue mygh tiil om thenne lanssendhe Daal tha ma I vedhe thet jak er nu pa³ aff ssteth ffaren met the ssuene ssom jak hauer. Ok hauer Niels Rawylsson xx karlle pa Dal oc thet ere ingh ffaryn i Wyghen effter Ssuøryn skoningh. Oc viil jak oc vare pa then annyn syea sso at I sskulle ffanghe thet godhe tydendæ aff oc blyuer iak pa Dal intyl iak ffonger Eder sskriuelssz. ---

¹thorssdagh neest effter sancte Tyburci dagh: Svante Nilsson ble valgt til riksforsander 30. januar 1504 (Styffe: Bidrag V s. XII). Brevet er trolig skrevet før Otte Rud tok Olavsborg fra Nils Ravalldsson juleaften 1504 og denne ble liggende syk på vårvinteren 1505 og døde om sommeren (Styffe ut supra s. LV-LVI). - ²Over linjen. - ³Overstrøket.

Herr *Ture Jönsson* skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* riksforsander, om svenske forleninger og legger til ath her ær ingen tiidende en godh och friidhsam bade her i myn landzænde och viid Norges syde. 29. mai 1504, Falun. Sturearkivet nr. 681.

32.

Pavel Gädä skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* riksforsander, at han innen 14 dager akter å segle til *Danzig* for å handle og ber *Svante* gantzke ydmywkelige at Edert herredøme wilde giiffue mich Eders herredømes macht breff at jach matte jn mane effter myn kere døde brodher the ij lødig march sølff pa her Knwt Alffsons weyna Gud hans siel nade som Knwt

scriffuer satte nedh i Dantzke for then hesten Edert herredøme kopte aff myn brodher. 9. juli 1504, Stockholm. Sturearkivet nr. 640.

33.

Amund Stake ber herr *Svante Nilsson* ikke ta det ille opp at han ikke har kommet til ham, men han var syk som mange kan bevitne. Han ber om å få beholde samme herredsrett som han har hatt i forlening av kronen. Han vil tjene *Svante* og *Sverige*, og håper han ikke har brutt landets lov på noen måte. *Svante* minnes vel at han forlente ham syv gårder som rentet en tønne smør, for det gods han mistet i *Norge* og 36 mark som *Knut Knutsson* tok fra ham av gammel landskyld fordi *Amund* fulgte *Svante* til *Oslo*. Hvis han får beholde gårdene til han får godset igjen, vil han gjerne ha *Svantes* brev på dem, og hvis *Nils Ravalldsson* skal ha dem, vil han gjerne få beskjed.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 657. Spor etter brevlukkende segl.

34.

13. januar 1505.¹

Berg.

— — —. Jtem kære herre om Edher dragher till mynness atI fforlenthe megh vij gardhe aff kronnee swo myket som renther en tunne smør ffor myth goss som jagh mysthe j Norie och iiii mark myndhre en xl som Knwt Knwtson haffuer taget megh i ffro aff gamell landskyll ffor thet jagh ffwdhe Edher tiill Oslo². Jtem er tet Edher willie ath jag³ ma beholle thesse ffor^{de} gordhe tiill thess jagh kan ffoo myn goss jghen thet bydher jagh Edher om atI gyffwen megh Edher breff ther vppo. Och skall och Niels Raffwilson beholle them tho scriffwer meg Edher willie tiill. Tho weth jagh hwat jagh skall retthe megh effther. — — —.

¹Dateringen har xx dagh jwle anno *Dominj* md quarto, og brevet er stilet til *Swanthe Nielson Sweriges* ryghe fforstondære. Datum må være 20. dag etter julen i 1504, for *Svante Nilsson* ble tidligst valgt til riksførstander 21. januar 1504 (Styffe: Bidrag V s. XII). — ²Over linjen. — ³Over linjen.

Biskop *Brynolf* i *Skara* skriver til herr *Svante Nilsson*, *Sveriges* riksførstander, om *Svantes* planlagte ankomst til *Skara* 27. januar: *Svantes* brev til almuen om dette har han latt kunngjøre på landstinget, og utsatt alle saker til *Svante* kommer. Han legger til at hwrw sig forlopet ær wm *Niels Rawalson* hwstrw och swene weth thenne *Eder swen Peder Matz* [on] *Eder* herredøme wnderwise. 20. januar 1505, *Skara*. Sturearkivet nr. 1742. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 27.

35.

Herr *Erik Turesson* gir herr *Svante Nilsson* utførlige opplysninger om en rekke finske forhold og forholdet til *Danmark*, og (råder ham til forsiktighet om han)¹ drar til det påtenkte herremøtet i *Kalmar* effter sadant moordh falskheth oc angrep bedriffuis her jn oppa riged oc tess jnbyggere emoth then felig dag oc fred som nw skeed ær moth Niels Raffuelsson hustrv barn oc hans tienere. – – – . Tesliges tæncker oppo hwre her Knwt Alffson honum vart hollin breff oc jncigle. (På en innlagt seddel:) *Erik* skriver om svenske og utenrikske forhold og råder nok en gang til forsiktighet ved møtet i *Kalmar* ellis ær fryctendis thet endis met obestand oc vare svenske men ej mygit plyctige till at besøkie thet mødhe vtan the wille sielfff effter sadant angrep mord oc brand ær giort jn oppa rigzens jnbyggere j felig dag oc fred (mot) Niels Raffwelsson oc saa tesligis før monge andre sacher skyld et cetera. 13. mars 1505, Lappvesi. Sturearkivet nr. 883, sterkt skadet, her derfor etter Grönblad. Trykt i Grönblad: Nya källor nr. 117 og i FMU VI nr. 5109 etter denne.

36.

¹Originalen er her sterkt skadet.

Olof Björnsson skriver til herr *Svante Nilsson*: Oksene *Svante* skrev om, kan ikke skaffes der i landsdelen. Hva angår det som *Svante* skreue mygh tyl om Otte Rvdh (lensherren på Båhus) eller hans party tha vyl iak thaghe thet tyl vare at thenne lanss endhe skal vare ffor vden al ffare. Ther skal jak tha vyl jak leghe mygh ther vyn ope sso¹ met thesse danne men ssom her boo i thenne lanz ende at thenne lanz ende skal vare ffor vden al ffare. 20. mars 1505, Gilberga. Sturearkivet nr. 710.

37.

¹Overstrøket.

Biskop *Brynolf* i *Skara* skriver til herr *Svante Nilsson* at han nettopp har fått hans brev om at han har skrevet til *Danmarks* riksråd om forlengelse av våpenstillstanden, og biskopen håper på et godt svar. Det bør drøftes hvordan man skal forholde seg på møtet. Det er bare gode nyheter der i landsdelen, wtæn Niels Rawalson ær nw ganzke kranckelig. Oc haffwer Otthe Rwth gripet honum fron siden Ederess herredøme hæden drog hans foogete nider i Alehered selfff vj^{te}. Ær tha likawell Niels R. well wiid eth friith moodh hopendes at thet skall æn bætre bliffwe baade med hans hælse oc annær ærande et cetera. (På en innlagt seddel:) Maa J wetha kere broder at Michel Brymbs ær ppa Bohwss oc haffwer rækt Otthe Rwth handen. Ær thet æcke sketh med Edert minne tha ma I rætthe Eder

ther effter. 21. mars 1505, Skara. Sturearkivet, nr. 1743b. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 32.

38.

Ikke navngitte riksrådsmedlemmer og frelsemenn skriver til (allmuen) i *Värend*, i *Kalmar* len, på *Möre* og i *Östergötland*¹ at som de vet, var det berammet et herremøte i *Kalmar* mellom (svenske) åndelige og verdslige rådsmedlemmer på den ene side og kong *Hans* og *Danmarks* og *Norges* råd på den andre, for å slutte fred eller våpenstillstand. Derfor har riksrådet og det menige frelset begitt seg dit, men kommer ikke fram av mangel på bør. Men de har skrevet til kong *Hans* og *Danmarks* og *Norges* riksråd og bedt dem vente. Kong *Hans* seilte likevel, enda man ikke pleier seile i slikt vær og om natten, og de kan selv tenke seg hvorfor det skjedde. Derfor har de nå sendt riksrådene herr *Sten Turesson*, herr *Ture Jöns-son* og væpneren *Nils Eskilsson* til *Danmarks* riksråd for på nytt å forhandle om fred eller våpenstillstand. Ellers hadde de gjerne dratt inn i *Blekinge* eller andre steder ved grensen for å gjøre gjengjeld for bruddene på våpenstillstandsbrevet biskop *Mattis* (i *Strängnäs*) og herr *Bengt Ryning* bragte dem: deres venner har blitt steilet, halshogd, pint og brent. Skulle det ikke bli våpenstillstand, vil de sammen med dem og *Sveriges* andre innbyggere avverge at riket og menigmann lider skade. Brevutstederne håper at de vil være like tro som sine forfedre, og lydige mot herr *Sten Christiernsson* som de har fått til høvedsmann.

Originalkonsept på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1630.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 49.

39.

[Juli 1505.]²

[Uten sted]

[Kære] w [ene] r som Idher langliga witherlighth hawer warith ath eth mene herremøthe i Kalmarna beramath war i mellann oss andeliga och werdzliga innan radzs och høgborin forsta k[onung] H[ans] Danmarks och Norgis radh pa thet mene bestha ffor alla fødda och offöddha i sa mattho aff oss beleffwadh ath wij jw willom haffwa ffridh eller nagra ara tidh opslagh i mellann rikan och ther ffore hiith kompne mene³ rikesens radh⁴ oc mene⁴ fatyke⁵ frelseth ower rikith pa dreplig swar kosth och tærningh pa en daxledh nær Kalmarna och gerna ffør oss hiith beualath haffdhe börin oss fogath och mædher blæsth thet warth størsta hop war wtan twiffwill och met alle ackth oss winladom met myndog bodh och breff bade ffør wij ffore aff Stocholm och sidan wndher wæghin til forne k[onung] H[ans] Danmarks och Norgis rikes radh bidiandes thøm alla och høgliga formanandis ath om sa hendhe thet wij nogra ffa daga for børløse skull forhindrades

ath the wille werdis toleligan oss bidha och fforwachtha. - - -.

¹Over brevteksten: [till] Værændh eth och ænnath til Kalmara læn och Møre. Till Østergötlandh. Det må bety at det skulle sendes egne brev til hvert av disse områdene. - ²Datert etter innholdet. - ³Overstrøket. - ⁴⁻⁴Over linjen. - ⁵Overstrøket.

Herr *Ture Jönsson* skriver til herr *Svante Nilsson* at han har tatt til seg 30 gode karer som hadde tjent *Nils Ravalldsson*. *Ture* hadde stolt på *Svantes* løfte om at han skulle få beholde *Kinne* herred det året, men da han var på *Dal*, kom herr *Trotte* (*Månssons*) tjenere og gjorde krav på det. *Svante* forstår vel at *Ture* må tape på det om han skal holde 30 mann på fem lester smør, for tønner er bare 6 mark der. Han ber derfor om å få beholde *Kinne* herred en tid. De førnevnte tjenerne ligger nå hos *Olof Björnsson*, for at *Søren* skåning i *Viken* ikke skal angripe *Dal*. Hvis *Svante* ikke kan hjelpe ham, må han kvitte seg med 10 eller 12 av dem. Hva angår det *Ture* og hans bror (*Erik Jönsson*) skrev om *Barne* herred for å betale *Nils* (*Ravalldssons*) gjeld, så vil han, om han får herredet, betale gjelden med skatten og selv beholde foring og sakøre.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 477. Spor etter brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 48.

40. [18. august 1505.]¹ Falun.

- - -. Kære herre swager och gode ven maJ vidhe ath jach haffuer taget til mik vidh xxx godhe karle som Nils Rauelsson tiænthe. - - -. Och ligge ffor^{ne} mine tienere hoss Olaff Biorsson oc vacethe ephther Søffrin skaningh i Viken at han icke skal gøre noegre angrip in ²i Vike² vppa Dal. Och hopes mik ath ner han komber han ffaar the swar honum ille skal behage. Kære herre jach vil nødget *orffwergeffwe eller³ the ffattige karlle oc helsth meden jac skal sielff ferdes Iderss oc rikis-sens ærende oc vtan I vele nw hielpes som min store tro ær til Ider tha vordher jach offuergiffwe x eller xii aff them. Kære herre som vii nw haffue skriffuit Ider til min broder och jach om Barneherit at betale Nilsses geel saa begerer jac kerlige atI vele vnne mik thet. Huat skath ther aff gaar vil jach gerne lathe komme til stæde oc betale hanss gel met och maa jach nydhe ffoderingen oc sakøren. - - - .

¹Brevet er mest sannsynlig skrevet kort etter Nils Ravalldssons død, som omtales av Axel Nilsson mellom 9. og 15. september 1505 (nr. 42), mens han er i live skjönt syk 21. mars samme år (nr. 38). - ²⁻²Overstrøket. - ³Overstrøket.

Herr *Erik Trolle* skriver til herr *Svante Nilsson* om forsvarstiltakene han har iverksatt på gården, forliket mellom biskopen og herr *Nils Rynning*, ryktene om at riksråd og menigmann heller vil ha herr *Erik Turesson* eller herr *Åke Hansson* til riksforstander i stedet for *Svante*, og forhandlingene med danskene. Han legger til at Michil Bremss Eder tienthe han bleff ther slagin sielff xiii^{de} oc ligge alle samme j en mase oc han var houisman oc tientte Otte Rudh pa Bahuss som I tilforenne vel fornummedh j min scriffuelse iag screff Eder til Cronebech, og beretter om utskrivning og forsvarstiltak ved grensen mot *Blekinge*. 22. august [1505], Bergkvara. Sturearkivet nr. 1125. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 50.

41.

Axel Nilsson (Posse) skriver til herr *Svante Nilsson*, takker for land og len og beretter ath her *Ake* och *Otthe Rwth* [...12...]¹ws¹ och sætt hæ thee thet i dagh swaa ath bøndher och køpstadz men pa [...8...] sidher skolle frith wthen fare kiope oc sæliæ hwar meth annen men mellom² [...8...] oc tesse fryborne men her i landeth ære och theres folk stande eth øpeth ørløg [...8...] *Otte Rwth* och them. Herr *Åkes* og hans svenner har alltid kjempet mot fienden, og nå ber han om at *Svante* wille well giøre oc forlæne mek *Aleherret* som *Niels [Raffwa]ldsson* haffde Gud hans siæl nade slik at han får råd til å holde mere folk mot fiendene. 9-15 september³ 1505, Tun. Sturearkivet nr. 717. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 51.

42.

¹Originalen er skadet og stedvis uleselig. – ²Overstrøket. – ³infra octavas nativitatis Marie virginis.

Herr *Åke Hansson* skriver til herr *Svante Nilsson* at her er ingen tyender i thennæ landzendhe ther iak kan scriffwe Edher till men hwes iak her effther fforffarende worder ther *Eder* och right macth paa ligger will iak wffortøffrit scriffwe *Eder* till. Och haffwer iak myne spegere alle wegne vdhe. Hwes iak ther oc fforffarende worder skulle wffortøffrit ffaa¹ budh aff ther skall ingen *tiwiwell wære vti. Han ber *Svante* forlene ham med de tre små herredene i *Rumlaborg* len², han skal gjøre tilbørlig tro tjeneste for dem. 23. januar 1506, Ettak. Sturearkivet nr. 748. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 61.

43.

¹Over linjen. – ²Utgjorde under unionstiden Tveta og Vista herreder med Visingsö og tidvis Norra Vedbo.

Axel Posse skriver til herr *Svante Nilsson*, takker for hans velgjerninger, minner om sin troskap og ber om å få *Rumlaborg* len etter (sviger)farens *Nils Claussons* død. Han har vondt for å holde folk, for han har ingen foring. Han skulle gjerne kommet til *Svante*, men *Otte Rud* på *Båhus* har undsaagt ham og han må ta seg i vare så *Otte* ikke brenner gården hans nattes tider eller gjør annen skade.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 457. Rest av brevlukkende segl.

44. 26. desember [1505].¹ Lidköping.

— — —. Jak haffde gerne suo² personlig wareth hooss Edher haffde ey forfaall wareth i swaa mathe ath Atthe Ruth paa Bahuss haffuer wndsacth mik enkannelik och haffuer jak stoor fare och wedh mek ey fry nath eller dagh ath han gør en falskheth wm natte tidh och brenne myn gardh eller annath arcth wm han seer sith raam thi jak haffuer fasth wareth hanom oc rigsens³ wndher øgenen som jak mesth hafue formoth hulketh jak och en nw ephther myn macth gjøre skall. — — —.

¹Povel Kyle har i Hossmo nær Kalmar nettopp fått høre om herr Nils Claussons død 6. desember 1505 (Styffe: Bidrag V nr. 56). Otte Rud satt på Båhus til 29. september 1506, jfr. brev fra Ture Jönsson 1. august dette år (her nr. 50, Styffe: Bidrag V nr. 84). — ²Overstrøket. — ³Vel utelatt et følgende fiender eller lignende.

Mette Iversdatter skriver til herr *Svante Nilsson* om en planlagt reise til *Ulvåsa*, *Svantes* helse, brevviseren *Nils Laurenssons* klagemål og *Knut Lindormssons* bønn til henne om å tale hans sak for herr *Svante* om en forlening. *Knut* skrev òg at *Søren* skåning hadde ridd fra den unge kongen (*Christiern II*) med uminne og aktet å gå i herr *Svantes* tjeneste og ville at hun skulle skrive til ham. Hun skrev og ba *Søren* komme, og hvis den forræderen gjør det, bør herr *Svante* la ham stå sin rett for forræderiet han gjorde mot herr *Knut* (*Alvsson*) og *Nils Ravalddssons* hustru (*Otilie Ottesdatter*). Hun har fått vite for sant at den unge kongen har lovet *Søren* land og len for å forråde herr *Svante*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 814. Spor etter brevlukkende segl.

45. 5. februar 1506.¹ Vadstena.

— — —. Lijddhe och hans scriffuælsa kære herthæ att Sæffwerin skoningh var ridhen fron vnghæ kongen met ominne och haffuer actet sigh tiil Eder j Edher thienæsthæ och badh at jag skuldhæ scriffuæ for honom tiil Eders ædelhet holcket jag och screff honom tiil ath han skullæ

kommæ. Om sa ær allerkæreste herræ then foredæren kommer lather honom sta sin ræth for the store forrædelsæ han giordhæ pa her Knuth Gud hans siel nadhæ och Niels Ragelsson hustrv. Och ær migh sanneligh vnderwisth at vng hæ kongghen haffuer loffuet honom landh och læn at han² skuldhæ faræ hiidt och forradhæ Eder som Herræ Gudh forbiwdhæ ffor tholckæ skalckæ. Liggher Eder macth oppo aller keresta h.³. Thagæ Eder vare fore. - - - .

¹Året lest som md sexto, andre har lest md septimo. - ²Over linjen. - ³Slik. Forkortning for herthæ eller herræ.

Biskop *Vincens* i *Skara* skriver til herr *Svante Nilsson* om brev og brevkopier som gjelder forholdet til *Danmark*, et eventuelt nytt møte der, danskenes tvilsomme fredsvilje og lagring av forsyninger i tilfelle krig. *Vincens* vil gjerne bistå det han kan og minner herr *Svante* på løftet om en bedre forlening, og at wij haffwe dog altiit hafft wort folk siden thet heemkom fron *Kalmarna* i summers baade wiid *Halland* nidre wiid *Baahws* oc *annersstades* hwar hielzt behooff gyordes her *Aache* oc flere thenne goodemen her j landet tiillaatendes oc altiit hop hafft tiil *Eder herredomes* betrøsting. Det har kostet ham og klerkeriet hans mye, og han ber derfor om len og foring. 5. april 1506, *Brunsbø*. Sturearkivet nr. 1745.

46.

Arvid Siggesson, (sokneprest) i *Mora*, skriver til herr *Svante Nilsson* at han, som befalt, hadde speidere i *Norge* i fasten (25. februar til 11. april). Speideren fikk ikke talt med biskop *Karl* (i *Hamar*), men denne vil gjøre sitt beste for freden, og allmuen der vil nødig gå mot allmuen her. *Gunnar Finnkjellsson* styrer med herr *Knut (Alssons)* gods, og allmuen ønsker at *Knuts* sønner var store og kunne ta opp saken om farens død. Fra allmuen (i *Norge*) er det bare gode nyheter; de vil nå for tredje gang holde ting mot slottsherren (på *Akersthus*, herr *Knut Knutsson*). Han og biskop *Karl* er måtelige venner; allmuen holder med biskopen. *Arvid* har fått det svenske riksrådets brev med vedlagte kopier, og har lest og forklart det for allmuen (i *Mora*). Allmuen avviser danskenes tre (freds)vilkår. De ber *Svante* vise skånsomhet mot bergmannen *Jap* i *Söderboda*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 328. Spor etter segl. Trykt i *Sjödin*: *Gamla papper* II s. 17-19.

47.

4. mai¹ 1506.

Mora.

Myne ødmyke kerlige helse oc wæluelig tyensteghet altiit sende medh Gwdh. Kære hærre hær *Swanthe wylie* I wythe ath hær wppe i

thenne landzænde staar alt wæl til Gud tess loffwet och haffuer jach
 jngen tydinge hær fornummet *annen* æn Ider kan draga til wilia *et cete-*
ra. Som J myk befaled i fyord *winters* ath iach skulle haffwa myth
 bodh offwer in til Norge for the saker skuld som tha talades *huilchet*
 jach kwnne icke astadh komma mest for then sykdom mych til kom
strax iach skyldes fran Ider. Ther fore belægede jach sa ther om ath nw
 j fastes hade iach ther myth eygith wissa bwdh och loth bespanie j thet
 beste hwro sig ther forløper. Saa war biscop Karl icke syelff pa Hed-
 marken. Jngen taal fych jach aff hans nade personlige wythe mæn
 huat han kan göra j thet besta leglighete [n] tilseger och til frydz kan
 draga ther legger han sigh gerna win om och then almoge ær thenne
 icke gerna wnder øgenen. Hær Knwtz godz Gud hans syal nade haf-
 fuer Gwnnar Fynkelson j regering och faar ther medh som han ær ther
 tilbyrduger. Gud gyffue at j annen mathe kwnne skyckas. Man och
 almoge sporde jnbyrddes om hær Knwtz ssøner lyffde och ønskade
 them saa stora oc² ath the synne och makt hade til tala om theris fa-
 ders dødth och the motthe komma til theris borna fryhet igen ther wille
 the gerna tilhielpa. Jngen annen tydinge kwnnes ther høres af almo-
 gen æn the som behagelig ære. The hade tingat ij ting och instundade
 thet tredie j moth slotzhærren och wilie honum icke haffua in tyl sigh
 medh monge. Biscop Karl och han are matelige wenner mæn almogen
 holler medh biscoppen *et cetera*. Kære hærre wilie J och wytha ath nw
 i gaar Helge Korss dagh komme hær til kyrken Iders och the gode hær-
 rers riksens radz breff scriffuen j Wæxio medh flere wtscripiter oc article
 som mederfylgde huilche iach lass for thenne almoge och gyorde them
 ther wnderuisningh wdij thet beste iach kwnde och serdelis om the
 tilbwdh som J gaffue the sændebud jn ath wærffwa sa ath Y budhe
 al deel til frydth rolighet och rædelighet medh rætgangh och ingen god
 dædingen kan hyelpe eller draga them tyl fryds sa ath huat ørlug eller
 blodzgytelse hende kan ær alt j the danske w[il]len. Saa loth iach
 them yterlige forstonde the danskes begær om the article tree som the
 framsætya och begærede pa Idre wegna swar aff them om the w[il]le
 nogen aff them samfelle och wndergaa. Thet tycker them jngelunde
 radh eller lykt wara epter thet iach them loth forsta huat ther epterfyl-
 ger. Thet første och syste loffuade the wilie wara wæluelige medh lan-
 dith och göra thet them bør medh Ider och riketh som tro almoge bør
 ath göra. Gud gaffue Ider leglighet ware sa thet J syælfwe komme hær
 til tals medh them. Seden behøfde J eij tweka pa ath the ware Ider s[a
 lydu]ge so[m J] syælfue wille. Som iach hade talat medh almogen
 om tesse ærende tha sporde the mych til om jach war kændh medh

Ider. Jach swarade them ther matelige wppa som skæl waar. Sedhen sade the ath the begærede och wille ath iach skulle scriffua Ider til pa alles theris wegna och befalling ath Y for theris ødmykelige bøn och begær wylle icke wara Jaap j Swderbodha ansynnogh eller til skadha pa hans persone eller huat honum tilhorer som nw ær sat j forbud och sagde ath the nøduge saghe ath the bergxmæn som the plæge haffua syne fødhe aff oc godha byttalingh skulle forderffues huilchet jach loffuade wilie scriffua och bedya epter theris begær om huilchet iach ær och ødmykelige bønfallig til Ider ath Ij welie offuerssee medh honum j thenne tydh gijffwendes Ider ødmykelige før raadh ath al tingh føge och aname møgeligere medh honum och flere andre theris saker til nadhe æn rætzens twang wtwisar. Thij lægligheten som nw tilstonder kræffwer thet icke al tyngh sa fulfyllia som haarda radhgyffuare tilskynda wilia och ær tænkaendes om j hwath grwndh och ændhe meningh thet gørs. Thy kære hærre warer hær om nadelige betænckte medh then fatig man ther wærrfue J myket thenne almoge Ider til wilie medh. Jngen annen tydinge ær hær pa færde mæn huar jach kan wara Ider til al ødmykt wilie och tyenste gør jach altydh gernæ. Jder hær medh Gud alzmectig medh lyff och syæl och alle Ider wenner ewinnelige befalendes. Scriffuit i Mora mandagen epter Crvcis anno et cetera sexto.

Jder ødmyke capellan Aruidh Siggeson j Mora.

Utenpå: Erlegh och wælbyrdogh strenge ryddere har Swanthe Nielsson Sweriges riges forstondare medh al odmykt kerlige.

¹Dateringens Crvcis står trolig for Inventio Crucis (3. mai), siden begivenheter i fasten omtales som nyheter. Hvis Exaltatio Crucis (14. september), som selv falt på mandag i 1506, hadde vært ment, ville rett datum blitt 21. september (som òg var dagen for evangelisten Mattheus), og da ville neppe brevskriveren skrive i gaar Helge Korss dagh. - ²Over linjen.

Bengt Knutsson skriver til herr Svante Nilsson at han haffuer varet j Norye effther Eder befallnigh. Hwarre thet haffuer segh kwnne J formærke j Olaff Byørnssons breff. Han vil legge vinn på å angripe Svantes og rikets fiender, og ber Svante pålegge Olof Bjørnsson å utbetale ham penger til å lønne folk, og ber ham samtidig sende to svenner så han kan kreve inn skatt. 15. juni 1506, Nordmarken. Sturearkivet nr. 781.

48.

Ottilie Ottesdatter skriver til herr *Svante Nilsson* at hun kom til *Västergötland* 3. juli og ventet hjælp etter sin husbonde *Nils Ravalssons* død for den tro tjeneste han hadde ytt *Sverige*. Men de har tatt fra henne lenene, *Dal*, *Ale* herred og *Barne* herred, enda hun hadde *Svantes* brev på at hun skulle ha dem i 7 år etter mannens død, og *Götala* gård har nå *Mats Kavle*. Fordi hennes husbonde hadde tjent *Svante* og *Sverige*, har hun mistet «hvar then staghe och løsøøre» hun hadde i *Norge*, og dertil står hun i stor gjeld. Hun ber derfor om å få herredene *Barne* og *Ale* til hun er fri for gjelden og barna får godset sitt igjen. Hun skylder herr *Ture (Jöns-son)* takk, og likeså *Nils Krumme* og andre av sin husbondes venner fra barndommen av. Men *Ture* måtte følge sin hustrus lik til graven i *Vadstena* og herr *Åke (Hansson)* ga ingen hjelp. Nå står hennes tro til *Gud* og *Svante*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 810. Spor etter brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 83.

49.

20. juli 1506.

Skara.

Myn ødmywglige ok kerlig helse altiid forsænd met Var Herre. Kere herre maJ vide at iach kom hiid tiil Vestergølland fredagen nesth epter Visitacionis Marie och menthe at væntthe mik nager godh vd¹ wnsætningh och hwlsualelse for ten store bedrøfwelse och fængelse iach ær vdj kommen epter myn dødhe hwsbondde Niels Ragwelsson Gud hans seel nadhe som han haffuer faath som sin troo tyænisth och for Swerigis rigis skiildh. Thagh ære mik mik² thee læn fraa som ær Daal Aleherrid och Barnelherrid som iach en nw haffuer Ederss b[re]ff paa at hee hwad paa komme. Iach skwle nywte for^{ne} læn i vij aare epter myn dødhe husbonddes døødh och ter tiil Götale gaardh som nw haffuer Matz Kafle. Kere herre vden I vele for Gudz skiildh oc for Gudz retwis skiildh och for then troo tyænisth som myn dødhe husbondde bewisthe Eder och Swerigis riighe och iach nw for ten tyæ[n]iisth³ misth haffuer hwar then staghe och løsøøre som iach hade i Norges righe och ter tiil star i stor fængelse for en swager swm peninghe. Ty beder iach Eder ødhmywglige om I nagon tiidh vele hwgswale eth fatich bedrøfth hierthe atJ ville for Gudz ski[e]ldh och for ten troo tyænisth skiildh som myn dødhe husbondde Eder giorth haffuer oc Sweriges riighe at wne mik fatigh wærriløss qwinne Barne herred och Aale herrid som Edert b[re]ff inneholler tiil tesse iach matte komme tiil⁴ aff mith fængelse och myn fatyge barn tiil seeth gotz i gen som the wmbærid haffwe oc dagh wmbære i Norges riighe for theres faders⁵ faders troo tyænisth skiildh. Tacker jach gerne her Twre Iensson ath han haffuer⁶ met Ede⁶ en naken⁷ deel for-

swaridh mik tiil handde for myn dødhe husbondde skiildh ter han visthe iac war reth vdi ffor myn dødhe husbonddhs wener⁸ som ær Nilss Krwm och flere hanss barne vener. Kere herre hade iach gerne littet her Twre tiil och her Aaghe och the skwille manedh goth for mik fatigh væreløss qwinne. Tagh hade her Twre nok at gøre met sin kere hustres liich at fylge tiil sin lægerstadh Vazstene och her Aaghe kwnne iach ingen hwgswalelse aff faa *et cetera*. Kere herre aal myn troo och liidh fatigh væreløss qwinne staar nw indh tiil Gud i Hymmerigh och Edher at iach matthe⁹ matthe beholle naget aff for^{ne} læn tiil tesse iach komber aff mith fængelse och tiil mith gotz eller anner help aff Eder och Swerigis riighe. Kere herre al myn troo och liith ær nw tiil Eder. Iach ær nw swa fatigh och riich som I ville mik haffwe epter tet at værdz mach ær nw i Idarth waldh. Eder altiid ødhmywglige Gud beffallandes och sancte Erich. Snarlige i Scara anno Domini mdvj sancte Margrethe dagh.

Ottylye Ottess dotter.

Utenpå: Erligh velbyrdogh man ok strænghe ridder her Swanthe Nielsson Swerigis riigis fforstandder ødhmywglige thette breff.

¹Overstrøket. - ²Overstrøket. - ³n uteglemt. - ⁴Overstrøket. - ⁵Overstrøket. - ⁶⁻⁶Overstrøket. - ⁷a tilføyd over linjen. - ⁸Over linjen. - ⁹Overstrøket.

Herr *Ture Jönsson* spør herr *Svante Nilsson* hva svar han skal gi på det vedlagte brevet som han selv hadde fått oversendt fra *Axel Posse*, og som hadde blitt sendt fra *Norge* til *Eds* prestegjeld i *Axels* len på *Dal*. Siden *Svante* ba ham si opp våpenstillstanden mellom seg (*Ture*) og *Otte Rud*, har han talt med herr *Åke* (*Hansson*) på prestemøtet 6. juli og bedt ham oppsi våpenstillstanden mellom seg (*Åke*) og *Peder Lykke* og *Otte Rud*. Selv er han rede til å oppsi våpenstillstanden og skade fienden av all sin makt. Det er kommet tidender om at *Otte Rud* har dratt til *Danmark* og at han skal miste slottet fra omkring 29. september, og likeså tidender om at den unge herren (*Christiern*) skal ta over (styringen i) hele *Norge* og ligge i felten mot den landsdelen som *Ture* skal forsvare. Men han minner *Svante* på løftet om å gi ham noe mer hjelp av kronen; han vil til gjengjeld tjene ham av all kraft. (På en innlagt seddel:) *Tures* svenner var med da *Mats Kavle* tok over lenet *Svante* ga ham. *Ture* vil be om å få *Götala* gård, siden *Mats* fikk forleningen.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 808. Spor etter brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 84.

50. 1. august 1506. Falun.¹

— — —. MaJ vide kere herre at iach sændder Edher eth breff som Axel Poose mik fik som warth fframdeles sænd aff Norighe oc nidh i Axel Poses lææn paa Daal Eedz præstegeel. Hwad Eder tyckes her at ther skaal geffwes tiil swar paa thet staar tiil Edher. Kere herre om then dagh som I haffwe mik tilscriffwedh om at iach skal wpseeghe mellen Otte Rwth oc mik tagh haffwer iach seelff taledh tiil her Aaghe nw i præstemodet som vaar iiij daghe nesth epter Visitacionis Marie i gode menss nærware at nær han viil wpsegie then dagh mellen Per Licke och seegh oc met Otte Rudh tessliges tagh ær mith breff altiid tiil radhe oc iach tesliges at ffwlfølge at vpscriffwe then dagh och ware paa ware fyendes argesthe hwar iach kan epter myn machth. MaJ oc vidhe kere herre ffor tydendhe ath Otte Ruth ær dragen nidh at Danmark oc ær for tydende at han skal mesthe slottet om Sancte Mikels tiidh och then wnghe herren skal aname alth Norighe och ligge tiil fyltess met thenne landzænddhe. Tagh vil iach nesth Gudz help forware then landz ændhe som mik ær beffalth. — — — .

¹Falun i Kållands herred ved Lidköping.

Herr Svante Nilsson skriver til sin svoger (herr Ture Jönsson)¹ om dennes reise til Norge, om tiltak mot rikets fiender Knut Knutsson, Otte Rud og Olav Galle, om Sarpsborg, om påtenkte angrep på hollandske og frisiske skip, om Kålland og møtet med biskop Vincens (i Skara) før påske, og om beredskapen mot angrep fra rikets fiender.

Konsept på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 151. Rettelsene i konseptet er gjort med samme hånd som har skrevet konseptet på arkets annen side (følgende nr.).

51. [Sommeren 1506.]² [Uten sted]

Kære swaager besønnerlige gode venn. Fiich iach nw før nogre dager Eder scriffuilse met thennæ Eder swenn (ludendes thet)³ i hwilke iach forstondhet haffuer thet I haffwe ⁴sielff personlige⁴ voreth innæ j Norge och (følge⁵ effter)⁶ mente haffue kommet i weg før⁶ Knwdh Knwdsson (Otthe Rwth) Oluff Galle och flere rigens fyender (och tesliges om Salisborg) før hwilket iach Eder gantske kerlige tacker. ⁷Som I och røre om the⁷ (om the) hollendere (skip) ⁸oc frese et cetera⁸ och aff

Freslandh som (I scriffwe om I noget skole arge in oppaa thøm thene e)⁹ komme I offuer nogre som wore (oppenbære) och rigens oppenbare fiender ære^{9 10} ath i thet Eder thet sa alwarlige wordhe lotho¹⁰. Kunnæ¹¹ I nogre¹¹ spøryæ¹² the som¹² rigens och alles vore fyender styrkæ och bespisæ kunnæ I væll sielffue (førsthaa) merkie¹³ hwadh ther bør till gøres. Som J scriffue om Kaallen saa (haffuer iach)¹⁴ hade iach¹⁴ thet forsagth¹⁵ for paske¹⁵ then verdige fader bisp Vincencius (fore poske. Iach)¹⁶ ther han først komber til mich¹⁶ vill gerne tenckia till ath vethe Ederth besthe och aldels holle Eder vthan skade ath I skole mik¹⁷ tacke. Som I och røre ath iach ville biwde bispen till om hans swenæ ath the skulle vare Eder følagtige moth rigens fyender saa haffuer iach befaleth alle the (friborne) gode¹⁸ men ther i landit ath the aldeles skole setthiæ vederredhe om noget oppaa kommer ath offwæryæ then landz endes skade och forderff som tøm sielffue makth oppaa ligger. Sender iach och Eder eth opit breff till menige landit¹⁹ (scriffuit). Beder iach Eder ath I vele thet lathe forkynne for almwgen nw om prestemothit och trøsthe thøm thet beste I kunnæ. Teslig beder iach Eder sielffue ath vare vedh en godhe trøsth. I hwadh motthe iach kan vethe Edert bestæ och longlige bestondh skole I altiindh finnæ mik væluligh till (altiindh) gerne gøre saa lenge jach leffuer thet Gudh kienne och alle helge Sweriges patroner thøm jach Eder befaler.

Jach Swanth

¹Tiltalen svoger (som herr Ture bruke til herr Svante – Styffe: Bidrag V nr. 48 – og innholdet tyder på det. – ²Til dateringen: Vincens blir valgt til biskop like før 30. april 1505 (Styffe: Bidrag V nr. 35). Sendebud fra Polen har ankommet sommeren 1506 (Styffe: Bidrag V nr. 75 og 81). Merk også overstrykningen av Otte Ruds navn; han avsto trolig Båhus høsten 1506 (Dansk Biogr. Leksikon XX s. 288, jfr. nr. 50 med rykter om Ottes avgang som høvedsmann omkring 29 september. Møtet i Kiel ble holdt i juni 1506 (Allen I s. 372). – ³Overstrykninger er her og i resten av brevet vist med parentes. – ⁴⁻⁴Over linjen. – ⁵1 tilføyd etterpå. – ⁶⁻⁶Over linjen. – ⁷⁻⁷Over linjen. ⁸⁻⁸Over linjen. – ⁹⁻⁹Over linjen. – ¹⁰⁻¹⁰I margen. – ¹¹⁻¹¹Over linjen. – ¹²⁻¹²Over linjen. – ¹³Over linjen. ¹⁴⁻¹⁴Over linjen. – ¹⁵⁻¹⁵Over linjen. – ¹⁶⁻¹⁶Over linjen. – ¹⁷Over linjen. – ¹⁸Over linjen. – ¹⁹Over linjen.

Herr *Svante Nilsson* skriver til sin frende (N. N.)¹ om det berammede herremøtet og sendebudet fra *Polen*, at han ikke våger å tilkalle ham nå etter herremøtet i *Kiel* siden man må vente angrep fra kong *Hans* slik *Jens Holgersson* angrep ved *Kalmar* i herr *Sten* (*Stures*) fravær. Det er rådelig å si opp våpenstillstanden

med *Otte Rud* og *Peder Lykke*; de vil neppe overholde den.

Konsept på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 151. Samme hånd som rettelsene på konseptets annen side (foregående nr.)

52. [Sommeren 1506.]² [Uten sted]

Kere frende besynnerlige gode wen. MaI wethæ at her er beramet eth herremøthe nw pa thenna tiid standendes³ mest for thet seninge-bud (s l)⁴ aff Palen. Jach hade gantzst gernæ set atI hade waret her⁵ nw pa thene tiid⁵ men iach betrøste icke kalle Eder thædhan aff then landzendhæ mædhan thet herremøthet i Kiil (ær) nw slithet ær. Schal konghen ffa noghen (stor) macht (ell) i thenna somar⁶ tha forwet han sig ther om i thet herremøte⁶ eller (will) kan⁷ han och nagot arge in pa richet tha gør han thet nw (then) tha the drage fra Kiil. Thy kere frende warer alwarlige fortenchte met the gode men ther nedre om han achter drage in i then landzende (røffue) at⁸ brende (och i hel) som han tiilffornn giort haffuer⁹ som han Iens Holgersson nw gjorde wid Kalmarna i her Stens frawarelse⁹ thet affwærye som I tiilffornn giort haffue. Tychte mich och rad wara at I sigie daghen op met Otte Rwt och Per Lycke. Se the sit tiilfelle tha (rædz) frychter¹⁰ iach at the nagh-en dag holle. Eder her met alzmechtig Gud befalendes.

¹Kanskje Åke Hansson, som kaller herr Svante frende (Styffe: Bidrag V nr. 67). - ²Om dateringen, se foregående nr. - ³Over linjen. - ⁴Overstrykninger er her og i resten av brevet vist med parentes. - ⁵⁻⁵Over linjen. - ⁶⁻⁶Over linjen. - ⁷I margen. - ⁸Over linjen. - ⁹⁻⁹Over linjen. ¹⁰Over linjen.

Bengt Knutsson skriver til herr *Svante Nilsson* at det ikke er noe nytt der i landsdelen (*Västergötland*). Han var i *Norge*: *Olav Galle* ligger selv med 7 mann på sin gård (*Töm*) i *Borgesysse*. *Gunnar Finnkjellsson* og en av herr *Henrik (Krummedikes)* fogder var i *Solør*¹ med 4 mann og unnslass *Olof Björnsson* og *Bengt*. Hvis *Svante* sender folk til landsdelen, skal de gjøre nytte for seg. Prosten (ved *Mariakirken, Jon Pålsson*) ligger i *Oslo* med 15 mann. *Bengt* vil gjerne vite om han skal angripe fienden der i landsdelen eller om han skal komme til *Svante*. Han ber *Svante* hjelpe ham med penger, nå er han i stor nød. Han er på vei og skal med *Olof Björnssons* hjelp prøve å overfalle *Olav Galle*. Hvis *Svante* vil at han skal i *Nordsjøen*, vil han gjerne ha hans åpne brev på at han kan angripe skotter, hollendere, engelskmenn og dansker.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 786. Spor etter brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 64.

53. Vår frue dag 1506.² Värmland.

Mina ødmuckth och plecktheleke tro och tynissth nu och altydh til sænth *met Gud*. Ma Jder *werdogheth* wetha ath *ath hær enghen tyande i thenne lanssænde *som jek kan* ath *skiffwa Ider til oppa thene tydh *som jek haffver hørth*. Fframdeles ma Jder *verdogheth* vethe ath jak var i Norghe. Och ligger Olaff Galle oppa sin gardh i Borghasysla sylff viii. Ma Jder *werdockheth* och veth ath Gwnnær Finkelsson war i Solør och en føghote *som hørde her Hændreck* til sælff v holketh han *vnslappo Olaff Byørsson och meck och the blewe førwarath. *Item wore thet Ider werdoxheth* vilia *thet I vellen sænda eth thall folck in* i thenne lanssendhe tha veliuom vi göra wart til *som vi velia göra* var tro tynisth fvlth och thaka th [e] r engen førswmelsæ føre. Ligger och *proassthen* oppa sin gardh i Oxsla *sæylff xvi. Beder jek Ider *verdogheth* *thet I byuder* meck til owm jek skall argha oppa Ider fiandhe i thenne lanssendhe eller jek skal komma til Ider. Beder jek Ider *verdogheth* *thet I vel gøre* och helppa meck naakra pennige. Jek vil göra Ider thyænisth før them. *Thet myn ødmuckleka bøn* til Ider *thet kænne Gud* meck driffwer stor nødh til. Ær jek och en nu oppa veghen och see til owm jek kan føraska Olaff Galle *met Ollaff Byørssons hyælpp*. Ær *thet saa th [e] r* ath Ider velie ær ath jek skal i Væstra syøn tha beder jek Ider owm Iderth oppeth *breff* ath jek ma thaka oppa skotha och hollænder och engelska och danska. *Thet skall ikke finnas myn førswmelsse j nakra mattha*. Ey mer. Allswaloger Gud bøffallandes och *sancte Erik* konungh. Skriffvth i Vermelandh anno *Dominj* mdsexto Varffrvdagh.

Bennth Knuttsson Ider swen.

Utenpå: Velbørdock herre och strenghe riddhare her Swanthe Nigelson Swerikess rikes förstandare *met ødmuckth* sændes *thetta breff*.

¹17. september 1506 erklærte Gunnar Finnkjellsson at han hadde tatt Solør i underforlening fra herr Henrik (DN IX nr. 463). – ²Kan, som Styffe mener, være Vår frue dag i fasten, Annuntiatio Mariae – 25. mars, eller det kan være Dyre vår frue dag, Assumptio Mariae – 15. august, eller Vår frue dag om høsten, Nativitas Mariae – 8. september.

Hemming Gad (electus i Linköping) skriver til herr Svante Nilsson at han ikke har fått brev fra Svante wtan alenasta *breff* I mik tilbude om then *werdoge*

herre electus aff Oxlo og folkene han hadde sendt til *Kalmar*. *Hemming* fortsetter med å gi mange opplysninger om mannskap og beleiringen av *Kalmar* slott. 3. november 1506, *Kalmar*. Sturearkivet nr. 1522. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 95.

54.

Herr *Åke Hansson* skriver til herr *Svante Nilsson* at han ikke vet om (hertug) *Christiern* vil drikke jul på *Båhus* eller *Akershus*. Alt i alt har den unge herren *Christiern* bare to hundre mann, og kong *Hans* har heller ikke mye, men det ryktes at han vil ri inn i *Skåne*. Hvis *Svante* vil gjøre innfall i *Skåne*, bør han ta med alt folk han kan få, og han bør la *Åke* få vite tiden så han kan verne landsdelen (*Västergötland*) mot *Christiern*. *Åke* vil, sammen med (biskopen) i *Skaras* folk og adelen i landsdelen, våge livet for *Sverige* og *Svante*. Får *Åke* nærmere beskjed, skal han slutte våpenstillstand med *Christiern* på *Båhus*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 772. Spor etter brevlukkende segl.

55. 10. desember 1506 «Ghaasene».

Wenligh och karligh helse nw och altiidh til forne senth medh Gwdh. Kare frendhe her Swanthe och besynnerligh godhe wen hawer jak inghen besynnerligh tiendhe swm jak kan byudhe Edher til anneth æn then wnghe herren her *Cristhern* liggher paa Bahwss och weth inghen for wisth hwar swm han wiil dhricche sin jwl enthinghe paa Bahwss heller och paa Akirsshuss. Och hawer han ghanskye fooghe makth. Al then makth swm han hawer ær egh meer en cc^{dhe} al then makth han [a]dh stadh kommer. Och ær egh¹ egh kwnggh Hanss eller wiidh [.....] makth. Kare frendhe gaar her och ffor ryktthe ath [.....] han[.]² hawer a[c]thet ath ridhe j Skaane i ar [.....]ppess migh ath s[.....] taker haanum wal then ressen aff. Togh kare frendhe wm Edher saa tektiiss ath I wille gore ther nakin resse in j Skaane ath I hafdhe alle these godhe herriss folk [i] th swm her i rikith ære medh Edher fogwtther hoo the helsth ære saa ath I glome ingen til baka j ghen. Och wm thet ware saa sake ath Edher møtte ith thal folk wner øgwnnen saa ath I skwlle jkkee thaa dhraaghe til baakaa j ghen och ath I wille bywdhe migh til paa hwadh tiidh swm Edher tikkiss dhraghe ath stadh tha wille jak forwethe thenne lansendhe forwareth modh her *Cristhern* saa ath wy skwlle ware forwareth paa thenne sidhe. Och wiil jak medh thenne goodhe herrenss folk aff Scare och tesse godhe frborne men swm her ære j landhet ware hoss Edher paa markien och waghe liff och halss for Swarikiss rike skwldh och Edher³. Byddher

jak Edher ath I wille bywdhe migh alwarlighe til hwar swm jak skall retthe migh efther och hwar swm Edher tekkiss jak skal mothe Edher. Och bedher jak Edher ath I wille bywdhe migh til hwre Edher tekkiss her wm heller paa huath tidh Edher tekkiss dhraghe adh stadh. Taa wille jak forwethe migh met her Cristhern paa Bahwss i en dhagh. Och bedher jach Edher ath I bliwe wedher en godh trosth saa her efther swm I hawe altiidh wereth her tiil. Hoppess migh til Gwdh ath thet skal alth gaa wal til. Kare ffrendhe hwadh swm jak kan waare Edher til ødhmywkth och karligh wiil jak altiidh gerne gore. Her medh Edher alsmektwgan Gwdh befallendiss til ewiigh tiidh. Kare frendhe bedher jak Edher ath I wiille helsse myn frw paa myne wegna medh monghe godhe nather. Skriuiit j Ghaasene torsdhaghen nesth efther Warffrv dhagh consepccioniss anno Domini millesimo quingentessimo sexto meo sub signeto.

Ake Hansson ridder.

Utenpå: Ærligh och welbørdhwgh man och strenghe ridder her Swanthe Nielsson Swærikiss rikiss forstondhere sin kare frendhe och besynner⁴

¹Overstrøket. - ²Eller Han [s]. - ³Over linjen. - ⁴Mere synes ikke å være skrevet.

Herr *Ture Jönsson* takker herr *Svante Nilsson* for hans velvillige svar om *Ås* herred, og ber på nytt om at *Frökinds* herred, som *Tures* avdøde bror (*Erik Jönsson*) hadde, blir gitt til (*Eriks* enke) hustru *Margrete*. Hun har lovet at hun skal holde gode karer til herr *Svantes* tjeneste av herredet. (På en innlagt seddel:) Den unge herren (*Christiern*) skal ha dratt til *Akershus* med 150 mann. Herr *Nils Henriksson* og flere av de norske møtte ham i *Oddevall*. *Ture* har speidere i *Norge* og skal holde *Svante* underrettet. Hadde det vært vinter, kunne *Ture* ha overfalt den unge herren i *Oddevall*. Han fryktet da også overfall, og turde bare ferdes om natten, fulgt av mann av huse til hvert natteleie, helt til han kom til *Akershus*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 518. Ingen spor etter segl.

56. [21. januar 1507.]¹ Falun.²

- - -. Ffor tidende ær then vnge herre nw dragen tiil Akershus met thet folk han hade wiidh ij^c onth ok goth. Ok møtte her Niels Henderson honom j Oddewal ok flere aff the norske. Ok haffuer iak nw mine speiere j Norie. Hwath the kunne forfare for san tidende skulle J offortoffret faa mith bwdh om. Ok hade then³ then vnge herre wel standith tiil ath raske⁴ forraske nw han war j Oddewal ok hade wint-

ren waryt. Doc wentede han altith min komme ok torde ikke ferdes om dagen wden om nathen ok togh man aff huse met siik som fwld honom tiil hwart nattelege tiil thes han kom tiil Akershus. Dogh skulle han wel bliffue forfaret ok hade fore thet varist. - - - .

¹Brevet er uten årsangivelse, men Erik Jönsson var i live 13. juli 1506 (Styffe: Bidrag V nr. 80) og omtales som død i brev fra Åke Hansson 29. januar 1507 (her nr. 57, Styffe: Bidrag V nr. 109) der Christierns ferd til Akershus og møte med de norske herrer også nevnes. - ²Falun i Kållands herred ved Lidköping. - ³Overstrøket. - ⁴Overstrøket.

Herr Åke Hansson skriver til herr Svante Nilsson at hauer jak inghen besyn-
nærligh tiendhe swm iak kan byudhe Edherth herredhøme tiil nw paa
thenne tidh anneth en then wnghe herre her Cristhern ær dhraghen tiil
Oxsslo och ther skwllde the norsskie herrer møthe haanum. Huadh tid-
hendhe jak kan forffare taadhen wiil jak wfforthøuith bywdhe Edherth
herredhøme til. Han vil be om at den unge Anders Eriksson får herredshøv-
dingsdømmet i Vartofta herred etter avdøde Erik Jönsson, og han lover å gjengjel-
de det. 29. januar 1507, Ettak. Sturearkivet nr. 856.

57.

En ukjent¹ skriver til herr Svante Nilsson² at han sender ham 8 lødige mark med Peder Jonsson fra Tuna sokn, og at det ennå er bergmenn som skylder ham sølv; det skal herr Svante få så snart som mulig, og likeså jern og annet. Han har for tiden en øyensykdom og kan ikke ri. Han legger til at jtem maa I wetha kære herre ath inghen tiendhe ær her vp i Dalene annar en then wnghe kwngghen j Norye haffuer eth onth ok horth rykthe aff allan syne almoghe i Norye ok haffwe the sakt om han ey inghen wændher met syn ny lagh³. Tho wilia th [...10...] met aff lyse ok dreffwa honum [... 1/2 linje ...] thet haffwe Norye. (Resten av brevet ødelagt.) [Etter 13. mars 1507.]⁴, [Uten sted]⁵ Sturearkivet nr. 916.

58.

¹Siste delen av brevet, med underskriften, ødelagt. - ²Fremgår av adressen: Velbyrdhogh herre [... 1/2 linje...] ryke forstandare [...1/2 linje...]. - ³Snakket om den nye loven har trolig sitt opphav i en uttalelse fra en spesielt oppnevnt rettskommisjon i Oslo 13. mars 1507 (NgL 2 III nr. 188). - ⁴Utgangspunkt for dateringen er den «nye loven», se foregående note. - ⁵Siste delen av brevet, med stedfesting, ødelagt.

Hans Eriksson skriver til herr *Svante Nilsson* og ber om instruks om en gard i *Uppsala*. Han meddeler om *Arvid (Siggesson?)* i *Stavsäter* at han (oppsøkte ham) som *Svante* beffalthe. Da var han echke hemme. Han var thil Noriess. Da han¹ vissthe Eder nad var hemme da vilde han gerna komma *dil Eder. Da vil han vnder vissa Eder hath ssvar vi fffinge der j landet och hvrv der er vordet om alle hande ærende. *Svante* trenger bare sende bud etter ham med *Mikkel Eriksson*. [Vinteren 1507]², Tiärp. Sturearkivet nr. 517.
59.

¹Over linjen. – ²Jfr. Sjödin: Gamla papper II, s. 530, note 3.

Herr *Svante Nilsson* skriver til kopperbergsmenn, sølvbergsmenn, jernbergsmenn, bønder og bokarer i *Dalarne*¹ om *Anders Billes*² og *Jens Holgerssons* mislykte forsøk på å få frem proviant sjøveien til det beleirede *Kalmar* slott den 9. april. Søndag kom herr *Ture Jönssons* bud med brev³ og tidender om at de tyske kjøpmennene i *Bergen* nå i vinter hadde slått i hjel fogden på kongsgården der, *Henrik Bagge*, tatt det som var på gården og satt fyr på den. Grunnen var at han hadde pålagt dem ulovlige skatter og krenket deres privilegier. Den unge kongen (*Christiern*) har sist vinter opphevet *Sankt Olavs* lov og gitt en ny lov og ville ha biskopene og adelen til å sverge å holde den, men de vil ikke, og lek og lærd har uvilje mot ham. Biskopen i *Oslo* (*Torkjell Jensson*) som han har fordrevet, er nå i *Västergötland* og ber i sitt brev til *Svante* om å bli tatt i hans og rikets vern. I hans sted har den unge kongen satt dansken *Anders Mus*. Hver bonde i *Norge* vil gjerne våge liv og gods for at biskopen skal komme til sin domkirke igjen. *Svante* håper folket i *Dalarne* vil hindre den unge kongen i å fordrive electus av *Linköping* (*Heming Gad* som leder beleiringen av *Kalmar*) slik han også vil. Det vil bli sendt forsterkninger dit, både skip, ryttere og fotfolk, slik at mulige landgangsforsøk skal bli slått tilbake. Danmarks riksråd forhaler forhandlingene *Svante* ville holde i *Kalmar* 19. april.

Uavsluttet konsept i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 22.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr 130.

60. [Etter 11. april 1507]⁴ [Uten sted]

– – – Swndag at affthen tha iach tiil Neshult komen var kom ther tiil mich her Twre Ienssons bud av Vestergötlandh met breff och vissæ tidendhæ at the køpmen som liggia i Berffwen i Nørgie aff alle tyske stæder slogho nw i winters then vnge konghens fogitthæ i hell pa koningx gardhen i for^{ne} Berffwen hetandis Henrich Bagge tage bort hwat pa garden var och satthe eld pa gardhen før thij han hadhe them olaglige beskattet och bekrencht alles theris preuilegier och friiheter som framfarna Norgis koninge them vnt och giffuit haffue. Tesligis haffuer

och then vnge koningen i vinter fortrycht niderlagt oc tiil engte giort the lag som sancte Olaff koning gaff them i Norge huilke lag the niw-tet och forswaret haffue i sa mang hwndrade ar in tiil thenna dagh och giffuet them nw en ny bescreffuen lag som them oc alt Norgis riche ær tiil ewig skade och forderff och ville haffue twing[at] bisperna rid-derskap och alle andra godhe erlige friiborne infødde men at swærie pa them at the skulle halle them vid macht huilket the ingelundhe gøre vele. Ther [fore] haffuer han nw owilie aff lechte oc lerde offwer alt Norgis riche. Han haffuer och fordreffuet then verduge herre bispen aff Opslo som ær nw her i Vestergötlandh och sat ther en dansk man før biscop in ighen hetandis her Anders Mws. Thenna bispen screff mich tiil met her Twris swen iæmerlige och ønkelige beclagendis siig før then store oret och offuervaldh honum sket ær bediandis mich før Gudz skuld at iach ville annæme honum fatige elende man i myn oc richesins beskerm och forswar sa lenge Gud følger han matte komma ini landet oc tiil siit biscopsdøme ighen. Huar en bondhe i Norgis ric-he tycke ylla vara at han ær fordreffwæn før inghen sin brwt och vele gerna vage liiff oc gotz at han skal komma tiil sin domkerke ighen før thij han ær en infødt man. - - - .

¹Et delvis likelydende brev til innbyggerne i Kalmar er trykt i DN XV nr. 136. - ²Konseptet har feilaktig Anders Bild, se n. 3. - ³Av 6. april 1507 iflg. Styffe: Bidrag V nr. 130, n. - ⁴Året må være 1507, jfr W. Mollerup og Fr. Meidell: Billeættens historie I s. 303 og 306-07 om Anders Bille, og Lars Hamre: Norsk historie 1450-1513 s. 201 om Torkjell Jenson. Første søndag (jfr. brevet) etter 6. april da Ture Jönssons omtalte brev var utstedt, var 11. april.

Herr *Ture Jönsson* skriver til herr *Svante Nilsson* at hva angår våpenstillstanden som har vært mellom rikene i den landsdelen, så er han for svak til å angripe fiendene og dra inn i *Norge*; det trenges minst 200 mann. Noe annet var det om *Svante* sendte ham noen trauste folk med *Bengt Knutsson*. Han vil også gjerne ha med seg brevviseren *Villem*; både *Bengt* og *Villem* er kjent i (*Norge*) og har fulgt ham dit før. Likeså vil han be *Svante* skrive til *Olof Björnsson* at han skal holde seg klar med så mange folk han kan; han håper at de ikke blir så fåtallige at de ikke kommer hjem igjen. *Søren* skåning har nå blitt fogd på *Hedmarken* og har alt godset til *Ture* og hans hustru (*Anna Johansdatter*), og godset til herr *Knuts* barn og flere svensker i den landsdelen. *Ture* akter å la *Søren* avlegge regnskap til sommeren, så skal han få kvittering som fortjent. Brevviseren kan gi mere underretning om forholdene der i landsdelen, og jo før han kan komme tilbake med *Svantes* befaling, jo bedre. *Svante* bes tenke nøye på hvor han drar i landet, det er høyviktig. (På en innlagt seddel:) Får *Ture* tak i *Søren* skåning, skal han ikke gjøre forræderi oftere.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 841. Spor etter brevlukkende segl.

61.

18. april 1507.

Frökinds
herred.

Min odmyghe velwillige tro tiensth altidh forsendh *met* Gudh. *Kere herre* oc *swager* som *jac* skreff *Edher* tiil meth minn *tiænere Velatus*¹ om *thenne* dagh mellom *rigen* pa *thenne* side vareth *haffuer*. Om *jach* *nocgeth* *alwarlige* skal *fulføye* *vore* *fiender* som *jac* *fulkomlige* *acther* *tha* er *jac* *myget* *swak* i *the* *motthe* at *drage* in i *Norye* eller *nocgen* *tøwen* *haffwe* *ther* i *landdet* *met* *minne* *jach* *vore* *ij*^c **strek* eller *ther* *of**fuer* *swa* *framth* *iach* *icke* *skulle* *bliffwe* *forrassket* *thet* *jac* *nødigt* *seer*. *Kere herre* *haffwe* I *noegher* *empne* pa *folk* *ath* I *ville* *sende* *mich* *met* *Bent Knwtsson* *thet* *messthe* I *kwnne* *opplate* *the* *ther* *vele* *lide* *onth* oc *goth* som *tiden* er *tiil* *tha* *vil* *jac* *met* *Gudz* *hielp* *met* *tesse* *gode* *men* *gøre* *mit* *ther* *tiil* *thet* *yterste* *Gudh* *giffuer* *mik* *naden* *tiil*. Er och *Benth Knwtsson* *vel* *kyndog* i *then* *landzende* oc *thenne* *breffuisere* *Vellem* *tesliges*. Ty *leger* *jac* *gerne* at *J* *lathe* *thenom* *følge* *mik* *nw* som *s*² *til* *for**ende* oc I *ville* *skriffue* *Olaff Biorsson* *til* at *han* er *rede* *met* *al* *then* *makt* *han* *kan* *atstad* *komme*. *Ther* *liger* *makt* *vppa*. Oc *hoppes* *mik* at I *icke* *sende* *iac*³ *mik* *swa* *swak* *vt* at *jac* *jw* *hem* *kommer* *thet* *mik* *intet* *twif**fler*. *Kere herre* er *nw* *Søffrin* *skaningh* *vorden* *fogette* pa *Hedmarken* oc *haffuer* *alt* ⁴*min* *frvges*⁴ *mit* *godz* och *her* *Knwtz* *barnes* oc *flere* *suenskes* *godz* i *then* *landzende*. *Acter* *jac* *met* *Gudz* *hielp* oc *Eder* at *høre* *paa* *min* *frwges* *vegna* *hans* *røekenskap* *en* *sin* i *samer* oc *giffwe* *honom* *then* *quitter* *ther* *til* *hører* som *han* *fortyenth* *haffuer*. *Kere herre* *huat* *leyligheth* i *thenne* *landzende* er *ther* *veth* *thene* *breffuisere* *Ider* *vnderuise* *ther* I *maa* *setthe* *troo* *tiil*. *Kere* *jw* *før* *jach* *ffaar* *thenne* *breff* *uisere* *igen* *met* *Idert* *skriffuelsse* *huat* *Ider* *vilye* er *jw* *better* *thet* er oc *ther* *vil* *gerne* *rette* *mik* *epter*. *Kere her* *seer* *Ider* *viislige* *ffore* *huar* I *drage* i *landdet*. *Ther* *ligger* *allerstørste* *makt* *vppa* *swm* *Gudh* *kenne*. *Jac* *skriffwer* *thet* *met* *en* *god* *meningh* oc *vil* *gerne* *vare* *Eder* *ffor* *en* *troo* *tiænere* i *alle* *motte* *epter* *min* *ytersste* *makt* oc *formoge*. *Swa* *lenge* *jac* *liffuer* *acter* *jac* *icke* *annen* *herre* at *tiæne* *en* *Eder* *thy* *Gudh* *kienom* oc *alle* *Sueriges* *helge* *patroner* *thet* *jac* *Ider* *beffaler* *met* *liiff* oc *siel* *til* *ewigh* *tiidh*. *Scriffuet* i *Frøkenherat* *sondagen* *nest* *epter* *Quasimodogeni* *anno* *dominj* *mdvij*^{mo} *vnder* *mit* *signett*.

Twre *Jensson* *ridder*.

På en innlagt seddel: Om sa ær aller kiæreste herræ at then Sæffwerin skoningh komer for myn garn tha skal jeg beware honom sa han skal ekkæ gøræ forædelsæ meræ.

¹De to første bokstaver usikre. - ²Overstrøket. - ³Overstrøket. - ⁴⁻⁴Overlinjen.

Sander Arentsson skriver til herr *Svante Nilsson* ath her er enghen tidendhæ i thenne lænsendhe annen en godh och enghe ffor farne tidendhe ære her aff Norye eller Skone annen en Knwth Lynddormsson och Matz Kaffle kan Eder verdoghet vnderwissa. Han ber om å få vite hva han skal gjøre med den lille grå hesten som *Matts Kavle* har gitt ham. 25. mai 1507, Örebro. Sturearkivet nr. 835.

62.

Herr *Ture Jönsson* skriver til herr *Svante Nilsson* at på prestemøtet i *Skara* ble biskopen (*Vincens*), herr *Åke (Hansson)* og han selv enige om at det ville være uklokt å si opp våpenstillstanden mellom *Norge* og *Västergötland* før de hadde nyheter om hva som hadde skjedd på herredagen mellom kongen og hansebyene. *Nils Bild* på *Båhus* har latt ta et skip fra *Rostock* utenfor *Lødöse*, og har bragt godset opp på slottet. Den unge herren (*Christiern*) har ennå ikke svart på *Åkes* anmodning om å gi tilbake skip og gods siden det er tatt i rikets farvann under våpenstillstand, og har heller ikke svart om våpenstillstanden fortsatt skal gjelde.¹ Det ville også være uklokt å kunngjøre brevet fra *Svante* og riksrådet til landsdelen med anmodning om folkehjelp på grunn av *Stockholms* brann. De tre ville i stedet skrive til *Stockholms* borgere, be dem være tro mot herr *Svante*, og love dem hjelp, men dette brevet skulle først fremlegges for herr *Svante*. Borgerne i *Varberg* og *Falkenberg* har flyttet godset sitt til *Halmstad*, og (herr *Henrik*) *Krummedike* samtalte for fjorten dager siden med *Peder Lykke* på *Varberg* og seilte siden med tre krigsrustede skip til *Norge*. *Ture* skal straks underrette *Svante* om hva nytt han får vite på tinget på *Dal* 30. juli. Ryktet går at biskop (*Anders*) *Mus* har seilt til *Danmark* og at den unge herren sitter på *Akershus* og ikke våger å dra til *Bergen* på grunn av nordfarerne, men det spørs hva han gjør når *Krummedike* kommer. Ellers er det bare gode nyheter og ingenting om skotter eller andre krigsfolk.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 850. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

Trykt i Styffe: Bidrag V. nr. 152.

63.

19. juli 1507.

Säm.

-- -. Kære herre maI vide ath nw i prestamodh var jagh tiill ords met then verdiigh herre bispen och her Akæ i Skare om then dagh som

vereth haffuer mellom Norie och Vestergötlandh. Tho tœcthe them jckæ nøttogth vare at scriffwe honum vp ffor the hade noeghen visse tydhendhe liwro then herredagh ffor slithen ær mellom konghen och Stedernæ. Jtem kære herre loth och Nielss Biill vppo Bahus taka eth skyp vthen ffor Lœdiilse met sin ladingh som hadhe hymma i Rostok. Och var ther noegeth aff Lœdiilse borgare gotz vppo same skyp och ær alt gotzseth vpskypath pa slottet. Ther fföre haffuer her Akæ nw scriffuet then vnghe herre tiill met sit eget² eget³ bwdh och ighen *elskath skyp och gotz effther tet war taket vppo rigesens ströma i sodan ffeligh dagh. Yttermere rörær han om ffor^{dc} dagh skall blywe standandes eller ey. Hwat swar han ther vppo ffor som jag ffor ther noegeth ath vithe vtaff skwll I framdellis ffoo mith scriffwilse om. - - - . Kære herre ær mek vnderwisth ath the⁴ borgare i Varberg och Ffalckenberg haffwa ffløtth alth sit gotz tiill Halmstada och Kromedikæ var ther nw ffor xiiij daghe tiill ordz met Peder Lœckæ vppo Varbergh och lop strax tedhen met iij bemanneth skyp ath Norye. Thy acter jagh mek nw strax jn pa Dal ath holle tingh yterstæ vid landamerkit daghen nest effther sancte Olaffz dagh. Hwat jagh kan ther fforfare ffor sanna tydhende skwll I vfffortoffwet ffoo mith scriffwilsse om. Er her oc⁵ rœctet ath biscop Mwss ær løpen at Danmark och then vnghe herre liger vppo Agerhuss och vore gerna tiill Berwen och betrøster sek jckæ ffor the nordfarer⁶. Hwat rodh han nw ffor sidhen Kromedikæ kommær tiill honum spyrss vell framdelliss. Jnghen tydhendhe ær hær annen en godh hwarken met skotter eller anneth ørloffz ffolch thet jagh haffuer spwrth i nooghen handhe mote. - - - .

¹Svaret er trykt i DN XVIII nr. 213. - ²Overstrøket. - ³Over linjen. - ⁴I margen. - ⁵Over linjen. - ⁶Første r over linjen.

Bengt Knutsson skriver til herr *Svante Nilsson* at herr *Henrik Krummedike* kom til *Halmstad* 30. juli med 300 mann og aktet seg inn i *Västbo*. Hvis ikke *Svante* vet råd, vil allmuen snart være upålitelig i den landsdelen. For tre uker siden skrev *Krummedike* til allmuen i begge herreder¹, ba om skatt og ba dem sende fire mann med fullmakt. Allmuen svarte at de ville ha tid til å områ seg. *Krummedike* tok med seg brevbereren til kong *Hans* i *København*. Kongen skrev til allmuen, ba om 40 okser, lovte å forsvare dem og begjærte svar. *Olof Drake* sendte til herr *Åke (Hansson)* både kongens og *Krummedikes* brev, som han fikk med budet som hadde vært i *København*. Allmuen av de to herredene hadde lovet ham på vegne av *Svante* at hver 12 skattebønder og hver 24 landboer skulle utrede en gild økse og at han skulle få en ekstraskatt (godvilje). Han ber *Svante* sende ham krutt til loddbørsene.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 571. Spor etter påtrykt brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 146.

64.

3. august 1507.

Västbo.

- - -. Vetha ma Jder werdogheth ath her Hændreck Krommadike kom til Halmsthada j freedax met iij c folck och haffuer acthth jn i Vessbo. Vthan saa ath Jder verdoghgheth finder snarleka eth goth radh ther til thaa ær almoghen snarth tyuilath i then lanssendhan. Ma Jder werdogheth framdeles vetha ath her Hender Krommadike skreff almoghan til iij vikor sedhan. Var han² bøgærande en skath aff badhen hærådhen och sændha segh iij møndoghe mæn som skolle thala før almoghan holketh the fwnna saa før eth radh. The *skeffwo Krommadike til ock³ ath the velle bœradha segh oppa en tydh och the sændde sa en kar met thet breff hoh⁴ holketh Kromadike han togh then kar met segh til Køppnahamen til konnghen. Och skeff⁵ skreff konngh Hanniss framdeles almoghan til och ær bøgærandhe xl oxssar och kallade them sina kæra v⁶ vndersætthare och sagde ath han vil førswara them før al oræth och bœth them sa til ath hans party skolle egen fara før ma segh affh the herrath. Var han och bøgærande eth snarth swar i gen. Ma Jder werdogheth och vetha ath Olaff Drake sændde her Ake the breff badhe kongenss breff och Krommadix. The breff voro sænth til honom met thet bodh som var j Kønppnahamn. - - - .

¹Vel Västbo og Östbo. - ²Over linjen. - ³Overstrøket. - ⁴Visstnok overstrøket. - ⁵Overstrøket. - ⁶Overstrøket.

Per skriver skriver til herr *Svante Nilsson* at her kom *Jon Jensson* som tiænsthæ her *Knwdh Alfson Gwd* hans siæl nadhæ *et cetera*. Han er tyænsthæss och haffuer met sek peningh och sielff och alth thet han ogher. Och sagdhæ han for sin wærdh her i byen ath han wille tiil then wng hæ koningh (*Christiern*). Borgermestre og byfogder ga *Per* lov til å hindre ham, og det viste seg at *Jon* hadde utgitt seg for å høre til *Svantes* folk og tatt skysshester i *Svantes* len. *Per* ber *Svante* la ham få vite om *Jon* skal få fare eller sendes til *Svante*. [7. mai eller 17. september]¹ 1507, Vadstena. Sturearkivet nr. 818.

65.

¹*Fredgdagin eppther Hellecorssdag: Helligkorsdag kan både brukes om *Inventio Crucis* 3. mai og *Exaltatio Crucis* 14. september.

Villem Birgersson skriver til herr *Svante Nilsson* at han taladhe tiill hær Age om the gotz som *Kormedikæ till høre i hans leen lige. Tho swarade han mek ganskæ steket oc sade ath han hade fforlenth them borth og forbød ham å befatte seg med det. *Svantes* gods som lå i herr *Trotte (Månssons)* len har han annammet, og nå skal han til bispens len, til godset som ligger der. Han kan ikke kjøpe fisk for landskylden slik *Svante* befalte, for landskylden ble oppebåret sist høst. [24. februar eller 21. september]¹ 1507, Falun². Sturearkivet nr. 836.

66.

¹*Sancte Mattis* dag: Enten *Matthie* apostoli 24. februar eller *Matthei* apostoli evangeliste 21. september. - ²Vel Falun i Kållands herred.

Tørkjell, electus (i Oslo), skriver til herr *Svante Nilsson* at han som *Svante* har befalt skal trøste sin frue (*Svantes* hustru *Mette Iversdatter*); hennes høyeste ønske er *Svantes* velferd og deres felles glede. Det ville vært nyttig om *Svante* kom til *Stockholm*, ikke fordi noen fare truer men for at uvennene skal bli spakere. Fruens sendebud kan fortelle mere nytt.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 825. Spor etter segl.

67. 9. oktober 1507. Stockholm.

Min odmygh kerligh helse altid forsendh met Wor Herre. Keriste herre som J megh til biwde ath [ia]ch min frw hugswale skal hwec-keth alsommectugiste Gud best gore kan ok iach aff formuge gerne gore wil. Gud thet kenne iach aldeles formerker hennes storste akt sin ok wilie er ath Idher welgar ok meth the helge Trefollighetz kraf[t] ok makt hon des begerer atI glade samen finnes motte. Som wel nyteligh wore kere herre ath then lansende ther noghet mer forwardh wore ok Idher herredom mekedh bether om Idher leligheth segh saa forfalle kunne atI met thet forste ville komme til Stocholm ey for nogen fare skul som her befinnes kan vthen dogh ath Iders velmakt segh bewise motte ok oweners theris høghe moth fornederes kunne som mere ackte ath wedher østhæn ok westhen them lycke til scicke skal en then them dagligh til gode gor ok giort haffwer som Idher herredom ythermere forfarer aff min fruges sendebodh ok hwat tiende her pa farde et cetera. Kere herre hwar iach kan vare pa Iders gagn ok beste som megh bor iach thet gerne gøre wil. Jders herredom Gudh ok alle Sweri-

gis patroner til ewigh tidh befalendis. Scriptum Holmis die Dyonisii cum sociis anno salutis 1507mo sub signeto.

Torkildh *electus*.

Utenpå: Erligh welbordigh ok mectigh herre h[er] Swante Nilsson riddher ok Swerigis rikis høwøtzman [sin] kere herre her.

Herr *Åke Hansson* skriver til herr *Svante Nilsson* at han har fått hans brev om møtet med riksrådet. Det ville være rådelig om de gode herrer og deres folk kom til (*Västergötland*). Utgjerden til *Jönköping* burde ikke avlyses, den kan skremme fiendene. Ved juletid sendte kongen flere folk til *Halland*, et overdrevet rykte sier at han nå har to tusen til hest og fots. *Åke* venter angrep der i landsdelen samme vinter, og det ville være rådelig å møte kongen før han kommer for langt inn i landet. De tidender han får fra sine bud i *Halland*, skal han snarest bringe til *Svante* som han gjerne ville møtt i *Örebro* om han kunne, men han kan ikke fordi han må samle folkene raskt om det kommer tidender fra *Halland*; de ligger langs grensen. Han ville gjerne møte *Svante* for eksempel i *Väsbo*, men han trenger to-tre dagers varsel. Folkene lar han ligge ved grensen til han har samrådd seg med *Svante*. Herr *Peder Lykke* har latt en fattig klerk røve, og vil ikke møte *Åke* for å drøfte dette, andre ting og våpenstillstand. Hadde føret vært godt, skulle *Åke* og hans folk gjort gjengjeld, men han vil sende bud til erkebiskopen i *Lund*. [Er] oc wnghe kongen alt steddooth ppaa Agershws men doch wænthe the honum til Baahwss. Saa gaar røcted men paa hwat tid weth jak æcke fforsanningh Eder wnderuisse. 13. januar 1508, Ettak. Sturearkivet nr. 967. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 183.

68.

Arvid Siggesson, sokneprest i *Mora*, skriver til herr *Svante Nilsson* at nå i vinter samlet hedmarkingene seg mot den unge herren (*Christiern*) som ville kue dem, men han omgikk dem, fanget noen og drepte andre, blandt dem *Herlog Hudfat* og flere av de beste. Senere dro den unge herren ned til *Oslo* og skrev til biskop *Karl* at han skulle bli med for å tinge tolv skipreders landsting i *Borgarsysla*. Biskop *Karl* hadde da sagt til sin svoger *Peder Kempe* fra *Medelpad* og sin søster som da var på bispegården i *Hamar* at han kom tilbake innen åtte dager. Biskopen kom ikke, men noe etter kom den unge herren med sine folk, forega at svenskene var etter ham og slapp inn på bispegården. Han hadde mindre enn 60 hovmenn og ellers kjøpmenn, sjøfolk og annet, omtrent 500 i alt. Bispegården og kirken ble plyndret, og kanniker, prester og velstående bønder ble fanget. *Peder Kempe*, som den unge herren spurte særskilt etter, kom seg unna, men biskopens

søster måtte love den unge herrens kansler (*Erik Valkendorf*) å betale løsepenger. Det ble sagt at biskopen satt i arrest på bispegården i *Oslo*, og svennene hans var fanger på *Akershus*, men det er uvisst om biskop *Karl* ennå lever – biskop (*Anders Mus*) hadde sleden hans da de kom til bispegården (i *Hamar*). Den unge herren har en ond natur, og de fremste rådgiverne hans er prosten i *Oslo* (*Jon Pålsson*) og biskop *Mus* og flere dansker. Nå vil han holde herredag og har innkalt erkebiskopen (*Gaute*) og herr *Nils Henriksson* og flere innfødte, og han vil sikkert innsette (i len) slike som er fiender av *Sverige*. Allmuen (i *Dalarne*), som er særlig nær knyttet til nordmennene, er når som helst villig til å slåss mot danskene. Som vel sendebudet deres til *Svante* har sagt, ønsker nordmennene at herr *Knut* (*Alvssons*) barn hadde en god forstander og at electus i *Oslo* (*Torkjell Jensson*) hadde kommet til makt. Den unge herren vil tinge *Akers* ting, har pålagt tunge skatter og vil nekte kommende biskoper å bo i befestet gård. Det gjelder nok andre òg, om den gamle kongen (*Hans*) får det som han vil. Hva angår møtet i *Vadstena*, gjelder det å ta seg i vare for danskenes sleskhet; de vil forhandle for å vinne tid, og *Svante* bør rådføre seg med riksrådet. Blir det våpenstillstand, bør forholdene i *Norge*, *Knut* (*Alvssons*) barn og electus (*Torkjell*) tas med i artiklene. Blir det ikke våpenstillstand, bør nordmennene få hjelp slik at kong *Hans* får to riker mot seg. Likeså bør *Svante* overveie utseilingen fra *Stockholm*, *Aland*, *Finland*, lene til fru *Ingeborg* (*Åkesdatter*, enke etter *Sten Sture*), herr *Erik Turessons* passivitet og en rekke andre (kort omtalte) svenske forhold.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 105; omslag mangler og med det adresse,

Trykt i Norges gamle Love 2 III nr. 381, tillegg 1; Allen: De tre nordiske Rigers Historie II s. 576-81; Sjödin: Gamla papper II, s. 20-24.

69. 29. februar [1508]. Mora.

Mine ødmyke kerlige helso altyd sænde *met* War Herre. Kære herre werdugis Ider herredom wythe ath jngen tydinge ære hær pa færde ther iach haffuer fornwmmet ther riket eller Ider pa rø[re] annen æn godhe Gwdh tess loff haffwe *et cetera*. Mæn nogre tydinge ære hær som tess w[ære] san ære aff Norge som J hær epter fynne. Nw j wynter tha wille then wnge herre lagth twinga pa thennum pa Hedmarken och sa gyngte the sammens och wille brotha och haffwa hold for hannum ath han skulle jcke obebodat kommet jn pa thennum. Togh kom han kringh thennum ther the toge forsymbelse for ærende och greep sa monge j thet hold ware och een deel sloogh j hæl och ther bleff Herlogh Hwfwodfaat slagen *met* nogre flere the beste *et cetera*. Saa reedh then wnge herre jn pa Toten och ther sænde han biscop Karls folch fran sigh och heem til Hammar til honnum. Seeden drogh then wnge herre needh moth Oxle och screff biscop Karl ganzse wenlige trenne maal til ath han *strax* skulle komma til honnum nedh j Borge-syslon wydh Sarpsborg och tinga *met* honnum xij skiplaga landztyng

och sende tyl *honnnum* een breeffdragare som j alle mathe sigh betedhe som then breeffdragare gyorde her Knwt Alfszon Gwdh hans syæl haffwe. Paa *thet* syste biscop Karl foor til *honnnum* nedh. Hwar the komme til sammes wet jach jcke mæn biscop Karls moger *Per* Kæmpe j Mædelpade och hans syster ware nær mych for nogre wyker sedhen och fore til *Hammer* och the wore *ther* pa garden tha biscopen foor aff til then wnge herre och tha sagde han sigh wilia komma igæn jnnen viij dagha til *Hammar*. Jnnen the viij dagha kom hwaske han eller hans bodh thij *thet* bleff *strax* forwarit j alle wæger mæn epter the viij dager kom then wnge herr[e] byttyden om morgonen for gorden och fogten woor wtaff *met* syth sælschap *ther* han hadhe wærff thy *ther* forwiste sigh jngen nogon faara och ey heller kwnne the forstaa som wppe ware annet æn biscop [en] skulle warit *ther* *met* thy han hadhe syælf ordath *ther* om *thet* the skulle baka och brygge och reedha *ther* til thy han formode *honnnum* til fastelagen¹ *et cetera*. Tha then wnge herre nalkadis garden gaffwan han sigh og syth sælschap til rænnande *met* spænth [armborst]² jn for poorthen och badh lathæ wp for sigh och *theris* herre biscopen och sagde sygh ryma wndan the swensske och ath the *met* makt *strax* epterfylgde och wille forarga *thennum* och biscopsgorden. *Met* *thet* *samma* kom han jn och *strax* greep hwart barn och togh jn al then deel *ther* waar j fyendewiiss och loth *strax* skøfla j kyrken. Kaneker prester och alle the bønder som nogoth hadhe tyl kryngth alth landit loth han grypa och *lagge j hæktitse *somme* beska[te] tyl meræ æn the atthe och *sommelige* gyngede wydh skogen som annen wyl dywr sa ath the ær then ønka offuer the fatige clærkeri och allmoga *ther* jngen man nogen tydh sadana hørdhe. Han hadhe *met* sigh wydh v^c folch ey hoffmen offuer lx mæn aff alle køpstader køpmæ[n] batzknekte och alle hande løst partij. *Strax* han kom jn pa gorden tha spordhe han epter then *Per* Kempe biscopens magh. Tha waar han om aftenen³ faren syth ærende jn til een clærk och *ther* fych han the tydinge spørgia och *ther* *met* wnkome han *met* store lycke jn ath West dalen. Mæn biscopens syster waar qwar vppa garden och bleff grepen och slap seedhen *met* ewentyr sa ath then wnge herres canceler begyk henn[e] løse och hoon beplyctade sigh til ath gøra *honnnum* *ther* gønst fore. Togh fych hoon jngen wiss tydinge aff nogrom wytha hwart thy hadhe faret *met* then gode herre biscopen annet æn han waar grypen och manat in pa biscopsgarden j Oxle och hans *swane fangne jn i hæktitse pa Akershwss. Togh weeth jngen for *sanningh* hwat han ær lyffwandis eller døødh eller borth sændh mæn *samme* hæst och slædha som then gode herre hadhe nedh then hadhe

biscop Mwss j syne wæрге the [r] the komme ther til gorden. Sadane forrædelse och bedragh pa then godhe herre och the fatige jnbyggere ther j landit ær bewist *thet wore longt ath scriff[ue]*. Syælff ær thæn wnge herre aff een ondh grwndh och hans ypeste radgifware ære *pro-westen j Oxsle och biscop Mwss met flere danske sa ath the holle theris gamble regemænt*. Then wnge herre akter nw styckte een herredagh och haffuer screffuit epter ærchebiscopen och her Niels Henrikszon met flere the jnfødde. Nær the komme tha geller *thet thennum til thet sammæ och ær thet jnthet twekende ath han wil jw besætyæ thet landh met the herrar och thet folch som hatskelige skulle waræ her jn pa ryket*. Nw ropa the fatige jnbyggere jadh wth ath the jcke haffua een godh høffuidzman. Och ær thenne almoge her wppe wardne saa jlhærdzske och wreedhe pa the danske blodh seedhen the tæsse tydinge fyngæ ath osegyendis ær. Och wore the nw her til sammen och tyn-gade om theris wæрге och wapen sijn sa *thet the ey nw wandha huart the skule moth the danske eller theris methallare ee nær thennum tilsegis*. Thy the ære ydermere benægne her øffwarth til norska mæn æn til nogen almoge nedre j landit thy the haffua mykit theris hantering met *thennum*. Thy tycker *thennum theris skada ylla waræ*. Ware nw her Knwtz barn⁴ wydh makt met een godh forstondare och electus aff Oxslo tha wore *thet thennum til wiliæ jnne j Norge som jach formoder J haffue wæl fonget noger tydinge met theris sændebudh som the utsænde til Ider tha thet regemænt nw begyntis j wynter*. Jtem haffde thæn wnge herre nw bwdh wthe kringh landit och wil tyngæ met *thennum Akers tyngh och haffuer han lagt owinneligh skath och wtpisningh pa thennum och haffuer bespisat then biscops gord j grwnden och sagde han sa ath huat biscop ther kommer wil han boo j ladhe gorden tha magh han radha mæn sloth eller mwradhe gardhe skule the jcke sætyæ thennum wppa*. *Thet skal æn staa tyl troendis ath thet opsat ræcker æn lenger fram et cetera om then gamble konungh ffaar raadha epter sin wiliæ*. Jach haffuer hørt ath her ær nw beramet eeth mothe j Wastene then alzmectogste Gwd och sancte Erik konungh gyffue Ider och alle the werduge fædre och gode herrer raadh och snylle til ath grypa til then dæktingen sa ath the danske sleeskheeth jcke bedrager Ider och ryket til nogen swagheeth ther longlig æller owinneligh skaadhe met fylgde. Monge ære the som frykte ath thenne bedagning ær gyordh sa ath forhala Ider winteren wtaff och sedhen tha gaa the danske pa theris førre begar om the tree article the for haffwa framsat. Wilie J tha jcke gaa ther wnder tha ær tyden forlyden foreth affganget hans skip reedha hær jn for landit och sedhen maghe

nogre brygge Ider owilia wppa for almogen och wændat j nogor forsymelse. Jach beder Jder ødmykelige athY wende mych jcke til owilia ath jach sadane scriffuar Gud kenne jach sage *gerna* ath alth ware wæl. Jtem wil *thet* jcke draga til dæktingen om tesse tree article thy the ære skadelige. Haffwer radh *met* the *werdege* fædre och gode herrer och om jcke ware nyttogt ath gyffuæ the gode mæn *met* som skule søke then dædingen *met* the danske pa *thet* Ider ræth mogh nogeth bewisas och jcke trydske om *thet* skulle worda een hengende saak j Room eller skywtas for owille domaræ athY wille gyffua konigen til frydslagningh j mellen ryken een *swmma* peninge then matte andelige och werdzlige wth draga pa een *summe* och pa een tydh sa athY sæthie Ider jcke jn wdij ewigh beplyktningh. Och kwnne ther frydh grypas *met* mellen ryken tha ware *thet* wæl stadth och staar *thet* tyl troendis ath køpstæder och almogen gyorde ther *gerna* hyælp til. Jtem kwnne *thet* grypa thyl nogen dæktingen ath jcke wille fforgettis om Norgis ryke j nogre artycle thy *thet* ær icke goth skylie *thennum* alzstingis her j fraa sa *thet* motthe jw haffwa *her* nogær tillyth tyl om æn framdelis behoff kwnne *goris* thy tesse ij ryke ære huart annet goth plyctogt. Jtem ath icke *forgettis* om *her* Knwtz barn och om *electus* j Norge. Jtem kan *thet* och jngelunde grypa til dæktingen tha ær nyttogt ath forhalle the *narske *met* nogen lempe *her* in til ryket och skycke tyth noger makt *met* *thennum* som then almoge j Norge wille wara lydugh. Thij bætre ær ath konigh Hanss och hans party haffue ij ryke moth sigh æn han skal haffua ij ryke jnne pa *thette* til fordærffwing. Jtem warer och fortænkt *met* the godhe herrer om wtsiglingen j Stocholm ath rykessens fyender icke sa bespise [s] nw som j fyord. Jtem om Aaland. Jtem om Fynland. Jtem om the læn frw Jngeborg hadhe. Jtem om *her* Erik Twrsson ath han jcke syther sa stylla som for skeeth ær. Jtem om *thet* *høffuuidzmanzdøme J haffue athY tæncke pa nogre meene jcke sa ath meden wtlægningen och feyden ær tha haffuidz *thet* Ider och komme *thet* tyl frydh och wpslagh tha tænckis ther annet til. Mynnies sa pa hwre Axels slættet⁵ aktade *her* Steen Stwræ seedhen *thet* waar gripit j dæktingen mellen ryken. Myk hopes til sancte Erik athY wilie tæncke Idert beste hwstrv barns och wenners. Mæn *thet* meste J kwne befaste Jder j Fynland och seedhen Norlanden kring Botnen och hiith jn aath Daalana *met* Westeraars och *Akererboherrede ther legger Ider win om then andre forlæningh synnan fore j ryket tyæner gode wnge mæn som *gerna* slæpa wilæ *et cetera*. Offuer alt tha scriffuer Ider breff hiit wp och trøster *thenne* almoge och Idre wennet *met*. Forwarer Ider wæl for ondhe radgijffware och for falske øgnewe-

ner och haffuer wælweligt taal met almogen sa ath the jcke forstaa hastigheeth eller græmsko och wnderuisær icke Idre granna thet J wylie wytha al eene. Faarer wæl met her Peder⁶. Legger noger annat til tha ær thet eeth lønligt forderff och ær giffuit gønom annars hender sa thet J skule thet jcke forstaa. Fornymmer jach noger tydinge Ider pa rører tha skal Ider fogte pa Westeraars thennum offortøfuit faa wytha. Jtem nær J komme nw til sammens met the gode herrer tha *dragr thennum hordelige jn til Ider so J wythe sætya tro til och andre gyffuer inthe argt kenne och forwiter Ider met breff och forwaringh hwar J haffua pa lytha til widerlegningh ee hwro al ærende wendis før æn j athskylies och J the dæktingens mæn fran Ider sænde. Jder her met Gud ewinnelige befalendis. Ex Mora feria 3^a [post Matthiæ].

Aruidus.

¹7.mars. - ²Utelatt i MS. - ³Foranstående morgonen overstrøket. - ⁴Bodil, Karl og Erik. - ⁵Axel Pederssøn Thotts etterkommere. - ⁶Peder Jakobsson Sunnaväder, herr Svantes kansler, senere biskop i Västerås.

Anders Eriksson skriver til herr *Svante Nilsson* at fra *Västergötland*, dit *Svante* sendte ham, er det bare gode tidender, og skulle noe komme på, vil adelen, kjøpstads-mennene og allmuen der avverge det med liv og makt. Det går tidender om at *Peder Lykke* har ridd til kongen, og rytterne ligger ennå på *Varberg*, och ghaar her fforsan tidhendhe ath bønderne haffwa bestalladh then vnghe herren in paa Biskops Hammar. Och sloge bønderne ihiel Maarthen *Twffwesson* her Hendrik Kromedykx ffogythe j Norighe met eth tal ffolk och ær thet j sannynghen. Och gaar her ffør tidendhe ath Søffweryn skaanyng hær och slaghen en thet weth iak ycke hwadh thet ær santh om. Hvordan det enn går på herremøtet i *Vadstena*, bør *Svante* aldri samtykke i å la noen utenlandsk herre forderve denne landsdelen, for det holdes aldri så godt som det loves, og så mangt godt svensk blod vil avverge *Sveriges* skade. 3. mars 1508, Brandstorp. Sturearkivet nr. 974.

70.

Olof Jonsson skriver til herr *Svante Nilsson* at han oversender et brev¹ han fikk dagen før fra *Dalarna*, fra herr *Arvid (Sigge)sson* i *Mora*. Der står det mange viktige nyheter som herr *Svante* kunne rette seg etter på herredagen, ok var biskoppens systher aa *Hammar hemma* hoss her *Aruith* ok sadhe ffør visse sanningh ath thet ær alth j sanningh som j skriffthen staar. Ok slap hon aaff biskopss gaardhen ffør en stor somme aa pæninghe som

kwngenss kanselær (*Erik Valkendorf*) slepthe henne fføre. Herr *Sven* kom med gode nyheter fra *Dalarnne*. Noe sto til rest oppe i *Bergslagen*, og *Olof* har tatt penger til svennelønn. 8. mars 1508, Västerås. Sturearkivet nr. 976. Trykt i *Sjödin: Gamla papper II* s. 122-23.

71.

¹Nr. 69.

Electus (i *Oslo*) *Torkjell (Jensson)* skriver til herr *Svante Nilsson* at da han og *Olof Björnsson* kom til landegrensen, kom det bud til dem fra allmuen i *Solar* med bønn om hjelp. De to dro så inn i landet og tinget med dem. Hvis *Svante* ville gi dem hjelp, ville solungene gå mann av huse for å gjengjelde den store skaden som var gjort dem og flere av *Norges* innbyggere. På grunn av velviljen de merket, etterlot de noen karer. De har også fått vite at erkebiskopen i *Trondheim* (*Gaute Ivarsson*) gjorde langskip rede i *Nordlandene*, og at han hadde spurt om hvorfor de svenske ikke våknet opp nå som det var mulig å skille danskene fra Norge dersom det kom rask hjelp. Den unge herren dro inn i *Telemarken* for å gjengjelde drapet på to av hans fogder og deres følge, kom inn på dem på en usikret flanke, men de drev ham tilbake så han så vidt unnkom. Mulighetene, som *Svante* ba *Olof Björnsson* og ham undersøke, er store på grunn av tvedrakten i landet. Hvis *Svante* hjalp dem med hundre mann med harnisk («verende») ville det være en god hjelp. Allmuen skal få svar 25. mai. Skal *Svante* få fremgang, må det ikke nøles lenger. *Torkjell* ber for sin tro tjenestes skyld om å få *Nordmarken* og setter all sin lit til *Svante* og fruene (*Mette Iversdatter*). Får han det, skal han sørge for at planene de har i *Norge* rammer dem selv. (På en innlagt seddel:) Allmuen (i *Norge*) ønsker at *Svante* gir dem en høvedsmann de har gagn av, da vil de hjelpe det de kan. De så gjerne herr *Knut (Alvssons)* barn i det ombudet. Det har kommet to som har tjent *Olof Björnsson*. Han lar dem bli til han har kommet til *Svante*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 985. Rest av brev lukkede segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 202.

72.

4. mai 1508.

Brunskog.

Min odmyk kerligh helse altid forscrewen met Wor Herre. Verdes Idher verdighet vithe kere herre ath then tid Olaf Biornson ok iagh komme noghet ner til landemeret kom almwens bodh tiil oss aff Soløier begerendes hielp ok trost aff os. Thi efther then begeringh droghe wi jn j landeth ok tinghet ther meth them. Er theres fulle akt vilie ok begeringh ath Idher herredom ville for Gudz skuld gøre them noghen hielp. Tha wele the gaa man aff hus ok widhergøre then store skade ok forderff them ok flere aff Noriges inbøgere giort er. Ok efther then welwilighedh wi ther formerte lote wi nogre karle bliwe ner them til

des ythermere hielp kunne komme. Kere herre hafwe wi ok sporth ath erchebispem j Trondem lather al longskip rede j Nordlanden (hwath thet wel Idher herredom wel formerker) ok loth fare sin ordh «Hwi mune swenske nw ey opwake. Tilfelle er nw ganske storth at skylie the danske vtaff Norighe om hielp kommer met ein hast.» Then vnge herren drogh in j Telemarken ok ville vidergore then skade the bonder giort hade for ij hans fogete met alle the met them vare¹ sloge j hel. Kom han pa ein open sidhe pa them. Dogh giorde han them foghe skade men the fōste hanom sorligh til baghe ighen saa ath han nōghe siel vnkom. Ok fenge hans stoor skade. Kere herre som Idher herredom Olaff ok megh befalet ath forhore om lelighethen tha er hon ganske stor nw j then twidrecthighedh ther j landedh er. Wille Idher herredom nw vnsette met hundred verende thet skal nesth Gudz hielp gagne ok ecke skade. viij daghe efther sancte Erics dagh skal almwen hafwe swar ighen. Skal ok Idher gode akt ok meningh her vti ythermere framgongh hafwe tha mostedh ey lengher fortōfwes. Vil iagh bewise migh ther vti alle mothe som iagh wil hafwe Idher werdighetz gunst ok wille. Kere herre kunne thet saa ske ok motte ware for noghen min ythermere tro tieneste skul ath Idher werdigheth wille vnne megh Nordmarker. Nest Gudz hielp einn fare skal her ware des mindre jagh skal slage ther radh til almwen. Samme herreth tockes hafwe lithen bestond nw aff theres fogete *et cetera*. Weth iagh lempe til af thet herredh saa ath then akt ok meningh the vti Norige nw pa taghet hafwe skal them siel vedherfares. Ok som tilbor wil iagh wel forskullet met min ytherste makt ok tieneste. Kere herre til Idher werdigheth ok min kere frv sether iagh al min akt hop ok trōsth til nest Gudh som iagh Idher herredom ok Sweriges rikes patroner til ewigh tiid befaler. Raptim Brunskogh crastino Crucis anno *Dominj* 1508 som signeto.

Torkildh *electus*

Utenpå: Erligh welbordigh ok mectigh herre her Swante Nilsson riddher Sweriges rikes forstonder sin kere herre humillime hec.

På den innlagte seddel: Kere herre formerte jagh aff almwen at the ville gerne Idher herredom ville vnsette them met then howotzman som Idher verdigheth ok them gagnlig er noghen makt. Tha wele the hielpe pa alle sidher. Ok gerne ville the ok se her Knwtz barn om thet herredom saa tōctes. - - -.

¹Over linjen.

Olof Björnsson skriver til herr *Svante Nilsson* at han var i *Norge* sammen med herr *electus (Torkjell Jenson)* og tinget med allmuen i *Solør*. De ba *Svante* sende dem noe (krigs)folk for en kort tid. Det ville være til god hjelp for *Svante* og *Sverige*. *Electus* og han lot noen folk være igjen til de får brev fra *Svante*. Vil *Svante* hjelpe, får han alle med seg, men det må skje raskt. Noen bønder fra *Nordmarken* har klaget over mange angrep fra rikets fiender, og det ville være nyttig om de fikk en annen fogd, herr *electus* ville være en nyttig mann for *Svante* og riket. *Olof* har merket hans troskap, og i det herredet vil han kunne tjene *Svante* mer enn noen annen, og *Olof* ville få bedre støtte der i landsdelen. Han ber *Svante* skrive hvor han vil ha skatten; vil han ha den i okser, får han ingen penger.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 984. Ett påtrykt brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 201.

73.

4. mai 1508.

Värmland.

— — —. Ma I wedhæ *kere herre thet* her ellectwss oc jak waræ i Norghe oc tynghede *met then* almwghæ i Sölløgher. Woræ the alle begherendes at *Eder* heredom wylle werdes tiil ffor Gwdz sskøl göra thom noccken wnssettingh *met eth* tal ffolck i nocken korth tidh. Hoppess migh nessth Gwdz hyælp effter leylighedhen oc tiilffelle er ganssæ godh. Skal *thet* wordhe *Eder* oc Sswerighess ryghæ tiil meghen besstandhe. Lodh oc her ellectwss oc jak noghyth ffolck ther i landith at *betørstæ almwghen *met* tiil dess wy ffaa *Eder* herædomss sskriwelsæ i gyn. War *thet* megyth gyorth tiil tacke. Wyl *Eder* herrædom göra thom nw hyælp ta hawe I alle meninghedhen *met* *Eder* oc *thet* motthe sske *met* en snarhedh. — — —. Jak *ffor fformercker hanss tro hedh i alle motthe. — — —.

Nils Olsson på *Skofteby* skriver til herr *Svante Nilsson* at han war i Norghæ pa *thet* tingh ssom her *electus (Torkjell Jenson)* oc *Olleff Byörnsson* hadhe sstenffth i Sölløgher. Oc hawer then then almwghe sstor tro oc hop tiil *Eder* herdom om nocken *vnssettingh leglighedh oc tiil ffyælle. Er ther ganzsse sstor tal at brwcke at ffor werwe *Eder* oc Ssweryckess ricke gawn oc besstandh. Hva angår skatten i *Ålvdal* som *Svante* unte ham til erstatning, vil han be *Svante* unne ham prestegjeldet i forlening. [5. mai 1508]¹, Värmland. Sturearkivet nr. 365.

74.

¹Tinget i Solør blir omtalt i brev fra *electus* og fra *Olof Björnsson* dagen før (nr. 72 og 73).

Almuen i *Dalsland* ber høvedsmannen (herr *Svante Nilsson*) og Sveriges riksråd unne dem to markedsdager i året i *Dalaborg*, en ved fastelavens tid og en ved sankt *Mattis'* dag om høsten (21. september). Nå fører de okser, smør og ost ned i *Viken* og bytter med salt og fisk. De får stor underpris på varene, ikke halve verdien. Hvis riksrådet unner dem de to markedsdagene, håper de at nordmenn vil føre fisk og salt til dem, til stort gagn for folk i *Västergötland*, det kan herr *Ture Jönsson* forklare.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 987. To segl. Ingen adresse.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 206.

75.

21. mai 1508.

Dal.

Vore ødmyglige tro tieniste kærlike helsen nw oc altiidh fforsent met Gudh. Kære herre och høffwisman och I verdige herrer rigesens rodh ære vi ffatige almoge aff menige Dalsslanndh ødmyglige begerende atIj vile vithe worth beste och vnne oss ij marnades dage om aret en om ffastelaghens tiidh och annen om sancte Mattisse dagh om høsthen her i Dalaborgh aa helst ffor thy at al then del vij haffwe skole vi fføre nidh i Viken bade oxer smør och ost och vende oss i salth oc ffisk. Thet ær myket wanwørdes ffor oss och ffoo ther jckæ halff ffore. Ville I verdige herrer vnnæ oss ffatige men tesse ij marnades dage tho hoppes oss ath the dandemen aff Norie fførde vel ffisk och salth hit til oss och komme thet oss ffatige men och menige Vestergøtlanndh til storth gangn och bestandh som thenne gode herre her Thwre Jensson Eder yttermære vnderwisse kan. Kære werdige herrer vithen wort beste och giffwen oss her gode swar vppa. Thet villom vj ødmyglige ffortienæ soo lengie vj leffwom. Her met Eder Gud och sancte Eric befallandes. Tiil yttermære visse trøckæ vj alle vorth herres jnsigle ffor thette breff. Scriffwet vppo Dal sønedaghen nest epter sancte Ericss dagh anno Domijn millesimo quingentesimo octauo.

Erkebiskop *Birger* i *Lund* ber, etter anmodning fra erkebiskop (*Gaute*) i *Trondheim*, kong *Hans* om å la biskop *Karl* i *Hamar* komme fri tilbake til sin kirke og sitt bispesete, og deretter la ham stå til rette for sine tilbørlige dommere. I samsvar med det som var avtalt på *Värberg* mellom kongen, erkebiskopen og biskopen på *Fyn*¹, finner erkebiskop *Birger* det rådelig at kongen selv taler med biskop *Karl*. Forøvrig finner han henstillingen fra erkebiskopen i *Trondheim* rett og rimelig.

Original på papir i RA København, Indkomne Breve til Danske kancelli. Rester av et brevlukkende segl.

Trykt i D. Mag. IV s. 183 f.; Missiver - II nr . 203; DDL VI nr. CCLXXXIV; NgL 2 III nr. 381, tillegg 4.

76.

16. juli 1508.

Höje.

Min ydmiwge pligtig oc tro tiænisthe Eder nades verdighed altid foresend met Vor Herræ. Kære nadigste herre jag fick i dagh min broderss archibispenss i Tronhiem scriffwelse vdi hwicken han begerer at jag ville bede oc tilhelpe hoss Eder nadhe at biscop Karl i Hammer i Norghe motthe komme frii til sin kircke oc sæde oc fanghe igen hwes hanom ær frantagedt oc stande saa til rætthe fore sin tilbørlig dommere som jag oc fornimmer i scriffwelsen at han oc ther om nw scriffwer Eder nade till met sidt eghedt bwd. Kæristhe nadige herre som I sisth paa Wardberg mellom Eder nade mig oc bispen aff Fyen war beslwthet om samme biscopp Karl at Ether nadhe wille høre hanom selff till ordz thet tækker meg ænnw radeligt wære at saa sker. Oc jag beder Eder nadhe fore Gwdz skyld atI agthe then godhe herres erchibispenss scriffwelse oc gøre ther effther. Jag tror at han begerer icke anneth aff Ether nadhe i then sag æn skeligdt radeligt oc Eder nades bestand. Her met samme Eder nades siæl lifff oc stadt almegtigste Gwd befalendes oc sancto Laurencio til ewig tid. Ex villa Høyæ dominica ante Margarethe virginis anno Domini md octauo meo sub sigillo.

Samme Edher nades capellan Birger erchibiscopp i Lwndh.

Utenpå: Illustrissimo principi ac potenti domino domino Johanni Dei gracia Datie Suecie et Noruegie gothorum slauorumque regi duci slesuicensi Holsacie Stormarie et Ditmercie duci comiti in Oldhenborg et Delmenhorst domino suo graciousissimo.

¹Jens Andersson Beldenak, se nr. 79.

Herr Ture Jönsson skriver til herr Svante Nilsson at han samme dag fikk Svantes brev fra Västerås av 21. juli med bud om at han skulle komme opp til Svante 24. august med så mye folk, harnisk og verge som han kunne skaffe. Det vil han gjerne, «dogh skal jac ther fore formoge mich stort tal oc rop j thenne landzende oc et feyth howidh», som han skal meddele Svante mere om i de gode herrers nærvær. Det er her rycthe ath biscop Karl aff Hamer som grepen var

pa Bahws er vtkommen aff fengelsset oc ingen veth huar han ær. Yt-
 mere ær her san tidende at electus aff Opslo (*Torkjell Jenson*) lot sikh leyde
 for then vnge kwng (*Christiern*) oc kom til honom j Vardbergh oc fwlde
 honom siden til Bahws. Oc gar ffor san rycthe at han skal haffwe Oss-
 lo biscopsdøm igen. Om thet var Idert minne han drog swa aff landet
 jngen var her i thenne lansende atspordh thet mich vitterliget er. Kere
 herre matte jac nydhe Gøtale gardh som jac hadde och J vnthe i Vass-
 tena for^{de} electus (*Torkjell*). *Svantes* gamle tjener herr *Bengt Bengtsson* er død, og
 derfor ber den gode mann *Axel Mattsson* om brev på herredsretten i *Vadsbo*. Al-
 muen vil ha ham, og *Ture* går god for hans troskap og anbefaler ham. (På en
 innlagt seddel:) *Nils Clausson* i *Stola* ber om fire gårder i *Kinne* herred, kalt her-
 redsgods, som *Bengt* hadde. 9. august 1508, Falun. Sturearkivet nr. 999. Trykt
 i Styffe: Bidrag V nr. 222.

77.

Olof Jonsson skriver til herr *Svante Nilsson* ath her kom ij vnghe kare vtaff
 Norie som hethe Øduedh Olsson ok Sten Mwr met *Knwts* breff i Gyl-
 la nidh ginom Dalana ok kwnna te vnderuisa Idher om alictus¹ her var
 i landith hoss Idher ok al annen ærendhe som paa ffærdhom ær i Nor-
 gie hwar fføre skynnar jak nw them strax offørtøffwath til Idher ver-
 dughet til Swartesyø effther Iddhers² egin begærølse. Kære herre vaar-
 eth raadelik ath I toghe them øffwer en sidhe ok taladhe hymmelike
 met tom ok ffraaga them om al beleglikhet i Norie ær ssaa I vithe hwar
 effthe I rettthe Idher herredøme. Hestene *Svante* skrev om har kommet til
Snäfringe, og han har sendt dem videre til *Åkerbo* herred slik *Svante* skrev. *Olof* har
 vært i *Fjädrundaland* og tinget med allmuen om kongsgjesting. Da herr *Erik* had-
 de begynt å gjeste før kongsgjestingen, ville de jage ut hestene hans og slå i hjel
 karene, men ga seg. *Olof* unnskyldte *Svante* for dem, og fogden overga kongs-
 foringen. (På en innlagt seddel:) Straks herr *Laurens* i *Köping* døde, kom bisko-
 pens fogd *Lasse Dansson*, satte lås for alt som var og ville ta det med seg, men
 en bror fra *Västerås* kloster nektet og sendte bud at *Erland* skulle komme. *Erland*
 hogg i stykker biskopslåsen. 31. oktober 1508, Västerås. Sturearkivet nr. 1019.
 Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 242.

78.

¹Vel electus i Oslo Torkjell Jenson. – ²Overstrøket.

Biskop *Jens Andersson* i *Odense* gjør kjent at på herremøtet i *Värberg* ved jonsoktid
 1508 berettet den utvalgte kong *Christiern* at han hadde pågrepet biskop *Karl* i
Hamar fordi denne hadde samlet allmuen mot ham og fordi det var mistanke
 om at biskopen ville gi seg inn under svenskene. De norske biskopene av slo et-

ter dette å ta biskop *Karl* i forvaring, slik *Christiern* ønsket, og det samme gjorde de danske biskopene og prelatene da *Christiern* ba dem om det på møtet i *Värberg*. Nå gjør biskop *Jens* kjent at han er villig til å ta biskop *Karl* i forvaring og underholde ham i ett år.

Samtidig kopi på papir i RA København, kronol. Saml. Papir.

Trykt i D.Mag. IV s. 186-8; NgL 2 III nr. 381, tillegg 5.

79. 2. november 1508. Odense.

Wii Iens Anderssen met Gudz nade biscop vtij Othensse gjør alle witterlict *met thette* wort vpne breff at aar effther Gwdz byrd mdoc-tauo with sancti *Johannis* baptiste dags tiid vthii *thet* herremode som stod i Ny Worbiergh ware wij *nerwærendes* paa Ny Worberges rathwss oc hørde hwreledes hogboren ffurste her *Cristiern* reth arffuing till Norges riige vthwald koning till Danmarch oc Sweriighe *et cetera* gaff luddeligen at kiende vth innen hogborne ffurstes her *Hansses* Dannemarckes Sweriges Norges wendes oc godes konninges *et cetera* oc alt Danemarckes righsens ratz *nerwærelse* hworledes biscop Karll wtij *Hammer* haffde stemplet i blant almwen i Norge wtij *Hammers* stigt oc giordt i swaa maathe sambling vploff oc vpresning *met* almwen emod ffor^{de} her *Cristiern* oc ath *then* vpresning oc sambling paa *thet* næsthe haffde komet *hannum* och hanss folch fraa *theres* halss. Ffore hwilchen sag och misthro han haffde till *hannum* at han schulde giffue seg jnd till thi swenske hanss *nades* oc Norghes riiges vppenbarlige fiende som wel ligt war thi *Hammer* stich ligger wthi grentsehne emellom Swerghe oc Norghe oc maate i swaa maate *met* the swensche føre een vppenbare skade indh paa Norges riighe haffuer hanss nade behindret ffor^{de} biscop Karll swaa at han schal ey haffue machth swadant at bekomme. Doch haffuer hanss nade tilbwdhet biscopperne i Norghe at the schulle tage forscreffuenne biscop Karll oc *then* sag til *them* oc holde hanss *nadhe* oc forscreffuenne Norges riighe sæcker tryg oc frij at ffor^{ne} biscop Karll sculde ey swadane schade oc fforderffue jndføre paa riighet som forscreffuit stander. Tha wille the ey *anamme* ffor^{de} biscop Karll eller beware *thennem* *met then* sag i noger maate. Oc tisligest tilbød ffor^{ne} hogboren ffurste her *Cristiern* same tiidt paa *Wardbiertes* rathuss at han wilde antworde ffor^{de} biscop Karll ærchebispen i Lund eller hwilchen bisp eller prelate i Danemarckes righe *hannum* aname wilde naer the wilde *giøre* *then* seckerheed oc trygheed *ther* ffore som *thenem* burde. Tha swarethe ffor^{ne} ærchebispen i Lund oc menige Danemarkes bisper oc

prelater som *ther* forsamlete ware at the wilde *wære* aldellis vbewarne *met* then sag. Tha ffore swadane sagss leyligheed oc vppaa *thet* at then sag maa oc schall thess skiøder komme till en god ende enthen *met* reth gang eller till *myne* ære wij ffor^{ne} Jenss Anderssen offuerbodighe at wille *anamme* ffor^{ne} bisp Karl vdinnen wor forwaring oc giømme oc holde *hannum* eth aar runth om doch *met* swa skell att ffor^{ne} hogboren ffursthe her Cristiern schal lathe ffor^{ne} biscop Karll oss antworde i Kyrtemynde i Fyn oc paa then dag eller tilforne som *thet* aar forløben er regnendes fraa then dag wij *annamme* ffor^{ne} bisp Karl i Kyrtemynde schal for^{ne} hogboren ffursthe *anamme* biscop Karl ighen aff oss i for^{ne} Kirtemynde. Om swa skeer then sag heer forinnen ey kan affrettes eller formyndes oc hans nade will tha *hannum* ythermere i fforwaring haffe oc naer wij *hannum* swa till oss *anammet* haffue tha skulle wij *wære* pligtuge *met* *thettæ* wort vpne breff vnder wor ære oc rædelighed tro tieniste oc sworn raadz eed som wij haffue tilsagd giordt oc sworet ffor^{ne} hogboren ffursthe konning Hanss wor kiereste nadige herre at holde ffor^{ne} biscop Karll wtij swadanne forwaring at han *ther* forinnen schal hwercken komme till schade ffor^{ne} herre Cristiern eller Norges riighe ffore then wor forwaring oc giømmelsses skyld oc wille wij tisligest hielpe oc styrcke sagens retferdigheed som oss aff rette bør eller om behoff giøres at hielpe at formynde then sag till een fuldkommelig ende *et cetera*. Giffuit paa wor¹ biscops gard wthij Othensse aar som forscreffuit stander die *Commemorationis animarum* vnder wort indzsegell *met* wor eghen handscrifft vnderscreffuit².

¹Etterfølgende gard er overstrøket. - ²Men underskriften mangler.

Herr *Åke Hansson* skriver til herr *Svante Nilsson* at alt er vel der i landsdelen. Det er nyttig om biskop *Matts* får beholde lenet. Det sies at kong (*Hans*) har sendt utsendinger til den romerske kongen for å slutte våpenstillstand, og at han vil verve soldater til *Danmark* foruten at han har innkalt de jyske herrers, andres og sine egne folk til *Skåne* som landvern og vil dra inn i *Sverige* eller til *Kalmar* til vinteren. Han legger til at then tith jak var i Sstokholm thok *thæn* wngghe hærrass (*Christierns*) folk eth sköp ffran *Løssø* borgghare¹ inna ffor byn ok nokkoth *ther* affther² ok nokkoth *ther* affther² tok myna ssvæna iii sköp ffra the nørske ok *thet* bythe the ssina mællom. Ok ær har inghen *annan* thydandha æn kungghen vil drika jvl pa Bahus. 3.

desember [1508]³, Ettak. Sturearkivet, uten nummer. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 254.

80.

¹O over linjen. – ²⁻²Slik i teksten. – ³Maximilian hadde antatt keisertitelen i februar 1508, men Styffe daterer brevet etter biskop Matts forlening med Rekarne, som det først ble spørsmål om da Nils Bosson forlot Borgholm, og etter Åke Hanssons deltagelse i rådmøte i Stockholm høsten 1508 (Styffe ut supra).

Herr *Ture Jönsson* skriver til herr *Svante Nilsson* at noen bønder fra *Trondheim* har fortalt at den unge kongen (*Christiern*) ville la seg krone i *Bergen*, men fikk til svar at de ikke ville ha to konger i ett rike. Hadde han ikke latt seg nøye med det, ville han fått verre svar. *Olav Ottesson* og flere av hans svenner ble drept på den tiden, fortalte de.¹ Erkebiskopen (*Gaute Ivarsson*) var hos kongen, og lite velvillig mot ham, og forhåpentligvis er flere i den landsdelen av samme mening. Erkebiskopen hadde ikke kommet hjem til *Trondheim* til *Sankthanstid*, og allmuen fryktet at det skulle gå ham som det gikk biskop *Karl* (i *Hamar*). *Ture* vil be om å få *Lidköping* etter *Sigge Laurensen* som nå er død. Herr *Erik*, *Svantes* kapellan, burde få et av hospitalene der i *Västergötland*, for han kan tale *Svantes* sak for allmuen og andre.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1070. Rest av brevlukkende segl.

81.

29. juli 1509.

Falun.

– – -. Kære herre ma I vide ath her komme nockre bønder ffron Trondhem och sade ffor tidhendhe ath then vnge kongh var i Barwen actedh ath lath sek ther krøne och ffich ther inghe godhe swar annen en the jckæ ville haffwe ij konghe i eth rikæ. Hade han jckæ latet sek ther met nøie thaa hade han ffoth verre swar. Och sade the ath Olaff Otson och flere hans swenæ bliffwe slagne ther same tiidh. Var och then verdigh herre erchebiispen meth honum och jcke konnghen myket velwillogh i the motte ²och jckæ² som jagh hoppis ath the ære fflere i then lansendhe. Var hans noder jckæ en nu om sancte Johans tidh hem komen til Trondhem. Thy war almoghen i then lansende myket ffrøctactighe ath honum skwlle swa løness som then verdiigh herre biscop Karl løntes. – – .

¹Men han synes å ha vært i live 25. april 1512 (DN X nr. 305) og trolig også 17. juni 1513, men ikke 4. april 1514 (DN VIII nr. 481). – ²⁻²Overstrøket.

Sven Knutsson, herr *Svante Nilssons* fogd i *Sunnerbo* og *Västbo*, skriver til *Svante* at hans bud var i *Danmark* før jul. Da hadde kongen utredet et skip til *Kalmar*, og erkebiskopen i *Lund* tinget med allmuen og ba dem holde seg rede med sine våpen, men de ville ikke følge kongen lengre enn til landegrensen. Det var j tal (krigs)ffolk i *Lansskrone* iii daghe ffor jvl en ssaa gik rykthet ath the skwille til *Baghehwss* en ther war inghen wiis oppa. Det gikk også rykte om at *Svante* var død. I *Skåne* sies det at kongen vil få *Sverige* igjen, men om så var, burde han alt fått det, for det står ikke mange mot ham. Fogdene der har latt hogge bråter langs landegrensen; de ventet *Svante* med en stor makt før ryktet om hans død kom. Det ville være rådelig å sende folk ned til landegrensen, for der står de til rest med gjesting og allmuen er ganske upålitelig. Han sender tre fjerdinger skånesild. De fribårne menn i *Sunnerbo* og *Västbo* har fått hans pålegg om å møte i rikets tjeneste i *Kalmar*, men de turde ikke; de var redde for at det skulle bli plyndret og brent hjemme hos dem. [4. januar 1507-31. desember 1509]¹, Ulfåsa. Sturearkivet nr. 664.

82.

¹Brevet er datert mandag før Helligtrekongers dag, uten år. Det må være skrevet etter at beleiringen av *Kalmar* by begynte (den ble inntatt 22.-23. oktober 1506 etter vel tre måneders beleiring – Allen I s. 379-80), og før *Kalmar* slott ble inntatt omkring 20. august 1510 (Styffe: Bidrag V s. CXLVII). Mulige dateringer blir da: 4. januar 1507, 3. januar 1508, 1. januar og 31. desember 1509.

Brynte Bertilsson skriver til herr *Svante Nilsson* at han slik *Svante* skrev tinget med allmuen om å stille krigsfolk som skulle dra ut til *Älven*¹ eller der det trengtes, oc swaradhe the bøndher mik swaa all then stwndh thet staar j dagh j mellom her Aache och then wnghe herren (*Christiern*) thaa wilie the ikke rese sigh vth. Men hvis det trenges, skal de verge *Svante* og *Sveriges* rike. Nede ved *Älven* og ved grensen war ther inghen annan ærendhe² tidendhe æn almoghen wtaaff *Norighæ* the bythe goth j mellom hwar annan met tesse herreth och swaa gøre the en nw. *Brynte* ber *Svante* forlene ham med gården i *Badene* som han før hadde og som *Svante* hadde gitt ham brev på. [Senest 10. februar 1510]³, Upplo. Sturearkivet nr. 504.

83.

¹Göta älv. – ²Overstrøket. – ³Dateringen har fastelavens søndag uten år. Våpenstillstanden ble oppsagt 9. august 1510 og både herr Åke Hansson og *Brynte Bertilsson* ble drept 27. august samme år (Styffe: Bidrag V s. CLI). Våpenstillstanden nevnes i forbindelse med (utveksling av?) Åke Hanssons fanger 9. august 1508 (Styffe: Bidrag V nr. 221. 18. februar 1509 blir da også en mulig datering.

Oldermennene for hansekjøpmennene i *Bergen* skriver til kong *Hans* at kongens brev av 16. desember fikk de først 18. februar. Uten sine venners samtykke kan de ikke stille to hundrede godt rustede mann i *Marstrand* den 31. mars slik kongen ber om, for selv er de ikke annet enn sine utrederes tjenere. Det er heller ingen presedens for at de skal stille folk, og de har ikke fått slike forsyninger fra hansebyene at de kan makte det. Dette gjorde de kjent for kongens sønn *Christiern* sist vår. De ber nå kongen om overbærenhet.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1523. Rester av ett brevlukkende segl.

84. [25. februar]¹ 1510. Bergen.

Beredicheit vnszerer willigenn vlitigenn dennste myt vormoghe alles guds thovornn. Jrluchtigeste grotmechtigeste hochgebornn fforste gnedigeste leuste here. Juwer konningklicken maiestat breff gescreuenn ahm mandage² negest Lucie virginis hebbenn wy ersten entfangenn ahm mandage³ vor *Reminiscere* vnnd leszende wol vorstandenn jnholdende dat wy Juwer koningklicken maiestat scholden vth verdighenn twehundert wol ghewapener manne nu vp dyt negest tokomende vor jar vppe passchenn⁴ thom Mastrande myt aller tobehoringe wol vthgerustet thor steden scolenn szin *et cetera* na vorlude Juwer koningklikenn gnade sscrifte *et cetera*. Hir vpp gnedigeste leuste here *voghe wy Juwenn gnadenn tho wethen dat wy tho szodaner vthredinghe nicht *kamenn konenn ock en szodans szunder vnszer frunde⁵ willen nicht vnder ghann *endorne wenthe wy knechte szin der jennen vnsz hebben vth gerediget vnnd szus vppe vnsze priuilegienn dem lande thom bestenn vorkerenn vnnd entholdenn werdenn. Szo kone wy nenerley wisz mit gelimpe vnnd redenn szunder vulbordt wethen vnnd hetenn vnszer frunde en szodan vnder ghann wenthe van vnszenn vorvarenn nu ergeschenn en js. Ock hebbe wy nitches vth denn stedenn gekregenn szor jnt vorgangen vor jar dar wy en szodan mede vthreden mochtenn worvme jrluchtigeste hochgebornn fforste gnedigeste here bidden wy otmodighenn szo wy otmodigest mogen Juwe konningklike maiestat vnsz na gelegenheit jn desszen dinghenn ouerszen willen dat vnsz nicht leggen tho qwade der wegen⁶ vngunst vnnd vnhulde vnsz to bewiszende wente wy den jrluchtigestenn hochgebornn fforstenn vnnd hernn hernn Cristiern van Gots gnadenn recht erue tho Norwegenn *et cetera* Juwer gnaden leuen her szonen jnt vorgangen vor jar na vnszemm vormoghe bekindenn biddenn hir vmme Juwe fforstlike gnade denn kopman der vthredinge willen ouerszen dat szindt wy vmme Juwe fforstlike gnade

Juwer gnade her szonen vnnd dem rike willichliken geneget to vorde-
nende stedes na gebor *gerne* jrkenet godt dem wy *ffurstlike gnade* jn
luchszamer wolvardt szundt vnnd szalich beualenn. Screuenn to
Bergen jn Norwegen jn Juwer gnade rike vnder vnszem des gemei-
nenn kopmans jngeszegel ahm mandage na *Re[ministrere]*⁷ anno
xv^cx.

Olderlude des gemeinenn dutzschenn kopmans van der hansze nu
thor tidt to Bergenn jn Juwer gnade rike Norwegenn residerende.

Utenpå: Dem durchluchtigenn grotmechtigenn hochgebornn ffur-
stenn vnnd hernn hernn Johanne van Gots gnadenn to Denmargken
Swedenn Norwegen der wende vnnd gotten koningk hertoch to
Sleszwigk ock to Holsten Stormarnn vnnd der Ditmersschønn greue
to Oldenborch vnnd Delmenhorst vnszem gnedigestenn hernn
ffruntlikenn gescreuenn.

¹Se note 7. - ²16. desember. - ³18. februar. - ⁴Påskedag var 31. mars. -
⁵Over linjen. - ⁶Over linjen. - ⁷Hull i papiret, tilsvarende de manglende bok-
staver. Datum blir i så fall 25. februar.

Sven Brunsson skriver til herr *Svante Nilsson* at ath ther war *Martin Torckelsson* en knaffue wthaff *Noriæ* och konnungins egith bwdh hooss her *Oggæ* och ware begarrendis vppa konnungins wegne ath daghin skwlle lengher sto. *Åke* dro da til kongen i *Nye Lödöse* sammen med herr *Ture Jönsson*, men *Sven* vet ikke om de har blitt enige om våpenstillstand. Han sender *Svante* den drengen han bad om. Det er stor sott der i landsdelen og mange dør. Han ber om å få vite det når *Svante* drar opp gjennom landet. [14. mars 1510?]¹, Ek. Sturearkivet nr. 473.

85.

¹Dateringen er in *quinta feria post dominicam* Letare, året ikke angitt. 9. august 1510 sier *Åke Hansson* og *Ture Jönsson* opp våpenstillstanden etter befaling fra *Svante Nilsson* (Missiver II nr. 239)

Herman Messman (rådmann i *Lübeck*) skriver til herr *Svante Nilsson* at rådet i *Lübeck* nå utruster skip med knekter, folk, skyts og hovedstykker mot kongen av *Danmark* for å angripe ham til lands og vanns. De kommer til å seile ut om mindre enn åtte dager med ham selv og herr *Herman Valke* som høvedsmenn. Det

Svante så ofte har klaget til ham over, at herr *Knut Alusson* ble drept under leide og hogd i stykker, kan nå bli hevnet. Hva angår lånet av *Svantes* jakt fra *Stockholm*, har *Svantes* tjener *Hildebrand* fortalt at han hadde framlagt det i *Hermans* og herr *Bernt Bomhouwers* navn, men han ber *Svante* om nærmere underretning, for *Bernt* kommer ikke hjem på fire eller fem uker. Når han får vite mer, skal han sende *Svante* eller fru *Metie* en godtgjørelse. Jakten er ennå i *Danzig*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1101. Rest av brevlukken-
de segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 296.

86. 30. mars 1510. Lübeck.

---. Item genedighe leue here so denne Jw genade my wal vormals heft geclaghet vnd boclagheden den gestrenghen ritter hern Cnut Aluesson selligher dechnisse de so jamerlicken van dem leuende to dode jn ghudem louen geslagen vnd jn stucken gehouwen wort dat denne Jw gnade dachte toureckende wante jt Juwen gnaden passen konde de wylle dat ghy¹ Jw gnade ennen warmen bloddes drappen jn Juwen gnaden liue hadde aldus so duchte my dat jt nw wal de rechte tijdt myt Juwen gnaden were dat jk Juwen gnaden sust jnt beste torckennende gheue. ---.

¹Overstrøket.

Sven Brunsson skriver til herr *Svante Nilsson* ath *thet* stor i dag i mellen Westre Gødheland och koningen. Men huad rodh *thet* er *thet* wed jack icke men kwne the komme eth tal ffolck aff stad vtthaff Norrie och indtiil Kalmarrin men *thet* stor i dag *thet* moghe J fformoghe Idher. *Sven* ber om å få *Gudhems* herred og *Falköping* etter sin avdøde farbror *Hans Svensson*. Han skal holde gode karer slik *Svante* trenger. *Axel Mattsson* som har bedt *Svante* om det samme har alt en herredsrett og et herred, og ingen må ha mer enn ett herredsdømme. [20. april 1506 – 8. april 1510]¹, Enåsa. Sturearkivet nr. 552.

87.

¹anno et cetera (!) secunda feria post Quasimodo. Første gang behovet for tropper til Kalmar nevnes, er 24. mars 1505 (Styffe: Bidrag V nr. 33). Men mandag etter Quasimodosøndag dette året var alt 31. mars, for tidlig til at *Sven Brunsson* kunne visst om det. Etter at Kalmar slott overga seg omkring 20. august 1510 (Styffe: Bidrag V s. CXLVII) ville det ikke trenges tropper til Kalmar. For angjeldende år blir datum som følger: 1506 – 20. april; 1507 – 12. april; 1508 – 1. mai; 1509 – 16. april; 1510 – 8. april.

Olof Björnsson, herr *Svante Nilssons* tjener, skriver til *Svante* at han har fått brevet om okser og sender 150 til *Stockholm* og 60 til *Västerås*. Det er sikre tidender om at *Olav Ottesson* har satt seg opp mot kongen, tatt kongsgården i *Bergen*, satt sin fogd der, drept kongens fogd, og nå ligger i *Nordsjøen* med syv kraveller. *Olof* kan ikke komme til *Svante*, for fiendene truer; alt dette kan *Olofs* dreng fortelle mere om. (På en innlagt seddel:) Da *Svantes* brev kom, hadde *Olof* 170 okser til en verdi av 362 mark og 2 øre. Likeså kjøpte han 40 gilde okser, det blir i alt 210. Han sender spekelaksen med stockholmerne fra *Köping*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1117. Rest av påtrykt segl.

88. 25. juli 1510. Värmland.

— — —. *Kære herre* er her ffor wyssæ tyendhæ at Olleff Othson hawer ssetth ssygh ob modh konghen oc hawer thagyth konghssgordhen j Berwen oc ssetth ssyn ffogyth ther pa oc konghens fogyth sslo han j hyæl oc nw er han j Wessterssøn met vij kraweler. Hwadh tyende ther er aff thet kan myn dreng Eder wel vnderwyssæ. Kere herre hade jak gemæ nw komedh op til Eder met nw kan jak icke kome aff landyth ffor ffyendernæ lyge mygh pa hender ssom myn dreng kan Eder wel vnderwissæ. — — — .

Olof Björnsson skriver til herr *Svante Nilsson* ath her staar well till i thenne landz ænde men jak haffuer wareth till werke meth Knwt Knwtzson swaa jak haffuer lateth slageth en hanss fogute siælf sætte nw i fredagx viij dage paa Romericke weth Swdrem. Hva angår oksene *Svante* skrev om, har han sendt 80 til *Västerås* og 130 til *Stockholm*. Han vil gjøre alt han kan for at *Svante* skal ha landsdelen uten fare. Om andre ting kan budet gi nærmere opplysninger. 30. september 1510, Lidköping. Sturearkivet nr. 1132. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 320.

89.

Matthias, biskop i *Strängnäs*, og *Tönne Eriksson*¹ skriver til herr *Svante Nilsson* om slottsloven (på *Örebro*) nå som man ikke vet om herr *Åke* (*Hansson*) er i live², og om den utestående lønn i klær og penger som folkene hans har. De to skal la lensmennene kunngjøre om skatten, og de ber om brev fra *Svante*, innesglet av flere gode herrer, helst også av erkebiskopen i (*Uppsala*). Fogdene er til bekymring. Maten, børsene og vergene som har kommet i tillegg til inventaret, vil den gode fruen overlate til *Svante* som betaling for gjeld. De ber *Svante* skrive til ar-

vingene om betalingen og gi de to beskjed om hvor lønnen til nye svenner skal tas fra. Om *thet folch Idert herredøme begerar et cetera* kan Idert herredøme vel formercke at wij haffue icke tilfelde hedhen noghre sende. Jcke kan helder paa *thenne* tidt folchet ombæres aff Vestergotzland for *then wnge konungx (Christierns)* anfalingh som wij formoge Idert herredøme vel haffuer besport och *thenne breffuisare* yterlige om the och alle andre ærende Idert herredøme kan *mwnnelige vnderuisa*. (På en innlagt seddel:) Skal de tilbake dit til Örebro, drar de om *Hjälmarsund*. Svante bes skrive til *Nils Bossons* fogd om hesteforing. 17. oktober 1510, Örebro. Sturearkivet nr. 1697a.

90.

¹Over teksten: *Matthias Dei gratia episcopus strengenensis*, men teksten slutter ex Örebro anno *Domini mdx^{mo} jn profesto* Luce ewangeliste *nostris* sub signetis og er underskrevet av Tønne Eriksson. Språket har et mer geistlig enn verdslig preg, som i adressens omtale av Svante som *ffratrj et amico nostro in Christo sincerissime dilecto*. De to hadde i oppdrag å ta seg av herr Åkes dødsbo, se Styffe: Bidrag V s. CLIII. – ²Åke Hansson som hadde Örebro i forlening (Styffe: Bidrag V nr. 181), falt 27. august.

Christiern, rett arving til Norge, svarer på brev fra (biskop *Vincens* i Skara og herr *Ture Jönsson*)¹ at de ikke skal tvile på brevet han ga dem (på våpenstillstand). Han fikk sikkerhet fra herr *Åke Hansson* at krigen ikke skulle bli tatt opp uten forvarsel. Hvis de, på herr *Svante (Nilssons)* og *Sveriges* vegne, kan gi ham et brev som den vedlagte kopien, sendt til *Båhus*, da vil også han gi dem sikkerhet.

Kopi i RA Stockholm, innlagt i Sturearkivet nr. 1150.

91. 5. november 1510. Akershus.

Cristiern met Gudz nade ret arwinge til Norges rige vtwald konung til Danmark oc Swergie hertug i Sletzuigh Holstennn *et cetera*. Var synnerlige gønst til forne. Som I *scriffue* oss til om *then dag* som oss oc *Ider emellem* er tha moghe I vithe at hwess vort *breff som I* aff oss haffue jndeholler pa *Iders vegne* skwle I jnghen twiell haffue pa. Menn dog foruiste vii oss *met her Ache Hansøn* at jnghen enthenn *her Swante* eller noghen aff Swergie skulle arghe *her inn* pa Norges riighe i sadann dag førre vij finge sadann forwaringe som *forscreffne* vort *breff* inneholler. Vile I oc pa *her Swantes* oc menige Swerges jnbyggeres vegne giffue oss sadant *breff som thenne copie* inluct i *thette* vort *breff* inneholler och sende *them* til Bahus, tha skule I fange *ther* sadane forwaringhe som I oc the alle skulle vare forwaret met. Befalendes *Ider Gud*.

Screffuet pa vort slot Agershuss tiissdagen nest epter Alle helgene dag ar *et cetera* mdx vnder vort signet.

¹ Adressatene er ikke nevnt i brevet, men fremgår av Ture Jönssons brev - nr. 93.

Vincens, biskop i *Skara*, og herr *Ture Jönsson* gjør kjent at de forplikter seg på vegne av herr *Svante (Nilsson)*, seg selv og *Sveriges* riksråd og innbyggere til å holde våpenstillstand med (den unge kong) *Christiern* og hans riksråd og undersåtter i *Norge*, slik at 14 dager før noen av dem går til krig mot *Christiern* eller hans undersåtter, forplikter de seg til å varsle ham. Skulle de føre krig inn i *Danmark*, skal likevel våpenstillstanden (med *Norge*) holdes.

Udatert konsept i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1150.

92. [5. november – 1. desember 1510.]¹ [Uten sted]

Kwngen. Then breffs copie the begerer.

Vii Vincencius met Gudz nad biscop i Scara Twre Jenson riidder gøre alle viterligit met thette vart opne breff at vii beplicthe oss pa her Swantes vore egne och menige Swerges rades oc jnbyggeres vegne at holle en felig dag oc frid met høgboren forsthe her Cristiern met Gudz nade *et cetera* oc alle hans nades rad oc vndersatte i hans nades riighe Norgie i sa matte at førre noghre her aff Swerges riige skulle arge jnd vpa forscreffne høgboren forste her Cristiern *et cetera* eller hans nades vndersatte i forscreffne hans nades riige Norgie tha beplicte vii oss pa vare ære oc cristelige tro at gøre hans nade personligen selffue xiiii dage tiil for^{ne} ærlige forwaringe met vort opne breff. Sker thet seg oc sa at vii acthe at draghe jnd i Danmark at arge oc møter hans nadhe oss ther eller hans nades tiænere dog ligwel skal forscreffne dag standhe bliffue oc holles emellom oss som for ær rørt j alle motte. Tiil ytermer forwariingh *et cetera*.

¹ Må være skrevet etter brevet fra Christiern av 5. november (nr. 91) og før brevet til Svante Nilsson av 1. desember (nr. 93).

Herr *Ture Jönsson* skriver til herr *Svante Nilsson* at da han var hos *Svante* på *Ekesjö*, tinget den unge kongens (*Christierns*) bud med allmuen i fire herreder langs *Älven* i *Västergötland*. Allmuen ville gått ham til hånde dersom ikke *Ture* hadde

kommet. Den unge kongen har bedt biskop *Vincens* i *Skara* og ham selv om skriftlig forlengelse av våpenstillstanden,¹ og *Ture* vil vite hva *Svante* ønsker. Skal våpenstillstanden ikke forlenges, er det rådelig med forsterkninger til landsdelen, for allmuen er lite å stole på. Det trenges hovmenn (rytttere), børsere og krutt. Det herr *Åke* (*Hansson*) hadde, har nå *Sven Knutsson*, som styrer etter sitt eget hode til skade for *Svante*. I lenene som herr *Sten* (*Svantesson*) har, går det underlige rykter om ham blant allmuen. Han bør komme og vise at han er i live, for de gode menn der er velvillige overfor ham.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1150. Brevlukkende papirsegl.

93. 1. desember 1510. Skara.

— — —. Kære herre vithe maI at then tiid jag var hoss *Ider* pa *Ekесиø* hade then vnghe kwngghen syth bod her inne i *Vestergølland* oc tingede met almoghen i iiii heret langx vp met *Ælffwen*. Haffde jagh tha ecke sa snart kommit som jag gjorde tha hadhe almoghen handgat them pa then vnge kwnggens vægne. Ær och then vnge kwngghen begerende aff verdugh fadher her *Vincencius* biscop j *Scara* oc migh breff pa ny vm then dagh ma standhendes bliffue som tilforne var sa lydendes som thene theres copie inne holler. Oc ære vii kerlighe begerende at vithe *Ider* vilie her vdi vm *Ider* teckes then dagh ma bliffue *standes. Teckes *Ider* ecke tha begerer iag oc høghelige rader atI tha vile besøriæ hiit j thene landzende ytermer machth for ty vii haffue sa søghe trøst aff almoghen. The loffue fwller got vthen thet ær tiil fare. Skwle the noghen stædes vth vii haffue them sa snart pa halsen som met oss vthen vii haffue tessmer hoffolkz machth. Er oc thenne landzende ille vtset for bysser oc krwt om pa trenger. — — — .

¹Kopi av Christierns brev nr. (nr. 91) er innlagt i dette brevet sammen med konseptet til brev fra biskop *Vincens* og *Ture* (nr. 92) og kopi av brev fra *Peder Lykke* på *Varberg*.

Didrik gullsmed¹ i *Ny Lødøse* skriver at kongen (*Hans*) har fått vel 4 000 ryttere som han vil innkvartere i alle kjøpsteder i *Skåne* som landvern, og dessuten tre skip med gods og humle. Brevmottakeren² må og vithe at then vnghe herren (*Christiern*) han komber oc nw ofertøffuit draghendes til *Bahus* oc met eth tal folk och ma jag *Ider* i sannigh sigie at the hafue acthet at drage her in i *Vestergølland* met iiii herre: Then ene her at *Jønkøpungh* then annen fra *Varberg* gønom *Marc* oc *Kind* then tridie her fra *Bahus* oc her in i landit then fierde fra *Nafleme* swnd³ oc ther p⁴ vp i landit. De

har avtalt at herredene som går dem til hånde, skal skånes, hvis ikke skal selv barnet i vuggen gråte. *Christiern* vil slå opp sitt banner midt i *Västergötland* i vinter, og hylles som konge. Slik vil det gå dersom brevottakeren og flere gode herrer ikke kan hindre det med makt eller med forhandlinger. Mottakeren bes gi biskopen⁵ kopi av brevet. [Slutten av 1510?]⁶, [Ny Lødøse?]. Sturearkivet nr. 1155. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 331.

94.

¹Bakpå med samtidig hånd: En kopie aff Dirig gwlsmetz breff i Nylødese. – ²Vel Svante Nilsson slik arkivtilhørigheten og vendingen I oc flere gode herrer peker på. – ³Naglumsund ved Göta älv, i Väne härad like nord for Trollhättan, se Styffe: Skandinavien s. 148. Utgangspunktet for denne var trolig Oddevall. – ⁴Overstrøket. – ⁵Kanskje biskop Vincens i Skara. – ⁶Står rimeligvis i forbindelse med krigshandlingene i 1511, se Styffe: Bidrag V s. CLI – CLVII.

Biskop *Vincens* i *Skara* skriver til herr *Svante Nilsson* at ære god radh dyre nw j *Westregötlandh*.¹ *Wtan* J kwnne fynne thenne landzende godh rad snarsth tha ær han borthe j danske hender. Vij haffwe ffaath stor skade pa wort (krigs)ffolk. Biskop *Vincens*' svenn kan gi nærmere underretning. 5. januar 1511, Brunsbo. Sturearkivet nr. 1751. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 334.

95.

¹Noe norsk bidrag til krigsinnsatsen lar seg bare med ett unntak (nr. 96) ikke skulle ut. Andre brev fra Sturearkivet om dette angrepet er trykt i Styffe: Bidrag V nr. 339 (1752), nr. 342 (1753), nr. 343 (1701), 346, (1096), og i Sjödin: Gamla papper II s. 68-69 (nr. 85). Sturearkivets numre er anført i parentes.

Herr *Sten Svantesson* (*Sture*) skriver til herr *Svante Nilsson* at haffwer iach granlige forspott met the fanger *Gerleff Stensson*¹ och *Torleff Bagge*² at kongen acther att giffue sig til sios met forste opet watn til *Stocholm* och *Ffinlandh*, så *Svante* bør proviantere slottet sitt og søke råd hos herr *Erik Turesson*. Det ville være rådelig at *Svante* kom dit ned (til *Västergötland*), blant annet for allmuen og forleningenes skyld. De dannesvenner *Svante* befalte å bli der nede, har vært fullkomment lydige. 17. februar 1511, Kullings herred. Sturearkivet nr. 1174.

96.

¹Gerlov Stensson er medinnsegler da Hans Erikssøn overtar slottsloven på Båhus 2. september 1523 (DN II nr. 1074) og saksøkt i striden om Moland gods 23. september 1526 (DN VIII nr. 556). – ²Erik Gyldenstjerne ber 12. mars 1533 Eske Bille sørge for at *Torleiv Bagge* holdes tilbake for de sakers skyld som

Erik vil saksøke ham for (DN X nr. 643, og 24. juni samme år forklarer han at Torleiv Bagge hadde røvet en bonde (DN X nr. 647). 6. april nevnes Torleiv i Midsysla i samband med en smørtønne som Claus falkener tok til seg på hans vegne (DN X nr. 695) og Stig Skafsten (alias Bagge) kaller ham 29. juli 1538 sin svenn (DN XVI nr. 594) slik det også fremgår av brev i herværende bind.

Olof Björnsson svarer herr *Svante Nilsson* at siden *Svante* har reist almuen i *Uppland* har *Nils Olsson* og han tinget med almuen, som vil stille hver tredje mann eller så mange som *Svante* vil ha og hvor han vil ha dem. Han har, som *Svante* skrev, holdt seg underrettet om kongen: denne har, som *Svante* vel vet fra annet hold, dratt tilbake til *Danmark*.¹ Han selv oc *Niilss Olsson* hawe noker karlle oc wyllæ wy draghe tiil Salssborgh ssa I sskwillæ ssnarleghe ffanghe ther met *Gwzdh hjælp gode tjænde aff hwer thet wjl ganghæ. [Februar 1511?] [Uten sted] Sturearkivet nr. 407. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 348.

97.

¹Kongens tilbaketrekning omtales av Ture Jönsson 16. februar [1511] (Styffe: Bidrag V nr. 346), og både tilbaketrekningen og oppbudet fra *Uppland* 17. februar [1511] (ibidem nr. 347).

Bengt Bengtsson skriver til herr *Svante Nilsson* at *Lasse Ivarsson*, biskopens tjener, er død, og ber om å få forlent gården *Badene* i *Skånings* herred, som *Lasse* hadde i forlening. Det er enggen andhen tiende i thenne lands endhe anen en thet stor alth wel tiil och then wnghe kongen (*Christiern*) er draggin tiil Oslo. Huad han ther bedriffue wil thet wedh jack icke. 6ta feria post Quasimodogeniti [1504-1511]¹, Enåsa. Sturearkivet nr. 511.

98.

¹Datert etter Svantes regjeringstid (30. januar 1504 til 2. januar 1512). I disse årene blir datum 19. april (1504), 4. april (1505), 24. april (1506), 16. april (1507), 5. mai (1508), 20. april (1509), 12. april (1510) og 2. mai (1511).

Nils skriver skriver til herr *Sten Svantesson* at *Nils Bild* har kommet til slottet (*Båhus*) med noe folk, og at kongen (*Christiern*) ventes dit hver dag. Kongen har latt *Ålvsborgs* klippe måle opp, og han lar hogge tømmer i *Norge* for å bygge den raskt opp slik at han, i stedet for *Sten*, kan oppebære skatten. Det er rådelig at *Sten* selv drar ned til almuen med så mye folk han kan skaffe. *Matts Kavle* har spredt ryk-

ter om at *Stens* far (*Svante Nilson*) er avsatt, og har sendt bud til *Kind* for å gjøre anslag mot riket der og andre steder.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1193. Spor etter brevlukkende segl.

Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 357.

99. 19. mai 1511. Kullings herred.

— — —. *Kere* herre som I bwdhe mich tiill om all tidhendhe tha ær her ingen annen tidhende æn Nilss Bijldh ær komen tiill slotthet met noghet folch och ære the fformodhendes kwngen tiill slottet dagh wiidh dagh. Haffwer och kwngen latidh taghe merke affh Elffssborgss klippe och lather han hwgghe træwerkedh opp i Norghe och acther han ath biigghe henne met en ffarth och ær thet hanss acth ath trenge Ederth herredøme ffraa skatthen. — — —.

Herr *Sten Svantesson* (*Sture*) skriver til herr *Svante Nilsson* at *Helghe Trefolloghetz søndagh*¹ war iach till slagx mett fyenden aff *Bahws* och hwrele-dis thet siigh forlop kan thenne breffuissare *Edert herredome wnderuise* mett mwnnen. Siden *Svante* skriver at herr *Erik Turesson* er død, ber han om at man har ham i tankene, for han har liten oppebørsel der i *Västergötland*. Han vet godt at kong *Christiern* vil oppebære skatten der omkring 29. juli, og det vil han avverge eller sette livet til. Han sender brevet han fikk fra herr *Ture* (*Jöns-son*); det kan ikke ventes hjelp fra ham mot rikets fiender. Han ber om at *Lindorm Brunsson* får *Gudhems* eller *Kåkinds* herred; almuen i *Kåkind* vil ikke ha *Johan Måns-son* men en som våger liv og hals. *Lindorm Brunsson* har alltid vært rede til å stille med sine svenner i rikets tjeneste. 22. juni 1511, Kullings herred. Sturearkivet nr. 39. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 363.

100.

¹15. juni.

Olof Björnsson skriver til herr *Svante Nilsson* at han har overtatt *Dal* slik *Svante* skrev, og folk der er glade over det. Han vil ha nærmere befaling om skatten som går av *Dal*; skatten av *Värmland* har han oppebåret, og sender som befalt 163 okser og det han kan få av sakøre til *Stockholm*. (På en innlagt seddel:) *Ha- wer jak takyt til mygh effther Edher beffalyngh xl eller lx karlle ssom nw ere nw hoos mygh. Beder jak Eder gernæ kere here at I sskriue mygh tiil hwad Eder viiljæ er. Er thet sso ath Edher görss fflære sswene behoff ta ffangher jak tom her vel.*¹ Det er ingen grunn til bekymring for det

området. Svensken hans kan gi nærmere underretninger om forholdene. 1. august [1504-1511]², Värmland. Sturearkivet nr. 402.

101.

¹Mannskapene kan være samlet til en av de svenske ekspedisjoner inn i Norge eller til forsvar mot norsk angrep. - ²Det var en mer eller mindre permanent beredskap langs norskegrensen i hele Svantes regjeringstid (30. januar 1504 til 2. januar 1512).

Erik Truidsson skriver til herr *Svante Nilsson* at han sender ham et brev fra kong *Hans*, som han fikk tak i slik at det ikke ble lest for almuen i *Mark*. Hvis kongen eller hans folk drar inn der i *Västergötland* før *Svantes* sønn (*Sten Sture* d. y.) kommer tilbake, skal de bli jaget, for almuen er villig og han får på vegne av *Svantes* sønn hver dag hovmenn fra *Danmark* og *Norge*. En av kongens hovsinder, som samme år hadde vært høvedsmann på ett av kongens skip, kom ridende selv fjerde og vil gå i tjeneste hos *Svantes* sønn. *Erik* har sendt ham til *Svante* for at han skal underrette ham om mange saker. Det går tidende om at lybekkerne ligger i *Vesterhavet*, har tatt brannskatt av *Læsø* og angriper danskene. Danskene har tatt et skip fullt av skjønne hester fra herr *Sten Kristersson*, og det ligger nå for *København*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 381. Ingen rest av segl. Trykt i Styffe: Bidrag V nr. 385.

102. 25. oktober [1511].¹ Vättle herred.

— — —. Kere herre er thet saa ath kwnggh Hanss eller hanss ffolk drager her jndh i Westre Gyllen ffør Ether søn komer tiil stede i gen ath the skolle ffaa hwgh ath drage hedhen met fforthy her er wellegh almwge ok jek ffar hommen aff Danmark ok Norge dagh aaffwer dagh pa Ether sønss wegnne. Ether herre døm skal jngen thwyl haffwe paa ath jek wil jw lege mek athet skal gaa lygetiil ath Ether ffyende skal jngen fframgongh ffaa her. Ok kom her en aff kwngens hoffsyndher op rydende self ffyerde ffraa kwnggh Hanss wel fferdegh. Han haffwer mik tiil sagth ath han skal blyffwe hoss Ether søøn. Ok haffwer han wareth høessman pa eth aff kwngenss skeb i aar ok kan han vndherwyse Ether herredøm mangh erende. Ther ffare lodh jek hanum rydhe op tiil Ether herredøm.

¹Angrepet mot Västergötland og at Sten Sture d. y. har nådd voksen alder, peker mot året 1511.

Staffan Henriksson minner herr *Svante Nilsson* på at han sa han ville skrive til *Häl-singland*. Nå akter han seg dit for å låne pengene han hadde avtalt om i *Stockholm*. Mellom *Jemtland* og *Medelpad* ligger et laksefiske som hører til *Jemtland*; der skal det være tatt mye laks det året. Dit vil han dra for å ta fisken fra dem. Han har befalt breviseren *Johan Bagge* og *Gudmund* å følge *Svante* til *Kalmar*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 429. Ett brevlukkende papirsegl.

103. [30. januar 1504 – 2. januar 1512.]¹ [Stockholm.]

– – – Ok skal ok Edher herdøme wethe ath millen Iæmpthe landh ok Mælpadhe liggher eth laxe fiske som hører til Iæmpthe landh ok mik ær sakthet ther ær wel taghen lax i iaar. Wil Idher herdøme gewe mik bef[al]ningh thet iak matthe fare tith ok ²anama thet fiske² see om iak kundhe fa then fisk i fraa thom. – – – .

¹Udatert, mellom *Svante Nilssons* valg til riksførstander og hans død. I brevene som er trykt i Styffe: Bidrag nevnes *Staffan* først 17. februar 1511 (fogd i *Tiärp*, V nr. 347) og utover til 15. mars 1517 (V nr. 467) – ²⁻²Overstrøket.

Allmuen på *Dal* skriver til (herr *Sten Svantesson*, *Sveriges* riksførstander)¹ at de har fått vite at det skal bli husbondeskifte. De håper han har hørt hvordan herr *Ture Jönssons* folk støttet dem mandig den tid den umilde kongen (*Christiern*) var i *Skara* og hele *Västergötland* gikk ham til hånde, slik at *Dal* forble uplyndret og ubrent. *Ture* har dessuten alltid holdt dem ved *Sveriges* lov og rett. Nå får de hver dag trusler fra *Båhus* og fogden i den tilgrensende delen av *Viken* fordi de ikke ville gå kongen til hånde. Derfor ber de om å få beholde *Ture* som husbonde, for han er deres egen mann og nær ved hånden, og rømmer ikke som andre, løse, fogder har gjort da de mest trengtes. Hvis de ikke får *Ture*, og ufreden begynner igjen, slik de får hemmelige bud om fra leke og lærde venner i *Båhus* len og den tilgrensende del av *Norge*, frykter de at de må gå en utenlandsk herre til hånde. Det vil de ikke med mindre de blir drevet av nød eller vold. Dette kan fire (navngitte) menn fra hvert herred vitne om.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1250. Spor etter fire segl påtrykt nederst.

104. 22. august 1512. Dal.

– – – Ere vij oc alle fatige men hordelighe oc omillelighe vnsagde oc faa daglig[e] bwdh fran Baahwss oc aff then fogwth i Vijken er nesth lyggendæs ath the skwlle gesthe oss fatige men saa ath vy oc wore

barn skwlle *thet* grothe ath vy saa haffwe wareth *met* vorth federnes rijke po *koningens* skadhe oc hans medhollen oc jcke ville *hanum* handgaa som mennighe *Vestergillan* gjorde. - - - . Tha ville vij gerne lywdhe hwadh godh *man* eller swen I oss tha tiil fogeth settie villie oc vthen I ville nw vnne oss for^{de} *her* Twre oc vfreden børies som vij daglyghe rædes oc faa lonlighe budh aff vore godhe *venner* bodhe lekth oc lærdhe aff *Baahwss* læen oc *Norie* nesth liggendes tha er *thet* frvtende ath vij nødiges tiil ath handgoos vtlensken *her* eller sæmije effthet *there* omille villie. - - - .

¹Brevet har ingen addressat, men kan etter innholdet og proveniensen knapt være rettet til noen annen.

Herr *Ture Jönsson* skriver til herr *Sten Sture*, *Sveriges* riksförstander, om den unge herren (*Christiern*), som på den tid faren (kong *Hans*) døde hadde spurt biskopen av *Ribe*, biskopen av *Véendsyssel*¹, herr *Nils Høg*, herr *Preben* (*Podebusk*) og andre om de ville tilsi ham huldskap og mannskap. De svarte at de ikke ville hylle noen før *Danmarks* riksråd hadde drøftet saken. Bare *Billene* holdt med kongen. De jyske herrer er velvillige overfor hertug *Frederik*, som også hansebyene er på grunn av det gode naboskapet. Hertug *Frederik* acther han nw bespørre sig om **Dammarces* riche som *hanum* lenge haffuer variit fra handhen oc mener varet sa ner som then vnge for ty han haffuer ecke mykiit vel regerit i *Norgie et cetera* oc ther met er ther stor ville i landiit. Det er rådelig å skrive til de nærmeste gode herrer i *Uppland* så de skriver dit før det blir kongvalg i *Danmark* eller *Norge*, slik at det blir godt naboskap og *Kalmarrecessen* blir overholdt. Det er å håpe at de tre rikene blir regjert av en innfødt mann. Etter dødsfallet (til herr *Svante*) er det rådelig å overveie om man skal besøke herremøtet i *København*. (På en innlagt seddel): Som han sa i *Vadstena*, vil han be *Sten* gi ham *Dal* i len, eller i det minste *Sunnadal* herred som ligger nær hans gård. 10. april 1513, «Gælsta». Sturearkivet nr. 1264.

105.

¹Børglum.

Herman Villumsson, embetsmann på kongsgården i *Bergen*, kvitterer *Jørgen Hansson* for rotskjær, rundfisk, sel- og hvalspekk og tran fra *Senja*, *Gryllefjord*, *Me-fjord*, *Ballestad*, *Øyffjord*, *Vesterålen*, *Værøy*, *Lofoten*, *Borge*, *Buksnes*, *Ofoten*, *Røst*, *Helgeland*, *Herøy*, *Brønnøy*, *Rødøy* og *Trondenes*, og fra *Mattis Pedersson*, *Alv Sevaldsson*, *Nils Olavsson*, *Nils Mogensson* og *Jens Jutes* skip samt *Albrekt Svarts* sønn. Sakøre har han og tatt mot.

Original på papir i RA Oslo, Reg. 77, avd. 5, fasc. 8 nr. 5. Ett påtrykt segl.

106. 4. september 1513. Kongsgarden i Bergen.

Jægh Hermann Villemssonn vor nadiigeste herre konnings Criistiernz et *cetera* embetss man pa konungs gardenn vtii Bergenn bekenes met thetta mit opne breff att ieg haffuer opburet vtaff erlliigh oc fforonymstiigh man Jørrenn Hannssonn swa migen fiiske som her effter ffølliigier: *Item* ij^c woge rotskeringe vj woger mynnder vtaff Sennenne lenn. *Item* xxxvij woger rotskeringe lxx tall rundfiske vtaff Griilefiordt. *Item* xlix woger rotskeringe lxxx tall rundfisk iij^c lubbær vtaff Mattis Pederssonn skiib i samme Griilefiordt. *Item* xxiiij woger rotskeringe vtaff Medieffiordenn. *Item* xxiiij woger rotskeringe xl tall rundfiske vtaff Beltestade. *Item* xlvij woger rotskeringe lxxx tall rundfiske vtaff Øgieffiordtt. *Item* xliij woger rotskeringe lxxxx tall smat oc stort vtaff Vesteralen. *Item* xlvj woge rotskeringe vtaff Alff Seualdssonn skiib. *Item* lxxxvj woger rotskeringe vtaff Vederøønn. *Item* xxiiij woger rotskeringe vtaff Looftotenn. *Item* xxxix woger rotskeringe och vij woge rotskeringe vtaff Borreffierdinngē. *Item* xxx woger rotskeringe vtaff Buxnes ffierdinngē. *Item* xxiiij woger rotskeringe xlvij tall huit seellspeck vtaff Nilss Oluffsonn skiib. *Item* xxxvj woger rotskeringe vtaff Vaæffott ffierdinngē. *Item* xxix woger rotskeringe vtaff Røøster. *Item* iij^c xiiij woger rotskeringe sex synne tiwge vtij huert hundredt itt hundredt xx siider huit seell speck sex synne tiwge i hundredt v tønner hual speck vtaff Helliigelannt Hærøy oc Brunø sognn. *Item* ij^c woger rotskeringe ix woger mynnder lxij siider huit sell speck vtaff Røødenne sognn. *Item* xxvj woger rotskeringe vtaff Nilss Magennszon skiib. *Item* xlix woger rotskeringe vtaff Jenns Jutes skiib. *Item* xxvj woger rotskeringe vtaff Albrechts Swarts sonn. *Item* xlvj woger rotskeringe xxxv lubber xxxviij regiss fiiske xj tall rundfisk vtaff Tronndenes sognn. Och er all thenn ffor^{nne} rotskeringe rundfisk oc speck som scriiffuet stennder i thenne quittænn summeret i stortt hundredt voger och tall sex synne tiwge vtij huert hundredt et *cetera* och till ither merra saningenn her om setter jegh mit jndsiigle nedenn ffor thettæ mit opne breff oc quittaann som scriiffuenn var pa ffor^{nne} konungs gardenn i Bergen synnedagenn nest fore Varffrue messedag natiuitatis ar effter Gudz burd tusennde fem hundredt pa thet trettenddis. *Item* iij woger rotskeringe i sagerørē ij tønner hual speck oc en tønne lyse.

Herman Villumsson skriver til kong *Christiern* at *Morten Andersson*, som var kongens fogd i *Ryfylke*, har avlagt regnskap for alt han har tatt inn og gitt ut siden han året før avla regnskap for *Jørgen (Hanssøn) skriver*. Sommesteds overstiger inntekten utgiften og sommesteds omvendt. Han har levert til *Herman* 57 lodd sølv og 2 penninger og 30 rhinskgylden for falkeleie på *Jæren*. Han har også gjort regnskap for restanser og det han har overlatt til sin ettermann *Lasse Lund*. Underskuddet utgjør 46 1/2 mark og 2 1/2 skilling 4 pund og 3 mark kopper og 24 tønner og 25 pund korn. Det er bedt om utsettelse med de 20 rhinskgylden som *Cornelius Pauelson* fra *Amsterdam* skulle betale gjennom sin stallbror. Treverket på det store tårnet brant i sommer da *Herman* var hos kongen, og han vil gjerne vite om kongen vil ha det murt med skyteskår rundt eller bygd som det var før.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Spor etter ett påtrykt brevlukkende segl.

107.

4. februar 1514.

Bergen.

Myn ydmige veluileg pliictog trotienneste Edher nades høgbor-diighet nw oc altiit forsennt ydmiwgelige met Wor Herre. Høgborne første keriiste nadiige herre verdes Edher nade att viite at Morten Andersson som Ether nades ffouegt war i Riigefølke haffuer nw giort meg regningeskab pa Ether nades wegne fore huess alle delæ som han haffuer jnndtaget oc vtgeffuit siiden han giorde Jorien scriffuere regningeskab i fiordt efftiir hanss egiit register oc ther pa haffuer jeg gefuit honum quittance oppa summa summarum pa hanss indtegtt oc hanss vtgiifft. Oc swarer ecke hanss indtegtt och hanss vtgiifft liige eens fortij somme stedæ er mer hanss indtegtt en hanss vtgiifft oc somme stedæ er mer vtgiifften en hanss indtegtt efftiir thij som quittance ther oppa granneliige vtuiser. Oc antwordit han meg pa Edher nades wegne lvij lodt sølffuer ij penninge oc xxx rine gulden i guld som han sig fore fallecke leyge pa Jedæren. Oc haffuer han giort meg framdelæs regningeskab nw fore Vorffrue dag purificationis nest forliiden fore huess del som igen stodt oc fore huess alle dele han haffuer antwordit Lasse Lundt Ether nades fouegtte skall ware framdelis i Riigefølleche som hanss quittance lydiir som han ther oppa haffuir oc swa mygit her effter føllegiir beløper mere hanss vtgiifft en hanss indtegtt ær. Jtem xlvij marc iij skillinge iij pundt iij marc kopper xxiiij tønder kornn xxv pundt kornn. Jtem verdes Ether nade at viide at Cornelius Pauelson aff Amsterdam som skulle geffue Ether nade the xx rine giildenne hanss stalbroder screff meg till i høøst oc bad meg fordrage siig met the for^{ne} xx rine guldene till i vaar. Tha skulde jeg gierne faa them met alle gode pa Ether nades vegne fortij han kunde in-

thet komme them aff stad i høøst. Jtem verdes Ether nade at viide at ieg screff Ether nad till nw i høøst war at thet træwerch pa store tornæt bleff affbrent i sommer then tiid ieg war hoss Ether nade. Oc vilde ieg gierne late byggie ther oppa igen oc viiste ieg Ether nades villie ther om huerleydes Ether nade vilde haffue thet gyort om Ether nade vilde haffue thet mwret met viige skaare omkring eller oc at Edher nade vilde haffue thet bygt som thet vaar tilforrn. Anden besønnerlige tyden- de ved ieg ey scriiffue Ether nade till. Hermet Ethhir nades høgborðiighet liiff seell staat the hellege Treffalliighet befallendes till ewiig tiid. Screffuit pa Ether nades gardt i Bergen løgiirdagen nest effter Vorfruedag purificacionis anno *et cetera* mdxiiij.

Ethhir nades ydmiwge tyennere Herman Villiemsson.

Utenpå: Høgbornne første oc mectog herre her Criistiernn met Guds nade fulbordit oc samctuct konung til Danmarck oc Noriige vtuald konung til Swerige hertug i Sletsuig Holsten Stormaren oc i Diitmersken greffue i Oldenborg oc Delmenthorst syn kiiereste nadig- ste herre.

Kong *Christiern* utsteder, med samtykke av *Norges* og *Danmarks* riksråd, forordning om mynt, gull og sølv: Dansk og norsk mynt skal være jevnogod og ha gjensidig gyldighet i begge riker. I begge land skal gull og sølv veies etter kølnsk vekt, men i *Norge* skal som før ett lodd sølv gjelde for tre kuhuder. Sølv skal være minst femtenlødig med en kvintins feilmargin, og gull som innføres og selges, skal holde tysk standard. Brudd på forordningen straffes med inndragning og førti lybske mark i bot.

Avskrift i D. Kgl. Bibl. Kbh., Gl. Saml. 3262 4to s. 130 v - 131 v.¹

Trykt i Paus, Forordn. 281.

108.

3. august 1514.

Oslo.

Wij *Christiernn* medt *Gudtz* naade *Norghis* *Danmarckis* wendis oc gotthis koning wdualldt koning till *Suerigh* hærthug i *Slæsuiig* *Holstenn* *Stormarenn* oc *Dytmerskenn* greffue i *Oldennborgh* oc *Delmenhorst* giøre alle wytterligt at wy er nu saa offuere enns wort- nne medt wort elskelliighe² *Norghis* oc *Danmarckis* riigis raadt som forsamlitt wor till wor kroningh i *Opslo* alle wore wnnersaate til nytte oc bystanndt at wore mønt skall were eins gode wdi wore riige *Nor- rige* oc *Danmarck* oc ther fore skall dansk mønnt wæræ gænnga oc

geff wdi Norrige oc norsk mønnt skall wære gennge oc gæffue i Danmarck disligest oc sølffwecktt oc gulduecktt skall wære eenns suare i Norrige oc Danmarck. Oc ther skall guldt oc sølff her effter thenne dag weyges effter kollennske wecght oc skall dog ett lodtt sølff ganngge wdi Norrige for iij kohuder som thet haffuer gortt her till dags. Jtem skall oc inthet sølff arbeydis eller sælies j wore riige Norrige oc Danmarck som minne holde ennd xv lodt fynntt et quinthin till remedie minnæ eller mera. Jtem skall oc inngenn indfør eller sælie wor wndersaate i Norrige oc Danmarck annat guldt enn thet som gott er aff wecght oc fulduat³ oc som fir fyllist gennge oc geffue ere wdi Thysklandt. Thij bede wy oc byude alle wore kiere wndersaate som byggie oc boo wdi Norghe oc Danmarck oc disligiste alle fremede kiøbmenndt oc alle andre att the effther thette wort offnne breff er kunnict gortt fir jder alldiellis rette ether her effter thette sua obrødeligha at holde. Huilcke her dyrffues emodt at giøre oc fynndtz ther medt tha skall hanndt haffue forbrott till kronenn huess handt haffuer saa medt at far oc ther till medt tha skall hanndt haffue forbrott xl lyubske marck for huert synni thet finndtz medt nogenn. Oc skulle wor lagmandt oc landzdomere thenne rette bodt jndskriffue i lagbøgerne oc openbarre henne for wore wndersaate i Norrige oc Danmarck sua the moge vithe at thage seig till ware her for. Giffuett wdi Opsloo thorsdagenn nest effter sancti Oluffs dagh anno *et cetera* mdxi-ij wnder wortt signnitt.

¹Avskriften finnes i et lovhåndskrift, av Gustav Storm kalt Nidaros lovbog (i marginalnotat til NgL IV s. 402 på NHKI), skrevet i 1576 av Morten Nilssøn Skriver, byskriver i Bergen 1590, lagmann i Stavanger 1591-1601. – ²i'en har to prikker men bare en vertikalstrek. – ³Eller fuldualet.

Mogens, biskop i *Hamar*, kunngjør at han har gjort såttmål med *Gunnhild Tørsteinsdatter*, og erklærer henne fri for all videre tiltale for leiermål hun hadde begått med sin fadder og frende *Jens Kolbjørnsson*.

Avskrift i RA Oslo etter original på papir innlånt fra Guttorm Gjesling Sandbu i 1922. Spor etter rødt lakksegl.

109.

20. november 1514.

Hamar.

Wii Magnus *meth* Gudz node biscop i Hammar giøre alle witherligh *meth* thette wort opne breff ath thenne nervarendis breffwiserske

Gwnild Torstensdotther haffwer sett och sonedt *meth* oss for *theth* lægher hwn war i kommen *meth* sin faddher och frende Ienss Kolbiornsson. Thii giffwe wii for^{de} Gwnild kwitt frii lidog och aldeeldis aakieløss for oss wore **prooste* och efftherkomende ffor alt yttremere tiltaal wm fornempde lægher. Til sanind her wm trycke wii wort indzeigel for *thette* breff. Datum in *residencia episcopale hamarensi die sancti Eadmundi anno Domini mdxiij*

Olav Gunnarsson og hans hustru *Anna Arnfinnsdatter* gjør kjent at de har solgt til hederlig mann *Amund Hansson* og hans hustru *Margareta Johansdatter* en jord *Mokkelbost* i *Steigen* sokn med alle tilliggelser, har fått full betaling og påtar seg fullt vanhjemmelsansvar. Mester *Erik*, erkediakon i *Trondheim*, herr *Peder*, kantor samme sted, herr *Oleiv*, kannik i samme kapitel, og *Olav*, lagmann i *Trondheim*, bes innsegle brevet med ham.

Original på pergament i RA Oslo, N. Perg. 205. Seglene mangler.

110. 8. mai 1516. [Trondheim.]

Thes bekennis iak Olaff Gwnnarson ok myn hwstrv Anna Anfyndz dotther adh wii haffwa solth [eyna ..] hedherligh man Annwndh Hansson eyna iørth som hether Micklebolstadh liggiandis i Stegha soghn *medh* lwthom och lwnnom vthan gardz och innan som ther ligghe ok til leghedh haffwer fraa forno och nyo ingho wndan thakandis i waath ok i thwrro i miliom fieldz ok fiøro i fraa ooss ok wara erwinghar ok wndher fornempdhe Annwndh Hansson ok hanss hwstrw Magareta Iohanss dotther ok hennis erffwingha til ewerdeliga egho. Och kenniss wii epther scriffne ath wii haffwa *medh* same handabandh [...] wpboreth mynsta peinng¹ ok mestha som i kawph waarth kom. Och bliffwer fornempde iørth² honom aff wnnen *medh* lag[hen] dha bepliktha wii oss adh giffwa honom syna fulla peningha ighen som wii haffwa opp boreth. Tiil ythermeyra withnisbirdh och sanunghen thaa hengher iak mith insigle fore *thetta* breff. Ok bidher iak hedherlighom ok erlighom mannom [mester] Erych erke degne i Trondem ok her Pedher cantor ibidem ok her [O]leyf³ canich i sama capittel ok laghmannen i Trondem Olaff adh the hengia theress insigle for *thetta* breff som scriffwath war in octaua ascensionis *Domini* aar epther Gudz byrdh mdxvj.

¹Eller kanskje peningh. - ²r tilføyd ovenfor linjen. - ³Plassen tillater van-

skelig [To]leyf. Kanniken Otleff Matzsson nevnes i DN I nr. 1049 (kanskje med Erik Valkendorfs hånd), Autleiff Matzson i nr. 1050.

Erkebiskop *Erik Valkendorf* skriver til kong *Christiern* at han, slik han lovet kongen, har satt i gang leting etter malmberg, og to svensker har nå funnet et kopperberg åtte mil fra *Trondheim*. De sier at de kan fare til *Sverige* og hente venner og frender som kan prøve og bruke berget dersom kongen vil gi dem samme frihet og bergsrett som i (privilegie)kopien de har tatt med seg fra *Sverige*, helst med fem eller seks års frihet istedenfor de tre som der nevnes. Erkebiskopen har lovet å låne dem hundre eller to hundre mark uten å ha stort håp om å få dem igjen om dette slår feil, men han vet hva gagn kongen og riket kan ha av tiltaket. Han har lovet å støtte svenskene, og minner kongen om at jo flere som bruker berget, jo større skatt får kongen. Dersom de får den frihet de søker om, vil de også bestrebe seg på å finne flere malmberg. Annet nytt har han ikke.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Rest av brevlukkende segl.

111. 10. desember¹ 1516. Nidaros.

Promptissimum obsequium et famulatum cum humilima salutatione ac anime et corporis sanitate. Høgbaaren fførste oc megtigste herrø som Eders nade fførtæncker at ieg haffwer tilfforn loffwet Eders nade at gøre min ffliet om malmberg at lade opsøge tha hawer ieg noger stwndt hafft hoess meg twænne aff Suerige som hawe søgt effter swodan berg oc haffwe nw i thesse dage ffwndet et kopper berg viij store mile her ffra Trundemm. Oc sige the seg gerne at wille ffare til Swerige oc ffli seg noger hiid aff theris ffrender oc wænner som kwnde hielpe them at prøwe oc brwge ffor^{ne} berg met saa skæl at the kwnde ffonge Eders nades leide met ffrihed oc bergsræt effter som the haffwe giffwet meg tilkænde oc ieg sender Eders nade en wdskrifft aff. Sige the meg at the haffwe swodant ffrælsse oppaa swodan berg i Swerige oc waare the begærendes v eller vj aars ffrihed ther oppaa mæn thet ær noch i iij aar effter som copien indeholder. Oc haffwer ieg loffwet at hielpe oc størcke them i hwæss maade ieg kand oc at fforlægge them met j^c marc eller ij. Lyckes thet ffor them tha sie the seg gerne at wille betale meg met tiden mæn gaar thet anderleds æn wæl tha kand Eders nade wæl tæncke hwad betalning ieg ffongher. Dog haffwer ieg loffwet them oc wiil thet gerne holde them paa thet at Eders nade oc riget kand haffwe ther ære oc gaffnn aff om thet wiil lyckes. The hawe ladet meg fforstaa oc haffwer ieg sport thet aff andre at kopperberg

kaaste meget at brwge oc oppehaalde oc skwlle wære ffwlt personer som thet skal holde wed magt oc e fflere the ære e mere ær Eders nades skat. The mene oc at naar the ffonge swodan ffrihed aff Eders nade at the wille gøre theris ffliet om at ssøge flere malmberg her op wdj Norige saa ffræmt the ære her noghenstæds omkring. Strax thette bwd kommer ighen met Eders nades breff paa ffor^{ne} berg tha wille the strax tage en wdskrift ther aff wnder dandemænds indsegle oc giffwe seg til Swerige effter hielp at brwge samme berg met. Illustrissime princeps non sunt hic nouitates de quibus maiestatem vestram certiozem reddere possum sed cum his animam corpus et illustrissimam celsitudinem vestram Deo immortalis et sancto Olauo tutandam et conseruandam perpetuo commendo. Ex Nidrosia postridie festi sancte Anne anno Domini mdxvj sub meo signeto.

E: V: S: M: C: Ericus archiepiscopus Nidrosiensis et cetera.

Utenpå: Illustrissimo et inuicto principi domino Christierno Dei gracia Dacie Noruegie sclauorum gotorumque regi electo in regem Suecie duci slesuigensi Holsacie Stormarie et Theomarchie comiti in Oldenborg et Delmenhorst domino suo graciousissimo.

¹Jfr. NgL 2 I nr. 307, pkt. 2.

Erkebiskop Erik Valkendorf skriver til kong Christiern at han håper kongen har fått tidligere brev, som inneholdt kopier av brev erkebiskopen hadde sendt inn i Sverige. Han ber kongen sende ham kopi av et brev kongen fikk i Stockholm den tid han ble valgt til konge i Sverige, brevet er med Eriks skrift. Det brevet vil han la lese for pilegrimene som kommer til (Trondheim) fra Sverige, og han vil sende utskrifter så det blir kjent for herrer og allmue i Sverige. Som kongen har hørt, er det mye vanstro blandt allmuen i Norge. Enda de har blitt irettesatt av tidligere erkebiskoper og andre biskoper, holder folk lørdagen hellig, og noen arbeider på søndag. Han ber kongen skrive til allmuen; det kan redde manges sjel fra evig fordømmelse. Denne lørdagshelgen holder ingen aktede menn i riket, men mest de som minst aktet er.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Rest av ett påtrykt segl.

Brevets første del referert i Allen II s. 462.

112. 11. desember 1516. Trondheim.

Jhesus. Høgborenn furstæ kæræstæ nadigste herræ efftir myn redbon tienestæ oc ydmyg helssenn werdes Ether nadæ wiidæ ath jeg

screff Ether nadæ no^{ger} tiidender till i siistenn aff Suerigæ oc sender Ether nadæ ther innælucht no^{ger} copier aff no^{ger} breff som jeg haffuer screffuit ind i Suerigæ i thette forlednæ aar oc hoffues at Eder nadæ haffuer fanget them. Teckes Eder nadæ wellæ sennæ meg en copiam aff ith breff som Eder nadæ fick vti Stocholm then tiid Eder nade vdualdes aff them till herræ oc konning offuer Sueriges riigæ. Huar thet breff findes tha er thet myn scriffth *et cetera*. Tha will jeg ladæ læsæ hennæ her fore pellegrymmæ som hiid kommæ aff Suerigæ och thesligest will jeg sennæ vdscrifftæ ther aff ind i Suerigæ swo hwn skall bliffuæ kwndicht giort i bland herrenæ och almwen swo yderlig som i myn macht er. Jtem kærstæ nadigste herræ som Ether well haffuæ hørt at Noriges almwæ ære møget tilbwet wantro oc hollæ løffuerdagen helligenn som jøder oc vkristnæ gøre. Och haffuæ myne forfedræ oc andræ bisper her i riiget offtæ vnderwiist oc lert them huer i sit sticht och ther fore wellæ the ickæ ladæ thet. Thii beder jeg Eder nade ydmygeligenn at Ether nadæ will werdes till och scriffuæ Noriges almwæ till at the wellæ haffuæ swodan oc anden wantro fordragh oc ey hollæ løffwerdagen hellicht och arbedæ om søndagen som mongæ aff them gøre thess wer *et cetera*. Ther fortienæ I worskyll aff Gud fore thii at kyrckelagenn siiger at cristnæ meniskæ skullæ heller mere arbedæ loffuerdagen end om en anden søgn dag pa thet at the ey skullæ suwnes jøder ath ware eller och at halle hemiligen jødiskæ tro. Kærstæ nadigste herræ thette wii allæ som biscops ombud haffuer pa sig her i riiget ydmygeligen gernæ met Ether nade fortienæ. Och kand ther met vden twiffuell met Gudz hielp mangan siell bliffuæ hulppet fran ewiig fordømmelssæ ther ellers stander stort ewentwr. Thennæ for^{ne} løffuerdages heligen halder ingen achte mend her i riiget men *fleisk the som mynst achtendæ ære. Kerestæ nadigste herræ her ere ingen besunderligæ tiidendæ som jegh wed nw at scriffuæ Edher nadæ till paa thennæ tiid men her met Eder nades liiff siell stat oc werdighet befaller jeg then alsommechestæ Gud oc sancte Oluff konning til euigh tiid. Scriffuit i Trudem torsdagen nest efftir Wor frwæ dag *concepcionis* aar *et cetera* mdxvj^o.

E N K M C Ericus Nidrosiensis

Utenpå: Høgborenn furstæ oc edelstæ herræ her Cristiernn met Gudz nade Danmarcks Noriges vendes oc gottes koning vduald koning till Suerigæ hertug i Sleszuig Holsten Stormarn oc [Dit]mersken greffue i Oldenbo [rg oc Del] menhorst sin nadigste herræ.

*Søren skåning*¹ skriver til *Lasse Vinter* (fogd på *Dal*) at han har gitt en bonde hans gods tilbake, slik *Lasse* skrev om. *Søren* skrev nylig om noen bønder på *Dal* som der i *Viken* tok en kar med alt han eide². Denne karen, som het *Olav* skredder, hadde slått ihjel en munk i *Vette* herred, og hadde hverken betalt bot til kongen eller erstatning, men *Søren* hadde ikke pågrepet ham for han hadde kongsdag. En annen kar på *Dal* røvet en arv, og det var flere andre som *Søren* skal navngi så *Lasse* kan sende dem til ham for å stå for retten, han skal selv gjøre det samme mot *Lasse*.³ Skulle det bli slutt på våpenstillstanden, ber han *Lasse* varsle ham, han skal selv varsle *Lasse*. *Søren* ber om skriftlig beskjed om hvordan *Lasse* vil ha det med dette. Han har sendt *Lasse* to brev, men ikke fått svar, og forstår at *Lasses* lensmann har dem og ikke vil sende dem videre, og han undrer seg over at *Lasse* ikke straffer ham. *Søren* mener at han ikke bryter noen våpenstillstand om han griper en forbryter. Han vil gjerne tale med *Lasse* om mange ting.

Noe skadet original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1791. Rest av brevluukkende segl.

113.

1. mars 1517.

Viken.

Wenlige oc kerlige helssen forsenth met Gud. Wide maaI Lasse Vinther som I scriffwe megh tiil om then bondhe ath ieg sculle fly hannum siith igen huilket ieg oc giort hawer for Eders skyld. Och screff ieg Eder tiil stacket siden om noger bønder ther paa Dal huilke som fore her neder oc toge en karl oc hans penning met bodh baa oc boskap. Oc haffwer same karl slagett en mwncck i hiel her i Vetteherret oc giort huerken secth eller sone anthen met karl en kongh for same geringe. Oc heder then *samel karl Olaff screder som mwnccken slaa i hiel och hinderet ieg hannum inthet thi han haffde sin kongsdagh for segh oc icke viste ieg thet før han var borth. Oc er ther oc en anden karl paa Dal som for her neder oc røffuede en arff her borth oc flere andre som ieg scal vel giffue Eder ath kende. Beder ieg Eder gerne athI skicke meg rætth aff thennum oc the kunne komme her i retthe igen. Jeg vil gjøre Eder tisligiste igen nar meg tilsigendis vorder. Jtem om saa er ath thet kommer til vfredt⁴ ath thet bliffwer vthen dagh beder ieg Eder ath I giører meg en erlige forwaringh. Jeg vil gjøre Eder sodan foruaring igen. Oc giffuer meg en viss scriuelse igen met thet alle første hwre I ville haffuet om alle tisse ærenne. Oc sende ieg Eder twende scriuelsse i siith. Vndere meg hui ieg fick engen bwdh igen. Kan ieg mercke ath Eder lensmand hauer them oc vil icke skicke thennum tiil Eder. Thi vnder meg ath I straff ham icke ther for. Som I screff meg mandagh⁵ tyckes ieg engen dagh bryde for ieg b⁶ griber en skalck til [.....]. Jtem var ieg gerne selff til tals met Eder om mange

ærenne om [... 12 ...] paa ett beleijligt stedh. Her met Eder Gud beff[a]ll[endis]. Giffuet i Vigen første søndag i fasthe anno domini mdxvij.

Søren skoningh.

Utenpå: Erlige oc velfornumstige swend Lasse Vinther kerlige *sendis thette breff.

¹Etter innholdet i dette og følgende brev (nr. 116 og 118), må Søren skåning være fogd i Viken eller del av Viken, kanskje alt 24. mars 1515 (DN I nr. 1046). – ²met bodh baa oc boskap – med både bo og buskap. – ³Biskop Anders i Oslo skriver 15. mars samme år til Lasse Vinter og ber ham pågripe en annen landflyktig forbryter (DN II nr. 1056). – ⁴Overstrøket. – ⁵23. februar. – ⁶Overstrøket.

Hans (Brask), biskop i *Linköping*, skriver til herr *Sten Sture* om utbedring av (sperre)pålningen i *Bräviken*, om hertugen av *Mecklenburgs* og andre tyskeres planer om å angripe *Finnland* for å støtte kong *Christiern*, og om striden mellom *Sten* og erkebiskopen (*Gustav Trolle*). Biskop *Hans* tilbyr *Sten* å få kjøpe hans skip på nesten 100 lester. Biskopen har òg hørt ath saa wæll vnder *Norges* sida ¹som *Danmarckes* ¹æra bygda saa ²maanga jakther som vi troo før swenska skæren skwill. (På en innlagt seddel:) *Sten* har fått av bispetienden i *Södra Vedbo* og *Västra herred*. Kirken har også til gode av den skadeserstatning kronen skylder, slik det går fram av pavens brev til *Sten* og riksrådet. Nå stunder feiden til, og biskopen kan ikke lenger unnvære sin egen inntekt med mindre *Sten* kan skaffe en annen. 10. mars 1517, Rönö. Sturearkivet nr. 1760. Trykt i Grönblad: Nya källor – nr. 373. Den innlagte seddelen trykt i Styffe: Bidrag V nr. 464.

114.

¹⁻¹Over linjen. – ²Overstrøket.

Herr *Erik Abrahamsson* skriver til herr *Sten Sture*, *Sveriges* riksförstander, at han oversender et brev han fikk fra borgerne i *Nye Lødøse*. Han ber om å få skriftlig beskjed om han på herr *Stens* vegne skal forhandle om våpenstillstand eller annet der, og vil ikke avtale noe som ikke får samtykke fra riddere og væpnere der nede. Han ber også om kopi av brevet om våpenstillstanden som herr *Sten* slutet med kong *Christiern* på *Båhus*.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1365. Rest av brevlukkende segl.

Trykt i Historiska handlingar 39 nr. 375.

115.

[28. mars 1517?]¹

Örebro.

- - -. Kere herre beder iagh Eder *kerlige* at I welle biude meg til *met* Eder breff och scriffuelsse om iagh skal ware fulmyndugh til at gøre och lade paa Eder weyne anthen om dactyngen eller annen del ther neder och hobes meg til Gud at iag wel ingen del paa sla ther nedre *met* mynne en iagh har *thet* *met* the gode herres och gode mens radh ther er nedre. Kere herre beder iagh Eder och *kerlige* at I welle giffue meg en kopie aff *thet* dectynges breff som I gjorde mellem kungh Krester oc Eder pa Bahus. - - - .

¹Dateringen har lördan nesth effther Warfrv dag *anunsacionis 7°. Lars Sjödin setter året til 1517 (Historiska handlingar 39 nr. 375).

Søren skåning¹ skriver til *Lasse Vinter*, fogd på *Dal*, at han samtykker i forslaget *Lasse* la fram i sitt brev, om våpenstillstand til 11. mai og deretter åtte dagers oppsigelse med brev til ham selv og ingen annen. Det samme skal han selv i så fall sende; gjør han ikke det, skal han erstatte *Lasses* skade, og han ber *Lasse* gi ham samme slags sikkerhet i sitt brev. Om noen herremenns tjenere vil feide på *Lasse*, skal han også underrette ham eller hindre det på kongens vegne, og han vil heller ikke tillate noen skogstrykere å feide på ham fra *Viken*. *Søren* ber òg *Lasse* møte ham i *Foss* 11. mai; før kan han ikke. Får han kongens brev så han ikke kan holde våpenstillstanden til da, skal han gi *Lasse* åtte dagers oppsigelse. Kanskje kan de bli enige om lengre våpenstillstand når de møtes.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1792. Rest av påtrykt brevlukkende segl.

116.

30. mars 1517.

Anrås.

Wenlige oc kerlige helssen *met* Gwd. Som I scriffue meg til om then dag som I ere begerendis ath haffue huilket ieg oc samtycke vil ath han scal staa til manedt effter poske oc siden viij dage sidder ath gjøre huer ander erlige foruarelsse *met* breff oc inregel oc Eder visse tienere en ath føre breffuet til meg oc engen anden faa *thet* i hender en meg selff. Ieg scal oc tisligest *sender Eder breff *met* en myn visse tienere som I fwllelige sculle rætthe Eder effter. Oc faa I nogen skade ther offuer ath breffuer bliffuer forsømth som ieg sender vdt tha vil ieg staa Eder til rætthe ther faare oc rætthe Eder skade vp igen. Oc nar I scriffue meg til igen tha giffuer meg sodan artickel igen i Eders breff ther ieg bliffuer ligesaa forwarett *met*. Jtem oc scal ther oc engen

ander herremends tienere drage her igenom Vigen ath arge paa Eder met myt vidh ath giøre² met myndere ath I sculle faa erlige visse foruarings aff meg eller ieg scal selff affwerie thet paa myn herris vegne thet sculle I lide stadelige lide³ paa oc giører oc scriffuer meg til tisligeste igjen. Oc ville ieg⁴ *hæder engen skoffstryger stede her saa langt Vigen reker at arge paa Eder eller nogen Eder vndsotte meden thet stor i then felige dag oss emellom. Jtem vil ieg oc være til tals met Eder her i Foss manedt effter poske ieg bliffuer icke ledige føre ath I ville tha møde megh ther. Oc ville I thet giøre tha gjorde I meg storlige til vilie oc vil ieg thet forskylle met Eder. Jtem oc vil ieg holde then dagh til endhe paa myn dannesens ære manedt effter poske oc siden viij dage erlige vp ath sie. Jtem for ieg oc myn herris breff saa snart ath ieg kand icke holde same dag til endhe tha sculle faa⁵ erlige foruarelse viij dage til føren. Sculle I enthet twiffwel ther paa ath huadt ieg giør paa herris⁶ vegne saa lenge ieg er fogedt ther scal bliffue giort kommes ieg til met ath nor vii selff findis kunne vij tha giøre lengger dagh emellom oss thet faa vij tha ath see. Jtem oc nar vij skilles ath igen scal dagen visselige staa the viij dage⁷ ther effter⁷ til huer kommer i sitth behoff igen. Scriffuer meg ligeruiser saa igen som ieg scriffuer Eder til. Her met Eder Gud oc sancte Olaff kongh beffallindis. Scriffuit i Anross mændedagen nesth effter kiæresøndag anno Domini m d xvij.

Søffren skoningh.

Utenpå: Erlighe oc welfornumstige swend Lasse Vinther fogede paa Dal kerlige *sendise thette breff.

¹Kanskje fogd, se nr. 113, note 1. - ²Over linjen. - ³Overstrøket. - ⁴Over linjen. - ⁵Et foranstående I må være utelatt. - ⁶Et foranstående myn må være utelatt. - ⁷⁻⁷Over linjen.

Borgermester, råd og menig borgerskap i Oddevall skriver til Lasse Vinter, fogd på Dal, at de har underrettet herr Gaute Galle om at de frykter noen skogtyver vil gjøre dem skade slik de før har gjort. Herr Gaute svarte at skogtyver ville han ikke tillate i sitt len, og befalte dem å skrive til Lasse at han på sin side heller ikke skulle gjøre det. Herr Gaute sa også at han ikke ville angripe Dal eller Valbo herred før han hadde varslet Lasse. De ber nå Lasse svare dem hva svar de skal gi herr Gaute.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1793. Ett brevlukkende papirsegl.

117. 1. april 1517. Oddevall.

Wenligh helse ffor senth met war herre Ihesu Christo¹. Maa Edher wetherlyghet were kere Lasse Wynther thet wy haffwe wareth hoes woer hære her Gwde Galle ok vnderwysth honum thet wy haffwe ffare ffor nokre skoegtiuffue ath the gøre oss noketh fforffongh ssom de haffwe tyll fforne giorth. Thaa gaff her Gwde oss ssaadaen ssaer ath han wyll yckke ath nokre skoghtiuffwe skulle stedes ssaa longth ssom hans leen eer ok beffalthe oes thet wy skulle skryue Edher tyll om Y wyllle ock teslykesth gøre paa Eders sydhe ath Y wyllle ycke stede nokre skoegtiuffwe t² y thet leen ssom Y offwer raadhe. Ok haffwer her Gwde Galle sacth thet han wyll ycke arghe paa Dall heller Walbohereth ffør en Y³ skulle ffaa een erlygh fforwaryngh. Bede wy Eder gerne thet Y skryue oss Eder wyllle tyll met thet ssnaesth huaeth swaer wy skulle giffwe woer hære her Gwde tyll y geen. Wyllle wy gerne gøre ffor Eder skull huaeth⁴ dhet wy kunne erlygh fforsuare. Her met Eder Gudh beffalendis. Skreffwet y Oddual onssdaghen nesth føre Palme søndagh anno Dominj m d xvij.

Borgemesther ok raedh ok menygheten y Oddewall.

Utenpå: Welffornumstigh swen Lasse Wynther ffoghet ppaa Dall tyll komende thette breff.

Utenpå med annen samtidig hånd: Søffren Skaaning. Lasse Vinther.

¹Skrevet med greske bokstaver - X^o. - ²Overstrøket. - ³Over linjen. - ⁴Overstrøket.

Søren skåning skriver til *Lasse Vinter*, landsfogd på *Dal*, at han ikke kan møte ham i *Rödeland* 19. april slik *Lasse* skriver, for han har mange ærender på kongens vegne. Hvis *Lasse* kan møte ham i *Foss* 10. mai, skal han skaffe ham losji selv sjette, og det skal stå en fellig dag til åtte dager etter. Hvis *Lasse* tar med *Olof Stake*, skal han ta med *Herman* skriver, og han lover å holde det disse to blir enige om. Våpenstillandsbrevet har han sendt, og ber *Lasse* snarest skrive om han kan møte.

Original på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1794. Ett brevlukkende papirsegl.

118. 5. april 1517. Anrås.

Venligh och kerliigh helssen tell ffaaren sendh met Wor Herræ. Kiære Lassæ Vinther som I skriffue megh tell met thenne breffuisere

ath iegh skullæ mødhe Edher i Røland Quasi modo *genitii huelket iegh ingelunde kand aff stedh kommæ helsth fforthy ath iegh haffuer mangæ ærende ath bestyllæ paa myn heris nadis vegnæ paa samme tiid. Kand Edher leylighedh saa wæræ ath I vellæ mødthæ meg[h] i Fforss soghenn hiem tell redhere møde ther vell iegh beskickæ Edher eth natthæ læghæ selff syetthæ och vell iegh visth mødhe Edher ther ottende dagen nesth effther Hellige korsd dagh nw nesth kommendis. Och skall thet staa oss i mellum i feliggen dagh viij dage ther nesth effther huath heller wij kwnnæ væræ tell enings eller ey. Thet skall væræ vthen all argelysth pa myn sidhe och alle the hær i læneth æræ. Tesligis om iegh vell sidhe tell bordz met gode karllæ kwnnæ I och haffue met Edher Oluff Staghe paa Eder sidhæ. Iegh vell paa mynæ sidhæ haffuæ met megh Hermen skriffuere. Huath the baade gøræ oss i mellum thet vell iegh fuldkommeligæ holdhe paa mynæ sidhæ. Jtem thet dags breff som I skriffue om thet haffuer iegh aff stedh sendh. Fformodher iegh ath thet skal kommæ tell Edher vfortøffuet. Kiære Lasse kwnnæ I skriffue meg eth visth swar igeen vfortøuet om I vellæ mødhe paa samme tiid. Saa fremtt iegh er helbreyde tha skall iegh visth kommæ ther tell talss met Edher. Acthæ I oc¹ ath skiffthæ goth met megh tha skall iegh gøræ Edher tesligis aff myn ytherstee fformwgæ. Her met Edher Gudh och herre sancte Oluff koningh befalindis. Scriffuet pa Anross Palme søndagh anno domini mdxvij.

Søffryn skaningh.

Utenpå: Erliigh och ffornumstigh sswend Lassæ Vinther landsfoghet paa Dall kerligen sendis thette breff.

¹Over linjen.

Herr *Sten Stures* kapellan, *Peder Jakobsson*, skriver til *Sten* at breviseren dagen før kom fra fogden på *Dal (Lasse Vinter)* og kan gi *Sten* muntlige opplysninger. Det ville være nyttogt at han oførtøffuerit komme met *Eders* scriffuile nidh ighen huat *Eder* teckes bywda fogten tiil om han skal sætie i dag met *Søffwrin* skaningh som hann begærer og om han skal tinge til seg så mange okser som mulig. Han oversender herr *Christiern Bengtssons* og herr *Tørnes*¹ brev til *Sten*. Drengen skal straks være rede, og han ber om ordre til stallmesteren om hvilken hest han skal få til *Västergötland*. Får han rede på annen tidende, skal han straks la *Sten* få vite det. 30. mai 1517, Stockholm. Sturearkivet nr. 1352.

119.

¹I Sturearkivet er bevart brev fra presten Tørne Hansson til Sten Sture av 5. juni 1517 (nr. 1355) og 19. oktober 1517 (Sturearkivet nr. 1359).

(Erkebiskop *Erik Valkendorf?*) skriver til kongen (*Christiern*) at han har hatt stor motgang, men den er fortjent for hans mange synders skyld, og han takker *Gud*. Han ber kongen ikke sørge fordi ikke alt går etter hans vilje, og han ber ham tenke over den uskyldige menige manns skade og tyngsel som krigen har ført med seg til *Guds* fortørnelse.

Papirseddell i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532.

120. [26. mars 1519?]¹ [Nidaros?]²

Kerestæ nadigstæ herræ. Jeg haffuer hafft stor wertzens modgang i thette aar bode till land oc watn ydermere end jeg wil wære bekendt enthen fore wennæ eller vwennæ. Then alsommechestæ Gud wære loffuit oc benedidet till euig³ fore allæ sinæ gerninger thii thet er myn fortienttæ løønn ffore mynnæ mangfallælig sunder skyld *et cetera*. Kerestæ nadigstæ herræ jeg beder Ether ydmygeligenn at Ether nadæ tager sig engen sorigg til foræ at thet goor inthet alt efftir Eder nades willia. Men gører thet fore Gudz skyld oc acter then menigæ vskyllig⁴ mandz skaade forderff oc tyngsel som thennæ kriig haffuer i sigh met swar oc stor blotzstyrting ther Gud fortørness møget aff er storligenn befructendæs.

¹Innlagt seddel i DN I nr. 1054? - ²Se note 1. - ³Et etterfølgende tid er vel utelatt. - ⁴Over linjen.

Fogden i *Viken*, *Herman Mattisson*, skriver til herr *Ture Jönsson* at han har fått brev fra kongen (*Christiern* eller *Hans*) at han skal be *Ture* forlenge våpenstillstanden. Han ber *Ture* gi ham svar med brevviseren, og skal straks sende det videre til kongen. Selv vil han gjøre alt han kan for *Ture* og hans almue.

Samtidig kopi på papir i RA Stockholm, Sturearkivet nr. 1080 b.

121. [Senest 14. november 1519?]¹ Gissleröd.

Copie aff fogetens breff i *Viken*.

Min ydmygelige kerlige helssen til foren sendh met Var Herre. MaJ vidhe kære her Twre Jenssøn ath jac fik min herres nades skrifuilsse swa

ludendes at jeg skulle biude Jder til oc begere at thet motte framdeles sta j swadan dagh som tet haffuer standet her tiil mellom Ider oc hans nade eller huat Ider vilye at I ville velgøre oc biude mic thet til met thenne samme breffuisere nær som jac Ider skriffuilese far. Tha vil jac strax biudhe ²Ider tiil² min herres nade til huat som Jders villy er her vdj. Och kan iac noeget tillegge antig met ordh eller gerningge epter min ysterste makt ath kan stande i dag oc stwnder tør vil jac altidh vare velwillig tiil ty jac hopes Gwdh styrker them som fridh oc retwisse styrker. Skole J oc vide ath al then del jac kan gore for Iders oc Iders almoge skyl jac maa lige oc ære forsware ther skole J altidh finde mic velwillig tiil. Eder her met then alsmectig Gwdh oc sancte Olaff kong beffelendes. Screffuit j Gisslærydh mondagen nest epter sancte Mortens dag.

Herman Massøn

¹Siden kopien finnes i Sturearkivet, kan utstedelsesåret neppe være senere enn 1519, for herr Sten Sture d. y. døde i begynnelsen av februar 1520. 1519 er samtidig året da Hermann Mattisson først nevnes i DN (VI nr. 671) hvor han så omtales fram til 1538 (XII nr. 586). - ²⁻²Overstrøket.

(Mester) *Hans Mule* (høvedsmann på *Akershus*) skriver til kong *Christiern* om bergmestrene som har besett og probert mange berg, og sier det vil være til gagn for kongen og riket om de kommer igjen. Bergmesteren synes å være mester i sin kunst. *Hans* vil holde ubrytelig det som kongen lover bergmesteren og følget hans. Bergmesteren sier som sant er at umildt herskap har fordrevet bergverk i *Norge*. *Hans* har kjøpt et nytt skip på 26 stykkeverd eller 200 lester fra *Jepp*e skåning, og spør om kongen vil ha det eller han selv skal bruke det. Svenskene venter kongen og hans folk, herr *Sten (Sture)* skal selv til *Västergötland*, og de sier de er like glade når kongens folk drar ut igjen. Den miskunn kongen en gang viste mot de forræderne, fikk han spott og spe igjen for. Det ville være rådelig at kongens folk gjorde som de burde i fiendeland og lot dem merke kongens velgjerninger, men mere kan *Hans* ikke si for sin presteverdighets skyld. Han skal komme til kongen etter jul om denne vil.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Rester av rød voks til brevlukning. Avtrykk av signetet utenpå brevet.

122.

5. desember 1519.

Akershus.

Mynn plectig tro tiensthe Etthers nades hogmectighed altiidh forsendh met Wor herre. Verdæs Etthers nadhe ¹at widhe¹ ath tesse bers-

mestere haffue beseth mange bergh och proberith. Effther theres ordh wore tedh Etther nade oc rigith nytthelichth atthe motthe komme ighen. Jeg kann mercke oc forfare i mange motthe at hann er konstigh oc mestere vti synn kwnsth *et cetera*. Keriste nadigste herre hwodh lemmppe Etthers nade kann findhe och hwod Etthers nadhe loffuer hannom met synne metfølgere tedh will ieg holle wbrødeligh fore migh somm ieg will haffue en gunstig oc nadig herre then stwnd ieg haffuer Etther nades befalingh. Hann syer ath jnghen² wmlth herskaff haffuer for-dreffuit berswerck i Norge somm santh er *et cetera*.

Jtem køffthe ieg eth skiiff aff Iepe skoningh fore en religh peningh somm er paa dracth xxvj sticke werd eller hoss ii^c lester oc er aldellis nytth. Will Etthers nade haffueth eller ieg skall selff brwgith *et cetera*.

Jtem wenthe thee swenske Etther nades folck oc her Stenn will selff i Wester Gytthlandh och syee thee athee ere lighe gladhe ner Etther nades folck drager wd ighen *et cetera*. Keriste nadigste herre³ Etthers nade haffuer haffth stoer wold oc macth offuer thee forreddher oc giort stoer nadhe oc miskwndh met them endogh thee kwnne icke kenne seg selfue oc Etthers nade haffuer spee oc spotth ighen fore welgerning. Thii wore tedh rodelichth ath Etther nades folck haffdhe sig wti fiendhe landh somm them bwrde och ladhe them kenne Etther nades wellgerningh *et cetera*. Jeg maa icke *neeræ fore mynn prestdomm. Keriste nadigste herre Etthers nadhe skall intiidh twille paa migh nesth Guds hielp altiid findhe mig willigh oc troo. Her met Etther nadh Gud befalindes. Screuit paa Agershws in profesto *sancti Nicolai* mdxix.

Jtem will ieg selff giffue mig til Etthers nade strax effther iwl omm Etthers nadh swo tøkkes.

Etther nades fatig tienner Hans Mwle.

Utenpå: Hogeboeren første och mectuge herre her Cristiernn met Guds nade Danmarces Norges wendes oc gottes koningh wd wold koningh tiil Swerige synnd keriste nadigste herre.

¹⁻¹Over linjen. – ²Overstrøket. – ³Over linjen.

Jon Eiliusson som sitter fanget i *Bergen* ber kong *Christiern* om å få legge sin sak frem for ham¹: Han er baktalt for *Jørgen (Hansson)* skriver: Allmuen i *Ryfylke* bad ham fare til kongen og be om nedsatt skatt, og han rådet dem da til å holde skatten rede men ikke betale den, og det var bare i denne sammenheng han samlet folk til ting. På veien til kongen ble han grepet, men han har ikke hand-

let for å skade kongen, og mange som voldte mer i oppstanden mot *Jørgen* legger nå skylden på ham, særlig *Orm Eiriksson* som sammenkalte ting på kongens vegne, drev herr *Torkjell* fra tinget og ville slå ham i hjel.

Original på papir² i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532 i RA Oslo. Merke etter ett brevlukkende papirsegl.

123.

[1519?] ³

[Bergen.]

Myn ffattighe och ythmywke tiæneste altiit Edher naade tiil welye effther myn fattighe machth. Kæræsthe nadighe herre kand iek beesindæ och wel fforstaa ath Edher nadhe wel wetherligit er hwarledes met megh fatt och tiilganget er hwilket megh Gwd bethræ. Och er myn sak icke saa stoor eller saa tiil gaanget som mek er oppenbare orætt paa sagtt for Ørghen schriffwere Edher naades ombodzman. Myn sak er icke annen for Gwd oc alle wærden ænd som iek nw wiil met stæckadhe oord giiffwe Edher naadhe tiil kænde. Then tiid⁴ almoghen i Rydhefilcke ginge til tings sammen paa ett beeraad hwat the skulde gøræ eller sware om then skatt som Edher naadhe war begærende och sporde the mek ath hwat the skulde gøræ. Bath iek them vth giiffwe for^{de} skatt om the thet formotthe. Thaa swaredhe the ney och sagdhe segh icke formaa saa stoor skatt vth ath giffwe. Thaa paa thet senasthe badhe the⁵ mek om ath iek wiilde for Gwdz skuld och for theres fattigdom skuld faræ tiil Edher naadhe paa theræ weghnæ och bedhe nadhe her vthi ath thenne for^{de} skatt kwnde bliiffwe no-keth mindræ. Thet togh iek mek vth øffwer for theres armood oc fathighdom skuld. Sporde the mek sedhen ath om the skulde giiffwe skatthen vth før iek kommæ tiil bake igen fran Edher naade. Thaa sagde iek ney helsth forthi ath wilde the giiffwe hannem vth tha gior-des thet icke beehoff ath sænde bwth til Edher naade ther om mædhen iek bath them haffwe skatten hooss segh oc haalde hannem tiil reedhe paa øppen ware om Edher naade wiilde icke andher ledes ænd han skulde iw vth som Edher naade hadhe hannem satt. J saadane mothe skar iek ting op kæræste naadighe herre oc icke andher ledes saa mek Gwd hielpe oc alt thet han skapt haffwer i hemerike oc ioorderike och bleff saa grepan paa weyghen som iek skulde faræ tiil Edher nade. Jcke giorde iek thette i then acth oc meening ath Eder naade skulde skee noghet hofftørn her vthi. Jek giorde thet i then bæsthe mening och icke troodæ eller westhe ath thenne sak skulde ræghness mek saa stoor. Och maanghen man som meeræ woldedhe oc giorde i thenne opstødh mellom Ørghen schriffwere oc almoghen thee haffwe mek fattighe

man sagtt mange stycke paa oc meenæ segh ther *met* vndgaa theress eynæ saker. Och Orm Erickssøn i Staffanger som mek mæsth ligger vnder øghen han er sielff Edher nades forredhere och haffwer skoret op Edher nades ting och dreeff her Torkil aff tingeth *met* vapn oc werye oc wilde slaa hannem i hyæl som iek kand bewiisæ *met* maanghen danne man motthe iek kommæ til talss oc i retthe *met* hannem oc andre fleeræ som ythermere skulde ganghne Eder nade bodhe i penninge oc annet. Thi bedher iek Edher nade for then dødth ther Gwd han tolde oc leedh oc for all then kerlighet ther han haffwer giort oc teedtt fattighe menneske paa iorden ath I wilde vndæ mek ath kommæ tiil talss oc tiil retthe *met* them som mek haffwer orætt paa sagtt. Ffindess myn sak oc brodh iek wiil gernæ lidhe then slemastæ døth som Edher nade wil iek skal haffwe. Læther mek thaa kommæ til swarss och retthe *met* them for Edher nade sielff ther bedher iek om. Jek wil gærne saa loffwen och wessen for mek. Her *met* Edher nade then almæctighe Gwd beware. Amen.

Jon Eloffsøn Edher nades fattighe fongæ i Berghen.

Utenpå: Høghboren oc naadigeste herre oc fførstæ her Cristhiern *met* Gwdz nade Danmarckes oc Norges koning wttwald koning i Swerike *et cetera* ytmwkelike sendes thette breff.

¹Se nr. 125. – ²Hånden kan kjennes igjen (skriveren navngir seg som Mattis skriver i utgiftsregnskap på Bergen kongsgård sommeren 1520 (Regnskaper og jordebøker eldre enn 1570, pakke 8, legg 1, s. 3, 5-9, se NRJ I s. 595-98)) i nr. 125 og 127 (opplysning fra førstearkivar Odd Sandaaker). Han nevnes som fogd i Ryfylke 10. juli 1518 (DN IV nr. 1075) og på Jæren samme året (NRJ I s. 104) og ennå i 1520-21 (NRJ I s. 693). En Mattis skriver er i Finnmark omkring 1529 (DN IX nr. 652 og XII nr. 451). – ³Se NRJ II s. 537-38. – ⁴Over linjen. – ⁵I margen.

Bergenfarernes oldermenn i *Bergen* skriver til kong *Christiern* at *Jørgen Hanssøn*, kongens høvedsmann, samme dag har overlevert dem kongens brev med pålegg om å betale ham penger og sold. De ber om utsettelse med dette til deres egne sendebud kommer til kongen; de skal sende dem med første skip.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Rester av seglet.

Trykt i Hanserecense 3. Abt. VII nr. 270.

124. 21. januar 1520. [Bergen.]

Vnnse vorplichtede beretwyllighe vnderdanighe denste synn Jwer konningliker maiestadt myt aller odmodicheyt vnnd horsame

stede vorann boreyt. Alderdorchluchtigheste grotdmechtigeste konning hochghebarne forste gnedigeste here. Wy biddenn Jwe konninglike maiestadt demodighenn myt aller vnderdanicheit tho wetennde wo wy datum dusses breues vann dem duchtighenn Jurgenn Hanszon Jwer gnade amptmanne etlike Jwer konningliken maiestadt breue na gheborliker ock temeliker entfanginghe in allem vlyte lesennde vorstann vnnd entfangenn jnholt wy Jwer konningliken maiestadt (wo ock billich)¹ etlike gelt ock solt mochtenn geldenn vnnd vornoghenn. De wyle denn gnedigheste here wy Jwer gnade ock koningliker maiestat ghehorsame vndersatenn vnnd vns tho Jwen gnadenn also vnseme gnedigestenn ock gunstigestenn herenn nicht allene vorseenn vnnd vorhapenn menn gans vortrostenn vnnd dar boneuenn aller gnade vorderinghe trost vnnd hulpe tho allenn tidenn an Jwe koninglike maiestat also vnsem gnedighestenn herenn ghehat vnnd noch jeghenwardighenn stedtlíkenn hebbenn. Js der halue an gemelte Jwe koninglike maiestadt vnse gans demodighe myt odtmodighenn boghere bede vnnd ansinnent Jw konicklike maiestadt sodant in milder gnade tho eyner kortenn tidt vpschuttenn vnnd anseenn wille beth wy vnse personlike sendebadenn Jwer konningliken maiestadt (de wy myt den erstenn scepenn werdenn voruorderenn) mochtenn boualenn vnnd in allenn gnaden vnse legenheyte ock meninghe vpmemen ghedenckenn vnnd vorstann vnnd vns also Jwer konningliken maiestadt ghehorsame vndersatenn vnnes cleynenn vormoghens tho denste wyllenn vnnd billicheyte ghebrukenn so wy vnns (tuchnisse des almechtighenn) stedtlíkenn plichtich erkennen dem wy Jwe konninglike maiestadt tho langheme vnnd luckzaligheme regimente victorie vnnd suntheyte biddenn boualenn synn. Vnder vnnes gemeynenn kopmans signeto altera Fabiani et Sebastiani anno *et cetera* xx^o.

Jwer konninglikenn maiestadt ghehorsame vndersatenn olderlude der Bargheuarer tho Bergenn in Norwegenn residerennde.

Utenpå: Deme durchluchtighestenn hochghebornn fursten vnnd hernn hernn Cristiernn to Dennemarkenn Swedenn vnnd Norwegenn der wende vnnd gotten koninge hertogenn to Sleswick ock to Holstenn Stormarenn vnnd der Dythmerschenn grauenn tho Oldenborch vnnd Delmenhorst vnseme gnedigesten leuenn herenn denstlikenn.

¹Disse og de følgende parentesene står i originalen.

Seddel (innlegg i brev?) til kong (*Christiern*): Om avtalen om sise av tyskøl og vin, og om *Jørgen (Hanssons)* strid med tyskerne på *Bryggen* om sise av mungåt. Om ryktene som går blandt tyskerne: at svenskene har overtak over kongen, har tatt skip, børser og verge fra ham og kastet folkene hans over bord, og at hansebyene vil følge svenskene i krig mot kongen hvis de ikke får sine gamle friheter igjen. Om dobbelte skerpentinere og noen hovedstykker, om *Eriks*¹ skrive om mester *Konrad*², om *Jon Eilivsson* som har kongens brev på at bare kongen eller den han gir fullmakt skal være hans dommer, om biskopen (*Hoskuld*) i *Stavanger*.³

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Har ikke vært beseglet.

125. [oktober 1519 – sommeren 1520.]⁴

[Bergen.]

Jtem then tiid alt war offuær talet om tystøll vin oc anden wtlenske dricke swo the ville ciise ther aff som nw ind kommer et cetera som aff thet andet talet Iorgenn them til om ciise aff mwngot som the lade brigg til skiibs oc til theres folck viid Briggen men the swarede ath theres mendheid haffde wareth iij gange til sammenn oc haffue the sagt ath the ville icke gange wnder nogen ciise. The wille helder bryde op oc fare til Tyskeland. Stederenn haffde ⁵en w⁵ end wel swo møgen machth atthe kwnde sende them swo mange skiib atthe kwnde komme aff landet met theres gotz. Oc bad oldermænden ath Iørren skwlle flij thet swo ath thet gjorde bode them oc hannem got et cetera. Jtem her ganger fore tiende wnder them ath the swenske haffuæ taget skiib bøsser oc wærie frann Ether nade oc kast Ether folck fore bord swo the haffwe offwerhanden met Ether nade bode til søes oc landhes. Ther til Ether nade skall ware ganske snack til penninge oc machth thij villæ Stederenn nw følde til met the swenske oc kriige pa Ether nade eller the wil læ haffuæ theres gamble friiheder vtij Eders nades lande oc riige met andre flere ord som the seg hemmeligen emellom haffue. Jtem om dubbelde skerppentinere oc nogen høffuitstøcke. Jtem ith Erickz skriffuelse om messter Conradum. Jtem ith breff om Ion Eloffson thij han haffuere myn herres breff ath ingen skall ware hanss rettere vtthen hanss nade sielff eller hwem han thet befallendes vurder met siit breff. Jtem bispem aff Staffanger.

¹Kanskje Erik Ormsson. – ²Kanskje en av Arcimboldis kollektorer. – ³Med Mattis skrivers hånd som i nr. 123 og 127 og kanskje 126. – ⁴Brev til kjøpsteden i Norge om sise ble utstedt tidligst 4. oktober 1519 (kansellinotis i RA København), og sisen ble opphevet for hanseatenes vedkommende 8. juni 1520 (DN VI nr. 678). – ⁵Overstrøket.

Hemmelig melding til kong (*Christiern*) fra (*Jørgen Hanssøn*, fogd på kongsgården i *Bergen*): (A:) Bonden fra *Ryfylke* som skulle overbringe brevet ble syk, så det sendes nå skjult i kårdebalgen til *Anders* skriver som også kan gi muntlige opplysninger. Tyskerne sier de heller vil reise enn gi sise av mungåt slik borgerne gjør. De har fått gode nyheter fra hansebyene; Gud gi de får dårlige, for deres sorg er kongens lykke. Men det bør ikke bli strid denne sommeren, for da får (*Jørgen*) ikke pengene han har tinget ut i *Ryfylke*, *Sunnhordland* og *Nordlandet*, og fattige folk får ikke mat. (B:) Femprosentsskatten på tyske håndverkeres gods vil ikke gi kongen mye, for skomakere, garvere, skreddere og klippere (tekstilhåndverkere) har ingenting og bartskjærere og gullsmeder har mindre enn man tror. (*Jørgen*) vil gjerne ha tilsendt skyts, så man ser at ikke alt brukes mot svenskene. Han vil be om at klagen fra biskopen i *Stavanger* (*Hoskuld*) ikke blir avgjort før den kommer for kongen; brevviseren kan forklare hva striden mellom ham og (*Jørgen*) gjelder. (*Jørgen*) ber òg om å få brev om legatens¹ tjener, som gjerne vil reise hjem. Takstein vil han gjerne ha. Gud gi kongen forstår ham rett, for han kan ikke si alt til brevviseren.²

Original på to pergamentsstykker (A og B) i RA Oslo, Norge no. 15, Lehne og Lehnsvæsen 2^{den} Afdeling (aø). Stykkene er skrevet på etter delingen.

126. [oktober 1519 – sommeren 1520.]³

[Bergen.]

A: **K**ærteste nadiste herre werdis Ether nade at wiide att thenn bunde aff Ryfølcke som these breffue skullæ haffue ført till Ether nade fald j kranckheid. Thij haffuer iegh nw skicket thenne Ether nadis tiennere Anders scriffuere till Ether nade met samme breffue oc thisse scriffte i hanss korde ballij oc huess ieg icke her i scriffuer skall han ytthermere wnderuisæ Ether nade. Først begerede ieg aff tydsken atthe skullæ forciise huess mwmgad the brygede som borgeren. Ther pa suarede the meg met andre ord at theris menigheid haffuer sagt atthe willæ aldrig gaa wnder nogen ciise oc willæ før fare hedhen aff met huess the haffuæ oc sagde stederen haffuæ well swo mange skiib atthe kunde hentthe them her bort. The haffuæ fanget nogre tidende aff stederen som the segh till kede. Gud maa wende then glede till [.....] soriigh oc then størsste theris sorigh ær Ether nadis [.....]⁴ løcke⁵ oc framgand offuer Ether nadis fiende *et cetera*. Thet kand see atthe gaa wnder thenne ciise før end the fare her aff. Kand Ether nade met lemppe forhale thet met them till Gud wil atthet motthe bethre Ether nade till passe oc ieg oc flere her i landet motte passe oss ther bethre till. Gud wiid the rade her mere end the skulde. Skullæ ther nw i thenne sommer komme nogen tuedracth emellom Ether nade oc them thet skullæ kommæ Ether nade oc thette fatyge land til swer skade først at ieg skullæ inthet fange aff the [n] [p.g]⁶ som ieg haffuer wdtin-

get i Ryfølcke oc Syndhordeland siiden i Nordlandet oc fatyge folck haffue inthet at leffue met thij the acthet seg her inthet paa.

B: Jtem thennd xx peningæ aff tydeske embetzmendz gotz skall inthet drage Ether nade till hielp. Skumag [er] skinder skredere oc klip-pere haffuæ inthet the sl[.]ge bort [.....] end the haffue. Bardskerer oc guldsmede haffuæ noget oc thet skall wære mynder end mand tror. Her kand Ether nade rette Ether effter. Jtem sender megh nogre g[o]de bøsser ther liigger Ether nade machth paa. Ether nade skall inthet twiffle paa meg. Ieg skall gøre Ether follesste met Gudz hielp thet *yttherstste min fatyge machth till siiger. Kere herre⁷ slather then komme hiid mere thet bliffuer friid eller wfreed at mand maa see at the swenske haffua icke Ether nadis bøsser alle bortthe ther till ath Ether nade haffuer end nw nogen machth *et cetera*. Jtem haffuer ieg formercth at bispen aff Staffanger haffuer klaget pa meg. Ieg begerer atthet icke slides før thet kommer fore Ether na [de]. Thenne breffuisere kand wnderuise Ether nade huar aff wor trette kommer *et cetera*. Jtem werdis Ether nade at scriffue meg till om legattis tienmere. Han begerer fore *Gudz at han maa fare hiem till siit eget. Ieg wiid icke anned end thet ær en god karll. Jtem thenn tagsten haffde ieg gierne. Her met Ether nade Gud befalendis. Gud giffue Ether nade kunde rettelige forstaa thenne min scriff⁸ oc thenne breffuiszere kandt⁹ icke siige alt huad pa ferde ær.

Bakpå med hender med fra 1700-tallet: A: S. Schiønnings boe. Et brev skicket i en Kordeballe til Kongen. Skrevet kandske circa 1500. Norge Aggershus GhArchivet. 15 r. B: S. Schiønnings boe. Norge Aggershus GhArchivet.

¹Arcimboldus? - ²Kanskje Mattis skrivers hånd som i nr. 123, 125 og 127. ³Datert etter innholdet. Se foregående brev, note 4. - ⁴Overstrøket. - ⁵Over linjen. - ⁶pennige? - ⁷Over linjen. - ⁸Over linjen. - ⁹Et iegh som står under teksten uten tilvisningstegn skal kanskje settes inn her.

Jørgen Hansson skriver til kong *Christiern* om kornet fra *Viken*, som *Sigbrit* hadde lovet ham men som nå er sendt til *Elvsborg*; må han kjøpe av garpene, koster maltet 7-8 gylden for stykket og melet 6. Taksteinene som *Herman* kjøpte på kongens vegne, var ikke verd én mark for tusen. Av klippinger har han bare vekslat til seg noen - stykket for 5 hviter på 40 eller 50 mark - og kjøpt inn mat for dem i *Danmark*, slik han forklarte *Sigbrit* da han var der. Tar han mot dem, fører tyskerne landet fullt, men intet gull eller danske hviter, så han ber om

nærmere beskjed. Sisen som bare tyskerne slipper å betale, skader borgerne og gagnar tyskerne, for nå fører ikke lengre hollenderne og skottene inn vin som borgerne tapper ut, bare tyskerne som tapper vinen selv. Nå har noen av nordfarerne sluttet å brygge mungåt, men får av kjøpmennene sine for å slippe sise. Abbeden fra *Island* (*Ogmund Pålsson*) vil dra til kongen for å vinne igjen hans vennskap etter baktalelsene, ikke for bispedømmets skyld. Har han forsett seg, er det andres skyld. *Jon Gunnarsson*, som har *Andenes* len, kan gi kongen fortrolige opplysninger om *Nordlandene*. Det trenges fleisk. (På den innlagte seddelen:) *Jørgen* ber om å få vite om sisemestrenes del av sisen skal utredes bare av byens del, eller av kongens del også. Han trenger baysalt; norsk salt koster 1 mark og 18 skilling for tønne. *Jørgen* sender kongens skip etter førnevnte vare og takstein fra *Helsingør*; om kongen sender et annet skip med en del av lasten, rekker det nok en reise i sommer. Han har ingen lønnsomme varer å sende ned; raftene er intet verd i *Danmark* og det er lite fisk. Mange har druknet på grunn av stormene sist vinter, og det er hungersnød i *Nordlandene*. Dekanen i *Bergen* (*Hans Knutsson*) krever inn tiprosentskatten der, men får neppe mye. Tyskerne er mot.

Original på papir i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Spor etter brevlukkende segl.

127.

18. mai 1521.

Kongsgarden
i Bergen.

Mynn plictuge tro tienneste Ether nadis høgmectugheid altiid foresendt met Gud. Høgbornne furste kærteste nadiste herre werdís Ether nade ath wiide at Sibret loffuede meg nw i winthet thet kornn som fald thette aer i Wigén nest forledhenn. Thij sende ieg enn Ether nadis tienere tiid effter samme kornn. Nw haffuer ieg spurdt ath Ether nade haffuer forskicket samme kornn till Elsborigh *et cetera*. Willæ Ether nade werdís till ath skicket thet swo ath iegh motthe fange nogenn wndsettinge met meell och malth. Ieg haffuer her tildagis behielpenn megh¹ swo ieg haffuer liidet eller inthet køfft aff garpenn. Fanger ieg inthet aff Ether nade tha nødis iegh nw till ath køpe aff them thij ieg haffuer plat inthet. Ith stycke malt gelder her vij oc viij gyldene ith stycke meell vj gyldene. Skall ieg thenn wegh wdh tha ær thet Ether nadis skade. Jtem thenn karll ther solde Hermen the tagstenn hann haffuer skamerligenn forraad hannem Ether nadis penninge frann. Ith m² ær icke j marck werd. The skallæ segh bord indhenn och wdhen som ieg kand beuisæ met the hollender som her liigge. The holde huerckenn fore wand eller wedher. Jtem klippinge haffuer ieg her tildagis inthet annammet wthenn stonndom haffuer ieg wesselet nogre till megh stycket fore v albis pa xl eller l marck. Thenn winst haffuer ieg hafft till hielp till tæringe i Danmarck som ieg wnderuisste Sibret

thenn tiid ieg war i Danmarck och icke³ bad hwinn meg helder annamme them. Ær thet swo ath ieg annammer them tha føre tydeske landet fwld aff them och intthet guld eller danske huidher. Willæ Ether *nadis werdís till ath scriffue megh Ether nadís williæ her om huarledís ieg i framtidhen skall stillæ meg ther met. Her tildagís haffuer Etheer nade ingen skadhe haftt ther aff. Jtem thenne siies som borgerenn holderenn skotter oc andre wdgiiffuæ och icke tydeske. Thet ær Ether nadís borgere til skade oc tydeskenn till bade thij holderenn och skotter plage at føre alle hande winn hiid som borgerenn køffthe them aff oc tappede framdelis wdh segh till baade. Nw føre huercken hollendere eller skotter nogen wynn. Ther fore haffuæ garpenn allene wynn tap och ytthermere slidend pa wynn och bædhræ end the tilffornn haffde och borgerenn skade. Norfarer giiffuæ siies aff mwmgad som the lade bryge. Nw thage enn part momgad aff therís køpmend fore the willæ wære siies frij. Jtem thenn abod aff Island beklager segh at hann skall wære besagt och forførdt fore Ether nade oc siigher ther i willæ forklare segh met Gudz help swo hanss skyld skall innthet findís emod Ether nade och ær thet swo som hann siiger tha⁴ kand hannem skee wret aff them som hannem besagt haffuæ. Will hann nw giiffuæ seg till Ether nade at forhuerffuæ Ether nadís wenskab igen och icke fore bisdomet skyld⁵. Will Ether nade wnde hannem thet thaa will hann wære Ether nade swo troo och hwlder i alle mathe som nogen anden ehwo hann helst kand wære. Will Ether nade icke wnde hannem thet tha begerer hann yntthet andet end Edher nadís hylde och wenskab och will end dogh wære Ether nade fore enn troo mand swo lenge hann leffuer. Thet hann haffuer forseedt segh emod Ether nade ath hann meth thet første icke gaff seg till hanss⁶ Ether nade thet tør ieg swerige ath hann icke wiisste ath hann swo skullæ gøre thij hann haffuer icke lært swo langt. The haffuæ mere skyld som bethre wiisste och sagde hannem anderledís fore end sandheid. Kæríste nadíste herre willæ Ether nade werdís till fore Gudz skyld och stede hannem fatyger mand till ordz och høre hanss skyld och orsage och siidhenn ramme hanss besste fore Gudz skyld. Jtem haffuer ieg befalet thenne Ether nadís tiennere Ion Gunderssøn ath wndheruisæ Ether nade nogre article och støcker om Nordlandhen som hannem witthertligt ær thij hann ær thenn Ether nade haffuer wndht och forlendt Andenis. Willæ Ether nade werdís till ath høre hannem pa enn beleligh steid ingen pa hørendís. Her met Ether nadís liiff siell stadt och werdygheid The helge trefoldygheid befaledís till ewiigh tiidh. Datum pa Ether nadís gard i Bergenn pindz affthen mdxxj. Jtem willæ Ether nade sender

meg noget flesk tha gør is thet meg h gandske well behoff.

Ether nadis fatyge tienere Jørienn Hanssøn.

Utenpå: Høgbornn furstæ och mechtugeste herre her Kristiernn met Gudz nade Danmarckis Norigis Suerigis wendis och gottis konningh hartugh i Sleszuig Holsstenn Stormarn och i Ditmerskenn greffuæ i Oldenborig och Delmenhorst synn kær iste nadiste herre.

På en innlagt seddel: Jtem willæ Ether nade scriffue meg till huarledis then ciise skall byttes huad cicemesteren the skullæ haffuæ fore theris omagh och om the skullæ haffuæ aff Ether nadis part och byenss part eller stadensz part all ene. Jtem kunde ieg fange noget baysalt tha giördis thet meg well behoff. Ieg skall giiffue j marck fore j tønde norst salt oc xvijj *schilling* oc ther fore kand icke fannge wthenn met stwer nødh. Jtem sendher ieg⁷ nw Ether nadis skib ned effter thisse for^{ne} ware och tagstenn som ieg haffuer bestillet i Helsingør. Willæ Ether nade skicke hiid ith anned skiib met enn part aff for^{ne} ware. Kunde ieg fange thette skiib snart igenn tha skullæ thet met Gudz hielp gøre end j reysæ i sommer pa Ether nadis gaffnn oc besste. Ieg kunde ingen deell sende ned pa thenne tiid som profiit kunde wære. The raffter her falde willæ inthet gielde i Danmarck. Her ær liidet fisket i Norlanden och møget folck ære bleune i winthter Gud nade alle theris siælæ. Formedels the store sware storme her haffuæ waret i winthter wti Nordlanden ær swar dyr tiid swo the ede barck och døø mange aff hwnger. Her degenn her aff Bergenn ær i Nordlanden ath kreffuæ ind the x penningis skat. Ieg tror hann skall fange ther wnderede formedels theris fatygdøm. Tydeskenn stillæ seg emod then part som the well wiide. Iterum valeat illusstrissima magestas vestra regia.

¹Over linjen. - ²Over linjen. - ³I margen. - ⁴Over linjen. - ⁵Abbed i Videy Ogmund Pålsson ble valgt til biskop i Skålholt av kapitlet i Nidaros 15. november 1520, anerkjent av kong Christiern 30. mai 1521, og viet 28. oktober 1521 (DN XVII B s. 269). - ⁶Overstrøket. - ⁷Over linjen.

Biskop *Mogens* i *Hamar* bevilger allmuen på *Hadeland* ett års utsettelse med den nå forfalne fjerdeparten av tienden. Vilkåret er at de i samsvar med tilbudet deres sendemenn, *Jens Lauritsson* og *Olav Borgesson* fremsatte, gir bidrag til den ille medfarne domkirken i *Hamar*, og at de gir mester *Anders* brev, beseglet av tolv av de beste menn, på at de for fremtiden skal betale denne fjerdeparten uten

innvendinger. Mester *Anders* skal da gi dem adgang til sakramentet og yte dem all geistlig tjeneste. Biskopen selv fritar dem for videre tiltale i denne saken som ikke vedkommer kronen men hører under rent kirkelig jurisdiksjon.

Original på papir i RA Oslo, Norske Samlinger, avd. 2, fasc. 1, nr. 3. Spor etter biskopens segl.

128.

23. mars 1524.

Hamar.

Wii Moens med Gudz nad biscop i Hammer helse edher alle bøndher oc menige almwge som bygge oc boo paa Hadeland *kierlige* med Gud oc wor andelighe bledzen. Kiere wænner som i nw biwde oss till med Iens Laurisszon oc Andhvlff¹ Oleff² Borgeszoon ath j begiere fordrag paa then fiorde part aff tiendhen som wii nw paakreffwe oc mene saa att then part er wdskifft och forfeit³ then aargang saa at j kwnne icke alle nw well wedher att komme att giffwe hannem wd till fyllest men tha wilge wii⁴ y⁵ ligewell som i lathe oss forstaa gerne oc welwillige hielpe wor domkirke aff Eder formwgegnn henne till bygning oc opreysning thet beste ther i kwnne i andre pæninge. Kierre wænner er thet well sagt oc tilswart for huilkit wii tacke edher. Giffwe wii edher saa myndelige till swar i thess maade som i nw tilbioder att kwnne wii findhe oc formerke edher framdels att wilge wære wnder then hellige *kierkis* bwd oc lydne i som andre dännemend her i wort stiigt oc hwo som icke formaa hannem wdgiffwe wdj j aar i giffwe hannem well oc gredelige wdth att aare wthen all hindher oc modekast. Thet giøre wii aff thij wii formerke ath j retlede edher oc tilbioder att behielpe then hillige⁶ *Cristkirke* i Hamre aff edher *paninge till bygning oc opreysning huilken nw er swar ilde farenn Gud see forkiert the hellige Trefoldighet. Tha haffwe wii schreffuet oc tilbwdet mesther Anders⁷ att wilge giffwe oss edert breff wnder xij mandhe indzege helst the beste hoss edher ath j skulle wdgiffwe then fiorde lwdh aff tiendenn aarlige aarss framdels her effther wthen all modekast oc giensielse oc antworde mesther Anders breffwet paa wore wegne. Tha skall hand berætthe edher oc giøre edher alt cristne mandhe embethe som tilbørligt er. Oc loffwe wii edher ther emod som wii merke thet i ære fructendis att kommer her noget tiltall paa tha wilge wii sware ther till oc gaa mellom sagen oc edher fforthij wii ære tilskickede att retlede och hielpe edher oc icke att forderffwe. Oc er thet icke kronenne maall wthen then hellige *kirkis* alleneste oc Gudis offer ther wii paa tale oc nw efftherfølge. Bede wii ocsaa att the elste beste oc wiseste dännemend ath the retlede the andre som wnge oc

wforstandige ære. Her med edher alle Gud befalendis the hellige Trefoldighet. Schreffuit i *Hammer* onsdagen nest effther Palmesønedag anno *et cetera* mdxxiiij wnder wort signett.

¹Overstrøket. – ²Over linjen. – ³Eller forseit. – ⁴Overstrøket. – ⁵Over linjen. – ⁶Kanskje opprinnelig skrevet hiillige hvoretter en i er overstrøket. – ⁷Mester Anders var trolig deres sokneprest. En med denne tittel og navn er omtalt i *Hammar* i 1537 (DN III nr. 1146).

Den utvalgte kongen *Frederiks* undersætter i *Bergen* skriver til kongen for å klage over det som har overgått dem: Doktor *Vincens* (*Lunge*) hadde avtalt at om fiendene på kongsgården brøt våpenstillstanden med dem på erkebispegården, skulle det skytes tre skudd slik at de på *Bryggen* og borgerne kom doktor *Vincens* til unnsetning. Men da signalet ble gitt ved midnatt (mellom 8. og 9. november 1523), overfalt de fra *Bryggen* i stedet klagerne som lå og sov. Noen ble slått ihjel, noen fanget og noen flyktet, men de som flyktet inn i kirken, ble tatt ut med vold, fanget og avkledd. Det de hadde, ble ranet slik navnelisten viser, og de ble truet til å love å forlate *Bergen* der de hadde hus og norskfødte koner og barn, før 14. september (1524)¹. Sine fødesteder, *Skottland*, *Orknøylene* og *Hjaltland*, måtte de også forsverge og love å dra til *England* og *Holland*. Straks etter dette gikk doktor *Vincens* til tyskernes rådhus på *Bryggen* og ga dem lov å beholde det de hadde ranet. De klager nå til kongen og ber om lov til å komme tilbake.

Konsept på papir i RA Oslo, Diplomsamlingen (1523).

129. [4. mai – 6. august 1524.]² [*Bergen?*]

Ihesus. Høgborne første [...]mectige herre her Frederick meth Gudz naade wdwaldt konninge till Danmark och Norge hertuch i Slessuigh och Holsten Stormaren och Ditmerssken grewe i Oldenborgh och Delmenhorsth vor kæryste naadiste herre. Werdís Eder naadis høgmectighedh ath wide ath wy fattige mendt Eder naadis fattige vndersotte j Eder naadis køpstadh *Bergen* ære sodanne vnnsdelige støcke offuer gongne vden skyldh och brøde thet kenne Gudh almectiste j alle mode som her effther følger.

Jtem kæryste naadiste herre werdis Eder naadis konninglige maiestat ath wide ath then løssen som doctor Vicentius meth them paa *Briggen* och borgerne j byen till sammen haffde wor saa om saa skede ath the aff kongsgorden som wore theris fyender wilde gøre nogedh anfaldh offuer then leyde och feligh dagh som giorth wor emellom kongsgorden och erchebisscoppens gordh som han paa laa tha schulde ther skiidis try skudh naar thet giorth wor. Tha schulle the alle

komme doctor Wicentius till vndsetningh. J *thet* bleff *samme* skudh aff skudne och folkedh *thet* bleff wocth offuer alth. The paa Briggen wore the ey tha søcthe doctor Vicentius men the søcte wore hus och opslo wore døre om mynnattis tidh s [...] vy alle wore j sænge och laa sowe. Tha bleffue wy vnnsdeligen handlidh oc tractieridh och somme aff oss vdsprunge aff wore wyndue och lemme och somme bleffue j hiell slagne och nogle bleffue tagne strax wedh halssyng h och førde om kringh. Huilke aff oss som wdkomme søcthe kyrcken och mente ath wy schulde ther nyth fredh.

Kærste naadiste herre men Gudh maa sigh ther offuer forbarne huor the oss ther vdtoge meth woldh och macht emodt then hellige kyrckes fryhedh och bleffue wy ilde saar giorth j kyrcken och bleffue aff førde aff wore klæder och førde j fexnell.

Jtem kærste naadiste herre syden strax om mynnatztidh wdt toge the worth godz aff wore hus guldh sølff peninge och boskaff althet wy otte och bede wy oss saa sandelige Gudh hielppe och alle Gudz helgen ath huer wedh sith naffn møste saa megidh som *her* effther følger som wy well beuisse kwnne meth gode rodmendt j Bergen och borge-re och tesligesth meth lantzens jndbiggere.

Jtem førsth lil[le Ion som] fød h wor paa Orkenø vnder Norgis krona møst saa megidh som xj^m marck.

Item lille Thomes x^m marck.

Item Sander skotte xii^m mark.

Item Peder Ionszønn iiii^m mark.

Item Hans Krantze iiii^c marck.

Item Ion Iensszønn ii^m marck danske.

Item Andrus Ionsszønn j^m mark.

Item Ion Dauedsszønn xi^c mark.

Item Velem Nielsszønn vi^c mark.

Item Velem slactere iiij^c mark.

Item Daidh schotte iiij^c mark.

Item Thomes skredere ii^c mark.

Summarum xliij^m j^c marck.

Kærste naadiste herre then tidh the haffde anammidh alth worth godz fran oss som forscreffuidh staar tha matte wy gøre them en edh och swærie tuenne gonge meth opracte hender om then verduge Helliandt om wy schulde beholde wo[rth liff] lidendis ath wy aldrih schulde klage eller kære vden landz eller inden landz paa the vmilde støcke oss offuer gongne wore och matte wy swerie om then Helliandt ath wy alle och huer serdelis schulde wære aff Bergen inden Hellige

kors dagh exaltacionis nesth forleden fran worth hus iordh wore høst-ruer och børn som ære fødde j Norgis rige och ther aldrih meer ath komme och sammeled [is] matte wy forswerie Norgis rigis krone och wore egne fæderne lande som wy fødde wore som er Schotlandt *et cetera* tesligesth Orkenøø och Hetlandt som liger wnder Norgis krone. Men till Englandt och Hollandt schulde wy fare och tesligesth matte wy forswerie Danmarcks rige paa thet ath ther schulde *inden klage-moll komme offuer thennom och strax ther effter. gick doctor Vicentius for theris rodhus paa Briggen som menige tydske køpmendt och the paa Briggen wore forsamlede och gaff thennom thet till en pryss fry rooff och bitte som the haffde tagedh oc røffuedh fran oss arme fattige mendt.

Kærste naadiste herre [saa ære] wy tractiærede och meth farne som forscreffuidh staar och idder mere en som wy scriffue kwnne (thet kenne Gudh) huilkedh wy thet klage [och] kære førsth for Gudz al-mectiste och saa for Eder naadis konninglige maiestats høgmechtig-hedh och bede wy Eder naadis høgmechtigedht idmigeligen at Eders naade will werdís for Gudz skildt och ansee oss Eder naadis fattige wndersotte mildeligen saa ath wy matte komme hiem till worth bo och bigge och wore høssruer och børn igen och nide logh och reth och saa megidhd³ skiæll igen for hues wy møsth haffue saa ath wy fattige mendt matte komme till wor biæringh igen. Wy vele alle och huer serdelis som wy tess plictige ære wære redebom meth worth liff och all wor welfarth nath och dagh for Eders naade som oss bør ath wære for wor herre och konningh.

¹Feil, skal være 3. mai, se note 2. – ²Frederiks tittel, utvalgt konge, kunne bare brukes før kroningen 7. august 1524, men omtalen av fristen for å forlate Bergen, kan bare skrive seg fra tiden etter Exaltatio crucis (14. september) 1524. Det er da trolig feil at Exaltatio crucis var fristen, for i brev fra Danmarks riksråd (DN VI nr. 694) oppgis i stedet Inventio crucis (3. mai). Brevet må da være skrevet etter 3. mai og før 7. august 1524, meget mulig i forbindelse med sendeferden som la frem denne saken for Danmarks riksråd og kongen i slutten av juli 1524 (DN VI nr. 694 og 695). Vitnemål om herr Vincens Lunges forhold er utstedt i Bergen 9. august 1524 (DN VI nr. 696). – ³Overstrøket.

Erkebiskop Olav i Trondheim, biskopene Hoskuld i Stavanger, Mogens i Hamar, Olav i Bergen og Hans i Oslo, stattholderen nordenfjells Vincens Lunge av våpen og væp-nerne Olav Bagge, Erik Eriksson og Johan Krukov, Norges rikes råd, ber innbyggerne i Lista len, Råbyggelaget og Midsysla gi Finn Rempe innsegledede vitnemål om (foge-

den) *Jørgen Olavssons* lovløse framferd. De har selv gitt *Finn Rempe* kongsdag (grid) for drapet på *Jørgen Olavsson* inntil han kan komme til ords med kong *Frederik*.

Original på papir (noe skadet) i RA Oslo, Norske Samlinger, avd. 2, fasc. 15, nr. 44 h. 2., 7., 8. og 9. segl bevart, rester av de øvrige fem. Segl nr. 15 i rød voks, 7-9 i mørk brun.

130. 20. august [1524.]¹ [Bergen.]

Vij Oluff me[t] Gudes nade ærchebiscop i Trundhem oc paelige sedes legat Oskold till Staffwanger Mogensz till Hammer Oluff till Bergen Hans till Oslo aff samme nade biscooper Vincentz Lunge aff vapn vor keriste nadigste herres konges Ffrederics statholler i Bergen [oc] norden fieldtz i Norige Oluff Bagge Eric Ericszen Jehan Kruck[ov] vebnere oc Noriges riges radt helse ether alle i danne-
mendt som bygge oc boo vtj Liste len Raabygdelagen oc Midzysell kerlige met Gud oc sancth Oluff kong. Wider kere wenner at beske-
den mandt Ffindt Rempe som Jørgen Oelsszen wforsyniet wort a[t] skade war alle wores scriffuelse till ether alle begerendes hworledes for^{ne} Jørgen Oelsszen seg ther i lennet met ffattige theret oc hafft haffuer at j hanem ther [.....] ethers breff oc segell skulle giffue bescriffuet. Thii bedhe wij ether alle kerligen oc biwde at j thet jngelunde forlade eller forsøme me[n] giffue ffor^{ne} Ffindt Rempe alle for^{ne} Jørgens Oelsens swore oc wrettfferdelige vold regement oc [gerninger] vnder breff oc segell bescriffue. Tha skald hwer som handt nogen offuerwoldt oc wret giort haffuer effter Noriges loug ther fore wederffares ret. Kierø wenner kendes wij oc alle for^{ne} at wij nw haffue giffuet for^{ne} Ffindt Rempe wor kereste nadigste herres kong Ffrederices ffelig dag fore samme Jørgen Oelsszen som handt wforsyniet ihieslog swo lenge hand[t] kandt ko[....] vor kereste nadhe herre kong Ffrederick till ordt. Thij forbiwde wi [.....] for^{ne} for^{de} sag vtj noget mode at [feyde]. Tiill ytermere sandhet h[.....]e wij wore indzegle neden fore thette wort obne bref som scriffuet [.....] løffuerdagen effter Vor ffrve dag assumptionis [.....].

¹Året, som er uleselig, kan neppe være annet enn 1524, jfr. DN XVIII nr. 294 av 22. august 1524 der de samme foruten herr Jakob (feil for Joakim) Gris forlener Finn Rempe med Tovdals laksefiske og gården Buen, og innsetter ham i gård, hus og hjemmel som Jørgen Olavsson fordrev ham fra med vold.

Fem lagrettemenn på *Lista* vitner at herr *Vincens* (Lunges) tjenere nattetid tok noe øl fra garden *Huseby* på *Lista* og samtidig noe leidang som var i *Hidra*.

Original på papir i Norske Samlinger, avd. 2, fasc. 15, nr. 36, i RA Oslo. Fem påtrykte segl.

131. 7. september 1524. Lista.

Kennis wij effther screffne mendh Wlff Olefszon Ionndh Talagszon Halstyen Amwndhszon Haaghen Cristyrnszon Amndh Tormodhszon suorne lagrettismendh pa Liisthe att oss wiittherligh er och fleere godhe mendh y Liistheleen att her Wincentius tyenere wore pa Husseby pa Liisthe och toghe ther noketth aff gardhen øøll som kom y waigh¹. Hwor møkiitt ther uar thet medhe wij inthet forthij thet wor om natthe tydh. Och toghe the samme tydh paa *moken ledyngh som wor y Hy² Hydre. Tiil ythermere sandynghen setthe wij wore inseille nedhen thette breff. Screffuit paa Liisthe vigilia Natiuitatis Marie anno Dominj mdxxiiij.

¹Det kan og stå wough. – ²Overstrøket.

Erkebiskop *Olav* i *Nidaros* skriver til *Hans Eriksson* (høvedsmannen på *Båhus*?) og svarer at han vil fremme biskop *Anders'* beste (i striden om bispeembetet i *Oslo*). Domkapitlet i *Oslo* har bedt om lov til å utkåre ny biskop, noe erkebiskopen ikke ville gi dem all den stund biskop *Anders* levde.

Original på papir i RA Oslo, Norske Samlinger, avd. 2, fasc. 1, nr. 2. Brevet er optært i høyre marg og midt i. Seglet mangler.

132. [14 desember]¹ 1524. Nidaros.

Olafius Dei gracia archiepiscopus Nidrosiensis et apostolice sedis legatus. ²P[re]missum nostrum sincerum fauorem.² Som I scriffue oss tiill kiære Hans Eriksson [k....] godhe wen [at] wij sculle ramme oc vide wor kiære brodher bisp Andhers [.....] oc besthe efther then leglighet som nw paa ferdhe er tha mo I [.....] wij thet plictighe ære oc ganske gerne gøre vilghe oc forhopes oss [s.....] ghe at then godhe herre oss [inntet] skylle scal i then handlingh [sa.....] then tiidt thij hwn wor ald b[edr] effuet oc endeligh [.....]³ herres neruerrelze i thet herre møde som stodt i Kiøffnehaffn. Bisp [.....]⁴ wærrendes som oss welformwgher at bisp Andhers Edher kwndgiort haff[.....].

Thij godhe herre i Oslo capittel haffde nw sith bude hoss oss oc [beg..... at.. .ij] wille wnde oc tiillstedhe at the motthe vt kore segh en bisp efth[er] hans affganh [.....siel] Gud nade. Gaffue vij them for swar [....] ey ske mott[he.....] stwnd at wor brodher bisp Andhers leffd [.....] thet skæde [.....] vilghe oc samtycke oc thet haffue [wij] thennem tiill [..] ytth [... 20 ...] ffue vilghe [.....] at han er kommen tiill baghe hiidt i landhet ighen oc [sce.....] tiill hannem. Tha bede wij Edher at J forscriffue tisse swar som I [.....] sampt haffue. Wij wille met Gudz hielp ramme hans beste oc [.....] vilghe i alle the motthe som oss bør oc mwgheligt er. Her me [t.....] herre *sancte* Oluff koningh befallendes met liiff oc siel t [il euige tiidt]. Ex curia nostra archiepiscopalj nidrosiensj jn crastino [Lu..... et mar....]⁵ anno *Dominj* mdxxiiij nostro sub signeto⁶.

¹Se note 5. - ²⁻²Vanlig abbreviatur for em/um. Se note 6. - ³Papiret er revnet og slitt. Det står kanskje bes...hæn. - ⁴Første bokstav er trolig M eller N. - ⁵Lesningen er usikker, men den skal trolig være Lucie virginis et martyris, ikke Luce evangeliste som man har antatt. - ⁶Abbreviatur som ved note 2-2.

Kong *Frederik*, ved kansleren, mester *Mattis Hvorf*, gjør kjent at han på vanlige vilkår og med vanlige klausuler gir *Finn Remppe* som har drept *Jørgen Olavsson*, grid til førstkomende *Mortensdag* (11. november).

Original på pergament i RA Oslo, Norske Samlinger, avd. 2, fasc. 15, nr. 37. Hull til en seglrem.

133.

20. februar 1525.

Oslo.

Wii *Frederick* med Guds naade *Danmarcis wendis* oc *gottis* koning vtuald koningh til *Norriigh* hertwg i *Sleswig Holstenn Stormarenn* oc *Døtmersken* greffue i *Oldenborrig* oc *Delmenhosst* sender *al lum manum* them som *thette* breff saa eder heria *quedu* *Guds* oc *sina*. Weer villiom att [their] vitther at weer haffuwm i heder wider Gud sackar gode *mænna* bønestader giffuet *Fyn Remppe* som *Jørgenn Olufsenn* war at skade wforsøno griid oc friid fore oss oc hwariom manne til *sancte Morthenss* dag nw nest *komendis* met them hette at han bøtter vider Gud oc arffwinge hins dawde. Biodhum wer søslo-manne *varum* oc them sem *alegamaall* war inne haffuer at proffue maall hans aall ophaff vittheratte gredestade wiglisning oc huasso langt leedet eer fraa thi *thette* wiig wunit war *hiawarande* oc lawlege

forstempde arffwinge hins dawde oc hwad visso han gjør oss fore tegenn oc frethum eff han proffuatz botamader at werde oc riitha ted proff atther til oss atti sanneste som giffess kann atte ssaa maale. En fulkomelighenn forbiodhum weer hwarïom manne vandrada at awcka ader at awcka latha wider hanum innenn tessom varum griddum nema hwer som ted gjører ville haffuæ forgiort fee oc friddj. War thette breff gjort i Oslo * [c]rastina Sexagesim[e] anno Dominj mdxxv mesther Mattis Huorwff prowest til Mariakircen i Oslo canceler war jngsigleda.

Vincens Lunge, hovedsmann på *Bergenhus* og *Vårdøhus*, stattholder nordenfjells i *Norge*, gjør kjent at han har gitt *Hans* myntmester rett til å slå mynt i *Bergen*, og kunngjør forskriftene for myntslagningen og for rettergang i tilfelle anklager. Mynterhuset skal nyte klosterfred og mester *Hans* skal ha rett til å slå mynt for egen regning når arbeidet tillater det.

Original på papir i RA Oslo, Norske Samlinger, avd. 2, fasc. 4, nr. 1. Hull etter en seglrem.

134.

3. april 1527.

Bergenhus.

Jegh Vincenssz Lunge ridder høffwitzmand offwer Bergenhus oc Vordehus vor nadiste herris koningh Ffredrickis statzholdher nordenfjelds i Norige bekenntis met thette myt opne breff at jegh haffuer tilladet oc loffgiffuet thenne breffwisszere mester Hans møntemesther till at slaa vor nadigste herris koningh Ffredrickis mønt her i Bergenn for landens oc menige almwgis proffith oc beste: Fførsth fyre hvide penin[ge] at lødemarcken skall holde halffemte lodt oc rwnt tho greynn vndher oc offwenn oc skrwet hwndrede stycke oc sex oc tw stycke nedenntill oc offwenn. Sammeledis hwider at lødemarckenn skall holde halff fierde lodt skrwet try hwndret stycker oc tiwffwe paa saa mode at hand skall faa saadann løn somm møntemestere pleye at tage for syt arbeyde. Oc for^{ne} mester Hans skall holde syne swenne kost oc lønn sz[om] thennom bør at haffue. Oc skall for^{de} mester Hans¹ aff megh haffwe for hwer lødemarck fynn halff tridie marck danske for synn arbetzlønn. Jtem omm noger somm ere met Bryggenn eller st[r]ede somm hansz wwenn er oc vill for awind skyldt hannom beliwffue eller berøcthe tha skall iegh strax tage borgenn aff for^{de} mesther Hans oc saa skall thenn andenn oc fynde borgenn for szegh oc skulle the komme bode tiill Malmø wtj Danmarck ther somm vor

nad[igste] herre koningh Ffredrick synn sworenⁿ proberer ere till mønten rethten somm hand oc hanssz nad[is] forelldre haffue giffuet thertiill eller fore møntemesterne her i Norige oc møde ther fodt for ffordt oc sware ther hwer andenn lige reth oc bøde ther somm brøderligt er effther then lagh somm thertiill hører. Oc skall samme møntherhws haffwe saa god gredt oc friidt somm chlosterfriidt at jngenn skall gøre hannom eller hanssz noget imodt ligerwiis szomm ther er i andre hoffwidt mønthe vore fforthii thette møntherhws skall vare hoffwidt møntherhws for Norige. Jtem skal[1] for^{ne} mesther Hans nyde oc beholle szamme møntherhws for nogenn andenn saa lenge hand syth arbeyde dweligt oc forszwarligth gør. Oc nar hand icke lenger løsther at bliffwe skall hand skicke enn andenn dweligh karll vtj synd stedt somm same arbeyde wstraffweligen fwldkomme kandt. Skall oc for^{ne} mesther Hans loff haffwe ath mønte for szeg selffwer nar hand icke myt arbeyde haffuer. Oc maa hand slaa saa høgt oc saa logt somm jegh mynd mønth slaa ladher. Oc skall hand giffwe megh for hwer lødemarck fynd en [uo]rth² gwldh till renthe. Thiill ytt hermere sanningen her omm hengher jegh myt jndzeyle nedennfore thette myt opne breff. Datum paa Bergenh[ws] onsdagenn effther Midffaste szøndagh anno Domini 1527.

¹Over linjen. – ²Lesningen av de første to bokstaver er usikker.

Mogens Gyldensjerne, ridder (og hovedsmann på *Akershus*), skriver til fru *Sofie Krummedike*, *Eske Billes* hustru, om sin ankomst til *Akershus* 26. mai, ber henne skrive, og sier seg villig til å gjøre henne tjenester i alle måter.

Original på papir i Eske Billes arkiv i RA København, II B b 2. Uten segl. Trykt i Marquard I s. 1-2.

135.

29. mai 1527.

Akershus.

Myn ganske velwillige kierlige helsen tegh altiidt tiilforne sendt met Vor Herre. Kiere Sophie tacker ieg teg ganske velwillige for allt gott som tu meg bewist haffuer huilkt ieg altiidt gierne forskiille vil vt[j] huilke maade ieg kandt oc thet i myn makt er. Kiere Sophie mo tu v[ide] at ieg komb till Aggerszhuss xiiij daghe for pyntzedagh oc er rey[ssen] en nw syslenge godt Gud vil tess lofft haffue oc vnde at thet motte en soo bliffue fram vtj. Ta matte ieg en soo hollit hen j aar j hure thet gar eth andt. Tii kø¹ tu kandt icke troo then korth vyll ieg

haffuer her. Befryckther ieg meg at ieg ike vel skal kwnne forlade hinne po eth aar eller ii. Tii kiere Sophie bether ieg teg for huess ieg mo forskiille *met* teg at tu ville vel gøre oc scriffue meg altiitd oc icke dogh forgleme meg at [ie]g er langt fra mynne vener men hafft inghen twyffuel po meg [ther]som ieg kwnne gøre teg noghen tjeneste eller villige anthen h[er] vtj landt eller her effther skalt tu fynne meg ganske velwillige [t]iil j allemaade. Tii scriff meg altiitd tiil huadt leyliheth ther for handell er oc gør teg icke fremmede vtj mod meg thet skal icke göris teg behoftt. Tii kere Sophiie tag meg inghen tag m[eg in]gen tyngiste tiil vwillighe at ieg biuder soo *drystt offuer tegh [men] hafft meg alt *skildt oc fortenkt m[eg] icke myn vskickeligh scriff[ue]lse. Ieg gør altiitd gierne huess teg til villige er. Her *met* teg Gud beffalendis til ewigtiitd. Scriffuit po Aggerszhuss Vor Herris *hemelfaders affthen anno Domini mdxxvij.

Magenns Gøldenstiern riddere.

Utenpå: Erlige oc velbiirdige qwynne frue Sophiie Eskiie Biildis tiill egen handt.

¹Overstrøket.

Mogens Gyldenstjerne, ridder (og hovedsmann på *Akershus*), skriver til *Eske Bille* og klager over at herr *Henrik Krummedike* har beskyldt ham for å ha tatt hans len fra ham, og at han har gått ut over sin befaling i forhandlingene med herr *Olav (Galle)*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter segl trykt bakpå.

Trykt i Marquard I s. 3-5.

136. 28. september 1527. Akershus.

Venligh oc *kerlige* helsen nw oc altyd forscreffuet *met* Vor Herre. Kere Esske kere fadersiistersønn oc besiinderlige gud venn tacker ieg Etter kerlyge oc gerne for alt guth som I meg i mannge made bevyst haffue huylcket ieg altyd vyl beflytte meg ter tyl oc vel vyllygen fynde lade *met* al vyllyge thienste meg mogligt er ter skul I forlade Etter tyl oc forskillet i mod Etter *met* hues i myn¹ macht er. Kere Esske som I meg tyl scryffue at her Henrick Krumedyege har sagt for Etter at ieg har giordt *hanom* hynder pa syne lenn her i ryget som hans fader har haf i pant oc her Henrick effter hans fader ter vyd ieg intteth af *et cele-*

ra. I vyde vel huorledis ieg er kommen tyl tette land oc huorlwnde ieg er kommen i tenne handel for ieg gaf Etter *thet* tyl kende *thet* første at ieg komm i nogen handel her om før end nogen af myn[e] venneer anttten moder *eldel broder. Oc huorledis at*thet* har forlobet seg syden ieg er kommen pa tenne regsse tet vyde I oc vel pa tet neste. Oc hues myn befallyng var ter ieg vor *met* wdsent *thet* dwlde ieg icke heder for Etter doch icke for myn skiild at ieg ey gerne hafft fwlkomet myn befallyng der som leglyghetten haft begyffuet seg sa skulle tet icke haffue forbleffuet for wmagen ieg *met* sa mange som haffuer vert i tenne handel. Vy kwnde ick[e] betencke eth beder mydel eller forbederynge pa vor nadigste hers gaffuen end som vy guorth haffue doch lyge vel at ieg er doch tyl vydis vorden atter om talles tet ieg er gangen møgen handel ind *met* her Oluff som icke myn befallynge ind holt. Ter vyd jeg vel suar tyl wden hands betenckyng nar ieg komer sellef tyl stede. Myg syes vel sa mere pa mynd bag men icke vyl vere bekend i ens øgen som ieg vel iidermere vyl sye Etter nar Gud vyl vy fyndis at skiilden skal icke end aldeyles fyndis hos meg. Item kere Eske ieg lader meg betyck at her Henrick Krumdige har guort meg stort wskel at hand saa har besagt meg for mynne venner Etter oc ander flere sa ieg har taget hans lenn fra hanom huylket ieg ick har guort. Ieg har icke flere len som ten ieg har anamet af rygssen rad met Agershus oc tenom at holle tyl vor nadigste hers hand oc syden tyl Norges rygssens rads hand *met* nogene flere forord. Ty lader ieg meg bettencke at*thet* stod meg icke tyl at gøre at offuergyffe noget fra meg af vor nadigste heres som ieg hafde anamet tyl hans nade wden hans² nadis beffallynge sa ieg tend fanget har. Vyl ieg ingen hynder [.....]³ gøre for^{nc} her Henricke ter paa. Doch vor tet icke føre Etter skiild icke fynge hand tet i ar tet har ieg gud arssage tyl som ieg vel vyl gyffye Etter tyl kende nar vy fyndis. Oc er tet icke i tet ene stycke her Henricke har bevyst seg imod meg oc *forsag meg for mynne venner som ieg icke vyl gøre andet end som ieg vylle haffue wd af tem. Doch hoffues meg at*thet* skal lade her Henrick sa ilde som meg nar vy fyndis for venner huem ten anden myst wskel guort har wforskult. Doch kere Eske ieg beder Etter gerne atY icke fortencke meg inthet i myn skryffuelse. I skulle altyd fynde meg velvyllyg i huor I vyl haffue meg som meg bør at vere. Her *met* Etter Gud beffallendis. Rader oc biuder altyd offuer meg som Etter bør at gør oc gyffuer meg tyl kende om jeg kand gør noget for Etter som vel er guort ta skulle I ingen tuyffuel haffue eller fynde hos meg i nogen made oc beder Etter gerne at I icke lade meg forføre for Etter wforskult. Oc syer Soffye

mange gude nat pa myne vegen oc beder hende at icke helder vere vre wden ieg har skiild. Ieg har skreffuet hende oc inge suar fanget igen. Ter pa kand ieg mercke at hun er oc vre. Datum Agershus sent Mic-kels afften ar 1527.

Mogens Guldenstern r[it] ther.

Utenpå: Erlig oc velburdyge mand Eske Biilde syn kere fadersister-søn *kerlige* sendis.

Også utenpå: Her met Etter Gud beffallendis oc alt teth I vel vylle. Amen.

¹Over linjen. - ²I margen. - ³Overstrøket.

Notat om biskop *Olav* i *Bergens* saker: Om privilegiebrev, *Troms* og *Nordfjord* og prestegjeldet lagmannen har, tillatelse til å bosette seg på en av kirkens setegårder slik forholdene nå er i *Bergen*, tillatelse til å kære etterfølger og beholde *Sogn* og *Voss* med bisperenten, testamentering, prestegjeld som lagmannen [har i forlening], dekanatet, domkirken, *Hardanger*, herredagen, børsene på slottet, *Sogn* og *Voss*.

Notat på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Har ikke vært beseglet.

137.

[1524-1527.]¹

[Uten sted]

Jtem myn herre kongens forsware breff omm priuilegier *k oc arffue godtz.

Jtem de som bliffue sechte moot kirken.

Jtem om Trumsen oc Norfiord oc thett gell som lagmannen haffuer.

At han motte settie seg pa nogen aff kiirckens sette gaard effther saadan regiment er i Bergen och beholle the sette gaarder som han haffuer aff stichtid oc sit egit.

Om aller gaer honum vppa at han maa vpgiffue stichtit oc diit kore hwem han vill aff sit capittell oc beholle Sogn oc Wos met bispelige rente.

Item at hwes dell som han gjør oc giffuer nogre *i vtj syn testament aff sit arff odall oc kiøbe godz motte bliffue met macht effther hans besiglede breff.

Om dhet prestegell søm lagman.

Jtem om hans testament som han² scal kreffue herr Hans Knutsøn.

Jtem degendømit.

Jtem omm domkiircken.

Om Hardanger.

Om herrødagen.

Jtem om bisserne paa slottedt.

Sundtz oc Voës breff.

¹Jfr. DN VI nr. 689 (riktig datering våren 1524), DN IX nr. 571 (høsten 1526), 596 (4. november 1527) og 597 (19. november 1527). – ²Over linjen.

Kjell Tordsson (væpner og foged i *Idd* og *Åbygge* len) skriver til herr *Mogens Gyldenstjerne* (hovedsmann på *Akershus*) om kong *Gustavs* forfølgelse av junker *Nils* (*Daljunkeren*) og hans tilhengere i Sverige og i Jemtland og Herjedalen.

Original på papir i Mogens Gyldenstjerne og Anne Sparres arkiv i RA København. Spor etter segl trykt bakpå.

Trykt i Marquard I s. 5-6 og derfra her.

138.

11. mars 1528.

Tjerne.

Vennlig kierlig helsen altiit met Gud forsenndt. Mue I withe kiere her Mogenns at miin dreng kom hieem wtaff Suerig. Er ther saa for tiidennder at koning Giøstaff kom till Koberberget søndagen Invocauit. Tha holtt han ting met Dalekarlene oc maatthe the tha legge wdht them som haffue holdet met juncker Niels ther poa tinget oc them lod han sende till Stocholm oc haffuer alle Dalekarlene sworet hanum huldschab oc mandschab igien. Drog han strax ther effter wtaff Koberberghet met ij^m reyszener ind i Helsinge landt oc fremdelis ind i Iemptelandet effter iuncker Niels oc hannss met holdere oc sende sinæ fodgangere fra seg wdi Twne sogenn iij fennucker met rytther ind i More sogenn wti Dalenne oc greebe ther wdhe en hoeb Dalekarle oc sende them wtaff Dalenne. Siiden thee haffde sworet huldschab oc mandschab droge thee wtaff More sogenn indtill Hierdall wtaff Hierdall oc ind i Iempterlannd oc ther schulle the møde koning Giøstaff oc lod koning Giøstaff sine ordt szaa ind paa Koberberget at ther som hand icke fand iuncker Niels i Iemptelandet tha wilde han drage indtill Trondeem effter hanum oc hans met holdere. Ere ingen andre tiidennder paa thenne tiid som ieg kand omschriffue et cetera. Schreffuet paa min gaard Thierne sancti Gregorij afftenn anno Domini 1528.

Kield Tordssen.

Mogens Gyldenstjerne, ridder (og hovedsmann på *Akershus*), skriver til *Eske Bille* om underretningene han har fått om personen som utgir seg for herr *Sten (Stures)* sønn (*Daljunker*), hva han selv har gjort i denne saken, og at man frykter at allmuen vil klage til kongen over umild framferd.

Original på papir i Eske Billes arkiv i RA København, II B a 2. Spor etter segl bakpå.

Trykt i Marquard I s. 6-8.

139. 17. mars 1528. Akershus.

Vennlig kierlig helszenn altiit met Gud forsenndt. Kiere Esge fadersøstersøn oc szønnderlig gode venn tacker ieg *kierligenn* Eder for allt gott szom I haffue meg altiit mangfoldeligen bewiist hues ieg will haffue hwg oc vilge till altiit at forschilde oc forthiene aff miin yderste mach oc formue *et cetera*. Item mue I withe for tiidennder at ieg haffde nu mitt budh ind i Suerigh oc lodh forfare om huess leiligheedt seg gaff ther wti riiget beszønnderligen om then person szom kalder seg were her Steenssøn som the wti Nordlandenne haffue fremtaget oc haffde forstarcket met folck oc verghe e mod konning Giøstaff venthendis seg ther tiill ytermere hielp oc bestanndt wtaff dalekarlene met anden megenn regimente thee haffue seg foretaget szom langt war at schriffue om. Tha schreeff miin herre bispen i Oslo oc iegh her Twre Jenssøn ridder till vti Suerig giiffuendis hannumm tilkiende at swodanne handlingh war wor naadigste herre aldelis wuiththerlicth oc icke wtaff hanss naadis wilie eller befalning oc ey helder wtaff wort raadt eller sambytcke wti nogre maathe at for swodanen løesachthig karls schiildt schulle yppes nogen spliidt eller tuedreth riigenn emellomm oc ther aff inddragis nogen feyde paa landet som befrytthenndis er *et cetera*. End huess swar oc schriffuelse wii finge igienn wtaff her Twre sender ieg Eder en copiie wtaff. Item sagde oc samme mitt budh at koning Giøstaff drog ind i Dalerne met mach oc togh ther brandzskatt lod griibe wed halszenn szo mange han offuerkom wtaff them szom for^{ne} person haffde tilfaldet som ieg sender Eder oc en copiie aff ett breff meg war tilschreffuet liidenndis om same handlingh. Jtem feck ieg oc schriffuelse wtaff frue Cristine i Suerig at then samme som kalder seg her Steenssøn er en løgnachthig skalch oc beder seg szaa Gud hielpe at hwn haffuer icke barnn leeffuendis paa iordenn wtenn eneste then szom thiener Ederss broder bispen i Aars oc at then anden henness søn Niels Steenssøn bleeff dødt i Suerig og iordet i Wpsall dagen nest for sanct Erichs kongis dagh¹ forledenn. Er thet icke end alt szaa clartt som her Awe Vincentii haffuer foregiif-

fuet som well *ytermere* met tiidenn *findis* schall. *Jtem* kiere frende at thee legge szaa hartt emod *her* i landet at wor noedigste *herre* ey schulle komme hiidt formercker ieg ey for andet e[nd] thee befrycthe seg for store klage oc kiæremaall them mwe offuerk[omme] wt aff fatige almue som thee haffue w mildeligen faret met oc e[ndnw] dagligenn giøre huad the kwnde ther langt war theris handling [.....] som ieg will *ytermere* giiffue Eder tilkiende naer Gud wil wij *findis* [.....] biuder altiidt runneligen offuer meg som Eder troo oc trygh ven ther I altiidt schulle forlathe Eder tiill. Befalenndis Eder Gud almectigste ewindeligen. Schreffuet paa Aggershus sancte Giertrudis *virginis* dag aar *et cetera* mdxxviiij. Vnder mit signete.

Mogenns Giildennsterne ridder.

Utenpå: Erlig oc welbiirdug mannd Esge Bilde paa Hagennskowgh siinn frennde oc szønnderlige gode venn *kierligenn* tillschreffuit.

¹18. mai.

Anders Mus, biskop i *Oslo*¹ skriver til *Eske Bille*, høvedsmann på *Hagenskov*, at etter sigende vil kongen unne herr *Mogens Gyldenstjerne Bergenhus*. Biskop *Anders* har både talt med herr *Mogens* som lovet å gjøre sitt beste for at *Eske* skulle få *Akershus*, og to ganger med kongen selv. Han har nå tenkt å sende en skute til *Assens* med bord, og ber *Eske* selge ham malt, korn og flesk. Han har mistet et skip som (*Morten*) *Pechlin* senket da det kom fra *Holland*, og en jakt som skipper *Klemet* tok.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II B a 2, i RA København. Ett papirsegl trykt bakpå.

140.

17. desember 1528.

Oslo.

Venligh oc kierlig helssen forsk^{et} med Vor Herre. Kiere Esge synderlighe godhe ven maa I viidhe at iegh haffuer hørt at vaar nadighe *herre* viil vnne *her* *Moghens Gyldenstjerne* kungsgordhen i *Bæren* som the kalle nu *Bærenhuss*. Thy haffuer ieg taled tiil hanem at han ville være Ider behielpeligh at I maa faa *Aghershus* ighen med the læn som ther nu tiilligger. *Thet* haffuer han loffuett oc tiilsact at han viil gerne gøre siit beste ther vdj *et cetera*. Kiere Esge I viidhe vel at ieg haffuer tøssuer taled tiil vaar nadighe *herre* paa *Iders* veghne. Tha viidhe I vel huad suar iegh feck. Kiere Esge kunne I faa forsk^{ne} slott tha tyckier meg at *thet kan* med Guds hielp komme Ider vel tiil fordeel thy *Iders* hustrues fader *her* *Henrick Krummedighe* haffuer hær godhe

læn faat ighen oc ther tiil møghet godz som I kunne oc maa nydhe møghet gott ath oc sameledes her Henrick *et cetera*. Kiere Esge viider at iegh acther at haffue ien skudhe tiil Assens med bord i iaar. Kunne I acthe megh noghet malt korn oc flesk for c marck mere *hller myndre som Ider sielff tyckies paa reinskap tha hadhe ieg thet vel behooff thy iegh haffuer nu myst et skyønt skyp med klæde oc annen godh vaare som thet kom aff Holland som Peckeliinn² togh oc hugh thet straxt i senck oc ther tiil en iact som skipper Klæmed togh *et cetera*. Haffue I meg noghet behoff som ieg kan gøre for Iders skyld tha skulle I ther altiit liide paa. Kiere Esge høre I noghet meg rører paa tha suarer for meg thet beste som iegh vedh I gerne gøre oc som I haffue altiitdt giort *et cetera*. Ther med Ider Gud befallendes. Seier frv Sophie Iders hustrv mange godenatt. Skreffet vdj Oslo torsdaghøn nest for sancti Tome dagh apostolj anno Dominj mdxxvij^o.

Anders Muss byscop vdj Oslo.

Utenpå: Erligh oc velburdigh mand Esge Biilde høuidsmand paa Hagenskog *kierlighen* sendes tetthe breff.

¹Anders Mus hadde resignert i 1521, men oppnådde i august-september 1524 «*liberum regressum ad episcopatum*», og etter etterfølgeren Hans Mules død 24. september samme år, «kåret» han samme høst dennes etterfølger Hans Rev, jfr. Oluf Kolsruds bispeliste s. 248-49. - ²Vel Morten Pechlin som, sammen med Brun van Göttingen, til skade for kong Christiern II, ble drept og kastet overbord fra to Bergenfarere de ville ta (brev av 13. januar 1527 til kong Christiern II fra Jørgen Hanssøn: DN XIII nr. 427).

Kong Frederik skriver til *Eske Bille*, hovedsmann på *Hagenskov*, at han har leid falkeleiene på *Lista*, *Ryfylke*, *Siggjo* og *Stad* til brevviseren, mester *Johan Lochorst*, mot femti gullylden som skal betales årlig på *Bergenhus*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Rester etter brevlukkende segl.

141.

17. mars 1529.

Gottorp.

Fridriich mett Guds nade Danmarcks vendis oc gottis konning wdtwold koning tiil Norge. Wor sønderlige gunst tiilformn. Kere Esge moJ wiide att wij haffue vnd thenne breffuiser mester Johann Lochorst att hann eller hans vissze budt maa oc schall haffue alle the falkeleyer somm ere paa Lyste Ryfølke Szeyg oc Stadt wtij wortt riige Norge. Oc

sa lenge som hann *samme* leyer beholder schall hann tiill go [de] rede giffue oss *ther* aff aarligenⁿ halfftresindetiuge *gyldene* vtj guldt oc thennum ydhe paa Bergenhuss. Saa bethe wij *Ether kerligen* atIj ære hannum behielpelige nar I kommer tiidt i riigett att hann maa jndfange for^{ne} falkeleyer oc at hannum gørs *ther* jngenn hinder paa. *The*t forschiiille wij *gerne*. *Beffallendis* *Ether* Gudt. *Screffuitt* paa wortt slott Gottruppe onsdagenn nest *epther* søndag *Judica* aar *et cetera* mdxxix vnder wortt signett.

Utenpå: Oss elskelige Esge Biillde wor mannd raadt oc embesmannd paa Hagenskow.

Olav Torkjellsson, biskop i *Bergen*, skriver til kong *Frederik* at han sist vinter har lidd under sykdom og alderdom og dertil blitt krenket av utenlandske folk og predikanter med deres lutheri, slik at han nå fordrives fra gård, kirke og bispetsete. Med kapitlets samtykke måtte han bruke kirkens klenodier, foruten det han selv eide, til å betale egen og tre forgiengeres gjeld til disse kjøpmennene, ti tusen lodd sølv som de har dårlig dokumentasjon for. Nå er han og kirken så fattige at han ikke engang har råd til å holde folk til tjenesten han skylder kongen, særlig fordi han ikke får renten han skulle ha i *Bergen*, og stadig mindre ellers i stiftet. Han ber derfor kongen ta ham, kirken, stiftet og klerkene i sitt vern, og sender sin skriver herr *Nils* som på biskopens vegne skal forelegge kongen noen artikler og overbringe en liten gave.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg 1524-1532. Ett brevlukkende segl.

142.

4. april 1529.

Ask.

*M*yn ødmiglig plichtiig tro tieniste *Eder* *nadis* *konninglig* maie-stadtz altiidt veluillelige tilførenn sent med vor herre *Iesu Christo*. Verdøst *Eder* *nades* hoffmechtuget at vithe at nu i *thenne* forlidne vinther haffuer ieg lidet stoor kranchdomm aff *Gudtz* tilstedelsse oc alderdomens tilfellelse deer vtloffuer stoort hoon forsmedelse aff vden-ske losachtige folch oc predicanter for deres fremmide sider och lutherj the heer indtført haffue och daglige bruge moot *Eder* *nades* konninglig maiestatz besigled breff och recesz for huilcked ieg trenges fra at være minn gaard kiircke oc bispelige sethe. Dog motte ieg strax gaa till med mit capittels raadt oc samtiicke vutfaa kiirkenis clinodia och mine egedeler ath bittale trenne mine framfarne forfedre bispers

skiild these købmenn med *bringger pa huelcken schiill ieg veet ingen annen bescheden en theræs segn oc løse register vten den ieg sielf fuer med them bundid haffuer huilcken summa seg forløper fullneer till x tusenne lodt silffuer offuer alt saa at ieg min kiircke och klercker alt forblottede eræ for huilcked ieg trøster meg icke till eller formoger holle folch at gøre Eder nades hoffmechtuget tilbørlige tieniste och fordj all min renthe som ieg haffue schulle aff Bergen pa kiirckens vegne er nu ingen och dher vten føre vti mit stiicht daglige forminskes hwor føre er ieg ødmiglig oc kerlige begerendes oc bedendes at Eder nades hoffmechtuget ville verdæst till vnne oc anammme meg min kiircke stiicht oc klerchri med mine oc deres egedeler vti Eder nades konninglig maiestatz vern hegn oc forswar at ieg oc mine klercker vti mit stiicht niithe maa de samen priuilegia oc rettiget som mine forfedre bisper i Bergen med theræs klercker vti Eder nades høgborne fiirstes framfarne fedre christne koninges tiid niitted hafue pa huilcked senner ieg till Eder nade min tienere oc scriffuere her Niiltz med en lithen føge skench aff den fatig dell igen er Eder nade den ville gunstelige anamme medt nogre article pa mine vegne Eder nades hoffmechtuget at giffue tilkenne ødmiglig bedendes oc begerindes at Eder nade vilde mildelige honum vti min verff och ærende tilse meg till eth goth hugsualelige antuort huilcked ieg altiid med minn fatige tro tieniste aff all minn fliit och macht fortiene vill oc skall saa lenge Gud meg liffuet oc helbreden vnner. Eder nades konninglige maiestatz den euige Gudt befalendes. Schriffuit paa Ask¹ domkiirckens settegaard anno *et cetera* mdxxx sancti Ambrosii dag².

Eder nades koninglige maiestadtz fatig tro tienere oc capellan Oluff Torckelssen *biscop* i Bergenn

Utenpå: Hoffmechtugeste høgborne fiirste oc herre her Ffrederic med Gudtz naade Danmarckes vendes gottes koning vtuolld koning till Norge hertug i Slesuich Holsten Stormer Ditmersken greffue i Oldenborg oc Delmenhorst min kereste nadigeste herre ødmiglige tilsendes thette breff.

¹På Askøy. - ²4. april, vel ikke Ordinatio (også: Translatio) Ambrosii episcopi den 7. desember.

Stig Bagge skriver til herr *Eske Bille*, hovedsmann på *Bergenhuis*, at han ble drevet tilbake til *Karmsund* av storm. Han har fått *Jon* skipmann til styrmann, og ber *Eske* forstrekke *Jons* kone med et stykke malt.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter segl trykt bakpå.

143. 5. mai [15]29. Avaldsnes.

Myn trw tenessth altitt tiil forren sent. Kerre Esske maa Ii viitte att vii varre vttløppen och varre for Nettet matte vii tiil bagge ii gen ii¹ Kaarsswn *met* stoor storm. Ffyk iigh och Yon skyрман medh meggh tiil styrreman. Kerre Eske kommer haanss hwstrw tiil Eder att Ii viille vinssette henne *met* itt støgk² malt opa rinskap. Kerree Esske haffwer inggen tøhf opaa oss hodh somm oss moggilygth er. Eder *Gwd* befallendis. Skryffwe pa Aawnsness Hellygh torssdagh afftan xxix.

Stii Bage.

Utenpå: Erlygh och velburdogh man *her* Esske Biille heffwiissman opaa Berrin hwss [..]³ sennendis dette bref.

¹Over linjen. - ²Eller stægk. - ³Overstrøket.

Oldermennene for hansekjøpmennene i *Bergen* skriver til kongen (*Frederik*) at de har fått hans (følge)brev for herr *Eske Bille*, kongens stattholder. De forsikrer om sin troskap og ber kongen ikke høre på klagene mot dem før de selv har fått lagt sin sak fram for ham.

Original på papir i i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Rest av brevlukkende segl.

144. 31. mai 1529. Bergen.

Vnsen boreythwyllyghenn vorplichtede vnderdanighe denste myth erbedinghe vnsesz cleynen vormogendesz szy Jwer konnincklyke moghestath vnde forstlykenn gnade alsze vnszeme ghuedygestenn herenn in aller othmoth vnde demodicheyt stedesz vor an-boreith. Alder dorchluchtygeste grothmechtygeste konninck hochghebarne furste gnedygeste here Jwer konnincklyker gnade breff myth themelyker erbedinghe vnde behorlichte leffte vnde werdicheith van Jwer gnade vnde moghestat stedeholder van dem ghestrenghenn vnde ernstfastenn ghetruwenn her Eskel Bylde entfanghenn vnde wy dorch den suluighenn syn wyder vnderborychtyghet

van *Jwer konnincklyke moghestath* weghenn hochghebarne furste vnde gnedigheste here wesz wy *Jwer konnincklyke moghestath* sampt den ghemeynenn schamelen copmanne *Jwer gnade *efte *gnade* stedeholder tho willenn vnde wolghedal syn myth lyue vnde myth gude by nacht vnde by daghe ock *Jwer konnincklyke moghestath* dat ryke Norweghen myth *Jwer gnade* stedeholder helpenn beschermen vnde vorbyddenn szo sele alsse in vnssem vormoghe mach syn vnde wyllenn vnsz darume holden hebbenn alsse *Jwer konnincklyke moghestath* vnderstaten hochghebarenn fursste gnedygester here wy wyllenn *Jwer konnincklyke moghestath* yn gnedygher thouorsicht ghebedenn hebbenn wo de schamel kopman mochte vor *Jwer konnincklyke moghestath* gnade achterbakesz beclachtyghet werdenn *Jwe konnincklike moghestat* gnade den suluighenn nen ghehor mochte gheuen szolanghe dat eyn coppman vor *Jwer konnincklyke moghestath* gnade moghe suluest erschynen vnde sick vor *Jwer konnincklyke moghestath* gnade eresz vnschuldighenn klaghensz enthschuldighenn desz wy *Jwer konnincklyke moghestath* gnade alsse ghehorsame vnderdanighe vnssesz kleynen vormoghensz in aller billichheit willenn erthoghenn vnde befalenn syn so wy vnsz desz tho *Jwer konnincklyke moghestath* gnade in aller luckselichlyker wol farth vnde heylsaminghe vnde langheme reygementh tho entholdennde beualenn ganz vorhapenn vorkostenn vnde vorlatenn. Ghescreuen in *Jwer konnincklike moghestat Bergen* des mandages na desz *Hillyghenn* lichamesz daghe anno xxix.

Olderlude der bargherfar tho Barghenn, *Jwer* hochwerdyghestenn konincklike moghestadt ghehorsame vnde willighe vnderghedane.

Utenpå: Dem jrluchtighestenn hochghebarenn furstenn vnde herenn herenn *Frederick* van *Gotsz* gnadenn *Dennemarkenn* der wende vnde **godtey* konninck erwelter konninck tho *Norweghenn* harlich tho *Sleswick Holsten Stormeren* vnde der *Dytmerschen* graue tho *Oldennborch* vnde *Delmenhorst* vnszen gnedigen gnedighenn herenn vruntlichgen ghescreuenn.

Hertug *Christiern*, rett arving til *Norge*, skriver til *Eske Bille* at han har fått vite at kongen har rettskrav i det herr *Vincens (Lunges)* skip som erkebiskopens svenner skal ha oppbragt til *Bergen*.¹ Derfor har han pålagt herr *Gunnar*, kannik i *Oslo*, å be erkebiskopen ta med seg skipet til *Oslo*. Hertugen ber *Eske* sende med skipet et fullmyndig bud som kan redegjøre for kongens krav, og han oversen-

der kong *Frederiks* brev til *Eske* om å sørge for kost til hertugen. Hertugen trenger så mye bergerfisk, spekk og annet som *Eske* kan unnvære, og vil dessuten ha tre-fire fat rhinskvin som kan skrives på kongens regnskap, og pelsverk. Om noen kjøpmenn i *Bergen* har tøyer til salg, skal *Eske* be dem dra til hertugen som vil betale kontant.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II A c, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

145. 20. juli 1529. Akershus.

Christiernn mett Guds naade rett arffwinge till Norge hertug vdi Slesuig Holsten Stormaren oc Dittmersken greffwe vdi Oldenburg oc Delmenhorst. Wor szønderlig gwnst tilforrn. Kiere *Eske* giffwe vii Etther *kierligenn* tilkiende att oss er till vittindis vorden att ther schall ligge ett aff her *Vincencius*² skib for *Bergen* som erchibispens swenne skulle haffue tagett frann hannom oc haffwe vii forfaret att hogborne fførste koning *Ff*rederick vore kiere herre ffader schall haffue nogen tiltall till *szamme* skib. Oc ther for haffue wii nu beffallett oss *elskelige* her *Gw*nder canick i *Opslo* att giffue erchibispens tilkiende att hand vill tage *samme* skib hid mett seg till oss *et cetera* betthindis Etther ther for *kierligenn* attJ ville lade ett Etthers fuldmyndige bud følge *samme* skib hid till oss att giffue oss tilkiende huadt tiltall oc retighed vii kunde haffue *haffue till *samme* skib paa vore kiere herre ffaders vegne *et cetera*. Kiere *Eske* sennde vii Etther oc nu vore kiere herre ffaders breff som hans naade Etther om vor vnderholding oc andenn deell tilschreffuit haffuer som I ytthermere leilighedenn vdi *samme* breff forfare kunde. Tha maa I vide att vii haffue her stoer bryst for fysk speck oc andenn fittallig [til]³ till vor vnderholding. Thij betthe vii Etther *kierligenn* attJ ville schicke oss mett for^{ne} her *Vincencius*⁴ skib then meste bergerfysk speck oc andenn fittallig huesz I mest affsted kunde komme oc i frann slottett kunde mest vmberø oc tesligist try eller fyre fad rynske vienn ther god er thij vii jngtett kunde her offuer komme och schriffue thett vdi vore kiere herre ffaders regnskab. Sameledis betthe vii Etther *kierligenn* attJ ville schicke oss nogen vild verck mord logis oc andre vild vore thett meste I become kunde. Tesligist betthe vii Etther och *kierligenn* att ther szom ther er noget kjøpmend vdi *Bergenn* som haffue flowell damask setteny eller andenn silcke stycker till kiøbs attJ tha ville lade thennom giffue tilkiende att the ville giffue thennom hid ther metth att selge for rede peninge. Tha schall thennom thetth redeligenn oc vell bettallis. Beviszer Etther her vtinden szom vii Etther fuldkomeligenn tiltro.

Thett ville vii vdi alle maade gunsteligen oc naadeligenn mett Etther forskylde oc bekiende. Beffallindis Etther Gudt. Schreffuit paa Aggerszhus sancte Margarete virginis dag aar *et cetera* mdxxix vnnder wortt signnett.

Manu *propria*.

Utenpå: Oss elskelige Eske Bilde høffuitzmannødt paa Bergennhusz.

¹ Kapringen omtales i DN IX nr. 632, 635, 642 og 652, XII nr. 451 og XIII nr. 533, 534, 549 (Eskes svar) og 557. - ² Med abbreviaturen som vanlig brukes for final *n*. - ³ Overstrøket p.g.a. blekkflekk. - ⁴ Som note 2.

Hertug *Christian* skriver til *Eske Bille* at han har gitt brevviseren *Arnt* snekker stevning mot kjøpmennene på *Bryggen* som noen år før overfalt ham og andre av kongens borgere. Derfor ber nå hertug *Christian Eske Bille* sørge for at ikke kjøpmennene gjør *Arnt* snekker noen overløst, slik man ellers kan frykte.

Original på papir i RA Oslo. Ett brevlukkende papirsegl.

146.

26. juli 1529.

Akershus.

Christiernn mett Guds naade rett arffwinge till Norge hertug vdi Slesuig Holsten Stormarnn oc Dittmerschenn greffue i Oldenburg *et cetera*. Wor szønnderlig gunst tilforrn. Kiere Eske maaY vide att vii nu haffue giffwitt thenne breffwisere *Anrntt snitkere vore steffning offuer kiøpmend paa Bryggenn for the nogenn aar siden¹ offuerffalle hannom oc nogle andre vor kiere herre ffaders borgere oc hand er befriectindis att samme kiøpmennød schulle ville falle hannom offuer oc giøre hannom nogen offuerlast. Thij betthe vii Etther kierligen att J ville paa vore vegne beskøtte oc beskerme hannom saa hannom jngenn offuerlast skeer i noyer maade. Ther giøre I oss sønderligenn till vilge mett. Beffallindis Etther Gudt. Schreffuit paa Aggershus mandagen nest effther *sancti Jacobi apostoli* dag aar *et cetera* mdxxix vnnder vort signnett.

Manu *propria*.

Utenpå: Oss elskelige Eske Bilde høffuitzmannødt paa Bergennhusz.

¹Over linjen med innføringstegn.

Lagmannen og borgerne i *Bergen* klager over skaden som skjedde dem da de tyske kjøpmennene og håndverkerne angrep og plyndret dem (særlig de som var født i *Skottland* eller på *Orknøyene*) natten mellom 8. og 9. november 1523, og setter opp fortegnelse over det som ble tatt fra dem: Tyskerne ranet privilegiene fra lagmannen og byrådet og ranet og fanget eller jaget *Jon Thommesson, Sander Jonsson, Gyda, Arnt snekkers enke, Jon Baxter, Jon Jonsson, Villem Nilsson, Anders Jonsson, Gjert bartskjær, lille Thommes* og hans kone *Dorte Thommesdatter, Peder Jonsson, Marle Thommesdatter, Duncans kone, og Margrete, »Copiens» kone*. De ranet også gods disse hadde i forvaring for *Villem slakter, Thommes jute i Karmsund, Berno Kock*, nordfaren *Jon Brynjolusson*, kongens kapell i *Fana*, (etter befaling fra *Jørgen skriver*), kirken (*Olauspenger*), *Bergen* by, *Haldor* i *Kjellvik*, *Herman Kampen, Peter Fris* og «*Striilandt*». *Mogens Sjursson* ble drept, en dreng forsvant og mange ble mishandlet. Fortegnelsen regner opp verdier for 41 826 danske mark med prisangivelser: Smykker av gull og sølv, penger, klede og klær, øl, vin, krydder, kaker, kjøtt, fisk og andre matvarer, salt og humle, huder og skinn, rustning og våpen, kopper, tinn og jern, sengetøy, dekketøy, husgeråd og innbo, bartskjærredskap og krambodsvare, talg, fjær, trelast, båter, seil, takkel, tau og anker.

To udaterte avskrifter (hefter uten segl) på papir i RA Oslo: a: Norske Samlinger, avd. 5, fasc. 8, nr. 12; b: RA's diplomsamling, papir, 1523, skadet av fuktighet, i omslag med notater til lensregnskap, nr. 148. Begge med samme hånd (Eske Billes skriver).

147. [Etter 26. juli 1529.]¹ [Bergen?]

²Thette effther^{ne} er wor clauge oc kierremaall paa hues woldt wrætt oc wskiell som wij effther^{ne} fattige mendt wor nadiste herris laugmandt oc menige thesligist hanss nadis borgere oc wndersotte her i Bergenn beclauge oss skielt war aar *et cetera* mdxxij aff the tydske kiøbmenndt paa Bryggenn. Sammeledis aff them paa Schomager streditt Schreddere streditt oc andre flere theris anhangere oc metfylgere wdj felig dag oc tiidt i wor nadiste herris kiøbstadt emodt wore priuileger oc friigheder somm wij² haffue hafft aff fyrste begyndelsze aff alle framffarne Danmarcis oc Norgis koninger oc indtiill thenn tiidt somm for^{ne} wore priuileger gotz oc peninge bleff oss weldeligenn fratagith *et cetera*.

Først beclauge wij efftherne laugmandt oc menige raadt her i Bergenn att oss bleff fratagitt aff forne tydske kiøbmenndt paa Bryggenn oc theris anhangere wore priuileger breff oc friighether somm wij haffde aff alle framffarne Danmarcis oc Norigis koninger aff fyrste begyndelsze oc indtiill thenn dag som for^{ne} opløb paa gick oc skiede.

Jtem nogle aff samme breff oc priuileger bleffue oss altingist borthe fore oc aldrig szidenn komme oss tiilhende igenn men nogle aff them

finge wij igen oc the wore bode paa schriffte oc jndszigle forderffuide som well mett thennem sielffue bewiszelig er.

³Jtem thett beclauger ieg Jon Thomesszønn att om nattenn emellom søndagen oc mondagen nest fore *sancti* Martinj dag aar *et cetera* mdxxij ther thett opløff skiede emellom the tydske kiøbmændt oc borgerne wdj Bergen bleff myne dørre om mytt natz tiidt først opslagen weldelige. Bleff ieg tha strax fangen oc szett indt i Kiøbmandz stwen paa Bryggen oc sziden myn hustru wddreffuen mett ith nøgitt barn oc bleff ther effther wdtagitt aff mytt huss som ieg will bestaae wedt myn eedt thette effther^{ne} godz aff for^{ne} tydske kiøbmændt oc theris metfylger.³

Først sølff som beløff⁴ offuer alt j woug sølff.
 Jtem guld først j^c lxxx rinske *gyldene* en guld kiede paa xvij rinske *gyldene* en signetis ring paa viij vngerske *gyldene* en ring giordt wdj⁵ en roszenkrantz paa vj rinske *gyldene* en ring paa iij nobell oc iij andre ringe huer paa iij rinske *gyldene* en ring som ieg kiøbte aff mester Hans oc ther wdj stoedt en enhyrning paa viij rinske *gyldene*.
 Jtem war ther paa ith korille bondt som wij pleyede att laane bruder xix guld ringe huer ring paa iij rinske *gyldene* oc war samme bondt met korille oc sølff szaa gott som lxx bergen *gyldene*.

Summa paa hues for^{ne} guld oc sølff ieg miste samme tiidt regnitt oc laugt huer lodt sølff for xxiiij *schilling* vngersk *gyldene* for *v marc* nobell for *x marc* oc rinsk *gylden* for iij *marc* er tiilhobe iij^m ij^c xlij *marc*.

Thette effther^{ne} bleff meg fratagitt wdj rede peninge win clæde kram oc anden kiøbmandz ware.

⁶Først wdj rede peninge iij^c *marc*.
 Jtem alle hande win fore xij^c *marc*.
 Jtem war myn kramboedt mett floill *dammask* hintze guldt kriidder oc alle hande kaastelig kramm saa godt somm iij^m *marc*.
 Jtem⁶ engilst ledisk oc alle hande clæde for vj^c *marc*.
 Jtem xx *tønner* szmør huer *tønne* xv *marc* er iij^c *marc*.
 Jtem ij^c *tønner* malt huer *tønne* iij *marc* v^c *marc*.
 Jtem xxvij deger saltede huder styckett ij *marc* er *summa* tiilhobe iij^cv *marc*.
 Jtem salt oc homble for ij^c *marc*.
 Jtem buckskindt gietskintd saudskintd kalskindt oc thørre huder fore iij^c *marc*.
 Jtem alle hande wildware fore lx *marc*.
 Jtem en seck mett skodsk wldt fore lxxv *marc*.

Jtem hielte wadmell fergiske wadmell oc fieder for	lxx marc.
Jtem iiij ^c tømmerstocke fore	j ^c lx marc.
Jtem v harnisk for	xxv marc.
Jtem skuder jachter baader anckere oc toug tiill ith skiib alt tiilhobe regnitt for	ij ^c marc.
Jtem ith skippundt engelst theenn for	j ^c xxj marc.
Jtem senge gryder oc kietle fore	j ^c x marc.
⁷ Jtem faalebordt kiister oc skaffue for	xxxvj marc.
Jtem hellig dages clæder gange clæder oc linnclæder for	iiij ^c xxx marc.

Jtem siildt lax mackrele raff recling gryn erffther bøner oc alle hande madware tiill winther kaast	lx marc.
Jtem mell oc brødt for	lxxv marc. ⁷
Jtem kiødt oc flesk for	lxxx marc.

Summarum paa hues for^{ne} sølff guldt peninge kløbmantz ware oc andett som meg for^{ne} Jon Thomesszønn bleff fratagitt aff the tydske kiøbmendt paa Bryggen oc aff for^{ne} theris anhangere jn anno mdxxi-ij alt regnitt wdj peninge beløber szeg tiilhobe xj^m iiij^c xljx marc.

Jtem beclauger ieg Jon Thomesszønn⁸ framdelis at myn hustrues broder Mogens Siordszønn⁹ som meg tienthe bleff samme natt ehiell slagen wdj mytt huss oc ligger end nw paa mordt oc ther effther bleff wdtagitt aff mytt huss som hannem tiilhørde godz fore ij^c marc.

¹⁰Thett beclauger ieg Sander Ionsszønn at samme for^{ne} natt bleff oc myne dørre weldeligen oplagen oc bleff ieg fangen tiill Kiøbmande stwen oc myn giest oc en myn swendt bleff ilde huggenn oc slagenn forderffuitt først i mytt huss oc szidenn i kirckenn oc ther tiill mynn hustru mett vj piger oc drenge wddriffne. Sidenn bleff meg fratagitt aff mytt huss somm ieg will bestaae wedt mynn eedt¹⁰ oc redelighet. Først ix^c xciiij lodt sølff somm loge wdj mytt skrin skab oc confenn¹¹ huert lodt xxiiij *schilling* er tiilhobe j^m x^c xxxjx marc. Jtem guldt oc rede peninge beløber seg paa iiij^c marc. Jtem clæde skorith oc wskorith saynn dobelt oc enn dobelt silcke settenj attskiillig farffue ther tiill arask dobelt oc enn dobelt beløber seg iiij^m iiij^c lxxij marc.

Jtem vadmell jslandsk fergiske oc hielte for	lxxxvij marc.
Jtem leritt oc alle hande krammerie for	v ^c marc.
Jtem v stycker vinn styckit xvij marc er	xc marc.
Jtem v ^c wouger roskiering for	j ^m marc.
Jtem raff recling fladfisk braadmadt oc lax for	j ^c marc.

Jtem j ^c pundt kaaper oc thienn for	iij ^c marc.
Jtem ottherskindt reffskind oc andenn wildware for	lx marc.
Jtem saltede huder oc skindt for	xxx marc.
Jtem talig bode szmeltet oc wsmeltett for	xxx marc.
¹² Jtem v skippundt ouste skippundit regnitt for vj marc er tiilhobe	xxx marc.
Jtem enn lest mell huer tønne iij marc beløber	xxxvj marc.
Jtem huedstene for	xx marc.
Jtem jernn paa beløber seg paa j ^c pundt for	xxx marc. ¹²
Jtem slachter somm war viij nødt xxx faaer gieder oc bucke for	lxiiij marc.
Jtem swinn bode slachet oc wslachet for	xij marc.
Jtem fetalge mell malt tystøll mølske grynn erffther bøner oc megit andit wdj fetalge som ieg icke benefne kændt for	ij ^c marc.
Jtem gange clæder linnclæder senge clæder dyner oc aaclæder for	ij ^c marc.
Jtem giorde the schade paa stuer winduer oc andenn huss i gardenn for	ij ^c marc.
Jtem ith skippundt trasszer ¹³ for	xx marc.
Jtem jachter baader tømmer oc bordt ther tiill mynn halffue partt wdj ith skiib somm bleff liggendis oc raadnitt thij att the bort toge ancker segell tackell oc tug somm ther tiilhørde beløber seg offuer alt	ij ^c marc.
Summarum paa huess somm meg for ^{ne} Sander Ionsszønn bleff fratagitt aff the tydske kiøbmendt paa Bryggenn somm ieg ¹⁴ wedt wisseligenn ¹⁴ op att regnne wedt mynn eedt och redelighet beløber szeg tiilhobe wdj peninge	ix ^m x ^c xx marc.
Jtem ther offuer ¹⁵ bleff meg oc fratagit myne register oc regenskab ¹⁶ effther huilche ieg schulle indmanett myn skyldt <i>et cetera</i> .	

¹⁷Thette bekiennes ieg Gyde Arntt snedkers effterleffuerske wedt mynn eedt oc beclauger att myne dørre bleffue omm natthenn weldeligen opslagne aff the tydske kiøbmendt paa Bryggenn oc theris metfylgere oc att meg bleff fratagitt thete effther^{ne} godz.

Først wdj guldt j^c rinsk *gyldene*.
 Jtem korille bondt ith mett forgylte stene for j^c bergen *gyldene* oc ij huert omm xx bergen *gyldene* er summa j^c v marc.

Jtem¹⁷ ij forgylte sølff belter¹⁸ bode paa xxvij lodt regnitt huertt lodt for ii marc beløber seg liiij marc.

Jtem iiii sølff belter huitt sølff alle paa j^c iiii lodt regnit huertt lodt for

ij marc er *summa* ij^c vj marc.
 Jtem iij sølff skaaler alle paa lxxiiij lodt for j^c xj marc.
 Jtem vj sølff stobe alle paa j^c xv lodt for ij^c xxiiij marc.
 Jtem ij hoffuitt sølff forgylte for lviiij marc.
 Jtem ith halsbondt forgylt omm xxx lodt for lx marc.
 Jtem iij kieder mett agnus Dej alle omm xlviij lodt er tiilhobe lxxij marc.
 Jtem iij dyszenn skieder regnitt huer paa iij lodt er j^c xliiij lodt beløber szeg i peninge ij^c xvj marc.
 Jtem ij forgylte skieder omm viij lodt for xvj marc.
 Jtem iij bratzer paa xxxij lodt for¹⁹ er xlviij marc.
²⁰Jtem iij kiortell spenner forgylte huertt omm viij lodt loddith ij marc er lxiiiij marc.²⁰
 Jtem ij bindicker oc ith ørneløff forgylt omm x lodt beløber seg xx marc.
²¹Jtem enn sølff bundenn daggert omm xvj lodt for xxiiij marc.
 Jtem ith forgylt stob omm xxix lodt for lviiij marc.
 Jtem enn bolle omm xxxviij lodt for liiij marc.
 Jtem enn kniffskiedt sølffbundenn vij knapper omm xxiiij lodt oc maller omm viij lodt xlviij marc.
 Jtem xvj guld ringe huer iij rinsk *gyldene* thenn ene bøde thenn andenn beløber seg i peninge ij^c xlij marc.
 Jtem wdj rede peninge vj^c bergen *gyldene*.²¹
 Jtem j lest szmør tønnenn xv marc beløber seg xc marc.
 Jtem ouste fore xl marc.
 Jtem ith husraadt somm er kaaper theenn senge mell malt fetalge oc all andenn smaa ware somm plege att ware i hus raadt ther tiill mynn gode kramboedt bestaer ieg szaa goedt att ware wedt mynn eedt somm vij^c marc oc endt ytthermere.
 Jtem enn guld kiede paa xiiij rinsk *gyldene* enn perle krantz paa v rinsk *gyldene* oc ith forgylt spenne omm v lodt sølff er tiilhobe lxviij marc.

Summarum paa hues somm meg for^{ne} Gyde²² Arntt snidkers efftherleffuerske bleff fratagitt aff for^{ne} tydske somm ieg wisseligenn wedt op att regnne wedt mynn eedt beløber szeg tiilhobe ij^m ij^c xxvj marc.

²³Jtem beclauger ieg Jon Bagster at ieg bleff wddreffuenn omm natte tiidt aff for^{ne} tydske kiøbmenndt aff mytt huss oc enn mynn pige bleff slagenn nedt fore enn trappe. Ther som ieg icke haffde røm-

mitt tha haffde ieg bleffuit ihiell slagen. Thesligist bekiendis ieg wedt mynn eedt att szidenn ieg war rømder bleff meg thette effther^{ne} fratagitt.²³

Først sølff ith belte paa xiiij lodt loddit ij *marc summa* xxj *marc.*

²⁴Jtem xiiij lodt forgyldt sølff wdj spenner loddit ij *marc* iiij *schilling* er tiilhobe xxxij *marc.*²⁴

Jtem enn tryggelodtskiedt for *v marc.*

Jtem wdj rede peninge *xxx marc.*

Jtem xiiij stycker skodsk clæde oc iij^c alne kirshey alle hande farffue ther tiill nyskorne clæder hoszer kiortler trøyer oc andre szmaa clæder att selge somm beløber szeg wdj peninge *iiij^c marc.*

Jtem krammerie saynn²⁵ hatther huffuer²⁵ kaarder kniffuer oc andett spetzery ther tiill enn packet tønne met hollendis leritt oc enn tønne mett andet blege leritt beløber seg tiilhobe *iiij^c marc.*

Jtem war²⁶ wdj mynn søeboedt x stycke mell oc malt wdj *stycke* godz viij tønner mell ij tønner grynn ij tønner peberkage slachter flesk fisk salt oc anditt szmaa fetalge somm ieg icke kandt op regne oc beløber seg *ij^c marc.*

Jtem mytt husholdt somm er kaaper theenn senge dyner hiwnder handclæder tystøll hamborger biir ther tiill kiister skrinne mett alle hande leretz clæder oc hues andenn dell somm hører tiill hushaldt somm beløber seg tiilhobe *j^c xxx marc.*

Jtem ij korille bondt thet ene mett v sølff stene begge for *ix marc.*

²⁷Jtem myne egne clæder oc enn mynn hustrues kiortell wore saa gode somm *lix marc.*

Jtem xv løbe szmør iij løbe talig oc iij løbe fieder for *xxxij marc.*

Jtem ith harnisk enn hellebaer ith swerdt enn staalbue oc enn malie kraffue for *xv marc.*

Summarum paa hues meg²⁷ for^{ne} Jonn Bagster bleff frataget aff the tydske kiøbmendt somm ieg wedt wisseligenn op att regnne wedt mynn eedt oc redelighet beløber szeg tiilhobe wdj rede peninge *xj^c xxvij marc.*

Thette beclauger ieg Jonn Ionnessønn att myne dørre bleffue samme nat²⁸ natt weldeligenn opslagne oc bekiendis ieg att thete effther^{ne} godz bleff meg frataget aff for^{ne} tydske kiøbmendt paa Bryggenn oc theris anzhangere.

Først clæde tuebrett oc ennbrett somm beløb seg paa *j^m marc.*

Jtem leritt blecth oc wblecth ther tiill alle hande krammerie somm beløb szeg paa *v^c marc.*

Jtem ij ^c wouger roskiering for	iiij ^c marc.
Jtem xxx lammeskindzfoder ottherskindt reffskinndt oc gobeskiindt somm beløber seg	j ^c xv marc.
²⁹ Jtem enn lest mell wdj thønne godz for	xxxvj marc.
Jtem j lest malt <i>stykke</i> godz for	xxxvj marc.
Jtem enn lest salt for	xxiiij marc.
Jtem ith skippundt homble	xx marc.
Jtem xij løbe talig oc xiiij løbe fieder huer løb ij marc	lij marc.
Jtem ix ²⁹ tønner tystøll oc vj tønner mølske somm ieg haffde redt tiill brølop	xlvj marc.
Jtem iiij skippundt ouste	xxviiij marc.
Jtem smør iij tønne vj løbe	l marc.
Jtem log wdj enn kiiste ix alne dobelt saynn ith <i>stykke</i> arask oc alle han- de krudder somm beløber seg paa	j ^c vij marc.
Jtem war swøfft wdj j alne floill roszenen nobell dobell ducather rinsk gyllenn for	j ^c marc.
Jtem wdj rede peninge	lxxv marc.
Jtem sølff forgylt oc huitt wdj belther skieder kieder bindicher oc spenner for	ij ^c xlviiij marc.
³⁰ Jtem skorne clæder gange clæder som skorne wore oc somm wij skulde lade skiere tiill brøllup beløber seg	iiij ^c 31.30
Jtem skorne clæder tiill att selge ³² hele hoszer halffue hoszer ³² trøyer oc andre clæder for	lxx marc.
Jtem hellig dagis clæder gange clæder somm skorne wore oc somm wij skulle lade skiere tiill brølop beløber seg	iiij ^c 33 marc.
Jtem duger handclæder lagenn skiorter szercker hoffuit duger oc alle hande linnclæder somm beløber seg paa	ij ^c xliij marc.
³⁴ Jtem dyner hoffuitt dyner aaclæder hiwnder oc alle hande szenge clæder for	xc marc.
Jtem fadt kanner bordisker oc alle hande theenn tiill boskab for	j ^c xx marc.
Jtem xxx pundt nytt kaapper for	xc marc.
Jtem kaapper somm ieg haffde tiill hussz nytte	xxxviiij marc.
Jtem iij tønner grynn enn tønne peberkage erffther bøner fiske ware oc andenn szmaa fetalge for	xl marc.
Jtem kaast slachhit oc wslachit bode tiill brølop och winther kaaest	j ^c marc. ³⁴
Jtem ij tønne lysze oc enn packe wadmell	xxij marc.
Jtem dyne waer szaa mөгit somm løber paa	xviiij marc.
Jtem huszraadt oc huss skade paa	lx marc.

Summarum paa hues *somm* meg for^{ne 35} Jon Ionnsszønn bleff fratagit aff for^{ne} tydske kiøbmendt *somm* ieg ³⁶wedt wisszeligenn³⁶ op att regne wedt mynn eedt oc redelighet beløber seg tiilhobe alt regnit vj peninge
 iii^m iij^c xxviii marc.

Jtem beclauger ieg Willomm Nielszønn att samme for^{ne} nat bleffue myne dørre weldeligenn opslagne aff for^{ne} tydske kiøbmendtd oc theris anhangere oc bleff meg tha fratagit thete effther^{ne} godz thet bekiendis ieg wedt mynn eedt.

³⁷Først krammerie leritt oc krudder for iij^c marc.
 Jtem clæde skoritt oc wskoritt *somm* beløber seg paa iij^c marc.
 Jtem wdj rede peninge j^c marc.
 Jtem l lodt sølff loddit ij marc er tiilhobe lxxv marc.
 Jtem xl wouger fisk for lxxx marc.
 Jtem ij engelotther oc enn ring pa ij rinsk gyldene for xviiij marc.
 Jtem enn amme rødt winn fore³⁸ oc j amme baster for xix marc.
 Jtem lx³⁷ hollender ouste huer vj schillinger er xxiiij marc.
 Jtem xxiiij pundt jern for ix marc.
 Jtem x pundt hamp for viij marc.
 Jtem mell malt flesk kiødt oc andenn fetalge for j^c marc.
 Jtem v løbe talig x marc.
 Jtem v tønner bradmadt for xv marc.
 Jtem v løbe szmør for x marc.
 Jtem kaapper oc theenn for xxxvj marc.
 Jtem senge cleder oc fieder for lx marc.

Summarum paa hues *somm* meg for^{ne} Willomm Niilszønn bleff fratagitt aff for^{ne} tydske kiøbmendt *somm* ieg wedt op att regne wedt mynn eedt oc redelighet beløber szeg tiilhobe j^m ij^c lxij marc.

³⁹Jtem thett beclauger ieg Anders Ionnsszønenn paa for^{ne} natt bleffue myne dørre opslagne oc szidenn bleff meg fratagith aff the tydske kiøbmendtd paa Bryggenn oc theris metfylogere thete effther^{ne}.

Først guldt lv rinsk gyldene oc iij guld ringe paa ix rinsk gyldene er summa ij^c xvj marc.
 Jtem xxxix lodt sølff er wdj peninge ljx marc.
 Jtem miste ieg wdj rede peninge lj marc.
 Jtem ith dysszenn brede boneth for xxiiij marc.³⁹
 Jtem mynn kramboedt mett leritt oc alle hande krammerie szaa goedt *somm* iij^c marc.
 Jtem clæde skoritt oc wskorith for iij^c marc.

Jtem j amme baster for	ix marc.
Jtem ij prydske kiister oc ij schab for	xx marc.
Jtem enn tønne lysze for	ix marc.
Jtem myt husraadt somm er fetalge kaapper theenn linncleder oc anden smaa ware ⁴⁰	xc marc.
Jtem ith fadt røtt winn ther tiill slacther somm ære v oxen xxx bucker oc faer oc ij tønner huede mell for	lxviiij marc.
Summarum paa hues somm meg for ^{ne} Anders Ionsszønn bleff fragitt aff for ^{ne} tydske kiøbmenndt somm ieg wedt wisse ligenn op att regnne wedt mynn eedt oc redelighet er	j ^m iiiij ^c marc.

⁴¹Thette beclauger ieg Gierdt bardskier att samme for^{ne} natt bleff myne dørre opslagne aff for^{ne} kiøbmendt oc theris metfylgerø oc bleff meg szidenn fragitt thette effther^{ne} gotz.

Førsth ith hundrøtt lodt sølff i belter stober oc skieder	ij ^c marc.
Jtem wdj guld oc rede peninge somm ieg haffde liggendis tiill kiømandz schab	iiij ^c marc.
Jtem ij lester lypst øll tønne iiiij marc viij tønner mell tønne iiij marc iiiij tønner grofft rugmell tønne ij marc iiiij stycker malt styckit vj marc	ij ^c ij marc.
Jtem ⁴¹ xxx wouger roskiering for	lx marc.
Jtem xxv saltede huder styckit ij marc	xxxviij marc.
Jtem v oxer styckit vj marc er	xxx marc.
Jtem saltede bucke oc giedher xv stycker	x marc.
Jtem iiij fede svinn	xij marc.
Jtem enn tønne ædicke enn tønne grynn j lest salt enn tønne liuss vj løbe szmør enn tønne løg alt tiilhobe for	xxxvj marc.
Jtem bleff mynn broder meg oc mytt folch fragitt ⁴² somm kaastede	j ^c marc.

Jtem mynn regensschabs bog haffue⁴³ oc fra meg tagitt paa j^c marc oc mere effther huilchen the haffue sidenn indmanith oc indkraftt mynn skyldt oc arbetz løenn.

Jtem mytt bardskier redskab wdj beckenn kietle kniffue mett alle ⁴⁴ jnstrumentt somm barskier tilhør somm stodt meg	j ^c marc.
Jtem mytt husraadt somm er kaapper theenn senghe och brende wedt	lxxxiiiij marc.

⁴⁵Jtem hussze skade somm the haffue giort oc sønder slagit windue bencke støber skorstenn kackell offuenn conthoir schab oc anditt beløber seg

Summarum paa hues meg for^{ne} Gierdt bardskier bleff fragitt aff

for^{ne} tydske somm ieg wisseligenn wedt op att regnne wedt mynn eedt
oc redelighet er tiilhobe j^m iij^c xxj marc.⁴⁵

Jtem thett beclauger ieg Dorethe Thomiss dotther lille Thomessis
efftherleffuerske att mynn bonde⁴⁶ oc ieg bleffue wddreffne aff wor
huss samme for^{ne} natt oc enn dreng somm tiente oss samme tiidt huil-
chenn ieg aldrig saae sidenn oc sidenn bleff mynn moder twee
reiszer oc ieg somm war swang mett barnn enn reisze wdj mytt huss
slagne oc ilde mett farenn oc bleff tha thette effther^{ne} godz ⁴⁷meg
fratagitt⁴⁷.

Først guldt somm log wdj enn pung vj frantz kroner xx rinsk gyldene
oc iij riinge paa xvij rinsk gyldene j^c xxix marc.

Jtem sølff j^c xxx lodt loddit ij marc er ij^c xlv marc.

Jtem floill saynn arask oc sardug somm løber paa ij^c xvij marc.

Jtem clæde oc lerith packet oc wpackett for vj^c xxxvij marc.⁴⁸

Jtem brede bonnetther dobelde huffuer bussze huffuer blaae huffuer
oc sworte huffuer met lapper ther tiill silcke garnn kniffue oc andenn
smaakramm for iij^c xxv marc.⁴⁹

Jtem eneste szpeger oc krudder for ij^c xxxvij marc.

Jtem winn mell malt smør oc talig ij^c xxv marc.

⁵⁰Jtem husraadt kaapper theenn gange clæder senge flesk kiødt fisk
oc andenn spisning for ij^c xxxij marc.

Jtem wdj rede peninge j^c xij marc.

Jtem huitt foder saa gott somm xv marc.

Summarum paa hues for^{ne} somm ieg wisseligenn wedt op att regne
wedt mynn eedt er ij^m iij^c xxv marc.⁵⁰

Thett beclauger ieg Peder Ionnszønn att samme for^{ne} nat bleff
myne dørre opslagne motthe ieg rømme myt huss oc indt i Kaarss
kircke oc bleff ieg ther fangenn oc slagenn kindheste oc øxehammers
hug oc sammeledis bleff tha aff meg tagenn mynn kiortell oc bleff si-
denn fra meg tagit aff mytt huss thette effther^{ne} godz aff for^{ne} tydske
et cetera.

Først guldt x rinsk gyldene iij engelotther oc ij roszennobel somm be-
løber seg tiilhobe lxvij marc.

Jtem xliij lodt huitt sølff oc v lodt forgylt sølff er tiilhobe lxxvj marc.

Jtem perler for x marc.

⁵¹Jtem clede først xv stycker huert stycke l marc ij stycker huert omm
xxx marc ij stycker huert omm xxv marc iij^c alenn kirshey alenn viij
schilling iij stycker engelst kirshey huert omm xv marc iij^c alenn ledsk

alnenn xxvj *schilling* xxij par hoszer skorne huert par omm ij *marc* for wdenn anditt clede *somm* ieg haffde i schreddere bodenn skoritt oc wskoritt *somm* løb paa lx *marc* beløber seg tiilhobe j^m j^c xxvj *marc*. Jtem ith deger oxer huder v deger buckskindt xij dysszenn sømmske skindt iiij lammskindz foder er tiilhobe lxxij *marc*.⁵¹

Jtem iij tønner homble ij tønner salt xx wouger roskiering viij løbe szmør vj løbe fieder v løbe talig lxxxvij *marc*.

Jtem mynn krammboedt mett leritt spetzerij oc alle hande kramm ij^c vj *marc*.

Jtem wdj rede peninge som worē i huszet oc i mynn taske lxxij *marc*.

Jtem myne gangeclæder saa gode *somm* j^c v *marc*.

Jtem husraadt *somm* er kaapper theenn senge aaclede lagenn duge handeclæder skiorter hoffuit duge ij tønner øll v tønner mwngadt iiij tønner mell iij oxekroppe beløber seg alt tiilhobe ij^c xvij *marc*.

Summarum paa hues *somm* meg Peder Ionsszønn bleff fratagit aff for^{ne} tydske kiøbmendt *somm* ieg wisszeligenn wedt op att regne wedt mynn eedt oc redelighet er tiilhobe ij^m xxxj *marc*.⁵²

⁵³Jtem thet beclauger ieg Maritte Thomisdotther Donckins hustrw att samme natt bleff myne dørre oc opslagne aff for^{ne} tydske kiøbmenndt oc schomagere *et cetera* wdj mynn bondis frawerelse oc bleff ieg op iagenn nøgenn aff mynn seng. Tha stoed ieg nøgenn for Hans Brandt oc atspurde hannem huor fore hann opslo mynn dør effther thij mynn bonde war ingenn schotte. Tha swarit hann meg szaa att ieg skulle thett att nyde thett mynn bonde war paa Liiste att kiøbe huder. Tha for^{ne} mynn bonde fich spurtt synn oc mynn schade oc forderff kunde ieg hannem aldrig sidenn opspørge eller finde *et cetera*. Oc bleff meg samme tiidt fratagit:

Først wdj rede peninge j^c *marc*.

Jtem⁵³ wdj kramm oc leritt j^c *marc*.

Thett beclauger ieg Margrette Copiens hustru oc bekiendis wedt mynn eedt att meg bleff fratagitt aff for^{ne} tydske kiøbmendt oc theris anhangere før mynn bonde døde thette effther^{ne} godz.

Først xxix lodt huitt sølff oc vj lodt forgylt⁵⁴ sølff er *summa* liij *marc*.

Jtem enn amme rommanj oc enn amme rødt winn xxv *marc*.

Jtem lerit oc anditt krammerie for iiij^c *marc*.

Jtem j lest bradmadt tønne iij *marc* oc ⁵⁵iiij tønne⁵⁵ spech tønne ix *marc* er *summa* xlix *marc*.

⁵⁶Jtem ith stycke deffuenther ith stycke wareclæde xxj *marc*.

Jtem enn *tønne* mørkage ij *tønner* peberkage for xxviiij marc.
 Jtem husraadt *somm* er senge slachter flesk mell malt szmør fieder oc
 andenn fetalge for lxxxviiij marc.

Summarum paa hues *somm* meg for^{ne} Margrette bleff fratagitt aff
 the tydske kiøbmendt før mynn bonde døde *somm* ieg wisseligenn
 wedt op att regzne wedt myn eedt er tiilhobe v^c vj marc.⁵⁶

Jtem aff thette for^{ne} gotz effther for^{ne} Copienn tiilkommer kongelige
mayestat wor nadiste herre halff partenn.

Jtem thet bekiendis ieg Jonn Thomesszønn att paa samme tiidt bleff
 Willomm slachter fratagit godz *somm* beløber seg paa iiij^c marc hu-
 ilchet ieg beclauger oc wiill bestaae wed mynn eedt oc redelighet.

⁵⁷*Summarum* pa alt forscreffne som taget er fra borgerne vtj Ber-
 gen lagt vtj pendge som forstaer skreffuit beløber sig

xxxviiij^m j^c xliij marc viij schilling.⁵⁷

⁵⁸Gieme godz fore andre⁵⁸

⁵⁹Thette effther^{ne} godz haffde wij for^{ne} wdj wor forwaring oc
 giemme *somm* paa for^{ne} tiidt oc bleff wdtagit aff wore husze oc hem-
 mell mett thett *somm* oss sielffue tiilhørde.

Jtem haffde ieg Jonn Thomesszønn att forware for Thomes iude i
 Karswndt ith sølff belthe paa l lodt sølff oc ith anditt sølff belthe paa
 xviiij lodt sølff *et cetera*.

Haffde oc ieg att giemme for mynn søster ith forgylt belthe paa xxiiij
 lodt sølff oc vj skieder ith kaarss meth enn kiede oc ij guld ringe.

Jtem iij stycker guld vj forgylte spenner hues *somm* mere war endt
 thette beløber seg kunde the sielffue ytthermere giøre ther rede fore nar
 som the tiilstede komme.⁵⁹

Haffde ieg Gyde Arnt snedkers effterleffuerske tiill giemzell att
 forware for enn hollender heder Berno Kock enn kalch oc enn disk oc
 ther tiill enn *tønne* kramm.

Haffde ieg oc szaa att giemme for enn nordfaer heder Jonn Brynels-
 szønn ith skrinn *somm* war wdj ith dysszenn skieder oc ther tiill vj^c
 bergen *gyldene*. Nar *somm* the sielffue tiilstede komme tha wide the
 ytthermere att giøre ther rede fore *et cetera*.

⁶⁰Jtem haffde ieg effther^{ne} Dorothe Thomesdotther wdj forwaring
 then tiidt mynn bonde leffde *somm* oc paa for^{ne} tiidt bleff mett mytt
 godz weldeligenn wdtagitt aff mytt huss.

Først *somm* mynn bonde lille Thomes haffde i forwaring effther
 Jørgenn scriffuers beffaling oc tiilhørde wor nadiste herris capell i

Fane ijj^c bergen gyldene.
 Jtem *sancte* Oluffs pæninge somm the toge wdj enn swartt kiiste wore
xxx rinsk gyldene.⁶⁰
 Jtem haffde hann oc ⁶¹att forware⁶¹ aff byess peninge somm menige
 raadt witttherligt er wedt iij^c marc oc ther aff haffde hann wdgiffuitt
 effther hans regenschabs lydelse ijj^c xvij bergen gyldene.
 Haffde⁶² hann szisze pæninge somm drog tiill j^c marc.
 Haffde⁶³ hann att giemme for Haldor i Kielwig iij^c marc.
 Jtem haffde hann att gieme for enn nordfaer lx marc.
 Jtem somm tilhørde Hermenn Kampenn ith foder oc ith hoffuit sølff
 saa gott somm xxxv marc.
 Jtem somm tiilhørde enn hollender Pether Friiss vij par harnisk mett
 arm skinner.
 Jtem endt somm tiilhørde enn hollender j lest øll fore hues the ytther-
 mere wide att giøre rede fore nar the sielffue tiilstede komme.
⁶⁴Jtem haffde jeg Hans Wock att giemme for Striilandt somm paa
 for^{ne} tiidt bleff meg⁶⁵ fragatt gotz paa iij^c xxxij marc. Hues thett er
 wedt hann ytthermere att giøre rede fore nar hann tiilstede
 kommer.⁶⁴

⁶⁶Summarum offuer alt for^{ne} godts regnit wdj danske peninge er
 xlj^m viij^c xxvj marck danske.⁶⁶

Utenpå a's omslag, med samtidig hånd: Register paa hwess clauge-
 maall och godz somm wor nadiste herris borgerø j Bergenn meest haf-
 fue. Under dette, med rødkritt (og attenhundretalls etterlikning av eldre
 skrift?): Wdskikket af H. Eske Bilde an. 1530. Vid. inter Acta ejus
 anni sub P.l. Utenpå b's omslag med samtidig hånd: [... ? ...] som [... 20
 ...] fraatagith schotther [... 20 ...]

¹Arent snekker er i live 26. juli 1529 (nr. 146), død når denne fortegnelsen
 settes opp. Den kan ha vært vedlagt DN XIII nr. 568 av 17. februar 1530 som
 omtaler en slik fortegnelse. Brev om sakens videre gang i DN VI nr. 707, 711,
 712, 721, VIII nr. 643, XI nr. 561, 587. Vitneopptak til herredagen i Oslo som-
 meren 1529 (? DN XIII nr. 526). Se og nr. 129 her. - ²⁻²b: Skadet men delvis
 leselig. - ³⁻³b: Skadet men delvis leselig. - ⁴b: beløb seg. - ⁵b: i. - ⁶⁻⁶b: Skadet
 men delvis leselig. - ⁷⁻⁷b: Skadet men delvis leselig. - ⁸b: Utelatt. - ⁹b: Syur-
 tssønn. - ¹⁰⁻¹⁰b: Skadet men delvis leselig. - ¹¹b: confartt. - ¹²⁻¹²b: Skadet
 men delvis leselig. - ¹³b: trosszer. ¹⁴⁻¹⁴b: Omvendt ordfølge. - ¹⁵b: wdoffuer.
 - ¹⁶b: regenn och regenschab. - ¹⁷⁻¹⁷b: Skadet men delvis leselig. - ¹⁸b:
 Etterfølgende huitt sølff er overstrøket. - ¹⁹a: overstrøket. - ²⁰⁻²⁰Bare i b. -
²¹⁻²¹b: Skadet men delvis leselig. - ²²b: Giøde. - ²³⁻²³b: Skadet men delvis

leselig. - ²⁴⁻²⁴b: Utelatt. - ²⁵⁻²⁵b: Omvendt ordfølge. - ²⁶b: Utelatt. - ²⁷⁻²⁷b: Skadet men delvis leselig. - ²⁸I a, overstrøket. - ²⁹⁻²⁹b: Skadet men delvis leselig. - ³⁰⁻³⁰I b, overstrøket. - ³¹j er kanskje overskrevet med j. - ³²⁻³²b: *helt hrosser halhrosser*. - ³³b: ij^c xliij. - ³⁴⁻³⁴b: Skadet men delvis leselig. - ³⁵b: Utelatt. - ³⁶⁻³⁶b: Omvendt ordfølge. - ³⁷⁻³⁷b: Skadet men delvis leselig. - ³⁸I b, overstrøket. - ³⁹⁻³⁹b: Skadet men delvis leselig. - ⁴⁰b: *ware tilføyd over linjen og det følgende clæder oc andenn smoware overstrøket*. - ⁴¹⁻⁴¹b: Skadet men delvis leselig. - ⁴²I b følger alle *woræ clæder*. - ⁴³b: *haffue the*. - ⁴⁴b: *alle andre*. - ⁴⁵⁻⁴⁵b: Skadet men delvis leselig. - ⁴⁶b: Utelatt. - ⁴⁷⁻⁴⁷b: *fra meg tagt*. - ⁴⁸b: vj^c xxxvi *marc*. - ⁴⁹b: iij^c xxv *marc*. - ⁵⁰⁻⁵⁰b: Skadet men delvis leselig. - ⁵¹⁻⁵¹b: Skadet men delvis leselig. - ⁵²b: ij^m xxxjx *marc* med siste x nesten uleselig (utskrapt?). - ⁵³⁻⁵³b: Skadet men delvis leselig. - ⁵⁴b: *huitt*. - ⁵⁵⁻⁵⁵b: Skrevet to ganger. - ⁵⁶⁻⁵⁶b: Skadet men delvis leselig. - ⁵⁷⁻⁵⁷Under i a med annen samtidig skrift, ikke i b. - ⁵⁸⁻⁵⁸Ikke i b. - ⁵⁹⁻⁵⁹b: Skadet men delvis leselig. - ⁶⁰⁻⁶⁰b: Skadet men delvis leselig. - ⁶¹⁻⁶¹b: i *forwaring*. - ⁶²b: *Jtøm haffde*. - ⁶³b: *Jtøm haffde*. - ⁶⁴⁻⁶⁴b: Skadet men delvis leselig. - ⁶⁵a: *Over li:jen*. - ⁶⁶⁻⁶⁶Bare i b.

Notater til (lens)regnskap (fra *Bergen*).

Original på papir, brukt til omslag om versjon b av klagen og listen over tap etter plyndringen i Bergen 8. - 9. desember 1523 (nr. 147) i RA Oslo.

148. [Omkring 26. juli 1529?] ¹ [Bergen?]

Jndtegtt paa kallskindt.

Behollenndis fra regenskaff

viiij skind.

1-16	16	
20	16	
132	16	
	16	80
	16	80
	16	80
	80	80
	320	

Jndtegt paa faar och lamskindt.

Behollenndis fraa regenskaff

iij deger iij skindt.

Vd giffuidt.

Anduorid iegh Jacob skreddere iij sømske skingh ²somm komm tiill Tørbyøns hoszer².

Anduorid iegh Tunnik Hanszenn j skingh tiill skørt och flanker.

Jndtegt paa it stycke iernstang.

Behollenndis fraa siste regenskaff j stycke jernstang.

Jndtegt paa høgarns lerrit.

Behollenndis fraa siste regenskaff vj alne.

*Jndteg paa boigarns lerrit.

Behollenndis fraa siste regenskaff

xij alne j korthet.

Købte Eskild aff Marine Fallentinns y Malmø

lxijj alne.

*Szuma.

Vdgift

Fick Jacop skredder tiill *trøyeføer til suenne

xxvj alne.

Fick lilde Jens till ij skiorter

iiij alne.

Løb same lerrit ind ther thet blegtis

ijj alne.

End anttuorde jeg Iacop skreddere som komm till Thomis enn leer

trøye och till Niels Friis j trøye

x alne.

³Jndtegtt paa køckenfett.

Er komenn effther mad somm er søid y klosterit iij *fierdinger*.³

Jndtegt aff tanthey

Købt for pendinge j *tønne*.

¹Datert etter brevet det har vært omslag om og etter omtalen av Eske (?Eskild) som har handelsforbindelser i Malmø, men kan etter skriften godt være yngre. En Jakob skredder i Bergen nevnes i år 1570 (DN VI nr. 805). –

²⁻²Tilføyd med annet blekk. – ³⁻³Overstrøket.

Mogens Gyldenstjerne, ridder (og høvedsmann på *Akershus*), skriver til *Eske Bille* om noen kongebrev han oversender, klager over forholdene, og ber ham legge ut tjue eller tretti mark til fisk og sende ham dersom noen småskip skal til de egner.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett segl. Trykt i Marquard: Breve I s. 12-13.

149.

2. september 1529.

Oslo.

Wenlig helssen altid k[erli]gen forsent met Vor Herre. Kere Eske fadersiistersøn oc siinderlig gode venn bettacker ieg Etter kerligen oc gerne for alt got som I mig altiid i mange made beuyst haffue. Kere

Eske maI vyde at her er kommen nogen breffue som kwngelige maiestat Etter tyl skykker. Tenom sender ieg Etter. Ter forfar I vel selluf hans nads vylig vdaf. Oc mae I vyd at hærttug Karstenn vore samme breffue begerendes oc¹ vylt see tenom. Oc sende her Henricke Krwmedyge hanom tenom. Oc troer ieg icke andet enn ty ere offuerseet ty² ty hand hafde tenom vel i tu netter hos seg. Syden bleffue ty meg offuer anttuordet. Haffue I ter nogen feil pa sa tør I icke mystencke meg her vdy. Kere Eske om ald verelssse som teth seg here begyffuer teth har her Henrick vel skreffuet Etter huorledis tenne gode herre hyth komen er. Oc som teth seg nw begyffuer met myn verelssse teth kand ieg Etter icke tyl fulle skryffue. I ma loffuet tenn euyge Gud at teth er Etter icke pa komen som meg nw vederfares. Ters syndh stander møget i tenne egen. Nw er teth sa saare vdblotteth her atter er huercken pa sloth eller skyf at menn nw søger alle ty rad menn kand tencke sa menn kwne bekomme sa møgen fyttaly oc komme ned til Danmarc met. Kere vor ieg alderig sa belad som ieg er nw. Meg ganges [ef] ter al [d] [m] yn velfart oc ter er her Henrick en god hielper tyl oc sa snart hand skal en self ingen tack for huerffue i fremtyden. Oc ter som ieg icke ladet for Etters schiild ieg skulle tencke tyl met oc bettalle i nar ieg kwnde. Doch vyl ieg lade aldyng fare for Etters skiild. Ieg vyl icke gøre teth som ieg skulle for tørne Etter met eller Etters venner som meg møgeth got beuyst haffue. Doch beder ieg Etter gerne at I icke fortенcke meg at ieg sa iiderligen gyffuer Etter myn menyng tyl kende. Kere har ieg hørt at her Henrick har skryffueth efter Soffuye. Er hunn icke enn komen hyth. Kere Eske om ter vor nogen sma skyf som vylle i tenne egen I vylle haffue forlagth meg met xx eller xxx marc tyl fysk oc sent meg. Ieg vyl bettalle Etter met pendency eller vore hues Etters gandyng best er. Kere Eske forlader megeth at ieg biuder sa drystyg tyl Etter. Ieg vyl alltyd gerne gøre for Etter hues Etter tyl vylig er som *som ieg Etter plychtig er ter tør I icke thuiffuelle pa. Hafde ieg vel møgeth at scryffue tiil nw vyl legligheten icke sa føge seg tyl tenne tyd. Kere Eske er her noget i tenne egen som iegh kand for ha [...] Etter [...] ten I vyde ath bruge meg vdy sa rader oc biuder altiid offuer meg som Etter bør. Sk[ulle I] aldt[iid] beffynde meg gans goduylligen met alt teth i myn macht er teth kende Gud *aldmegestygeste tenn ieg Etter met ald velfart euyndeligen beffalle. Datum Oslo met hast ten 2 dag september ar 1529.

Mogens Gyldenstern ritte.

Utenpå: Erlig oc velbiurdyg mand Eske Bylle høsmand pa Bergenhus synd kere fade [rsiistersøn] *kerligen* tylscreffuet.

Kong *Frederik* skriver til *Eske Bille*, takker for fisk og selspekk som han har levert *Henrik Skepping*, borger i *Lübeck*, på kongens vegne, og ber ham sende den lovede rav og rekling med sikkert bud. Kongen har ikke fått noen skjenk av falkefengeren, men ber *Eske* ramme hans beste i denne saken.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Spor etter ett brevlukkende segl.

150.

25. oktober 1529.

Gottorp.

Fredriich mett Guds nade Danmarkis wendis oc gottis koninng wdtuold koninng til Norge. Wor sønderlige gunst tiilfornn. Kiere Esge moJ wiide att wij finge hoss thenne Ether scriffuelsze I oss nu haffwe tiilscreffuet ett wederkendelsze [bre] ff aff Henrick Skeppinng borge-re i Lubeck att hann haffuer paa wore wegne annammett aff Ether budt enn lest fisk enn lest siellespeck oc iijj tønner øffrett somm I tidt skiickit haffde fore huilken Ether gode wilge wij Ether kerligenn take. Sameledis somm I scriffue atJ wille skiicke oss nogen raff oc regling tha bethe wij Ether kerligenn atIj thet wille gøre nar Ether stedis wissze budt. Oc somm I ythermere scriffue om thenn falkefenger om wij finge nogen skenck aff hannum tha moJ wiide att wij ingenn skenck finge aff hannum medenn ther somm Ether tyckis gott ware attIj paa wore wegne i sliig maade kwnde fange nogett aff hannum athIj tha ware ther wtij fortenckt oc i the maade oc andre wiide oc ramme wortt gaffn oc beste somm wij Ether fuldkomeligenn tiiltro oc engtett paa twiffle. Thet forshiille wij gerne. Beffalendis Ether Gud. Screffuit paa wortt slott Gottrup mandagenn nest ephther sanctj Seuerinj *episcopi* dag aar *et cetera* mdxxix vnder wortt signet.

Utenpå: Oss *elskelige* Esge Biille wor mann raad oc embesmannnd paa wortt slott Bergennhuss.

Kong *Frederik* skriver til *Eske Bille* som på grunn av herr *Vincens Lunges* restanser på regnskap og inventarium har måttet sette seg i 3 000 marks gjeld: *Eskes*

ønske om å legge *Vincens'* len under *Bergenhus*, kan kongen ikke gå med på, for *Vincens* har kongens brev og segl på dem. Men for at *Vincens* ikke skal forhale oppgjøret, har kongen skrevet til ham at om han ikke oppfyller sine forpliktelser innen 2. februar, vil *Jemtland* og *Sogn* bli lagt under *Bergenhus* til inventarium og regnskap er i orden. Kongen sender *Eske* kopi av dette brevet, likeså kopi av brev til biskopen i *Bergen* om domkirken, av brev til dekanen om inventarieret, og dessuten to brev til erkebiskopen med kopier og anbefalingsbrev¹ for *Eske* til erkebiskopen. *Eske* skal oversende til kongen den avgift erkebiskopen gir ham av lenene han har fått og lenene han har tatt fra *Vincens*, og han skal forhandle med erkebiskopen om *Vardøhus*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Rester av ett påtrykt brevlukkende segl.

151.

28. oktober 1529.

Gottorp.

[F]rii]deriich mett Guds na[de Danmarckis wendis] oc gottis koni[n]g wdtwold koni[n]g til [Norge]. Wor sønderlige gunst tiilfornn. Kere Esge somm I scriffue oss tiill att oss elskelige her Vincencius² Lunge enn nu ycke haffu[er] giortt thet jnventarium fyllest oc ycke heller giortt Ether rede fore thette aarss wpbørsell oc aff tolmen aff then første flode oc I ther fore ære kommenn wdtij iij^m mark gieldt oc ther fore raade oc begere ath wij wille legge the lenn her Wincencius³ haffuer tiill Bergenn egenn saa lenge hann gøre for^{ne} jnventarium oc regenskaff füllest tha moJ wiide att hann haffuer wore breff[ue] oc jndszege paa sliigge lenne oc wij thet saa wforwardett ycke gøre kwnde. Oc paa thet att for^{ne} her Vincen[cius] szeg ycke *forhede schall oc lenger siide mett for^{ne} jnventarium oc thette aarss wpbørszell mett tolmen aff thenn første flode haffue wij hannum ther om tiilscreffuit oc adtwarett mett wor scriffuelsze att ther somm hann thet ycke fuldgør jndenn kyndermissze tha kwnde w[ij] ycke anditt tiilgøre enn legge Jemptelannd oc Sogen tiill Bergenn egenn saa lenge hann gør for^{ne} *inentarium oc regenskaff fyllest som I sellfue forfare k[w]nde ythermere wor mening i thenn copie wij Ether s[en]de aff thet breff wij her Vincencius⁴ om the ærende oc flere tiilscreffuett haffue oc szende wij Ether ther hoss w[ore]] følgebreff tiill Iemptelannd oc Sogen. Sammetid szende wij Ether copie aff the breffue wij haff[ue] tiilscreffuit bispenn aff Bergenn om domkyrkenn [...] tiill degenn om thet jnventarium szom I selffue lelighedenn wtij for^{ne} copier ythermere forfare kwnde. Thesliigest skiicke wij Ether twende breffue tiill erkebiscopen oc ther hoss twende copier aff huert breff oc thet breff somm haffuer thette merke Ø wnderscreffuit paa spectan-

tenn hoss jngeszeglitt. *Thet* hører tiill ⁵*thet breff s⁵ thenn copie* som tegnet er m[et]t samme merke oc *thet* wtegnede *breff* oc thenn w[te]gnede *copie høre sammenn*. Huilkett *Ether tyckis gott [o]c raadeligt ware epter tiidens lelighedt moJ an[tw]ord[e]* erkebiscopen aff samme *breffue* oc *thet* andett forwnd. Oc hues affgiffit som erkebis-copen *Ether* antworder paa wore wegne aff the lenn hann haffuer i forlening oc aff the lenn hann haffuer aff⁶ fran⁷ her Vincencius⁸ athIj thenn wille skiicke oss selffue tiill hende oc ycke then andersteds wdtgiffue. Sammeledis szende wij *Ether* enn *credentze* tiill erkebis-copen om the ærende oc handell om Wordehuss oc andenn dell som I oss haffue ladett tiill bødett athIj wille handle met hannum. Saa bethe wij *Ether* kerligen atIj slaa *Ether* wtij sadann handell oc hues I kwnde wtij the maade oc *andre* wiide oc ramme wortt oc riigens gaffnn beste oc bestann atIj *thet gøre* som wij *Ether* fuldkomeligenn tiilltro oc engtit paa twiffle. *Thet* wile wij *keligenn oc *germe* mett *Ether* forschille oc bekiende. *Beffallendis* *Ether* Gudt. *Screffuitt* paa wortt slott Gottrup *sanctorum apostolorum* Simonis et Jude dag aar *et cetera* mdxxix, vnder wortt signett.

Utenpå: Oss *elskelige* Esge Biilde wor mannd raadt oc embesmannnd paa wort slot Bergenhuss.

¹DN IX nr. 647. - ²Med usedvanlig abbreviatur. - ³Som note 2. - ⁴Som note 2. - ⁵⁻⁵Overstrøket. - ⁶Overstrøket. - ⁷Over linjen. - ⁸Som note 2.

Herr *Vincens Lunge* skriver til herr *Eske Bille* at når *Eske* hadde latt sin skriver meddele at han ikke lenger kan tillate *Vincens'* fogd å bli i *Sogn* og vil overta lenet i samsvar med kongens brev, strider dette mot det tiårs lensbrevet kongen har gitt ham. Lenet kan bare fradømmes ham av *Norges* råd, slik *Vincens* selv, hans svigermor (fru *Inger*) og hans frende *Erik Ugerup* har meddelt *Eske* da de ba om at *Vincens* måtte få beholde lenet til han hadde talt med kongen. Når nå *Eske* vil nekte ham dette, ber han at han i det minste vil la sitt bud til *Sogn* vente til *Vincens* har tinget med almuen, skikket lov og rett og oppkrevet gjerden som almuen skal gjøre. På det tinget skal *Eskes* tjener lese kongens brev, og *Vincens* vil råde dem til å lyde *Eske*. *Vincens'* fogd skal da gi *Eskes* tjenere kronens visse rente for året, men *Vincens* ber om å få beholde sakefallet og restansene. Men *Apostelkirkens*, *Lungegårdens* og hans andre gods regner han med å få beholde, for kongebrevet sier ikke noe om det. *Vincens* ber *Eske* ta hensyn til hans sorg og skade og huske slektskapet. Selv skal han holde det de blir enige om og ikke la lese sitt brev på *Sogn* mot *Eskes*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

152.

1. februar 1530. Fru Ingers gård i Bergen.

Kere frenne som I gaffue meg forswar met min¹ Ethers skriffue-
re at I iche kwnne sthede mind foget lenger i Sogn at bliffue *et cetera*
och I iche trøsthe andet atgøre tillet enn anamme lenitt ind effter kon-
gelige *maiestat* skriffuelse endog at ieg hans nades høigmectighetz x
aarss forlenings breff haffwer po for^{nc} Sognn at thet iche i nogrer
mode forbyrde kand effter kongelige *maiestats* æigynn beseylde recess
Noriges rod edlinger oc menyge *ydbyggere gunsteligen giffwen oc for-
seigt met myndre myne leend bleff meg aff Noriges riges rod fran-
dømpthe huilchet ieg Ether ²oc [.]w[.]² selffwer oc so oc met mind
høstrues moder oc mind frenne Erich Vgerwp haffwer forstoo lade be-
gerendes met thennom myne lennd motthe vanammede bliffue oc ren-
then i arestering stoo so lenge ieg selffwer haffde kongelige *maiestats*³
til ordtz verith til huilchen ieg meg met⁴ aller første giffue ville. So
tha I meg forbenefde skwtzmoll iche ville nyde lade er ieg i thet aller
ringeste begerendes I ville for blotz forwantnyse Gutz retfferdighetz
och mind store modgangs skyld lade Ethers bud til Sognn so lenge for-
tøffue so lenge ieg selffwer tid ind met aller første drager po thet ieg mo
komme før end lenene meg fran tynges met almwen tiltals och skyche
selffwer huermand log och reth som seg verendes vnder mind befaling
kand seg aff noget myne vfforretthet i noget mode atbeclage haffue.
So och at ieg formidelst thend gerd som almwen imod meg atgøre i
acth haffwer mo end føye tid ther i lenit før ieg giffwer meg til feldtz
mind vnderholding haffue. Och acther ieg iche attinge effter gammel
sedwane vden tw ting til huilche menyge almwe komme skald oc po
samme ting skald Ethers tienere kongelige *maiestats* breff forlese lade
och ieg selffwer tha vil sye och rode almwen the skulle sware Ether eff-
ter kongelige høigmectighetz breffs lyelse och inghen andhen ind til so
lenge hans nades kongelige *maiestat* thennom ther om anderledes tilsigen-
des vorder. Ther met skald mind foget offwerantworde och leffrere Et-
hers tienere ald then vyse kronens renthe som hand i *iaar vppeborit
haffwer och enn nw hoss seg i lenit haffwendes er vndertaget hues sage-
fald vdsald eller gammel actherstade som ieg gerne selffwer beholle
villde⁵ vilde. Ther met skald mind foget met syne metfølgere gerne
viige Ethers tienere vdaff lenit me⁶ ther som I hannom ther ingeledes
liide ville. Mend Apostel kirches Lungergordtz oc andet mith eget
køffuegotz met tess ombosmand metffølgere renthe och rettighet for-
lader ieg meg ganskeiligen til I iche ville gøre meg noget forhyndring

po *thet kongelige maiestats* breff iche heller i *noger* mode formeldendes. Hiarte kere frenne andseer mind mangfoldig sorg veermod drøffuelse skade och forderffue som ieg besunderlige vdi *thette* aar ledit haffwer oc roder rammer oc viider mith beste for ald blotzforwantnisse skyld som vij huerander vdi forplictet ere. Jeg setther ald mind sagh vdi Ethers eigne hender *ganskeligen* forhobindes I mind skade och forderffue iche begerendes ere. Hues deel som forskreffuet stoor vil ieg po mind ære oc relighet fastelighen och trolighen holle Ether vden ald arg och liist i alle mode. Ey vil ieg heller *myne* breff som ieg aff *kongelige maiestat* po Sognn haffuer po *thenne* reyse mod Ethers breff forlese lade. Hiarte kere frenne *thette* forskreffne er Ether desmers io liideligt vskadeligt och forsuarligt i alle mode. Thii gøre for ald tro och loffue skyld som ieg fulkommelig til Ether setter oc skriffwer meg her vppo eth goth trøstigt oc behageligt andswar vppo. *Thet* forskyller ieg i alle erlige vprictige och tilbørlige mode ganske offuerbødeligen. Ether Gwd altit befaendes ewindeligh. Datum *et cetera* po mind moders gord i Bergen anno xxx kyndermøsse affthen.

Vincenssz Lunge met eighen handh.

Utenpå: Erlig velbyrde mand och strenge ritthere her Eske Bylle *et cetera et cetera* sind kere frenne *kerlighen*.

¹Overstrøket. - ²⁻²Overstrøket. - ³Siste s overstrøket. - ⁴Over linjen. - ⁵Overstrøket. - ⁶Overstrøket.

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* skriver til herr *Eske Bille* og takker for advarselen om et ventet fiendtlig angrep. Han har latt den gå videre til *Henning (Balhorn)* og andre av *Eskes* ombudsmenn og pålagt dem å stille vakt ved vetene. Biskopen ber *Eske* sørge for at at tiggerordensmedlemmene, særlig fransiskanerne, får leve og preke uhindret av lutheranere. Han har fått *Eskes* brev med (erkebiskopens kjøgemester) *Jon Teiste* om befalingen fra erkebiskopen om arven etter *Otte Holgersson*, men han kan ikke dra fra *Stavanger* slik sakene nå står.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av brev-lukkende segl.

153. [8. mars 1530.]¹ Stavanger.

Dei gracia episcopus stauangrensis Oscoldus. *Salutem plurimam.* Kare herre som Edher herdom scriffuer oss forwaringh for fiende som seg nw skule beredhe ath vile² arghe her in paa landet vaar nadigste

herris konungs Fredrics vnderstotte for hwilket oss alle Gud beskerme oc Norgis helie patroner. Er wy Edher storlige takke fore then foruarin [gh]. Haffue vy oc vnderuist Hæningh oc flere Eder vmbodzmen at the *her innen* haffue segh oc syth foruaret oc ath the legge almoghen fore disse vither oc vecth oppe holde som storlige ligger machth oppa besynerlige nw saa standandis. Gud giffwe almoghen wille trøslige bliffwe thy fiendes plegsydh er ath sige ath the acthe jnteth segh beuare men ten menighe man. Nw som Eder herdom veyt psalmisten sye nisi *Dominus* custodierit ciuitatem *et cetera*³ bedy wy møgit kerlige oc ødmykelige ath I vilde bestyrke cristendomens i Baren by besynerlige ware fatige [...] ⁴brødher sancti Francisci ordinis ath the matte obehyndret aff luteraner leffue oc haffue gudelige oc goth liffwerne effter deris regle vtuisen dør̄is predike s[to]l fry wthen noken ocristeligen fortalen som her hør̄is ter her til tyd⁵ myket bruket haffuer varet dess likest i Kors kirke. Jtem kare herre sculle thette breff fylt lagmannen. Nw fyng wy Eders breff med Jon Teyste pa then befalingh oss verdigste fader her erchiebiscop̄en til scriffuet haffuer om te her Ottis Holgerssøn barns *aff *et cetera*. Er tet oss nw ikke mwgeliget meden saa er stondendis at wy kunne giffue oss her aff som I vel wite kere herre wy are then forste her fore stranden som neder scule treke eller ryme f[...]ende oc er oss vnderuist at her Vincentius er aldellis ferdereyde. Kare myn her verdis ikke wile take oss thette til ogunst. Wile wy altid gerne gore tet Edher liwfft er. Hermed Eder met hustrv oc barn Gud befale [ndis]. Snarlike screffuet i Stauanger f[er]ia tertia proxima post dominicam Inuocauit.

Utenpå: Erligen oc velbyrdighen maan her Eske Bylle paa Bergershws sloth besittendis.

¹Omtalen av arven etter Otte Henrikssøn synes å peke på året 1530, jfr. A. Heise: Familien Rosenkrantz's Historie II (1882) s. 94-95, 152-53, og brevets superscriptio peker også på tidlig datering, jfr. nr. 163 note 1. - ²Over linjen. - ³Salme 126 (127). - ⁴Overstrøket. - ⁵Over linjen.

(Rentemesteren) *Anders Glob* skriver til *Eske Bille* og takker for tilsendt fisk og hvalspekk. Han har nå på kongens befaling dratt til Landskrona sammen med *Eskes* brevbærer *Mikkel van Brunsberg* og skaffet skip og fetalje til de folk *Eske* hadde bedt om. *Eske* bes sende skipet tilbake straks med fetalje og de to båtsmennene *Olav Bagge* og *Mats Kindinge*; den første skal ha lønn, den siste er styrmann og kongens egen tjener, og har fått lønn til *Mikkelsmess*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av påtrykt brevlukkende segl.

154. 8. mai 1530. Landskrona.

Wenlig helszen altiidt foreskreffuit met Wor Herre kierligen. Kiere Eske Bille besønderlig gode venn tacker ieg Ether fore Ether fisk oc hwallspeck oc alt annet goth somm I meg stedis bewiisd oc giorth haffue hwilcket ieg gerne foreskyldte vill thet stund ieg leffuer. Kiere Eske sich ieg wor keriste nadiste herris kongelige maiestatz breff oc skriffuelse met Michell van Brunsberch at ieg skulde flii skib oc fitallie till noget falk som I skreffuit oc begæret haffue aff hans nade. Tha strax som falcket komme till Køpnehaffnn drog ieg vdawer met for^{ne} Michel till Lantzkrone oc fliieth thennom skib ther fore wor nadiste herris peninge. Oc then fitalie somm the finge met thennom haffuer ieg allsammenn kjøpt fore rede peninge oc so haffuer ieg nw loffuit oc tilsgagt hannom som skibet tillhørde pa myn gade tro oc loffue at strax som knechtene kome fram till Bergen tha skall skiibet were ther ledig oc qwiitt strax at løbe till bagge igen oc haffue so megen fitalie som the kwnde borgeth met ind till Manddall bedendis Ether gerne atI thet so beskicke vele oc atI ther till giffue vele then ene botzmand som heder Oleff Bagge oc then anden som heder Mattis Kindinge then gamle mand som er styreman er wor nadiste herris egen tienere oc han haffuer footh all sin løn hwes hannom haffue skall till sanctj Michels dag. Jtem kiere Eske her ere engen ny tiender at skriffue Ether till andre end som Michell van Brwnsberg wed atsige Ether. Gud giffuit at ieg kwnde gøre Ether nogen tieniste her. Tha er thet so knap her at her er so goth som enteth at wpbare pa wor nadiste herris wegne. Oc er her allting so dyr her som thet weret haff[u]er¹ wdj hwndret aar. Kere Eske met thet første budt som nw strax her effter stedis till Bergen will ieg framdels skriffue Ether till om alle ærende. Ether her met then allmechtigste Gud beffallendis. Scriffuet i Landskrone dominica Iubilate mdxxx.

Anders Glob met egen hantschrift.

Utenpå: Erlig oc velbyrdug man Eske Bille kongelige maiestatz høffuitzman pa Bergenhuss sin sønderlige gode ven kerligen tilskreffuit thette breff.

¹Over linjen.

Kong *Frederik* skriver til *Eske Bille* om forliket mellom erkebiskop *Olav* og fru *Inger (Ottesdatter)* og herr *Vincens Lunge*. Kongen avslår å legge *Vårdøhus* under *Bergenhus*, ber *Eske* avkreve erkebiskopen det han har oppebåret av *Jemtland*, sende dronning *Sofie* det hun skal ha og føre resten til regnskap. Kongen tror ikke på ryktet om at erkebiskopen vil gå over til kong *Christiern*, og ber *Eske* ikke befatte seg med skipet erkebiskopen sender til *Bergen*, før han får kongens brev om det. Kongen har ingen innvendinger mot at *Eske* kommer ned til ham til sommeren, men ber ham sørge for at slottet blir tatt vel vare på.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Ett brevlukkende segl.

155. 13. mai 1530. Tønder slott.

Frederich mett Guds naade Danmarcks wenndis och gottis koning vdtuold koning till Norge hertug vdi Slesuigk *et cetera*. Wor sønnderlig gunst tilfornn. Kiere Eske som I schriffue oss till att werdugeste herre mett Gud her Oluff erchibiscop till Trundhiem ffrue Inngierd och her Vincencius¹ Lunge ere nu wennlig och well forligte omm huessz twedragt och wenighet szomm thennom emellom werett haffuer et *et cetera* tha tyckes oss thet ganndske well were at slig twe- dragt och twist thennom emellom er nederlagt och affstillett *et cetera*. Kiere Eske som I schriffue oss till omm Wordehussz at wii wille legge thet till wortt slott Bergennhussz tha giffue wii Etther kierligenn tilkiende at wii icke kunde komme ther till mett nu paa thenne tid. Sameledis somm I schriffue at for^{ne} erchibiscop Oluff giffuit Etther tilkiendne at huessz rennthe hand haffuer haffuer vppeboret aff Jempte lannd will hannd beholle inde hoss seg ind till nu sancti Hanns dag midtsomer nest komenndis tha sennde wii Etther nu wortt breff till erchibiscopenn at hannd skall antuorde Etther paa wore wegne huessz rennthe och vpbørsell som hannd vdaff for^{ne} Jempteland vppeboret haffuer *et cetera* atI ther for wille thet anname till Etther omm Etther saa tyckis godt och raadeligt were paa wore wegne och atI schicke hogbornne fførstinne ffrue Sophia worø kiere hustru huessz hinde ther aff bør och huessz ther offuer bliffuer thet schriffuer vdi Etthers regnnskab *et cetera*. Tesligist somm I schriffue erchibispenns vnndskylding omm thet rygte somm hannom skall paa henge at hannd skulle wille giffue seg frann oss och till wore obennbare fiende hogbornne første koning Chrestiernn tha ere oss well sligt rygte for komett medenn wii haffue dog aldri satt nogenn troo eller loffue till sligt rygthe som wii och haffue schreffuit erchibispenn ther till omm. Somm I och schriffue oss till omm thedt skib att erchi-

bispenn will lade liøbe *thet* ind for Bergenn tha betthe wii Etther kierlignenn atJ ingthet befatte eller beware Etther mett samme skib førre end I ytthermere fannge wor schriffuelsze ther omm. Sameledis szomm I schriffue oss till atJ agtede vdj thenne sommer att giffue Etther hid neder till oss tha ere wij ther ganndske well mett till frids dog szaa atJ foruarer slottet szomm I wide oss riigett och Etther selff magt paa ligger. Wider och ramer wortt gaffnn och beste vdj alle maade som wij Etther fuldkomeligenn tiltro. *Thet* wille wii vdi alle maade *kerligenn* mett Etther forskylde och bekiennde. Befalindis Etther Gud. Schreffuit paa wortt slott Tundern ffredagenn nest effther sönndagen Iubilate aar *et cetera* mdxxx vnnder wortt signet.

Utenpå: Oss *elskelige* Eske Bilde wor mannd raad och embitzmand paa wortt slott Bergennhussz.

¹Med abbreviatur for *n*.

Kong *Frederik* skriver til *Eske Bille* og ber ham vente med å ta over herr *Vincens Lunges* len *Jemtland* og *Sogn*: *Vincens* har vært hos ham og bedt om å få lenene tilbake. Dette skal behandles på herredagen den 2. juli, og kongen ber *Eske* ikke oppebære noe av lenene til han får vite utfallet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Ett påtrykt papirsegl.

156. 18. mai 1530. Flensburg slott.

Frederich mett Guds naade Danmarcks wenndis och gottis koning vdtuold konning till Norge *et cetera*. Wor sönnderlig gunst tilfornn. Kiere Eske somm wij Etther tillfornn tilschreffuit haffue atI paa wore wegne skulle anname till Etther oss *elskelige* her *Vincencius*¹ Lunges ritters wor mand och raads leenn Iempteland och Sogenn och *ther* for sennde Etther wort følgebreff til bønnderne tha giffue wij Etther tilkiennde att for^{ne} her *Vincencius*² haffuer nu werett her hoss oss begerindis at hand motthe komme till samme sine leenn ighenn. Tha haffue wij *thet* vpsat ind till nu først almyndig *herre* dag somm stannde skall vdj wor stad Kiøpnehaffnn Wor ffrue dag visitationis nest komenndis. Thij betthe wij Etther *kerligen* atJ ingthet vpbere aff for^{ne} leenn medenn lade bliffue ³all renthenn³ hoss bønnderne standindis indtill for^{ne} herredag haffuer ennde och I ytther mere fannge wor

ær allen tiidh burtho ok thy kære *werdughe* fadher ok *herra* hafwa wy jngen til ath fly wthan til Gudh ok Jdhra nadhis mildhet. Alth Jdher nadhe wilie göra for Gudhz skuld ok *scrifwa* oss til hwadh wy skulom göra æller vppa slaa. Gud weet ath wy wilia gerna blifwa j klostrit ok halda Gudz thiænist æpther wore makt. Wy kunna blifwa *meth* fridh ok swa mykit som wy kunnom hafwa wora withorft aff. Kære *herre* neest Gudh j himerike ær nw wort høghæsta hop ok trøst til Jdhra nadhe. Kære *werdughe* fadher ok *herra* maa Jdher nadhe witha ath wy hafwa een godh messahakoll aff flogheel. Wm Jdher nadhe thækkæs ath kōpa *honom* tha skall han wara Jdhre nadhe til reedho. Wor biscop will gerna kōpa *honom* æn wy wilia hælzst vnna Jdher nadhe *honom* til kōpp. Kære *werdughe* fadher lathen oss faa Jdhra naadhe *scrifwilse meth theth* första bwdh hæær far j mellom. *Theth* ær alles wora kærlighen bōon ok godha tro til Jdhra nadhe. Hæær *meth* Jdhers nadhis liiff ok siæll befallandis Then helghe trefallighet jomfru Marie ok wore kære modher frw *sancte* Birgitte. *Scrifwat* j wort kloster Munkaliiff *sanctorum* Marcellini et Petri vnder wort jncigle.

Jak syster Anna Olaffsdotter *abbatissa* j Munkaliiff ok alt mith *conwent*.

Utenpå: Hedherlighom ok *werdughom* fadher ok *herra* byscop Olaff ærchebyscop j Nidharoos sændis mykit kærligha ok ødhmyukligha *thetta* breff.

¹Brevet kan ikke være senere enn fra dette året, for Munkeliv ble vinteren 1531 overdratt til biskopen (DN X nr. 628), men det kan være tidligere.

Kong *Frederik* skriver til *Eske Bille* at han igjen har forlent herr *Vincens Lunge* med *Jemtland* og *Sogn*, og ber *Eske* overdra *Vincens* lenene med det han har oppebåret, de 294 våger råskjær som *Eske* har mottatt fra *Vincens'* fogd på *Vårdøhus*, *Olav Isaksson*, og den fisken han har beslaglagt.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

158.

15. juli 1530.

Københavns
slott.

Ff*rederiich* mett Gudis nade Danmarckis wendis och gottis koning wtualdt koning *et cetera*. Wor sønderlig gunst tilfornn. Kere Esge

moe I wiide att oss *elskelige* her Vincentius Lunge riider wor mandt och raadtt haffuer nw fordragett szeg mett oss szaa wij haffue wndt hannum *Emtthelandt och Sognn egenn vtj forlenig. Saa bede wij Etheer kerligenn attJ egenn antworde hannum strax szamme for^{ne} lenn och hues renthe och anden dell szom I haffue wpboret aff samme lenn szydenn I thennum annamede och tesligist ther thry hundrett rosker sex woger mynder szom I annamede aff hans fogett Oluff Ysag-szenn paa Wordehuss och gøre hannum ther ingen ytthermere hynder paa. Sameledis attJ vplade hannum egenn thenn arest szom I haffue giordt paa hans fysk och lade hannum thenn følge wbehyndrett. Her till wij oss forlade och forskyllett gerne. Beffallindis Ether Gudt. Screfuit paa wortt slott Køpenhauffnn *sanctorum apostolorum* Diuisionis dag aar *et cetera* mdxxx wnder wortt signett.

Utenpå: Oss *elskelige* Esge Biilde wor mannd raadtt oc embesmannd paa wortt slott Bergenhuss.

Nils Clausson, lagmann i *Stavanger*, og 21 lagrettemenn i *Ryfylke* gjør kjent at *Henning Balhorn*, kongens fogd i *Fjordane* og *Karmsund*, førte fram for dem fangen *Alv Botolvsen* som var tiltalt for seksuell omgang med en ku. Retten påla *Alv* å gjøre sin undanførsel eller skaffe seg borgensmenn, men ingen ville da han ba om det. *Alvs* datter svor da at hun hadde sett ham begå forbrytelsen, og det samme gjorde vitnene *Torstein Alversson*, *Magdalena Torsteinsdatter* og *Jon* svenske. Etter dette tilsto *Alv*, og i samsvar med tilståelse og skrevet lov dømte retten *Alv* med liv og gods i fogdens hender. (Påtegning:) *Alv* ble brent.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter 17 segl trykt utenpå.

159.

27. juli 1530.

Hesby.

Ollum monnum theym som thette breff seer eller høyra bekendis wy efftherskreffne mend Niels Clawesson lagmand y Stawangher Syword Matzsson paa Taliæ Olaff Ewyndsson paa Nætzæ Olaff Godwensson paa Qwam Andhers paa Helle Ewynd paa Lerangher Staffen paa Salgærdh Helie paa Tonnelandh Olaff paa Bwstom Halger paa Mwsselandh Erick y Bwrganwygh Ion Gammelsson Anbiørn Gammelsson Reer Germwndsson Torger Tiarandsson Syuordh Hogesson Andhers Iogheresson Orm Hogesson Arne Endretsson Leff Halwordsson

Bordh Symonsson Andhers Tordhsson sworne lagrette mendh y Rye-
fylke *quedi* Guds oc syna kungerandis met *thette* wort offne breff ath
daghen nest ffore *sancte* Olaff affthen anno *Domini* mdxxx kom i rætte
ffor oss paa Hesby fforwmstigh swend Henyngh Balhornn wor kære-
ste nadighe herris kongis ffoghet y Ffiorene oc Karmswndh oc fførde
en fonghe fram som Alff Botolffson heyther om en sag som hannum
war till lagt om en koo at han skwille haffwe brwghet syn legoms loste
met. Spwrde wy tha for^{de} Alff Botolffsson om samme maall hwilket
han ingelwnde met *thet* fførste ville till staa hwilketh bwdhe wy han-
num tha at giøre syn vndhan førsell eller oc fly [s]egh borghens
mendh hwilket han oc¹ bad oc kune tha inghen ffaa. Geck tha ffram
hans dotter oc swor fwillan bogher eydh at hwn saa skyndbarlighe
hans werck. Geck tha fram tw skillrike vitne som saa hætthe Tosteyn
Aluersson oc Magdalen Tosteynss dotter oc bewysthe [s] amme ordh
som hwn sagdhe sworo oc fwillan bogher eydh sammeledis giorde oc
Ion swenske. Kom tha ffram for^{de} Alff Botolffson oc bekendis selff
syn gemynghe oc bad nadhe segh. Effther kendz gemyngher oc skreff-
wen lagh dømde wy tha hannum met liff oc gotz y [k]ongz ffoghet
hendher till fwillan reffzæn effther Noregz lagh. Till ythermere vyssu
oc sannyngh her om trøcke wy wore ingsegle nedhan ffor *thette* breff
som giort war aar oc dagh som forskreffw [e]t staar.

Utenpå med samtidig hånd: *Dom*m paa Alff Botulfson somm brend
bleff.

¹Over linjen.

Herr *Mogens Gyldenstjerne* (høvedsmann på *Akershus*) skriver til *Eske Bille* at han
oversender et brev fra kongen, og beretter at kongen har lovet ham de len under
Akershus som herr *Henrik Krummedike* hadde, så nær som *Brunla* og *Midsysla* som
Eske Bille skulle ha. Herr *Vincens (Lunge)* skal ha budt kongen store penger for
Bergenhus. Hvis *Eske* vil gi fra seg *Midsysla*, vil han gjerne overta dette lenet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter
segl trykt bakpå.

Trykt i Marquard I s. 17-18.

160. 26. august 1530. Bygholm.

Wennlig kierlig helsenn altiidt met Gud forsennndt. Kiere Esge
frende oc beszønnderlige gode venn tacker ieg *kierligenn* Ether for

altt gott som I mig bewiist haffue huis ieg altiidt gerne aff miin machth forschilde will somm ieg plictug er *et cetera*. Jtem sender ieg Ether wor naadigiste herris breff Ether tilschreeffuet som I well sielffue formerche kwnne hues ther omm er. War mig ganntzsche langtt at schriffue then sielsywn oc behendigh handling som heer begiffuer seg i landet huilchet ieg dog formoder atJ well faa at withe met Ethers thiener *et cetera*. Jtem mue I withe at wor naadige herre schreff mig till førre end nu ieg ford at Danmarc at ieg schulle følge thee leenn vnder Agershus som her Henrich Krumdigæ haffde szaa nær til Brunlagh oc Midsøszell som ieg formercher I schulle følgæ. Gaffue mig tilkiende min herre bispenn i Aars oc flere Ethers vennere at her Vincentius haffuer wæret begiærendis vtaff wor naadige herre Bergenhus igien oc buddet hanss naade store penninge ther vtaff oc haffuer iegh sammeledis forstaatt vtaff Ethers vennere at the haffde Eder gerne heer neruærendis huoss them. Huess om Ethers sind oc lempe saa seg giffue kunde tha begiæred ieg gerne at ther somm I wilde slippe Midsøszell atI wilde flye thet saa at thet kommer vnder Akerszhus igien dog atI icke fortencke mig ther vdindenn thij ieg icke begiærer thet met annet skiell end I wile slippet. Tha will ieg gerne altiidt forschieldet met Ether vti huess maate ieg kand. Wiidhe I vti nogre maathe atbruge mig vti thenn eygn som ieg er schulle I altiidt finde mig villig som tilbørligt er. Siger Sophiæ mange gode natter. Befalendis Ether Gud almectiste. Schreffuet paa Bygholmm fredagen nest effter sanct Bartholome [j dag] aar *et cetera* mdxxx.

Mogenns Giildennsterne rid [der].

Utenpå: Erlig oc welbiirdug mandt Esge Biilde høffuitzmandt paa Bergenhus syn kiere fadersøstersøn kierligenn tilscreffuet.

Jens Fratt, slottsskriver på *Akershus*, pålegger lensmannen i *Numedal*, *Henrik Jøpesson*, å pågripe *Svein Mikkelsøn* og *Laurits Ivarsson* og føre dem til fogden på *Brunla* eller til *Akershus*. De to har gjort overvold og heimreid mot *Per* på *Husebø* som har fått riksrådsstevning på dem.

Original på papir i gårdsarkiv på Husebø i Uvdal. Rest av brevlukkende segl.

161.

12. oktober 1530.

Oslo.

Helsenn met Gud forsenndt. Maatu withe leenzmandt at thenne breffuiser *Per* pa Huszeby haffuer wæret heer paa raadstwenn

met rigenns raadtz steffnebreff vtloffuer Suennd Michelsszen oc Lauris Ywersszen beclagenndis stoertt offuerwoldt oc heemredhe som thee hannum giordt haffue oc ther offuer huerchenn wile søge¹ eller giøre lag oc retth vten trwffwer oc vndsiiger² hannum paa liiffuet sammelledis andre wredelige støcker som the brugede then tiidt myn herre her Mogenns haffde leenet vti [be] falinng. Szaa haffuer forneffndt rigenns raadt befalet mig at schriffue tig tiill szaa tu met almwenn huilche som tu ther til³ benefnne wilt grip⁴ griper samme Suend oc Lauris Iwersszen oc fører them well forwaret entthen til fogden pa Brunlagh eller oc till Akerszhus szaa fremth tu oc the som tu⁵ tilsiingendis worder icke wile sware theris sag oc brødh som the her til giordt haffue eller her epter giørendis worde bedendis tig oc paa for^{ne} myn herris vegne at tu thette ingelunde forsømm[er] szoo fremtt tu icke wilt staa [til] rettis ther fore saa the [w]isseligenn komme til Akershus effter thij thee wile huerchen nythe eller vndgielde lag eller rett. Thette forsøm ingelunde. Ther ligger tig machth oppaa. Befalenndis teg Gud. Schreffuet i Oslo otensdagen nest for vinthernatten aar et cetera mdxxx.

Jenns Fratt schriffuer pa Akershus.

Utenpå: Tiill Henrich Ieppesszen leenszmandt i Nwmmedall sendis thette breff.

¹Ovenfor linjen. - ²r overstrøket. - ³Ovenfor linjen. - ⁴Overstrøket. - ⁵Ovenfor linjen.

Kong Frederik skriver til *Eske Bille* at herr *Vincens Lunges* tiltak med hensyn til slottsloven på *Bergenhus* er skjedd uten kongens vitende og vilje. Kongen har ikke i sinne å sette noen annen i *Eskes* sted. Nå har kongen fått sikker kunnskap om at keiseren har lovet kong *Christiern* støtte til våren, og *Eske* må derfor ikke forlate slottet før han har fått pålitelige meldinger om det som skjer i *Nordsjøen*, og sørget for at det er i god forsvarsstand under hans fravær. Kongen vedlegger et brev til knektene på slottet og et åpent brev som fritar *Eske* for alt videre ansvar for innbetalingene fra *Sogn* og *Vardøhus* len. På *Eskes* spørsmål svarer kongen at *Vincens* fortalte at *Eske* ville bort fra *Bergenhus* fordi han ikke tålte klimaet. Den reklingen til kongens behov som *Eske* har sendt til *Henrik Skepping* i *Lübeck*, vil kongen la hente.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II A a 1, i RA København. Spor etter brevlukkende segl.

162.

2. november 1530.

Gottorp.

Frederich met Gudts nade *Danmarckis* wendis och gottis koninng vdualdt koninng tiill Norge hertug i Slesuigk Holstenn *et cetera*. Wor

sønnerlige gunst tilfornn. Kere Esgy som I nu schriffue oss tiill leiglighedenn om thend forlubne handell som her Vincentius Lunge haffuer foretaget om slotzloffwenn tiill wort och kronens slot Bergenhus *et cetera* thaa giffwe wij Ether kerligenn till kiende at hues hand ther vdinnenn giordt haffuer er oss aldels vuidendis och er skeed vdhen wor befalninng h i alle maade. Jtem som I och schriffue at I wille giffue Ether ned tiill oss paa foraaret met Ethert regenskap och ther som wij thaa icke lenger wille betro Ether tiill slotzlagenn tiill Bergenhus wille I andtuorde oss thend sielffue personligenn *et cetera* thaa maa I wiide at thet endnu icke er kommet oss till sindne at wij wille foruandle samme slotzloug fran Ether tiill noger ander. Och maa I wiide at wij haffue fanget wisse kundskaff at keyserlige maiestadt haffuer lofuidt och tilsagdt koning Christie [rn] at wille giøre hannum hielp och bistandt paa foraaret. Thij bethe wij Ether at J icke giffue Ether ther frann slottit førre I fange wisse tidinger paa foraaret huorledis at leiglihedten siig begiffuer udj Westher siøenn och ther som I formercke at leiglihedenn siig saa giffuendis worder at I kunde giffue Ether ther frann slottet thaa lader slottet wære saa foruaret och bemandit vdj Ethers franuerelsse som I wiide at magt paa ligger. Wij sende Ether och wort breff som wij haffue tilschreffuit knegtene ther ligge paa slottit at the skulle thage well till ware vdj Ethers franuerelsse till saalenge I komme ther tilstæde ighen. Som I och schriffue om thend deell som I paa wore weigne haffue vppebaaret aff Sogønn och Wardehus læenn *et cetera* thaa sende wij Ether nu ther om wort opne breff saa thet skall were Ether aldels vdhen skade. Som I och schriffue at her Vincentz skulle haffue sagt fore oss at I wore aff hannum begerendis at hand skulde thale fore Ether tiill oss at I motte skilyes wiid slottit *et cetera* thaa wiider at oss war giffuit tilkiende at J icke kunde fordrage ther thend fremmede lugt och ware ther fore well begerendis at J motte komme thedenn ighen. Som I oss och saa tilschriffue at I haffue forskicket tiill Lubeck tiill Henrick Skeping xxiiij knippe rechling tiill wort behoff thaa wille wij strax met thet første lade thend ther hentte och anamme. Bethe wij Ether kere Esgy at J wille haffue god agkt och tilsiwnn paa slottet och i alle maade wiide och ramme wort gagnn och beste som wij Ether tiltroo och oss ingtet paa twiffuler I gierne giøre¹. Wij wille thet met alt gunst och nade med Ether kerligenn bekiende och forskylde. Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa wort slot Gottorpp Alle siele dag aar *et cetera* mdxxx vnder wort signet.

Utenpå: Oss elskelige Esgy Bilde wor tro mand raad och embitzmand paa wort slot Bergenhus.

¹Over linjen.

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* skriver til herr *Eske Bille* at han har fått hans brev om at prestene i *Hoskulds* stift med urette krever gravferdsgebyr (testament) av fattigfolk. Om *Eske* kan navngi dem som gjør det, skal *Hoskuld* irettesette dem enda han har erkebiskopens og riksrådets brev på testament, særlig for *Agdesiden*. Da pesten kom året før, påla han prestene å vise skånsomhet med å kreve testament særlig etter forsørgede, små barn og fattige, og det har han også latt forkynne i *Karmsund* og *Fjordene*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2 i RA København. Seglet bortklippet.

163. [7. november 1530?]¹ Stavanger.

Dei paciencia episcopis stauangrensis Oscoldus. *Salutem plurimam.* Som I scriffwen oss nw til myn herre om testament som ware presther scule ware orettelighe begærendis aff fatigt folk *et cetera* tet kenne saa Gudh ath tet er oc scal ware oss høgelige i moth ath nokon aff waar vardnat legt eller lerdh scal vforrette eller gøre nokon man eller quinne i moth. Ville myn herre *verdis* scriffwe oss til hwilken *presterna* der er beryctet føre. Vy wiliom tet gerne retleyde saa eyn annen scal se til medh en daa wy fynnom her beseglede *breff* aff erchebispen oc rykens raad paa same testament ludendis besynnerlige boandis paa Agdesidhen. Daa i fiordh tet første wy finge spyrie ath plawen waar *kommen* hyt i stycet *screffwe* wy alle *prester* til ath the sculle mylkelige oc varkensamelig vtkreffwe oc vpbare *testamenta* besynnerlige effer omage sma barn oc i Gudz nafn til gyffwe ther fatigdom fwines. Des likes haffwe vy oc forkyndet i *Karmsundh* oc i *Fiordene*. Hwat tho her i moth giort haffue scal ware oss leyt oc viliom ter om arbete ath tet ikke ske skaal takkandis Eder herredom storlige fore thenne medynk oc barmhyertogheyth oc andre vederlike som I haffwen offwer then menighe man fatike *Norgis* inbyggere besynnerlighe her i stictet som nw longsamelighe haffue varet vnder møde oc waande. Hermedh Eder Gudi befalendis med al Eders vardnadh. *Scriptum* Stauangrie 2^a *feria proxima ante festum Martinj anno currentj.*

¹Hoskuld omtaler pesten («plawen») i fjor: Uspesifisert epidemi i Borgarsystem, Tønsberg og ved Brunla omtales 9. august 1529 (DN XI nr. 534), stor pest

(«suager plaffue») «nede i landet» (Viken?) 16. september 1529 (DN IX nr. 644), pest («pestilentz») i Oslo før 13. mars 1530 (DN X nr. 599), og rykter om uspesifisert epidemi i Bergen går i Trøndelag 31. mars 1530 (DN X nr. 602) og 2. juli 1530 (DN X nr. 613). Men 10. mai 1532 (eller snarere 23. mai 1533 siden brevet har subscriptio – se nedenfor) og er rettet til biskop Olav i Bergen, Eske Bille og Vincens Lunge («Bergis triumphantibus») skriver biskop Hoskuld som om pesten («plagen») da herjer i stiftet (DN XVI nr. 556). Kom pesten til Stavanger i 1529, blir datum som anført, kom den i 1530, blir datum 6. november 1531. Om den hadde kommet i 1531, blir datum 4. november 1532, og om den hadde kommet i 1532, ville datum blitt 10. november 1533, det vil si «in profesto Martinj» som han vel i så fall hadde skrevet (jfr nr. 250, 24. november [1530-33]). Men nå kan brev nr. 200 med stor sikkerhet dateres til 4. desember 1531, og det biskop Hoskuld der beretter om sin reise til Mandal, ville han neppe utelatt om reisen hadde skjedd før 6. november, mens han neppe ville lagt ut på reisen etter at Christiern II landet ved Hesnes 5. november (DN VIII nr. 654). Brevet har superscriptio som bare er brukt i ett brev som sikkert er fra 1531 (nr. 200) og i brev som sannsynligvis er fra 1530 (nr. 153) og 1532 (nr. 207) og ett som sannsynligvis er fra 1533 (250), mens subscriptio brukes i tre brev som sikkert er fra 1533 eller senere (nr. 294, 20. mai 1536, og brev av 13. mai 1537 og 25. juni 1537) og i to brev som sannsynligvis er det (nr. 238 og nr. 337, 27. oktober 1536). I to tilfeller er formelen delt med noe som superscriptio, resten som subscriptio, ett er sikkert fra 1536 (nr. 317, 19. juli 1536), ett sannsynligvis fra 1533 (nr. 233).

Magdalena Olavsdaughter (til *Hattaberg*) svarer herr *Eske Bille* at hun på grunn av vinter og dårlig helse ikke kan komme til hans hustru (*Sofie Krummedikes*) kirkegang og sønnens (*Henriks*) dåp, men sender den lille «baggen» en ring som minne om at hun skulle vært gudmor.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av påtrykt segl.

164. 10. desember 1530. Hatteberg.

Wenlige ok kiærlige helse altid tiil fforne sent *met vorum herre Ihesu Christo*¹. Tacker jeg Edher kiære her Eske besyndelig gode wen ffør all ære oc dygd som I oc Edhers kiære hustrv mig altid bewiist haffue ffør hwilke dygdher oc godheyt Eder then ewyge Gwd løne oc jeg ffatig pyke altid gerne fførskyll wiil effther myn ffatig fformaaghe. Kiære her Eske maa J vethe at jeg ffick Ederss breff y hwilkit breff jeg fforstood at Ij wore begiærendis aff mig at jeg skulle komme tiil Edhers hustrv kyrkyegangh oc ffølge Edhers wnge son tiil cristen-doom ffør hwilkit jeg tacker then alzmektogiste Gwd och glæder mig

at then goode ffrv giik weel i alle sticker Gwd tess looff haffwe. Jtem kiære herre bedher jeg Eder kiærlike at Ij tage mig ecke tiil mysticke at jeg kan ecke komme tiil Edher pa thenne tiidh ffør ty at wynteren ær swaar oc jeg ær ecke wel tiil passe siælf at giiffwe mig wth om wynther daagh. Ware thet sa at jeg vore aldeliss well tiil passe tha wille jeg gerne komme och vore thet en twse lang som thet ær. Jtem kiære herre sender jeg then wnge joncker oc lytle bagge som myn gwdzson skwlle wære ein lythen ryngth tiil eith aamynnylssse at jeg skwlle haffue varyth hans gwdmoodher oc beder jeg Edher kiærlike oc hans kiære modher at bæere myt bood tiil² thet bætzste ath han ecke fforsmaar thet lytle ock segher hannum sa at wiil Gwd vy liiffue tha wiil jeg ffør bætreth j alle motthe. Ey meir pa thenne tiid. Her met Eder oc Ederss kiære hwstrv Gwd beffallandis. Oc seggher then dygdelig dande qwinne mangge m^e gode næther pa myne wegne. Screffuit pa Hatteberg löggerdaghen jnffra octauam concepcionis Marie anno Domini xxx^o.

Magdalena Oleffzdotter Edher ffatig ween.

Utenpå: Erlig oc welbyrdigh man ock strengge ryddher her Eske Bylle høffwiisman offuer Berghenhwss kiærlike sendis thete breff.

¹Med greske bokstaver, xpo. - ²Over linjen.

Guttorm Nilsson, lagmann i *Bergen*, og tretten rådmenn sammesteds gjør kjent at *Hans Torgeirsson*, *Jørgen* båtsmann og *Lass* pøkker (skipsgutt) ble ført i rette for dem i borgestuen på *Berghenus*. De tre var pågrepet på grunn av en allmen mistanke om at de hadde lagt en tent lunte under herr *Herman* predikanters hus. *Hagere* vitnet at han hadde sett *Hans* stå med et lys og stikke stein og skitt i *Hermans* portlås, og *Herman* bekreftet at låsen var fordervet slik. Retten avsier derfor kjennelse for at de tre skal holdes fengslet til hver selv tolvte har gjort sin undanførsel for anklagen for å ha stappet igjen *Herman* predikanters portlås og lagt en tent lunte under hans hus.

Original på papir i RA Oslo, Norske Samlinger avd. 2, fasc. 15, nr. 41. Spor etter 14 påtrykte segl i grønt voks.

165.

27. januar 1531

Berghenus.

Vij effter^{ne} Guttormm Nielsszønn laugmandt i Bergenn Jonn Elingsszønn Oluff Thørrisszønn Siordt Mortt Jens hallantzfaer Jorgenn Winther Niels iude Jonn Thomisszønn Anders Sogenn Oluff Pedersszønn andre Ionm Thomisszønn Taraldt Stenersszønn Hermenn Kamper och Søffuernn offuerskier raadmendt her sammesteds giøre witt-

hørligt for alle och kiendis mett *thette* wortt obne breff att aar *et cetera* mdxxxj fredagenn nest effter Sanctj Powels dag conuersionis wor førdt i rette for oss i borgestuenn paa Bergennhuss Hans Thorgereszønn mett twende andre syne staldbrødre Iørgenn botzmandt oc Lass pødkere *somm* worē mistencthe aff menige byenn oc paagrebne att the schulde haffue indlaugt *enn* tendt lunthe wnder her Hermendz predicanters hussz *somm* war ther wnder fundenn *war. Komm och for oss same dag Hagere oc tiilsagde for^{ne} Hans Thørgersszønn i ogenene att hann saae hannem mett ith liussz stande for for^{ne} her Hermendz portt indstingindis stenn sandt oc andit dræck wdj laaszith paa same portt *et cetera* huilchett for^{ne} her Hermenn for oss bestoith haffuer att laaszith i liige slig maade forderffuit oc forstoppith war. Tha effter slig tiiltall proff oc witnisbyrdt *somm* nu for oss goith er saugde wij aff for rette thennem alle tree att bliffue wdj wor nadigste her konings hectelsze oc fengszell indtiill saa lenge att the huer serdelis sielff tollfte faae giortt theris wndennførszell effter Norigis laug bode for laasziith *somm* war igenn stappith oc saa for same lunthe *somm* wnder for^{ne} her Hermendz hussz beffundenn war. Tiill ytther mere witnisbyrdt haffue wij her wnder trucht wore jndszegler nedenn fore *thette* wortt obne breff *somm* er giiffuit oc schreffuit aar dag oc stedt *somm* fore schreffuitt staaer.

Utenpå: Forste domm paa Wogis Margrettis sønn Hans Tørgersszønn.

Guttorm Nilsson, lagmann i *Bergen*, og elleve rådmenn sammesteds, kunnngjør at væpneren *Tord Rod*, herr *Vincens (Lunges)* kjøgemester, kom for dem og begjærte at *Hans Tørgeirsson*, *Jørgen* båtsmann og *Lass* pøkker (skipsgutt) måtte gjøre sin undanførsel hver selv tolvte slik de var dømt til dagen før. Deretter svor *Hans Tørgeirsson* selv tolvte og *Jørgen* båtsmann og *Lass* pøkker selv sjetten at de ikke hadde stappet igjen herr *Herman* predikanterers lås eller lagt en tent lunte under hans hus. (På en innlagt seddel:) Navnene på dem som svor med *Hans Tørgeirsson*.

Original på papir i RA Oslo, Norske Samlinger avd. 2, fasc. 15, nr. 42. Under rester av og spor etter ti segl. Et ellefte på en liten lapp, er innlagt.

166.

28. januar 1531.

Bergenhuss.

Vij effter^{ne} Guttormm Nielsszønn laugmandt i Bergenn Jonn El-lingsszønn Jens hallantzfaer Oluff Thørrisszønn Jørgenn Winther Niels jude Anders Sognn ¹Jens schriffuere¹ Oluff Pedersszønn Jonn

Thomisszønn Tharaldt Stenersszønn oc Søffuerinn offuerskier raad-
mendt her samestedz giøre witherligt fore alle oc kiendis mett thette
wortt obne breff att aar *et cetera* mdxxxj løffuerdagenn nest effter
Sanctj Powels dag conuersionis komm fore oss i borgestuenn paa Ber-
genhussz erlig och welburdig swendt Thordt Roedt her Vincentis
kiogemester oc war begierindis att Hans Thorgersszønn mett twende
syne staldbrødre Jørgenn botzmandt oc Lass pødckere motte giøre
theris wndennforszell effter somm thennem war i gaaer tiildømbdt
huer sielfftolfte for the sager somm the wore mistencthe fore først for
her Hermends predicanthers laaessz somm war igenn stoppitt oc for-
derffuit mett sandt sponer oc andit dræck oc sameledis for then tende
lunthe somm war indlaugt wnder for^{ne} her Hermentz hussz *et cetera*.
Tha frammgiick [...k]² for^{ne} Hans Thorgersszønn sielfftolfte swaar
wppaa bog oc bad seg saa santt Gudt hielpe somm hann aldriig war
i raadt eller gierning mett att forstoppe for^{ne} laaess eller att [i] ndleg-
ge then tende lunthe somm wnder for^{ne} her Hermends huss befunden
war. Siidenn swore Jørgenn botzmandt oc Lass pødckere same-
ledis huer sielffsiette. Tiill ytthermere wtnisbyrdt att saa i sandhett
er somm fore schreffuit stoer haffue wij her wnder trucht wore ind-
szegle her nedenn fore thette worttt obne breff somm er giiffuit oc
schreffuit aar dag oc stedt somm foreschriuffuit stander.

På en innlagt seddel med samme hånd: Thessze effter^{ne} swore mett
Hans Thorgersszønn: Anders jagere Cristienn guldsmedt Gregorius
harnskwisker Hafftornn Peder iude Roburtt skindere Jens schriffuere
lille Thomis Knudt Hogensszønn Reeer Andersszønn Peder tysk.

Bakpå med annen samtidig hånd: Omm Hans Thørgerssøns oc hans
staldbrødrissz dyll oc wndennførszell for her Hermends laaess.

¹⁻¹Overstrøket. – ²Overstrøket.

Biskop Olav i Bergen kunngjør for allmuen i Haus prestegjeld at han, etter
bønn fra kong Frederik, har tillatt at domkirken blir revet ned så den ikke skal
være til hinder for *Bergenhus* og nytte for angriperne slik forholdene nå er med
kong Christienn og kongens og rikets fiender. Han pålegger derfor allmuen å
komme til Bergen den 6. mars for å hjelpe til å rive kirken.

Original på papir i RA Oslo, Norske Samlinger avd. 5, fasc. 10, nr. 106. Bi-
skopens segl i rød voks. Jfr. nr. 168 til allmuen i Sund om samme sak og med
samme hånd, og likeså DN X nr. 622-27.

167. 28. februar 1531. Bergen.

Wij Olaff medh Gudz nade biscop i Bergen helse eder alle *dannenen bønder oc menigh almoge som bygge oc boo vthi Hauss preste geld kerlige medh Gud oc sancta Swnniua. Wether kere wenner at wij haffwe effter høgborne fførstes *koninglige maiestatis* koningh Ffrederichz scriffwelse kerlige bøn oc begere welwilligen wplatet oc tilstedet ath thenne waar domkirkes tach oc murer skal neder brytes oc af føres thij hun er standendes hans nades høgmechtigheitz slott Bergen huss forneer oc til forhindringh oc besynderlig for the tiidinger oc leilighet skuld som nw begiffuer segh om koningh Cristiernn waar nadigste herres oc riigens ffiender. Thi bedie wij eder alle oc qwar besynderligen for hans nades rikens oc thess inbyggers nytte oc bestand skyld biude oc befalle at i komme her in i thenne nest kommendes maandaeg post *Reminiscere* hielpendes same domkirke neder ath brythe oc wm kuldkaste. Thij i haffue wel sielff at beteinkie qwad skade oc forderff eder oc eders barn motte ther forre tilkomme thet Gud¹ forbiude for^{de} waar nadigste herres oc rykens fiender for eders forsømelse skuld segh ther wnder beleyrindes oc besterkendes worde effter th [et] i ere til førn til sacht oc atwordith. Her wetha i altinges ath rette eder effter. Thi later eder weluilligenn findes som tro oc hør-samer wndersaathe *bøn ath giore. Befallendes eder Gud. Scriffuit vthi Bergen tijsdagen Jnuocauit aar *et cetera* mdxxxi wnder waart insigle.

Utenpå med samtidig hånd: Haus prestegell.

¹Over linjen.

Biskop *Olav* i *Bergen* kunngjør for allmuen i *Sunds* prestegjeld at han, etter bønn fra kong *Frederik*, har tillatt at domkirken blir revet ned så den ikke skal være til forhindring for *Bergenhus* og nytte for angripere slik forholdene nå er med kong *Christiern* og kongens og rikets fiender. Han pålegger derfor allmuen å komme til *Bergen* den 7. og 8. mars for å hjelpe til å rive kirken.¹

Original på papir i RA Oslo, Norske Samlinger avd. 5, fasc. 10, nr. 105. Biskopens påtrykte papirsegl. Jfr. nr. 167 til allmuen i Haus om samme sak og med samme hånd.

168. 28. februar 1531. Bergen.

Wij Olaff meth Gudz nade biscop i Bergen helse eder alle danemen bønder oc menigh almoge som bygie oc boo vthi Sundz preste

geld kerlige *medh* Gud oc sancta *Sunniua*. [Som foregående brev med små ortografiske avvik.] Thij b[edie wi]j eder alle oc qwar besynderligen for hans nadis [rijkens] fiender² oc thes inbyggere [nytte] oc bestand skuld biude oc befalle at i komme her [.....] tijsdag oc oensdagh *post* Remi[nisc]ere hielpendis same domkirke neder ath brytte [oc] wmkuld kaste. [Som foregående brev med små ortografiske avvik.] Scriffuit vthi Bergen tijsdag for *Reminiscere* aar *et cetera* mdxxxj vnder waart jnsegle.

Utenpå: S[u]nd.

¹Andre brev om rivingen er trykt i DN X nr. 620-628. – ²Overstrøket.

Herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* at han er hjertelig lei for striden mellom *Eske* og herr *Vincens (Lunge)* som *Eske* har skrevet om. Som *Nils* før har skrevet, er de to nær slekt, og han håper de kan forlikes. 19. februar kom det vådeild fra kjølnen på *Fosen*, og garden brant, men det og annet skal *Nils* selv berette om når han drar til *Bergen* etter midtfaste (19. mars). Han ber hilse til fru *Sofie*, *Eskes* barn og sin søster *Karine* fra ham selv, sin (sviger)mor fru *Inger* og (sin hustru) *Eline*, sin søster *Helvig* og jomfru *Lucie*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

169.

14. mars 1531.

Østrått.

Mynn gantz welwillig kerligen helssen *met* allt hwes jeg gott forma altid k[e]rligen foresendt *met* Wor Herre. Kere her *Eske* besunderligen godhe wenn *Ether* sundhett *met* samt *Ether* kere husrv barnn och wenne *met* alld lucke och welffartt til sjell och lyff vnde meg Gud *alssammechtugiste* al tid att høre och forffare. Kere her *Eske* tacker jeg *Ether* gantz hochligen kerligen och gerne fore alld ære och dygd som I meg bewyst haffue hwilket jeg gerne aff hwes formacht och mwe som meg Gud forlener forskylle och forthiene will. Kere her *Eske* somm I scriffue meg til omm nogen twedrecht som *Ether* och her *Vincencius* schall were i mellom hwilket meg gantz herteligen leett er och som jeg nw i wynter screff *Ether* til bedendis och begerendis ochza formanendis oc radendis attJ wilde wiseligen och kerligen besynde *Ether* och altyngis føyge *met* thet beste effther thy attJ ære selfue sza neer blodz forwantte slecht och byrd som jeg ochza haffuer screffin hannom til.

Sza beder jeg hogligen och formaner och rader end nw som thend Ether beggis welffardt gerne sage hwilket Gud kenne attJ samdrehteligen kerligen forenes och fordrages hwilke tyender meg Gud altid vnde att høre och spørre och j alle the made jeg kand thiene ther vdj skall Gud wyde att jeg gerne welwilligen will beffyndis begge parter til welffart och bestande aff all myn fattig formwe. Kere herre Eske maY wydhe att søndagen natt nest føre fastelaffuenn kamm ther wode jld pa Ffoe-senn aff kylnenn och er gantz garden aff brendt och fyngte wy fattige folck stor svar skade i mange madhe som jeg met Gutz help Ether selfue ther om och andenn deell personligen ythermere berette will thy jeg achter meg met same hyelp met the første effther mydt¹ faste la² att gyffue meg til Bergen til Ether. Kere her Eske ehwor jeg kand were Ether til willie och kerligen thieneste tha rader oc bywder offuer meg i alle made. Och beder jeg Ether gerne attY wille sige frw Sophie Ether kere barnn och myn siister Karine mange godenatt. Lader³ myn moder fru Jngerd och³ Elyne thes lygis met samt myn suster Helwig och jumffrw Lucie kerligen helsse Ether och thennom alle. Her met Ether then als-weldigiste Gud ewindeligen beffalendis. Datum Østrott met hast tysda-gen nest føre Myttfaste anno et cetera mdxxxj.

Niels Lucke rytther.

Utenpå: Erlige welbyrdug mannd och streng rytther her Eske Bylde høffsmannd pa Bergenhus myn besunderligen gunstige godhe wenn kerligen sendendis.

¹Over linjen. - ²Overstrøket. ³⁻³I margen med innføringstegn.

Kong Frederik skriver til Eske Bille at han skal meddele herr Vincens Lunge at om han ikke med det første sender dronning Sofie de ethundreogtyve timer hermelin han står til rest med for avgift av Jemtland i tre år, vil lenet bli overdratt til en annen.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Rester av ett påtrykt segl.

170.

20. mars 1531.

Gottorp.

Frederich met Gudts nade Danmarckis wendis et cetera koningvdualdt koninggh till Norge hertug i Slesuigh et cetera. Wor sønnerlige gunst tilforrn. Kere Esgy wiider at hogborne førsthinde fru Sophie

worē kere husfru haffuer berett fore oss at hwonn nu vdj try sambfelde aar icke haffuer fanget thend rettighedt som henne bør at haffue aff Jemptelannd som Ether well witterligt er at henne huerdt aar bør ther aff at fange xl thimmer hermelinn huilcket alt stillis vdj eenn for-glemmelsse aff thennom som skulde thet lade framkomme. Thij bethe wij Ether kierligenn at I vnderuise oss *elskelige* her Vincents Lunge riddere wor mand och raad som Iempteland aff oss vdj forlæninge haffuer at hand will rette siig effther at forsende och skicke wor kere husfru samme hermelinn saa mange som hendne bør athaffue i these neste forgangne try aar saa hun fanger thennom nu met thet første altsammen paa eenn tiid saa frampt at icke giffuis orszage at wij for-læne eenn andenn samme læenn som hennes rentte och rettighedt vdj the maade gierne till tiide will lade vdkomme. Ther met giøre I oss sønnerligenn till wilge och wille thet kierligenn ighen met Ether for-skyldte. Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa wort slot Gottorpp maandagenn nest effther Midfaste søndag aar *et cetera* mdxxxj^o vnder wort signet.

Utenpå: Oss *elskelige* Esgy Bilde wor tro mand raad och embitz-mannnd paa wort slot Bergenhus.

(Kong Frederiks danske kansler) Claus Gjordsen skriver til Eske Bille at han ikke har vært frisk og selv kunnet dra til kongen for å ta seg av *Eskes* ærender, men har ordnet det slik at mester *Jesper (Brochmand)* og andre skal ta seg av dem og skaffe ham svar.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ikke spor etter segl.

171.

21. mars 1531.

Slesvig.

Venlig och kierlig helsenn alldtiid forsendt met Wor Herre. Kere Esky synderlig gode wenn tacker ieg Ether *kerligenn* for alldt got Y meg alldtiid beuiset haffue huilcket ieg will alldtiid gierne mett Ether fortiene och forskylle mett huess ieg kand were Ether till willig *et cetera*. Kere Esky somm Y scriffue meg till omm Ethers erinde hoss *kongelige maiestat* wor *keriste naadigste herre* ieg skulle bestelle for Ether tha giffuer ieg Ether *kerligenn* tilkende att ieg war icke [th.]¹ saa til passe att ieg kunde drage vp till *kongelig maiestat* att were Ether selff personli-

genn behielpelich vdi Ethers erinde. Tog haffuer ieg ligwel bearbeidet thet saa mett mesther Jespar och ander flere att the skulle bestelle och fly Ether s² suar tilbage igenn paa samme erinde ephther Ethers begerels. Och hues ieg kand were Ether till willig och tiennist och wiide att ramme Ether beste och gaffuenn tha skulle Y alldtiid finde meg weluillig ther till. Her mett Ether Gud beffalenndis. Screffuit vdj Slesuig tisdagenn nest ephther Midfast aar *et cetera* mdxxxj.

Claus Gørtze

Utenpå: Erlig och welbyrdug mandt Eske Bille wor *keriste naadiste herris* hoidismandt paa Bergenhuss *kerligenn* sendis thette breff.

¹Overstrøket. - ²Overstrøket.

Kansleren *Wolf van Utenhof* skriver til *Eske Bille*, høvedsmann i *Bergen*, at han vedlegger kongens svar på *Eskes* brev. Nærmere beskjed om landsknektene som har dratt til *Jylland*, skal han få senere. *Eske* bes sende vedlagte brev til herr *Nils Lykke* og sende kansleren de penger og annet han får fra denne, med første båttililighet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

172.

21. mars 1531.

Gottorp.

Mynem fruntlichenn dennst mit jrbedinge alles gudenn stetts toornn. Erbar vnnd veste leue Esche besunderge gude frundt jck hebbe Juwe scryuent allenthaluenn vorstandenn vnd kann Jw dar vpp guder wolmenninge nicht bergen datt jck Juwe breue mynem *gnedigste herr* dem konninge auerantwardet hebbe vnnd syne *konigliche werde* scryuen Jw jn dessem bybreue antwortt darvp de Gy dar vth wol vornehmen werdenn. Der knechte haluenn hebben Jw syne *konigliche werde* van hir keynenn egentlichen bescheet affscryuen konenn sunder desse jegenwardige lantzknechtt js myt etlichen vnser geschickten to den knechten jn Judtlande getagen¹ vnd dar werdt ehme bescheet gegeuen den se Jw woll jnbringen werdt et *cetera*. Ick bidde ock gants fruntlich Gy willet her Negels Lucken dessen mynen bybreff myt den ersten toschicken. Vnd jfft he Jw gelt vnnd anders wedder sendet datsulue willet my myt der *ersten* tofelligen botscop de Jw gestadet to den handen schicken. Kann jck Jw by *koniglicher maie-*

stedt edder sust hir jm lande wes to gude vtrichtenn datsulue wil jck van herten gerne doenn. Scryuet my wor Gy myner tho bedarffenn szo schole Gy my alle tidt willich sporenn et *cetera*. Gade beualenn. Datum Gottorp dingesdagen na Letare anno xxxj^o.

Wulff van Vtenhofen cantzeler et *cetera*.

Utenpå: Dem erentfestenn vnnderbarnn Esche Bildenn amptmanne tho Bergenn jnn Norwegenn mynem besundergenn gudenn frunde.

¹Over linjen.

Biskop *Olav* i *Bergen* og *Geble Pedersson*, erkediakon sammesteds, *Jon Teiste*, erkebiskopens kjøgemester, *Nils Claussion*, lagmann i *Stavanger*, syv rådmenn i *Bergen* og *Thomas Koch*, *Otte Holgersson* (*Rosenkrans*) barns fogd, gjør kjent at *Guttorm Nilsson*, lagmann i *Bergen*, fire rådmenn sammesteds, elleve av kongens landsknekter og *Laurits Nilsson*, *Eske Billes* kapellan, møtte for dem i *Munkeliv*. De vitner at de 29. mars hadde blitt oppfordret av herr *Vincens Lunge* til å avgi vitnesbyrd om han i *Eske Billes* fravær hadde begjært *Bergenhuss* slott av dem. Etter at *Eske* hadde formant dem til å si den fulle sannhet, avla de alle beediget vitnesbyrd om at da herr *Vincens* forhandlet med dem i to hele dager i *Gråbrødre*klostret, ville han straks ha slottet av dem. To av brevutstederne vitner også at *Eske* dagen før hadde varslet herr *Vincens* om å møte og påhøre bevisførselen.¹

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II B a 2, i RA København, og dessuten inntatt i vidisse på pergament av 23. mai s.å. (nr. 178). Fire påtrykte papirsegl, rester av åtte.

173.

31. mars 1531.

Bergen.

Vij Oluff mett Guds nade biscop wdj Bergenn Gieble Pedersszøn erchedegn ther samme steds Jonn Teyste her erchebispens kjøgemester wdj Trondemm Niels Clauszson laugmandt wdj Staffuanger Oluff Thørrisszøn Siordt Mwrtht Niels iude Jonn Thomesszøn Anders Sognn Oluff Pedersszøn oc Jonn Klerch raadmenndt i Bergenn Thomas Koch Otte Holgersøns børnss fogit giøre witterligt alle oc kienendis mett thette wortt obne breff att aar *et cetera* mdxxxj fredagenn nest effter *dominica*m *Passionis* komm fore oss wdj Mwnckeliiff erlige oc fornumstige menndt Guttormm Nielsszøn laugmandt i Bergenn Jonn Ellingszøn Jens hallentzfaer Jørgenn Winther oc Søfuerin offuerskier raadmenndt ther samme steds erlige oc fornumstige karle wor nadigste herris lantzknechte Michiill vann Brunsberg høffuitzmandt

fore lantz knechtene Ernst Vresze Berntt vann Kofarde Hermenn Hessz Hans vann Slaw Hans trummslaer Carstenn Wttermarck Henriic Rodenborg Henriic Hess Claus vann Stendell oc Hans Holst lantz knechte Laurits Nielsszøn erlige oc welburdige mands Eske Billes capellann oc bekierde huorledis erlig welburdig mandt oc strenge ridder her Vincentz Lunge haffde omm odensdagenn tiilfornn formanith them trene gange wedt theris eedt oc ære att the schulle frammgaae oc sziige theris retthe sadingenn huadt heller hann war begierindis slotthit Bergennhuss aff thenum wdj Eske Billes frawerelsze eller ey. Tha opstoedt for^{ne} Eske Bille oc formanith thenum weidt then eedt oc ære somm the haffue sorith kongelige maiestat sameledis weedt theris sielss salighet att the huerchenn schulle ansze wiilge eller wenschab hadt eller affuinn wdenn frammgaae fore oss for^{ne} biscop Oluff raadit oc menige manndt somm ther tiillsteede wore oc sziige theris retthe sadingenn somm the wille andsware for Gudt oc wære bekientt for wor nadigste herre. Tha frammginge the alle oc huer serdelis først laugmanndt oc raadit oc sziidenn lantz knechtene och sore thenn ene effter then andenn mett oprechte fingre weedt theris eedt ære oc sielss ²salighet att alt thet her Vincentius handlede mett² them wdj Graabrødre closter twene sammfelde dage war hanss acht oc mening att hann strax wille hafft Bergennhuss aff thenum. Ther effter attspurde wij for^{ne} biscop Oluff thenum alle twene reiszer omm thette wor alles there ordt oc omm the wille thet alle sandrechteligenn tiilhobe bestaae. Tha swarit the att the wille thett bestaae for kongelige maiestat Danmarcks oc Norigis rigers raadt. Same tiidt bleff oc bewist for^{ne} oss mett oss for^{ne} Niels iude oc Jonn Thomesszønn att Eske Bille haffde redelig giffuit her Vincents budt oc attwarelsze omm dagenn tiilfornn att hann schulle ther møde hende oc aname szamme eedt somm hann aff thenum omm odensdagenn tiilforn begierindis war. Tiill yttermere witisbyrdt att saa wdj sadingenn er somm forscreffuit staaer haffue wij her vnder trucht wore jndssegler oc signetther somm fore³ scriffuit er i Berrenn aar oc dag somm fore-screffuit staaer.

¹Andre brev om saken er trykt i DN XII 470-474, 476-77. – ²⁻²Uleselig i originalen, satt inn etter vidissen. – ³Ikke i vidissen, ellers bare ortografiske avvik der.

(Kong Frederiks danske kansler) Claus Gjordsen skriver til *Eske Bille* at han på grunn av sykdom ikke har kunnet tale med kongen om *Eskes* ærender men vil likevel hjelpe til å få dem ordnet. Kongen har ikke forlent annet fra *Liste* enn *Lyngdal* som *Eskes* svigermor (fru *Anne Rud*) har i len.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ingen rester av segl.

174.

10. april 1531.

Slesvig.

Venlig tienlig helszenn aldtiitd forsendt mett Wor Herre. Kere Eske synderlig gode wenn somm Ij scriffue meg till omm Ethers erinde ieg skulle bestelle Ether hoss kongelige maiestat wor keriste nadigste herre tha maJ kerligenn wiide att ieg er icke saa tillpasse att ieg kand kome hans naade selff till ords ther omm. Tog will ieg liguell till hielpe att thet skall bliffue bestellit. Och ther somm ieg haffd werit saa widt mitt helbrett¹ att ieg kund haffd kommet hans kongelige maiestat sielff till ords ther omm tha will ieg gjerne haffd giord myn yderste fliidt ther vdj *et cetera*. Kere Eske somm Ij och scriffue meg till att Ether er till widendis worden att kongelige maiestat wor keriste nadigste herre haffuer forlenth Raabyggelaugenn fraa Liste tha giffuer ieg Ether gjerne tilkiende att hans naade haffuer ingenn forlening forlent fraa Liste huerckenn Raabyggelaugenn eller andet vdhen Lunndall somm Ethers hustru kere moder haffuer vdi forlening *et cetera*. Kere Eske wes ieg kand were Ether till willig och tiennist ther skulle Y aldtiid finde meg *weuilligt till. Thy rader och biuder offuer meg. Her mett Ether Gud beffalindis. Screffuitt vdi Sleswiig andenn Paaskdag aar *et cetera* mdxxxj.

Claus Gørtze.

Utenpå: Erlig och welbyrdug mandt Eske Bille wor keriste nadigste herris houthzsmant paa Bergenhussz kerlige sendis thette breff.

¹Claus Gjordsen var lenge syk i 1531 og døde i 1532 (Dansk biografisk leksikon bd. VIII s. 124. København 1933-44).

Jørgen Hansson skriver til *Eske Bille*, høvedsmann på kongsgården i *Bergen*, og svarer på hans brev om inventarium på kongsgården (i *Bergen*). Gud forlate doktor *Vincens (Lunge)* som har uforrettet *Jørgen* med ord og gjerninger. Da *Jørgen* forlot kongsgården, overlot han den til dekanen (*Hans Knutsson*) uten at det ble tatt opp inventarium, men *Jørgens* skriver hadde fortegnelse over det som fantes der – rikelig av sølv, penger, klede, lerret, viltvare, kopper, tinn, senger,

smør, mel, malt, kjøtt og annet som trengtes – så *Jørgen* undrer seg over at det ikke var noe der da *Eske* overtok. Det *Jørgen* tok med seg, lot han skriveren og gårdsfogden sette opp brev over. Om noen nå bebreider *Jørgen*, ville de tidd med skam om *Jørgen* kunne svare for seg. Utenom København var ikke mange slott i Danmark bedre forsynt enn kongsgården, det kan alle som var på kongsgården vitne om – og de fleste av dem er i *Norge* – og dessuten de på *Tyskebyggen* og rådmennene.¹

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

175.

14. april 1531.

Kampen.

Jhesus. Venlige oc *kerlige* helssen altiit foresendt met Gud. Kære Eske sunderlige gode wen jegh tacker Ether fore Ether *kerlige* scriuelsse som I screue megh till. Kand ieg wti nogen mathe tienne Ether wti thene landz ende tha scriuer megh ther till om. I skulle finde megh altiitd willig. Gud forlade doctor Wincentius huad han haffuer giørdt megh wforskuldt met ord oc gerninger siiden ieg kom her wti fremde lande *et cetera*. Som I begere at wiide huad inuentarium ieg lod pa kongisgarden effter megh tha mwge I wiide at ieg ingen inuentarium scrifftligen offuer gaff fran megh men leffuererde degghen garden som han stod. Hues deell ther *pa* war haffde myn scriuere alt bescreuet wti syne bøger liidet oc møget huad thet helstwar. Och wnders megh atI scriue oc beclage atther war inthet oppa thend tiid I annammet *hannum*. Thend tiid ieg slap *hannum* waer ther noch wti alle hørner sølff penninge clede leffret wildware koper tyn senghe smør meell malt kød oc all anden deell som behoff giørdis. Huar thet siiden er bleffuen wiid iegh inthet aff. Om mand wille siige at ieg haffuer blotet *hannum* will ieg well beuise atthe spare sandheden thij ieg togh ther inthet aff wthen ieg lod scriueren oc gardzfogden see thet som ieg will beuise met theris eghet breff som indholder oc wduiser clarligen liidet oc møget huad ieg annammet till meg. End dog the haffue taget fran meg thend deell ieg haffde ther emod Gudz oc² werdzens lag³ jegh haffuer icke forbrøt megh emod *Danmarckis* eller *Norigis* riige wti nogen mathe. Ieg tientte en herre oc konge som ieg will altyt met ere were bekender. Om⁴ naghe tale nw pa megh som skulle met skamme tyghe qwer ther som ieg tilstede ware oc motthe fore offuerwald sware fore megh *et cetera*. Jeg troer icke atther ware manghe slot wti *Danmarck* bether vorseet end kongisgarden wthen *Køpenhaffn*. Sua *suaris* scriueren oc alle the som pa garden ware. Ere messtendeell ther tilstede wti lannedt som wel kunde wnderuise Ether alt leligheidt ther

om. Deslig[est] wiide oc well pa Tydeske Bruggen oc raadmenden ther wti bygden huarledis ther om ær *et cetera*. Her met Ether altyt Gud befalendis. Datum wti Campen thend 14 dagh aprilis anno Domini 1531.

Altyt Ether willige Jorren Hansszøn.

Utenpå: Erlige oc welburdygh mand Eske Bylde nw høfftzmand pa kongisgarden wti Bergenn *kerligen* sendis *thette*.

¹Andre brev om inventariet er trykt i DN II nr. 1094, VI nr. 706, VIII nr. 601, IX nr. 624, X nr. 616, XIII nr. 527, 547, 555 og her nr. 151. - ²Over linjen. - ³Over linjen. - ⁴Over linjen.

Mogens Gyldenstjerne, ridder (og høvedsmann på *Akershus*), skriver til kongens sekretær, *Johan Friis*, at han har latt *Nils Pedersøn* pågripe da han kom på besøk til sin søster fru *Anne* (herr *Olav Galles* hustru), ber om å få nedsatt lensavgiften, og gir uttrykk for sterk tvil på at bispene kommer til herredagen. Han har kommet i strid med *Hamarbisp* om bondeluten; det finnes ikke verre forræder enn denne, og kongen har ikke for mange som han kan stole på. *Anne* har bedt om å få tilbake et av de sokn *Olav Galle* hadde. *Eske Bille* gjør ham hinder på *Råbyggelaget*. (På en innlagt seddel:) En mann i *Eskes* len vil bygge en kreiert for kong *Christiern*.

Original på papir med Mogens Gyldenstjernes egen hånd i RA Oslo, Norske innlegg 1524-1532. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

Trykt i Marquard I s. 20-23.

176.

9. mai 1531.

Akershus.

Myn gans venlig helsse oc hues ieg stedis got forma altiit met Gud. Siinderlige gode venn kere Johan Friis mattw vyde nogen dage efter ieg komm hyt tyl slottet fiich ieg at vyde tet Nyls Perssen skulle vere kommen hyt tyl landet oc vere hos hans syster frw Anne. Hafde ieg strax myn suene efter *hanom*. Ty førde *hanom* hyth. Sa har ieg icke set *hanom* enntten i tornn eller iern doch taget stercke forplycht oc borgen for *hanom* tet hand skal icke anders steds vere eller gøre *enn* som ieg vyd tyl ieg fanger *kongelige maiestet* vyllige her om at vyde om hans nade vore begerendis tet hand skulle komme ter ned sa *hanom* icke blyffuer noget forfang eller skade gior[t] pa hans lyf. Penynge skattes *hanom* icke mange af. Ty som haffue hanns gos kand ske ty vylle vel rade tyl hand komme af dagenn doch vylle icke ieg gerne

vere tenn som skulle gyffue nogen rydermandsmand pa fleskbenn-
 cken. Ty skulle icke faenn vyste ieg tet. Ty beder ieg teg rad tet beste
 ter vdy oc ieg fanger myn hers forvaryng i sa made at hanom kommer
 inttet tyl om ieg skal sende hanom ned. Har ieg spurd hanom om alle
 erende. Huad suar ieg har fat tet sender nw tyl myn herris nade tet
 fanger tw ter vel at sy. Gode Iohan gode Iohan Frys kanttw alderiige
 tro sa ille ieg er tyl fryds¹ tyl fryds¹ som myn verelsse begyffuer seg
 for meg. Ieg skal nw gyffue myn hers nade 100 rinske gyllene oc halt sa-
 gefald. Nw trøster icke ieg at holle sa møget folck tet ieg skal ladet tyl
 af mit oc sette meg i geld oc fare her i landet oc ventte meg søge gaf-
 fuen eller tack. Oc kommer ter noget vfyrd pa oc ieg haffuer icke folck
 som nw vel tyl fare ter kome vyl ta er ieg bedragenn som tw vel be-
 ssynde kant. Vore ter rad tyl at ieg kwne haffue fat nagen hielp ter
 i ryget tw vylle haffue betenckt meg met tet beste eller om ter er icke
 andet at bekomme myn heris nade vylle offuersee tenne afgyft met meg
 tette ar sa ieg kand holle folck hans nade oc rygene tyl bestand. Ter
 som hans nade tet icke gøre vyl far ieg at offer² gyffue folcket enn
 part sa vyl ieg enn lade sa sta hen tyl ieg fanger suar igen. Sa vyl ieg
 sette stefnne efter effenne menn vyste ieg noget tyl at ty ieg vylle icke
 tøffue her lenge. Tet er icke got oc offuergyffue tet menn har før menn
 forvyd seg noget ter *ter igen. Ver pa mit beste som ieg troer teg tyl
 oc forfar meg all³ tenne leglighet oc skryff meg met tet første suor
 igen oc del altiit tyt gode rad met meg. Myn lyd er tyl ingen vden her
 Mogens Gøye og teg vden I vylle tencke mit beste hos ty ander for-
 blyffuer tet vel. Doch har ieg oc screffuet mester Claus cansselerenn
 noget tyl om tenne menyng at hand icke vyl føre andet enn gat tyl
 myn talle. Ty skryffue nw tisse bysper oc vylle komme tyl herredag.
 Alt vyl ieg set før ieg tror tet. Syger Nyls hand troer icke tet ercke by-
 spen kommer ned. Byspen af Hammer har nw fat bref pa tenn bunde
 lød som myn herris nade gaf befalling ieg skulle ha⁴ bref oc ieg icke
 vylle gyffue hundert gylde mestet ter for. Er ingen tyng myn heris
 nade kwne mer hiille almwgen met enn vnde tenom tenn fryhet som gam-
 mel sedvønn har vert. Oc haffue ty hartug Karstens dom ty skulle ni-
 de altyng tyl ty kome i rette met bysper. Oc ingen bysp i Norge beger
 tenn bunde lød vden hand i Hammer oc er icke slyg enn forreder tyl
 som hand er oc mer har vert Danmarc imot af tet slag her i rygite.
 Matte ieg kome for rette met hanom vyl ieg efter Norigis lag vynde
 hanom af alt hand eyger tyl kronnen oc vere fredløs tyl met. Enn skal
 hand fa bref tyl fare. Er tet her blyff vnnt enn gang. Kongelige maiestat
 haffue icke fler her i ryget men tør lyde pa enn vel gørs behof. Item

haffuer frwne Anne vert hos meg oc begerdt ieg vylle skryffue ffor hinde sa hwnn matte beholle et af dy sogen her Olluf Galle hafde. Dy er tw. Ieg har anammet tenom tyl slottet. Vylle myn heris nade vnde hende et sage ieg gerne eller oc ieg ska beholle tenom her tyl. Gode Iohan Frys ramm nw mit beste met ald tyng som ieg troer teg tyl oc vyl tet alt tiid goduylligen gernne forskiille oc fortyene met hues ieg gat formaa oc scryff meg doch et ord tyl først teg kand steds bud oc rad. Biud altiid offuer meg som *offue tyn broder oc besiiinderlige gade venn oc er her nogen del tw uyds at bruge meg vdy haf meg vsparidt oc glem inttet som tw har loffuet meg. Her met teg altiid Gud befallendes hand spare swnd oc salliig. Datum Agershus tenn 9. majj ar 1531 et cetera.

Mogens Gullenstern ritter.

Kere Iahan Friis mattw vyde at Eske Bille gør mig altiid hynder på tet lenn Rabiigelag. [Ieg]⁵ skal holle tiingen oc gør afgyften oc hannd haffue lenen ta ma ieg syge ter af. Ieg har møget forlat for Eskes skiild myn tyd her oc kand meg icke skøn ter for skal tet gelle tags ieg tør vere met tet len oc fler sa ner som hand. Skryf m[eg et] ord tyl igen her om.

Utenpå: Erlig oc velbiurdig mann Johann Frijs kongelige maiestatz secretter gans vennliig tylscreffuith.

Utenpå med samtidig hånd: Her Magens Gøye. Her Magens Bille. Melchior. Cantzeler. Dochter. Per Ibsen. Eric Ericson. Ask von Verde. Eric Hac. Hans Ericksen. Hartug Ad. Rolicke. Cristoffer Otsen. Brockenhuss. Cantzelerieth.

På en innlagt seddel med Mogens Gyldenstjernes hånd: Item bor ter enn i Eske Bylles len som vylle gøre konning Crestier enn kreyger tyl hyelps i søn met ty ander skalck. Kwne ieg haffue fat myn hers nadis befalyng oc lade henttett. Tette skryffuer ieg ingen tyl vden teg.

¹⁻¹Overstrøket. – ²Over linjen. – ³Overstrøket. – ⁴Over linjen. – ⁵Utelatt.

Erkebiskop Olav i Trondheim skriver til kong Frederik at kongens ridesmåsvenn Nils Krag 16. april ga ham kongens brev med pålegg om å møte på herredagen som skal stå i København til Jonsok, og som herr Nils Lykke ga nærmere underretninger om. Erkebiskopen hadde da sendt kongen svar med ridesmåsvennen at han skulle komme, slik han også tilsa Nils Lykke, og han aktet å utruste skip med

fetalje til formålet. Men 3. mai brant domkirken og byen, og han ber kongen ikke ta det ille opp at han ikke kan reise, for kirken, som har brent tre ganger før, må snarest komme under tak så den ikke forfaller. Det *Norges* riksråd beslutter på herredagen til gagn for kongen og *Norges* rike, vil han samtykke i og handle etter.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg 1524-1532. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

177. 17. mai 1531. Erkebispegården i Nidaros.

Høgbornæ ffyrstæ kæreste nadugeste herre efther myn vnderdaanigæ tienestæ och ydmyge helsen werdæs Eder naade wede ath iegh fich Eder naades hogmectigheidz skriffwelse Quasimodogeniti synnedag med Eder naades ridesmosen Nils Krag lydendæs ath iegh skulde bøsøge *thet* herremøde som nw beraamed ær ath stande skall i Eder naades stad Københaffn sancti Joannis midswmmers tiid nest kommendes som erlig wælbørdig mand och streng ridder hær Nils Lyckæ aff Eder naades beffaling videre gaff megh *ther* om till kennæ. Skreff iegh tha Eder naades hogmectigheit ffor swar med same Eder naades ridesmaasen ath ieg wisseligen kommæ wilde och *thet* same tilsade iegh hær Nils Lycke paa Eder naades konggeligæ maiestatz wegnæ. Och Gud skall *thet* wede ath *thet* war myn ffulle acht och mening ath same reisæ wilde haffwe ffulkommed beredendæs meg *ther* vppaa med kost skeb och ffittalie et *cetera*. Kæreste naadugeste herre ffredagen nest efther Helgæ kors dag inuentionis nw nest fforledin brand Sancte Oluffz domkirke vden och innen med all *then* deld vdi hennæ war och tesligest all Trondem by aff wadeld *then* alzwoldugeste Gud bedre hwar sin skade. Ty nødæs iegh nw paa Eder naades gode trøst øffwergewwe same reisæ fforhaapendæs megh paa Eder naades konggeligæ maiestattz store mildheit och medgeffwen goodheitt i *thenne* fforneffnde kirkes sorglig skade och store tarff ey wender megh *thet* vgynt i nogre maade vppaa *thet* iegh med *thet* allerffyrstæ motte komme same kirke vnder tagh igen som hwn haffwer nødsamelig behooft saa fframptt hwn skall ey fforffalle i grwnd. Ty mwren ær ganske fforlasen aff *thenne* och andre trennæ gongger som hwn haffwer brwnnid. Kæreste naadugeste herre hwæs Nories riges raad paa same herredag Eder naades konggeligæ maiestatt och Nories rige till gagn bestæ och bestand beslutendæs worde will iegh altiid ydmygeligen och gernæ samtycke och ffultgøre. Hær med Eder naades sæll liiff och

lychsameligæ regementæ then alzwoldugæste Gud beffaler iegh till ewig tiid. Ex curia mea archiepiscopali nidrosiensis in vigilia Ascensionis Domini anno eiusdem mdxxxj sub meo signeto.

E N K M¹ ydmyge capellan Oluff erchebysp i Trondem.

Utenpå: Høgbornæ ffyrstæ och mechtigæste herre hær Ffræderich med Gudz naade Danmarces wendes och gødes konnung vtworld konnung till Norie hertig i Sleswich Holsten Stormeren och Ditmarsken greffwe i Oldenborg och Delmenhorst sin kæræste naaduggæste herre.

¹Kanskje *Eders naades konggeligæ maiestattis*, jfr. lignende i brev fra Erik Valkendorf, nr. 111 og 112.

En prelat i *Bergen*¹ og fire kanniker sammesteds utsteder vidisse av brev av 31. mars 1531 (nr. 173).

Original på pergament (noe skadet) i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Hull etter fem seglremmer.

178.

23. mai 1531.

Bergen.

[... 25 ...] Bergenn Peder Ellingssøn Mogens Ionssøn Roaldt Heningssøn oc Jørgenn Henricssøn canicker [... 20 ...] witt[*e*] rligt fore alle oc kiendis mett thette wortt obne breff att wij haffue szeith oc grangiffueligenn [.....] ith [.....] breff mett hele oc wskorne jndszegele oc mett alle syne ordt pun[c]thær oc artiickle lydindis ordt fra ordt somm [her] effter følger: [her følger brev nr. 174.] Att szaa wdj sandingenn er somm her nu forscreffuit staaer thet witne wij mett wor^e2 capitels³ jndszegele hengindis her nedenn fore somm screffuit er i Bergenn tiisdagenn nest effter Ascensionis aar *et cetera* mdxxxj.

¹Etter rekkefølgen og antall segl må den først nevnte, hvis navn er tapt, ha vært geistlig og høyere i rang enn kannikene. Utenom biskopen var Geble Pedersson eneste prelat i Bergen på denne tiden. – ²Abbreviatur for *e* overskrevet tt. – ³Overstrøket.

Lagmannen *Guttorm Nilsson* og tretten rådmenn i *Bergen* utsteder vidisse av brev av 15. februar 1531 (som er trykt etter originalen i DN X nr. 621).

Original på pergament (noe skadet) i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av en seglrem.

179. [19.–25. mai 1531?]¹ [Bergen.]

Wij effter^{ne} Guttormm Nielszønn laugmandt i Bergenn Jonn Ellingszønn Oluff Thøriszønn Siordt Mwrтт Jens Hallentzfaer Iørgenn Winther Niels iude litle Ionн Thomesszønn Anders Søgnн Jens scrif- fuere Oluff Pedersszønn andre Jonн Thomesszønn Tharaldt Stenerszønn oc Søffrinn offuerskier raadmenndt ther samme steds gjøre alle witterligt oc kiendis mett thette wortt obne breff att wij haffue szeith oc granngiffueligenn hørtt oc ladit offuerlest ith obith breff mett hele oc wskorne henginde indszegle oc mett alle syne ordt punchter oc artiickle lydindis ordt fra ordt somm her effter følger: [Her følger det vidimerte brevet, bare med små ortografiske avvik fra originalen.] Att szaa wdj sandingenn er somm her nu forscreffuit staaer² [thett witne wij mett]² menige stadzens jndszegele hengindis her nedenn fore somm³ scr[effuit er i Bergen ...dagen]³ nest effter⁴ Ascensio [nis aar et cetera mdxxxj]⁴.

¹Om Jon klerk er den samme som «den andre» Jon Thomassønn (ikke «lille» J. T.), finnes her de samme utstedere som i en annen, ikke helt likelydende, vidisse av samme brev (DN X nr. 635 av 31. mai 1531), med unntak av Hermann Kamper. 1531 er det eneste året alle disse er nevnt i. - ²⁻²Utfyllingen etter DN X nr. 635. - ³⁻³Utfyllingen i hovedsak etter DN X nr. 635. - ⁴⁻⁴Utfyllingen i hovedsak etter DN X nr. 635.

Herr *Mogens Gyldenstjerne* (høvedsmann på *Akershus*), skriver til *Johan Friis*, kongens sekretær, og ber ham bistå med å få bedre vilkår for forleningen. *Mogens* vil sende sin jakt etter røvere ved kysten. Det sies at herr *Ture (Jönsson)* har tenkt seg til *Norge* til sommeren, og *Mogens* trenger folk. Han tror at biskopen, *Gaute Galle* og flere vil be om len, og han ber *Johan Friis* hjelpe *Nils Pederssøn* til å bli fellig i kongens riker og hans søster fru Anne til å få beholde *Råde* sokn¹. Domkirken i *Trondheim* er brent. Det sies at biskopene vil til herredagen; biskopen i *Hamar (Mogens)* burde ikke komme tilbake; han gjør bøndene stor urett enda de har kongebrev og riksrådsdom på bondeluten. Han vil gjerne hjelpe bøndene i dette, men bøndene i *Borgesysse* er uvillige og u lydige. (En udatert seddel (nr. 182) kan ha vært innlagt i dette brevet.)

Original på papir med *Mogens Gyldenstjernes* egen hånd i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Spor etter segl trykt bakpå.

Trykt i Marquard I s. 24-26.

180.

8. juni 1531.

Akershus.

Jhesus. Myn ganns venlig helssen met alt hues ieg got forma steds screffuet *met* Gud. Kerre Iohann Frys bessiinderlige gode ven² ieg bettacker teg høgligen for aldt got som tw meg i mannge made beuyt haffuer. Vel kendes ey forskiilt haffue doch gans veluyligen skal beffynds tet imot teg at fortyene oc forskiille af myn macht dy dag ieg løffer ter forlat teg tyl. Kerre Iohan Frys teg vel fortencker om ald tyng som ieg har haft talle met teg om meg annrøends. Beder ieg teg nw som før tw meg icke forgleme vylt menn altiid tencke tyl *tet* beste hos alle som tw vel vyst meg ankommer. Er ter icke rad tyl ieg kann haffue fat nogen forlenyng ter ieg vorre behyolpet met kwne ieg haffue fat noget beder lysse pa tette ieg nw har tyl *tet* kwne blyffue beder i fremtyden. Ieg vyl nw sende her Mogens Gøye *enn* skryft pa ald vys rentte ieg har her tyl at hand met teg vylle gyffue *kongelig maiestat* *tet* tyl kende sa ma hans *nade* see huat *tet* er. Ter er tøsse sa god renntte tyl Bahus som her tyl oc giffues i^c *gyllene* af. Ieg skal gyffue i^c *gyllene* oc halt sagefal *tet* er meg icke mwgeligt. Matte *tet* blyffue vet *tet* hundred *gyllene* eller oc hvad sag som offuer xx *marc* vorre ieg ter gyffue haldelen af om ter er icke beder rad pa ferde eller ocsaa dy lenn igen som her Henrick Krwmedyge fyck herfra. Gør tyt beste som ieg troer teg tyl. Er her oc kommen nagen skalcke vnder landet som røffue allesteds. Vyl ieg lad myn iacht løbe efter *tenom* om ieg kand *tenom* offuerkome. Blyffuer hwnn meg fra tagenn er *tet* meg *enn* stor skade huem vyl rette meget op egen oc stor farre om mit folck kome meg fra. Ieg har hørt her Ture achter seg vyst hyt³ i somer³. Tet har hand lat seg hør for *enn* af tesse borger som nw var i Halland. Ieg maa gøre noget ter tyl huort wyl ieg *henn*. Hafde ieg sa ieg kwne holle folck som her vel behof gørs i mannge mode ter skulle *enn* stwndom høres noget tyl meg at *kongelig maiestat* vylle rame mit beste ieg vyl gør hans *nade* got skel om ieg icke kand fange naget ter i landet oc io skal blyffue herre at ter icke forlennes nogenn lenn fra slottet. Ieg troer byspenn vyl begerre len teslygeste oc her Gude Galle oc flere attw vylt ver ter fortenck vdy. Vylle tw haffue vert Nyls Perssen behielpeligen at hand matte verre fellig i *Danmarc* oc allesteds i vor nadige *hers* lande ter guorde tw møget vel *met* *tet* er doch *enn* fattyg rydermandsmand ieg fornwmer *innngen* skalckhet af *hanom*. Vyl kwnglyge *maiestat* haffue *hanom* i tyenste hand skal gerne verre huor hans *nade* vyl haffue *hanom*. Oc matte frw Anne beholle *tet* sogenn som hendes gard i lyger. Tet heder Rade sogen. Her Olluf hafde *tet* tylforne. Ieg har nw an-

amm^{et} *tet* hyt tyl slottet. Ieg vyl gerne hielp^e fattyg ryderskaf tyl gode om *tet* var i myn macht. Gyffue hwnn kwne fange vor nadigste hers bref ter pa. Gør tyt beste her vdy beder ieg teg om. Er Tronndems domkyrcke oc bii brent oc hør ieg dy bysper vyle tyl herredags. Tenn i Hammer burde icke at kome tylbage igen. Dy ma alt forferes⁴ tet tyenn icke ellers. Oc at ty fa noget af Guds ord oc hør *tet* vor møget got oc har ieg tylsag nogen bønder som skulle ned for attw vylle hylpe tenom tyl gode for myn skiild som haffue hyemme i Hammer styfft. Tenn bysp gør tenom stort offervold oc vskel. Dy haffue kongelig maiestat forscryffelsse tyl byspen oc harttug Carstens Danmarc oc Norgis rads dom pa tenn bunde lød oc ma icke niiden. Ieg vyl nw gyffue cansseleren xx *gyllene* at ieg matte fa tet breff af hanom tyl dy bønder. Tenom sker obenbar vret. Vylle tw haffue vert meg behyolpen ieg kwnne haffue fot tet bref. Oc er dy bønder y Borgessel altiid vuyllig oc vliidig *met* hues ty skulle gør frem for andersteds at tet blyffuer tenom tyl sagt met trussel. Tet kand gøre got oc dy bysper blyffue oc vndervyst sa dy farre skellyg met almwgenⁿ oc lade tenom niide lagen menn scwll^e enn vylle ieg vorre ter nedher met om dy bysper alle fremm komm ieg vyl vel tro ter er icke mange som vyd af ters belegenhet. Tenn bysp af Hammer motte vel tøffue til ieg hafde vert tyl tals met hanom. Gode Johan ver nw i ald sag fortench pa mit beste som ieg troer teg tyl oc hielp mit bud tyl gode i myne errende. Forstat mennyngeⁿ beder enn skryfte vdysser oc forlad meget ieg biuder sa drystygeⁿ offuer teg oc vmager teg met myn scryffuelsse. Scryff meg ald besched tyl igen oc biud meg tyl om ieg met nogendel kand verre teg tyl tyenste⁵ oc vyllige met som teg kand verre behaglig da vyl ieg haffue kerligen bedet teg tw wylle bruge meg vdspardt. Ieg skal altiid befynds teg gans vyllyg tet kende Gud ieg tyg *met* ald liicke oc velfart vyl haffue salig befallends. Rad oc biud offuer meg som *offr tynn broder. Datum Agershus Guds legoms dag anno 1531.

Mogenns Guldenstern ritter.

Utenpå: Erlig oc v[el]biurd mand Iohan Frys [kongelig] maiestat secretter synd bess[iin] derlige gode venn trolleygen tyl egen hand.

¹Trolig er da mannen, herr Olav Galle, død. - ²Utelatt. - ³⁻³I margen. - ⁴Eller forfores. - ⁵Første e over linjen.

Biskop *Mogens* i *Hamar* skriver til kong *Frederik* at han like før 9. april fikk kongens pålegg om å møte på herredagen som skal holdes i *København* til *Jonsok*. Bis-

kop *Mogens* meldte da forfall ved sin kannik herr *Mikkel*. Biskopen var den første som dro til *Danmark* for å hylle kongen, og dro rett etter til en ny herredag i *Bergen* hvor han, sammen med erkebiskopen og de andre gode herrer, overga kongen *Norges* rike. Siden har han og fulgt kongens bud så godt han kunne, men det koster mye å dra til *Danmark*, stiftet er fattig og han har ingen len men stor gjeld. Han har heller ikke råd til å leie eller kjøpe skip, og er gammel og syk og ber at kongen ikke tar ille opp at han ikke reiser. Han vil samtykke i det de andre norske herrer beslutter til gagn for *Norge*. Han vil alltid være kongen tro, og ber ham ikke være ham ugunstig på grunn av «vrang undervisning»..

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg 1524-1532. Ett brevlukkende papirsegl.

181.

13. juni 1531.

Hamar.

Myn ødmywke villigh och plicktoghe troo tjänisth Edher nades kongeligh maiestath altiid tilforen. Högborne och mecktigeste første kiæreste nadigeste herre fffick iegh nesth for poske Edherss nades scriffwelsæ ath for mærkelig handeel och orsagh som tesse Edherss nades riighe nw paa hengher hafwer beraammet och forscreffwet eit herremoothe at stande skwlle vthi Edherss nades stad Kiøpenhafn sancti Joannis meedsommersstiid nest kommandes begiærendes ther fore ath ieg vtthen all paaskoth skwlle komme ther møthe paa samme tiidh och stæd ther ath deele goode raadh paa Ederss nades och riigenss anhængendes værff och ærende. Högmecktigeste første alle kiæreste nadigeste herre jegh screff Edher nade til nesthe synne met ein myn canick her Michell myn forfall. Tæcktes Ederss nades kongeligh maiestat en nw høyre myn oorsæckt. Alle kiæreste nadigeste herre thet første Edherss nade fick Noriess riighe tha var iegh then førsthe ther effter Edherss nades scriffwelsæ nidh drogh ath Danmarck paa Eder kongeligh maiestat hyllingh til Norie och strax ther effter herredagen var offwerstanden i Køpenhafn aff Ederss nades befalningh til rygge och ind ath Bergen til then andre herredagh met Ederss nades scriffwelsæ och tha fliidde Edherss nades kongeligh maiestath met her erchebispen och thee andre goode norske herrer all Noriess riighe indh och giorde then tiidh effter Edherss nades befalningh velweelielige af al myn mackth hwess iegh kwne. Saa hafwer iegh giorth och en nw gierne giøre vil i alle tilbørligheith hwat iegh formaa. Kiæreste nadigeste herre draghe her aff Noriess riike och nidh ath Danmarck herredagh besøghe hører sware peninge til som Edher førstelighe nadhe yttermeyre forstaar och iegh hafwer eith liithet stickt och fattigt ingen læn och ther til staar i mange skylder. Boor iegh langth vppe i landeth fraa syøen

jngen formaa iegh skip hafwe eller kiøpe. Ther til ær iegh ein *gammal* kranck man saa iegh icke formaa ath reyse eller færdes om iegh en saa *gierne* vilde. Kiæreste nadigeste herre tecktes Edher kongeligh maiestat sliickt gwnsteligh ansee paa *myn* oorseyckt vthi *thenne* reyse. Bether iegh Eder kongeligh maiestat vnderanneligh och ødmiwkelige *gierne* om hwath thee andre goode *herrer* som af Noriess riighe her nidh draghe samtycke och beslwthe vppaa Noriess riigess och tess indbyggeress bæsthe gafn och beestandh *thet* samtycker iegh *gierne* meth. Tesliges kiæreste nadigeste herre paa *then* lwth iegh begiærer i *hymmeriges* riighe vil iegh i alle tilbørligheith vare Edher kongeligh maiestat hwdh och troo *met* liiff och mackt aff *myn* yttersthe formwgen i alle maathe iegh veedh Eder kongeligh maiestat kan vare gafn och profitteligt och riigeth til besthe och beestand. Kiæreste nadigeste herre ganske ødmiwkelige bediendes icke vare megh vthi *nogre* maathe wgnstigh aff vrangh vnderwisningh om saa kan skee. Jegh vil nest Gwdz hielp icke *anneth* gøre nadigeste herre en iegh vil ærlighe vare beekendh och Edher nade vthi alle maathe hwll och troo *then* stwnd iegh leefwer som iegh loffwath haffwer Edher kongeligh maiestat sworet och til sagth och ein fattigh ødmywk cappellan til Gwdh the helge Treefoldigheit *ther* iegh befaler Edher kongeligh maiestat meth liiff och siel til ewigh tiidh. Ex Hamaria¹ fferia tercia infra octauas corporis Christi² anno *Dominj* mdxxxi.

Utenpå: Høgmecktigeste høgborne fførsthe och herre her Ffrederick *met* Gwdz nade Danmarckes vendes och gottes konnwnggh wtwaldh konnwnggh til Norghe hertog i Sleswigh Holsten ³Stormarn oc³ Dyttersken greffwe i Oldeborgh oc Delmenhorst *myn* kiæreste nadigeste herre.

¹Med den vanlige abbreviaturen for es/is. – ²Med greske bokstaver XP. – ³⁻³Over linjen.

Herr *Mogens Gyldenstjerne* (hovedsmann på *Akershus*) skriver til *Johan Friis* (kongens sekretær)¹ om bøndene i *Borgarsyssel*, *Rolds*² skip, (lens)brevet på Bygholm, erkebiskopens (*Olav Engelbriktssons*) beslutning om ikke å dra til herredagen, og om skattene.

Seddel med *Mogens Gyldenstjernes* egen hånd i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Nå innlagt i brev nr. 180.

Trykt i Marquard I s. 18-19.

182. [Våren 1531?]³ Uten sted.

Kerre Iohan mattw vyde syden ieg haffde screffuit *dyt bref tyl bleff meg sagt at dy bønder vylle icke ned. Dy bønder i Borgessiissel vylle icke ned dy er had for sagen ter er alt nogenn radgyffuer blant tenom i huem tet ma verre. Troer ieg dy ander farre nw icke helder ned. *Item* kommer ter nogen talle om Rolds skyff attet matte nedherlegs tyl ieg selluf ned komme sa ter inntet talles om. Gode Iohan at ieg matte fa tet breff pa Biigholmm tet andet er forlagt ieg kand icke fyn-det ieg vyd aldryg huor tet er⁴ Gud hyelpe meg sa sant. *Item* syges her hemmeligen at erkebyspen vyl inntet ned tyl herredags. *Item* skal her kome nogen skat af landet ver io ter for sa ieg far ingen befallyng oc handelle noget ter omm oc gør nw met *aldtyg som ieg tror⁵ teg tyl. Ieg vyl forscillet om ieg leffuer oc kand.

¹Eller kansler om brevet er fra høsten 1532 eller senere. Se note 3. - ²Vel rådmannen i Oslo, lille Rolv Olavssons. - ³Slik datert av Marquard. Brevet på Bygholm ble utstedt 30. november 1530, se Kr. Erslev: Danmarks Len og Lensmænd i det 16. Aarh. 1513-1596 (Københ. 1879) s. 38. Terminus post quem er da innkallelsen til herredagen i København - den til erkebiskopen ble utstedt 5. mars 1531 (DN VII nr. 684) og nådde ham 16. april (nr. 177). Terminus ante quem er trolig herredagen selv ved Jonsok 1531 (DN IX nr. 670). - ⁴Utelatt. - ⁵Over linjen kan hende en e - i så fall troer.

Kong *Frederik* skriver til erkebiskop *Olav* i *Trondheim* at han har gitt *Eske Bille* i oppdrag å forhandle med ham på sine vegne.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Seglet er trolig bortrevet sammen med en del av brevet.

183. 16. august 1531. Gottorp slott.

Frederich met Gudts nade *Danmarkis* wendis och *gottis* konning vdualdt konning tiill Norge hertug i Slesuigk Holstenn *et cetera*. [W]or sønnerlige gunst tilforrn. Kere herre wiider at wij haffue nu tiltroedt och befalet oss elskelige Esgy Bilde wor mand tro raad och embitzmannnd paa wort slott Bergenhus nogle wore werffue och ærende at handle met Ether paa wore weignne. Bethe wij Ether kerligenn atJ ther vdinnenn wille betro hannum ligeruisdt som I oss sielfue personligenn tiill ordts wore. Thet wille wij kierligenn ighen met

Ether forskyldde. Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa wort slot Gottorpp otthensdagenn nest effther Wor Frowe dag Assumptionis aar *et cetera* mdxxxj vnder wort signeth.

Utenpå: Verdugiste herre met G[udt her Oluff] erchebiscop vdi Trun [dhiem och paelige] sædis legatē wor tro [mandt och elskelige raadt].¹

¹Brevet er beskadiget. Udfyllingene etter kongens brev til erkebiskopen fra foregående dag (DN VIII nr. 651).

Kong *Frederik* gjør kjent at han fritar det jordegods som *Eske Bille*, med sin hustru *Sofie*, datter av *Henrik Krummedike*, har arvet etter herr *Henrik*, for all leidang og annen kongelig tyngde med unntak av allminnelig landehjelp.

Inntatt i vidisse på pergament i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København; utstedt av Joachim Beck, rentemester, Peder Godske, høvedsmann på Københavns slott, og Henrik Holk, kongelig sekretær, 17. april 1539.

184. 17. august 1531. Gottorp slott.

Wij Ffrederiich mett Gudtz nade Danmarchis wendis oc gottis konningh wduoldt konningh tiill Norge hertugh wdij Slesuiigh Holstenn Stormarenn oc Dittmerskenn greffue wdij Oldennborge¹ oc Delmennhorsth giøre alle witterliigtt att wij aff wor synnderliig gunsth oc naade saa oc for throschaffh oc welliig tienneste szom oss elskelige Eske Bylle wor mandt thro raadt oc embitzmandt paa wortt slott Bergennhuusz oss oc riigett her tiill giortt oc beuisth haffuer oc her effther troligenn giøre beuisze maa oc schall haffue wndt oc tiilladett oc nu mett *thette* wortt obne breff wnde oc tiillade att handt her effther saa lennge handt leffuer maae oc schall haffwe nyde broge oc beholle altt hanns gotz szom handt mett synn høstrv oss elskelige frve Sophia Krwmediigis dotter wdij wortt riige Norge effther hennes fader her Hennriich Krwmediige arffuitt haffuer friig oc qwitt for ledinng oc aldt andenn konngelige [tynngē] dog saa att nar wij eller wore efftherkommere konninger wdij Norge paallegge wore wnder-sotte then [mennige] almuge kronenns oc [gode] menndz tiennere offuer aldt wortt riige Norge nogenn alminndeliig landehielp oc scatt att indtgiiffue tha schulle the szom paa samme gaarre oc gotz boenn-dis oc besiddindis ere wdtgiiffue saadann landehielp oc schatt effther

szom andre gode mendz tiennere ther wdij riigett giøre. Thij forbiude wij alle ehuo the helsth erre eller were kwnne serdeliis wore fogerder embitzmen [dt] oc alle andre for^{ne} oss elskeliige Eske Bylle her emodt att hynndre hynndre lade [...] møde plattze wmage forfanngh att giøre eller wdij nog[enn] maade mett leding aff hanns gotz somm for^{uitt} stander eller mett [nogenn] wor konngeliige tynngge att besuare wnder wortt hylleste och naade. Giiffuiitt paa wortt slott Gottrup torszdagenn nesth effther Wor Froedag Assumptionis aar *et cetera* mdxxxj wnder wortt segnett.

¹Abbreviaturen usikker.

Kong Frederik skriver til *Eske Bille* at han nå sender ham forleningsbrev på *Töv-dal* laksefiske som *Severin Persson* hadde i len. Han ber ham hvert år sende to lester laks av den beste over *Lübeck* til kongens egen husholdning på *Gottorp*, mens resten av laksen kongen skal ha, skal sendes til *København* slott.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Ett påtrykt papirsegl.

185. 19. august 1531. Gottorp slott.

Fredrich met Gudts nade *Danmarkis et cetera* koninng vduald koninng till Norge hertug i Slesuig Holsten *et cetera*. Wor sønnerlige gunst tilforunn. Kere Esgy wiider at wij nu sende Ether wort breff paa wort och *kronenn laxefisked Topdall som Seuerinn Persøn haffde vdj forlæning. Bethe wij Ether kierligenn atJ sende oss ther aff huert aar till Lubeck ij lesther salttit lax thend som aff fordeell god er och well er foruaret met got saltt och gott træ thij at wij wille haffue thend till wor eighen kaast her paa wort slott Gottorpp. Och thend andenn lax saa meget ighen er som I skulle giffue oss aarligenn ther aff thend forskicker till wort slot Kiøpnehaffnn. Ther met giøre I oss sønnerligen till wilge och forskyldet met Ether giernne. Befalendis Ether Gud. Schreffuit paa wort slot Gottorp lagerdagen nest effther Wor Frowe dag Assumptionis aar *et cetera* mdxxxj vnder wort signeth.

Utenpå: Oss elskelige Esgy Bilde wor tro mand raadth och embitzmannndh paa wort slott Bergennhus.

To mann (de norske riksrådene biskop *Hans i Oslo* og kansler *Mattis Hvorf*)¹ setter opp memorial over saker som på deres vegne skal forelegges kongen av noen danske riksråder da de selv må dra tilbake til *Norge*: Unnskyldninger for at de ikke kan bli lenger i *Danmark* på grunn av «mange merkelige og befryktelige tidender». Utferdigelse av brev til erkebiskopen og riksrådet i *Norge* om at de skal overveie rikets gagn og fremføre sine klager for kongen som vil finne råd for dem. Brevene fra erkebiskopen (*Olav*) og biskop *Mogens* som *Mogens Gøye* og kongens kansler, mester *Claus (Gjordsen)*, lot lese for riksrådet i *København*, må forelegges kongen som må bes om å besvare dem nådig, godta deres unnskyldning for ikke å møte til herredagen, og gi uttrykk for tillit til deres troskap. Kongen må få vite om og ta omsyn til den forhånelse og skam som de norske biskoper og prelater utsettes for av uforstandige og ulærde forløpne prester og munker, *Luthers* tilhengere, og den tvedrakt og ulydighet de skaper hos allmuen. Man må be kongen skrive et åpent brev til *Norges* bisper og prelater at hver i sitt stift skal beskikke dannemenn til å preke Guds ord, straffe dem som preker anderledes, og at prelatene skal nyte sine privilegier, friheter og rettigheter etter recessen. *Norges* riksråd ber om å få vite om det er med kongens vilje at kirke og kloster skal forderves, at gudstjeneste nedlegges og at kirkelige inntekter kommer i lekmenns hender uten fordel for kongen, om recessen (håndfestningen) skal stå ved makt, og om de lutherske predikantene har fått kongens brev og befaling slik de sier. Utferdigelse av brev til herr *Mogens (Gyldenstjerne)* og rådet om at mynten i *Oslo* skal opprettholdes etter samme skikk som i *Danmark*. Herr *Gaute Galle* ber om å få *Tune* skiprede som len samt utfareleidangen av *Idd* og *Åbygge* skipreder.

Notat på papir i RA Oslo, Norske innlegg 1524-1532. Har ikke vært forseglet.

186. [15. juli – 23. august 1531]² [København?]

Først att orsaghe oc vndskylle oss badhe hoss *kongelig maiestat* att vij icke kunne forbidhe her i riighet lengher for manghe merkelige oc befrycthelige tiidhinghær som vij daglig forfare oc hørre. Ville vij ther fore giffue oss hem tiil riighet Noriigh igen antwordennes voor befalling oc erende pa riighens vegne noken i Danmarks raadt att presentere *kongelig maiestat* igen j første tiilkommendes herredagh effther hans nades scriffuilses lydhilse.

Jtem ett breff tiil erchebyspen oc alt raadett i Noriig att the fforsamle siig oc offuerveghe hans nades riigis gaffn oc bestantt giffuendes hans nadhe theris brysther tiil kenne tha viil hans nad finne ther raadt tiil.

Jtem att presentere *kongelig maiestat* her erchebyspens i Trondhem oc bysp Magnus i Hammars breff som her Maans Gødhe oc mester Hans³ Claus kanceler loott leessee pa raadet i Køffennhaffn oc att *kongelig maiestat* viil verdes att ladhe scriffue them tiil i gen att hans nadhe haf-

fuer nadhelig hørt *theres* orsake att the icke kunne besøke *then herredag* i Køpenhaffn forscriffuit var oc att the ladhe seg befinne troo mendt som *hans* nad *them* tiil troor.

Jtem att *kongelig maiestat* viil verdes att vidhe oc ansee *then store forhaning* oc beskemmilse som menige Noriigs bysper oc *prelather* liidhe aff the vforstandighe oc vlerde forløpne *prester* oc *muncker* Luththers *predicanter* oc thess liges *then sware* tuedrectt oc vlydhilse som the opvecke i blantt almoghen huilkiitt som kan fødhe sto⁴ aff siigh stoor skade oc forderff *et cetera* att *kongelig maiestat* viil ther fore oc for tiidhens legghelighet skyld scriffue ladhe ett obett breff tiil mennige Noriigs bysper oc *prelather* att huer theire i siitt stickt l⁵ seelff besckicke danne mendt att retthelig leere oc forkynne Gudz ordtt som the viulle beken- de vare for Gud oc *kongelig maiestat* oc att the laglighen straffe alle the- nom som annerleides predike oc att the nydhe alle *theres priuilegher* friihett oc retthughet effter resessens lydilse.

Jtem er Noriigs raadtt ydmiugheligh oc endelig begerendes om⁶ att vidhe om thet er *kongelig maiestats* vilie oc befalling att kirker oc kløsther saa forstyris oc forderffuis Gudz theneste nidher legges ren- then i legmends henner *hans* nadhe vdhen all forledeill⁷ oc om *konge- lig maiestat* reses skall bliffue vidh mackt eller ey oc om thett er *hans nades* vilie oc befalling met the Luththers *predicanter* som forscriffuit staar som siige siig haffue *hans nades* breff oc befalling ther oppa.

Jtem vor nadigste herris breff tiil her Maans oc raadtt att mynthen opehols i Oslo effter *then skiick* som landhet formogher aff *then skick* som *kongelig maiestat* haffuer samtyckt mynthemeisterne i Danmark saa framtt att the schule holle folck.

Jtem er her Gauthe Galle ydmygelighen och gerne begerendes aff att *kongelig maiestat* vill forlenæ hannom Twne skiprede och vnnæ hannom vdfarleydinghen aff the ij smo læn som *han* nw haffuer Ydde och Aabygge skiprede.

På baksiden: Norges jnstructions [b] reff

¹15. juli 1531 utstedte Norges riksråd, samlet i København, biskop Hoskuld i Stavanger, biskop Olav i Bergen, herr Vincens Lunge og Erik Ugerup, fullmakt til biskop Hans i Oslo og kansleren Mattis Hvorf, som skulle representere dem på herredagen i Nyborg den 8. september (DN VIII nr. 649). 23. august (DN VII nr. 689) avlyser så kongen herredagen og ber biskop Hans (og kansleren Mattis Hvorf?) gi noen danske riksråder beskjed om deres ærender, slik det nevnes i innledningen til dette brevet. Biskop Hans var i Danmark ennå den 22. september (nr. 191). - ²Se note 1. - ³Overstrøket. - ⁴Overstrøket. - ⁵Overstrøket. - ⁶Overstrøket. - ⁷1e overstrøket.

Biskop *Mogens* i *Hamar* skriver til biskop *Hans Rev* i *Oslo* at erkebiskop *Gustav Trolle*, forkledd som lekmann, med skjegg og uten tonsur, kom til *Hamar* like etter at biskop *Hans* hadde dratt til *Danmark* omkring 25. juli. Erkebiskopen, som var på vei til *Trondheim*, snakket bare om at kong *Christiern* på nytt hadde samlet femten eller seksten tusen mann, foruten de skotter han ventet på, for å dra inn i *Danmark*. De svenske herrer hadde fått en fyrstelig hjelp og makt av keiseren, og ville for sin del dra inn i *Sverige*. Dette har biskop *Mogens* meddelt herr *Mogens Gyldenstjerne* (på *Akershus*), og han går ut fra at erkebiskopen i *Nidaros* vil undersøke saken, og venter på hans brev.¹

Original på papir i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Ett påtrykt segl.

187.

24. august 1531.

Hamar.

Premissis debita reuerentia et honore cum sincera et amicabile salutatione. Kiere herre brodher och besynderligh gode ven. Siiden J vore nidt dragne ath *Danmarck* circa festum sancti Jacobi kom her dragandes om kringh vor gaardt *Hammer* naageth fremmade folk iiii eller iiii oss vbekiende och vilde ath *Trondhem*. Førstode vij icke huadt thet var ffør folk baadzmen eller och bersmen som the sagde segh ath vare. Høffetmannen haffde eth par booxor² vppaa beenen rynchthe viidt knæen en grar kufftha offver liiffuidt stort skeegh och jngen crone saa vij kunne naaget kienne presthmanne liikingh paa høffetmannen ey heller naagen merckelige siidher medt segh. Fframedelis effther reth førfarinh var thet erchiebiscop Gøtzstaff Trolle. Hans snack och tall vor alth om koning *Cristiern* ther skule haffue paa nymaal førsamlet gantzke myket folk viidt xv eller xvi^m och ther offuer vtan skotther han førwentade och vilde ther medt indt dragha ath *Danmarck* och ath the suenske herre haffde och faath aff keyserligh maiestat en førstelig hielp och machth och vele vppaa theres siide indga ath *Suerige*. Jngen merckelige ordt gaff han fraa segh them vij kunne besinde yttermere biyde *Eder* nadt til en som nw sagt ær och thette screffue vij strax herre *Moens Gyldenstiernne* til. Och vore vij gantzke behendelige i hans tiilkommelsse och ey fullelige en nw kunne her tænckie vdi huadt ferdom var. Vij formaage dominus archiepiscopus nidrosiensis randzsagher hannom bettre och yttermere vdt en vij kunne. Begynner han stemple eller fore tagher naagen deel annen³ en skeel medt følier tha forstaa vij han bliiffuer vel tiilstædhe thette giiffuer *Eder* myndelige tiil kienne och huarketh mage eller vele vnder vor dannemans ære medt naagen matte haffue thette vnder skiyl eller skugge. Vij førventa scripta dominj archiepiscopi nidrosiensis komm [e] her hastelige effther

saa snart hans nade haffuer hannom vdthørt och vel förfaredt. Ther haffue vij och lengge töffuedt och biidt vppa. Kiere herre brodher huadt Eder liyfft ær giøre vij altiid gierne. Cum hiis jn Cristo. Felicissime valeat paternitas vestra reuerenda. Ex Hammaria die sancti Bartholomej apostoli anno dominj mdxxxprimo.

Magnus eadem gratia episcopus hammarensis.

Utenpå: Reuerendo jn Cristo patri ac domino domino Joanni Reff Dej gratia asloensi episcopo domino fratri suo charissimo.

¹Mogens Gyldenstjerne har annet å skrive til kong Frederik (DN XII nr. 479). ²Over linjen: buxer. - ³Over linjen.

Herr *Mogens Gyldenstjerne* (høvedsmann på *Akershus*) skriver til *Johan Friis*, kongens sekretær, forteller at han har skrevet til kongen, og minner *Johan* på løftet han ga på *Skanderborg*. *Mogens* trøster seg ikke til å beholde lenet, men vil vente til våren.

Original på papir med Mogens Gyldenstjernes egen hånd i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Rester av ett brevlukkende segl.

Trykt i Marquard I s. 27.

188.

29. august 1531.

Akershus.

Wenlig helssen altiid met hues ieg gat forma teg steds forscreffuet met Gud¹. Siinderlige gode venn kere Iohan Frys om tenne lands beleglighet har ieg pa tet neste skreffuet kongelig maiestat vor nadjste herre ald besked tyl [so] m tet seg herre begyffuer ter vd tw vel [ka] nt sie huor teth haffuer seg som teg vel [fo] r tencker tw meg altiid loffuet har siinderligen syste pa Skanderborg attw tet icke forgleme wylt gørre i altyng som ieg tyl troer oc tw vylle doch haffue skreffuet meg tyl huor tet skycker seg terre. Ieg vylle gerne anderslunde forvyde meg². Tet ganger sa ganske vnderligen tyl herre. Ieg trøster ingenslunde at blyffue vyd met tette lenn som ieg tet nw haffuer. Ieg vyl lyde meg tyl forarit om ieg ta kwne kome ned oc anderslunde forvyde meg. Vyl tet icke blyffue beder nøds ieg tyl oc offuergyffue alt samen. Haf meg i tyn hoffkommelsse huor *legenhen vyl føge seg. Er her nw ingen tyng ieg vyd iidermer oc skryffue teg af tenne egenn. Tenne breffuysser skal iidermer berette teg om tenne verrelsse. Rad oc biud altiid offuer meg som offuer tynn bessinderlyge gode venn.

Her met teg Gud beffallends. Met hast pa Agershus 29 dag augusty anno 1531.

Mogenns Giildenstern ritter.

Utenpå: Tyl Iohan Frys kongelig maïestat vor nadigste hers secreter venlig sends tette breff.

¹Over linjen. – ²Over linjen.

Erkebiskop *Olav* i *Nidaros* takker mester *Claus Gjordsen*, kong *Frederiks* kansler, for de tjenester han gjorde under herremøtet i *København*; biskopene (*Hoskuld*) av *Stavanger* og (*Hans Rev*) av *Oslo* har underrettet ham om det. Som erkebiskopen har skrevet til kong *Frederik*, kom erkebiskop *Gustav Trolle* til *Trondheim* 4. august, og erkebiskopens kjøgemester¹ har gitt ham leide i erkebiskop *Olavs* fravær. Erkebiskop *Gustav* hadde fullmakt fra kong *Christiern*², og befaling om å tinge alle biskoper og prelater fra kong *Frederik* og til kong *Christiern*. Erkebiskop *Olav* har latt erkebiskop *Gustav* forplikte seg til å ikke utføre denne befallingen, og hadde erkebiskop *Gustav* vært en lekmann og ikke viet erkebiskop, hadde erkebiskop *Olav* sendt ham til *Eske Bille* på *Bergenhus*. Erkebiskop *Olav* ber mester *Claus* utvirke at kong *Frederik* ikke ber ham overlevere erkebiskop *Gustav* til kong *Gustav*, for han har før, med store utgifter, overlevert to geistlige til denne, og ikke fått takk.³

Original på papir i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Påtrykt papirsegl med brevlukkende snor bevart.

189. 5. september 1531. Nidaros.

Olauus Dei gracia archiepiscopus nidrosiensis et apostolice sedis legatus. Premissa amicabili salutacione cum promptissimo gratificandi affectu. Kære hær canceler besynderligæ gode wen tacke wii Eder kerligen ffor all dygd och wælligheitt som I oss altiid bewisth haffwe och nw besynderligen bewistæ i woræ anrørendes werff och ærende vppaa thet herremøde som stood i Københaffn som werdugæ ffrede bysper aff Staffwangger och Oslo oss haffwe till kenne geffwed⁴. Wille wii thet kerligen och fliitligenn med Edhær fforskylde. Fframdeldes kære hær canceler haffwe wii skreffwid wor kæreste naadugeste herre till hwreledes hær Gøstaff Trolle erchebysp till Vpsall kom hiit till Trondem ffredagen nest efther sancte Oluffz dag och efther ty wii wii⁵ woræ ecke selffwe till stæde tog han leigde aff wor køgemester begærendes ath ware oss till tals. Nogle ffaa dage ther efther tha wii heim

kommæ hade wii hannom till ordz begærendes ath wede i hwes acht och mening han war hiit kommen. Fframbar han tha eit høgbornæ fffyrstes konnung Cristers credencie breff lydendes ord ffraa ord som then inneluchtte copixæ i wor kæræste naadugeste herres breff inneholder. Och hade hand i beffaling saa ath handle med alle bysper och prelater i Norie ath the skulde afftredæ iffraa høgbornæ fffyrstæ och herre hær Ffræderich med Gudz naade Danmarces wendes och godes konnung vtworld konnung till Norie hertig i Sleswich *et cetera* wor kæræste naadugeste herre och ind till høgbornæ fffyrstæ konnung Crister saa fframptt ath thee theres kirker och menigæ Nories inbyggere ey wilde bliffuæ ther offwer fforderffwedæ. Och efther ty saadant ærende och werff war wor kæræste naadugeste herre vnder øgen och oss alle hans naades vndersaathe fforner togæ wii ein bepflichtelsæ aff ffor^{de} erchebysp Gøstaff saa han skall bliffwæ hær till stædæ och inthet handle vdi then beffaling som han haffwer aff konnung Crister hwerken med ord bud breff eller skriffwelsæ. Hade han warid ein leichmand tha wilde wii haffwe skicked honnom till wor kæræste naadugeste herres ombudzman Eske Bille paa Bærenhws mend efther ty han ær ein wigd erchebysp wille wii holde honnom till stæde saa lenggæ wii ffaa wede wor kæræste naadugeste herres wilie ther om. Tha wii toge then bepflichtelse aff honnom gaff han thet ffore ath han war eit sendebud och meintæ ther ffore ath ware ffrii. Fformerke wii wæll ath hans armood och ffatigdom haffwer mygid woldet thet han haffwer geffwid segh hiit ath han haffwer ecke hafft i Westerlanden ther han haffwer kwnnid holdid segh aff. Wor kæræste nadugeste herre wille wii ware troo och huldæ som oss bør ath ware wor herre och kong i alle maade ey ackttendes paa saadant eller anned konnung Cristers bud eller skriffwelsæ. Och bede wii Eder kære hær canceler atI wille fforarbe hoos wor kæræste naadugeste herre saa hans naadæ ey will begære aff oss ath wii skulle offwerantworde ffor^{de} erchebysp Gøstaff i konnung Gøstaffz hender ty wii haffwe till fførnæ paa gode tro och loffwe med stoor kost och tæring inskicked hannom till Swerrigæ igen to kirkens personer och ffortientæ wii ther dog inggen tack vppaa. Kære hær canceler gører hær vdi thet bestæ. Wii wille thet och all anden wælgerning kerligæ och gernæ med Eder fforskyldde och i hwes maade wii kwnnæ ware Eder till wilie och kerligheit ther skulle I altiit ffinnæ oss wællwillig till. In Christo⁶ valet. Ex curia nostra archiepiscopali nidrosiensis feria 3^a post Egidii abbatis anno Domini mdxxxj sub nostro signeto.

Utenpå: Nobili ac egregio viro magistro Nicolao serenissimi domini nostri regis Ffrederici cancellario amico nostro precipuo.

¹Jon Teiste som i siste halvdel av 1520-årene var erkebiskop Olavs ombudsmann i Bergen (DN VII nr. 631 m. fl.), kalles i 1531 erkebiskopens kjøgemester (DN VII nr. 685, 690, X nr. 633). Av brevene fra 1532 som omtaler J. T.s og andres lojalitetserklæring til kong Frederik (DN XVI nr. 549, 8. februar, nr. 550, 9. februar og XIII nr. 585, 10. februar, fremgår det ikke om han da var i erkebiskopens tjeneste. Han omtales ikke i erkebiskop Olavs regnskapsbøker, men er i Lærdal i 1541 (DN XII nr. 600). - ²Fullmakten av 29. mai 1531 er trykt i DN IX nr. 671. Erkebiskop Gustavs brev til erkebiskop Olav er trykt i DN IX nr. 682. - ³Et brev til Eske Bille om samme sak er trykt i DN IX nr. 678. - ⁴Over linjen. - ⁵Overstrøket. - ⁶Med greske bokstaver XP.

Erkebiskop *Olav* i *Trondheim* skriver til kong *Frederik* at erkebiskop *Gustav Trolle* kom til *Trondheim* 4. august, og erkebiskopens kjøgemester har gitt ham leide i erkebiskop *Olavs* fravær. Erkebiskop *Gustav* hadde fullmakt fra kong *Christiern*, og befaling om å tinge alle biskoper og prelater fra kong *Frederik* og til kong *Christiern*. Erkebiskop *Olav* har latt erkebiskop *Gustav* forplikte seg til å ikke utføre denne befalingen, og hadde erkebiskop *Gustav* vært en lekmann og ikke viet erkebiskop, hadde erkebiskop *Olav* sendt ham til kongens ombudsmann (*Eske Bille*) på *Bergenhus*. Erkebiskop *Olav* vil ubrytelig holde den tro og love han har tilsagt kong *Frederik*.¹

Original på papir (noe vannskadet) i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Rest av rødt vokssegl.

190. 5. september 1531. Trondheim.

Høgbo[rne] ff[yr]stæ kæræste naadugeste herre efther myn vnderdaanigæ tienestæ och ydmyge helsen werdes [Ether] naade wede ath ffredagen nest efther sancte Oluffz dag kom hær Gøstaff Trolle erchebysp till Vpsall hiit till Trondem selff tridie øffwer land och efther ty ieg war ecke selff till stæde tog han leigde aff myn køgemester begærendes ath ware meg till tals. Nogle dagæ ther efther tha ieg kom heim hade ieg honnom till ordz begærendes ath [wede] aff [hon]nom i hwes acht och mening han war hiit kommen. Fframbar han tha eit høgbornæ [fyr]stes konnung Cisters credencie breff alle bysper och prelater Eder naades høgmetigheidz vnderdaaner tilskreffwid i Eder naades rige Norie lyd [andes ord] ffræa ord som thenne inneluchte copie inneholder. Och hade han i beffaling [.....] ath handle met for^{de} bisper oc prelater ath the skulde afftrædæ iffræa Eder

naades [...12...] jnnd till høgbornæ ffyrstæ konnung Crister saa fframppt ath [the theres kirker och] menigæ Nories inbyggere ey wilde bliffwe ther offwer forderffuidæ. Kæreste nadugeste herre efther ty saadant werff och ærende war Eder na[des kon]gg[elige] maiestatt vnder øgen och oss alle Eder naades vndersaate fforrnær tog iach ein beplichtelse aff honnom ath han skulde bliffwe hær till stæde och inthet handle i then beffaling hwerken med ord bud breff eller skriffwelsæ i noger maade. Hade han warid ein leichmand tha wilde iegh haffwe skicked honnom till Eder naades ombudzmand paa Bærenhws mend efther ty kæreste naadugeste herre ath han ær ein wigd erchebysp will ieg holde honnom till stæde saa lenggæ ieg ffaar wede Eder naades wilie ther om. Fformerker iegh wæll ath hans armod och ffaatigdom haffwer mygid wolded thet han haffwer geffwed segh hiitt. Kæreste naadugeste herre then troo och loffwe som iegh haffwer Eder naades konggeligæ maiestatt tilsagtt then will ieg vbrøteligen holde ey ackttendes saadant eller anned Eder naades och rigens ffienders bud eller skriffwelsæ. Ther maa Eder naade sseg ffulkommeligæ till fforlade. Hær med Eder naades sæll liiff och lychsameligæ regementæ then alzwoldugeste Gud befaler ieg till ewig tiid. Skreffwid i Trondem tiisdagen efther Egidii abba[tis ... aa]r et cetera mdxxxj [wnder wortt s]ignett.

Eder Naades Konggelige Maiestatts ydmygæ capelan Oluff erchebysp i Trondem.

Utenpå: [...7... nadu]geste herre her Ffrederich med Gudz n[ade ...7... konnun]g vtworld konnung till Norie hertig i Sleswich Ho[1sten och] Dytmarsken greffwe i Oldenburg och Delmenhorst sin kæreste n[adugeste herre].

¹Samme dag sendte erkebiskopen et delvis likelydende brev til kongens kansler mester Claus Gjordsen om samme sak (foregående nummer).

Biskop *Hans Rev* i *Oslo* skriver til kong *Frederik* at biskop *Mogens* i *Hamars* småsvenn samme aften hadde bragt ham vedlagte brev (nr. 187) fra biskopen om at erkebiskop *Gustav Trolle* hadde vært hos ham og dratt videre til *Trondheim*. Det var ikke kommet orlogsskip til *Bergen* eller norskekysten da han dro, men fiskere i *Falkenberg* hadde sett tredve skip og to jakter langt ute i sjøen, trolig herr *Ture Jönsson* på vei til *Västergötland* etter det erkebiskop *Gustav* hadde sagt. Erkebiskopen selv aktet seg inn i *Dalarne* for å reise almuen. Får biskop *Hans* vite mer om

dette på hjemreisen, skal han skrive til herr *Tyge Krabbe*.

Original på papir, noe vannskadet, i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532. Segl påtrykt.

191. 22. september 1531. Esrom kloster.

M[yn] vnderdanlighe plictughe oc veluillighe tro tjäniste Edhers nades kongelighe maiestat altiid redebom met Gud. Høgborneste furste stormect [isthe] koning kereste nadigste herre verdes Edhers nadhe at vidhe ath i afftes ved aatte slæt kom [....] till meg biscop Maagenss] i Hamer smaasyn met *thette* breff som ieg sendher Edhers nadhe her vdi indelwcth. S [.....] han ath biscop Maa [gens] the annet en ath erchebiscop Gøstaff wor Edhers nades tro mand før en [.....] wor far[en] fra Hamer till Tronhiem oc at han ey heller gyorde *hannom* hielp eller bistanthe met f[....] eller i andre merckelighe maadhe vdhen saa møghet klædhe han skænckede *hannom* till een kiortill. Andre breff[ue] eller synderlighe tyendhe fynghe vi icke aff Norghe met *same* karll. Sigher han och inghen orloffs skiib wor[e] k[omne] till Berghen paa then tydh han aff foor eller nogherstetz vndher landhet. Nw han kom till Falkenberg sigher han ath fyskere ther i byen komme hiem aff søen sighthes seg athaffue seet xxx skiib oc ij jachter løffwendes aff och till langt vdi søen. Haffuer han saa forstaaet aff for^{ne} erchebiscop Gøstaffs ordh ath *thet* er her Twre Ie [nsen] som acther seg ther met indh i Vestre Gotæland¹ oc erchebiscop Gøstaff acther at komme indh² i Dalerne ath reyse th[er] almwen. Hwes ieg kand ydermere i hiemreysen ther om forfare viill ieg strax scriffwe her Tyghe Krabbe till oc i alle maadhe beuise meg emod Edhers nadhe som een fattigh tro danne mand oc capellan. Her met befaler ieg Edhers nade Hellig trefollighed till ewigh tiidh. Screfuit i Esroms closter temperfredag for Michilmøsse mdxxxi.

Edher nadhes kongelige maiestates ydmyge capellan oc tro mand Hans Reff biscop till Oslo.

Utenpå: Høgborneste oc høgmectigste furste stormectisthe koning oc herre her Ffrederich met Gudz nadhe Danmarckes vendes oc gottes koning vduald koning till Norge hertug i Sleszwig Holstenn Stormarenn oc Ditmerschenn greffue i Oldenborg och Delmenhorst syn kereste nadigste herre.

¹Got overskrevet Ivd. - ²eller nidh.

Herr *Mogens Gyldenstjerne* (høvedsmann på *Akershus*), skriver til kong *Frederik* at kong *Christiern* den 8. november seilte inn fjorden med fire skip, og i *Oslo* gikk borgerne, prester, munkar og alle andre, sammen med biskopen (*Hans Rev*) og hans folk, ham straks til hånde. Resten av landet kommer trolig til å gjøre det med det første. Han ber om å få sikker underretning om når han kan vente unnsetning.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Ett brevlukkende papirsegl.

Trykt i Marquard: Breve – bd. I s. 28-30.

192. 11. november 1531. Akershus.

Mynn vnderdanige willigh troo thieneste Eders nadis konninglige maiestatt nw oc altiitd ydmygeligenn till schreffwen mett Wor Herre. Hogborenn fførste stormegeste konningh keriste nadigste herre. Eders nadis konninglige hogmegtighedt wille werdīs segh att wide thet heer kom iiij konning Crestenns skibbe ind i fi wdenn odensdagenn for sancti Martins dagh oc er konning Cresternn heer selff personligenn heer till stedhe mett. Om torsdagenn seggeldhe thi ind paa ij wigge si es neer slottett oc ginge saa offwer land fraa skibbene oc ind till Oslo by. Ginge saa borgerne preste mwncke oc allt andhet folch hanom strax till handhe och bispenn mett allt siitt folck. Oc thet folch heer i landett er som icke er gonngenn hanom till handhe troer ieg att thet gaar hanom well till handhe mett thet første han thenom till siigendis wordher ther om. Wille Eders nadis konningliige hogmegtighedt hiitd skicke nogenne folck till hielpp oc biistand thi att ieg haffuer ingenn heer i landett som ieg thr^l th r forladhe eller fordriste meg paa vdhen mitt eygett folck som ieg haffuer indhenn portene. Kand thenne breffwiisere Lage Ienss n myn thienere ytthermere vndherwiise Edhers nadhe heer om end som ieg nw korttliigenn schriffwe kandh. Wille Eders nadhe giffue megh en wisse genschriwwelsse heer paa huad tiitd ieg skall wentte nogenne hielp oc fortr stinghe. Ieg will giøre mitt besthe i alle maade ther ieg kand. Oc skall Eders nade nest Gudts hielpp befindhe mynn fliitd i alle thi maade megh m gligitt er ehuor ieg kand giøre Eders nadis gaffnn oc wende Eders nadis skadhe. Heer mett Eders nadis konningliige maiestatt sieell oc all welferdt thi hellige Treefoldighedt nw oc ewindelig befalendis. Schreffuett paa Agershus paa sancti Martins dag anno *et cetera* mdxxxj.

Eders nadis konninglige maiestattis ydmygeliighe thienere. Mogenns Giillensternn ritther.

Utenpå: Hogbornnste første stormegtigesthe herre her Ffrederich mett Gudtz nade Danmarckis wendis oc gottis konning vdwold konning till Norige hertug i Sleswiig Holstenn Stormaren oc Ditmerschen greffue i Oldenborg oc Delmenhorst synn keriste nadigste herre ydmygeliigenn.

¹Overstrøket.

Herr *Mogens Gyldenstjerne* (høvedsmann på *Akershus*), skriver til *Claus Gjordsen*, kong *Frederiks* kansler, om kong *Christierns* ankomst til *Oslo*. Fordi den var uventet¹, er de fleste av hans folk ute i lenene. Han har bøndenes brev ennå og regner ikke med å få penger av dem.

Original på papir med Mogens Gyldenstjernes egen hånd i RA Oslo, Norske innlegg 1524-1532. Spor etter brevlukkende segl.

Trykt i Marquard I s. 30-31.

193.

11. november 1531.

Akershus.

Jhesus. Wenlig oc kerlig helssen altiid forsent met Gud. Ker her cansseler gyffuer ieg Etter kerlig tyl kende at her kom nw i onsdags iij arllogsskyf her i fuorden met *konning Crijstierns* folck oc syge dy hand er selluf personlyg met. I gar komme dy her tyl biuden. Gyng dy *tenom* strax tyl hande borger oc dy pa byspgarden. Tenn dag tylforne loffuit dy meg at wylle wage lyff oc gods hos meg pa wor *keriste* nadyge herris wegen oc ter ingen motsyngelssse dy alle handga huylcke som icke enn erre ty gøret vbedendes. Ingen ieg nw wyd oc forlade meg tyl vden Gud oc hues ieg haffuer pa slottet. Beder ieg Etter oc rader Etter fuldkomelig at I gørre meg wndsettingyng met tet første. Mit folck er mesten vde i lennen dy erre meg sa kort pakommen. Gud gyffuet ieg hafde *tenom* hyemme. Kand tenne brefuijsser syger Etter ald iidermer *ald besked. Beder ieg Etter gernne I mw icke forlade meg. Wylle I nw icke verr[e] forsømelig sa kwne I gørre feyde tylennde. Myn skiild skal icke fyndes. At ieg matt[e] fange suar egen huor ieg ma farlade meg tyl met tet første. Kerre her cansseler har ieg dy bønders breff ennw ieg for nw alderyge enn huud af *tenom*. Her met Etter Gud befallendis. Gør met altyng som ieg Etter tyl troer. Datum Agershu[s] anno 1531 sent Morttens dag.

Magenns Gyldenstern ritther.

Utenpå: Erlig oc welbiurd mann mester Claus Gørtson wor *keriste nadigste* heris cansseler.

¹ Angrep regnes som usannsynlig i april og mai (DN XI nr. 568, IX nr.

669), mulig i juli og september (DN VII nr. 688, V nr. 1066) og sikkert i oktober, men det er uvisst hvor det kommer (DN IX nr. 681, XVI nr. 542).

Kong *Christiern (II)* skriver til *Eske Bille*, ridder¹ på kongsgården i *Bergen* at han er kommet til *Norge* med et stort tall krigsfolk, har funnet at allmuen og de tilstedeværende riksråder er lydige og velvillige, og håper at de nøytrale snart gir seg under ham. Han minner *Eske* på hva han skylder sin rette konge, ber ham være ham tro så han ikke skal ynkelig forbyrte arvegods og velferd på liv og sjel, og pålegger ham å gi snarlig svar.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A b, i RA København. Ett brevlukkende segl.

194.

16. november 1531.

Oslo.

Christiern met Gudz naade Danmarckis Suerigis [Norigis]² vendis oc gotis koning hertug i Slesuig i Ho [Isten *et cetera*.] Vor gunst tilforn. Vid ath wj ere nw komne hid til vo [rt] rige Norge met ith merkeligt tall krigisfolk oc flere strax effter komme. Oc funde wj vore kere vndersotte oc menige almue her lydige oc veluillige mod oss oc desligest rigens raad saa mang [e] som her tilstede ere. Oc haabis oss ath de som ey nw staa mod oss skulle snarlige nødis till ath giffue dem under oss. Nw forsee wij oss gaat oc troskaff aff dig oc ath dw skalt vel vide oc forstaa huad dw est oss din rette herre oc konge plectig fore Gud effter all low ret oc skeell oc bliffue h³ oss huld oc tro oc icke saa ønkelige forbyrde dit [t] arffue gotz her i Norgis rige oc desligest all din velfart baade til [...] ⁴ liff oc siell. Thj bede wj dig oc raade ath dw nu skicker dig mod oss som en god tro riddermandz mand bør ath gøre mod sin rette herre oc konge. Vij ville beuse oss christelige oc erlige mod dig och alle andre som oss tilfallendis vorde oc vere dem alle gunstelige oc naadelige oc forlade dem alt som de haffue forset dem vdi her til [...] mod oss oc holle alle ved en ret christelig low ret oc skell oc g [ode] gamble seduane. Thi bede wj dig oc ville ath dw strax vfortøff [uit] giffuer oss din mening oc vilge til kende huad du her vdi gøre vi [lle] oc huor effter wj skulle forlade oss til dig oc om dw vilt vere oss och vaare bestandige j vore oc rigens erende. Her vist dw ath rette dig effter. Thi lad det ingelunde. Screfuit i Obslo den xvi dag i nouember maanet aar *et cetera* mdxxxi vnder vort signete.

Christiern⁵.

Utenpå: Velbyrdig mand Esge Bille riddere paa vor oc kronens gaard i Bergen.

¹Slik adressen, men i brevet omtales Eske som riddermanns mann, det vil si væpner. – ²Litt av høyre kant av brevet er bortslitt. Det er ikke sikkert det har vært plass til et *Norigis*. – ³Overstrøket. – ⁴Ikke sikkert at noe har vært bortslitt. – ⁵Med egen hånd.

(Herr *Ture Jönsson*) skriver til herr *Claus (Bille, høvedsmann på Båhus)* at kong *Christiern* har kommet til *Norge* og ikke vil avvise noen som gir seg inn under ham. For gammelt vennskaps skyld råder (herr *Ture*) herr *Claus* til å tenke på sitt eget, hustruens, barnas og vennenes beste og hva som kan følge om han setter seg opp mot keiseren og andre herrer og fyrster som er forbundne med kong *Christiern*, slik også kongens admiral junker *Henrik* har skrevet til ham. Kunne herr *Claus* og (herr *Ture*) samtale under fire øyne, skulle han få vite ting som ville få ham til å gi seg inn under kong *Christiern*. Kongen vil ikke avvise noen som angrer at de har forbrutt seg mot ham. (Herr *Ture*) vil også råde ham til å fare mildt fram mot allmuen.¹

Tegel: Den stormechtige – – her Gustaffs – – historia. Stockholm 1622, I s. 292.

Trykt også i Konung Gustaf den förstes registratur bd. VII s. 558-59, etter Tegel.

195. 18. november 1531. Marstrand.

Wår wenlige och kärilige helsan altijd försendt medh Gudh. Käre her Claes gode wän må J wetta at höghborne höghmechtige furste konung *Christiern* vår käreste nådigeste herre är kommen personligen här vthi sitt landh och rijke *Norrige* at besökia i The heliga trefaldigheetz namn sine trogne vndersåter som een mild gunstigh och nådigh herre ingen vtsättiandes then sigh bekenner och falla wil til nåde och mildheet. Så käre her Claes för then longlige frundtskap wij hafft haffue medh Eder äre wij altijdh redebogne at wara Eder til all wilia och kärligheet hwar hwij medh lijka och ähra göra måge och J oss ther til loffuen och troo giffua willen. Ther medh rådhe wij Eder at J besinne welen Eders och Eders käre huszfrwes barns och wänners longligit gagn godha och bestond och hwad ther wil effterfolia vthi framtijden ther J settie Eder emot hans *nådighe keyserlighe maiestat* och andre herrar och furster som besworne och i confoederatie äre medh *konunglige maiestat* såsom vår käreste nådigste herres admiral juncker *Hendrich Eder* och tilskriffuit haffuer. Och är altijd rådth så holla

sigh emot sin fiende at icke befruchtandes är sedan bliffua hans wänn. Hwar J wiste then lägligheet som på alle sijder på färde är och wij wore til enligit samptaal medh Eder skulle J förfara the stycker som Eder och andre macht på ligger at J medh endrecht och godh wilia falla til nådhe och mildheet. Wij förlata oss fullkommeligen til och thet fast wetta at *konungliche maiestat* aff sin godheet är benägen och så visiteret aff then alzmectigste Gudh at hans nådhe ingen vttrycker aff sine nåde och förlijkelse hwadh han är meera högh eller lågh rijk eller fattigh then sigh emot hans *nåde* förbrutit haffuer och thet bekenna wil. Och är största *nåder I fara så mildeliga medh then fattige almoge som J nyttie wylie gagn och bestondh aff then deel Eder kan tilkomma bådhe här och annorstädz. Thetta skriffue wij vthi then bädsta acht och meeningh thet Gudh känne begärandes här på Edert alffuarliga swar medh samma budh och the wij oss effterretta kunne. Edher här medh Gudh befallandes medh Eders käre huszfrw barn och wenner. Skriffuet vthi Malstrandh lögerdagen näst effter *sanctj Martini* dagh anno Domini 1531.

¹Brevskriverens identitet fremgår av svaret, nr. 199.

Herr *Mogens Gyldenstjerne*, hovedsmann på *Akershus*, gjør kjent at han har gjort en felig dag til 19. mars med kong *Christiern (II)*: Han skal ikke befatte seg med *Akershus* len eller almue og heller ikke handle med noen av landets innbyggere på en slik måte at det kan skade kongen. Han skal heller ikke befeste eller proviantere slottet eller ta inn forsterkninger. Han skal ikke handle til skade for kongen eller ta mot noen av hans folk. Han har rett til å sende bud til kong *Frederik*, men om han ikke får unnsetning før 19. mars, skal han overgi slottet til kong *Christiern*.

Original på papir med Mogens Gyldenstjernes egen hånd i RA Oslo, Norske innlegg 1524-1532. Trykt i DN IX nr. 684 etter annet forelegg (A)¹. Spor av grønn voks etter påtrykt segl.

196.

23. november 1531.

Akershus.

Jeg Mogenns Giillensternn rithet oc høfftzmandh paa Agershus aff befalinghe hogborne første oc herre her Ffrederich mett Guds nade Danmarcés oc² wendés oc gottés konningh vdwoldh konningh till Noriige hertog i Sleswiigh *et cetera myn keriste nadigeste* herre bekendés³ mett thenne myn egenn handschrifft oc obne breff³ att ieg

haffuer giortt mett hogborne første konningh Cresternn enn frij fe-
ligh oc secker dagh till Midtfaste nw først kommandes⁴ oc will widh
myn ære oc redelighedt holle same dagh oc tijdt forvdhen bedragh oc
argelisth widh these efftherschreffne punchter:

Fførst⁵ ath ieg eller nogenne aff myne som ieg nw raadendes er
skulle ey nogett befatte seg mett Agershus leenn eller almwge oc inthet
heller handelle mett nogre aff Noriiges indbøggere geystliigh eller
werdtsligh som kanndh wære for^{ne} hogborne første konningh Cres-
ternn till hindher i thenne forcreff^{ne6} dagh. Oc skall ieg inthet bygge
befesthe eller bespiisze slottet heer forindhenn mere enndh thet nw er
ey heller att bestercke mett folch vdhen konningliige maiestatz wilie
oc widskab. Att ieg inthet skall handelle eller handelle ladhe heer i
landett hiemmeligh eller obenbarligh konningliige maiestatt till hind-
her eller affdrecth. Ey anname till megh nogenne aff hanns thienere
menn sidde heer stille widh slottet. Dogh maa ieg sendhe mytt budt
till hogborne første konning Ffrederich mynn kereste nadigeste herre
heer forindhenn om hielpp oc vndsetningh. Om ieg icke fouger⁷
vndsetningh indhenn forcreffne dagh skall iegh strax ther effther
opgiffue konningliige maiestat konningh Cresternn slottet for vdhen
all hindher lengher opholdh eller argelisth vdj nogre maade. Att saa
er i sandhedt trøcker iegh mitt indszegell nedhen paa thette breff oc
schreffuet paa Agershus 23: nouembris anno 1531.

¹Større avvik er vist med noter (nr. 2 og 4). - ²Overstrøket. - ³⁻³A: mett
thette mitt obne breff. - ⁴Søndag 19. mars. - ⁵A har: Fførst at ald thend
skade oc farlighedt som nu aff begghe parttene skedtt er wti thenne
kriigis handell aff begis wore folck skall wære en afftalen sagh paa
bodhe siider oc skulle nu paa bodhe sidher holde for^{ne} frii feylighe
dag til mitfaste først kommandis. Fframdelis - og så videre som her. -
⁶En s må være utelatt. - ⁷Feil for fonger.

Herr *Mogens Gyldenstjerne* (høvedsmann på *Akershus*), skriver til kong *Frederik*
om kong *Christierns* beleiring av slottet, sier at han vil forsvare det, og sender
kongen en utskrift av våpenstillstandsavtalen med kong *Christiern*. Prester, bor-
gere og bønder har røvet fra ham og hans folk, noen av hans fogeder har gått
kong *Christiern* til hånne, andre har blitt grepet av biskop *Mogens* i *Hamars* folk.
Selv har han få folk men om han fikk bare førti mann til, skulle han holde slottet
til isen gikk. Kong *Christiern* har bare fire fenniker knekter, ikke sterke, med
mange syke og sårete, endel av skipene hans har forlist og noen kommet til
Skotland hvor knektene nekter å dra til sjøs igjen. Erkebiskopen (*Olav Engelbriks-*

son) er ventet til *Oslo*. Kong *Frederik* bes om å gi nærmere ordre, *Mikkel Blik* sies å ha vært i kamp med kong *Christierns* folk, *Erik Ugerup* vet han ingenting om, men to fogeder har gått kong *Christiern* til hånde.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg 1524-1532. Segl trykt bakpå.

Trykt i Marquard I s. 31-36. To bilag (våpenstillstandsavtalen) er trykt her (nr. 196), i DN IX nr. 684 og 685.

197. 24. november 1531. Akershus.

Mynn vnderdanighe willige troo tienesth Eders nadis konningliige maiestat nw oc altiit ydmygeliigenn tillscreffuet mett Wor Herre. Hogborenn første stormectigeste konningh keriste nadigste herre. Eders nadis konningliige hogmectighedh wille werdís segh att widde om then leglighedt som segh heer begiffuer som iegh Eders nade tillforne omscreffuet haffuer. Torsdagenn for Martinj¹ effther middagh bleff meg till kende giffuet aff en borger i Oslo saa hand saae komme aff westenn till iiij aarloffs skibbe hiidt ind i fiowrdenn paa vj wegge siøes neer oc toge strax ij borger skibbe som haffde hiem heer i Oslo. Ffoer ieg same dagh ind till byendh oc tingedhe mett borgerne. Swore thi oc loffuede att thi wille leffue oc dødh woghe hals oc liiff hoss meg paa Eders nadis wegne. Kom saa konning Cresternn selff mett siitt folch for byendh om fredagenn. Ginghe borgerne hanom strax i modt oc till handhe søgendís alle mett hanns folch effther myne swenne. Haffuer ieg gantze ringe folch paa slottet. Ther er offuer xl aff myne swenne mett fogderne vdi lennenn och haffde ieg thenom hiemme allt aarett till føge førre thette paa kom for iegh fich alle stedts schriffuelsse saa ieg tordhe ingenn fare haffue for konningh Cresternn j thette aar. Paa sancti Martins dag² belagde thj slottet oc sloge therís legeré heer for oc skantzedhe mett kwberé oc skerme oc førdhe offwer xl stormstiiger vndher mwrenn och lodh eske slottet aff megh trendhe ganghe mett stoer trussell oc bøenn oc mōgenn vnderlighedh. Haffuer ieg altiit giffuett thenom for swar att icke wille opgiffue thenom slottet then stund liiff er i megh oc førre ieg maa faa schreffuet till Eders nadis konningliige maiestat. Och haffde ieg aldelís rett meg ther effther. Først offuermachten bleff meg for stoer wille ieg sette illdh i alle thi stedhe som brendhe kundhe. Thet sagde ieg thenom oc som mett meg handeldhe och konning Cresternn selff oc wille saa giffue meg Gud j woldh. Och ther som thj ingenn andhen handell kundhe fonghe mett megh tha bleff oss handellett en dagh j mellom som ieg nw sendher Eders nade en vdschrefftt vdaff. Oc haffde

meg werett andhr̄ kor paa ferdhe saa santt meg Gud hielppe ieg wildhe icke haffue dagtingett. Dogh haffuer ieg aldrigh nogenn tiidt begerdt att tale mett thenom men altiidt er theris budh kommen till megh. Keriste nadige herre kand ieg Eders nade aldrigh till fuldts skriffue saa gantz skammerliigenn ieg armme karll er bleffwenn be- dragenn oc forrodt aff alle tesse landtz indbøggere geystliigh oc werdtsligh ingenn vndhertagenn tessliigesthe aff myne egene swenne som thenne myn thienere Las Eders nade vnderwiise skall oc mett huadh beleglighedh ieg haffuer holtt oc holdher thette slott ytthermere endh ieg schriffue will. Thesliigeste hues machth heer er mett konningh Cresternn oc som theris werelsse segh begiffuer skall hand oc vnderwiise Eders nade. Jtem er iegh røffuett oc fraa tagenn oc thi som huoss megh ere aff prester borger oc bøndere. Rentte oc sagfaldh haf- fue myne fogdere welwilligh førdt konning Cresternn till handhe oc sagt hanom tieneste. Thi swenne oc folck som huoss megh ere haffuer ieg loffuett att oprette all theris skadhe paa thet thi skulle bliiffue meg willigh oc sparer iegh ther for ingenn deell for mitt folck som huoss meg er. Eders nadis konninglige maiestat wille nw icke forladde megh att ieg motte fonge nogenne vndsetningh indhenn Midfasthe³. Waar thet icke mere endh mett xl karle som ieg kundhe fonge heer indh till meg saa will ieg mett Gudts hielpp well hollett till wandett bliffuer obenn att iegh tha motte fonge fiitalij oc andhen machth till att tage landett indh mett igenn. Ieg haffuer ganske føghe folck. Bliiffuer meg enn karll sygh for er thet meg en stoer affdrecth. Haffde ieg icke bleffuett saa forraschett oc mitt folck haffde icke kommet meg fraa aldher skulle thi haffue glemthet att thi komme hiidt skulle mend haffue bodhe hørdt oc spurdt. Och skall Eders nade ingenn skadhe faa for thet ieg kand giøre. Will Eders nadhe nw tencke ther till mett thet første tha kand Eders nade well giøre feydenn till endhe. Heer er icke vdhen iij fencker knecthe icke stercke menn mange syghe oc haffue fongett godhe hwgh heer for slottet oc ere skibbenne en partt bleffuenn j siøennndh. vj aff thenom war heer indhe for Oslo thi ere vdløbenn igenn mett føge folck icke vdhen bodtmendh. Syges heer ocsaa att her Twrij skulle were bleffuenn mett thet skib hand waar paa. En partt aff konning Cresternns knecthe skulle were kom- menn j Skotlandt oc wille icke till siøes mere. Keriste nadigste herre Eders nade wille nw icke forladde megh att iegh io fonger vndset- ning indhen forskreffne dagh ellers er iegh nødh till att opgiffue slottet. Thette mitt budh kand siige Eders nadhe all leglighedenn att heer kand komme folck indh. Heer kand oc komme skibbe ind paa ij weg-

ge siøes neer saa hortt fryes *thet* icke. Och haffde ieg icke gaaedt *then* ne dag indh oc samtøck haffde thi førdt megh saa mange bøndere paa mett weltter oc kaste knøpell først ijszenn waar tillagt oc grebett meg an paa alle siidher. *Thet* haffde fallett megh for suartt paa i mange maadhe mett saa føge folck som iegh indhe haffuer. Werdis Eders nadhe att widde icke offuer ij dage effther konning Cresternn waar hiidt kommen lodh bischop Mogenns aff Hammer syne swenne vdriidhe oc griibe alle⁴ nogenne myne fogder hwor hand *thenom* offuer komme kundhe oc lodh *thenom* indføre till konningh Cresten. Oc er hand selff mett heer indkommen till Oslo till konningh Cresternn. *Ther* haffuer hand icke werett siidhen ieg kom hiidt till landett førre end nw. Och saa er erchibispenn alle dage wenttendis heer ind till Oslo. Haffuer ieg icke kundt fonge ett budh enthen vdh eller ind siidhen *thette* folck kom heer for. Eders nadis keriste hogmegtighedt wille werdis att tage *thenne* myn schriffuelsse till syndhe och giffue megh ett schrefftliigh antwordt jgenn huor effther ieg skall rette megh. *Jtem* sendher ieg Eders nade ett konningh Cresternns breff som hand lodh begere aff megh mitt budh motte føre Eders nade. *Thet* haffuer ieg anammett paa *thet* mitt budh motte thes fredliiger fare for hanss folck om thj fandis j hanss weygh ellers haffde ieg icke tagett *thet*. Widh ieg nw ingenn andre besønderlighe tidinge som iegh kand schriffue Eders nade till om end som *thette* mitt budh kand vnderwiise Eders nade om all leglighedh som hwonn seg nw heer begiffuer. Werdis Eders nadhe att widde *thet* meg er till kendhe giffuett att Michell Blich skulle haffue werett vndher Augde siidhe mett en espingh oc giortt nogenn modstand modh konning Cresternns folck. Huor *ther* mere om er kand iegh icke widde. Erich Vgerup haffuer ieg in*thet* hørdt aff eller fornummedt men Oluff Sortt frue Annis⁵ fogett gick *thenom* till handhe mett *thet* første thj waare heer kommenn och Henrich Stabbell her Holgerdts⁶ fogett paa Næsøenn for oc ind till *thenom* j *thet* første thi komme heer. Skall Eders nade nest Gudts hielpp befindhe myn fliidt j alle thi maade meg möjlich er ehuor ieg kand giøre Eders nadis gaffn oc wende Eders nadis skadhe. Heer mett Eders nadis konninglige *maiestat* siell oc all welfardth thi hellighe Trefoldighedt nw oc ewindelighe befalendis. Schreffuett paa Agershus *then* xxiiij dagh noembris anno *et cetera* mdxxxj.

Edhers nadis konninglige *maiestatis* ydmygelliige thienere Mogenns Giillensternn ritther.

Utenpå: Hogbornesthe første stormegtigesthe herre her Ffrederich

mett Guds nade Danmarcis wendis oc gottis konning vdwooldt konning till Norige hertugh i Sleswiigh Holstenn Stormarenn oc Ditmerschenn greffwe j Oldenborgh oc Delmenhorst synn keriste nadieste herre ydmygelienn.

¹8. november. - ²11. november. - ³10. mars 1532. - ⁴Overstrøket. - ⁵Sannsynligvis fru Anne Rud siden Olav Svart senere er i herr Eske Billes tjeneste som fogd på Brunla, neppe fru Anne Pedersdatter, enke etter herr Olav Galle. - ⁶Holger Holgerssøn Rosenkrans.

Geistlige og verdslige medlemmer av Norges riksråd skriver til kong *Frederik* at kong *Christiern* nå har kommet til landet og hele allmuen har gått ham til hånde. Fordi kong *Christiern* er rikets rette herre, valgt og kronet, og vil holde dem ved lov, privilegier og sedvaner, har riksrådsmedlemmene også gått kong *Christiern* til hånde og tilsagt ham hullskap, troskap, mannskap og tro tjeneste som de hadde tilsagt kong *Frederik*. Med dette sitt brev oppsier de nå den troskap og mannskap som de hadde tilsagt kong *Frederik* og ber ham sammen med sitt riksråd overveie hvordan den truende blodsutgydelsen kan forhindres ved forlik mellom de to kongene.

Original på papir i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-32. Rikets segl¹ (noe skadet) trykt bakpå.

198.

29. november 1531.

Oslo.

Wor ydmyghe helssen Eder nadis furstelighe høgmechtigheid tiil forne. Hogborne fyrste kiære nadighe herre formodhe vy at Eders nade vell veidh oc sportt haffuer at hogborne fyrste koning Cristiarn Norrigis Danmarcis Suerriigis vendis oc gottis konningh *et cetera* vaar kiærteste nadigiste herre ær nu komen hiidtt vdj siitt riighe Norrighe oc all menighe almughe medtt en good villie ær gongen hans nade tiil honde. Oc effther thij hans nade ær *thette* riighis rette herre kiest kaared oc krøntt konningh oc viill holle oss alle viid Gudz lagh friihedher priuilegier skiell oc rett oc viid gode gamble cristelighe seduennier haffue wij² ochsaa fallid hans nade tiil honde oc sactt hans nade huldschap troskap oc mandskap som vy tiilforn giortt haffde huilkett oss forhaapis att Eders nade oss ickie viil foruidhe fforthij som Eders nade vell veidh oc begrunner³ kand at om vy ickie saa haffde giortt huad skadhe oc forderff vy oc menighe rigens inbyggere kune vdj komett oc effther thij at saa tiilbørlic ær som giortt ær oc vy ey kunne tiene tuo herrer. Ther fore med *thette* wort breff vpsie vy Eders nade

then huldschap troskap manskap oc tro tjeneste som vy Eders nade tiilsadhe noghen tiid effther at vor kiærste nadigiste herre konnungh Cristiarn *et cetera* aff landett vor draghen. Kiære nadighe herre tycthe Eders nade ickie doch for then skyld ath forsmaa oc foracthe wortt raad oc bøn som vy giiffue Eder tiil kienne om thette suare orloff som haffuer voredtt Eder baade gode fyrster emellom oc nu ydermere begynnes kan. Taa bodhe wii gierne ath Eders nade ville thet offuerueghe med Eders nadis ærlighe raad at saadan blodstortiingh som nu reides oc begynnes kune affstilles atJ gode fyrster vor kiærste nadigiste herre konningh Cristiarn Eders nadis kiære herre broders søn motte vell forliiges medh Eders nadis furstelighe høgmechtigheitt. Ther ville vy alle gladelighen oc trolighen tiilhielpe thet aller vderste vy kunne. Oc befalle vy her medh Eder nadis furstelighe regimente medh liiff oc sæll alzuoldigiste Gudh euindeligh. Skreffuett i Oslo sanctj Andree apostoli afften anno Domini mdxxxj vnder rigens jndsegle.

Eders nadis kongelige maiestatis ydmyge capellaner mett flere Norgis rigis raad.

Utenpå: Høgbørne hogmectige ffwrste oc herre her Ffrederich mett Gudz nadhe Danmarcis vendis oc gotis konning vdwald konning till Norge hertug vdj Sleszuich Holstenn Stormaren oc Ditmersken grefue i Oldenborg oc Delmenhorst gantzke ydmygeligen tilscreffued.

¹Seglet har vært Erik av Pommerns norske segl (opplysning fra Odd Fjordholm), senere brukt av den norske kansleren (Norske kongesigiller, plansje XX, nr. 2). - ²I margen. - ³r overstrøket.

Herr Claus Bille (høvedsmann på Båhus) skriver til herr Ture Jönsson at han har fått hans brev med dets løsaktige ord og tale. Han akter ikke å la seg narre til å besmitte sin redelighet og adelsære og troskapen han har svoret kongen, og bli en slik løsaktig og besmittet mann som Ture selv. Claus er for god til å gi Ture andre svar enn dette, for Ture har vendt sin kåpe så ofte at den nå ikke kan tjene som noen ærlig manns kledebon. Claus ønsker Ture djevelen i vold som en annen Judas.

A: Kopi fra 1600tallet i Karen Brahes bibliotek.¹; B: Svensk samtidig kopi i RA Stockholm.

Trykt etter B i Konung Gustaf den förstes registratur, bd. VII s. 559-60 og i W. Mollerup: BilleÆttens Historie I (1893) s. 549-50, etter dette.

199.

3. desember 1531.²

Båhus.

Hilszen effter thidens leylighed. Maa du vide Thurre Jensen att ieg fich igaar³ din skriffuelsze met nogle løszachtige ord och thalle att du achter⁴ mig⁵ der met at⁶ bedrage⁷ fra min ære och lempe och besmite min redelighed ⁸adels ehre och throu som ieg min herre *sourit haffuer⁸ och gjør mig till saadan en løszachtig och besmitedt mand som du selff er huilchet Gud schall dig forbyde som alle erlig mends samwittighed beuarer. Effter⁹ mange ¹⁰bedragelig ord¹⁰ som dit breff jndholder daa bekiender ieg mig vdaff Guds forsynn at vere dig forgod ¹¹om ieg gaff¹¹ dig andre och bedre suar end som mit¹² breff formelder thi du haffuer saa thitt vend och sledet din kape att hun ¹³nu er¹³ saa jammerligen slitt paa¹⁴ bege¹⁵ szider det den¹⁶ iche vill thiene dig¹⁷ blant¹⁸ nogen erlig mandts kledebon. Jntet mere paa¹⁹ denne tid wden ieg befaler dig den som Gud fader befalet den mand der²⁰ ²¹forraade hans enniste søn²¹. Ex Bahus søndagen for Vor frue dag 1531.

Claus Bilde.

På motstående side: Copie aff dett breff her Claus Bilde schreff herr Thure Jensen thill.

¹På et løst folioark er skrevet, antagelig av Sten Brahe: Copie aff et brieff som min moderfader herr Clauss Bilde skreff till en suensch adeles mand ved naffn herr Thure Jensen som haffde schreffuit hannem till och raade hannem at falde fraa kong Frederich den første och till kong Christen den 2. som da var kommen til Norge igjen. Dene her Thure Jensen neffnis tit vdi kong Frederich den *føstis kroniche. (opplysning fra professor E. Ladewig Petersen.). - ²Siden herr Tuers brev (nr. 195) ble skrevet 18. november, kan bare Illatio Mariae og Conceptio Mariae være utgangspunkt for dateringen, og det gir utstedelsesdatum henholdsvis 19. november og 3. desember. - ³B: wthj går. - ⁴B: achtade. - ⁵B: utelatt. - ⁶B: utelatt. - ⁷B: bedragha migh. - ⁸⁻⁸eedh och ähra. - ⁹B: Eemot. - ¹⁰⁻¹⁰B: och bedrageliga taal. - ¹¹⁻¹¹B: att giffua. - ¹²B: thetta mitt. - ¹³⁻¹³B: ähr nu. - ¹⁴B: vppå. - ¹⁵B: både. - ¹⁶B: hon. - ¹⁷B: utelatt. - ¹⁸B: i blandh. - ¹⁹B: vppå. - ²⁰B: som. - ²¹⁻²¹B: hans endeste sonn förråde.

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* skriver til herr *Eske Bille* at han har fått *Eskes* brev om at han skal hjelpe skipet ved *Hesby* ut av vågen for kongens og landets fiender, og *Hoskuld* har derfor sendt sin tjener *Guttorm*. *Hoskulds* egen reise var slitsom

og farlig: Da han kom til *Mandal*, kom biskop *Måns* i *Skara* og herr *Ture Jönsson* på en kravell, og da han kom inn i *Lyngdal* fra *Lista*, var skipene på *Lista*, og han måtte ta landeveien for skipene sperret veien etter å ha tatt hollenderskipet ved *Seløy*. Om kvelden da han og følget kom i uvær til *Eigersund* over *Svåheia*, lå en boiert der og ingen ville ta dem inn, men de unnkom vestover. Hvis noen gjør motstand (mot *Christiern IIs* folk), vil *Agdesiden* og prestene få unngjelde, for godt landevern mangler og det kan ventes omskifte om de får fast fot sør i landet. *Danmarksreisen* ble dyr, for mange av tjenerne rømte etter å ha fått lønn. Lenet på *Agder* har han og mistet til *Mikkel* (jute). Skrevet i kanslerens nærvær.¹

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brev lukkende segl.

200. 4. desember [1531]². Stavanger.

Dej permissione episcopus stauangrensis Oscoldus. Salutem plurimam. Verdis vile vithe kere her Eske ath wy fyngom nw Eders scriffuelse lydendis at wy wille ter til hielpe tet skib vid Hestby laa matte komme aff woghen fore vaar nadigeste herris oc landzens fiendhe et cetera. Thy sende vy nw tesse ware tiener Guttorm et cetera med annen deel som screffuet vaar. Gud dom der til giffwe lykke ath gore effter Eders vilie saa gerne vy teth sae. Jtem takke vy Gud gerne ath vy are heim komme aff thenne mødesomlige reyse oc vnkomme fiendis hender oc vnsegn. Thy nøddis vy fare then vegh ther neplige nokon waar forfedre til *for^{ne} faret haffde. Den tydh wy komme til Mandal kom ter en kraffwel. Ter oppa ware biscop Mans aff Skare oc her Ture Jenssøn. Tha vy komme jamthe in aff Lysthe i Lygnedal thaa vare de skib blyfne paa Lyste. Ter fore matte vy giffwe oss alt til lands. The lagde seg strax i vegen fore oss syden the haffde taket tet³ teth hollender skib i Seløgher. Jtem ter wy komme i Ykernesund offuer Swageheden i myket regn oc vadszflome lagh ter en boyer. Vaar tet ner quelle sether wy fram komme. Ter fyng vy spyrie ath the viste til var ferdh en tha te wille inghen stede in til segh. Ter matte wy holle westh i then stenkirke mwr offuer oss saa ath vy med lempe thennom vnkomme. Gud weit huad nød wy lydomy her. Gørs døm eller andre slige nokoth hinder tha mage wy fwlelige wente i thenne tydh ath Agdesiden oc vare prester varde tet wngelle effther dy her inghen mektogh landwern er paa ferde oc mage vente aff døm atreskib om dee nokoth mothe tak fonge i Sudlandhen. Thy bede vy kerlige atI vilde verdis scriffue oss til nokon godh raadh som her nest sytter hwre lundis vy erlige oc forsuarlige scule oss haffue her innen. Danmarskx reyse [k] ostade oss nokot oc mange løpe d⁴ oss der fran som nw⁵ tha⁶ fanget hade [k]lede oc

*paninge. Den Michel som regerer paa Agder han haffuer lænet oc vy matte mysthe. Der aff er wart folk i saa mathe ganske fortynde som bade vinter oc somer haffue wte waret ⁷met owener⁷ tilforne. Her med Eder herdom med al varnat Gudi befalendis. Presente⁸ cancellario. Raptim ex Stau [angri] a ipso die Barbare virginis.

Utenpå: Generoso ac nobilj v [iro] Esgero Bylle castellano Bergensj.

¹Se note 8. - ²Brevet må være skrevet etter biskop Hoskuld's hjemreise fra København der han var 15. juli 1531 (DN VIII nr. 649). Nyhetene om biskop Måns i Skara og herr Ture Jönsson ville ikke være verd å meddele annet enn vinteren 1531-32. Brevet har superscriptio, se nr. 163, note 1. - ³Overstrøket. - ⁴Overstrøket. - ⁵Overstrøket. - ⁶Over linjen. - ^{7,7}I margen med innføringstegn. - ⁸Usikker lesning: skriftbildet svarer bedre til *percite* som ikke gir mening.

Jørgen Hansson skriver til herr *Eske Bille*, høvedsmann på kongsgården i *Bergen* at han oversender kongen (*Christierns*) brev¹ og ber om snarlig svar. Han minner *Eske* om at han har mere å sette på spill i *Norge* enn noen andre, forteller at hittil har *Eskes* gårder ikke lidd overlast, og ber ham tenke over at han ikke kan holde (kongs)gården (i *Bergen*) mot kongen (*Christiern*). Han skal gjerne forhandle med *Eske*, særlig fordi *Eske* alltid har talt godt om ham.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter brevlukkende segl.

201. 10. januar 1532. Tønsberg.

Jhesus. Kerlige helssen altyd foresendt met Gud. Kære Eske sender iegh Ether nw kongelige maiestatis breff met thenne breffuisere begerendis I ther pa wille scrywe hans nade eller megh pa hans nadis wegne swar ighen met thet alderførste. Oc offwerlegger her wti Ether eghen gaffn oc bestand oc betencker Ether ganzligen well. Fformoder iegh Ether skall sielff ligge macht oppa. Kære Eske thet skall were Ether swart atstande hans nade emod effter thij ganske lannedt er hans kongelige maiestat tilfalden. Oc haffwe I mere her wti Norige tilatsette end nogre andre. Szo wyt som ieg haffuer framfaret ere Ether garde oc gotz end nw bleffwet wbehindret eller schadet oc her effter altyt skall bliwe ther ieg kand oc maa mit lige oc ære. Kære Eske thend gard er Ether icke helder mwgeligt ath holde met macht nar

med Norgis loug och rett haffuer jgienwundett fra Thore Gundersen som hans domb och bref som hand haffuer derpaa derom widere wduiser och jndholder huilche forbemelte nie gaarde hand och hans børnn schulle beholde besidde⁵ quitt och frj for ald kongelig rentte och rettighed ligeruis som hans forældre dennem føre hafde med saa scheell att hand och de schall giøre osz och rigett thieniste der af. Thj forbiuder wj alle huo dj helst er eller werre kand serdelis woris fougder och *embedzmed och alle andre som for woris schyld *well och schulle giøre och lade offuer Simmen Erichsen och hanns børnn och afkom her jmod paa forskreffne nie gaarder eller paa nogen deris rette thilliggellser ager eng schoug och march waatt och thørtt och øde jord ihuad helst det er eller neffnis kand jntett wndertaget at hindre eller hindre lade plase delle møede wmage eller i nogen maa-de at wforrette eller forfang att giøre vnder wor hyllist och naade. Giffuett i på⁶ Kongelf kyndellsmesedoug aar effter Gudz biurd 1532. Wnder wor zignette.

Christiann.

Under teksten: Hervdaf er Neesz som Christen Biørnsen paaboer enn aff dissze forneffnde gaarder friggiffuin. Under dette, med annen hånd: Her på opreistes allenest en copia. Originallet berättes at welbyrdige fru Dordj Bielke hafuer.

¹Teksten har gaarde, men haufuegaarder betyr hovedgårder (sønnen Olav arvet setegården Kåröd og sønnen Bamse setegården Näs, se J. A. Nordström i Vikarvet 1974, s. 49-56). Saltö og Grötö er øyer, ikke gårder. Noen av navnene forekommer flere steder i Båhuslen, men Orust er eneste sted hvor alle forekommer. - ²Se note 1. - ³Tilføyd i margen med innvisningstegn. - ⁴Over linjen. - ⁵Overstrøket. - ⁶Over linjen.

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* skriver til herr *Eske Bille* at han i hemmelighet har fått vite at han har fortørnet *Eske* med sitt brev. Noe slikt har aldri vært i hans tanke. [Uleselig.] Det er ille om *Eske* tror han har gått fra det som ble talt mellom dem i fjor på *Københavns* rådhus i nærvær av *Eskes* bror, biskop *Ove* i *Århus*, biskopen i *Ribe* og andre. *Hoskuld* håper han hverken har forbrutt seg mot kongen, *Eske* eller andre, og påberoper seg retten til å skyte sin sak inn for kongen og de to rikers råd. Når *Hoskuld* støttet (kong *Christierns* hovedsmann) *Mikkel* jute med penger og annet, skyldtes det frykten for skipene på *Lista* og i *Eigersund*. [Uleselig] folk i *Karmsund* og *Fjordane* [uleselig] visitering [uleselig] reisen på *Agder* året før.

Noe skadet original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

203. [6. eller 7.] februar [1532].¹ Stavanger.

Salutem plurimam. Er oss nylige heimelige vnderuisth kare her Eske hwre I aff noghen vaar scriffwelse til Eder som wy seneste wt sende medh Eder swen Olaff Sommer *et cetera* skule vare ter aff fortyrnet oc oss ogwnstogh worden fore same scriffwelse *et cetera*. Kare herre vy bede oss saa Gud til hielpe ath det kom aldrig i waa [r] menigh eller tanke vy sculde *tet* nokon tydh gore en syder [m]eyre ath scriffwe. Tenkes oss ret daa screffwe vy bland annet [...15...]en [...]t[...] Jerdh [... J aff] oss war begarende ath [...20...] Eske [...20...] [...20...]oc saa om [...20...] sua [...15...] andlingh som nw er paa ferde [...10...] aff n [...10...]dh (denn testament) vthen som en fatig v [...g...] scriffwe den [.....]l i lykthe breff paa den mathe set [...] vy den clause². Tykkis myn herre ware her jnnen³ nokot i moth scriffuet laten tet breffuet vngelde nogerlundis saa vaar scriffuet ther medh menendis ath vy sculde fonge breff i ghen paa tet som oss fattis. Ock tykker oss ganske ille ware om ter er noken fortyrningh eller owilie aff ferdom tenkendis ath wy scule saa slemlige haffwe⁴ forkastet dee erlighe ordh som⁵ ock *predicata* som I taledo oss til i fiordh paa Københafn radhws oc Eder verduge broder *biscop* Ake *biscopen* aff Rype oc flere (Eder erligen ord paa oss i ware frawaren) vnderuisthe. Men wy hobes nest Gud hielp ath wy scule ikke haffwe oss forbrot i noken maathe anten mod vaar nadigste herre Eder eller andre paa vart samwyth begarendis gerne ath tykker nogre haffwe reth modh oss ath wy matte nyttendis varde thenne vaar fierde skotz maal som vy giort haffwe *pro modo* *appellacionis* vnder vaar nadigste herre oc beggis rykens raadh skywtendis oss *hermendes* wnder vaar nadigste herris twenne beskerkelse breff med al vaar vardnad effter *doris* inholdelse oc lydd⁶ lydningh. Er tet oc fore kommet ath Eder herdom scal oc ware oss ogwnstogh fore det wy⁷ sculle haffue giort then Michel iwte vnsettingh med peninge *et cetera*. Gud alzuollogiste vorde honum bade vredh oc gramer teth giorde. Han haffuer ikke saa giort i moth oss haffde vy ikke haft otte oc fare fore dee skib her lage paa Lyste oc Ykornesundh. Han sculle wel faat vnsetningh meen alt thet wy kvne honum holle aff med vaar scriffwelse tet giorde wy oc flere andre hwilke som lykes vel⁸ haffuer taket oss fran vaar intecth paa Agdesyden paa hwilket vy haffwe ofthe sent myn herre *biscopen* i Baren breff som slike tagne stykker jnn [...] holde.

Thy bede wy Eder kare her E [ske] verdis [...15...] negte [...25...] [...10...] me [...30...] [...10...] nokot var [...25...] i høsth at vilde teth myldelig [...20...] the dannemen i Karmsundh oc Fiord [...10...] moth os [...] il visteringh. Thaa war tet ekki i [.....] ye them at wytie thy wy hafdom eyn høst i fiordh paa Agder fore kong Cristierns folk reysendis nat oc dag skog oc mose. Wy haffwe twenne høster waret offuer sion til Rom en aldrig hafde sliken høst thy fyste oss ekki i fiord høsth ath fare nokon vistering. Her med Eder Eder kare fru oc vardnad Gudi befalendis gerne begarendis nokon scriffwelse her paa i ghen vtenn. Jterum jn Christo⁹ valete. Ex casa nostra stauangrensi proprio¹⁰ die sancte Dorothee virginis.

Diuina permissione stauangrensis episcopus Oस्कoldus.

Utenpå: Edle hørre oc strenghe ryddher Eske Bylle vaar nadigste heris slotzhørre paa Bergerhws kerlige tilscreffuit.

¹Siden Hoskuld nevner et møte med Eske og hans bror biskop Ove i København året før, kan året bare være 1532. Den strabasiøse reisen året før må være den som nevnes i nr. 200. Om dagen, se note 10. - ²Abbreviaturen usikker. - ³Visstnok rettet fra jnnet. - ⁴Visstnok rettet fra haffwet. - ⁵Overstrøket. - ⁶Overstrøket. - ⁷Over linjen. - ⁸Over linjen. - ⁹Med gresk X. - ¹⁰Abbreviaturen svarer bedre til *primo*, men både *proprio* og *postero* gir bedre mening.

Johan Krukov skriver til herr *Eske Bille* og ber ham hjelpe til å oppnå fra kongen at *Johan* og hans hustru og barn bare kan dømmes av kongen eller hans fullmektige, og dernest at han får skattefrihet for sine 11 gårder i *Sogn*, bygården i *Bergen*, kronens gård *Lydvin* i *Nordhordland* og *Halsnøyne* i *Herdla* skipreide som han har arvet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av brev-lukkende segl.

204.

1. mars 1532.

Søreim.

Myn ødmykeligh helsen nw ok altid meth wor herra Ihesw Christo. Tacker jeg Eder keræ her Eskel ok Eders keræ hwsfro fro Soffie for megh ok mine wener hwilketh jegh gerne forskylle will meth alle godhe. Keræ her Eskee somm jegh taledh meth Eder ath jegh waar begerindis noken friheth ¹ok hielp¹ aff waar keristhe naadhighe herra ath jnghen myn retter ath weræ vtten hans naade personlighe heller hans naade till skickedh megh ok myn hwstrv ok barn. Ter nest all²

xj gaarde j Sogn ok mjn gaard j Beræn meth all koningghelig reth ok renthe meg ok mjn hwstrv ok barn ok j gaard som ligger j Norharlan som Liwdhwyn hetter som kronin tilhør ok Halsnøyn somm ligger y Herle skibreidhe som mine foreldre haffe³ haffe haffth til forene⁴ j syn lifs tid⁵ ok mine breff vtwise. Kera her Eske hwad J are begerindis for Eder ommak ok kaastnet will jegh well bettale Eder ok yttermere were Eder till wilie ok tienisth Eder ok Eders efter mjn ytterste formoghen. Keræ her Eske gører her wdti som mjn storæ tro ær till Eder. Hwath thet kaaster will jegh gerne bettale Eder. Hadhe jegh gerne wareth till tals meth Eder. Legheliheten ffaller icke saa for *ieg ok wføre skyll. Beder jegh Eder kerlige ath J well gøræ ok siæ Eder keræ hwsfro fro Soffie manghe godhe netter. Later ok Gwrwn siie Eder ok Eder keræ husfro mange m godhenetter. Her meth Eder hwsfro ok barn Gwd befallindis. Haffer jegh ok sporth god tienne fraa Eder ok Eder keræ hwsfro ath hoyn haffer faath segh j deligh wngn naarsk jwnker. Gwd giffe hanwm liwe lenghe ok well ath han motte komme naarsske men till hielp ok bistond. [Ed] her mett liff ok godz Gwd befallindis till ewigh tidh. Skriwet paa Sødrem første dagh j mars maanet anno mdxxxii.

Jehan Krwkhoff Eder fatik wenn.

Utenpå: Erlig oc welbyrdigh man oc strengh riddere her Eske Bille høffzman paa Bergenhuss syn synderlig gode wen kerlighenn.

¹⁻¹Over linjen med innføringstegn. - ²Overstrøket. - ³Overstrøket. - ⁴Over linjen med innføringstegn. - ⁵I margen utenfor følgende ord.

Kong *Christierns* hovedsmann *Mikkel* jute gjør kjent at han, mot æresord, har gitt *Anders* nordfar tillatelse til å reise til *Bergen* slik at han kan få løst seg fra sitt fangenskap hos *Mikkel* jute, enten ved fangeutveksling eller mot en løsessum tilbørlig for en hovmann.

Original på papir i Norske Samlinger avd. 3, fasc. 6, nr. 7, i RA Oslo. Ett påtrykt papirsegl.

205.

13. april 1532.

Halsnøy.

Jeg Michell jwdhe wor kieriste naadigste herris koning Crestiernns høwetzmandh gjør witttherlich for alle oc kiendis medt tette neuerrin-

dis mytt opnæ breff att thenne breff wissere Anders nord fadher er nw skickitt i synn retthe reisse oc erendhe ffræa meg oc indtyll Bergenn att søghe segh hiellpp oc bystandt tyll att løsse synn ffengsell medt somm han meg klappett haffwer ffengsell paa synn ære och redhelig hedt effther thi att han er enn gyfftt mandt oc ieg hannom fangett haffwer erlig oc skiellig paa wor kieriste nadigste herris kongelig magestats koning Crestiens wegnæ att løsse seg igenn fange for fange eller penninge søllff saa mochedt somm endt hoffmandz fengessell bør att ware. Att saa er i *samningenn som forscrowedt staar thrycher ieg mytt signett nedhenn for thette mytt opne breff somm scrowedt er wdi Hallssennø anno Dominj mdxxxij sabbato post Quasimodo geniti et cetera.

Otte Stigssøn, Nils Clausson (lagmann i Stavanger), Tord Rod, Jon Botolusson og Mikkel van Brunsberg skriver til herr Eske Bille at 21. mai kom de i Flåvær over skipet til herr Olav Reidarsson, kannik i Trondheim, som hadde toogethalvt halvrom fisk som tilhørte ham og erkebiskopen, og skipet til Olav Alvsønn med ett rom av deres fisk. Olav Reidarssøns skip sender de med Peder Ivarsson så Eske kan ta vare på det for kongen, seg selv og dem, og Olav Alvsøns skip får Eske gjøre som han vil med, men besetningen har handlet med kongens fiender. De har fått vite at erkebiskopens folk er tre ukesjøs fra Flåvær og akter seg dit. De har og fått vite at erkebiskopens nordfarskip, lastet med fisk, er hos Christoffer (Trondsson?) og det vil de ta når de får bør. Hans Eriksson og Styrkær, mågen til lagmannen i Trondheim, tok de til fange på Herøy. Erkebiskopens kravell var seilt til Holland før de kom.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av ett påtrykt segl.

206.

21. mai 1532.

Flåvær.

Wenlig och kierlig helsszen altiitd forszendt mett Wor Herre. Kiere her Eske Bille moY wiide att tysdagenn nest effther pintzdagh komme wij vdj Fflower well wbehenndtt och funde wij ther ij nordfar skiep eth szomm hørde enn canich till¹ i Trondhem szomm hetther her Oluff Reddhersszen och war ther iij halff romm fisk ther paa szomm komm honom tiill och erchebyspenn och eth rom paa enn annen skiep szomm hørde Oluff Alsszen tiill. Menn her Oluff Rederszen skiep thett sender wij Ether mett Peder Yffuersszen att foruare wor kieriste nadigste herre Ether och oss tiill thett beste szaa lenge Gudt wiill wij komer tiill stede igenn. Enn Oluff Alsszen skiep thenn moY gjøre mett somm Ether selff tøkis dogh haffuer thy handlett mett wor

then karl i ghen som hen vaar kommen medh the skatte *paninge *et cetera* Gud thet kenne ath thet er oc waar oss hogelige i moth ath ware sculle haffwe nokon handlingh medh døm. Oc haffwe wy ransakedh thet i bland vare tienere som wilie det gladelige swere ath the aldrig lagde heftoge hender eller vrede paa honum vthen tet proffwes ath tha the her fo[r]ste reyse komme oc haffde honum *met andre* flere fogne radde eyn aff ware ath then karl Ewind hetendis at han sculle erlige holle syn fegsel oc ikke sege tienest. Fattis honum nogle peninge han ville honum vnsette. Thet ville han gøre fore Tord Rudh sculd som karlen tiente. En som den annen reyse i ghen komme daa hade han sact tienesth. Proues her oc ath Per hollender grep honum ene. Karlen vaar altingis med øl ty hade⁴ bleff Peer⁵ at det⁵ hans offwerman oc ledde honum saa til bake. Bede vy Eder ath tykkis Eder her innen nokot fattis at I wilde lathe Eder fagute thet ransake. Hoppes oss nest Gudhz hielp at deris sckyl skal ikke fynnes anten i gengrippingh eller scriffwelse som for^{de} Ewind kunne komme til lifz haske oc [.]⁶ er døm awindelige offwer sacth fore Eder. Kare herre her er daa nogsaa myken twedrecth i blandh Norgis inbyggere tet Gud alzwellegiste snarlige stille som til forne haffwe waret gode *vaner oc erlige granner som I mogen forneme aff thenne inlucte cedula hwilke vy fyngge *enerder aff i eith sende breff then tyd wy reiste til Køpenhaffn sene-ste. Her med Eder Gud befalendis. Gøre vy gerne thet Eder liwft kan ware. *Ex casa nostra stauangrensi in crastino Barnabe apostoli.*

Utenpå: *Strennuo militi domino Esgero Bylle castellano bergensi.*

¹30. mars 1530 ryktes det i Kampen at Per hollender, som må ha vært sammen med Hans Bisterfelt (DN VIII nr. 639), skulle være død på veien til Norge (DN VIII nr. 628). Hvis ryktet er usant, kan Per hollender, som Bisterfelt, ha forsonet seg med Frederik I for en Per hollender er lagrettemann i Bergen 15. februar 1535 (DN III nr. 1137). – ²Tapt. – ³Biskop Hoskuld oversender en seddel han fikk da han dro til København sist. Seddelen ville neppe være aktuell lenge etter oppholdet der omkring 15. juli 1531 (DN VIII nr. 649). Omtalen av den store tvedrakten mellom nordmenn kan både gjelde begivenhetene i 1531-32 og i 1536-37. Brevet har superscriptio, se nr. 163, note 1. – ⁴Overstrøket. – ⁵⁻⁵Overstrøket. – ⁶Overstrøket.

Biskop *Mogens* i *Hamar* skriver til kong [*Christiern*] at *Knut* skriver er syk og at biskop *Måns* i *Skara* i stedet har sendt sin kansler for å oppebære hjelpen fra bøndene. Så snart han har fått den, skal han sende den til kongen. Han skal la

herr *Nils Jonsson* i *Løten* og herr *Lars* skolemester i *Hamar* komme til kongen, men tviler på at kongen kan være tjent med bortløpne munk, æreløse menn og menedere, og håper at kongen vil holde kirken ved sine privilegier slik han lovet gjennom erkebiskop *Gustav* i *Uppsala*.

Samtidig kopi på papir i RA Oslo, Münchenersamlingen, nr. 3730 (tilsendt erkebiskop *Olav*¹). Rester av seglet bevart.

208. [12. desember 1531 – 1. juli 1532]² [Hamar]

Myn ødmyke willigh oc plictighe troo tyeneste Edher nades kongelige mayestat altiid tilførn. Høgborne høgmetigheste fførste keriste nadigste herre werdis Eders nadis kongelige mayestat wythe at Ederss nadis tyenere Knwtt scriffwer³ kom sywk her op oc reed likewell wt bland bøndherne nogre dage meen nw ligher han her j byn haart till senghen. A hwad Gwd werdes at gøre med honom hwad deell honom behører oc tillysther oc j myn werge ær skall bliffwe honom gerne till wiliæ. J hans steed wtsendeet strax werdighe ffader biisp Mogens till Scara syn canceller at wpbøre then hielp aff bøndherne. Saa snart hwn ær komen tillsame [n] oc meg till hendher will ieg Eder nadhe kongelige mayestat then strax wtsendhe. Fframdelis keriste nadigste herre feck ieg j gar Ederss kongelige mayestatis breff oc scriffwellsse thet Edher nade will brwke her Nyls Ionsszen j Lowthenne j nogre ærende begerendis at ieg ther fore skwlle lathe kome honom strax wbehyndret med thet aller første til Edher nade oc tesliges heer Lares scolemesther her till Hamar oc lathe wt komme med thet aller fførste. Saa haffwer ieg effther Edher nades begher thenom baade thet till gode latiid strax ther wt komme. Om Edher nade kan thenom noghre stadz till gode brwkee ther meg tha ffaast wppa twiler tij forlopne mwnke ærelesse mend oc meynødere tyenner Edher fførstelig mayestat icke well brwke oc syne werff och beffallyngher them bliffwer liidet forraade werdz wold oc mennisker ther forrad haffwe syn Gwd oc attherløssere som thenne forlepne mwnc her Nyls gyorth haffwer ther for slygee gernyngher wart send meg till hendher som mytt embete till kreffwer oc ieg rommere kirke oc wor helligeste ffader paffwen plictig ær straffwe oc icke tilstede saadane personer wandre skwle bland sympell almwgee at noget lere eller predicke anned en then helge kirke oc mene christelig concilia stadfest oc samtickt haffwe. Hwylket meg fforhopper at Edher nade oc icke anners stærke wiill som Edher nades kongelige mayestat then werdigeste ffadher her erchebiisp Olaff biisp Hanss i Oslo oc meg loffwed

haffwer oc tilsygett lathed med werdigeste ffader her erchebiisp Gøstaff till Wpsale att *Edher nade* wiill holle then helgee kirke oc oss wiid wore præuilegier oc ffryhether j syne fwlle machth effther romere kirkes beskickellsse ther wij oss fwlkommelighe alle tillathe oc inte pa twy-
le.⁴ Ieg wiill altiid gerne gøre *Edher nades kongelighe mayestat* nest romere kirkes lideelsse then plictighe troscap ighen thet *Edher nade* inghen briist fynne skall hoss meg eller paa myne wegne j nogre mothe wtj døden. *Keriste nadigste herre* skall for^{de} her Nyls gerne nywte oc beholle hwad deell han her haffwer *Edher nades kongelighe mayestat* til wili nar han antwordeth haffwer fraa segh inuentarium oc then deell han feek oc hwad han skillogh oc plictig ær.

Utenpå: Reuerendissimo in Christo patri domino domino Olauo Dei gracia nidrosiensi archiepiscopo et sedis apostolice legato domino et patri suo charissimo.

¹Se adressen. – ²Brevet må være utstedt etter utstedelsen av erkebiskop Gustav i Uppsalas brev av 12. desember 1531 (se note 4) og før avreisen til fangenskapet 1. juli 1532. – ³Kan hende den Knut skriver som tjente kong Christiern under oppholdet i Nederlandene (DN VIII nr. 628, XIII nr. 399, XVIII nr 588, 598 og 614). – ⁴Vel DN VIII nr. 660 av 12. desember 1531.

Magdalena Olavsdotter (til *Hattaberg*) skriver til herr *Eske Bille* at hun har fått hans brev med riksrådets pålegg om at hun skal stille to væpnede menn, men hun har ingen hovmenn, bare to-tre bondedrenger og, på grunn av sin sykdom, en gårdsbestyrer. Selv om hun ikke har fått fritak for leilendingene på *Huskeland*¹ som hun har i len, og måtte holde landsknekter med øl og mat for gården i *Bergen*, sender hun likevel seksti mark med sin dreng. Hun skulle sendt mer om det ikke hadde vært for skaden hun fikk av rikets fiender, og som hun ikke tør si mer om. Hun ber om at hun og hennes folk må få være i fred, for hun har mistet både slekt og venner, og kan bare sette sin lit til *Gud* og gode menn, men først og fremst til *Eske* og hans hustru (*Sofie Krummedike*).

Original på papir, II B a 2 i Eske Billes arkiv i RA København. Rest av brevlukkende segl.

209.

4. juli 1532.

Hatteberg.

Jesus. Wenlig och kerlig helsse fforsenth med wor herre Jesu Christo. Kiær [e] her Eske ffick ieg Edherz tilscriffuilsse torsdaghnen nest effther Visitationis Ma [rie] wtj huilken tilscriffuilsse ieg Edherz

meningh fforstood oc Norgis rikis raad [s] samtycktt lydendis att ieg skulde wtgøre ii myndige karle wtrøstede med werghe oc anden dell huess de behoff hade huilkidtt ieg icke gøre kan fforty ieg holder inghe haaffmendtt wthen ii eller iii bonde drengher som acktte oppaa myn jordtt och en karll som døm regere skall till mytt gaffn oc besthe effther dij myn kranedom ær saa myken att ieg icke siællff døm røgere kand och jngen stedtz effther myn berningh oc rettighet fferdis kan och liggher all stedtz paa en stedtt icke lengher kommendis en thoo dhe bæree megh. Kiære her Eske som Edher well wthterliggt eer att ieg haffuer Huskelandtt [.....] læn aff kronen oc inghin aff mynne landboo ffrij fframdellis ffor myn gord j Berghen holditt landtz-knecther met øll oc matth ffor myne peninge szom a [ndre] borghere wtj Berghen giortt haffue. Men daa ey ffordy daa will ieg likuell wære hørigh oc lydigh oc betthee meg effther myn ffattige formoghe. Sendher jeg Edher med mindtt dreng h tresindtziwghe march till hielpp oc bistanth huilkidtt gerne meer skulde haffue wæredtt hadhe icke then skade wæridtt ssom meg j aar aaffuerfallendtt ær aff rikens ffiendher szom I well hørddt haffue oc ieg icke retthelighe om thor thaale. Bidher ieg Edher kerlige oc ydmykelige begær attj gøre ffor Gudtz skyll oc ffor for² then nadhe Gud haffuer Edher wntt att ieg fattige werløs menniske oc miitth folck maa sitthe medh ffridtt oc rolighett effther dij att meg ær j ffrafalledtt wener oc slectinger oc myn helse theslidik och jnghen tilfflycktt haffuer wthen till Gud oc gode mendtt ffyrsth oc fremmesth till thett hopp oc trøsth jeg haffuer till Edher oc Edherz erlige hustrv. Beffallendis Edher Gud. Screffuidt oppaa Hatthebergh torsdaghen nest effther visitationis Marie anno 1532.

Eders ffattighe wen Magdalena Olaffzdatter.

Utenpå: Erlighen och welbyrdighen man her Eske Bille wor kerizte nadigste herre konningh Ffredderigis stadtz hollere pa Berghenhwss kerlige sendis thetthe breff.

¹Kanskje Håviskland i Tysnes. – ²Overstrøket.

Biskop *Hoskuld* skriver til biskop *Olav* i *Bergen* at noen¹ anklager ham fordi han ikke har vært hos kong *Christiern* eller skrevet til ham. Det kan han bli nødt til så fremt prestene skal få være i fred og det forbannede lutheriet holdes borte.

(Helst ville han) sitte stille til det blir bedre tider og han kan unnskylde seg for kongen og begge rikers råd. Hvis biskop *Olav* skulle synes han er gjenstridig, og brevet ikke er som det burde, ber han ham ta det i beste mening. Bøndene forsto at de på den danske jekten gjerne hadde landet på ferden nordover. Biskop *Hoskuld* som har vært og er like lydlig som andre, vil skyte seg for retten og lide straffen om han blir funnet skyldig, men han vil ikke svare for andre enn seg selv og sine folk.

Original på papir (sterkt skadet) i RA Oslo, Diverse norske saker 1529-1659 og uten datum. Rest av brevlukkende segl.

210. 6. juli [1532.]² Stavanger.

[... ukjent ...] pa [... 50 ...]w Oc stander *ter* en alwar [... 20 ...] tro. Tee haffwe saa til seet medh oss bade. *Ter* scal ware føget [...] henth. Then sculd the oss giffwe er then wy haffwe ekki waret personlige eller scripthelige hoess høgborne *fursthe konungh* Cristiern. Gud tet *kenne* vy nodis *tette* gøre saa framt ware fatike *prestmen* scule bliffwe med frydh oc *cristendomen* oppe holdis fran thetta forgiptige maledie lwtrj stille ath sitie til dess Gudh foger beter bliffwer ath wy kunne wede komme gøre waar fwlle orsecth her innen fore waar nadigeste herre oc beggis rykens radz raad. Tykker døm gode herre at wy are her innen Eder herredom nokot genstrydigh bede vy Edher nade wille det begaa til tet beste oc om wart breff til alle Edher herdom er ekki saa actelige ludendis som tet borde ath I wille tet offwerse met oss thy wy are ganske swage oc fast ene til wmrådhe oc scriffwelse wthy. Jtem som bønder forstode ath the paa then danske jecth haffde her gerne lendet i nordferden *et cetera*. Kare her *biscop* kunn [...] Eder nade forue ne saken deer til. Wy mene ath wy haffue oc vilie ware i lydelse som andre gode norske meen. Thy skiwte vy oss til rette oc vile vngelde lidendis huat *ter* vorder paa sact. Wy haffwe ekki sware fore nokon annen vthen for war person oc vardnadh. Vaar kariste *biscop* g [øre] n her inen som waar troo er. Jn *Christo*³ valet. Ex casa nostra stauangrensj die octauarum Petri et Pauli apostolorum aureo sub signeto.

Eiusdem gracia episcopus stauangrensis Oscoldus.

Utenpå: Reuerendo jn *Christo*⁴ patri et domino domino Olauo Dei *gracia episcopo bergensi* ffratrj et amico specialissimo.

¹Brevet er skadet, første del mangler. – ²Anklagene for at han ikke hadde besøkt eller skrevet til kong Christiern, har sannsynligvis vært fremsatt under kong Christiern IIs erobningsforsøk, det vil si fra november 1531 til juli 1532. Det er mindre sannsynlig at de kan gjelde Christian III, for biskop Olav døde

23. mai 1535 (Kolsruds bispeliste) og 8. mai 1536 vet Eske Bille ennå ikke om biskop Hoskuld har hyllet Christian III (DN XII nr. 565), jfr. og DN IX nr. 704. - ³Med gresk chi. - ⁴Med gresk chi og rho.

Regnskap innsendt til kongen (*Frederik*) for vin som er levert til *Nils Lykke*.

Original på papir i RA Oslo, Norske innlegg og henlagte saker 1491-1532. Har ikke vært beseglet.

211. [Mai-juli 1532?]¹ [Oslo?]²

Alder kareste nodige herre werdes Iedher node at wyde at thet eff[ther] skreffne er den win som Iedhers node kongelige maiestact hawer fongiet a[...]ning oc ieg hawer leffreden Nyels Lycke.

Jtem først xxv halle piuer piuer³

huer hall pyue ffor - - - - - vj ffloriner

Somma dysse xxv halle piuer er - - - - - ij^c ffloriner

Jtem eyet stycke fransos weyn ffor - - - - - viij ffloriner

Jtem eyn pyue mouscadell oc ij halle

pyuer mouscadell ffor - - - - - -xlvij ffloriner

Jtem en ij pyuer poctou ffor - - - - - -xvj ffloriner

Somma sommarum - - - - - ij^cxxij ffloriner

¹Regnskapet ligger sammen med flere andre brev som gjelder forspillet til Christiern IIs tog til Norge eller ble utstedt i Oslo under forhandlingene med ham forsommeren 1532: nr. 187, nr. 191), DN XV nr. 466-76, 478, 485: Nils Lykke ble sendt fra København til Oslo 28. april 1532 (DN VIII nr. 684), var i Oslo 12. mai (DN XV nr. 467) og til 8. juli (DN VIII nr. 692), men i Bergen 29. juli (DN XV nr. 488). - ²Se note 2. - ³Overstrøket.

Herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* og ber ham overlate ham, slik han lovet, et stort hundre våger fisk til den prisen *Eske* fastsetter. Han skal betale når de møtes, og ber om at kjøpmannen straks «forevises» fisken, for han skal neste dag eller dagen etter ut til et danzigerskip ved »*Notou*». Han ber herr *Eske* hilse fru *Sofie* på hans og *Elines* vegne, og takker for sist de var hos dem.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ikke spor etter segl.

212. [Før august 1532.]¹ Uten sted.

Kere herre Eske besunderligen gode wenn. Nw er mynn tro sza goed til Ether attJ wille vnndsette meg met thenn fijsk somm I haffue

loffuitt meg sza jeg matte fannge ett stoerrtt hundrett somm er sessyn-
de tywge woge. Jeg will erlig och well bethale Ether jgenn och will selff
komme til Ether och forenes *met* Ether omm dagenn och gøre Ether for-
warinngen effther Ether egen willie och will altid gerne forschullet och
forthijenett. Kere her Eske bether jeg Ether rettligen kerligen och gerne
att thenne købman matte straxt same fijsk forewyses thij hand sjer
fore meg att hand j morgen eller offuer morgen will² wtt til eett dan-
sker skib somm lijgger wed Notow. Kere her Eske görer nw her vdjnnen
som mijn gode troo er til Ether. Her *met* Ether Gud alsomechtugeste
befalendis. Görer well och sjer frw Sophie godenatt pa Elynes och
myne wegne och haffuer samtlig Gutz løen och stor tack fore I fore
gantz well *met* oss *thet* syste vij wore hoss Ether.

Niels L NL Lucke NL *met* egen hanndt.

Utenpå: Erlig welbyrdug manndt her Eske Bylle *et cetera* kerligen
sendendis.

¹Fru Eline døde kort før august 1532 (Dansk Biografisk Leksikon, bd. XV
s. 13). – ²Over linjen.

Kong *Frederik* skriver til *Eske Bille* og ber ham beholde bergefisken hos seg til
han har gitt kongen nærmere underretning om hvem den er tatt fra, og hvorle-
des det har gått til, slik at kongen skriftlig kan gi ham sin vilje til kjenne.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Rester etter
et brevlukkende segl.

213. 4. august 1532. København slott.

Frederiich *met* Gudz naade *Danmarckis* wenndis och gottis kon-
ning *et cetera*. Wor sønnderliig gunst tilfornn. Kiere Eske somm I haf-
fue vthi Etthers scriffuelsze giffuit oss tilkiennde omm then bergesk
thaa bethe wii Etther *kierligen* athJ wille beholde samme fisk hoss Et-
ther tilstede vforrygt tiill saa lenge athJ *met* aller første kunne scriffue
oss tiill huorledis *thet* begiffuer seg *met* samme fisk och frann huemm
samme fisk er tagenn och huorledis alle leigliigheder behe¹ begiffuer
seg *ther* omm och wii tha kunde eghenn scriffteligen giffue Ether wore
wilige *ther* omm tilkende huorledis wii tha bliffue tilsinds *ther* *met*.
Her *met* gøre I oss sønnderligen tiill wilge och forskyllet *met* Ether
giernne. Befalendis Ether Gudt. Schreffuit paa wort slott Kiøpen-

haffnn søndagen nest effther sancti Petri ad vincula dag aar *et cetera* mdxxxij^o vnder wort signet.

Utenpå: Oss *elskelige* Esgy Biille wor tro mannd raadh och embitz-mannnd paa wort slott Bergennhuss.

¹Overstrøket.

Melding til kongen (*Christiern II* eller *Frederik*) om erkebiskopens folk.

Original på seddel i RA Oslo, Norske henlagte saker 1524-1532, uvisst hvilket brev det har vært innlagt i. Ingen segl.

214. Før 10. august [1532?] ¹ [Uten sted]

Aldernadigeste herre *Ether konninglige maiestat* ma were *fortenck omm thet folck somm nw haffuer thient erchibispenn om thj skulle gøre *Ether nades reysse*² fwlt. Jeg befruchter vden *Ether maiestat* faar ther rad tiil tha forseer³ hwer seg haffue cappittel⁴. Doch bedz them⁵ bliffue tiil stede oc ede *sancte Laurens* brødt⁶. Som jeg fornømer pa somme aff them tha blyffue thj her jckj lenge. Aldernadygeste herre jeg hører her thiende sa ther er forskreffuet enn heredag j *Sverige* oc skall sta j *Wadstenn* trydie dag jwle.

¹En påført nåtidig blyantdatering har «1532». Kan tenkes å ha forbindelse med *Christiern II*s tog til Norge i 1531-32, men det eneste som kan sies med sikkerhet er at brevet er fra slutten av 1400tallet eller fra 1500tallet inntil 1538. – ²Kalkar III 572 «Rejse»: i nåv. betydning «at de ville gjøre deris ræsse fuldt» (1545). (Krigs)tog? – ³Kalkar I 689-670: «Forse»: 1)bestemme, 2)sørge for, 3)se seg om etter, flykte, 4)forvente, 5)forsømme, 6) i nåv. betydning. – ⁴Ordbog over det danske sprog X 36 «Kapitulation»: (mil.), kontrakt hvorved en soldat forplikter seg til en viss tjenestetid (utover den opprinnelig avtalte). – ⁵Over linjen. – ⁶Å bli til Larsok (10. august)?

(Rentemesteren) *Anders Glob* skriver til *Eske Bille* og takker for en tønne råskjær, og råder ham til å beholde bergefisken som kjøpmennene på *Bryggen* påstår de har betalt for; kongen mener den tilhører ham som rett fiendegods, og kjøpmennene må i tilfelle søke regress hos dem som har levert fisken. *Eske* bør beholde for sin egen del det han får i brannskatt og annet, som betaling på kongens gjeld til ham av tre års regnskap; kongen liker ikke å betale det han blir skyldig på slott og len. Han kan skrive til kongen, som sant er, at han skylder kjøp-

mennene på *Bryggen* en stor sum på grunn av dyrtiden og striden med kong *Christiern* og erkebiskopen. En restans på 200 mark overføres til neste regnskap. *Eske* skriver *Anders* kan gi nærmere beskjed muntlig.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

215. 25. august 1532. København.

Wenlig helsszen altiid kierligenn forscreffuit met Wor Herre. Kiere Eske Bille sønderlig gode venn tacker jeg Ether kierligen fore alth goth somm I meg stædis bewiisdt oc giorth haffue oc fore thend tønne roske somm I sende meg siisten huilcketh ieg vill gierne forskylde aff all mynn macht ehuar somm ieg wedt oc kandt wære Ether tiill thet bæste ther skulle I fuldtkommeligen forlade Ether tiill. Kiere Eske omm thenn bergefisk somm I schreffue i siisten omm szomm købmennene paa Bryggenn sige at the haffue tilforrn betalith *et cetera* ther omm war kongelige maiestat wor kieriste naadigste herre well till fridtz atJ haffde fiskenn oc mennthe so ath thet war hans naadis rette fiende godtz. Haffuer købmennene borgeth oc wdtfoeth thenn ware the tale themm till somm the themm foeth haffue wdenn hans naadis høgmechtighedt forwendis anderledis aff nogeth the lubskis till hengere fore gaffuer eller i andre maade tha bliffue thet well som giorth er. Oc raader ieg Ether fuldtkommeligen at huadt I kunde i the maade eller andre fange nogeth atholde om oc ther wdtaff tage Ether bettalinge hues kongelige maiestat er Ether nw skyldig aff tre aarss regenskab somm løbber nw enn stoer swm thii at jeg giffuer Ether kierligen tilkiende at kongelige maiestat er gantske ilde tillfridz at bettalle sodanne pendinge huor hans naade so skyldig bliffuer paa hans naadis slotte oc leen szomm ieg haffuer wnderwiisdt Ether schriffuer Anders ydermere at sige Ether alle ærende ther om. Huadt I haffue sølff eller anneth somm I nw foeth haffue till brandtskath eller i andre maade thet beholder altingen hoess Ether paa Ether bettalinge. Oc schriffuer kongelige maiestath till at mell malth oc alle¹ andre ædende waare er stoer oc swar *dyrcke paa oc atJ ware nw besønderligenn nødt till at kiøbeth nw wdj thenne regemennt somm nw paa ferde war i wynter met konning *Christiern* ærchebispenn oc flere hans till henger oc atJ ther fore ere somm santh er oc Ether regenskab wdtwiszer enn stoer swmm pendinge skyldig køpmennene paa Bryggenn. Kiere Eske giffuer ieg Ether kierligen tilkiende at I bliffue till achters i siisten paa Ethers regenskab wedt ij^c marc oc tha efftir atJ finge Ether quittantz aff kongelige maiestat

wor kieriste naadigste herre selff somm Ether vell vittherligt er tha icke tilstoedt nw at beregne samme pendinge wor naadigste herre tiill. Menn paa thet regenscab somm I nw igenn giøre skulle ther lader jndsette samme pendinge efftir somm Anders schriffuer well wedt huor mögith thet seg belöbbendis er. Oc haffuer ieg sagt Anders scriffuer alle hande ærende at sige Ether met mwndenn. Oc raader oc biuder offuer meg saa driisteligen somm offuer Ethers eygenn broder. Oc skulle I finde meg wellvillig oc thienstachtig i huadt maade I meg till byudendis worder. Ether her met then almectigste Gudt beffalendis. Screffuit i Køpnehaffnn søndagenn nest efftir sanctj Barthelomej *apostolj dag aar *et cetera* mdxxxij.

Anders Glob prouist i Odenssze.

Utenpå: Erlig oc velbyrdig mandt Eske Bille høffuitzmandt paa Bergenhuuss synn sønderlig gode venn kierligen tilscreffuit.

¹Over linjen med innføringstegn.

Kong Frederik skriver til *Eske Bille* at *Tord Rod* har kommet til ham og klaget over at herr *Vincens Lunge*, høvedsmann på *Vardøhus*, vil ta fra ham *Voss* len. *Tord* har tjent kongen godt i siste feide, og *Eske* bes derfor sørge for at han får beholde lenet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Ett påtrykt papirsegl.

216. 6. september 1532. Gottorp slott.

Frederiich mett Gudts naade Danmarckis wendis och gottis konning *et cetera*. Wor sønderlig gunst tilffornn. Kære Eske wider att osz *elskelige* Tordt Roedt wor mandt och tienerø haffuer nw værett her fore osz och berett att osz *elskelige* her Vincentz Lunge wor man raadt och embetzmandt paa wortt slott Wardhues will haffue hans lenn *Wos leenn* frann hannom och nw stedtze i *thenne feygde* haffuer ladett seg fundett willig att brugis emodh wore och riigis fiender. Bede wii Eder ther fore *kærligen* athJ være hannom behielpelig hosz for^{ne} her Vincents saa att hand maa beholde same leenn och ath hannom ther paa inggenn wrett skeer i nogle maade. Ther mett *gøre* I osz sønderlig till willie och wille thet mett Eder *kærligen* bekende. Beffalendis Eder Gudt. Screffuett paa wortt slott Gottrop fredag nest effther *sancti*

Egidij abbatis dag aar *et cetera* mdxxxij wnder wortt signett.

Utenpå: Osz *elskelige* Eske Bille wor manndt raadtt och embetzmannndt paa wortt slott Bergenhus.

Mikkel Skytt, prest i *Karmsund*, skriver til herr *Eske Bille* at han ikke har krevd skatt av allmuen, men da herr *Nils Lykke* kom til (*Karmsund*) og manglet ferskmatt til landsknektene, befalte *Nils* lensmennene *Tøre* og *Endre* å bringe ham sauere og lam. Etter at *Nils* hadde fart, ba både *Mikkel* og *Henning Balhorn* bøndene føre sauene hjem og avvente brev fra *Eske*; det kan *Stig Bagge* vitne på. Klagen fra *Mattis Nilsson* over at han har oppebåret hans landskyld, er usann: det har *Mattis* selv innrømmet i nærvær av *Tøre* lensmann, og soknebøndene kan bevitne det.

Original på papir II B a 2 i Eske Billes arkiv i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

217. 8. september 1532. Karmsund.

Mynn odmige theneste nw oc altiide forsennt *met* wor herre Jhesu Christo¹ *et cetera*. Kere her Eskee haffer jeg forstادت Ethers scriffels hworledes jeg skulle haffe wdtkrefft oc opboret skaat wdaff wor *keriste* *nodiste* koning Frederickes wndersote oc almwe szom Y her y hans *nod*es wegenn y befalig haffer forhuilcket jeg haffer aldri giordt oc ey heler scal findes wtj noken made. Then thiid her Niels Løcke kom her wtj [Ka]rsund² liggendes sende hand strax bud effter Thore lenssmann oc Endret lensmand oc beklaget seg for thenom at hand haffde ingenn ferskmadt thiill the landzknecte szomm han haffde wtj befaling pa wor *nodiste herres* wegen. Sza befalet her Niels bodee lennsmenn far³ thiill almweenn oc finge soder oc laamm szom the hanom selffer skencket thiill skebs szomm lensmennene kone wel selffer gøre ther regenskap fore hwor ther om er. Oc sidenn her Niels war her afffaren badt jeg bøndert føre theres soder hiemm ygen szomm the ther effter kamm. Oc Hening Balhornn kamm her strax omm morgenn effter oc badt thenom samledes at gøre szalenge hand ficke scriffels aff Ether. Stye Bagge kan wel wnderuisse Eter ther om *et cetera*. Jtem kere herre thessligest *Mattis Nielssen* war for Ether oc beklaget seg at jeg skulle haffe taget noken jordte fraa hanom *met* wret oc boret op hans landskill szomm Y mig thiill screff forhuilcket jeg aldri giort haffer. Oc hand sende mig bud *met* Thore lenssmann thiill mig oc bekende seg at hand haffde føret wret

oc mig skamelig wsant opa sagde for Ether strenghet ther haffer jeg myne sognebønder thiil wtnis ther opaa. Beder jeg Ethers strenghet ødmig for Gudz skild at jeg icke wnt geller then deell szom jeg haffer huercken giort heller bwdet thiil. Her met Ether oc Eters kere hostrv oc barn then almectigste Gud beffalendes. Screffit wtj Karsund wor frve dag natiuitatis anno Dominj mdxxxij.

Mechel Skøtte præst wtj Karsund.

Utenpå: Erligh oc welbørdigh mannd her Eske Bille houitzmandh paa Berenhwss ødmegeligh thiilkomendes thete breff.

¹Med greske bokstaver, xpo. – ²Utfylningen ikke sikker. – ³Over linjen.

Herr *Vincens Lunge* og herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* at de etter kongens befaling dro fra *Bergen* og har kommet fram (til *Trøndelagen*) og har forhandlet slik at allmuen der på nytt har hyllet kongen. De har og forhandlet slik at hver mann skal gi kongen i landehjelp to våger råskjær eller to lodd sølv, og mye er alt betalt. Likeså har prelatene i *Trondheim*, kapitlet, borgerne og allmuen i erkebiskopens len hyllet kongen, og de har forhandlet med erkebiskop *Olav* så han har gitt dem på kongens vegne et åpent pergamentsbrev med mange viktige artikler og løfter, forseglet av erkebiskopen selv, kapitlet og noen knaper og rådmenn i *Trondheim* – de sender *Eske* en kopi. Da de senere forhandlet med hans fremste råder om at de skulle si opp troskapen til kong *Christiern* og hylle kongen (*Frederik*), svarte erkebiskopen at det ikke kunne skje så snart, for det første fordi recessen som kongen hadde gitt riket, ofte hadde blitt brutt, og for det andre sto han fritt etter den avtalen som hadde blitt gjort i *Oslo* mellom de to kongene. Til svar pekte *Vincens* og *Nils* på hans egne brister og advarte om ulykkene som kunne følge. Erkebiskopen svarte da at han skulle overveie dette alvorlig. (Bilaget, erkebiskop Olavs forpliktelse av 25. september, er trykt i DN XII nr. 515.)¹

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. To segl trykt utenpå.

Trykt i DN XII nr. 524 uten markering av lakuner i siste del.

218. [Etter 25. september 1532.]² Trondheim.

Wenligh kerligh hiillssenn alltiid tillfornn send mett Vor Herre. Kerre her Eske besyndherlige gode venn efftther somm Etther vell fortencher att wy aff Berghenn paa kongelige maiestettz vegne och verff hans n[adis] beffallningh mett nogett hans nadis kongelige høgmechtughettz kriigisff[olck] vdj thess acth och meningh somm Etther efftther vor f[u]lldma]cthe [...] oss alle sammpteligen och besyndherligen aff hans kongelige maiestett metth giffuett oc tiillskicchet indheholl

och lyellsse nochsommeligen vell sellffuer vittherligtt er tha maa I vidhe att vii lychsaligen och vell framkonne thess Gud vere loffuitt *thette* efftther^{ne} paa hans naadis kongelige maiestetz vegne forhandlett vdretth och bekommitt haffue: Først att menige allmwe i these landtzender haffue paa ny skiccheligen och statteligen hyllett och sworett hans naade hwlldskaff troskaff hørsamme vnderdanighet oc tienste *met* saa storenn høighenn eedtz forplichellsse och theris framffarne bryszthiis paamyndellsse somm thenn allerhøigiste och mest thennom forestaffuis kwnne. Jtemm haffue vii ther nest forhandlett forskaffuitt och bekommitt att hwer mand i these landtzender skall giffue vor nadigste herre i landhiellp ij voger *rotschere* eller ij lott søllff hwilchenn skatt menige mand haffuer viidtagett bewillgetth vndergangett och enn stoer parth ther aff allerede vdgiffuitt och bethalett er. Jtemm Trwndhems prelatth[e]r capithell borgere och menige allmwe syndherlige i the leenn somm erchebispenn sellff i forleningh haffde ere oc g[aett] oss tiill hande ighenn och skiccheligen oc³ prengeligen och stattheligen hyllett och sworett oss paa hans nadis kongelige maiestetz vegne. Jtemm verdigste fadher her erchebisp Oluff efftther mange scriffuellser och langh forhandlingh oss imellomm haffue vii *met* raad och lempe paa *thet* flittheligste methfforhandlett och forarbeydett och paa *thet* siiste først ther henn bewegeth och bewillgett paa vor aller nadigste herris koningh Ffredrichs vegne att giffue oss siitt obne beseyllde parmentz breff vndher siitt eigett hans capithells nogre knabers och raadmennds her aff Trwndhem jndzeylle *foseyllett mett mange høiige och merchelige arthichler eedher och forplichellsser *et cetera* vdaff hwilchet vii Etther enn varafftiigh copie sen [dhe]. Nogre faa dager ther efftther gaffue vii oss formidellst nogre hans ypperste raadt viidere i handlingh sammenn raaddendis och begerendis h[and] vylde affsiige segh høgboronn furste kongh Cristiernn oc alle h[ans] annhengere och strax indkreffue⁴ indtræde ighenn i vor nadigste herris hwlldtskaff mandskaffs eedt oc forplichellsse ighenn. Tha beswaredede hand segh fast ther vdi och menthe *thet* saa hasteligen icche skee kwnne. Jcche var hand heller fortentth vdi sliigh vor begere att bewilllige paa then thiid andtegnendis mange orsager: Først att then recess somm kongelige maiestett vor keriste nadigste herre hannom och menig riigens raad edlinger och jndbyggere i riigett gwnsteligen vndth giffuitt och beseyllgtt haffde vdi mange syne merchelige och drabelige arthichell thennom icche holdhen bleff. Andhen orsager att efftther then contracths lyellsse somm var giortth i Oslo begge kongelige maiestether imellomm tha var *thet* han-

nom friitt fore att bliffwe bestaendis vdi høgborne førstis hans alldher nadigste herre koningh Cristiernns hulldskaff oc mandskaff *et cetera* indtill saa lenge hand thess vdaff for^{ne} synd herre och konningh viider beskeedt finghe. Trede att hand endeligen villde tiillfornn forviidhe⁵ segh hwrledis kongelige maiestett vor aller nadigste herre oc høgborne furste konningh Cristiernn forenthe och fordragide vare. Her vppaa met etth berodt modt stretch vii hannom enn langh thale fore met forbeneffnde hans en[tt]skyldingers orsagers och beswaringers mangffolldig forclaringh beantworthningh och mange hans egne brøsters tiilkenne giffuelss[e]. Och hwes hand thenn vor begere icche saa strax indrømde oc fulldbyrde thess effttherfføllgende fare skade och forderffue somm icche alleniste tiill hannom menn tiill menige riigget recche och streche villde forhollandis oc fortellendis *et cetera*. Met sliigh forhandlingh thet tha saa viidt komm att hand gaff oss somm och aff Norigis riigis raadt oc indgiffthe mend vare then loffue att kwnne raade segh her vdi hwes hand erligen giøre och foranthwordhe motthe. Raadde vii hannom tha thet somm vor beffallingh paa vor nadigste herris vegne ligeformmigtth var efftther hwilche⁶ villigh beffindis. Beffallendis Etther Gudtt oc allt [... 15 ...]wes Etther lefftt er. *Dattum i Trwndhem sanctj [... 15 ...]. [M]enn hwes deell somm vii skicche Etther tiill baghe [... 15 ...] thenn paa Etth[e]rs skiiff ville vii ther vppaa [... 20 ...] [..]dhe antworde skipperere[nn] registher theris [... 25 ...]⁷.

Vincencius Lu[n]ghe] Niells Lycche riddhere.

Utenpå: Erligh velbyrdig mandt oc strenge riddher her Eskee Bylle hœffuitzmand paa Bergenhus vor besyndherligh gode venn.

¹ Andre brev om forhandlingene og oppgjøret mellom erkebiskopen og fru Inger og hennes svigersønner er trykt i DN II nr. 1106. VIII nr. 695-700, 702-706, IX nr. 710, 712-725, XII 502, 508, 512, 515, 517, 518, 523-525 og nr. 219 her. - ²Jfr. erkebiskop Olavs forpliktelse av 25. september (DN XII nr. 515) som omtales i brevet. - ³Overstrøket. - ⁴Overstrøket. - ⁵for over linjen. - ⁶Etter dette begynner ny side og noe tekst synes å være utelatt. - ⁷Linjen er kanskje ikke fullskrevet.

(Herr Vincens Lunge og herr Nils Lykke)¹ skriver til kongen (Frederik)

A: at (erkebiskop Olav) nå har svoret kongen troskap for høyalteret i Trondheims domkirke og de sender kongen hans åpne brev med domkapitlets (tro-

skaps)løfte og de tilstedeværende ærlige menns segl. Nå som kongen har sendt (krigs)makt dit har navnet hans blitt kjent og fryktet. (*Vincens* og *Nils*) har tjent kongen etter ytterste evne; om noen sier annet, er det løgn.

B: at de, slik kongen påbød, har avskjediget krigsfolkene som ikke trengtes, betalt dem opptjent sold og gitt dem enda en måneds sold for å dra til kongen («Laufgeld») – kongen skal få regnskap. *Sixt van Mønnich*, det andre befalet i fenningen og de menige landsknektene der har skikket seg vel. Væpneren *Peder Hansson* kom nylig med kongens brev om at han hadde sendt biskop *Hans* i *Oslo*, herr *Truid Ulfstand* og herr *Claus Bille* til *Norge*. (*Vincens* og *Nils*) lover å vente på dem i *Trondheim* og hjelpe dem etter beste evne.

C: at det gleder dem at *Truid* og *Claus* kommer dit med kongens oppdrag, men det undrer dem at biskop *Hans* gjør det.

Kopier² i RA Oslo, Norske innlegg 1524–1532.³ Ingen spor etter segl og ingen tegn til bretteing.

219. 12. oktober 1532. Trondheim.

A: oc naade til mynne eller rette igenn hõldiit szuoret loffuit oc tilsagt Eter kongelige maiestatt hulscab mandscab oc all trohett paa tett aller stadeligeste for høge alther i Trondhiems domkirche oc szoo paa tet aller høgeste beplectiit szom vy nu szende Eter koninglige maiestatt hanss obne *beszegde breffue mett hans capittels forplectinngc oc mettløffte oc szoo vnder andre the beste her omwerendes erlige mendz indszegele paa huilche breffue ter om altingeste ider mere forclarer. Oc skall Eter kongelige maiestatt viide i szandingenn att tett ere møgiit oc storth wereth at Eter nades høigmectighet haffuer szendt nogenn machth hiit i tesze landz ender thij Eter kongelige maiestatts nawffnn bliffuer nu kenndt oc frwctiid szom tett vor vkendt oc vfructett til forn. Oc skall Gud alszomectigeste kende att vy ingenn deel hwer kenn venschab⁴ gunst gaffue eller vuenschab ffyendtskab haitt eller nøidt eller nogenn andenn deel haffue anszeet end tett konde komme til loff oc ere Eter kongelige maiestatt tette Eter nades høigmectighet arme riige oc tess menige inbygger til fredt rolighett bestann oc gode i alle the maade szoo viitt szom guddommelige barmhartighet haffuer vnnt osz fornufft szind och machth til. Wy viide oc att verdenn er vnderlig oc mangffoll ffwldt aff affgunst haidt oc nøytt. Thij giffue vy vnder Eter kongelige maiestatt ganske ydmigeligenn tilkende att om osz nogiit andiit paa fõrdis eller szagdes tha schall tett mett ingenn skell oc szandingenn beuiszes Gudt almectigeste vnde osz tett szoo att nyde oc Eters kongelige maiestatt verdes tett szoo emoedt osz gunsteligenn oc nadeligenn at⁵ anszee ville szom vy effter Eter kongelige maiestatts beffalling aff all vor iderste formwe haffue verett Eter kongelige

maiestatt tro huldt oc aff gansk vore hiarter veluillig szom osz burde att vere emoedt vor nadigeste koning oc herre oc szoo i all vnderdanighet tilbørlig trohett oc veluillighet altiit vere villige mett liiff gotz oc all velfartt i alle maade. Her mett Eter kongelige *maiestatt* till szuell liiff kongelige lycszalig⁶ regemente oc all velfartt thenn almectigeste Gud euindeligen beffallindes. Datum Tronndhiem then xij dag octobris anno *et cetera* 1532.

B: Aller naadigeste konning oc here. Szom Eter kongelige *maiestatt* screff osz till atth vdenn Eter nades høigmectighetz krigsfolck giorde tess ytermere her behoff effter leylighedenn thaa schulle wij giffue thennem forløff oc pasbortt. Taa effter ty tenn almectigeste Gud vere loffuit er kommenn her til en godt beslutt oc venskab haffue vy giffuit thennem endelige affskeedt oc paa Eter kongelige *maiestattis* veigne aldeless betalliit thennem til denne dag oc ter til mett en maanetz szolld at drage til Eter kongelige *maiestatt* mett her oc szoo bettalliit fframdeless ocszoo paa handen giiffuit szomm mett Gudz hielp allt hues vij opbere oc vdgiffue paa Eters nades høigmectighetz vegne skall Eter kongelige *maiestatt* sziefwer ffange tilbørlige gode regenscab vpaa i alle maade. Haffue the erlige krigsmend høffuitzmend Sixt van Mønnich oc *oc alle the andre beffellingsmenndt vnder ffennickenn ganske erlig oc trolige skechiit oc hollit thennem emoedt oss paa Eter kongelige *maiestatts* veigne met all hørszomhett oc tro thieniste. Tesligeste haffue oc szoo menige landzknecthe giort szidenn vy aff Bergenn met thennem komme szoo vy thennem betache i alle maade oc bede Eter kongelige *maiestatt* ymigeligenn oc gerne att Y ville gunsteligenn oc nodeligenn lade thennem ny theres tro thieniste godt att oc thennem nadesligenn betencke. Erlig oc velbyrdig suend Per Hanszenn Eter kongelige *maiestattis* hoffszinne komm oc i these dage til oss mett Eter kongelige *maiestatt* schriuelsze szoo Eters nades høigmectighetz haffde afferdiit biscop Hanss aff Oslo mett erlige velbyrdige mend oc strenge ridder her Trwuit Vlstand oc her Ch⁷ Claus Bille met Eter kongelige *maiestatt* merchelige verffue oc fulle machth her ind i rigiit begerende at vy ville vere thennem behielpelig met raad oc doedt ramme oc viide met thennem Eter kongelige *maiestattis* *gaff oc beste huilchet vy idmigeligenn effter Eter kongelige *maiestatts* begere szoo viit szomm vor arme ringe forstann formwe oc machth ere gøre ville paa Eter kongelige *maiestatts* veigne i all vnderdanighet tilbørlighet plectig trohett. Haffue vy thennem vnder øgne tilschriuit huor altinges beslutt er oc att vy ville thennem her i Tronndhiem fore biide.

Vy ville ingenn endelige beslutt mett *her* erchebiscop aff Trondhiem gøre ty vy vore Eter kongelige maiestatt schriuelsze oc beschett foractende szom vy Eter kongelige maiestatt ter om tilforne tilschriuit haffde oc ter szom vy haffde strax ffangiit Eter kongelige maiestatts villig schriffblig at viide taa skulle thenne handell szoo lenge iche paa standiit haffue oc vilde wy met Gudz hielp szom wiitt hans guddomelige barmhartighet osz szinn naade ter til forlennt Eter kongelige maiestatts erylende vell vtrett szoo thett iche schulle veriit behoff Eter kongelige maiestatt at haffue giort szeg mere bechostning ter vpaa menn

C: Vij ere kenne Gud høglige glaade att the gode herrer *her* Truitt oc *her* Claus hiit komendes vorde Eter kongelige maiestatts erylende at beschecke oc vdrette effter Eter nades høigmectighetz villie huor vij gerne trolige tilhielp ville szoo viidt szom vij betroes oc i all vor forstann formwe oc machth vere kand menn vij giffue Eter kongelige maiestatt ydmigeligenn tilkende at osz dog effter all leylichett fforundre biscop Hanss Reffs tilkome oc beffalling y szoo maade. Aller nadigeste konig oc herre oss forhobiss att Gud almectigeste oc szanhett schall vere all vort till forliidt att vere beffonndenn oc altiit ville beffindes i all christelig erlig tilbørlichett ffor Eter kongelige maiestatts hulde vnderdanige oc aff ganskes vore hiarther *veuillige arme tro mend oc thienere szom osz bør at vere emodt wor aller nadigeste konig oc herre i alle maade bedindes gantz idmygeligenn att Eter kongelige maiestatt vill verdes i alle maade gwnstelig oc nadelig at rame vortt beste. Datum vt supra.

¹Etter innholdet kan brevskriverne knapt være andre enn de to, jfr. foregående brev til herr Eske Bille. - ²De få rettelsene gjør det mindre sannsynlig at dette er konsepter. Det kan tenkes at disse kopiene har fulgt med kopiboken kong Frederiks fullmektige, biskop Hans, Truid Ulfstand og Claus Bille, førte (DN XII nr. 499 og følgende) til kanselliet. Første kopis første side(r) kan ha gått tapt alt da. - ³A på side 1 recto på første dobbeltark, B på side 1 verso, side 2 recto og verso ubeskrevne. C på side 1 recto på annet dobbeltark, resten ubeskrevet. Samme hånd har skrevet alt. Det er ingen tvil om at noe mangler, spørsmålet er hva, og hva sammenhengen er mellom det og det som er bevart. - ⁴I margen. - ⁵Over linjen. - ⁶Følgende hett overstrøket. - ⁷Overstrøket.

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* skriver til biskop *Olav* i *Bergen* at han har fått hans brev om at han har reist fra *Bergen* og akter seg til *Stavanger*, etter at biskop *Hoskuld* hadde svart biskop *Olav* og herr *Eske Bille* at han ikke kunne komme til *Bergen*. Om så begge hadde kommet, skulle de blitt vennlig mottatt, selv om reisen

skjedde i vond hensikt, noe han ikke tiltror biskopen. Biskop *Hoskuld* har ingen skyld, men kan ikke reise på grunn av skipper *Klemet* (*Anderssøn*), og ber biskop *Olav* ikke ta det ille opp, for han skal komme når det ingen fare er og han får leidebrev. Sankt *Svituns* folk var like tro mot kongen som andre den tid (*Claus Kniphoff*, skipper *Klemet* og (*Hans*) *Ditzer* herjet, men fikk lite eller ingenting for umaken. Det ser ut til at bispers folk blir regnet som portvakter og andre får fordelene. Nå er det innbyrdes feide i *Norge*; kan det regnes som rettferdig krig? Hva angår det biskop *Olav* skriver om krigsfolket som er nordpå og vil banke på biskop *Hoskulds* port, kan det ikke hjelpe at han to ganger, og nå den tredje erklærer seg villig til å fremstille seg for *Danmarks* og *Norges* riksråd, og vil det ikke hjelpe at han byr lov og rett for kirken og allmuen i *Stavanger* stift?

Samtidig kopi (med hånden til en av skriverne på *Bergenhus*)¹ i Norske Samlinger, avd. 1, fasc 6, nr. 86 i RA Oslo. Brettet i brevform men ikke beseglet.

220. [17. oktober 1532.]² Stavanger.

Jn Christo confratri nostro bergensi plurimam in Domino salutem. Werdis Ether³ wille withe kære herre broder besynderlige gode weenn att wij mett tilbørlighen sømdt wndfangit haffue Ether nadis breff lwdindis att Ether nade war nw wdreisdt aff Beren actindis seg hiidt tiill oss syden war scriptelighen ordsecht war wdganghen att wij paa samme tiidt kunne icke personlige komme tiill Berren effter Ether nadis oc strenge ridders her Eske Billis breff oc paa eskenn et cetera huilchen Eders beggis herrødomss tiilkommelsze (omm saa skeitt haffde) schulle wij wndfangit ydmyggelige wenlige oc kerlige effter wor fattig formoghen somm wij plictuage wore tiill att berede oss modt wortt erligt eigit herscab oc besønderlige wener. Enn somm poeten segher⁴ fama malum quo⁵ non aliud velocius vllum mobilitate viget viresque acquirit eundo⁴. Komm oss saa faare att samme reise schulle bereidt ware paa oss jn sinistram partem (en daa wij haffue hafft oc otwilege haffue annenn loffuenn tiill Ether nade) ligerwiss somm wij schulle ware saa inobediens contumax oc lagetredsk waare egne herrer ex parte regie maiestatis huilchit mett Guds hielp scall icke finness anthen mett ordt eller werck wtthen eneste fore disse ørlags skiib her stetze aff oc tiill løbindis ære oc witomm aldrig nar wij fry ære somm thet endnu siigis omm thenne schipper Clemit thij wite wij icke ner eller huad tiidt fare eller boe schulle oc icke myndre fore thenne skrøbelighen wedraatt grymdt oc obeleglighet somm nu biudest paa alle siider att fare oc frøctenn biudz then ene att søge then andenn. Thij bede wij kere herre broder att J wille werdis icke anniss interpretarj thenne war (oc tiilforn) scriffuelse en i then beste mening naar oss rettelige stædis tiill

Ethers nade att komme wtthen fare oc feide sub saluo *conductu* aff oc tiill tha wele wij gerne lade finne oss mett alle gode weluillig oc redeboen tiill. Jtem somm *Ether nade* schriffuer omm wor føigenn hielp beuist paa wor nadigste herris wegnne i thenne feide *et cetera* mene wij witttherligt ware att *sancti* Swithuns folch oc tienere haffue beuist seg trolige enn saa well somm manghen annen i Norge modt wor nadigste herris oc landzens fiende den tiidt Kniphoff schipper Clemitt Diitzer oc andre slige argede her indt paa landit oc haffue lithit eller altz inthet fore synn møde. Thij oss syness att bispers folch schulle holdis fore portt hollere oc andre spelle mett fordelenn her scribimus *paternitatj vestre specialiter et fideliter solumodo ad oculos*. Jtem then tiidt wortt folch seg saa beuiste *et cetera* thett skiede in iusto bello oc openbarlig ørlag nam dicit Oratius: ⁶dulce et decorum est *pro patria* morj. Mors et fugacem *persequitur virum*⁶ en wij tye nw nogit schriffue paa thenne indlandis oc indbyrdis feide somm brwgis nw i Norge. Estne id iniustum bellum att nab oc genbo (vt aiunt danj) schulle saa arge paa huer andenn skenendis oc ødegjørindis wor konungis landt oc fæderness rige somm Gud see clagit oc aldrig tiill troendis att thet scall wære wor nadigste herris wylie eller beffaling att slig forderff skie scall. Gudt giiffue I gode herrer motte slig offuerwoldt affstiille. Oc somm *Ether nade* rører omm samme krigsfolch somm nw norder ære schulle oc wylie klappe paa war portt *et cetera* kandt thett oss icke hielpe att wij haffue twende reiser oc nw then tredie skudit oss wnder wor nadigste herres Danmarchs oc Norigis raadt att liide oc wndgielle huadt oss laglige fore findis. Tesligist omm wore kirker closter clerkrij oc (somm *Ether nade* schriffuer) menige almoge her i wortt stiigt biude wij lag oc rett fore. Wiill thette platt oss inthet hielpe wtthen slig macht oc vederlig ære oss offuer wentendis tha fly wij wnder Guds nadis beskermm oc wnder *Ether* herredomss miskunndt somm mett giiffuitt er slig enn hop tiilskynde oc affstille i Gudz benedide naffnn jn secula *benedictum cum hiis vestram predictam paternitatem sanctissime trinitatj recomendamus*. Raptim ex casa nostra stauangrensj ⁵ta feria proxima post Calixtj anno currentj aureo sub signeto.

Eiusdem gratie ecclesie stauangrensis episcopus Oscoldus humilis frater.

Utenpå: Reuerendo in Christo patrj et domino domino Olauo Dej gracia episcopo bergensj amico et fratry nostro predilecto.

Med annen samtidig hånd som også tilhører en av Eske Billes skrivere⁷:

Copia aff bispens i Staffuanger breff.

¹Oppllysning fra førstearkivar Odd Sandaaker. – ²Siden biskop Olav døde 23. mai 1535 (Kolsruds bispeliste), kan den innbyrdes feiden bare være Christiern IIs erobringsforsøk fra november 1531 til juli 1532. Truselen om at krigsfolkene som er nordpå, skal komme og banke på biskop Hoskulds port, er mere sannsynlig i 1532 enn i 1533. – ³Overstrøket. – ⁴⁻⁴Vergil, Aeneidos 4, 174-5. – ⁵Feil for qua. – ⁶⁻⁶Horats, Carm. 3, 2, 13-14. – ⁷Oppllysning fra førstearkivar Odd Sandaaker.

Herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* at biskop *Hans Rev* i Oslo og herr *Troid Ulfstand* og herr *Claus Bille* nå har kommet og har forhandlet med erkebiskopen (*Olav*) i *Trondheim* i noen dager, men intet er endelig besluttet. *Eskes* kreierte og nordfarskip er opplagt der, for folkene vil ikke seile nå i vinter, og været har vært av det verste. Brevviseren *Olav Alusson* og de andre styrmennene kan underrette *Eske* om skip og alt annet. Hvis *Eske* vil ha fetalje til nordfarskipet, skal *Nils* hjelpe til. De av *Eskes* folk som er på kreierten, vil og dra til *Eske*, unntatt to karer som skal bli på skipet, som *Nils* skal skaffe fetalje til, og det skal han også når *Eske* sender bud etter skipet til våren.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

221. 28. oktober 1532. Trondheim.

Wenligh och kerligh hellssen altiid forscreffuit mett Vaar Herre. Kere her Eske besselnderlig gode venn maa Y viide att biscop Hanns Reff aff Vpslo mett samtt erlige velbyrdige menndt och strenge ridder her Trwedt Vlfstand och herre Claus Bille ere hydt kommne och haffue nogen dage veret thill sammthals mett her erchebiscop aff Trwvndhem. Och formerker jegh endnw ingen endelig beslutt er giortt szomm jeg kand schriffue Eder thiill. Eder kreiere och nordffar skib ere her vplagde thii att folchit ville ingenlunde vnderwynde segh att draghe thiill Eder eller giiffue thenomm paa fardthenn thenne vinther. Haffuer her och verett thett swarste vedder somm jeg nogen tiid haffuer seett eller hørtt saa thet haffde och jngenn raadt verett att the nogen stedtz skwlle haffue draget. Vii loffue Gud gerne allsamenn att the komme her i haffnn. Thenne breffwisser Oluff Aellssenn mett samtt the andre styremennnd kann ydermere berethe Eder baade omm skiib och all leylichkeit somm jegh haffuer giffuit hanom thiiikendne. Ihwor I ville haffue Eder nordffard skib mett kaast fittallie och vdt redningh vill jeg fliitligen och gerne vere behelpelig ehues jeg

kand i alle maade. Eders folch *somm* er hoss kreiererenn ville och drage hyemm thiill Eder vdthen tho karle skulle bliiffue her hoss skibet. Jeg vill gerne paa alle [.....] farfførdre thennom mett kaasth fittallye och hwes jeg kand thiill thett beste. Och y naar y foraaridt I ville skiicke budt effther skybet tha vill jeg beskiickidt mett kaasth fiitallie och sli-ge nøttørffth saa the skulle mett Gudtz hyelp jngenn brøst haffue. Och ehuor jeg kand vere Eder thiill villie och kerlighett vill jeg alltiid velwilligen beffyndis. Och beder jeg Eder ¹kerligenn och ¹ gerne att J ville velgøre och syge mynn søster fru Soffy monnge twssynndt gode natt och manngffolld thach ffor alltt gotth hwenn bewysde myne fattige smaa børnn hwilkit jeg vill altiid kerligenn och gerne farskylle och for-tiene. Ladther och thette gode selskaff helsse Eder hennedne mynn søster Karine och Eder kere barnn mett monnge twsynndt gode natt. Her mett Eder thenn alsommechtigste Gud beffalinndis. Datum i Trundhem *sanctorum* Symonis *ett Iude dagh anno *Dominj* mdxxxij^o.

Niels Liiche riidder.

Utenpå: Erligh velbyrdig mand och strenng ridder her Eske Bille høffuitzmannd paa Bergennhus synn bessynderligh godhe venn kerli-gen sendindis.

¹⁻¹Over linjen.

Magdalena Olausdatter (til *Hattaberg*) skriver til herr *Eske Bille* at hennes frender *Fartein* og *Tord Mattsson* har blitt baktalt for ham. Skrinet som de skal ha brutt opp for å ta ut penger som tilkom herr *Henrik Krummedike*, tilhørte den avdøde broren *Samson Mattsson*, som betrodde det til broren *Tord* da han skulle dra nordover. I skrinet var det, sa *Samson* til *Tord*, 100 mark som tilkom *Henrik* for landskyld, 20 rhinskgylden og et belte som tilkom *Samson*, men lenet hadde han gjort opp for og fått kvitteringer på. *Samson* ga broren register over *Henriks* landskyld og påla ham å oppkreve den til han kom tilbake, og gjøre den om i gull og penger. Den tid skottene ble overfalt i *Bergen*¹, sendte *Tord* skrinet til broren *Fartein* for sikkerhets skyld. Etter *Samsons* død kom hans frille til *Bergen* med fisk og annet, og ga ham nøkkelen for at han skulle gjøre opp for tre års landskyldoppkreving for *Henrik*. Deretter kom *Fartein* med skrinet som *Tord* åpnet i nærvær av rådmannen *Olav Jonson*, hans hustru og værbroren *Jasper Jeppesson* som seiler til *Skrova*. Ut av det tok han hundre mark, landskyld som *Samson* hadde krevd inn for herr *Henrik Krummedike*, og la til de tre hundre og femti mark han selv, som *Samsons* ombud, hadde krevd inn av landskyld for herr *Henrik*. Det som ellers var i skrinet, skiftet de to brødrene som sin arv.²

Original på papir, II B a 2 i Eske Billes arkiv i RA København. Rest av segl trykt utenpå.

222. 21. november 1532. Hattaberg.

Jhesus. Wenlige oc kiærlige helse nw oc altiit *met* wor herre Ihesu Christo³. Tacker jeg Edher kiære her Eske baade Edher oc Edhers kiære hwssffrw ffør all ære oc dygd som J mig altiit bewiist haffwe oc besynderlige ffør the sendynghe som J mig nw i seneste sende *met* then dande qwinne Toora hwilkith jeg ffiik j gode reydhe. Ffør then dygd oc all annen Edher alzmektogeste Gwd løne oc jeg altiit gerne fforskille wiil effther myn ffatige fformaage. Kiære her Eske swndherlig goode ween oc ffaddher skal Edher vetherligt vare at Ffarteyn Mattzson myn ffrende oc hans brodher haffwe vndher wiist mig at the ære fforfførde ffør Eders strengheit j sa motthe at te skwle haffwe opbrwtidh eit skryn oc takit ther wth nogre peninge som her Henryk Krommedyke tiill kom hwes seell Gwd naadhe. Taa skal Eders strengheit vetherligt vare at thet haffuer segh sa om thet skryn at then tyd Samson Matzson skwldede ffære noordher tha ffyk han syn brodher Toordh Mattzson thette ffor^{de} skryn tiil gømsle som var j c marck vti som her Henrick tiil kom oc xx reyns *gyllene* oc eit belthe som hanom siæfff tiil kom. Oc sagde han sa: Skwllii vethe kiære brodher at the c marck the høre myn herris rækynskap tiil som kommer i hans landzskildh en lænen haffuer jeg tiil *ffør^{ne} giort i ffraa mig som myne *qwittenger* kwnne wth wiise. Jtem fframdelis beffelte oc ffornehmde Samson syn brodher Toordh Mattzson wmbwdh pa her Henryk Krommedykis landzskyldh jn at bære oc wth at selie oc wende thet i gwll oc peninghe sa længe thet Gwd wilde han kwnne komme tiil baake ighen. Ther tiil ffiik han hanom all registher paa alle gaarde hwad han skwlle rætthe seg effther. Jtem then tiid the skotther vore romsteredhe j Berghen taa sende Toordh Mattzson skryneth tiil syn brodher Ffartein Matzson tiil at giøma. Then tiid ffor^{de} Samson Mattzson han var døødh sa kom hans ffrylla hiit tiil Berghen jghen *met* ffiisk oc nogghen annan deell och haffde *met* seeg the nøkkle tiil ffor^{de} skryn oc ffiik Toordh Matzson thenom oc ther *met* then deel at han skwldede giøre her Henrykx Krommedykis rækynskap ffwill ffør iij aarss landzskyldh. Sende sa ffor^{de} Toordh boodh effther skrynyth tiil Ffartein Mattzson sa at han skwlle siæfffwer *met* komme effther ty hans brodher var døødh hwilkyt han oc giordhe fførde hanom skrynyth heelt oc wbranckit oc wbrwthet. Jtem thet skal Edher strengheyt sandelig vethe at then tiidh⁴ Ffartein kom tiil stæde tiil syn brodher Toordh *met* skryneth taa wore tesse beskedelig ffolk jnne som først ær Oleff Joonsson raadman oc hans hwstrv oc hans wærbrodher Jasper Jeppeson oc seggle tesse

fforæ ffolk tiil Skraaffwne. The vore jnne *sammstwndis* tha Toordh Matzson leisthe op skryneth. Took sa ffor^{de} Toord Mattzson the c marck wtaff skrynet oc fforffylthe sa *thet* bleeff halff ffemtthe hwnrdredh marck oc tha heller meir en myndre sa som rækynskapen loop tiil landzskyldhen. Thet som ighen waar *thet* skipthe *han met* syne brøddre oc the wiisthe jnthet *anneth* mellan Gwd oc seegh en *thet* var teris rætthe brodhers arff. Sydan til fførrenne vaar all rækynskap ffrygiordh. Ty bedher jeg Edhers strengheyt ffør Gwdz skyld oc ffør Eders seell saligheytz skyldh atIj lathen jnghen haffue makt tiil at fforfføræ *thenom* sa ffør Edher atIj betenckie jw Edher egien jnfødde dygd oc godheyt oc myldheyt oc lather henne raade ffør all strengheit oc alle tyngzell. Kiære herre the ære tha ffatige blyge men. The tore jnthet tale fførseg hwadh heller the haffwe ræth eller ooreth. Tha hop-pess mig tiil Gwd at the ære fflækløse oc lytheløsse j allen motthe. Ty bedher jeg Edher ffør Gwdz skyld kiære ffaddher atIj ecke mig taghe tiil mysticke at jeg scriffuer Edher tiil om ffor^{de} sticke. Tha ær *thete* alt lekaweell *sanninghien* sa mig Gwd hiælpe oc then *verdwege* Helie Andh. Ey meir pa *thenne* tid⁵. Her *met* Edher Gwd beffallandis. Oc segher *myn* kiære ffaddher ffrw Swffia oc *myn* kiære *gwdson* oc then litle jomffrw monge m^e gode nætther. Giører nw her wtij som *myn* godha troo ær tiil Edher oc [*kiærlighe*] øydmywklighe bøøn om alle sticke. Screffuit pa Hettabergh fferia 5^{1a} ante *sancte* Katherine anno Domini 1532.

Edher ffatighe ween Magdalena Oleffzdotther.

Utenpå: Edelig och weelbyrdygh *man* och strengghe rydder *her* Eske Bylle staadz holddher offuer Berghenhuss øydmywklighe sendis thetthe breff.

¹Natten mellom 8. og 9. november 1523, jfr. nr. 129 og 147. - ²Saken ble pådomt i Bergen 7. september 1532 (DN II nr. 1105). ³Med greske bokstaver: xpo. - ⁴Over linjen. - ⁵Over linjen.

Magdalena Olavsdaughter (til *Hattaberg*) skriver til herr *Eske Bille* at hennes mor ga en tomt til et alter i *Korskirken* (i *Bergen*) på vilkår at det hvert år skulle holdes messe. Ble vilkåret brutt, skulle eiendommen gå tilbake til rett arving, det vet lagmannen (*Guttorm Nilsson*) for han leste testamentet. Siden det nye testamentet¹ kom i bruk for fire år siden, har det ikke vært holdt messe eller tjeneste, og rådmannen *Jon Thommesson*², som har ombudet over tomta, har

hverken betalt tomteleie til kirken eller henne, enda hun har krevet ham hvert år. Hennes ombudsmann *Benkt Karlsson* forbød ham forrige år å bruke tomta, men han gjør det like fullt, og siden hun ikke vil klage over ham til *Eske* eller myndighetene, vil hun nå gi tomta til (*Eskes* sønn) junker *Henrik Krummedike*, og hun skal sende sin ombudsmann *Benkt Karlsson* som vil gi nærmere opplysninger.³

Original på papir, i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter segl trykt utenpå.

223. 23. november 1532. Hattaberg.

Wenlige oc kiærlige helsen [altiid] tiil for ne sent *met* voor herre Ihesu Christ[o]⁴. MaaI veta kiære her Eske swndherlig gode veen at jeg maa effter ty so[m] Gwdz velie til segher. Then alzmektigste Gwd vnne mig altiit got tiil Edher oc Ederss kiære husffrv oc barn at spør-gia. Tacker jeg Eder øydmywclige oc kiærlige ffør all ære oc dygd som J mig altiit bewiist haffwe ffør hwilke Eder dygdher oc godheit Edher alzmektig Gwd løne oc jeg altiit gerne fførskille wiil effter myn yther-ste ffo[r]maaghe. Jtem frandelis skal Edher vetherligt vara at myn modher Gwd hennes seel naade vnte ein grvnd vndher eit altare j Korskyrkye som Joon Tomesson haffwer wmbw[d] vtøffuer som ær raadman j Berghen *met* saadan fforoordh at ther skwlle holdis mess[e] aarlige aars fføre. Var thet sa at thette eckie hølst tha skwlde grvnnen vndher ræt arffwinge jghen vtan alt mootetaal. Thette ær lagmannen vyttherligt ffør ty han laass mynne modhers testamendtz breff oc fflere goode men. Nw sydhan thette nyghe testamendtz brwkis som ær iiij aar fforledhen sydhan tha haffuer ther jnghen messe varydt eller noghen tiæniste skieyt sydhan oc ecke haffuer han gyffwit kyrkyan grvndelegghen oc eckie heller mig. Nw effther ty at eckie skier noghen gwdztïæniste taa wiil jeg haffwe myn grvnd jghen ffør ty jeg veit ther jnghen skyllare tiil en jeg ær. Pa thenne her tiid j tesse ffor^{de} iiij aar haffuer jeg krafft aarlige aars oc j ffiord loodt jeg myn wmbwdzman Benckt Karsson at affloffwa oc fforbywda hanom at brvka myn grvnd hwilkit han haffuer brvkît ffor^{de} grvnd lyke mykit sydan som ffør. Oc haffuer jeg hafft altiit thette ffordraag at jeg eckie vilde beklege hanom ffør Edher eller nogkît offuer ryke. Ty bedher jeg Edher kiære her Eske atIj vare myt bood tiil myn gwdzson joncker Henrich Krommedyke at han eckie fforsmaa vilde samme grvndh oc grvndelege oc allen ræth som Norgis laag wtwiiser ffør ty jeg vil gerne vnde hanom thet effther thenne daagh. Kiære ffaddher huad tiidh som Edher tycker tiid wara at tale om ffor^{de} grvnd tha scriffuer mig tiil. Ta wiil jeg sende jn tiil

Edher myn vmbwdzman Benkt Karsson at vnderwiise Edher all deell hwrv ther wm ær *et cetera*. Oc bedher jeg Eder kiære ffaddher ffør Gwdz skiild at Ij vara mig tiil eit bestandh mig oc myth ffolk ffør ty jeg ær ein ffatig *verldøss menniske effther venner och ffrendher som ein ffoggell pa eit øidheskiær. Ey meir pa thenne her tiid. Her met Edher Gwd beffallandis. Segher Edhers kiære hwsffrv ffrv Suffia oc barnen monge m^e gode nætther. Screffuit pa Hattaberg die Clementis anno Domini 1532.

Edher ffatiig ween Magdalena Oleffzdotther.

Utenpå: Erlig ock welbyrdigh man och strengge ryddher Eske Bylle staadis holdher offuer Bergenhuss øydhmywke sendis thette breff.

¹Det vil si at luthersk gudstjeneste ble innført, iflg. Kristen Valkner: Reformasjonens innførelse i Bergen, i Bjørgvin bispestol. Byen og bispedømmet (1970) s. 175. - ²Det var to rådmenn som het så: Lille J. T. og andre J. T. - ³Skjøtet er trykt i DN I nr. 1081. - ⁴Med greske bokstaver: xp[o].

Magdalena Olavsdatte (til *Hattaberg*) takker herr *Eske Bille* for en tønne øl og *Gud* for at det har kommet til vennskap mellom herrene i nord. Hun ber om at hennes betrodde mann, *Benkt Karlsson*, får leide for å dra til *Eske* som han er baktalt overfor. Hun har fått de to ¹stikker silfar¹ som *Eske* sendte, og skal sende ham flere sagbord om hun kan.

Original på papir, II B a 2, i Eske Billes arkiv i RA København. Rest av segl trykt bakpå.

224. 4. desember 1532. Hattaberg.

Wenlige ok kiærlige helse altiit tiil *ffør^{ne} sent met var her[re] Ihesu Christo². Kiære her Eske swnderlig gode ween tacker jeg Eder [øyd] mywklighe oc kiærlige ffør all ære oc dygd som J mig altiit bewiise oc be [...] haffwe oc besynderlig ffør then tønde øøll som J mig nw j seneste sende. Ffør [...] dygd oc all andre Eder then ewyge Gwd løne oc Edher kiære hwsffrw. Kiære her [...] ffaddher skal Eder veterligt vare at jeg ffiik Edert breff j hwilkit breff jeg fforstoodh j blandt annor Eders dygdelige tiilscriffwiilse at ther war kommyen j ein good oc venlighen handling j mellom te goode herrer ther noordh ffør hwilkit then ewyge Gwd ware looff ære at thet ær nw kommen j ein bettere motte en her haffuer gangit tydende aff j aar. Kiære ffaddher skal Eder vet-

herligt vara at mig ær fføre kommit at myn ffrende Benkt Karsson ær fforfførdt ffør Edher strengheyt j nogre motte at han skwlde ffortørne Edher hwilkyt Edher³ jeg eller han eckie aff weyt ffør huad thet skwlle wære. Ty beder jeg Edher øydmwklige at han motte komme tiil Eders strengheyt ffeelyg tiil oc j ffraa oc oorsake sig ffør the deler som han haffuer eckie brwydth. Kiære herre oc ffaddher ær myn tro sa stoor tiil Edher thet J hanom j nogre motte ey tyngzel eller strengheit giøre fførti nest Gwd ær han myn største trøst oc fforsyn om myn bering baade heyne oc borthen som ein tro dande swen. Jtem kiære herre giører aff Eder dygd oc godheyt at scriffuer mig her eit vyst swar oppa som jeg eller han skal rætthe sig effther *et cetera*. Skal Eder vetherligt vara at jeg ffik te ij stickee sølffar som J sende mig oc fforstood jeg oc j Eders scriffwilse at Ij vore begiærendis aff mig ffleere saageboord. Ær ther noghen tiil tha skal thet vara Edher jnnan handa baade then deel oc all annann som jeg kan vara Edher tiil kiærligheyt oc wylie tthet wiil jeg altiit gerne giøre. Ey meyr pa thenne tiid. Her met Edher oc Edhers kiære husffrv ffrw Swffia then ewige Gwd beffallandis. Segher myn kiære gwdzson⁴ oc jomffrwrne monge m^e gode nætther. Snarlige screffweth paa Hattaberg sancta Barrabro dag anno Domini 1532.

Edher ffatig ween Magdalena Oleffzdotther.

Utenpå: Erlig ock welbyrdygh mandh oc strenge ryddere her Eske Bylle staadz holdher offuer Berghen hwss øydhmywklige sendis thette breff.

¹⁻¹Silfar er et ulltøy fra Lübeck og en stikke er en lang alen. Et stykke derimot, som også er en mulig tolkning etter skrivemåten, var et mål som kunne variere mellom 10 og 64 alen. – ²Dels med greske bokstaver: Xpto. – ³Overstrøket. – ⁴Herr Eskes sønn Henrik som hun og kaller junker Henrik Krummedike.

*Amund Gudmundsson*¹, (dom)kapitlet (i *Oslo*) commissarius, skriver til herr *Truls (Sveinsson)*², kannik i *Oslo* og sokneprest i *Sandeherad*, at kapitlet sender ham vidisse av riksrådets brev om fjerdedelen av tienden (bondeluten)³, og ber ham forkynne dette for allmuen i de omliggende prestegjeld og i *Gjerpen, Bamble, Eidanger, Holla, Bø* og flere (i *Grenland* og *Nedre Telemark*). Kapitlet gir ham, om allmuen samtykker i å utgi denne bondeluten, fullmakt til å selge den tilbake til bøndene for penger eller klede, og beholde noe for sin umak. Han skal underrette herr *Sigurd*⁴ om at kapitlet ber ham være behjelpelig på samme vis i sitt prosti. *Sigurd* bes også «å intimere⁵ vel for disse degner» (og brevvisere?).

Original på papir i RA Oslo, Norske Samlinger avd. 2, fasc. 1, nr. 4. Spor etter ett brevlukkende segl.

225.

18. desember 1532.

Oslo.

Ffraternam in Domino dilectionem. Kiere her Trwels sunnerlige god ven maa I vethe ath capitulum j Oslo sendher Eder eyt vtscrift breff *super quartam partem decimarum* besigled med rikienss raadz incigle oc lathe the ødmiwkeligen bedie Eder ath I ville pro *commvni bono* haffue vmak med oss och om kringh noken *prestegield* ⁶at fare⁶ ther hoss Eder och till *Gerpen Bamble Edanger Hollene Bøu et cetera* om dhett kwnne vare Eder vtthen skade oc forkynne thet for almoghen i kyrkien oc vnderuise them ath alle almoghen her hoss oss haffwer *samctykt thet oc vilie honum gerne vth gieffue. Gieffuer *confratres Vestri Eder* fulmact her vthy om almoghen der hoss Eder vill vth gieffue then bonde luthen at Y sælie honum bøndherne i gien før møieligte penninghe eller clede och ath Y beholle ther noked aff før Edher omak. Giører her vthy thet beste y alle ærende. De sigie alle dhett skall vare vtthen Ederss skade. Komme Y till her Siugurdh tha lather alle *canonici* bede honum kierlighen ath han och teslikes er oss behielpelige in sua *prepositura* huilkit the altiid ytterligen med honum forskylle *et cetera*. In *Christo valeatis feliciter et longue*. Ex Osloya citissime *raptim dominica Quatuor temporum ante Natale saluatoris anno salutis 1532*. Scriffuer meg till Y gien med thet fyrste hure vii skule rette oss effter. *Iterum vale*.

Amundus Gudmundi aliorum fratrum *connissarius quam submissus.

Under, til venstre for underskriften: Beder ieg Eder och kerligen ath intimere vel for tesse degner. Dhett er gode drengher huilkit ieg gerne forskyller.

Utenpå: *Honorabili viro ac domino domino Trugillo in *en Sandehered curato canonico asloensi fratri suo singularissimo*.

¹Immatrikuleres i Rostock i 1504 (Daae: Matrikler s. 69) – ²Herr Truls Sveinsson nevnes som sokneprest i Sandeherad i DN mellom 1512 (IV nr. 1056) og 1523 (IV nr. 1083), ellers i IV 1059 og VIII nr. 479 og 503, IX nr. 492 XXI nr. 968 og 1056. Trolig var han også hospitalsforstander i Tønsberg i 1519 (DN I nr. 1055)? – ³Kanskje DN II nr. 1053, men utstederne er kansleren, en ridder, tre lagmenn, to borgermestre og to rådmenn i Oslo, ikke noe riksråd. – ⁴Kanskje Sigurd Toresson, kannik i Oslo og prost på Gjerpen, som er omtalt i 1510 (DN I nr. 1029)? – ⁵Den opphavlige latinske betydningen (av verbet inti-

mare) er å gi inn, bringe inn i, senere vanligst brukt med overført betydning: å gjøre kjent med. Her kunne man like gjerne tenke seg en ikke belagt, slangaktig bruk: å fore godt. – ⁶⁻⁶Over linjen.

Magdalena Olavsdaughter (til Hattaberg) takker herr Eske Bille og hans hustru (Sofie Krummedike) for sendingen, og skriver at en mann som kom fra hennes ombudsmann på Færøylene med et hamburgerskip, fortalte at det ikke finnes skip på Færøylene, som kan seile til Norge. Hun har hørt at Eske skal sende skip dit, og ber om å få befrakte en fjerdepart i det mot vanlig frakt. Mannen fra Færøylene fortalte og at hamburgereren, som hadde fått Færøylene i len på sin livstid, var kong Frederiks kansler¹ og het Thomas Køppen. Færøyenes forbindelse med Hamburg er til skade for nordmenn som har gods der. Hun har tenkt å sende Benkt Karlsson til Tyskland for å få vite om broren hennes er levende eller død, og ber om Eskes råd.

Original på papir, i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Segl trykt utenpå.

226. 30. desember 1532. Hattaberg.

Wenlige oc kiærlige helse altiid tilffør^{nc} senth met vaar herre Ihesu Christo². Tacker jeg Eder kiære her Eske ffadder swnderlig gode ween oc Eder kiære husffrw ffør all ære oc dygd oc velgerninge som J mig altiid bewiist haffwe oc besynderlig ffør Eders dygdelige sendinge som J mig nw j senaste sende met myn tiænære ffør huilkie godgerninge Eder then ewyge Gwd løne oc jeg oc teslikis fforskille wiil effter myn ytherste fformaage. Kiære her Eske skal Eder tet wyttherligt ware at her kom ein kaar aff Ffærøy oc hit met te hamborge skip iffraa myn wmbwdzman i Ffærøygh oc segher han mig tet ffør tydende at ther ær jnghen skip i landit som hiit kwnne komme. Oc haffuer jeg hørt ffør løse tydende atIj velie late løpe Eders skip tiidt en saninghen veit jeg eckie. Kiære ffadder ær sa atIi velie ffrakte Edert skip tiidt ta ær jeg begiærandis ein ffiærde part j skippet aff oc tiil oc giiffue *Ederh i ffrakt som gammwll sedwane ær. Jtem fframdelis skal Eder oc veterligt vare at thenne karl haffuer vnderwiist mig at then samme hamborge man som landit haffuer aff høgborne fførste konning Ffræddrik hann var hans nadis kansleer oc haffuer han ffaadt landit j fforlæning j syn liiffztiid oc ær hans mandh sa at han heiter Tomes Kiøkiæn. Sydhen te ffæriske lærde hamborge maall sa ær tet eckie teris ffordeel her i Norge som goodz haffwe ther j landit hwrw te kiøkie eller hwrw te sywde. Tee kommer her ganske lytet pa kaaffathen her j landyth ffran før

ty som gamwlt plegsyd pleger at ware. Kiære herre sender jeg jntiil Eder samme ffør^{de} karl sa maa Eders strengheit ytermere forhøre met hanom huad som tydest ær om alle stickier. Jtem kiære herre oc faadder ær jeg begiærandis aff Eder eit got raad i sa motte at jeg haffuer tet i akth at jeg wiil sende Beinkt Karsson offuer tiil Tysland oc tiidt som jeg haffuer hørt som myn brodher skwlle varæ oc fforhøra til wiisse huad heller han ær leffuendis eller døodh at jeg kwnne vete tiil visse huad³ jeg jeg⁴ skal rætte mig effther. Oc haffuer jeg tet i myn akt at giøre taa all lekawell met Eders raadh oc velie. Kiære herre oc ffadder beder jeg Eder nw kiærlige atli scriffue mig nw tiil eit redeligt swar om alle sticke som myn gode tro ær tiil Eder oc ødmywklike bøøn. Ey meir pa thenne her tiid *her *tiid. Her met Eder oc⁵ Eders kiære husffrw Swffie oc myn gwdzson oc jomffruen then ewige Gwd beffallandis. Snarlige scriffuit pa Hatteberg siættedaag jwll anno Domini 1532.

Edhers ffatige ween Magdalena Oleffzdotther.

Utenpå: Edelig och weelbyrdygh man och strengghe ryddher her Eske Bylle staadzholdher offuer Berghenhwss ødmywklike sendis thetthe breff.

¹Var til kort før 29. november 1529 kong Frederiks sekretær, så bosatt i Hamburg (DN XII nr. 452), nevnes som kjøpmann/borger i Hamburg i 1531 og senere (NRR I s. 31 og flg. omtaler, se reg.). - ²Dels med greske bokstaver xpto. - ³Over linjen. - ⁴Overstrøket. - ⁵o overskrevet then.

Guttorm Nilsson, lagmann i *Bergen*, *Nils Clausson*, lagmann i *Stavanger*, tolv rådmenn i *Bergen* og byfogden sammesteds gjør kjent at *Aslak Tordsson*, på vegne av borgensmennene for *Finn Rempe*, har framlagt for dem *Oslolagmannens* domsbrev hvor han frikjenner borgensmennene for sin plikt til å svare for *Finn*. Dette brevet finner de ugyldig, men etter deres henstilling gikk så *Eske Bille*, som var tilstede, med på å ettergi borgensmennene den forseelse at de to ganger har unnlatt å møte i rette etter kongelig stevning. Betingelsen for dette er at de enten møter for lagmann og råd i *Bergen* 20. april eller også inngår en endelig sone med *Eskes* fogd, *Stig Bagge*.

Original på papir i RA Oslo. Ni papirsegl, ett voksesegl og spor eller rester etter fem bevart.

227.

21. januar 1533.

Berghenus.

Wy effther^{ne} Gwttthormm Niellszønn lawgmandt wdj Bergenn Niels Clausszønn lawgmandt wdj Staffwanngher Jonn Ellingsszønn

Oluff Tørgesszønn Oluff Torbiørnsszønn Christiernn Torbiørnsszønn
 Anders Hansszønn Siwordt Mwrth Jens schriffuere Oluff Siuords-
 szønn Jørgenn Winther Niels jude Jonn klerch Laurets Pedersszønn
 raadmendt oc Søffuerenn offwerskierer byffogitt wdj for^{ne} Bergenn
 giøre alle witttherlygtt oc kiendis mett thette wortt obnebreff att aar et
cetera mdxxxiiij tisdagenn nest fore Sancte Powells omuendellszis dag
 wore wij alle for^{ne} forszamblede wppaa konnings gaardenn vdj for^{ne}
 Bergenn offuerwerendis erlig oc welbiurdig mandt Eske Bille høffu-
 itsmandt ther sammestets. Komm tha ind for oss paa ene hallffue for-
 numstig mandt Aslach Thorsszønn oc frembar ith domsbreff paa alle
 Find Rempis forløfftis mendis weigne huilckitt breff dømptt oc giiffu-
 itt wor wdj Osloe wnder laugmandens eigitt jndszeigle ther samme-
 steds lydendis att for^{de} Finds borgis oc forløfftis mendt icke plictuge
 wore ytthermere att sware till thenn borgenn oc løffthe somm the erlig
 welbiurdig mands oc strenge ridderis her Henrich Krwmedigis huess
 siell Gud nade fogitt for for^{ne} Find Rempе giortt hagde *et cetera*.
 Menn tha wppaa andre hallffue frembar forbe^{de} Eske Bille twende
 andre breffue mett hiele wstwngne wskadde jndszeigle oc i alle maa-
 de wforfallskede thett ene for^{ne} Finds Rempis bekiennellsze breff
 wnder hanss eigitt jndszeigle ¹att hann for^{ne} her Henrich Krmedig-
 is fogitt sodann borgenn szatt hagde¹ thett anditt alles therriss be-
 plictillszebreff oc jndszeigle somm for^{ne} Finds borgis oc forløfftis
 mendt wore lydendis att samme theris borgenn oc løffthe for for^{ne}
 Find wor szatt oc giortt att the enthenn naar paa eskedis schulle till
 tiide fremskicke hannomm att sware szinn gerning oc huess hann hag-
 de hannomm mett rette tillattale eller ith twszinde marc wdj stedenn
 igienn. Ther wij tha randszagitt beszeett oc grandgiiffueligenn of-
 fuerlest hagde alle for^{ne} breffue wppaa begge parther funde wij eff-
 ther alles therriss lydellsze oc indeholding wdj sadingenn att the
 breffue somm giiffne oc dømpe wore wdinden for^{ne} Osloe wore eff-
 ther somm the breffue lydde forbenefnde Eske Bille icke retteligenn
 eller rettferdeligenn gangne eller dømpe menn giorde oc gang [ne]
 effther ith prouff lydenndis tuertt emoedt for^{ne} Find Rempis eigitt oc
 hanss forløfftis mends breffue ther for^{bede} Eske Bille tha fremme
 hagde for oss oc wij lesde oc hørde. Tha affbaade wij for^{de} Eske Bille
 alle samptligenn att hann formiddellss Guds skyllt oc wor ydmyge
 oc kierlige bønn till hannom mildeligenn offuerszaa oc mett thennom
 for theris forsømmellsze skyld oc wlydellsze att the twennde høgbor-
 ne førstis kongelige maiestattis konnings Frederichs alles wor kierste
 nadigste herris steffningher till thennom offwerhörige siddett haffue

oc theriss wwonkundige fordristellsze the seg til thenn domm wdj for^{ne} Osloe giiffuitt somm forschreffuit staar forlode till ytthermere schade oc forderff icke strenge wille menn szeg mett szaa skiell oc wdj szaa maade tillfrids gaff oc stille lodt att the enthenn møde her ind for laugmandt oc raadt wdj for^{ne} Bergenn till første søndag nest effther poske nw nest kommendis suarendis oc pleigenndis hannomm liige oc rett effther huess somm hann haffuer thennomm omm for^{ne} løffte oc penninge tillattale oc Norigis laug jndehollder oc wduiszer naar hann begierenndis oc paa eskenndis worder eller oc szamme szag mett hanss fogitt Stiig Bagge giiffuendis hannomm ther fuld macht oc beffallning wppaa huad hann ther wdindenn giørenndis oc ladenndis worder ligeruiissz szomm hann perszonnligen sellff tillstedis wore ther thennomm ey till ytthermere kaast oc thæring hiid att reisze till enn endelig ende szone oc afftale. Men ther somm the thennomm lengher oc ytthermere fortrycke fortrødne oc wwelluillige findis lade haffue the sellffue att betenncke huadt schade oc forderff ther aff kand kome oc wij effther forbenefnde kongelige maiestattis alles wore kieriste nadigste herris schriffuellsze bud fulde macht oc beffallning tha plictuge ere thenn att skicke laug domm rett oc skiell ther møder oc tillstede kommer. Thesz till ytthermere wittnesbiurdt oc betthre stadfestellsze haffue wij trøcktt wore indszeigle neden for thette wortt obnebreff. Schreffuitt wppaa Bergennhwss aar oc dag somm forschreffuit stander *et cetera*.

¹⁻¹Over linjen med innføringstegn.

Herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* at herr *Vincens (Lunge)* gjorde ham kjent med at *Eske* hadde skrevet til de to og bedt dem sørge for at *Eskes* skip der kom i vinterleie. *Nils'* brev om dette og *Eskes* skippere og folk har vel nå kommet til *Eske* så han kjenner forholdene. Da *Nils* nylig var i *Trondheim*, fortalte *Eskes* båtsmenn at skipet lå fast og at de trengte mere hjelp til å pumpe, og *Nils* sørget for at alle båtsmenn der skulle ta seg av det. Fetalje skal de ikke mangle, men det som trenges av anker, seil, takkel og tau, må *Eske* selv sørge for. Når *Eskes* folk kommer etter skipene, skal *Nils* skaffe fetalje og annen hjelp. Kongens skip *Den svarte jakt* trenger takkel, tau og seil, og *Nils* selv trenger alt mulig. Han har skrevet til sin fateburskvinne som er hos barna i *Bergen*, og bedt henne sørge for at *Vincens'* gårdsfogd, *Nils* jute, tar det med når han kommer nordover. Hun har fått liste over det som trenges, og skal be *Eske* om råd før hun går til kjøpmennene, for *Nils* har ikke bestilt noe.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

228.

22. januar 1533.

Tautra.

Wennligh och kerligh hellssenn altiid forscreffwit met Wor Herre. Kere her Eske bessynnderligh gode venn thacker jegh Ether kerligen och gerne for all ære och gott szomm I megh bewysth haffwe bessynnderligh for alt thett gode och dydelighedt somm I och Edthers kere hwstrw bewysse myne fattige barnn ther hwilkit ieg viill altiid kerligenn och gerne mett hwes gott i mynn macht och formwe er forskeylle och fortiene. Kere her Eske gaff her Vincenntius meg tiill kennde att I haffde screffwit hannom och meg tiill att vii viillde bessørge Edthers schiib att bliiffw forwaridht her i vyntherleye *et cetera*. Tha forseer jegh megh att I ther omm vell nw haffwe fonngit mynn scriffwellsse och Edthers schiippere och folck hyemm somm ydermere altingg vell haffwer bereth Edther. Och maa I viide att jegh ennd nw kortten vor i Trwndhem och gaffwe Eders botzmennd migh tiill kennde att schiibit vor fasth lach och att thee icche vell kwnnde bestaait att pompe vdthen thee finnge mere hyellp. Tha haffwer ieg bestyridt saa att alle thee botzmennd ther ere skwle saa vell haffwe paasynn at pompe och anndhenn nøttørtinng hyellp och forszørgning gøre Edthers somm thee anndre hwilkit thee haffwe och alle loffwidt att gøre viille. Kaasth fittallye och hwes annet Edthers botzmennd behøffwe skulle thee mett Gudtz hiellp jnngenn brøsth haffwe oppaa. Menn kære her Eske somm ieg screff och bødt edther tiill omm annccher seyge ll tackell och twgh somm stor brøsth wiill vere opaa tiill Edthers schiib baade tiill thett eene och tiill thett annet veedt iegh inngenn raadt hwor vdinnenn I sellffwe viille vere fortennchte. Menn nar Eders folck komme effther sciibenn tha viill ieg gerne forskaffe thennom kaasth och fittallye tiill allt therris nøttørfftt indt vpaa skiibenn och mett allt annet. Hwes ieg kanndt førdre och fremme thennomm tiill thett bæste wiill ieg velwilligenn och gerne gøre somm jeg skylddig och plychtig er paa vaar naadigiste herris ocsaa Edthers egne vegne. Kere herre Eske ther wiill och finndis stor brøsth paa tacchell twgh och seyge ll tiill vor naadigiste herris Then sworthe iacht ocsaa haffwer iegh selff stor brøsth paa allehaande. Saa haffwer iegh nw screffwit mynn fadeburdtz qwiinde tiill szomm er ther hoss myne barnn att hwonn skwld handle mett Niels jute her Vincenncius gaardzfogedt szomm jeg forffarer nw snarligenn skall drage nordt att hwonn kwnnde bestiille ind mett hannomm eller nogenn andhenn hwes somm iegh haffwer screffwit effther. Och haffwer jegh screffwit hennedne tiill och senndt hennedne register paa hues¹ iegh behøffwer och att hwonn skwle gaa tiill

Edther om gode raadt ther vdinnenn att kwnnde faa aff køffmenndene samme deele hwilke somm thett haffwe. Szaa er mynn gantz kerligen bønn att I viulle ther vdinnenn vere meg behelpeligh oc lade Edther gøre then vmage att lade vdtagit och tinng thett beste køff thii jeg haffuer ingen bestiilling giort hoss nogenn køffmenndt ther och veedt jegh icke heller hwor somm sligtt allehaannde kannnd findis ther hoss nogenn. Hwadtt somm I paa myne veigne ther lade vdtaghe thett viill jegh redelige och vell bethale och Edther paa mynn gode thro och loffwe aldellis skadis løss holle i alle maade. Kere her Eske I viulle her vdinnenn ramme viide och lade gøre mitt besthe. Thett viill jegh altiit kerligenn och gerne mett Edther forskyllde och fortiene. Och ehwor jeg kannnd vere Edther tiill viilye och kerlighedt skwlle I altiit være raadinndis och bywdinndis offwer megh. Her mett Edther tiill siæll och liiff then alsommechtigiste Gwdt ewyndeligen befalliinndis. Datum paa Tøtiterønn then xxii dagh januarij anno Domini mdxxxij^o.

Niels Lycke ridder.

Utenpå: Erligh velbyrdigh mannd och strenng ridder her Eske Bille høffuitzmannd paa Bergennhwss mynn besynnderligh gode venn kerligen sendinndis.

¹Over linjen.

Erkediakonen i *Bergen*, *Geble Pedersson*, kanniken sammesteds, *Mogens Jonsson*, lagmannen i *Bergen*, *Guttorm Nilsson*, og i *Stavanger*, *Nils Claussion*, tolv rådmenn, byfogden og syv borgere i *Bergen* gjør kjent at de går i borgen for at soknepresten på *Avaldsnes*, *Mikkel Skytte*, heretter ikke skal foreta seg noe fiendtlig i råd eller gjerning mot kongens land eller undersåtter. Gjør han det, skal borgensmenne-
ne uten krav eller rettergang betale *Eske Bille* på kongens vegne to tusen lodd sølv eller framstille *Mikkel* for *Eske* om han krever det.¹

Original på pergament (noe skadet) i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Hull til seglremmer med åtte rester av seglremmer.

229. 27. januar 1533. Bergenhus.

W[ij] effther^{ne} G[ie]ble Pedersszøn[n] erchedegenn Mo-
g[en]s Jonnsszønn [channic]k oc Gwttthormm [Nielsszønn lawg-
man]dt wdj Bergenn Niels Clausszønn lawgmanndt wdj Staffuann-
ger Jonn Ellingsszønn Oluff Tørgesszønn Oluff Torbiørnnszønn
Christiernn Torbiørnnszønn Anders Hansszønn Jørgenn Winther

Niels jwde lille Jonn Thommesszønn Jens schriffuere Oluff Siuordszønn Jonn klerck Laurets Pedersszønn raadmentd Søffuerenn offuerskiere byfogitt Christiernn guldsmedt Oluff Szommer Hanss Wog Hermenn bagere Rasmus smedt Hannss smedt oc Endritt smedt borgerere wdindenn for^{ne} Bergenn giøre witterliggt for alle oc kiendis mett thette wortt obnebref att aar *et cetera* mdxxxij monndagenn nest effther Paulj conuersionis wore wij [a]lle for^{ne} forsammlede wdj enn menige borgerstwwfwe wppaa konnings gaardenn wdj for^{de} Bergenn oc tha endrecteligenn mett sammennlagde hender loffuede godsazge oc borgenn gjorde erlig welbiurdig mandt Eske Bille høffuitsmandt ther szammestedts for fornwmstig mandtt her Michell Skiøtte sogneprest till Auandisness k[ir]cke wdj Carmswnndt wdj szaa maade att ther somm for^{ne} her Michill thett Gudt forbiude nogenn tid effther thenne dag enthenn mett raadt daaedt ord eller gerning arger eller *eller feider jndt wppaa kongelige maiestattis landt oc [ri]ger e[l]ler n]ogenn hanss gode menndt [no]gere bønde[r] eller nogre andre hanss nadis wndersotte eller thiennerere wdj noger maade bepli[c]te wij oss oc tha bekiende forbe^{de} Eske Bille wppaa høigborne fførstis kongelige maiestattis konnings Frederichs wor kieriste nadigste herris weigne haffue loffuitt oc tillsaugtt plictuge vere oc till gode rede mett rette giiffue schulle tw twszinde lodt søllff vdenn aldt effther [m]aning krauff eller nogenn rettergang ther omm mett oss ytthermere att besøge eller oc hannomm for^{de} her Michill igienn hiid tillstede hennthe oc tilhånnde skicke naar hann begerenddis oc paaeskendis worder. Tess til ytthermere wittnisbiurdt betther stadfestellsze oc forwarinng att for^{ne} ²att for^{ne} ² løffthe oc willekaar i alle maade szaa wbrødeligenn holddis schall somm for^{uett} staar haffue wij for^{ne} laugmandt oc raaedt mett wortt gode willie oc wiidschab her wnder hennngdt wortt stadts secrett oc wij andre wore jndszegl[e]. Giiffuitt oc schreffuitt wppaa Bergennhuss aar oc dag szomm forskreffuitt stander.

¹Eske Bille lot herr Mikkel (som senere ble sokneprest på Lista) gripe og føre til Bergenhus, trolig etter 4. mai 1534 (DN IV nr. 1103) siden Mikkel skal ha nektet å vende tilbake til Avaldsnes etter fengslingen (Stavanger Domkapitels Protokoll, Chr.a 1901 s. 201). - ²⁻²Overstrøket.

Herr Nils Lykke skriver til herr Eske Bille om Giske gods som tilhørte herr Ture Jönsson og som kongen har gitt Nils brev på: Hva angår pålegget kongen har gitt

Eske om å undersøke hva *Nils'* brev lyder på, får man best beskjed i kongens eget register, men brevet lyder at *Nils* og hans arvinger skal ha alt kongen eier eller har krav på i godset. På dette har *Nils* svart kongen at intet av godset tilfaller denne. Hva angår kongens pålegg om å ta rede på eiendomsretten, kan ikke *Nils* gi svar: Hans svigermor fru *Inger* sier den er hennes, og det samme sier jomfru *Karine Alusdatter* og likeså en jomfru *Gjørvel* i *Sverige*, men *Karine* skal være rettest arving etter det herr *Vincens Lunge* fortalte om den gangen *Ture Jönsson* satte fram krav i *Oslo*. *Nils* takker for *Eskes* og fru *Sofies* tilbud om å ville ta seg av *Nils'* barn, og ber hilse til *Sofie* og sin søster *Karine* fra seg selv og sin søster *Helvig*. (På en innlagt seddel:) *Eskes* råd, at *Nils* skal ta med sin søster *Helvig* til Danmark, vil han gjerne følge, for det er ikke til hennes gagn å bli så lenge der i landsdelen, men det har vært særlige årsaker til det.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II B a 2, i RA København. Ingen spor etter segl.

230.

8. februar 1533.

Tautra.

Wenlig och kerlig helsien altiidt forskreffuitt mett Wor Herre. Kere her *Eske* besynderlig godhe wen som I skreffue meg thill att kongelige maiestatt wor nadigiste herre haffuer skreffuitt Etter til att hans kongelige maiestatt skall haffue vndt oc giffuett meg Giske gaard och gottz et *cetera* i thett att thett hørde here *Twre* Jenssen thill och att J skulde forhøre oc forffare hworledis hands kongelige maiestatte breff meg giffuett lydte ther omm och hwem som rettest arffwing waare till fore^{ne} gaard och gottz begerendis aff meg att jeg sandeligen wilde giffue Etter thett till kenne. Tha kere her *Eske* formerker ieg well att ther haffue wærett hemmelige gode wenne hoss et *cetera* hwilkett ieg beffaler then almechtigiste Gud mett allt anditt. Hworledis kongelige maiestatte breff lyder pa fore^{ne} gaffue meg giffuett findes klarest beskedh i hans kongelige maiestatte eigenn registher. Doch efftter Etther synderlige begere och willie thett att wille wiidte maa I widte y sandhett att fore^{ne} hans kongelige maiestatte breff lyder endeligen att all then dell hans nadis høgmechtigheet och *Norgis* trone er eller kand tilffalde effter *Norgis* loug i fore^{ne} gaard oc gottz haffuer hans kongelige maiestatt meg och myne arffuinge nadeligen vndt och giffuett. Och haffuer ieg skreffuet hans kongelige maiestatt till att szaa wiitt som jeg end nw formerchtt oc forffarett haffuer tha kand hans kongelige maiestatt intthett effter *Norgis* loug ther vdinnen tilffalde. Och forthij haffuer jeg ther mett aldellis wærett vbewardt och will och framdelis mett Gudz hielp mett all cristelig skell ther vdinnenn skicke oc holde meg. Hwem som rettest oc sandest arffuing skall eller kand wære ther thill kenne Gud wedt jeg icke. Mynn hustrv moder frw *Ingerdt* siger seg att haf-

fue rett oc tiiltaell ther till mett hwes ydermere beskedh hwn siger seg att haffue ther appaa. Jomffrw Karine Alssdatter siger seg att were rett arffuing ther til och som jeg haffuer hørtt tha skall ther wære en jomffrw y Swerige som skall hedte iomffrw Gyrwill hwilken segh siiger och wære rett arffwing ther thill. Men i Vpslo then tiidt her Twre Jenssen loett thale pa fore^{ne} gottz haffuer jeg hørtt aff mynn broder Wincencius Lunge att thett skulde wærett funnenn effther Norgis loug att jomffrw Karine Alffsdatter skulde wære rettest arffuing til fore^{ne} gordh och gottz som hand oc tilfoornn haffuer Etter selft till kenne gifuett oc berett. Kere her Eske omm myne smaa barnn som J skreffue meg till theris sundhett oc helbrett dhe och Etter kere hustrvis mynn kere søsther frw Soffyes kerlige erbedinng att wille forsørge och och forsze thennum mett thett beste hwar fore jeg tacker Etter och henne mett samtt all forerinnng dygdelighett och paasywn som J och hwn thennum kerligen bewist haffue hwilkett jeg will aff all mynn fattige formwe imoedt Etter samtlig kerlige oc gerne forskylde oc fortyene. Ehwor jeg och kand wære Etter till willie oc kerlighett will jeg welwilligen oc gerne gøre hwes Etter lefft er bedendis oc kerlige att J wille helse mynn kere søster frw Soffy alle Ethers kere barn oc mynn søster Karine mett monge twsind gode netter. Latter mynn søster Helwig thesligest helse Etter oc thennum alle. Her metth Etter then almechtigste Gud beffalenedis. Datum Tutrønn viii dag februarij anno Domini mdxxxiiij.

Niels Lycke ridder.

Utenpå: Erlig welbyrdig mand och streng ridder her Eske Bylle høffzmandd pa Bergenhwss mynn besynderlige godhe wen kerligen sendendis.

På en innlagt seddel: Kere her Eske som J skreffue begere oc raade att thage myn søster Helwig met meg til Danmark oc Etter kerlige erbedinge ther vdiinnen *et cetera* tha tacker jeg Etter gerne baade fore Ethers gode raad oc Etter kerlige erbedinng. Will jeg och gerne broderlige gøre mitt beste som meg bør saa hwn mett Gudz hielp skall erlige och well komme til begge wor kere fadher och wenne. Och som J skreffue att thet tyenn henne icke well i thenne landss ende lenge ¹att att¹ blifue bekender jeg aldellis sandt att were oc besynderlig hoss meg effter som myn leyleighett hwilkett meg Gud bedre seg begiffuett haffuer. Menn thet hwn nw nogen stackett tiidt her wærett haffuer er aff beqwemme oc synderlige orsager som jeg selft mett Gudz hielp ydermere

berette will. Och will jeg ocssa mett samme hielp wære hennde en tryg och throo broder till all ære oc welfartt aff all myn fattige formwe. Datum vt supra.

¹⁻¹Første att overstrøket, annet begynner ny linje.

Herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* at brevviseren *Hans København*, kongens skytter, har fått permisjon for å dra til *Bergen* for å få hjelp mot sykdommen, og han ber *Eske* hjelpe ham, for han er en pålitelig mann. På det brevet *Eske* sendte med bror *Hans* i *Gråbrødre*klostret har *Nils* sendt svar tilbake med samme bror *Hans*. Han ber hilse til fru *Sofie*, *Eskes* barn og sin søster *Karine* fra ham selv og sin søster *Helvig*. (På en innlagt seddel:) Hva angår det *Eske* skriver om fetaljen, melet og maltet som *Eske* hadde levert dem på kongens vegne, har han alt to ganger svart at herr *Vincens (Lunge)* har overtatt alt melet, maltet og humlen, og skal gjøre rede for det. *Vincens* har også skrevet at han hadde bedt sin fogd levere det til *Eske* i *Bergen*, men *Eske* hadde da svart at det kunne vente til våren. Byfogden og rådet i *Trondheim* fikk førti stykker av melet og maltet og dessuten humle for å brygge til kongens folk, men byfogden sa at mindre enn tredje- eller fjerdeparten av sekkene var fullvektige. De børser, lodd og krutt på *Eskes* skip som tilkommer *Eske*, skal *Nils* ta vare på til *Eske* lar det hente. Bror *Hans* kan gi muntlig underretning om båtsmennene på *Eskes* skip og annet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av påtrykt brevlukkende segl.

231.

12. februar 1533.

Tautra.

Wennlig oc kerlig hellssenn altiit *forschreffuit* mett Vor Hære. Kere her *Eske* bessynnderlig gode venn giuffuer jeg *Edther* kerligen tiill kenne att *thenne* breffwysser *Hanns Kørnehaffnn kongelige maiestatte* vor naadigiste *herris* skøtte haffwer giffwit meg nogen *hanns* brøsth oc kranckdomm tiill kenne och *ther* ffore tagit forløff aff meg att drage tiill *Bergenn* *ther* att faa nogen hielp och raad tiill synn kranckdomm och haffwer hannd verit begerinndis mynn *forschriff*t tiill *Edther*. Thii bedther jeg *Edther* gantz kerligen och gerne att J viille for *Gwds* vor naadigste *herris* och mynn bønn skylld lade hielp *hannom* tiill thet beste. Och haffuer stedtze paa for^{ne} vor naadigiste *herris* veigne fwlgt meg somm enn god karll szomm *hanns* pasbort ydermere forclarer och kannd ocssa sellff ydermere berette *Eder* synn leylichedt. Kere her *Eske* alle erynnde somm I screffue meg tiill mett broder *Hanns* aff *Graabrødre* closter screff jeg *Eder* *ther* vpaa myne kerligen swar tiill bage igenn mett *hannomm*. Ehwor jeg kannd vere *Eder* tiill

viilie oc kerlighet viill jeg altiid veluillig beffinndis bedinndis kerligen I viille syge Eders kere hwsfrw mynn søster frw Soffye monnge twssynd gode natt szammeledis Edhers kere børnn och mynn szøster Karine. Lader mynn søster Heluig ydmygeligen hellsse Edther mett sammtt thennom alle met monnge twssyndt gode natt. Hermett Edther then alssommechtigiste gwdt ewynddeligen beffal-linndis. Datum paa Toitterønn xij dagh februarij anno Domini mdxxxij.

Niels Lyccke ridder.

Utenpå: Erligh velbyrdig mandd oc strenng ridder herre Eske Biille høffuitzmandd paa Bergenhuss mynn bessynnderlig gode venn kerli-genn senndinndis.

På en innlagt seddel: Kere her Eske som J skreffue meg till om then kost fettalige mell oc maltt som offuer bleff aff thett som J oss pa wor nadigiste herris wegne mett leffuerertt tha haffuer jeg twinne gange skreffuett Etter till klar beskedt ther omm att alt hwes som offuer blef-fuen er mell maltt oc humble haffuer mynn broder her Wincencius mannett til seg att wille gøre Etter rede besked oc bettaling fore paa wore nadigiste herris wegne. Oc gaff hand meg til kenne att hand haffde skreffuitt Etter ocssaa all besked till ther omm oc att hand haffde skreffuitt hands fougett til ther om thett att leffuere Etther igenn ther i Bergen och att J haffde giffuett fore^{ne} fougett fore swar att thett mat-te staa til i foraarett. Hworlledis J wille nw selffue haffuett ther om skicker fore^{ne} mynn broder her Wincencius seg well tilbørlig ther vdi-nenn effther Etter willie. Aff mell oc malttett bleff icke mere tagett til wor nadigiste herris folkis behoff end xl stycker som anttwordett bleff byfougtenn oc raadett i Trundhemm att lade brygge oc aff then humle som J haffde vdffaaedt ther thill. Och gaff fore^{ne} byfouggett meg til kenne att ther war stoer partenn aff fore^{ne} secke som icke tridie par-ten eller fierde partenn fuldweigett. I hwilken købmand thett haffde vdffaaedt tha haffde hand icke giortt wor nadigiste herre och Etther skel ther mett. Kere her Eske hwes bysset krutt lodt oc anditt her er hoss Etther skib som Etter tilkommer wil jeg gerne lade sze til thett beste saa lenge Etters folk kommer oc J thett wille lade henntte. Hwes jeg tha kand wære Etters folk førderlig oc till willie som jeg haffuer tilfforn skreffuett Etter till will jeg flyttelig oc welwillig beffindis i alle maadhe. Datum vt supra.

Kere her Eske om Etter botzmend hær ere hoss Etter skib oc andenn

dell haffuer jeg giffuet thenne breffuisere broder Hans som Etter breff framfførde ydermere til kenne munttlig att berette Etter.

Herr Nils *Lykke* skriver til herr *Eske Bille* at han dagen før fikk kongens brev (til ham selv) og dessuten tre andre kongebrev som han skulle videresende: til *Eske*, til biskopen (*Olav*) i *Bergen* og til biskopen (*Hoskuld*) i *Stavanger*. Av sitt eget brev kan *Eske* se at det skal stå en herredag i *Nyborg* 8. juni, og annet nytt er det ikke fra *Danmark*. Herr *Peder Lykke* skriver fra *Tyskland* at tyrkerne skal ha trukket seg ut fra *Tyskland* til sitt eget land, og brente og drepte alt kveg vel femti mils vei så ingen skulle følge etter. Tyrkerne mistet vel sytti tusen mann og den unge markgrev *Jochim av Brandenburg* har vunnet stor ære i kampene mot dem. Keiserens øverste kaptein til sjøs, *Andrea Doria*, skal ha tatt åtte «krachoner»¹ fra tyrkerne, fanget en av tyrkernes fyrster, drept et stort antall folk og vunnet mye gods. Han skal og ha gått i land i *Grekenland* og tatt byene *Methoni*, *Koroni* og «*Morba*». Den romerske kongen skal ha dratt inn i *Ungarn* med mange ryttere og fotfolk for å vinne landet tilbake til kristendommen, og keiseren har dratt til *Napoli* for å sende en stor hær med skip til *Grekenland*, men *Eske* har sikkert vissere nyheter enn dette. *Nils* sender hilsner til fru *Sofie*, *Eskes* barn og sin søster *Karine* fra seg selv og sin søster *Helvig*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

232.

23. februar 1533.

Tautra.

Venlig kerlig helssen altiidt forskreffuitt mett Wor Herre. Kere her *Eske* besynderlig gode wenn maa J wiide att jeg fiik y gaar kongelige maiestatte wor alder nadigiste herris breff och skriffuelsse och ther hoss trenne andre breffue somm hands kongelige maiestatt Etter och the gode herrer bispenn aff Bergenn och bispenn aff Staffanger tilskreffuitt haffuer. Och skreff hands kongelige maiestatt meg till atth jeg skulle strax forskicke thennom till Etther att J wille framdelis skicke the gode herrer theris. Kere her *Eske* ingen synderlige tyender forffarer jeg aff Danmarch anditt end then herredag kongelige maiestatt haffuer forskreffuitt somm J betthre forffarer wtj Etters eigenn breff staa skall wdj Nyborg hellige Treffoldighet syndag. Here *Per Lycke* haffuer skreffuitt meg tyender til aff Tyskland saa att Turken er til bage dragenn aff Tyskland ind y synn eigenn land och y hands afftug brende oc ihielsloo all qweg och anditt och forderffuitt aldingest wel j^c miille langtt saa att ingenn skulde kunne drage efftter hannum och miste hand well lxx tusind folk. Synderlig haffde then vnge margreffue Joc-

him aff Brandeborg *personligen* oc mett siitt folk lagdt stoer priss ere och loff ind fore Turken. Jtem en aff keyserlig *maiestattz* offuerste capetthenn yj siønn en furste Andres Durgass skall hedte skall haffue thagett viij krachoner fraa Turkenn och ther paa haffue grebett en aff Turkens furster oc i hiell slagett møgett swaertt thall folk och fongett paa samme krakoner vtaligt swartt gottz oc riigedomme. Skall hand oc haffue giordt landgang ind ij Greckenn oc indtagett iij swaare steder somm ligger paa siøss kanttenn oc skulle hedte Modena Korloen oc Morba. Och skall then romske konniing wære afferditt ind ij Vngeren mett ett swaartt thall folk til hest och foedt *thett* riige att indffrije igen till christendomm fraa Turken och keyserlig *maiestatt*² self wære dragett ind igiennum Jtalienn ind y Neapolis oc will ther afferde en mechtig skiibss hær ind y Greckenn. Jeg forser meg J haffue well wissere tyender y the maade och andre selfue ther. Doch will jeg kerligen dele thennum mett Etter somm meg ere tilkommenn och *hwer jeg kand wære Etter till willie oc kerlighett wil jeg altiid welwillig befindis bedendis kerligen att J wille helsse Etter kere husfrw mynn kere søsther frw Soffy Etters kere barnn oc mynn søster Karine mett mange tusind gode netter. Lader mynn søsther Helwig thesligest helsse Etter och thennum alle. Her mett Etter then almechtigiste Gud beffalendis. Datum Tuttrønn fastelagenssundag anno Domini mdxxxiiij.

Nils Lucke ritther.

Utenpå: Erlig welbyrdig mand oc streng ridder her Eske Bille hoffuitzmand pa Bergenhuss mynn besynderlig gode wenn kerligen sendendis.

¹Storkarakter? etter italiensk caracca – karak. ²Over linjen.

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* skriver til herr *Eske Bille* at han tidligere har spurt om han har forurettet ham, og at *Eske* ikke ville svare før den biskopen som hadde kongens befaling¹ til *Eske* hadde kommet. Det kjenner biskop *Hoskuld* ikke noe til; han vet ikke av andre uvenner enn djevelen, og ber om skriftlig beskjed. Hvis han ikke kan gjøre *canonica purgatio* overfor kongen og riksrådet, vil han ta sin straff, men han ber *Eske* slutte å innkalle ham til *Bergen* eller andre steder.² Han ber og *Eske* være nådig mot almuen.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

233. [4. mars 1533.]³ Stavanger.

*Dei paciencia*⁴ *episcopus. Salutem plurimam.* Kare her Eske vy scriffwe Eder seneste til ter med actendis fornemme om wy hade Edher med vaar scriffuelse (som oss var⁵ ⁶bleff wnderuist⁶) eller i andre made fortyrnet med ord eller verk *et cetera*. Anttwardhen vaar ath Eder herdom kunde ikke giffwe ter swar oppa for en verduge herre bispen som aff kongelige *maiestat* ter oppa med Eder befalinge hafde komme tilstedis *et cetera*. Aff manghen saa dane befaling vide wy alz inte aff thy hans nadis høgmegetocheyth verdis her til oss til s⁷ tilscreffwe syn nadis vilie. Vy haffwe aldrig aff Eder fornomett nogon ogunst syden wy *Eders herdom* først kende i hweden then er vtwortis kommen. Vy vitom oss ikke haffue nogen owen vthen dieffuelen. Thy bede vy en myket karlige at I vilde verdis til oss scriptlighe vnderuise hwre lundis ther om er. Ligger ter vaar⁸ ikke alsomenesthe vaar persone meen oc alt tette stich mact oppa at wy fyngte ter nokon forclaringh oppa at vy motte haffwe tydh oss betenke. Kan ter ware noghen mystrydh aff ferde y thenne reygh som nw er aff ferde naar thet kommer fore vaar nadingeste herre oc rykens radh som wy tyth tilførne oc en nw oss vnder-skuthe kunne vy tha ikke gore *canonicam purgacionem* thaa varde vy lyde oc vngelde jnden des bedendis Eder for Gudz oc Eders verdige broders bisp Ake scyldh ville verdis til aflathe thenne vtkalden oc ferde til Berghen eller annen stedh besynnerlige i thenne helghe tydh. Vy sytte her dogh redeboghen som en gammal kranker man oc ey⁹ kunne oc ikke vile nogen steds fly eller rymme. Ath I wylde wne oss thenne vaar bøn bede vy kerlige Eder edle frw Sophia ware oss gunstelige behielpendis. Vy tet gerne med tydhen vydh Edher bade aldellis forsylde wilie. Her medh Eder bade *cum generatis alzuollogiste* Gud befalendis. Ex *Stauangria feria tertia proxima post dominica xl^e anno currentj.*

Kere herre varden nadeligh met thenne fatike almoge.

Stauangrensis Oscoldus.

Utenpå: *Nobili ac strenuo militi domino Esgero castellano beghensi plurimam commendacionem.*

¹Trolig biskop Hans Rev: Kong Frederik og Danmarks riksråd gir 6. august 1532 biskop Hans i Oslo, herr Truid Ulfstand og herr Claus Bille fullmakt til å tinge Norge inn under ham (DN VIII nr. 694). – ²1. august 1533 skriver biskop Mogens i Hamar at biskop Hoskuld tre eller fire ganger har klaget over

naboen som vil forderve og overfalle ham (DN X nr. 665). – ³Hører trolig sammen med brev av 30. mars 1533 nr. 238, se og ovenstående note 1 og 2. Brevet har intitulado dels som superscriptio, dels som subscriptio, se nr. 163, note 1. – ⁴Eller *permissio* som man også finner utskrevet i brev fra biskop Hoskuld. – ⁵Over linjen. – ⁶⁻⁶Først sammenskrevet, så delt med strek. – ⁷Overstrøket. – ⁸Overstrøket. – ⁹Over linjen.

Erik Gyldenstjerne (hovedsmann på *Akershus*) skriver til *Eske Bille* at *Peder Brockenhus* har fått *Verne* kloster i len, og at *Eske* derfor bør tale med kongen om gården på *Råssön*. Sagkvernen¹ skal biskop *Hans* og han selv forhandle om når prosten (i *Mariakirken*, *Morten Krabbe*) kommer til *Oslo*. *Erik* har forhandlet med kannikene, og brevbæreren, *Eskes* kapellan herr *Lauris*, har overtatt kanonikatet *Eske* forlente ham². (*Eskes* hustru) *Sofie* (*Krummedikes*) mor (*Anne Rud*) er død.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

234.

10. mars 1533.

Akershus.

Wenlii kiærlige helsenn fforsentt altiit med Wor Herre. Kiære Eske Bylle tacker jeg Etther kiærlige oc gerne ffor allt gott somm J meg altiit giortt och bewist haffwæ och synderlig ffor Etthers gode skriffwelsse somm J meg nw mett Etthers capelann her Lauris tilskreffwit hwilckitt J skwille altiit ffyndhe meg godweligere till ath fforskylle somm jeg Etther plyttug er. Kiære Eske somm J schriffwe meg till ath jeg will were Etther behielpelig medt prierenn j Werne ath J matthe ffaa then gordt somm liger paa Rwssøenn tha mwJ wide ath wor nadigste herre haffwer forlentt Per Brockenhus Werne klosther och haffwer thet annamit saa ath prierenn prioren³ er slett a mett thet. Thij kwnde myn herre byspenn och jeg ickij mer⁴ handlet j then sagh paa thenne tiit. Menn thet beste radt meg tyckis ther vtj ath nar J komme till wor nadigste herre ath J tha taller till hans nade ther om. Tha fforseer jeg meg ath thet koster⁵ Etther jnnthet wththen j ordt. Jtem somm J och skriffwæ omm then⁶ Ethers⁷ sageqwern tha mwJ *J wide ath profffsthen er ickj end nw komenn hiitd till Oslo menn j nar hand komer tha will jeg met then gode herre bysp Hanns hielp fforhandle thet saa ath Ether skall jnghen wrett ske paa same qwernn eller hwes andhet J haffwe j the leenn somm jeg haffwer ath raadhe wtoffwer skall jckj wfforrettis aff nogenn then stwnd jeg haffwer Aghersshus. Jtem Etthers capelann her Lauris erinde haffwer jegh ssaa forhandledhet j mellwmm

canickerne och hannomm saa thij ere till ffris paa alle syder och hand haffwer annamit canicke dømmett somm J hanomm forlennett haffwer somm hand Etther selff ydermere berette kandt. Kiære Eske mwJ wide ffor wisse tiender ath Sophies modher er dødt hwes siell Gudt j himelenn haffwæ och døde hwn paa Monstrup strax effter thet budt somm ffrann hende komm och till Etther. Kiere Eske ther somm J achæ Etther neder till Danmarck j thenne till komendis sommer ther som J komme noghet ner j then eghnn tha troer jeg Etther saa well ath J och taller mett⁸ megh ffør end J dragher her omm kringg. Och ther J wile komme hiid till slotthet till meg tha kende Gudt ath J skwlle were meg ssaa well komenn somm myn egenn broder komm. Kiere Eske hues jeg kand were Etther till wile och tieniste j then landis endhe skall J ffynde meg saa godwelliger till somm en aff Ethers eghen brøder sade her paa Agershus. Her mett Etther Gudt ewinndeligh befallindis. Giører well och syger Sophie mange gode natther. ⁹Her medt Etther⁹ Skreffwit paa Aghershus mondagenn ffor sanctj Gregorij dag anno Dominij mdxxxijj.

Erick Gyllensterne.

Utenpå: Erliig oc welbyrdigh mandt Eske Bylle høffwitzmandt paa Bergennhws synn kiere swogher kierlige sendis thette breff.

¹Kanskje i Gjersjøelva mellom Vassbonn og Hvitebjørn i Oppegård, jfr. nr. 290. - ²Trolig Hellig kong Håkons alter (DN VI nr. 771). - ³Over linjen. - ⁴Kan være overstrøket. - ⁵Over linjen. - ⁶Overstrøket. - ⁷Over linjen. - ⁸tt rettet fra gh. - ⁹⁻⁹Overstrøket.

Herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* og takker for all velvilje han har vist ham og hans barn. Han har nå fått alt som omtales i registret som var vedlagt *Eskes* brev, og skal sørge for at alt blir betalt til *Eske*. Han fikk først samme dag *Eskes* brev om sitt skip og tjenere, og skal dagen etter sende bud til *Trondheim* så de får det krutt og kuler som var til overs og tilkommer kongen. *Nils* skal bistå *Eskes* tjenere på alle måter, og *Eske* hadde ikke trengt å gi dem med fetalje til tilbakerisen, for *Nils* skulle sendt med dem både øl, brød og annet. Hva angår humlen som *Eske* skriver om, har herr *Vincens (Lunge)* tatt en av sekkene, resten har han selv tatt, ellers hadde han ikke hatt noe til kongens folk. Han skal gjøre regnskap for humlen, og han ber *Eske* unne ham det ustøpte blyet for betaling og oppveid i tjenernes nærvær. Han har før skrevet svar på *Eskes* brev, men kunne ikke få sendt bud, og ber *Eske* unnskyldte ham.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

235.

21. mars 1533.

Tautra.

Wennlig oc kerlig hellssenn altiid fforschreffuit mett Wor Herre. Kere her Eske bessynnderlig gode venn taccher jeg Etther gantz kerligen ffor Etther kerligen erbedinng altid mett myne ffattige smaa barnn oc all dygd ere oc gott szomm I meg oc thennom bewyst haffwe bessynnderligen ochsaa nw ffor Etther wmage oc welwyllyghedt somm I fforewent haffwe omm thee deele somm jeg schreff effther hwilchit jeg wiill gantz gerne altiid ffarskylle oc kerligen ffortiene. Szaa haffwer jeg nw wndffanngit allt hwess somm thet jndluchte register wdj Etther breff fformelder och skall thett mett Guds hiellp well bliiffwe bethalit och hwess I ther wdinnenn tiillsagdt haffwe skall jeg ffwlkkommeligen holle Etther skadeløss. Ffych jeg i dag fførst Etther schriiffwellsse omm Etther skiib oc tienere somm thess bedther kommne ere. I morgenn wiill jeg skiicche tiill Trwnndhem omm nogerledis mweliggt er oc lade anntworde Etther tienere krwdt oc lodt allt hwess ther offwerbleffwenn er somm Etther paa konngelige maiestate wor naadugiste herris wegne tiilkommer. Och all then fførdrinng somm Etther tienere begere aff meg oc jeg kann lade gøre themm skwle I ffarlade Etther tiill att jeg fflytlig och gerne gøre wiill. Och skwle thett jcche haffwe werit behoff att gøre Etther saa stoer bekaastning eller wmage att haffwe skicchit hiidt ffyttallge tiill folckit paa skiibet hiemm jgenn. Jeg haffde altinngiste reth meg effther somm jeg schreff Etther tiill att haffwe skicchit themm therris nøttøfftt baade met øll brødt oc andhenn fyttallge paa wor naadigste herris ochsaa myne eigne wegne. Och hwess thee enndnw haffwe behoff oc wiille haffwe aff meg thett i mynn fformwe er skwle thee gerne ffaa. Oc thenn hwmmle somm I schriiffwe omm tha somm jeg tiillfornn schreff Etther tiill haffde her Wincencius anammit enn aff seckene tiill segh. Then aff nødtz halffwe haffwer jeg igenn tiill meg anammit oc haffde icche then werit tha haffde jeg ingenn raadt wsth eller hafftt tiill wor naadigste herris ffolck. Oc nw mett therris wdreedning tiill hwmmle wiill jeg gerne gøre wor nadugiste here ther vpaa oc allt annett gode reede och beskeed. Szaa mōgit bly somm ther oc wstøpt offwer er begerer jeg kerligen I ville wnnde meg tiill gode ffore liige oc reede god betaling. Jeg wiill oc gerne gøre Etther reede oc skell ther ffore oc haffwe thet altinngiste wdj Etther mynne oc lade thett vpweyge wdj Etther tieneris nerwerellsse. Kere her Eske ffych jeg och Etther schriiffwellsse korttelig tiill fforrn i tesse dage somm jeg och strax schreff swar och beskeedt

vpaa. Oc kwnnde meg jngen budt stedis ffør nw. Szaa sennder jeg Ett-
her oc nw samme myne kerligen swar bedenndis ochsaa kerligen I wiil-
le haffwe meg wndskyllit hwar wdinnenn mynn samme wndskyll-
ning ffynndis fføre Gwdt oc menniskenn. Meg hobiss mett Gudz
hiellp sselfff snarligenn att komme thess weygis ffram oc Etther sellff-
we tiill ordz. Kere her Eske ehwor jeg kannd were Etther tiill willie oc
kerligen tieniste wiill jeg altiud welwylligh aff all mynn fformwe be-
ffynndis. Her mett Etther tiill siell oc lyff then alsswoldigiste Gud be-
ffalyndis. Datum paa Tøitterøn then xxj j martij maanedt anno
Domini mdxxxij.

Niels Lycke ritther.

Utenpå: Erlig welbyrdug mannd oc strenng ritther her Eske Bylle
høffuitzmannd paa Bergenhwss mynn bessynnderlig gode wenn kerli-
genn senndinndis.

Biskop *Mogens* i *Hamar*, biskop *Hans* i *Oslo*, herr *Gaute Galle* og væpneren *Erik Eriksson*, *Norges* rikes råd, og *Peder Herlogsson*, rådmann i *Oslo* gjør kjent at samme dag møtte for dem, i nærvær av borgermestre, rådet (i *Oslo*) og andre, *Gunnstein Hedensson*, *Olav Gunnarsson* og *Berulv Sigurdsson* på vegne av borgensmennene (kausjonistene) for *Finn Rempe* som (herr *Henrik Krummedikes* fogd) *Jørgen Olavsson* hadde pågrepet etter en klage fra *Birgitta Hånes* (?»*Hanes*»). De tre mennene klaget over at kausjonistene ble truet og unnsagt av *Stig Bagge*, herr *Eske Billes* fogd, til tross for dommen de hadde fått av riksrådet i *Oslo*, og de la fram sine brev og bevis:

Brev om at da *Henrik Krummedike* hadde stevnet dem til *Oslo* for hertug *Christian* og riksrådet (sommeren 1529), kunne deres fullmektige, *Stefan Mogensson*, bevis at stevningen kom for sent og at det var i beste høsttiden. Derfor fikk de utsettelse til 19. mai¹, hvis de ikke ble forlikt med *Henriks* fogd i mellomtiden.

Et provsbrev om at *Jørgen Olavsson* tok skriftlige kausjonsforpliktelser av dem, men likevel førte *Finn* til *Mandal* med tvang og nektet å gi tilbake kausjonsbrevene.

Et provsbrev på at de hadde stilt 500 mark i kausjon for at *Finn* skulle møte *Jørgen* og *Birgitta* for tolv menn på *Møglestu* når *Jørgen* fikk beskjed fra sin husbonde (*Henrik Krummedike*), men i mellomtiden få være hjemme hos seg selv eller hos kausjonistene på egen kost; likevel beslagla *Jørgen* godset hans og førte ham til *Oddernes*, og senere førte han ham til *Mandal* til *Gasse* (*Torkjellsson*?), og nektet ham å gå lengre enn til *Halse* kirke.

Et provsbrev om at de hadde kausjonert for *Finn* med 500 mark, på det vilkår at han fikk være hjemme på *Bua*, og at de hadde krevet kausjonsbrevene tilbake da *Jørgen* ville føre *Finn* til *Mandal*.

Et domsbrev fra lagmannen *Benkt Hemingsson* og åtte lagrettemenn om at da

kausjonistene etter avtale med *Stig Bagge* møtte på *Møglestu* lørdagen etter *Helligkorsdag* 1530², svarte *Stigs* ombudsmann *Mogens Guttormsson* at *Stig*, som var på reise for sin husbonde, hadde enda flere prov, blandt annet kausjonsbrev på 1 000 mark enda kausjonistenes egne brev bare lød på 500. Lagmann og lagrettemenn dømte dem derfor til å møte for riksrådet i *Oslo* tre virkedager før neste *Jonsok* til en endelig dom, med mindre de ble forlikte før.

Derneft et domsbrev fra riksrådet og lagmannen *Nils Knutsson* om at siden kausjonistene hadde tatt lovlige prov på bygdestevne og nå møtte for riksrådet i samsvar med lagmannsdommen mens ingen møtte på *Stig Bagges* vegne, skal kausjonistene være fri for kausjonsforpliktelsene, i henhold til provene de la fram.

Etter dette dømmer så de fire riksrådene og rådmannen at kausjonistene i alle måter har holdt seg til loven, og stadfester forrige riksrådsdom. Kausjonistene har krav på vederlag for saksomkostninger, og de kan heretter ikke stevnes andre steder enn til *Oslo* i denne saken.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II F, i RA København. Rester av 7 segl trykt nedenunder.

236.

22. mars 1533.

Oslo.

Wii Mogenns met Gudtz naade biscop i Hammer Hans met samme naade biscop i Oslo Gaute Galle ritter Erich Erichssen aff vabenn Norriges riges raadt oc Peder Herlogssen raadtmand vti for^c Oslo giøre vitterligt met *thette* wort obett breeff att Midtfaste løerdag aar *et cetera* mdxxxij komme paa raadzstuen *ibidem* for oss borgemestere raadt oc flere dannemendt offuerwærendes these effter^{ne} mendt Gundsteen Hedenssen Oluff Gunnerssen oc Berulff Siugurdssen wdtskickedede oc fuldt mønduge gjorde paa the andre borgesmens vegne som ginge i borgen for Find Remp som Iørgen Olssen haffde grebet for en sag som *Birgitta Hanes* haffde hannum beclaget fore. Berettede tha for^{ne} mendt for oss oc beclaget att thee icke maate nythe then *domm* somm thee haffde faatt for rigens raadt her i Oslo effter skielige *profff* oc vitne som thee *ther* fore haffde men ware trugede oc vndsagde *ther* vtoffuer aff *Stij Bagge* her Esge Biildes fogedt emodt all lag oc retth. Lagde the tha end nu *theres* breeff oc bewiiszning i rette for oss huilche wii grandelig nog offuersaage oc randszagede oc *ther* effter forstode sagen saa *wære* forhandlet effter som heer effter schreffuit staar: Fførst ett breff liidendes huorledes velbiirdug manndt oc strenge ritter her Henrich Krumdige hues sieell Gudt haffue haffde ladet steffnndt for^{ne} borgesmendt till Oslo for hogborenn ffiirste hertog Christiern *et cetera* Danmarkcs oc Norriges rigens *et cetera* raadt somm tha her forsamblede ware om for^{ne} sag oc the haffde tha

hiidt skickede en mandt Stephan Mogenⁿssen paa alle *theres* vegne atforsware steffningen. Oc bewiisdes tha att steffningen kom icke fræm førre end iij eller iiij dage som the skulle mødt i Oslo oc skødh sammeledes paa at thee ey haffde thiidt till lagligen attage sine *prowwff* som them behoff giordes thij *thet* war i *theres* beste høest. Tha bleeff *thet* maall opsett till rette *prowwff* hiemme attage. Huess the ey tha *ther* kunde forliges met *her* Henrichs ffoget tha skulle the møde i Oslo odennszdagen effter Haluardzmøsse *ther* nesth anno xxix^o vnder en endelig dom. Oc thess emillom haffde thiitt oc opthe wæret hiemme i bygden till ting oc steffne oc ladet *ther* taget *theres* *prowwff* oc bewiisning vnder skielige dannemendz indszigle som wij nu i retthe haffue ladet lesse for oss. Fførst ett *prowwffs*breeff met fem jndszegle liidendes at then tiidt Find Remp sette borgen for sig tha lodh Iørgen Olssen beschriffue alle borgesmendene oc tha han haffde ladet *them* beschreeffuit tha wilde han haffue karlen met sig men borgesmendene begiærede att han maathe nyde sin borgen end Iørgen sagde attwilde forware hannum. Tha begiærede borgesmendene enthen manden igien eller oc *therres* breff igien. Kunde thee tha huerchen faa manden oc ey heller *therres* breff igien. Oc saa *torgh Iørgen Find Remp baade redh oc nødugh oc førde hannum tiill Mandall fra sine borgesmendt oc sitt gottzs oc pendninge emodt alle borgesmendtz vilix. Jtem et annet *proeffs* breeff met iij jndhzegle liidendes at for^{ne} borgesmendt ware godh for Find met swo skiell att han skulle møde Iørgen Olssen oc Birgittæ Hanes i Myklestwen for xii mendt oc naer som Iørgen fich budt aff *sinn* husbondh tha skulle han sige borgesmendene tiill i thiidh oc thime eller oc femhundrede march i steden om han icke kom dog met saa skiell att Find skulle bliffue hiemme huess sitt hemmell men maatte han icke *thet* tha skulle Find bliffue huess hanss borgesmendt oc ethæ oc dricke vtaff sitt eget siden thee haffde gaat i borgen for Find. Tha ginge huer hieem tiill sitt. Bleeff tha samstundes Find tagen vtaff Iørgen Olssen oc hanss *hilmell met oc førdt tiill Otthrenes oc kongens nøgell for hans hws saa han fich huerchen øell eller madt vtaff sitt eget. Oc vtaff Ottrenes oc mid i Mandall til Gases oc icke maathe lenger gaa end fra Gases oc tiill Hallszokirke. Jtem tredie *prowwffs* breeff met ii jndszegle att then tiidt borgesmendene haffde sagdt god for Find for ett halfftwsinde march oc han skulle bliffue i Boden huoss sit eget end Iørgen Olssen wilde haffue hannum met sig i Mandall tha sagde the till Iørgen: Wile I haffue manden met Ether tha wile wii icke wære i borgen for hannum. Wii eske vortt breeff igien om saa er han maa icke wære huess

sitt eget eller oc huoesess oss. *Jtem* ther nest lagde thee frem ett domssbreff som lagmannen Benth Hemmingssen met viij lagrettesmendt haffde wdtgiffuit sa liidendes att effter som fornumstiig suendt Stii Bagge haffde daglagdt met for^{ne} xij mendt till Myklestwen attschulle ther møde løerdagen nest effter Heligkorsdag anno xxx^{mo} met alle theres prowff om for^e sagh komme ther tha alle borgesmendenne i rette oc ware tha offuerbodige atgiffue sig vnder Norges lag met the prowff oc bewisninge som the tha haffde oc nu forskreeffne staa. Attspurde tha lagmannen oc the viii lagrettesmendt Mogens Guttormssen tiill som then tiidt war vtti Stij Baggess ombod oc befaling om han haffde alle sine bewiissninger paa samme sagh vten noget yttermere skudzmaall. Tha swaret Mogens att Stij for^{ne} war tha vti syn husbondes ærende oc reysze oc sagdes haffue yttermere prowff oc skwdzmaall thii velbiirdug mandt oc strenge ritter her Henrich Krumdigæ haffde theres beplichtelsebreff paa ett tusinde marck med borgesmendenss prowffbreffue lyde paa etthalfittwsinde march. Thii kunde thee icke dømme paa then sag for sligt skudzmaall oc sagde them end tha aff for rette at the schulle szøge lagligen oc *skielgen alle theres prowff oc bewiisning paa baade sider oc hues for^e Stij oc thee danemendt kunde icke offuer eens komme ther hiemme i bygden tha dømde for^{ne} Bendt lagmandt met the viii lagrettesmendt them paa baade sider atmøde for Norges riges raadt ³i Oslo³ iij wirckedage for sancti Hans baptiste dag ther nest vnder en endelig dom. *Jtem* lagde thee end fræm et domsbreff som Norrignes riges raadt met Niels Knutssen lagmandt haffde affsagdt liidendes att effter thij for^{ne} borgesmendt haffde saa thiidt oc opte wæret till bygdesteffnne oc ladet tage lagligen oc skieligen slige theres prowff bewiiszningh som nu foresiger oc haffde wæret paa rette steffnestue Mykleby effter som Stij for^{ne} haffde daglagdt met them oc effter som sagen tha begaff sig⁴ bleffue the⁵ dømde hiidt for Norrignes riges raadt till en endelig dom. Ther effter komme oc for^e borgesmendt for Norges riges raadt oc giorde lagmandens oc the dannemends dom fiildeste oc gaffue syn sag tilkiende alt som nu forskreffuet staa. Kom ey tha Stij Bagge eller nogen paa hanss vegne. Begiærede the tha att them maatte vederfares Norrignes lag oc spurde sig fore om the plichtuge ware effter swodanne theres forclaring attsware till then borgen effter thii att Find Remp war taget fra them oc maatte ey nyde borgen effter som the haffde giffuit Iørgen Olssen theres breff oc szegel attholde hannum till lag oc rett met the vilkor som forskreffuit staa. Tha bleff thel saa for rette affsagdt att for^{ne} Gundsteen Hedenssen Amund Rederssen oc alle

thee andre borgesmendt schulle ey plichtuge wære noget attswære till *till then borggen effter slige prowff oc bewiisninge som nu forekomne ere. Tha effter swodanne therres forclarelse oc lagefiildeste som nu er bewiist att the haffue giortt vti alle maathe effter lagen oc nu ere komne hiidt oc beclage thøm storligen for oss att thee ther vtloffuer saa schulle wære offuerfaldene trugede oc wndsagde pa theres rettferdig sag vten lag oc dom begiærede thee paa kongelige *maiestatis* wor kiereste naadigste herres vegne att thee maatte end nu nythe lag oc rett oc therres retferdig domm effter skielige prowff oc bewiisning wdtgangen oc ey saa lenge schulle trenges fra therres hiemmell them till stoer thæring wmag oc forsømmelse. Tha haffue wii nu grandeligen randszagede oc offuerweygðæ therres maall fra første oc till siiste effter skielige prowff oc vitne oc ey kunde ærnet for Gudt besinde eller forstaa end then dom som thee haffue att the ere ey plichtuge till at swære till then borggen effter slige vilkor som foresiger. Thij dømde wij samme theres dom wed fuldmacth attbliffue met alle sine articler. Oc tyckes oss tilbørligt wære att for^{ne} borgesmenndt maatte faa nogen oprettning for then store thæring wmag oc forsømmelse som thee haffue hafft oc effter thij att wij haffue nu stadfested oc dømndt for^{ne} therres dom wed magt tha haffue wij affsagdt for rette at them bør icke atmøde nogen steffning heer inden riges annersteds end her i Oslo for lagenn. Tiill yttermere vissen her om lathe wij henge wore jndszegele neden for thette breff. Giffuit aar oc dag som foresigher.

¹Brevet har tha schulle the møde i Oslo odennszdagen effter Haluardzmøsse ther nesth anno xxix^o vnder en endelig dom, men 1529 må være utstedelsesåret eller en feillesning, for Christian var bare i Norge sommeren 1529. - ²Helligkorsdag er enten Inventio Crucis (3. mai) eller Exaltatio Crucis (14. september), og lørdagen etter blir da enten 7. mai eller 17. september. - ³⁻³Over linjen. - ⁴Over linjen. - ⁵Over linjen.

Domkapitel og kanniker i *Stavanger* skriver til herr *Eske Bille* at de har fått hans brev men for allmuens skyld ikke kan komme til *Bergen* for å berette for ham hvem de holder for *Norges* rette konge. Siden kong *Frederik* ble valgt og biskopen (*Hoskuld*) lot det kunngjøre over hele stiftet, har de holdt ham for rett konge og bekjent det i gudstjenesten; det vitner de med brevet de sender med sin medbror herr *Even*. Den overlaster som *Mikkel* jute med sitt folk har gjort dem og andre, vil de klage for *Gud* og mennesker. Hva angår det *Eske* skrev om biskopen, har de aldri merket at han har sviktet kong *Frederik*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av ett segl.

237.

29. mars 1533.¹

Stavanger.

War edmikelighe och kerlighe helsen forsenth medh Gudh. Werdes villie vithe kiere herre Eskie ath vi fatike men her capitulares j Stavangers domkirkie ffynghe Eders breff j hwilket Edher strengeligheth er bigierendes ath vi skulle kome tiil Beren ath beretthe for Edher hwilken vi holle far var retthe herre och konwnggh. Tha verdes ath vilia vitha *vithe ath sydhen høgboeren fyrsthe konwnggh Frederik vare nadugisthe herre j Beren aff rikens radh och menigheithen bleff vtworldh konwnggh tiil Norgie och var biscop² thet forkynthe offuer alth syth stich tha haffue wi hollidh och wthwigiloghe holle same høgmetoghe herre konwnggh Frederik fore var retthe herre och konwnggh och bekenom thet j warth Gudz embethe som er j messer och andre daglighe tidher. Ath saa er j sanheithen sendhe vi Edher thenne vare sambroredher³ her Ewindh met thette vorth breff besigleth medh warth secreth bedendess kerlighe ath J vildhe medh oss flere offwer see thenne reisse fore tidzens legligheth skuldh. Vi kwnne ickie komme j fra var almoghe. Men then gestridh och offuerlasth som Mikel jwdhe medh sith partry oss och flere giorth haffuer j modh var villie thet klage vi ffor Gudh och men. Om thet J scriffue oss tiil om var biscop⁴ nadughe herre biceps⁵ wegne bekennes vi oss offthe ath haffua worerth hoss hans nadhe om manghe articler ærendhe och breff och haffue vi aldre hørth bemercth eller fornumidh hans nadhe fragangandes war nadugisthe oc kieresthe herre och høgboeren fyrsthe konwnggh Frederik lønlighe eller openbareligh hwiketh vi fwlkomlighe tiil sta villie hwar behoff gøress medh ordh eydh och breff. Her medh Edher strengheith Gudh beffalandes jomfru Marie och sancte Swithun. Screffueth j Staffwangher nestha loffwardaghen efther Midfastha swndagh anno Dominj 1533.

Capitulum canonici ecclesie stauangrensis deuoti oratores.

Utenpå: Nobili viro ac strenuo militi Esgero Bille in Bergenhus *casstellano.

¹Om brevet, mindre sannsynlig, er fra 1532 blir datum 16. mars. - ²Forkortet bpc. - ³re overstrøket. - ⁴Forkortet bpc, overstrøket. - ⁵Forkortet bpc.

Biskop Hoskuld i Stavanger skriver til herr *Eske Bille* at han har fått hans brev om befalingen *Eske* fikk om å tinge de frafalne inn under kong *Frederik* igjen.

Hoskuld forsikrer at han har vært tro mot kongen helt siden denne ble valgt i *Bergen*; det viser også innsatsen *Hoskuld*s tjenerer har gjort mot kongens og rikets fiender. Det er heller ikke *Hoskuld*s skyld at *Eske*s folk ble drept eller fangne eller at allmuen ble skattlagt i *Stavanger* og *Bergen* bispedømme. (Kong *Christierns* folk) burde ha fått motstand fra *Bergen* der det er så mange garpeskuter, og ikke sluppet nord for *Bergen* som de skal ha gjort. Biskopen er villig til å legge sin sak frem for kongen og begge riksråd som han ofte før har gjort, og han ber *Eske* la fogdene sine ta opp forklaringer.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

238. [30. mars 1533.]¹ Stavanger.

Salutem plurimam. Kare her *Eske* som wy kunne fornemme aff *Eders* scriffwelse ath *Eder* strengheit med den vaar nadigeste herris befaling som hans *nadis* hogmectogheit *Eder* oc flere gyffwet haffuer med d[ag] tinghen eller machth i ghen kalle scule alle de hans nade vore eller ære i fran gogne døm oc allis dørís anhengere ter til twinge ath komme vnder hans *nadis* horsame oc lydelse i ghen *et cetera* saa maske Y mene met same befalingh oss offuer faldhe ligherwyss som I vilde rekne oss i blandh døm hwilket med *Gudz* hielp ingerlundis skal fynnis lønlighe eller openbarlighe anthen fore frangongere eller anhengere. Thy syden hogborne forste konungh *Ffredrick* vaar *nadigtze herre vort i *Bergen* wtwold *konge* til *Norgis* rike haffue vy hans nade aldrigh afsacth wthen holdet fore vaar rette herre som ware tienere haffue til kende giffwet paa de stykker som de bruket haffwe mot hans *nadis* oc *Norgis* fiende som wel scule bliffwe apenbare naar oc hwor thette maal kommer til tals. Saa er *tet* ikke rettelighe kommet for **Eder* ath wy aldrigh scule haffue giort var nadigeste herre eller *Norgis* ryke noghen bystondh med rad dad eller hielp. Vy vile huart døre med skeel bewise oc deslikest ath wy ikke vore des voldendis ath *Edert* folk bliffwe slagne eller *fogne. Ekke kune vy betre de løpe fran *iecterne* oc *dorís* verie fienden strax i hendert før en nokon aff visthe thy ter hade inghen tyd segh berede. Ekke heller volthe at then menighe man her skattadis eller i *Baren* bispdøme. Fynge de ikke her motestadis tha hade det waret von de matte fath aff *Baren*. Der var nw saa monge garpe scuter at the sculle ikke haffue stedís norden om *Bergen* som her² segis the wore. *Jtem* for thenne s³ mystrydh vile vy vere redeboghen gøre vaar orsecth naar oc huar oss vorder laglige tilsacth skiwtendis oss ware kaniker prester klerker⁴ tienere oc al warnad efter vaar nadigeste herris breffz lwdelse vnder var nadigeste herre oc beggis rikis

radz radh som vy opte tilforne giort haffue. Vile I verdis giffue Eder foguter befalingh høre her om denne mystrigh med lerde oc legte om vy nokon tyd haffue der til verket lønlige eller openbarlig. Her med Eder herdom Gud befalendis oc Eders vardnad. Snarlige screffuet i Stauanger *Dominica passionis anno currentj aureo sub signetto.*

Dei permissione episcopus stavangrensis Oscoldus.

Utenpå: *Generoso ac strennuo militi domino Esgero nostrj serenissimj regis castellano jn Bergerhus triumphantj.*

¹Jfr. brev fra domkapitlet dagen før (nr. 239). De omtalte tiltakene mot dem som falt fra Frederik I er også mere rimelige etter Christiern II's overgivelse 1. juli 1532 (DN XV nr. 481 – 484), og etter at kong Frederik 6. august 1532 hadde gitt biskop Hans Rev, herr Truid Ulfstand og herr Claus Bille i oppdrag å tinge Norge inn under kongen igjen (DN VIII nr. 694). Hadde brevet vært fra året før, ville datum være 17. mars, men da var utfallet ikke avgjort, for 13. april satt kong Christierns høvedsmann Mikkel jute på Halsnøy (nr. 205). Brevet har subscriptio, se nr. 163, note 1. – ²Foran ordet en overstrøket uleselig bokstav. – ³Overstrøket. – ⁴Eller kirker.

Væpneren *Eirik Ormsson (Orm)*, *Mikkel Olavsson*, *Nils Mikkelsson*, *Anders Benktsson* og *Randi Olavsdaughter* gjør kjent at de var tilkalt av velbyrdig mann *Nils Clausson*, lagmann i *Stavanger*, for å påhøre en sak mellom herr *Tørkjell*, kannik i *Stavanger*, og nordfaren *Anders Svart*: *Tørkjell* tiltalte *Anders* for en dreng *Anders* hadde lokket fra ham enda han hadde tatt årstjeneste. *Anders* svarte at *Tørkjell* for dårlig fram mot drengene sine, og drengen var *Søren* byfogds¹ frende. Lagmannen *Nils* svarte at hverken drengen eller de andre drenger *Anders* hadde lokket derfra hadde klaget for ham eller kongens fogd eller andre menn i byen, og han spurte om *Anders* hadde fått noen befaling om dette av *Eske Bille* eller andre. *Anders* svarte at *Eske* på rådstua hadde gitt drenger slik lov, noe *Nils* sa var usant. Lagmannen forbød da *Anders* å dra fra byen før enn han hadde gjort hver mann lov og rett. *Anders* sa da at han hverken ville godta kverrsetning (arrest) eller lov (borgen), men henviste saksøkerne til å påtale saken i *Bergen*. Lagmannen sa da at han ville skrive til *Eske* og be ham holde *Anders* til stede til han hadde stått klagerne til rette. Dette vil brevutstederne bekrefte med ed om de blir bedt om det.

Diplom på papir i RA Oslo, Norske Samlinger, avd. 2, fasc. 15 nr. 43. Fire papirsegl påtrykt, to oblatsegl.

239. 5. april 1533. Stavanger.

Ffor alle gode men som dette breff hender for at komme bekennes vy effter skreffne men ²Erick Ormssøn aff vopen² Mickel Olafsøn Nils

Mickelssøn Anders Bentssøn Randy Olafs dotter ath vy vore til bedne aff erlig oc velbørdig man Nils Clauusssøn lagman j Staffuanger at vy vore til bedne at høre paa eth maal som vor j mellem hederligen man ³her Torckel kannick j Staffuanger³ oc en norffarer som heter Anders Suarth oc er dette deres forste vphaff ord fron ord som her effter følger: Talled⁴ for^{de} her Torckel Anders Suart til: Vy stalt tuu myn dreng aff myn tienest som meg haffde sagth aars tienest. Suared for^{de} Anders: Tuu farer icke bettre med tyne drengene en ssaa. Han er Sørenns byfutes frende. Jeg vil føren til hannem. Ssuared for^{de} Nils vor lagman: Icke haffuer jeg hørt ath ten dreng haffuer claged anten for meg eller kungens foged eller nocken annen ter j byn at honnem skulle sketh nocked vskell anten den dreng eller andre drengene som du haffuer locked her aff. Atssporde⁵ for^{de} Nils Clauusssøn: Vad beffalling haffuer du at thu skalt saa krype nocked folck her j lened eller haffuer Eske Bille geffued deg henne. Ssuared daa for^{de} Anders at Eske Bille stodh paa en fry rostuffue oc sade ath drenger motte vere vor dem listes. Suared daa ffor^{de} Nils: Ded siger du Eske Bille openbarlig vssanth paa oc tror jeg at tuu skalt neppelig beuisse desse ord. Suared for^{de} Anders: Jeg vil beuisse ded med Eske sielff⁶. Suared daa for de Nils Clauusson: Her er wor nadigste herres foged paa en j myl ner oc forbiuder jeg deg at tuu far aff byn for du haffuer giorth ver man lag oc reth. Oc skal deg ingen vræth skee ittermere her en annen sted fordy her er oc en eydssuoren lagbog saa itterlig som en annen sted. Suadered for^{de} Anders: Jeg holler ingen kuersettyng oc ingen lag. Suarer jeg heller tha⁷ vilken som meg⁸ nocked vil han fynne meg j Beren. Ssuared for^{de} Nils Clauusson: Effther dy jeg biuder deg⁹ lagen her oc ath suare desse danne men wad tee teg til haffue talle oc tuu icke vilth daa skal jeg skriffue Eske Bille til vad som her er kerth oc claged for meg oc vorlundes der om er fordy her er andes tid¹⁰ jnne ath han later teg der til stedis bliffue¹¹ dyl den tid ath tuu gorer dee faticke men skell j vuem teg haffuer til ath talle. Dette ville wy suerge oc bere war som vy bliffue ittermere til kraffde. Til sannnen her om sette vy vorth insigle neden for dette breff som giorth vor j Staffuanger Palm sunne løffuedag anno Dominj mdxxx3.

¹Vel Søren overskjærer, byfogd i Bergen. - ²⁻²Understreket med samme blekk som skriften. - ³⁻³Understreket med samme blekk som skriften. - ⁴Foran ordet et tegn som en H delt av loddrett strek. - ⁵Foran ordet samme tegn som ovenfor (note 3). - ⁶Foran ordet overstrøket sil. - ⁷Over linjen. - ⁸I margen foran følgende ord. - ⁹I margen foran følgende ord. - ¹⁰En overstrøket bokstav foran ordet. - ¹¹I margen uten innføringstegn.

Biskop *Olav* i *Bergens* to fullmektige, erkediakonen *Geble Pedersson* og (biskopens kjøgemester) *Jon Botolvsso*, og lagmannen *Guttorm Nilsson* og fjorten rådmenn kunngjør at 22. april la *Eske Bille*, høvedsmann på *Bergenhus*, fram for dem i borgestuen på *Bergenhus* en kongelig fullmakt og befaling som påla dem å dømme i saken mot borgersmennene for *Finn Remppe*. I kraft av dette brevet idømte de borgersmennene kosthold fordi de nektet å møte for retten enda de var lovlig stevnet, og fordi de har sittet kongens brev og tre lovlige stevninger overhørig. *Eske* får rett til å la dem pågripe og stille for retten. Biskop *Olav* samtykker i dommen.

Original på pergament i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Hull til fire seglremmer, to av remmene bevart.

240.

5. mai 1533.

Bergenhus.

Alle oc huer besønderligenn somm thette breeff szee eller høre lees is helse wij effter^{ne} Gieble Pedersszønn erchedegenn wdj Bergenn Jonn Botulffsønn fuldmectiige beskiickede wdj werdige faders biscop Oluffs i for^{ne} Bergenn steedt Guttormm Nielsønn laugmanndt Jonn Ellingsønn Oluff Torbiørnsszønn Cristiernn Torbiørnsszønn Oluff Thørisszønn Anders Hansszønn Jørgenn Winther Jonn Thomesszønn Niels iude Jens schriffuere Jonn clerck Oluff Pedersszønn Hermeenn Kamper Lauris Pedersszønn oc Søffueruinn ofuerskierre raadmenndt ther samme steeds ewindeligh mett Gudt kundgiørindis mett thette wortt obne breeff att aar *et cetera* mdxxxij tiisdagenn post *dominica*m Quasimodogenitj komm fore oss wdj borgestwenn paa for^{ne} Bergenhuss erlig oc welburdig manndt Eske Bille høffuitzmanndt ther sammesteeds oc i rette frammbaar ith høigmectigste høigborne førstis her Fredriichs mett Guds nade D[*a*]nmarchs Norigis wendis oc gottis koning *et cetera* wor kieriste nadigste herris fuldmachts oc beffalinngs breff tiill forbeneffnde werdige fader oc oss lydindis att wij paa beleilig tiidt schulle oss forsamle her wdj Bergenn oc i rette fore oss steffne Oluff Ormszønn Wlff paa Strø[*mm*]¹ Salue Torstensszønn Powell Pedersszønn oc Biørnn Thorisszønn mett flere theris metloffuere omm ith løffte somm the giorde erl[i]g oc welbiirdig mandis oc strenge ridders her Henriic Krumdigis huess siell Gudt nade fogit for Findt Remppe *et cetera*. Ther effter berette for^{ne} Eske Bille somm oss oc well witttherligt er att huorledis hann for^{ne} forløfftiismenndt tree reiser haffuer lauglige steff[*nd*]t oc kalle ladith. Haffde hann oc ther hoess woldgiuffuitt sagenn indtiill skiønszamme danemenndt ther hoess thennum sielffue wdenn yttermere bekaastning oc wmage emellomm hanss fogit Stiig

Bagge oc thennum oc sammeledis tiill oss omm the seg hiidt giffuitt haffde tiill enn endelig ende minde eller [.....] att lade forhandle *et cetera* huilchit the icke wilde liide enn wenlig [con]tracht oc icke heller endog att the saa laugligenn steffndt wore wilde hiidt besøge effter kongelige maiestatis fuldmachts breffs lydelse tiill oss fore fuldmectige dommere tiill [s]k[iic]k[ede] *et cetera* [.....]macht giorde. Oc war for^{de} Eske Bille ther fore aff oss begierindis enn wnder [vi]szninng oc fuld domm hurledis hann seg wdj s[amme] sag skiicke oc haffue schulde att hannum motte wederfaris oc skie saa megit somm rett ware effter Norigis laug. Tha effter kongelige maiestatis fuldmectz breff oc beffalinng saugde wij fore enn fuldt domm saa aff fore rette effter Norigis laug att effter thij for^{ne} forløfftizsmenndt saa laugligenn steffnde hiidt tiill rette somm forscreffuitt staaer ey besøge wilde bør thennum att staae oc bettale for^{ne} Eske Bille fuld kaast holdt effter Norigis laug huess hann thennum mett rette tiill regnne kanndt. Oc tessligiste effter thij att the kongelige maiestatis for^{de} fuldmect breff oc the treende lauglige steffninger offuerhørige saa besiiddit haffue maae hann lade hente thennum hiidt att staae hannum framdelis tiill rette effter Norigis laug. Huilchen for^{ne} domm wij Oluff mett Guds nade biscop i Bergenn stadfeste oc sammtycle effter somm wore fuldmectiige for^{ne} mester Gieble Pedersszønn erchedegenn oc Jon[n] Botulffszønn wdj wor steedt offuerwerindis besiiddith oc then mett affsaugt haffue. Thess tiill yttermere wtnisbyrdt oc stadfestninng haffue wij for^{ne} biscop Oluff oc sammeledis wij Gieble Pedersszønn oc Jonn Botulffszønn fuldmectiige wdj hanss nadis steedt beskiickede mett wor fuldborde gode wilge oc widscab her ladith wnder hengdt wore secrete jndsegle oc signette oc thesligiste haffue wij for^{ne} laugmanndt oc raadt mett alles wore samburde gode wilge oc widscab her ladith wnder hengdt wor stadts secrette for thette wortt obne breff somm er schreffuitt paa Bergennhuss mondagenn post Philipppj et Jacobj dag aar *et cetera* twsende femmhwndrede trettij oc three.

¹Usikkert.

(Rentemesteren) *Anders Glob* skriver til *Eske Bille* og takker for dekanatet i *Bergen*, og gjør ham kjent med at nå etter kongen (*Frederiks*) død kan det *Eske* hadde skrevet til kongen om, ikke gå så snart og liketil.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl trykt utenpå.

241. 18. juni 1533. København.

Wennlig helsen altiidt kierligen foreskreffuit met Wor Hërre. Kiere Eske Bille besønderlig gode ven betacker ieg Ether gantz storligen fore Ether mangefoldig gode som I meg bewiisdt haffue i mange made beszønderligen fore thet degendomme i Bergen I fliiede meg till. Kan ieg nogen tiidt giøre Ether nogen tieniste oc welie anthen vdi een hande eller anden tha skulle I haffue meg ther till so redbon oc welig som nogen then ven I haffue efftir myn fattig foremwe. Kiere Eske som I vell haffue at formercke at efftir at kongelige maiestat er nw dødt oc affalden tha kan nw icke all ting gaa so snarth oc liige till som I hans nade tillskreffuit haffde *et cetera*. Tha worder dog allting god met Gudz help efftir Ethers welie. Oc mwe I wide at her ere engen tiender at skriffue Ether till som macht pa ligger oc ieg kan vist skriffue. Her met Ether then allmechtigste Gud befallendis till ewiig tiid. Oc siiger Ether kiere hosfrw mange j^m gode netter. Screffuit i Køpenehaffn anden dagen *sancti Botulphi mdxxxiiij*.

Anders Glob met sin egen hanth.

Utenpå: Erlig oc velbyrdug mand Eske Bille Danmarckis riigis raad oc høffuitzmand pa Bergenhuss sin sønderlig gode ven kierligen komendis thette breff.

Herman Tyre skriver til (*Danmarks* eller *Norges*) riksråd¹ at han en tid har bodd og drevet kjøpmannskap i *Bergen*. En venn og forretningsforbindelse, presten herr *Mikkel Skytte*, fikk oppbevare sitt gods i *Hermans* hus. En gang før presten reiste bort, åpnet han en kiste han hadde betrodd *Herman*, tok ut noe gull og ni gullringer som han la i en lærpung han stakk i reisekisten mens han lot de andre kistene med noen sølvbeger stå igjen. Senere, da kong *Christiern* kom inn i riket (1531-32) skrev presten til en annen kjøpmann i *Bergen*, *Radeke Tyde*, at han skulle overta kisten og oppbevare den i sin kjeller. *Herman* overlot da kistene til en ung gutt som, trodde han, tjente *Radeke Tyde*. Kort etter ble *Herman* såret, og da *Radeke Tyde* fem uker etter ba ham sende kisten, svarte han at han hadde sendt den for fem uker siden. Etter strid om dette ble det til at *Herman* nå skulle oppbevare kisten, og da presten hørte ryktet, kom han, åpnet kistene, sa at gullet og ringene var borte, og holdt *Herman* ansvarlig. Saken kom for rådet i *Bergen* som avgjorde at *Herman* enten skulle sverge selv tolvte eller sette borgen. Da *Herman* så måtte reise til *Tyskland* i forretninger, lot herr *Eske Bille*, høvedsmann i *Bergen*, beslaglegge hans gods så hans tjenere ikke hadde noe å handle med, til hans store skade. *Herman* anker nå saken til riksrådet, og ber om at både presten og han

må bli fengslet og tvangsforhørt til det blir åpenbart hvem som har det omstridte gullet. Han ber riksrådet be *Eske* gi ham leide til *Bergen* og skal selv møte for riksrådet om *Eske* vil bringe presten dit så det kan avsies dom.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ikke spor etter segl. Jfr. nr. 243 og 249.

242. [Før 13. juli 1533.]² Uten sted.

Hochwirdigen erwerdigen wirdigen gestrengen erbarenn vnd ehrentuhesten gnedigen gunstigen leuen herrenn. Jwen gnaden vnd strengheiden syndt myne gantz odtmodige willige dienste mo^eglickes vlites altit thouoran bereidt. Gnedigen gunstigen leuen herren jdt hefft sick de sake so thogedragen dat ick nun ein titlangk tho Bergenn jn Norwegen gewonet vnd myne kopmanschafft *gekrucket. So is dar ein prister genant here Michel Schutte. De hefft kundtschafft vnd handel mit my gemaket so dat ick ehm jn guder frundtschafft jn mynem husz wennehr he dar gekomenn eyne kammer vorgo^emet dar synen weisker vnd kistigenn gesettet. Vpe eyne tit hefft sick begeuen dat he weg is gereiset vnd hefft my de kisten thouorwarende beualenn vnd ehe denne he so weg reisede byn ick mit ehm tho der kistenn gekamenn welche he vpgeslatenn vnd hefft daruth genomen etlich goldt dartho negen gulden ringe de ick ehm an eyne sydene snur tho warteken gefattet hebbe de he ock thosampt dem golde jn eyn klein bantzer budel gedaen vnd jn synen *wetksken gesteket vnd weg gefo^eret mit sich vnd hefft de kisten mit etlicken suluerenn stoffen staen latenn. Auer etliche tit darna don konig Christiern jnt ricke quam schreff he eynem anderenn kopman bynnen Bergen³ genant Radeke Tyde dat he de kisten van my tho sick nhemen wolde vnde de jn synem keller fuers haluen vorwaren des ick denne wol tho freden was vnd lauet dem kopman de kisten thosendende. Darna sach ick eynen jungen knecht mit einem roden koppe vor myner dur welcher dem ergemelten kopman thouorn gedient hadde vnd ick woste ock nicht anders denne dat he noch syn diener were. Vnd ick roffte ehm vnd sagde: Kom hier. Nym desse kisten vnd bringe se dyner herschafft tho uorwarende. De junge dede als ich seide vnd brocht se syner herschafft dar he⁴ dat mal my vnwittlicken by was. Jn des bleff ick gewondet vnd vel jn kranckheit also dat jn viff wecken nicht anders wo^este dan de kistenn wer gekamenn dar se wesen scholde. Darna sprack my de ergedachte kopman Radeke Tyde an efft ick ehm de kisten nicht senden wolde. Don antworde ick hedde se ehm by synem diener⁵ vor viff wecken gesandt. Vth solchen vnd der glicken worden

wardt apenbar dat se de ander gekregen hadde vnd stunden so noch etliche tit jm kiff effte Radeke edder ick de kisten wedder anhemmen scholde docht vpet latest most ick de kisten wedder tho my nehmen. Don nu de ergedachte prister solch gerochte van syner kistenn vornahm [...] ⁶ kam he suluest sloth syne kisten vp vnd sagde dat he ⁷ solch goldt vnd ringe vorgemelth miste vnd wegg werenn vnd den schadenn by my wetten wolde. Hirup syn wy for den ersamen radt tho *Bergen* vns der sakenn tho entscheiden. Dar se my denne so affgesecht dat ich selff twelffte scholde swerenn vor dat goldt dat my denne vmo^cglick w[a]s edder scholde borgenn setten ehm solch geldt tho entrichtende welchem denne also geschehenn. Ouer dat byn ick dorch etlicher myner anliggenden geschefften vnd werffuingen jn Dutsche landen zureisen georsakett. Jn des hefft my de gestrenge erbar vnd ehrntuheste herre Eskildt Bilde ho^cuetman tho Bergenn aldar alle myne guder beslagen vnde besettett also dat myne dieners aldar liggende nichts handelende sonder vp my armen gesellenn tho merglichenn schadenn vnd vorderff tehren. Darume [...] ⁸ appelere vnd sette ick all myn recht der sake vnd handels haluen jn Jwr gnadenn vnde gestrengheidenn handenn rechtenn vnd sententzien vnd gelaue hirmit Jwen gnaden vnd strengheiden dem vpgemeltenn prister foeth thoholdende id sy jn gefengnisse edder pyne synen foeth by den mynenn thosettende jn glicker peyne so lang de warheit an tag ko^cmett welcher dat geldt gekregen hebbe. Js hirurgme an Jwe hochwirdigkeit gnaden vnd gunsten myn vnderthaniges dienstliches biddenn Jwe gnaden vnd gunsten willen dem ergemelten herren Eskilden Bilden scriuenn vnd biddenn dat he my ein fryg christlich geleit dar thokamen geuen vnd my gud aldar fry ledig thogebrockenn laten wille. Des wil ick my vorpflichtenn vnd vorborgenn vp negstkomstigen hernn dar he hier kamen werdt vnd den geno^cmden prister mit sick bringt ehme darumme vor Jwenn gnaden vnd strengheiden tho rechte stann wes my denne also tho recht affgesecht werdt schal my wol vnd we donn Jwe gnaden vnd gunsten willen my arme [...] seynn gnediglick vnd ⁹ gunstlick bedencken dat byn ick eine de suluen mit liff vnd gut mynes armen vormo^cges thouordienen altit willig. 1533.

Jwer gnaden vnd gestrengheiden willige diener Hermen Thyre.

Utenpå med samtidig hånd: Supplicationn.

¹En slik inscriptio kan bare tenkes til et riksråd. Danmarks riksråd skriver 13. juli 1533 (nr. 243) til Eske Bille og ber ham oppeve beslaget av brevviseren Herman Tyres gods på grunn av dennes trette med en prestemann om gull og

gullringer. - ²Enten adressaten er Norges eller, mest sannsynlig, Danmarks riksråd, er brevet trolig skrevet før Danmarks riksråds henvendelse til Eske Bille om saken, se note 1. - ³I margen. - ⁴Over linjen. - ⁵Over linjen. - ⁶Overstrøket. - ⁷Over linjen. - ⁸Overstrøket. - ⁹Over linjen.

Danmarks riksråd ber Eske Bille oppheve beslaget han har tatt i godset til breviseren, Herman Tyre fra Bergen, på grunn av dennes tvist med en prest samme steds om noe gull og gullringer. Først kommende (. . .) skal han (for retten) med presten.¹

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rester av tolv påtrykte segl. Jfr. nr. 242 og 249.

243. 13. juli 1533. København.

Danmarckes riiges raadt nw wdj Køffenhagen forsamblet.

Wenlig hilsszen tillforne szendt met Wor Hærrer. Kiære Esghe szønderlig gode wenn maaJ wiide att thenne breffwiszer Hermenn Thyre aff Berghenn haffwer fore oss berett oc till kende giffwet att fføre nogen thrette oc klammer hanum oc enn prestmand sammesteds emellomm er omm nogett guld² oc guldringhe skulle Ij haffwe [b..ge]³ besætt⁴ oc beslaett hans gots hanum till store skaade oc forszømmelse szomm hand sigher oc sælff ydermere berette kand. Szaa maaJ wiide att vij nw sammelede haffwe nw wnd oc giffuit hanum wor felig leyde att mw ware oc ffære wdj Danmarckes riige effther hans forhuerffwinge oc forbædringe hwore hand thet skelluge giøre kand oc tæyckes⁵. Thii bede wy Eder gierne attJ wpgiffwe wille hanum then besætning Ij haffwe paa hans gots att hand thet bruge kand till hans nøtte oc gaffnn oc tage aff hanum wisszen [och fo]ruaringe oc hans gots thesligest at skulle wære wdj [.....]ar[...]iidt furst kommindes worde mett samme prest. Her wdj bede wij [.....]ramme [wi]lle⁶ thenne breffwiszeres besthe. Befalindes Edher altid Gud. Ex Haffniis sondagenn nest effther sancti Knuds koninges dag mdxxxiiij wnder vore signete.

Utenpå: Erlig oc welb[urdi]g mannd Esghe Bilde høffuitsmannd paa kongesgorden ij Bærgenn tillschreffuit.

¹Jfr. Herman Tyres brev uten datum, bare med årstallet 1533, til Norges elter, helst, Danmarks riksråd om saken, nr. 242. - ²Over linjen. - ³Overstrøket. - ⁴Over linjen. - ⁵4. og 5. bokstav usikre. - ⁶Over linjen.

Herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* og takker for all velvilje, særlig den som ble vist ham og barna nå i *Bergen*. Leidet og det andre som *Eske* ba ham forhandle med erkebiskopen (*Olav*) i *Trondheim* om, har han sørget for; erkebiskopen var velvillig, og *Eskes* kapellan kan underrette om dette og alt annet. *Nils'* søster *Helvig* og barna sender sine hilsener.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

244.

25. juli 1533.

Tautra.

Myn gantz welwillig kerlig helssen metth allt hwes jeg gott formaa altiit forskreffuetth metth Wor Herre. Kere her Eske besynderlig gode wenn tacker jeg Etther gantz kerligen och gerne fore all ære dygdt och allt gott szomm J meg altiit kerligen bethett bewist och gyordt haffue besynderligen myne kere smaa barnn och meg nw y *Bergen* kerligen bethedhe bewiste och gyorde ocssaa nw fore Etther kerligen och trøstlig tilskriffuelsse hwilkett jeg wiill altiit gerne vdinnenn all kerligen tyenstlighet och metth hwes gott jeg formaa redeboenn och welwillig thet att forskylle och fortyene beffyndis. Kere her Eske omm then leyde och andre erinnde szom J skreffue meg till hoss erwerdigiste herre her erchebisp aff Trunndhem paa Etther wegne attforhandle haffuer jeg gerne paa thet flyttligiste efftter Etther begere forhandlett och bestyrtt. Och war hanss nade selff y the maade och alle andre szom Etter till wilie kunde wære gantz welwillig tesligiste erbaadig altiit kerligen att wille wære metth høg och kerlig tacknemmelighet szom J aff hans nadis eygen skriffuelsse well ydermere forindrett bliffue och Etthers capelaenn thet och allt andetth szomm jeg hanom ocssaa yttermere tilkende giffuett haffuer Etther atth berethe. Kere her Eske beder jeg Etther gantz kerligen och gerne att J vdj alle maade wille raadhe ramme och wiide mytt beste hwar till jeg meg och fuldkomeligen tilfforlader. Och wiill jeg thet altiit gantz gerne mett allt hwes gott y myn magtt och formwe er y all welwillighet forskylle och kerligen fortyene. Och ehwor jeg kand wære Etther ocssaa til wilye och kerlig tyenste skulle J altiit wære raadendis och byudendis offuer meg. Her met Etther till syell liiff och all welffartt then allswoldigiste Gwdh beffalendis. Lader myn kere søsther Helwiig ocssaa myne smaa barnn szom the kunde besth ydmygeligen och kerligen betacke och helse Etther mett monge tusind gode netther. Datum Tutterønn then xxvj¹ dag vdj julij maanetth anno et cetera mdxxxij^o.

Nils Lucke ritther.

Utenpå: Erlig welburdig mand och strenge ritther her Eske Bylle høffuitzmand pa Bergenhussz myn besynderlig gode wenn kerligen sendenndis.

¹j overstrøket.

Erik Ugerup (til *Auli*) skriver til *Eske Bille* at han siden han ikke skal til herredagen i *Romsdal* (i *Bud*) som erkebiskopen har innkalt, ikke vil besegle leidebrevet *Eskes* tjener *Jakob Eriksson* har kommet med. Hvis riksrådet går med på det, skal han gjerne la *Eskes* gods i *Tønsbergs* len være fri for all kongelig tyngde.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av segl trykt utenpå.

245. 10. august 1533. Tønsberg.

Wenliigh kerlige helssen alttiid ffor sentt met Wor Herre. Kere Esky frendhe ock sønderliig gode wenn moIi wiidhe atthenne breffwiiser *Jacop Ericssen Eders* tienere kom hiitt till meg met ytt breff¹ leydhe breff begherendes att jeg skule² bezegle Edher liidendes poo then herre dagh szom werdigeste fadher her [e..k.]³ archebisen forscreffwet haffwer att stande y *Romsdall*. Szaa giiffwer jegh Edher tiill kendhe att leylighedhen wille jcke begiffwe segh szoo poo thenne tid att jeg komme tiil samme herre dagh. Ther szom jeg haffde kommet ther tha haffde jeg gherne beseltt⁴ thet breff oc wagheth liiff ock hals *host Edher. Dogh Y tørffwe jnghen leidhe taghe for myn skild. Kere Esky szom Edher ocsszoo wel fortенcker att noghen tiid *forladhen screff Y megh till om Eders gotz szom Y haffwer liighendes her y *Tønnesberges* leen att Y wille hafwe thet qwitt ock fri ffor alle kongelighe tynghe szoo moIi wide att jeg haffwer screffwet *Norges* riiges radh till samme menynghtill. Ther szom the ere alle till friiss atthen resses ock friihedher skall were matthe løss tha er jeg wel ocsszoo till friiss. Men jeg wiill jcke beghern⁵ beghernet først. Hwes jeg kand were Eder tiill wilie ock tieniste skall Y alttiid fynde meg god willigh tiill. Her met Edher Gwdh ewyndeliigh beffalendes. Dattum *Tønnesbergis* die *Laurentii* aar et *cetera* mdxxx3.

Erick Wgervp.

Utenpå: Erliig ock welburdiig mandtt Esky Bille høwetz m [an] poo Berghenhwss syn kere frende kerlige sendes tette breff.

¹Overstrøket. - ²I margen. - ³Overstrøket. - ⁴Over linjen. - ⁵Overstrøket.

22 navngitte menn og mange andre som var tilstede under herredagen i *Bud*, gjør kjent at ærlig og velfornuftig svenn *Henrik* bartskjær kom for dem med brev og svorne vitner på at *Mikkel* jute hadde rømt, mot forpliktelsen han hadde gitt, og mot den andre forpliktelsen i saken om jakten som forliste, med dens straffetrusel om hengning. På grunnlag av dette og gårdsretten dømte de at *Mikkel* var æreløs og en åpenbar bedrager. *Henrik* spurte så om *Erik Gyldenstjerne* var pliktig til å erstatte de penger *Mikkel* mistet for *Henrik* og om *Henrik* var pliktig til å holde forpliktelsen han hadde gitt *Erik Gyldenstjerne* under forutsetning av at *Mikkel* skulle møte med sitt gods. Da ga ærlig og velfornuftig svenn *Stig Bagge* *Henrik* lov til å ta *Mikkel* jute levende eller død og føre ham og godset hans til *Bergen* i samsvar med herr *Eske Billes* brev. På grunn av dette dømte de at *Henrik* bartskjær var fri for forpliktelsen til ham (*Erik Gyldenstjerne*).

I vidisse på papir (nr. 266 utstedt 24. juni 1534 av Guttorm Nilsson, lagmann i Bergen, og byrådet samme steds) i RA Oslo, Norske samlinger 4, fasc. 9 nr. 32. I samme vidisse brev av 6. september 1533 (nr. 247) om samme sak.

246.

3. september 1533.

Bud.

Wij effter^{ne} Oluff Tørgessøn erchebispens kiøgemester i Trondem Torsthen Thiærindsøn bispens kiøgemester i Staffuanger Jonn Botulssøn bispens kiøgemester i Bergen Jørgenn Pederssøn her Vincentes kiøgemester Rasmus Dwe her Niels Lyckes kiøgemester Torleff Bagge Niels iude Jens Warde Jorgenn holst Giertt scriffuere Trondt Iffuerssøn Seffuerinn Clemetssøn Trond Bagge Peder swenske Lasse swenske Oluff scriffuere Jens iude Oluff swenske Jens Ricardssøn Truels scriiffuere Niels Winther Anders Løszing oc mange flere andre giøre witterligt for alle oc kiendes mett thette wortt¹ obne breff att aar effter Gudes byrdt mdxxxij andenn dag nest effter sanctes Egidij abbatis dag ware wij wdj Boedt i Romsdall i enn almindelig herredag. Komm tha for oss erlig welforumstig swendt Henric barskierre mett breff segell oc swornen witne lydindes paa Michell iude huorledes hann haffde rømith oc wndfarith szinn beplichtelse oc wilkor somm hann beplichtett seg paa liiff ære redelighet oc wnder eit henginde i then andenn beplichtelse effter somm jacten war broden. Effter samme beplichtelse oc wilkor haffue wij grandgiffuellig grandskit oc offuerweigitt effter somm for oss er kommith oc sagens leilighet oc gaards rett inndeholle. Tha dømde wij hannum æreløss oc tiill enn obenbarlige forræddere effter somm hann haffde giortt emodt Henric barskierre. Framdelis atspurde for^{ne} Henric omm hannum burde att sware Eric Gyllennstierne tiill the peninge somm Michell iude hann miste oc saa omm hannum burde att indeholle then beplichtelse somm hann haffde sagdt for^{ne} Eric Gyllennstierne omm samme for^{ne}

Michell oc hanss godz schulle tiill stæde komme. Tha framngiick erlig oc welfornumstig swend Stiig Bagge oc bestoedt for^{ne} Henriic att griibe fange oc paa tage Michell iude oc hanss godes oc føre hannum tiill Bergenn enthen dødt eller leffuendes effter somm erlig welbiirdig mannd her Eske Billis obne beffalings breff indeholt oc effter thij att Michell iude war hannum welduge forholdenn. Tha dømde wij for^{ne} Henric barskierre quitt oc friig oc ey bor att sware hannum ther tiill i nogen maade som giortt war i Boedt aar oc dag somm fore siiger.

¹Over overstrøket mytt.

Olav Vigfastsson, lagmann i *Trondheim*, *Guttorm Nilsson*, lagmann i *Bergen*, *Hans Bagge*, lagmann på *Steigen* og *Nils Clausson*, lagmann i *Stavanger*, gjør kjent at på herredagen i *Bud* kom ærlig og velfornuftig svenn *Henrik* bartskjær for dem, klaget på *Mikkel* jute og la frem brev og bevis, medregnet *Mikkels* siste forpliktelse i saken om jakten som forliste. De kjente da at *Mikkel* hadde bedratt *Henrik* og brutt forpliktelsen til ham med dens straffetrusel om hengning, og de dømte *Mikkel* til å være dømt etter sin egen forpliktelse.

I vidisse på papir (nr. 266, utstedt 24. juni 1534 av Guttorm Nilsson, lagmann i Bergen, og byrådet samme steds) i RA Oslo, Norske samlinger avd. 4, fasc. 9 nr. 32. I samme vidisse også brev av 3. september 1533 (nr. 246) om samme sak.

247.

6. september 1533.

Bud.

Wij effter^{ne} Oluff Wigfastsøn laugmandt i Trondem Guttorm Nilssøn laugmandt i Bergenn Hans Bagge laugmandt paa Stegit Niels Clausson laugmandt i Stawanger giøre witterligt for alle oc kiendes mett thete wortt obne breff att aar effter Gudes byrdt mdxxxiiij wore wij i Boed i enn friig forsambling herredag. Komm for oss erlig oc welfornumstig swendt Henriic barskierre oc clauget paa Michell iude oc bar sine breff prouff oc yttermere tilstanding lydindes att for^{ne} Michell iude seg beplicitit i thet siidste beplictelsze somm jactenn brødt. Tha haffue wij granndskit oc offwerweigit att Michell iude haffuer handlit emodt Henric barskierre somm enn forrædere effter hans egen beplictelsze somm hann seg beplictet haffuer wnder ith henginde. Tha dømde wij hannum sielff dømder att wære effter hanss eigenn beplictelsze somm giortt war i Boedt i Romsdall løgerdagenn nest for Worfrue dag natiuitatis wnder alles wore jndsigle.

Jørgen Hanssøn, alias skriver, lover at han skal sende *Eske Bille* en lombardisk hane og en god rapir til forsoning, slik *Eske* har bedt om. Fiendskapet dem i mellom har ikke vært stort, som *Olav Sort* og andre vel har fortalt. Derimot har *Jørgen* blitt forfulgt av avdøde kong *Frederik* og krevd for en stor sum sølv og penger som han skal ha ført med seg fra *Norge*. Men det han hadde samlet av skatten på ett lodd sølv eller tyve skilling på hver mann, eller av annet, har han gitt til hans nåde (*Christiern II*), for han ville ikke slutte sin lange og tro tjeneste på så skittent og forrædersk vis. Dette har han kvitteringer for og skal gjøre rede for seg for keiseren og andre som han er pliktig til. *Eske* bes hjelpe til så riksrådet lar *Jørgen* få komme tilbake til *Norge* og *Danmark*, og han bes dessuten sørge for at *Jørgens* dreng får kjøpt fetalje (i *Bergen*).

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende segl er avrevet.

248. 22. september 1533. Kampen.

Jhesus. Myn tienneste altiit foresendt met Gud. Kære Eske Bilde efftther thij wij nw nogen stwnd haffue tient tow atskellige herrer thij wer then ene thend andens fiande haffuer tha oc weret efftther thend leligheidt aff som tiennere nogen fiantscap emellom hues iegh doch beuist haffuer emod Ether oc Ether tiennere thet mynste iegh met lempe oc ere konde oc motthe som iegh formoder Oluff Zoert oc andre flere Ether well wnderuist haffue *et cetera*. Effter thij woer fiantscap oss emellom ringhe oc føge weret haffuer sall nw woer forsoninge och were som Henrich Blaw megh wnderuist haffuer met een lumbersk hane huilcken iegh Ether met Gudz hielp sende will wti foeraer met thet alderførste skiib. Jegh haffuer nw sielff ingen oc heer ere oc enghen tilfangs man jegh will lathe hentte een aff Braband. Haffuer oc Hans falkener wnderuist megh atI ere begerendis een goed rapyr. Scriuer megh till huarledis I helst wille haffuen tilredt tha will iegh sende Ether een som schön oc god sall were. Thessligiste hues I yttthermere begere aff thene landz ende will jegh szo gerne oc flitich besture oc skicke Ether tilhande som Ether egne tienner. Kare Eske siiden iegh seglede aff Norige wti myn herre oc kongis erende oc besste som iegh tha tientte oc megh *bfalt woer haffuer iegh hafft swer forfollinge oc tribulatie aff hochmechtichtste ffurste koning Ffrederich huess siell Gud nade wenttende hos megh een swaer swm¹ met sølff oc peninge som iegh skulle haffue ført met megh aff Norige. Jegh haffde befallinge at annamme thend skat huer mand een lod sølff eller xx skilling. Hues jegh² ther aff eller anden deell annammet haffuer skal [1] myne quittantier jegh huer fore segh giiffuet haffuer som megh antwo [rt]

penningen oc befalinge haffde thet opatbere oc indatbreffue³ clærlich indholde oc wduise³. Hues jegh⁴ oc haffuer offuerantwort myn herre oc *konge* haffuer ieg gode quittantier oc beuies aff. Haffde iegh thend tiid wntføert eller affhendet myn herre sølff eller *penninge* thes hans nade tha szo stoerligen behoff hadde haffde jegh beslutet oc endt myn lange tro tienneste meth een skiiden forretlick ende. Huesz deel som iegh haffuer opbaret wti sølff *penninge* skind eller huder tesligeste hues ieg haffuer wtgiffuit inden lands eller wthen skall klaerligh befindes wti myt regenscap och ner jegh altiit weret offuerbodigh och en nw eer at gøre ther aff rede och regenscap fore *keyserlig maiestat* oc alle andre som iegh thet met rette schuldigh er ath gøre skall befindes ath iegh aff myt eghet haffuer forlacht hans nade mere end megh nw got gøre *et cetera*. Kære Eske effter thii jegh ey annedt haffuer giort eller handelet emod *Danmarcks* oc *Noriges* riiges raed oc indbuggere end tient myn herre oc *konge* trolich oc erlich bether iegh Ether *kerligen* atI wille forarbeide och wiide myt beste hos the gode herrer om the haffue nogen mistiicke till megh atthe thet nadelige wille forlate oc anszee ath iegh haffuer hafft manghen wnder dagh oc swer wmagh *Noriges* riige till forbeteringe szo iegh her effter maa komme fare oc bliue frii feligh oc wbehindert wti *Danmarck* oc *Norige* huar megh luster. Ether wmagh will iegh altiit erlich oc thachnellick forskulde szo I megh tacke skullæ. Thenne myn dreng haffuer jegh befalt at kobe megh nogen fitalige. Tha effter thij skiibet szo snarligh will hiid ighen wiid iegh well at han thet wthen Ether hielp szo snart icke bekomme kand. Bether iegh Ether *kerligen* atI wille *hannum* behiellig oc forde oc fremme *hannum* till thet besste. Will iegh altiit gerne forskulde met alle gode huar iegh met myn fatige formwge kand. Her met Ether altiit Gud befalendes. Datum wti Campen thend xxij dach septembris anno 1533.

Altiit Ether willige Jorren Hanssen alias scriuer.

Utenpå: Erlige oc welbyrdige mand Eske Bilde høfftzmand pa Bergherhues *kerligen* sendes thette.

¹Over linjen med innføringstegn. - ²Over linjen med innføringstegn. - ³⁻³I margen med innføringstegn. - ⁴Over linjen med innføringstegn.

Guttorm Nilsson, lagmann i *Bergen*, og ti rådmenn og fjorten lagrettemenn samme sted gjør kjent at herr *Mikkel Skytte* (sokneprest på *Avaldsnes*) samme dag kom i rette for dem på *Bergenhuis* sammen med *Herman Høvenær*, kalt *Teiger*¹, om det

gull og sølv *Mikkel* hadde betrodd denne. Da *Mikkel* krevet igjen gullet og penge-
ne, hadde *Herman* beskyldt en annen ung kar på *Bryggen*, *Otte Ring*. Olderman-
nen og De atten hadde pålagt *Herman* å sverge seg fri selv tolvte, noe han ikke
kunne, og *Otte* ble derfor frifunnet. *Otte* ville ha saken inn for *Eske Bille* og norsk
rett, men *Herman* ville ikke og rømte. *Eske Bille* la fram for retten brev som han
hadde latt ta fra *Herman* ved *Bukken* da han rømte annen gang: et lukket brev
fra *Danmarks* riksråd til *Eske* om *Hermans* anklage mot *Mikkel* for selv å ha stjålet
gullet og pengene (nr. 243), og *Hermans* eget klagebrev (nr. 242). Den samme
anklagen framførte *Herman* på rettsmøtet, men kunne ikke legge fram noe bevis,
og lagmannen og domsmennene frikjente derfor *Mikkel*.

Original på pergament (noe skadet) i Eske Billes arkiv i RA København.
Seglremmen bevart.

249. 12. november 1533. Bergenhus.

Wij effterschreeffne G[utt] ormm Nielsønn l[au]g[mand]t wtj
Bergenn Jonn [Ellin]gsszønn Anders[s] Hannssønn Jørgenn Win-
ther Jonn Thomessønn Jonn clerck Oluff Pederssønn Her[me]nn
Kamper L[aurit]s Peders[s]ønn Tharald Stennessønn Søffuerin
offuersk[i]err[e] raadmenndt Anders Sch[.....] Hans Wock
Ras[m]us smedt Anders screddere Symonn Jacobssønn Jonn Kier-
niss Dunckenn schotte Arntt Wlbrannssønn Adriann glasmestere
Peder H[.]sing Cristoffer fønboe Reip Arnessønn oc Tordt Ionn-
sønn sworne laugrettismenndt ther samme stedis giøre alle witttherligt
att aar *et cetera* mdxxxiiij anndenn sanctis Morthens dag komm tha i
rette for oss wppaa Bergennhuuss fornumstig manndt her Michill Ski-
øtte mett Hermenn Høwener somm kalliss Teiger omm huess guld oc
sølf somm for^{ne} her Michill hannum till throer hende foith haffde att
f[o]rware. War tha klarligenn fore oss bewiisdt att tha her Michill
siitt guld oc penninge igenn kraffde og begier[e]de somm bortt stol-
lith war skyll[e]de tha strax for^{ne} Hermenn Høwener enn anndenn
wnng karll wdj Breigers gardt paa Bryggen Otte Ring wedt naffnn att
schulle haffue stollith samme guld oc ther wdoffuer strax sammstwnn-
dis besøgte oc randsagede samme wnge karlss huuss kiister senge oc
andit. Oc tha hann samme guld eller sølf hoess hannum ey beffinde
kunde jndkomm sagenn for then erlige kiøbmanndt oldermanndenn oc
the xvij manndt somm regimenthit haffu[e] weedt Bryggenn. Oc
bleeff tha for^{ne} Hermenn Høwener tiillfundenn att schulle
wndl[e]gge seg samme sag selff tolfte eller oc bliiffue fremdelis blif-
fue [...]t samme sag oc for^{ne} Otte Ring quitt oc friig ther fore effter
thij for^{ne} Hermenn sinn eidt ey beki[en]de kunde. Jte[m] war oc
s[amme]ledis bewiisdt att for^{ne} Otte R[in]g war aldellis offuerbødig

oc begierindis att wille giiffuitt seg *her* indt for erlig [oc] welburdig mannd Eske Bille høffuittzmannd paa for^{ne} Bergenhuuss oc wilde seg her for oss effther Noriigis laug then sag wnder haffue wndlaugt huilchit for^{ne} Her[m]enn ey [...]g[...] wilde eller fuldkomme meenn bortt rø[m]de i formidler tiidt oc ey s[in]n eidt fuldkomme wilde eller kunde oc icke helder [gif]f[ue] seg [her] indt i rette mett samme wnge karll Otte Ring for Noriigis laug i noget maade. Jtemm samme dag i rette laugde f[or]b[.....]de Eske Bille nogre breffue fore oss somm hann lo[o]d tage wppaa for^{ne} Hermenn weedt Buckenn tha hann andenn reisze [.....] samme sag bortt rømde: Først ith lucht breff somm menige Danmarckis riigis raadt Eske Bille tiilscreffuitt haffde s[om]m [...]br[.....]h huorledis for^{ne} Hermenn haffde ther for for^{ne} Dan[marckis] rigis raadt skyldit for^{ne} her Michill Skiøtte sielffuer att sch[... 16 ...] siitt eigit guld oc peninge huilchit hanss eigit claugisbreff somm oc samme tiidt mett Danmarckis rigis ra[ad]z [breff] [.....]git bleff yttermere formelder oc wdwiisze kanndt. Jtem sam[m]e dag som for^{ne} Hermenn Howe[ner ... 25 ...]ledis forbe^{de} her Michill for enn obenbare tiuff oc tiilsaugde hannum i liige maade s[om]m tiilforrn [att] schu[ld]e haffue stollith samme siitt eigit guld oc peninge huilchit hann hannum mett ingenn sandhett eller skiell i noget maade [o]ff[uerbewi]sze kunde. Tha effter sagens leilighet somm forscreffuitt staar ffwnde wij effter Noriigis laug for^{ne} her Michill friig [w]sk[yl]dig oc aldeliss ordsage for for^{ne} sag somm for^{ne} Hermenn hannum tiillaugt haffd[e] att ware i alle maade. Thess tiill y[t] termere wtnisbyrdt att saa i alle maade skiett gaatt oc farith [witne wij me]tt wor friig wilge oc wiids[cab me]tt [wor]s[tadtz] secrett her w[nd]er hengdt somm er giiffuitt oc screffuitt wj Bergenn aar och dag somm forescreffuitt staaer.

¹Han skriver seg selv Hermen Thyre, se brev nr. 242 fra før 13. juli samme år.

Biskop *Hoskuld* skriver til herr *Eske Bille* og takker for velviljen på reisen nordover (til riksmøtet i Bud?). Brevviseren *Nils* sjællandsfar kom til ham fra *Lista* der han fikk godt ord på seg da han var i herr *Vincens* (*Lunges*) tjeneste og håper det samme i *Eskes*. Han kan være baktalt for *Eske*, men er en tro mann.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av segl.

250. 24. november [1533?]¹ Bru.

Dei gracia episcopus stauangrensis Oscoldus. Salutem plurimam. Kare herre takke wy Eder strengheyt storlige oc kerlighe fore aal venscab vnsettingh oc blyde ansycte ther I oss nw seneste i then nordlenske reyse beuisthe. Saa *verdis* vile vithe ath thenne *breffwiser* Nils sie-lendzfaar kom nw til oss aff *Lysthe* hwilken wy oc til førne her i bland almoghen hans gode rycte fornommeth haffwe then tydh oc syden han war i her *Vincentius* tienest oc hobes dess likest ware i Eder. Thy bede vy kerlige ath I wylde gwnstelige offuer see med *honum* om han kan ware forfordh for Edher. Besynnerlige gyffwe wy thenne *bøøn* fore *honum* ath han (som wy forneme) wyl efter fylge syns *herris* wylie oc vithe til beste. Her *met* Eders strengheyt lyff swndheyth hosfrw oc vardnad then alsommegtigeste *Gwd* befalendis. Snarlige *screffuet* pa vaar gord Bro in *profesto Katerine virginis manuali sub signeto*.

¹Til dateringen: then nordlenske reyse er trolig reisen til riksmøtet i Bud i begynnelsen av september 1533 (DN IV nr. 1102). Om Nils sjællandsfar er følgende kjent: 30. april 1525 skriver Vincens Lunge til erkebiskop Olav at han beholder hos seg erkebiskopens tjenere Tord Rod, Olav Bagge og Nils sjællandsfar (DN X nr. 459). Nils sjællandsfar er fogd på Lista 10. februar 1528 (DN VIII nr. 568) da Vincens hadde lenet (til Mikkelsmess 1528, NRR I s. 19-20). Stig Bagge var fogd 12. april 1529 (DN XXI nr. 760) da herr Henrik Krummedike hadde lenet (NRR I s. 16), og omtales som Henriks fogd 8. juni 1530 (DN VIII nr. 633, jfr. 639) men var ikke fogd der 20. februar 1532 da Eske Bille hadde det (DN XIII nr. 586, regesten er feil). Om dateringen til 1533 er riktig, er dette ikke den Nils Jenssøn sjællandsfar som er i erkebiskopens tjeneste fra omkring Quasimodo geniti 1533 (20. april) og til og med 1537 (Olav Engelbriktssons rekneskapsbøker 1532-1538, s. 53, 73, 95 og 120). På den andre siden kan brevets superscriptio tyde på tidlig datering, se nr. 163, note 1.

Geble Pedersson, erke diakon i Bergen, og *Jørgen Hansson*, kannik samme sted, gjør kjent at rådet i Bergen innseglet med byens sekret to åpne pergamentsbrev som *Anders* skriver, *Eske Billes* tjener, la fram, hvorav ett, med samme ordlyd som det andre, ble vedhengt dette brevet.

Original på pergament i Eske Billes arkiv i RA København. En seglrem og hull til enda en.

251. 3. [4?]¹ desember 1533. Bergen.

Thett bekiendis w [ij] eff [ter^{ne} Gieble] Pederssønn erchedegønn i Bergenn oc Jørgenn Hanss [ønn] cann [ick ther] sam [me stedz]

mett thette wortt obne breeff att aar *et cetera* mdxxxiiij sancte Barbare [.....] wore wij neer oc offwerwarindis tha erlig oc welburdig manndts Eske [Bi]l[dis] høffuitzmanndts paa Bergenhuusz thienerre Anders schriiffuere indkomm paa raid [....dz] stwenn² wdj Bergenn. Hørde wij tha oc souge att raadit i for^{ne} Bergenn w[e]l[uil]li]genn mett theris friig wiilkoer besegel[de] twende obne pergementtis breeff mett theris stats secrett indehollandis och lydindis ordt fra ordt somm thette thett eene aff samme breeffue her hoess hengindis yttermere formelder oc wdwiiszer. Att saa i sandingenn giick oc foer somm forscreeffuitt staaer thett witne wij mett wore jndseigle her wnder hengindis. Screeffuitt i Bergenn ar oc dag somm forscreeffuitt staaer.

¹Størrelsen på lakunen etter dateringens sancte Barbare gjør det mere sannsynlig med aften enn dag. – ²Det må ha vært minst tre bokstaver foran dz, man kan gjette på man.

(*Eske Billes fogd på Brunla*) *Olav Sort* skriver til *Eske Bille* at han har fått brevet *Eske* skrev til ham fra *Romsdal* men ikke det han skrev til *Peder Brockenhus*. *Peder Brockenhus* har sendt bud at *Peder* selv skulle skrive til *Eske* om godset på *Råssön*, og sagmøllen¹ *Eske* skrev om skal *Olav* undersøke. *Eskes* skipper har fått med sytten tyltver sagbord ned, og masten(e) skal hogges i høst nær *Malmø*. Brevet *Eske* skrev 25. april (?), fikk *Olav* 8. september, og siden han ikke fikk sendt ned *Eskes* landskyld, skal han selge den. Hvilke brev *Eske* ønsker at han tar med seg, vet han ikke, og ber om nærmere beskjed. *Mikkel Blökk* og greven (*Christoffer* av *Oldenborg*) har vært i *Langesund* og kjøpt mat, men ikke røvet noe.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II B a 1, i RA København. Rest av brev-lukkende segl.

252.

11. desember 1533.

Brunla.

Venligh och kerligh helsszen mett Wor Herre. Widhe moI kere Eski Bille att iegh ffyck thet breff somm Y screeffue migh tiill aff Romsdall och thet somm Y screeffue Per Brockenhusse tiill thet ffyck iegh ynthet aff. Och sendhe Per Brockenhuss migh budh saa lydendis att hand screff Edher tiill omm thet godz paa Roszenn omm alle erendhe ther paa.² Och somm Y screff migh tiill omm thenn saghe mølle tha vill iegh ffare ther ynd vthi vynther och vidhe huilcke lundhe ffatt er. MoI vidhe att Etheris sskipper ffyck xvij tylter saubordh och komm thet well nedh. Och spurdhe iegh att the hugghe masthenn vthi høsth vdhe

ffore Malmø. *Jtem thet breff somm Y screff migh tiill thet ffych iegh icke ffore Wor Ffrue dag natiuitatis vthi høsth och var thet screffuet sancti Marcijs dagh effther possche*³. Och hadhe iegh ffangett breffuit tiill thydhe tha hadhe iegh senth nedher mett Edheris skyff aff Edheris landskyld somm Y migh tiill screff. Nu vill iegh selle hendhe thet dyresthe somm iegh kand och gøre henne y penninghe och mødhe Edher ther som Y haffue screffuet migh tiill. MoI vidhe att thet systhe breff somm Y screffue migh tiill tha screff Y att iegh skulle taghe mett migh alle the breff somm iegh haddhe. Vedh iegh icke huad breff Y menne. Thi bedher iegh Edher gerne att Y scriffue migh tiill huad breff thet skall were. MoI vidhe att Mechil Bleck och then greffue var herre vthi Langhesund⁴ och her j landit och køffthe ffettalli och ynthet toghe the ffra noghen mandh ssaa godt somm enn penningh. Jnghen thiendhe er her andre. Her met Edher Gwd beffallendis. Screffuet paa Brunlag torsdag nesth effther sancta Anna⁵ anno mdxxxij.

Oluff Suortt.

Utenpå: Erligh och welbyrdighe mandh Eske Bille høsussmandh paa Berghen huss *kerligen* sendis thette breff.

¹Jfr. nr. 290. - ²I margen (med samme hånd?): [...]de at [...] Bleck [...] scri [...] ij affthen. - ³Vel Marci evangelistae dag, 25. april. - ⁴I margen (med samme hånd?): [...] Mechil [...] och hans [...] aff her aff [...] Mortens [...] enn. - ⁵Vel regnet etter Annae matris Mariae den 9. desember, men jfr. brev fra 14. desember 1537, note 1, her.

Peder Brockenhus (befalingsmann over *Verne* kloster) skriver til herr *Eske Bille* og takker for velvilje mot ham selv og hans avdøde far¹. Han har fått brevet om godset som herr *Henrik Krummedike* beholdt i mange år.² Godset tilhører klostret, det har han brev på, og han har også brev fra fru *Anne (Rud)*, *Henriks* enke på at hun ikke vil ta landskyld og annet av det før det har gått dom i saken, men det har hennes fogder gjort. *Peders* fogd *Hans Ravn* har tatt korn av landskylden der, men hvis rikets råd så bestemmer på førstkommende herredag, skal *Peder* gjerne gi det tilbake til *Eske*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Et brevlukkende papirsegl.

253. 14. desember 1533. Verne kloster.

Wenligh occ kierlig helszenn nu occ altiid forszendt mett Gud. Kiere her Esckel thacker ieg Ether gierne for ald eræ occ dygth szomm J haffue beuisth bode mig occ myn fattig fadher huesz szieill Gud haf-

fue. Kiere her Eskill szomm ieg haffuer foedt Ethers skriffuelsze omm thet gotz szomm Ethers werfader her Henrick Krommedige huesz siell Gud naade haffuer foldt j mange aar occ Werne closther till hørendis mett rette szomm her findis breff occ jndsegell forre. Occ nu nogle aar forledhenn haffde prier sith br[eff.....] fruue Anne her Henrickis effther leuerscke omm [... 12 ...]. Tha haffuer hun skreffuitt till prier³ occ findis hindis b[reff] j closther saa lydendis att hun icke wilde anamme [...]e landsckylt eller andhen deell aff szamme gotz før ther ha [f] fde goedt enn endeligh domm offuer. Szi den ther offuer [.....]r hindis fogdher bygth godtszitt occ tagit ther landsckylt offuen p [aa] hindis breff. Huadt heller thet er Ether witterlicth eller ey thet wedt ieg icke. Jtem szomm Ether witterlicth er att wor naadigste herre haffuer forlenth mig mett for^{ne} closther occ gotz tha kandt ieg icke mindre eller maa endt talle omm szodanne breff huor ieg findher thenum for migh. Men huor ieg kandt werre Ether till willj occ tiennsthe skulle J altiidh finde mig weluilligh. Men myn fogde Hansz Raffn tog ther nogit korn aff szamme landsckylt. Sckall thet giffuis j gienn tha er ieg redebon att bettalle Ether nar wj findis eller nar thet bliffuer mig fraa szagth aff riggens raadt thill thend første herre dag her sckeer enthen j Norrig eller j Danmarck. Ether her mett Gud befallendis. Skriffuidt j Werne closther szøndagen nesth effther sancte Lucie dag anno Dominj 1533.

Pedher Brockenhusz.

Utenpå: Erligh occ welbyr [dig] mandt occ streynge ry [dder] her Eskild Bilde høffuitzmandt paa Berghen [huss] kierligen till komendis [thette] breff.

¹Vel Henrik Brockenhus, død mellom 1527 og 1535: dennes sønn Eiler har i 1537 Verne kloster og andre nærliggende len, og en annen sønn, Otte, har Råde skiprede i 1547 (Danmarks Adels Aarbog 1897 s. 89-91). - ²Vel Råssön, se nr. 234 og 252. - ³Over linjen.

Herr *Vincens Lunge* skriver til herr *Eske Bille* og takker ham og hans hustru fru *Sofie* for velviljen de har vist mot barna. *Vincens* har nå tinget på alle tingsteder innerst i *Sogn* under *Fillefjell*, og det har ikke kommet noen over fjellet på åtte-ti uker så han har ikke fått vite nyheter. Da *Vincens* først kom til *Sogn*, var allmuen forskrekket på grunn av de saker som hadde vært mellom ham og dem, men da han hadde tinget sitt første ting og allmuen skjønte at han ville holde seg til kon-

trakten som *Eske* og biskopen (*Olav*) i *Bergen* hadde gjort mellom dem, ble de vel til freds. Han har ikke fått tak i hamburgerølet som etter det *Eske* fikk høre, skulle brygges i *Sogn*, men når han får det, skal ikke *Eske* bli glemt.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende segl.

254. 17. desember 1533. Marifjøra skiprede i Sogn.

Wenlig kerlig hiillssenn alltiid tiillffornn send *met* Vor Herre. Kerre *her* Eske frende oc synderligh gode venn Etthers lycche swndhett oc vellffartt vnde meg Gud allsswolldigiste alltiid att høre spørre och forffare *ther* mett Etther oc Etthers kære hwstrv mynd kære fencche frw Sophie høigheligen oc storlighenn betacchendis for ald ære oc dyd *somm* I alltiid vore barnn bewiise hwillchet I alltiid skulle finde meg *met* samptt mynd kære hwstrv *vewillige mod Etther ighenn att forskylle i alle maade. Saa maa I vide kære frende att jeg haffuer nw tingett alle tingstedher indherst i mytt lenn Sognn nest vndher Fyllefield. Oc haffuer *ther* inghenn mand i viij eller x vger of-fuer fiellet kommett. Thii haffuer ieg inghen ny tiendher forffarett *somm* ieg Etther nw paa *thenne* tiid tiilschiffue kand. Medhenn nar *somm* ieg nogre tiendher opspørre kand vill ieg vfforsømmeligen Etther *thennom* forwittherlige giøre. Kerre frende *ther* ieg først *her* ind i Sognn *komm* var allmwenn *her* inde megett forskrechkede for for-gangne sager meg oc *thennom* imellomm medhen sidhen ieg haffde tingett første ting oc almwenn *formecte att ieg loed mynd sag bliffue ved *then* contracth *somm* *then* gode herre bispenn i Berghenn oc I oss mellomm gjorde bleffue the vell tiillffrittzt stillede i alle maade. Jtem er meg tiill vidhendis vordett att for Etther sagtt er att *her* skall bryggis i Sognn gott hamborger øll hwillchet meg end nw icche¹ tiill hande kommett er. *Ther* *somm* *thet* haffde meg forekommett skulle ieg *thet* vell lenge sidhenn mett Etther deellt haffue. Menn *ther* *somm* ieg *thet* offwer kand komme *her* efftther skulle I Etther visseligen tiil forlade at J icche forglemtt skulle bliffue. Kærre frende ville I vell giøre att haf-fue *then* vmaghe att begrosse Etthers kærre hwstrv paa mynd hwstrwes oc *myne* vegne *met* mange tswende gode netther. Beffalendis Etther Gud ewindelig. *Dattum i Sognn i Mariffierd skib[ered]e] onsdagen nesth fore Sancte Thomes dag fore jwll anno Domini mdxxxiiij.

Vincencius Lwnge ritther.

Utenpå: Erligh velbyrdigh mand oc strengher riddere her Eske Bylle høffuitzmannnd paa Bergennhws synd kerre frenndhe kerlighenn.

¹Over linjen.

Morten Krabbe (kansler og prost i *Mariakirken*) skriver til herr *Eske Bille* at den landskyld av *Audungården* i *Bergen*, som *Olav Pedersson* skulle oppbære for *Mariakirkens* kapitel, har ikke blitt innbetalt på seks år. *Eske* bes sørge for at *Olav* sender denne landskylden til kapitlet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter brevlukkende segl.

255. 21. desember 1533. Oslo.

Venligt oc kierlig helsszenn altiitd forsend medt Wor Herre. Kiere herr Esky Bille sønderlig gode wenn mw Y vide att Oluff Peersszen vdj Beren haffuer befalling aff capittell vdj Marie kircke y Opsloff att vpberē noget landskildt aff Odyngordt vdj Beren. Oc same landgild er icke komenn till capittell vdj sex aar. Thii beder ieg Ether kierlighen oc gierne attJ wil uelgiøre oc were meg oc capittell behelpelig att hann wille skicke same landskille till capittell somm hann haffuer beffalinge pa at vpberē. Thet wil jeg altiitd gierne mett Eder forskille huar ieg kann. Kiere herr Esky giør ieg altiitd gierne huatt Eder er belefft. Herr med Edher Gud befallindis. Schreuit vdj Opsloff sanctj Thomesdag for Iueldag aar mdxxxiiij.

M[o]rthen [Chrabbe].

Utenpå: Erlig oc welburduge mandt oc streng ridder her Esky Bille høffuitzmannndt paa Bernnhuuss kerligenn sendis thette breff.

Herr *Vincens Lunge* skriver til herr *Eske Bille* at han 21. desember fikk *Eskes* brev med nyhetene denne hadde fått av to skipper fra *Hamburg* mandagen etter at *Vincens* hadde reist. *Vincens* takker for tilbudet om å skaffe hamburgerøl. Juleaften fikk *Vincens* brev fra sin svigermor (fru *Inger* til *Østrått*); alt står godt til, og hun sendte med en liten kagge med legedom til *Eskes* bein, og *Vincens* sender samtidig to tønner sognebastert hamburgerøl av det beste han kunne få brygget der. (*Vincens'* hustru) *Margrete* sender (*Eskes* hustru) fru *Sofie* en levende hare og

en tam due, og håper jakten med hunder og hauk blir bedre, for hundene mister ferten i det uframkommelige terrenget. *Vincens* har ikke fått nyheter sørfra, men skal underrette *Eske* om han får vite noe. *Vincens* og *Margrete* takker *Eske* og *Sofie* for all vennlighet og for at de har hatt tilsyn med deres små barn.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av påtrykt brevlukkende segl.

256. 28. desember 1533. Slinde i Sogn.

Wenlig och kerlig hiillssenn mett hwes jeg gotht formoer alltiid tillfforenn send mett Vor Herre. Kerre her *Eske* frende och syndherlige gode venn vndffich jegh *mondagen* nest for jwll¹ Etthers kerlige tylschriffwelsse indehollindis hwes tyendher I aff the twenne hamborgere skippere *mondagen* effther mytt afftwg indkommendis forfarett och forstoott haffde mett samt Etthers venlige erbedingh nogett hamborge øll tyll mynd hwstrwff oc meg att ville føllge lath ther somm thet nogett gott och ferst haffde att bekomme veritth ffor hwilchen Etthers kerlige tylschriffwelsse tiendhers mettdelilse och erbedinngh jeg met samptt mynd hwstrwff Etther mett samt Etthers hwstrwff mynd kerre fencche frw *Sophie høygeligen* och kerligen betaccher vdj ligefformige maade offwerbødelighenn oc gerne thet mett hwes i vor formwe och mach er forskyllenndis. Jwleaffthenn fich ieg schriffwelsse aff mynd hwstrwes modher och formercher icche andett hwerchen aff bwddett eller breffwene end thet staar ther nordffartt fredelige och vell till thes Gwd vere loffwitt. Och haffuer then gode qwinne send Etther enn lidhen kagge met noger føye legedomm tiill Etthers beenn hwilchen ieg Etther nw till hande skiccher mett samt ij *tønder* sogne bastertt hamborge øll aff thet beste somm ieg her kwnne haffwe brygge latt for enn probe och fremmidhett skyllth paa hwilchen² frosth ganske och alldelis inghen skade haffuer giortt thii thet bliffuer førth vdj enn løss bynnggh mett malltt. Ther somm thet Etther befallindis vorder skall staa gode raade tyll mere ther aff. Menn *Margrete* sendher mynd fennche frw *Sophie* enn leffwindis hare och enn thamm dwe. Nar hwenn enn andhen thiid mett hwnde och høigh vdj iacth ridhendis vorder forhaabis hynde thet att forbeyre skwlle. Thesse høye farlige sware och vffarelige berg oc klipper borttager hyndis hwnde theris lwff³ och harenn slipper bortt mand veed ey hwrth. Syndhen aff haffwer jeg end nw gandske oc alldelis ingen tiender footth. Saa snart somm ieg noger mach paa liggendis tyll hande kommendis vorder skwlle the Etther vfforsømmeligh forwiththerligh giøris. Ker-

re ffrende vdj syndherhett betaccher Margrete och jeg Etther metht samt Etthers kerre hwstrwff for ald dyd och kerlig tillsiwnn och alltt andett gotth somm I sampteligen vaare smoo barnn vdj vor frawer-ellsse nw och alltiid bethee och bewiise hwilchet vii ganske kerligen och offuerbødeligen gerne met hwes vii gott nagendis och formoendis ere tiill att fforskylle velwillige ville beffindis. Kerre frende tecches Etther att haffwe vmage paa beggis vore vegne mynd kerre fencche met mannge twsende gode netther att begrøsse. Beffalendis Etther baade sampteligen vdj alld lychsalighet swndhett och vellffartt Gwd ewindeligh. Datum paa Slinde vdj Sognn søndagen nesth effther jwle dag anno Domini mdxxxiiij.

Vincencius Lwnge ritther.

Utenpå: Erligh velbyrdigh mannd oc strenge riddere her Eske Bylle høffwitzmandh paa Bergenhws synndd kerre frennde kerligen.

¹22. desember. - ²Z (abbreviatur for *et*) omskrevet til *en* eller omvendt. - ³Neppe lwss (=los).

Stig Bagge skriver til herr *Eske Bille* at da han var på *Oddernes* 13. januar, nektet borgensmennene å betale for *Finn Rempe*. *Skogdriv* anklaget *Gunnstein* som han hadde stilt borgen for, for å ha bedratt ham, og lovet *Stig* å gripe *Gunnstein* og føre ham til *Bergen*. Om *Eske* lar dem dømme utlege, må godset deres registreres. *Stig* venter beskjed med *Moritz*, og skal sende beskjed med *Jørgen* «*Skaingh*» (*Skæningh*).

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter brevlukkende segl.

257. 18. januar 1534. Lyngdal.

Myn tenessth altyth till forren senth met Gud¹ Woram Herra. Kerr[e] Esske maa Y vitthe atth jagh var pa Odderness vm xx dagh yuldh och ynnske jegh szamme pennighe sswm dee loffweth ffor Fyn Rempe. Gafw[e] dee megh for svar ssaa atth dee ville ey nøghen peninghe gyffve. Dee ville rettthe segh efter derris breff som detth ompnee breff inne holler. Var och Skogdr[yf] der svm var godh ffor Gvnsten. Talletth Skogdryf til Gvnsten och athspurdde Gvnsten horre for han har forrotth ham. Dee oc² annen sadeghemen Gvnsten han haddhe forffaldh y syn yggen anen. Daa bevisste Skog-

dryf atth han vaar hoss Gwnsten oc bad han holle segh skaddhelyss. Da svareth Gwnsten atth han vaar all reddhe och ville farre y samme dagger. Dermet for Skogdryf hem men daa har Skogdryf lofvetth megh atth han skall tagghe Gwnsten och førre honom atth Berren till Edher. Kerre Eyske [.]³ vm Eder saa tygker vm Y laddhe dymme dem til vdslegh lader skryfve derris gosss vndde vdslegh och lader ssa fyrre dem til retthe. Myine karlle skall vaarræ Eder til reddhe. Dee vydde vegh och stygh. Daa maa the lygge y hydder saa længghe myne karlle komme til dem. Iynnen fyrtrandaga skall Morris hafue svaar met seg hodh szam bynne [.] svarre vm detth dee y koor sygghe den herre dagh och er Morrrys inneho[s] dem och forhyrre hodh som derris vm slagh ær. Kærre Esske har iagh ingghen tydhen svm jagh kan skryfue Eder til oppaa denne tydh. Nar ssvm Morrrys⁴ kommer daa vill jegh skryfue Eder till vm all eren ssvm jagh kan fornumme. Kærre Esske kan Jørn Skænigh Edher ytthermere vnddher-vissæ Edher vm erren. Kerre kære Esske fyk jegh nokyn breff ssynnen till iiii dagghe syden. Dem ffyk jagh Jørn Skaingh. Edher Gød befaladis. Scriff y Lyvndhall dominica jj Epiphanie anno Domini mdxxxiiii.

Stygh Baghe Eder fatightyenerere.

Utenpå: Erligh och velbordvgh man stgeng⁵ reddher her Esske Bylle høfvesman paa Bæærenhvss till kommeth breff *et cetera*.

¹Overstrøket. - ²Over linjen. - ³Overstrøket. - ⁴smed eller jute, jfr. brev av 29. november og 26. oktober 1537. - ⁵Usikker lesning.

Herr *Nils Lykke* skriver til herr *Eske Bille* og takker for brevet. Som *Nils* før har skrevet, sendte han en liten jakt til *Trondheim*, og en av mannskapet, *Olav Ravn*, lokket med seg tre andre til å rømme: *Engelbrikt* styrmann, *Nils* båtsmann og *Jakob* skipsgutt. Nå skal *Olav Ravn* være kommet til *Bergen*, og *Nils* ber derfor *Eske* straffe ham, og sende tilbake de andre *to. Det har ikke kommet nyheter over fjellet, men om *Nils* får vite noe, skal han underrette *Eske*. Han ber *Eske* hilse sin hustru fru *Sofie* og hans søster *Karine*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

258.

22. januar 1534.

Tautra.

Wenlig och kerlig helssen altiidh fore^{uett} metth Wor Herre. Kere her Eske tacker jeg Etther gantz kerligen och gerne fore Etthers kerligen

schriffuelsse och ald dygd ære och gott som J meg bewist och gyordt haffue hwilkett jeg will gantz welwilligen kerligen och gerne meth hwes allt gott y myn formwe er forskiille och fortyene. Kere her Eske som jeg schreff Etther till nogen tiidh forledhen hworledis att jeg skickedhe en liden mynn jacht met nogen myne tyenere till Trundhemm met nogenn myne andliggende werff hwar yblandt war en benefnd Oluff Raffn som skalkaffteligen lockedhe iij andre met segh benefnde Engelbritt styremand Nilss bottzmand och Jacop pøcker. Och haffde fore^{ne} Oluff Raffn well noch till forn gyordt megh vthro falskhett och forrettlig swiigh hwilket jeg [d.h.]¹ haffde doch paa hans forbedring som hand loffuedhe offuer szeett meth hanom. Nw hafuer jeg spurtt att the skulle wære kommenn till Bergen. Thij er myn gantz kerligen bønn atth fore^{ne} Oluff Raffn motthe faa tilbørlig straff och att jeg kunde faa the andre *ij ygenn thij the thyente megh throligen och well fore end hand forlockedhe thenom fraa megh. Och ther som the wille rettledhe thenom tha will jegh gerne offuersse meth thenom och meth Gudz hyelp gernee løne thenom well. J wille gøre her vdinnenn som myn godhe thro er till Etther. Kere her Eske ingen synderlig thyende haffuer jeg end nw forffaretth offuer fyeldetth wære kommenn menn ther som jeg noghet synderligen merkelichtt forffare kand tha skall jeg thet gerne schriffue Etther till. Och y alle the madhe jeg kand wære Etther till wilie och kerligen tyenste will jeg altiidh wellwillig tilbefyndis. Och skulle J wære raadhendis och byudendis offuer meg. Kere her Eske beder jeg Etther kerligen att J wille helsse Etther kere husfrw frw Soffy myn kere siisther metth myn kerlig tyenste och monge tuszinde godhe netther ocaaa atth wille siige myn kere siisther Karine monge gode² netther paa myne wegne. Thesligiste lader myn kere siisther Helwigh och smaa barn som the kunde best ydmygeligen och kerligen helsse Etther och thenom och Etther kere barnn metth monge tuszinde godhe netther. Her metth Etther till syell liiff och ald welffartt then allswoldigiste Gudh ewindeligen beffalendis. Ex Tutterønn then xxij dagh mensis januarij anno mdxxxiiij.

Nilss Lucke riitther.

Utenpå: Erlig och³ welburdig mand och streng riitther her Eske Bille høffuizmand pa Bergenhwss myn besynderlig godhe wenn kerligen sendendis.

¹I slutten av linjen, vel doch. - ²Over linjen. - ³Overstrøket.

Wolfgang van Utenhof, lensherre på *Hindsgavl*, ber *Eske Bille* sende ham sitt vitnemål om at da *Wolfgang* betalte inn penger til kongen på fru *Anne (Ruds)* vegne, før kong *Frederik* døde, gjorde han det med penger han skyldte *Eske* for noen gaupeskin, og på hans befaling. Vitnemålet, kopi av kvitteringen og opplysninger om håndskriften bes sendt snarest ved breviseren eller et annet pålitelig bud, for *Wolfgang* blir baktalt av sine uvenner.

Original på papir II B a 2 i Eske Billes arkiv i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

259.

2. februar 1534.

Slesvig.

Wennliig och kerlig helszenn szenndt mett Wor Herrre. Kere Eschiildt sønnerlige gode wenn somm Eder well drages tiill mynnde att ieg bleff Etther nogen penndinge skyldiig for nogen losse beller som I meg tiillskickett haffue och I nogenn tiidt for end att stormegtige heerre och hogborne furste her Frederick Danmarckes et *cetera* koning døde tiillscreffue meg begerindes att ieg for samme penndinge som ieg Etther skyldiig wore skulde forhuerffue Etther for^{ne} koning Fredericks quitantze paa nogen penndinge somm frue Anne her Henrick Krumdiges ridders epherleuerske schulde indlegge paa Skandelborg huilcken for^{ne} quitantze ieg Etther och offuersendt haffuer epher Etthers begere. Och haffuer ieg nu vdj sandhedt inden stacket tiidt¹ forfarit och er meg tiilkennde giffuitt huorledes nogne aff myne vwenner skulle bagh talle meg sigenndes att ieg skulle haffue forhuerfft samme quitantze vden Etther begere och befalling och taget thet aff meg selff *et cetera*. Thii beder jeg Etther kerligenn for alt thet ieg nogenn tidt kand forskylde mett Etther atJ wille mett tehne² ³breffuiser eller och met et³ wisse budt mett aller fyrste Etther hidt stedis kand tiilskicke meg Etthers hantscriff och bekendelsze breff mett Etthers egit signette beseglett lydenndes atJ tiilstaa och bekende atJ meg samme for^{ne} quitantze aff for^{ne} koning Frederick att forhuerffe och offuersende befallit haffue och atJ wille were myn rette tiilstander. Sammeledes atJ wille giffue meg enn copie och vdtscriff aff samme quitantze och tiilscriffue meg omm I icke kende hantscriffen thet were seg paa danske eller paa tydsk och I wille lade Eder weluilligen her vdj formercke och giøre somm ieg tror Eder tiill. Kand jeg i noger maade egegn were Etther tiill willig och tiill beste tha skulle I vdj alle maade finde meg ganske weluillig ther tiill. Och raader och biwder ald tidt offuer meg somm offuer Etther synderlig gode wen. Her mett Etther Gud euindeligen befale. Schreffuitt vdj Sleszuig Wor Frue dag purificationis aar et *cetera* mdxxxiiij.

Wlffgangk van Vthennhoff embitzmand paa Hindzegauell.

Utenpå: Erlig och welbyrdig mand Eske Bilde høffuitzsmannnd paa Bergenhussz sin sønnerlig gode wenn kerligen tiilscreffuitt.

¹Over linjen. - ²Først skrevet tehtte. - ³⁻³I margen.

Hans (Rev), biskop i Oslo, skriver til *Eske Bille* at borgensmennene for *Finn Remp* 20. februar klaget over at de ble overfalt av *Eskes* fogd, *Stig Bagge*, i strid med dommen riksrådet har gitt dem. Han ber *Eske* svare skriftlig at de skal få være sikre og felige til herredagen skal stå i Oslo den 8. september. Underskrevet og medbeseglet av (prosten i *Mariakirken*) *Morten Krabbe* og (lensherren i *Skienssysla*) *Peder Skram*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter tre brevlukkende segl.

260.

24. februar 1534.

Oslo.

Joannes Dei gracia episcopus asloensis. In Domino salutem. Kiere Eske synderliig gode wenn tacke wii Eder kerligen oc gerne for allt gaatt hwæss wii altiid mett Eder kerligen oc gerne forskylle ville. Kiere Eske giffue wii Eder kerligen till kende att nw fredagen nest fore sanctj Mathie dag komme nagre aff the fattige mend her ind somm loffwede for Find Remp oc bekerde thennum huorledis Eders foged Stig Bagge haffuer offuerfaldet thennum oc vill griibe thennum mod then domm somm Norgis riigis raad haffuer giffued thennum. Kiere Eske szo raade wii oc bede Eder kerligen attJ szodant ville affstille mett Eders fogeder att the icke saa offuerfalle nogen emod Norgis riigis lag oc domm somm the ther po haffue somm icke er wiighedt eller ighenn kalled aff nogenn et cetera. Kiere Eske szo bede wii Eder kerligen oc gerne attJ ville vell giøre for Gudz oc vor bønn oc scriffuelsze skyll attJ ville vnne the fattige mend fred oc fredelighedt vdj theres hwss att være mett fred hoss theris hwstrwer oc børnn till Gud vill att then alminduge herredag bliffuer Wor Ffrwe dag natiuitatis her vdj Oslo. Tha ere the offuerbodige till att stande Norgis lag for hwess I eller Edhers fuldmyndwge haffuer thennum till att thale mett retthe. Oc bede wii Eder kerlige kiere Eske attJ ville giffue oss Eders gode swar her po scrifflig till kenne att wii motthe giffue the fattige mend till kenne att the maa szo længe bliffue sæcker oc fællig oc icke offuer for-

raskes eller offuerfalles i nogen maade *her* forindhen samme tiid att the haffue mødthett oc standett Ether Norgis lag attJ icke lade thessez fatige mend eller nogenn andhen Norgis riigis indbyggere somm I raadhe offuer offuerfalle e mod laghen oc icke taghe oss till wwilge att wii raade Eder liige somm wor frænde oc slæctt oc byrd vdj thett stæd. Kiere Eske giører *her* vdj somm vor gode tro er till Eder oc somm I ville wii skulle giøre for Eders skyll vdj sliig en sag eller andhen. Her mett Eder Gud beffalindis. Giører vell och sier Eders kiere hustrw oc børnn twsende godenetther. Screffued i Oslo *sancti* Mathie apostoli dag aar *et cetera* mdxxxiiij^o vnder vore signeter.

Morthen Krabbe Pedher Skram

Utenpå: Erliig velburdig mand oc s[tren]ge rid[der] *her* [Eske Bi]lle høuitzmand po Bergenhwss vor [......]de wenn [...]ligen [.....] thette breff.

Tønne Jensson skriver til *Eske Bille* at han har tinget sytten okser, i samsvar med *Eskes* pålegg om å skaffe ham så mye fe som mulig, både for betaling og landskyld. Han ber nå *Eske* snarest sende leisken han lovet. I *Viken* får man bare en mark penger for korn og malt-tønne. Mesteparten av foringen på *Inland* er utestående; bøndene takker *Eske* for hans velvilje nå som det er lite for. *Tønne* ber om å få vite om tømmeret den avdøde fruen (*Anne Rud*) tinget ut i fogdegjesteri skal sendes ned med leid skip eller *Eskes* eget; ligger det lengre, blir det fordervet. Herr *Claus Bille* har forbudt ham å kreve landskyld og annet av *Eskes* gard *Göpås* i *Såve* sogn på *Hisingen*; noen har sagt ham at det er gammelt skattegods.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II B a 1, i RA København. Rester av ett brevlukkende segl.

261. 8. mars 1534. Mogenstrup.

Mynn idmige¹ plictig tro tjenste nw oc alletidt forszend met Vor Herre. Kiære herre maJ vyde att jeg vil altid gjerne være paa Ethers gaffnn och beste somm I mig fuldtkommelig ther til troer oc idermere omm thet j mynn mact vare. Kiære herre somm Ether vel fortenger atJ bade mig fly Ether thet meste ffæ somm jeg kunde komme aff stedt bade til kiøffs oc for landtguille thj maJ vide kiære herre at jeg haffuer tingith Ether til gode nw xvij oxer ther somm jeg fangher thet leysk nedt somm loffuit² att sende mig. Thj beder jeg Ether gjerne atJ ville sende mig thet neder met aller snaræste omm J skulle beholle oxerne.

MaJ *J oc vyde kiære herre at tønne kornn oc malt gieller inthet mere her j Vigenn endt tønne enn mark penninge oc kand jeg inthet mere faa fore tønnenn. MaJ oc vide kiære herre att jeg haffuer meste partenn vdhe aff *fer*³ fforingen paa Indlandt oc tacker bønderne Ether megit gierne for thet J ville giøre saa goedt nade *met thenn*⁴ thj her er enn ondt foer tiidt vdj lænith. Kiære herre moJ oc vide at thet tømmer somm myn frue⁵ hues siel Gudt nade loedt tinge vdt for fogede gesterij ligger thet saa lenge tha bliiffuer thet forderffuit. Ville I forth biude mig til huadt heller jeg skal leye skiiff til same tømmer eller I ville selff lade førit nedt *met Eders* skiiff. MaJ oc vide kiære herre at her Claus Bilde haffuer forbudt mig enn Eders garde somm ligger pa Hysinge j Seffue song somm heder Gøposs at bondenn skal huerkenn giiffue mig landtskiild eller andit paa Ether vegne oc er thet sagt for hamm at thet er gamilt skatte godtz. Beder jeg Ether gierne at J ville biude mig til Ethers ville her paa at jeg motte vide huor effther jeg skal rette mig. Her *met Ether* altidt Gudt befalendis. A Monstrup tredie søndag j Faste anno *Dominj* mdxxxiiij.

Tønne Jensenn.

Utenpå: Erligh och velbirdig mandt Eske Bilde høffuizmandt paa Berghennhuss ydmigeligenn sendt thette briiff.

¹Eller iduge. - ²Subjektet (I) mangler. - ³Overstrøket. - ⁴Eller themm. - ⁵Over linjen.

Peder Bagge skriver til *Eske Bille* at han har oppebåret landskyld og annet i *Båhus* len, slik *Eske* skrev sist høst. Smøret, elleve tønner og ti-tolv pund, har han solgt for tyve mark tønne, og kornet har lensmennene selv levert på *Vållen*, men etter at **Tømme*¹ kom med *Eskes* fullmakt, har han ikke befattet seg mere med dette. *Eskes* eiendom lider skade, for den er dårlig bygslet, og det tas mye fra bøndene i *Båhus* len. Han ville gjerne fart til *Eske* på hans eget skip, slik *Eske* skrev sist *Jonsok*, men brevet fikk han annen uke i faste², og *Eskes* bror herr *Knut Bille* nektet ham å fare, og befalte ham å bli hos *Anders* jute i *Vår Frue* kloster³ og føre sak om godset på *Sjælland*. Barna har det godt; *Hartvig* og *Jørgen* (*Eskes* sønner) og *Anne*, *Anne Billes* datter⁴, lærer sin bok vel.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II B a 1, i RA København. Ingen spor etter segl.

262.

25. mars 1534.

København.

Mynn ydmygh tro plecktyge tyenneste Eder altydh ffor senth *met Vore *Hare*. Kyere *Eske* somm J skreffue megh tiil j høsth nv war ath

yegh skvlle ffare yndh vdj Bahus lenn tiil thy bønder och tyenner somm J haffue ther och op bere aff them hves landhgyldde och andenn rethet somm thy Eder orlygh plyckygh ere. Strax yegh ffeck Eders *breggh tha ffor yeg strax yndh j lenedh. Ther yegh komm yndh j Bohvs lenn tha hade lensmendenn op boredh saa megedh smør och kornn somm ffaller tiil landgyldde ther och yegh op baar hues pennynge och fee somm ther tiil stodh och ther anthuordhet thij megh smøredh somm gor aff lenedh somm er xj tønner smør oc x eller xij punne smør. Thet solde yegh vdi Malmø hwer *tømmer ffor xx marck och kornedh saa megedh somm thet war thet antuordhet lensmendene selff ffraa them paa Vallenn. Then tydh yegh hade tha besteledh mynne erende och wylde saa drage op j lenedh j gyenn tha komm Tømme neder ffra Eder och hade Eders mackte breff och lodh megh see thet. Sydenn haffuer yegh ynthet beffattedh megh met thet. Och maa J wyde ath Eders arff och eye thet ffor krenckes megedh thy ath ther bode bygges ylde och ther tiil thages ther meghet ffra them somm byge och boa vdyndenn Bahvs lenn. Kyere Eske ffeck yeg yeth breff somm J hade vdh skreffuedh j ffyørth ffor sancte Hans dagh saa lydendes ath yegh skvlde komme op tiil Eder och thet breff ffeck yegh ycky ffør andenn vge vdj ffaste. Nv vylde yegh gyarne haffue ffaredh op tiil Eder paa Eders egedh skyb. Tha vylde Eders broder her Knvdh Bylde ycky lade megh ffølge skybbedh op. Thet kyenne Gvdh ath yegh var møgedh heller hwos Eder endh saa lennge ffra Eder thy thet haffuer ynthet uerredh myn gaffnn ath yegh haffuer veredh saa lenge ffraa Eder. Kyere Eske mo J wyde ath Eders broder *har Knvdh Bylde haffuer beffaledh megh ath yeg⁵ skal blyffue hwos Anders yvde vdj Uor⁶ Ffrve kloster och delle paa thet goos vdj Sellandh. Saa wel yeg gyarne gyøre myn beste fflydh ther vdj bode dagh och nath bade j then hande made och saa j andenn somm yegh vel haffue Eders tack ner Gvdh vel J komme selff tiil stede. Och maa J wyde ath alle børnnene them lyder vel. Hartuygh och Yørgenn thy lere teres bagh saare vel och teslygeste yomffrv Anne Anne Byldes dotter *et cetera*. Her met Eder Gvdh beffalendes. Skreffuedh vdj Kyøbennhaffnn Vor Ffrve dagh j ffaste anno *Dominj* mdxxxiiij.

Peer Bagge.

Utenpå: Erlygh och wellbyrdygh man Essche Byldhe høffwessmand paa Bern hwess ydmygelygen tylkomendis thete breff.

¹Kanskje Tønne Jensson, Eske Billes fogd. - ²21.-27. mars. - ³Uvisst hvilket av de mange klostre på Sjælland som var viet til Vår Frue. - ⁴Men ikke Eske

Billes datterdatter, hans datter Anne ble først gift i 1540 (Mollerup: Bille-Ættens Historie I s. 704). - ⁵Over linjen. - ⁶Over linjen.

Kåre og *Ivar Hallvardsson* gjør kjent at de har skjøtet tre og en halv laup og sju bugilde penninger i *Nedre Bø* (? »*Nedra Bro*») ¹ på *Fogn* i *Søbø* skiprede i *Finnøy* sokn til *Eske Bille*. Som betaling har de mottatt 21 lodd sølv, seng med utstyr, verd 4 forngilde mark, 3 kyr, 1,5 pund kopper og 1 alen leisk for garden som renter 3,5 lauper og 7 bugilde penninger. Deres hustruer får i tillegg 3,5 alen leisk og et stykke lerret verd 1 mark i skjøtningsøre. *Kåre* og *Ivar* forplikter seg til å hjemle kjøpet og *Sjurd Mattsson* innsegler med dem ².

Noe skadet original på pergament i RA Oslo. Hull til fem seglremmer, rester av tre.

263.

11. mai 1534.

Hesbø.

Ollum monnum them som thette breff seer eller høra sendher Kaare Halwardsszon sworen lagrettis manndt y Ryeffylke Ywar Halwardsszon qwediw G. och sinæ kendis och giører witttherligt ffor alle met thette wort offne breff att vy met wor ffrigh ffwlborde wylie och sammtycke och well be[ro]dder hwgh haffwe sælth erligh *we[lbiw]rligh mand Eske Biille howissmanndt vppa Berghenhuss oda[l]s [iordher] somm Nedra Bro heither liigghendis vti Ffogn vti Sebø skiprede vti Ffindøe s[ogn] y Ryeffylke fore xxj lodt sølff en s[enn]gh met hoffwed dyne och sengheclæde ffore iiij marc ffon ³ gille iij gonghendis kyr ij poendt kaapper met alen l[edi]sk somm samme gardt renther aarlige aar iiij løp vij bugiille pe[nnin]ghe at betalle hwilkhen for^{ne} gardt io[r]dt och grwndt skiodher och affhendher ffraa oss och b[eg]gis wore retthe arffwinnghe och jntiill fforbeneffnde Eske Biille och hanns arffwinnghe thenne fforschreffne gardt jordt och g[r]wndt nydhe brwghe beholle schwlle [tii]ll all odalss met alle ffor^{ne} gards iords och grwnds retthe tillighelsze som [nw tii]ll⁴ liggher och aff arill tiidt till leghet haffwer ffrann ffodno och nyo met agher engh skowff march ffiiskevatn w[aa]t och tiwrt till lanndt och watn [jnt]het wndhertaghet ehwad thet helst [er] eller neffnis kanndt y nogher maade till ewerdeligh [tiidt ey]ghe nyde och brwghe. K[iendis] wy [...] ffor^{ne} Kaare och Ywar att haffwe wpborret fførsthe penningh och senisthe och [all] ther emellom somm hann oss loffwede tiill gode reede betallet vti alle maadhe saa oss

fwlkommelige well at nøgher och ther gaff hann oss iij alenn ledisk och [eett] s[tøc]k⁵ lerit sza godt som j mærc till hwstrv vti schötin-gis ore. Kendis *et cetera* vy for^{ne} Kaare och Yw [ar] eller noghen wore retthe arffwinnghe effther thenne dagh inghen loedt eller eyedom eller rettughedt at haffwe vti eller till for^{ne} gardt iordt och grwndt eller noghen hanns rette tillighelze eller rettighedt szomm fforschreffwet staar vti nogher maade. Beplichte vy oss ffor^{ne} Kaare och Ywar och beggis wo[r]e retthe erff[winn]ghe att frygh himble och ffwlkomme-lighe tilstaa for^{ne} gard iordt och grwndt met alle sine eyedome rettughedher renthe och retthe tilloghelsze⁶ som fforschreffwet staar ffor hwer mandis tiltall met retthe kandt ther wppa tale y naghre maa-de [... y] ffor^{ne} gardt iordt och grwndt [nar] laghbodhen ff[...]dh[.....]laws nar effther No[ri]gis lawgh [...ss...] ytthe[erme-re] stadffesthelsze och bæthre fforwaringh att saa wbrøgdelig-hen holdis schall vti alle maade till ewigh tiidt [.....] ffwet st [aar] til-bede iegh Kaare erligh och velfornwmstige mandt Siword Matsszon [.]egh at besegle ty wy [b]odhe haffwer noko jngsegle ffor thette wort [offne bre] ff. Schreffvet pa Hesby [man] dagh nest ffore Ascencionis Dominj mdxxxiiij *et cetera*.

¹Rygh kjenner ingen gard Bro her, derimot Bø (Norske Gaardnavne X s. 252) som «Leessz» Hallvardsson selger en part av til Eske Bille (nr. 286). – ²Den skadete teksten må trolig forstås slik i betraktning av antallet seglrem-mer. – ³Eller ffound. – ⁴Over linjen. – ⁵Usikker lesning. – ⁶Eller tillighelsze.

Herr Nils Lykke skriver til herr Eske Bille at han lar sin søster Helvig følge fru Inger (til Austrått) til herr Eske og Sofie. Han har skrevet til fru Sofie og bedt henne ta Helvig med til deres far (Joachim Lykke) i Danmark, og ta seg av hennes oppdra-gelse. Helvig har skikket seg vel hos Nils' avdøde husfrue (Eline Nilsdatter), og han unner henne å bli ærlig og vel forsett. Selv vil han komme for å tale med Eske i Bergen eller Danmark dersom ikke sykdom eller annet hindrer det.

Original på papir (noe skadet) i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rester av segl trykt utenpå.

264.

16. mai 1534.

Fosen.

Wenlig och kerlig helssen altiit for^{uett}h metth Wor Herre. Kere her Eske besynderlig godhe wenn tacker jeg Etther gantz kerligen och gerne fore alld dygd ære och gotth somm J meg altiitdh bewist haffue hwilkett jeg wiill gantz gerne (meth hwes jeg gott formaa) kerligen

forskulle och fortyene. Kere *her* Eske giiffuer jeg Etther och kerligen tilkennde atth jeg nw haffuer affærdetth myn kere susther Helwigh metth erlig och welburdig *quinde* frw Jngerdt myn kere husfrw moder och haffuer hwn loffuetth meg atth wille kerligen *føre* hynnde till Etther och erlig welburdig *qwinne* frw Sophye myn kere susther. Och haffuer jeg hynde tilschreffuetth gantz kerligen begerendis hwn wille hynnde till seg *anamme* och metthaffue till Danmark till myn kere fader och wore wenne *hyndis* besthe raade *ramme* lære och wnderwiisse hwor till jeg meg gantz thrøstligen forsseer hwn seg godwilligen och wenlig thær vdj bethee och bewiisse wille. Kere *her* Eske bedendis Etther och gantz kerligen attJ wille oczaa thett bestē ther vdinnenn handle raade wiidte och gøre baade hwn oc jeg oss gantz thrøstligen efftther bloedz forwanttindis till Etther forlader y alle maadte. Kere her Eske haffuer hwn (kennde Gudh) hoss myn salige kere husfrw och y these landzænnder wærtth och seg szaa hollett och skickett (ther som hwn end ware myn fyend eller meg fræmetth) som ett erliggt dygdelig thrygt och throffast gott menniske och bethacker jeg hynnde baade paa myn kere salige husfrwis och myne wegne gantz kerligen y alle maadte szaa och metth all [..] hwes jeg gott formaa. Will jeg altiit wære hynde *fore* en throffas [..] goedh broder hobes meg gantzlig till Gudh och er thes w [.....] hwn er och bliffuer segh och alle syne wenne till ære [.....] *samme* ewige Gudh y hwes hand jeg altyngist *omm* hynde beffaller wnde hynde att bliffue erligen och well forsseed. Kere her Eske hober meg och metth Gudz hyelpenn snarligen efftther att komme och Etther selffue y *Bergen* eller *Danmarck* kerligen atth wedhtalle ytherrmere och bedre end jeg nw schriffue kand. Thær som meg och krancheden heller och oben bare nødtz forffald forhyndrede tha beder jeg Etther gantz høigligen kerligen och gerne J wille (hwoer *thet* stædt haffuer och børlichtt kand wære) meg wnnndskulle och wenligen mytt beste raade *ramme* och wiide hwes jeg meg gantz throligen till Etther forsser. *Thet* will jeg altiit kerligen och gerne mett hwes gott i myn formw wære *kand* forskulle och fortyene. Meg hobes doch Gud skall altyngest y besthe maadte føyge szaa jeg icke tilbage bliffuer. Kere *her* Eske ehwoer jeg kand wære Etther till wilie och kierligen tyennste tha warer y all wenlighedt raadendis och byudendis offuer meg. Lade myne smaa barn gantz ydmygeligen och kerligen bethacke Etther *fore* ald dygd ære oc gott thenum bewist och gyordt och Etther och Etther kere børn helsyndis metth monge twszind gode netther. *Her* metth Etther till syell liiff och ald lyksalighedts wellfartt then almechtigiste Gud y ewighedt beffal-

lenndis. Ex Fossen then xvj dag i majj maanedt anno et cetera mdxxxiiij.

Nils Lucke riitther.

Utenpå: Erlig welburdig mannd och strenng riitther her Eske Bylle høffuitzmand pa Bergenhuss myn besynderlig gode wenn kerligen senndendis.

(Biskop *Olav Torkjellsson* i *Bergen*) skriver til herr *Eske (Bille)* og ber ham meddele *Danmarks* og *Norges* riksråd at han på grunn av sykdom ikke kan komme til herremøtet, men han vil lyde den konge som de to riksrådene hyller. Han ber også *Eske* overbringe en gave til kongen for å få stadfestet privilegier og friheter: gaven og utleggene i kanselliet skal *Eske* få igjen for. Hvis biskopens kansler, herr *Nils*, som har med seg noen brev i biskopens ærender, får følge *Eske*, kan han gi flere opplysninger, og ta med tilbake det *Eske* oppnår på biskopens vegne. Hva angår det skriftlige vitnesbyrd om forholdet dem i mellom som *Eske* ber om, svarer biskopen at han takker *Eske* og hans hustru (*Sofie Krummedike*) for utvist vennlighet og redelighet. Vil *Eske* ha særskilt skrivelse om dette, skal han få det i *Bergen*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Omslaget mangler.

265.

30. mai 1534.

Voss.

Vor veluillelige sunderlige kerlige helssenn forsent mett Vor Herre. Kære her Eske besunderlige gode veenn tacke wy Eder oc Eders kære ffrwe for all ære dygd och gunstigett somm I haffue ossz betet mett atskillelige velgerninger huilckett wy aff alt hiertte met Eder och Eders vener gerne forskiille vilie vtj alle deler hwes wy formogendis ere. Jtøm kære herre bide wy Eder kerlige atJ ville dragist till minne the ord som wy seniste mett Eder talide pa huilckenn ordtt wij setie fulkommelige vor liit atJ ville verdist att haffue vmagh for ossz att gøre vor orsagh for *Danmarckes* och *Noregis* rigens raadtt hwadtt vor møde oc forefall er atuj icke formøge søge thette beraamide herre møte som Eder oc Eders kære hwstrue vitterlict er som ossz vtj vor bedrøffuelige krancket *ersameligelige hwgswalendis mett allt gott viett haffue huilckedtt Eder Gudtt løne ther wy icke forskiille eller fulkommelige tacke kune. Men Gudtt betre osz thet atuj ossz altiidt for kranchetz skiill beclagendis scule vorde huilcken sit angríp offuer ossz holler ennu hordelige. Jtøm then stund Gudtt vnner ossz liffuett

scall *thet* for Gudtt bekennt være oc sunderlige før hwar godtt herre och gode menn att huilcken herre fiirste som Danmarck oc Noregis rigis raadtt vtukorendis hylle samtycke till vor herre och koning vilie wy oc scule veluilielige met all koninglige horsam bekenne vtj all vnderdanige tienistachtiget oc lydne trolige met all tilbørligett thenn stund Gud vnner ossz liffuett bidendes Eder *kerlige* atJ *thet* pa vore vegne ville tilsige naar som *thet* segh bør. Jtem er och vor kerlige bøn till Eder atJ ville bereden enn skenck pa vore vegne till *kongelige maiestatis* behoff atuj motte faa stadfestningh pa vore priuilegier oc gunstis friheter somm wij tilforne haffue pa nogenn leenn oc gorder huilcken oc forlegningh vtj cancellariat beplicte wy ossz mett thette vort breff Eder aldellis vell at bittale annten i løse penninge eller i godz huilcket som I helst haffue vilie oc *ther* offuer veluillelige vilie vnne Eder oc beskicke en skenck for Eders vmach. Jtem er vor kerlige bøn till Eder att vor canceler her Niils motte være i filie oc ferd mett Eder bort och hemm. Honnom haffue wij giffuett vor mening och bereng tilkenne ytermere at vnderuise Eder naar I tiidtt till haffue och honnom haffue wy antuort nogen breff lidendis pa vort verff oc ærende bidendis Eder *kerlige* atJ ville leffrere honnom hwes dell atJ foruerffue pa vore vegne met swar pa vor verff oc ærende. Vden twiffuell kere herre scall Eder vma [gh] och kostnedtt jntiidt være forgiffuest vden vell bittalis i alle gode maathe settendis all vor trøstelig hob till Eder pa thesse for^{ne} verff oc ærende at forhandle som forescriffuett er. Jtem finge wij nw sidenn onsdagen aat afftenn Eders kerlige scriffuelsse lidendis omm Eders gode veluilleligett omm for^{ne} vore verff oc ærende ath furdre oc bestille. Tacke wy Eder aldellis kerlige oc settie wy all vor tro¹ *ther* om till Eder. Jtem *thet* atJ begere aff ossz schrifftelict vitnesbiird hurelund atJ vor nabo voritt haffue oc mett ossz handlitt tacke wy Eder oc Eders kere ffrwe før all vmgengelsse naboskab oc kerliget som I haffue ossz beteett oc sunderlige for alt redelict handell mett Eder oc alt Eders hederlige selskab. Er *thet* oc saa atJ anderledis mett sunderlictt breff oc scriffuelsse for seg haffue vilie thaa scall *thet* være Eder vist till rede i Bergenn kerlige bidendis Eder atJ ville giffue ossz scrifftelige tilkenne omm I thenne for^{ne} skenck till *kongelige *maiestatis* berede vilie. Eder oc Eders kære ffrwe Gudtt befalendis euindelige till euig tiidtt. Scriffuit pa Wos anno mdxxxiiij loffuer dagenn for helie Trefolderhetz søndagh.

¹Over linjen.

Guttorm Nilsson, lagmann i *Bergen*, og byrådet samme steds utsteder vidisse av to brev (nr. 246 og 247, utstedt på herredagen i *Bud*).

Original på papir i RA Oslo, Norske samlinger 4, fasc. 9 nr. 32. De to papirseglene, Guttorm Nilssons og byens sekret, er begge bevart.

266.

24. juni 1534.

Bergen.

Wij effter^{ne} Guttorm Nilssøn laugmandt i Bergenn mett sampt menige raadt ther samme stæds giøre wittørligt for alle att wij haffue seett oc grandgiuffueligenn offuerlest twende pergementes breff thett ene hengindes wdj thett andith mett heele oc wscadde jndsegler lydindes ordt frann ordt somm her effter følger: [Her følger brev av 3. september 1533 (nr. 246) og 6. september 1533 (nr. 247).] Att saa i sandingenn er somm forskreffuitt staar thett witne wij mett wor stades secrett her wnder trucht somm screffuitt er i Bergenn sanctes Hans baptiste dag aar *et cetera* mdxxxiiij.

Tord Rod og *Stig Bagge* skriver til herr *Eske Bille* at de har brutt *Henning Balhorns* brev til *Eske*, som *Morten Prang* kom med, men oversender det likevel. Greven av »Skaanborig» (grev *Otto av Schauenburg?*) som nevnes i brevet, skal ha rett til arv i *Holstein*, og det er derfor han har kommet dit inn. Karene som overbrakte brevet, hadde støtt på seksten tyske skip på veg til *Bergen*, men dratt fra dem og tatt til lands. *Tord* og *Stig* spør om de skal bryte brev til *Eske* fra *Stedene*, tyske kjøpmenn eller andre, eller ta vare på dem eller oversende dem, og de ber om å få vite nytt som angår dem.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. To brevlukkende papirsegl trykt bakpå.

267.

26. juni 1534.

Bergenhus.

Wor ydmyge wnderdanniige willige oc tillplictuge thro thienneste Ether alltiidt tillffornn sennndt mett Wor Herre. Kiere Eske giuffue wij Ether ydmygeligenn tillkiennde att nw i affteñn emellomm v oc vj opbar hiid paa slotthet till oss Morthenn Prang ith breff somm Henning Balhornn Ether tillscreffuit haffuer huilckit wij strax vnder oss sellffue læsze lode. Oc sende wij Ether samme breff vdj huilckit I ytthermere formercke kunde omm samme tiidinge endt wij scriffue kunde. Wor oss oc saa thenn greffue vann Skaanborig somm i breffuit berørtt er¹ vbekyndt oc ther fore igienn kallede for^{ne} Morthen

Prang oc attspurde *hamm omm hann hamm* kiende. Tha sagde *hann* for oss att wdj hanss breff berørdt wor *somm hamm* tillscreffuit wor att for^{ne} greffue schall eige *enn* partt till arff ind wdj Landthoholldstenn oc gielder *thet omm samme* arff oc eige *thett hann ther* indkommenn er oc inthett andit. Oc² hagde the karle saugt *somm* breffuit fremførde att her er wnder landit³ paa weigenn hiidt xvj tyske skiib *somm samme* karle droge fran oc toge till landt. Oc beder wij *Ether* ydmygeligenn oc gierne attJ wille wellgiøre oc giiffue oss scriptligenn till kiennde mett *samme* thette bud tilbage igienn *omm* oss nogre breffue fran *Stederne* tyske kiøbmendt eller *nogre andre* tilhannde komme *Ether* tillscriffue *omm* wij *thennom* opbrøde oc lessze skulle eller nederlegge *themm* thill *I Gud will I sellff tillstede kome eller oc oss kandt *stedis* noget wist budt till *Ether* mett *themm*. Bede wij oc saa gierne *Eske* attJ wiille biude oss till *omm Ether* *nogre* tiidinger sønderlige tilhande kommer attj wij motte faae att wiide att rette oss effther. Oc *thøre* I ingenn twiffuell haffue *Eske* attJ io saa langt *somm* wor forstanndt oc macht recker her ⁴i *nogre* made⁴ vfforsømmedhe bliffue schulle nest *Gudis* hiellp *somm* wij wiide *Ether* oc oss macht paa ligger. Her mett *Ether* *Gudt* beffallenndis till euige tiidt. Giører well kiere *Eske* oc siiger *myn* frwe børnene iomfruer oc folckit gode natt. Schreffuit paa *Bergennhuuss* fredagenn post *Joannis* mdxxxiiij.

Ether willige oc thro thiennerø Thordt Roedt Stiig Bagge.

Utenpå: Erlig welbiurdig mandt oc strennge ridderø *Eske* Biillde høffuitzmanndt paa *Bergenhwss* ydmygeligen sennendis thette breff. Bakpå papirseklet med samme hånd: will I sellff tillstede kome.

¹Over linjen. – ²Rettet fra andit. – ³i'en over linjen. – ⁴Over linjen.

Tord Rod og *Stig Bagge* skriver til herr *Eske Bille* at de 13. august sendte *Jørgen Jenssøn* med brev til fruø (*Sofie Krummedike*), for de hadde hørt at *Eske* var ført som fange til *Lübeck* og hun til *Danmark*. For to dager siden fikk de høre fra *Nils Berildssøn* at alle var tilvist innlager i *Malmö*. På *Bergenhuss* er alle friske og ved godt mot. Alle de sørlandske fogdene er der unntatt *Jens Holm*, og de skal sørge for at det blir nok slakt. De nordlandske fogdene og deres følge skal de holde igjen på slottet til de får beskjed fra *Eske*, og de skal holde slottet til *Eske* og de to rikers hånd, uansett om en annen kommer med så sterkt brev som *Vincens (Lunge)* skal ha fått av de skånske herrer. De ville ha forbudt skip fra *Lübeck* og *Hamburg* å seile bort dersom de ikke hadde fått vite at *Eske* var kommet til *Malmö*, og om *Eske* blir dårlig behandlet, skal de vite å straffe (tyskerne). De har ikke avhendt

noe unntatt selspekk til *Morten Prang* og lille *Jon (Thommesson?)* og det de har kjøpt mel og malt for. *Gert Pil* har lovet å betale førstkommende søndag. Når skipet kommer tilbake, skal de rette seg etter *Eskes* befaling. Baysaltet som *Eske* hadde bestilt med skipper (*Henrik*) *Blau*, torde de ikke ta mot; alt var fordervet unntatt fem-seks tønner, men det er lagret på slottet til *Eske* kommer. De to lester baysalt som *Eske* hadde bestilt av en annen hollandsk skipper, har de fått, men det vet ikke om de skal ta mot de forgylte kredenskarene som *Gert Pil* sier *Eske* ba ham bestille. De ønsker også å få vite om *Eske* kommer opp til vinteren og om de skal kjøpe vin, pryssing eller annet. Ellers trenger de en eller to gode børseskyttere, og budene *Nils Berildsson* sendte opp, *Peder Bagge* og *Peder* jute beholder de i tilfelle det skal sendes bud ned igjen.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ingen spor etter segl.

268. 19. august 1534. Bergenhus.

Wor ydmyge wnderdannige willige oc tillplictwge thro thienne-
ste Ether alltiidt tillffornn szenndt mett Wor Herre. Kiere Eske giiffue
wij Ether ydmygeligenn tillkiende huorledis nw wdj torsdagens att aff-
tenn senneste forledenn skickede wij Jørgenn Jensszønn her aff mett
breff och scriffuellsze till mynn frwe thij wij icke anditt wiisthe eller
forfaratt kunde som her oc for obenbarlige tiidinger giick endt att J
skulle wærett thess wærrer fangenn som wij nw nylligenn forstoith
haffwe atth oc sandinngenn er oc skulle wærett førtt till Lybcke oc
myn frwe opszett ther nedre i Danmarch effther som samme breff
mett for^{ne} Iørgenn Iennszønn ytthermere formellder omm thett Et-
her eller myn frue tilhannde kommenn er. Finge wij tha anndenn da-
genn ther effther budt her opp frann Niels Berrilldsszønn att J mett
myn frue oc folckitt allsammenn schulle wdj sandingenn wære ind-
lawgt wdj Mallmøe oc inthet haffwe wortt att scade enntiigenn skwtt
eller slagenn som her dog saught wor oc wij nw formercht haffue att
icke skeett er thess the betthre oc Gwdt allmectugiste loffwitth wære.
Saa maa J oc saa wiide kiere Eske att wij ere karske oc swnde oc teslii-
geste folckitt her paa slotthet welluilligt oc mett goedt samdrecht oc
haffue [.h.]¹ wij hiemme her inde hoiss oss paa slotthet alle these
søderlandske fogeder saa næær till Jens Holmm. Wille wij dog till-
tenncke oc besti [ll] ett saa om slacther atf wij ther wdindenn wfor-
sømmede bliffue schulle oc ey heller wille sleppe eller tilstede the
nordlandske fogeder nogenn aff thennomm eller the thennom følger
komme nordt igienn wdenn wij sønderlige Ether beffalling ther
wppaa fonngenndis worde før endt wij ytthermere fornøme thett
kome wdj enn andenn oc bes² betthre bestandt ther nedre oc for

wissze oc wdj sanndingen wiide Ether friig wbehindrett oc wskadt i Ethers beholldt igienn menn fastligenn her indhe tilhoppe bliffue³ thette slotth wdj saa goedt thro oc loffue somm I oss thett tilbethroith oc beffallith haffue thesse twennde riiger Ether Eske Biilde tilhannde throhett oc beste oc ingenn anndenn giiffwe thett Gwdt ehwo hann er eller weræ kandt ey nogenn tiidt schall komme mett szaa sterck breff eller beffallninng her wppaa somm wij spurtt oc hørtt haffue her Wincentius hoiss nogle the skonske herrær begaaith haffuer oc mett komme schall holle forswæræ oc fordeiige saa lenge wortt liiff formuge och macht er indtill saa lenge wij Ether sellff personliig her igienn haffue eller och then beskeedt somm I ytthermeræ well forstaae endt wij nw scriffue kwnde somm wij wijde Ether oc oss sellffue størst oc alldermest macht wppaa liigger æræ oc alldt wellffartt anhenngæræ ther thøræ oc behøffwe alldelis inngenn twiffwell wppaa haffwe wdj noger maade.

Kieræ Eske somm wij oc saa screffwe i thet breff till myn frwe oc⁴ wisszeligenn wor acth att wille forbwdith hwess lybske oc hamburger skiib her indhe paa Wougenn liiggendis aff att løbitt eller nogitt ther riss gotts her wdfførtt ther som wij icke hagde fongitt thesse tiidninge attJ hagde wærætt indkommenn i Mallmøe for huilckitt wij thet igienn forholdtitt haffwe i mening beffrøctenndis ther somm wij thet begunntt hagde att the Ether tha ther aff ytthermeræ skulle forførtt oc forfangn bewiist haffwe. Menn ther somm wij fornømme bespørge kunde eller faae atth wiide I ytthermeræ worde forførtt wiidere forfang skeer eller verligenn oc icke tilbørligenn oc well mett Ether handlett worder thøræ I inthet andett thro att wij wille tilltenncke thett her att straffe saa wiith oc langtt nogenn aff oss her indhe i liiffwe er oc wor formuge oc macht er.

Kieræ Eske haffwe wij oc saa formiddelss thenne handell oc *leigleighet ingenn entiigenn fiisk willdware eller anditth anttwordt affhennndt eller betalldt nogenn Ethers kiøbmentd oc ey heller thøræ før endt I selftillstede komme eller ytthermeræ Ether beffallninng ther wppaa fongge kunde wndtagenn Morthenn Prang j^cv giillde siell spech aff Nwmmedals renthenn oc little Jonn xxxiiij giillde spech aff Niels scredderis lænn menn indlaughtt thett paa slotthet wdenn hwess wij haffwe kiøbtt meell oc mallt fore oc sammeledis kunde sellge for rede betallning. Oc haffwer Gertt Piill forhallitt oss the peninge fore endt her till. Nw haffwer hann loffuit att wille leffuerere oss thennomm paa søndag nest kommenndis. Er oc saa skiibitth lennge siidenn till fergde. Naar Gud will thet igienn hiemmkommer wiille wij

rette oss ther omm effther Ether beffallninng. Tesliigeste omm thett baiesal [t]⁵ som I hagde forscreffuit mett schipper Blaw tha wor thet aldelliss⁶ forderffuit bleffuith paa skiibith saa ner till v eller vj tønner som endt oc saa nogitt forderffuiit wor huor fore wij thet icke anamme tordthe menn wndthe hamm romm her paa slotthet *thr till indtill I sellff tillstede komme som hann saare gerne badt oc begierenndis wor. Finge wij dog ij lesther baiesallt hwoss enn andenn hollannndsk schipper somm I oc saa sellffue bestillett hagde oc ligger thet⁷ endt nw tillstede. Haffuer oc saa Gertt Piill nogre forgyllte credentze kar somm hann siiger I haffue bedett hamm forscriffue oc ey wiide omm wij thennomm anamme schulle oc I thennomm beholle wille eller ey. Att wij oc saa motte faa⁸ wiide omm I trøste Ether kome her opp till winther omm wij skulle kjøbe nogenn driick wiinn pryttsszning eller andit andit⁹ till Ethers behowff.

Kiere Eske wiide wij nw inthet ytthermere att *scriffuere paa thenne tiid wdenn ther somm I kunde bekomme enn goedt bøsszeskiotte eller two attJ wille skicke oss thennomm. Oc the budt somm Niels Berriildsszønn her opskickede Peder Bagge oc Peder jude kunde wij inthet sleppe endt och wdenn i fremmtiidenn omm oss scall stedis nogitt vist budt neder igienn. Oc bede wij Ether ydmygeligenn oc gerne kiere Eske attJ wille inngenn bekiøring eller tancke tage Ether till eller i noger maade tuiffle¹⁰ omm thette slott att wij wille io tilltenncke att forwarrett oc holdtett Ether tilgode saa throligenn somm I selff tillstedis wore saa thet vell forwarrett oc vfforsømmitt bliffue schall. Kiere Eske her mett Ether Gud allmectugiste beffallenndis till euige tiidt. Giører well oc siiger myn frue oc¹¹ børnene gode natth paa vore weigne. Schreffuit paa Bergennhwss odensdagenn effther Wor Froe dag dyre anno mdxxxiiij.

Ether willige throē thienere Thordt Roedt Stiig Bagge.

Utenpå: Erlig welbiurdiig mandt och strenge ridderē her Eske Biillde høffuitzmandt paa Bergennhwss sinn kiere herre oc husbonde ydmygeligenn sennendis thette breff.

¹Overstrøket. - ²Overstrøket. - ³Over linjen. - ⁴Et foranstående war el. l. må være utelatt. - ⁵Over linjen. - ⁶Over linjen. - ⁷Over linjen. - ⁸Over linjen. - ⁹Overstrøket. - ¹⁰Over linjen. - ¹¹Over linjen.

Tord Rod og *Stig Bagge* skriver til herr *Eske Bille* at de en gang har skrevet til fruene (*Sofie Krummedike*) med *Jørgen Jenssøn* og en gang til *Eske* med *Eskes* dreng lille *Anders*, for de våger ikke å levere fisken til *Eskes* kjøpmenn eller betale gjelden før de får brev fra ham. Fisk har de bare overdratt til *Morten Prang* som har fått *Eskes* rente av *Namdalen*, og *Evert Garritsson* har fått noe av kronens spekk og annet. Nå tenker de å betale av gjelden, men ikke med fisk unntatt det de har kjøpt mel, malt og humle for, og de vil selge for rede penger. De holder vennskap med kjøpmennene på *Bryggen* som *Eske* skriver. De nordlandske fogdene er sendt nordover igjen, *Hans Eriksson* sendt til *Namdalen*, folkene betalt til *Mikkelsmess*, og slottet vel forsynt med proviant. De håper *Eske* snart kommer eller sender brev, og ber ham sende en børseskytter eller to for *Hans Pryts* er død.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ingen spor etter segl.

269. 14. oktober 1534. Bergenhus.

Wor ydmyge wnderdannige oc tillplictuge thro thienneste Ether alltiidt tillffornne szenndt mett Wor Herre. Kiere Eske giiffue wij Eher ydmygeligenn oc kierligenn till kiennde huorledis vj twende gange haffue screffuitt neder enn gang till myn frwe mett Iørgenn Jenssønn oc andenn gang till Ether mett Ethers drenng little Anders omm alle hande erinde oc hwerff oc sønderlige omm then fiisk oc andre ware att offuer antworde Ethers kiøbmenndt paa thenn compact ether emellomm giortt er somm wij icke endt nw her till dagis for sodann leiglihett somm seg begiiffuer haffue antuorde eller leffuerere tørdt oc tesliigeste omm gielldenn att betalle oc andre ærende oc icke wiide omm breffuene ere Ether tilhande kommne eller ey saa thøre wij icke heller endt nw føre wij fonge Ether scriffuellsze oc yththermære beffalling ther omm nogenn fiisk wdfaae paa samme contract oc handscriffther wnnntagenn Morthenn Prang somm haffuer foith oc anammit Ethers eigenn renthe aff Nwmmedalenn komm oc igienn giffuit oss sinn forwarlige quitants tesliigeste Effuertt Garritsszønn aff kronens nogitt baade spech och anditt oc igienn giiffuet oss sinn nøigacutuge quitants att betalle til gode rede huor Y begerenndis worde. Oc wille wij nw tilltenncke effther hanndenn att betalle gielldenn huess meste wij kunde dog fiiskenn wrørdt vdenn huess wij haffue kiøbt meell malt och homble fore oc sammeledis sellge for rede penninge. Kiere Eske somm I oc saa scriffue omm wenscab att holde mett kiøbmendene wedt Bryggenn tha hobis oss atthe skulle inthett haffue oss att skylde her till oc icke heller her effther fonge schulle vdenn thet somm gott scall wære. Oc haffue wij szendt the nordlandske fogeder nordt igienn formiddelss formiddellss¹ rennthenn schulle wfforsøm-

mit bliffue oc Hanss Ericsszønn effther Ether beffallning till Nwmmedaellenn. Oc er folckit nw till sanct Michils dag affbetaldt oc slotthet Gud thesz loffuit være well besørgitt baade² mett fetallge baade slachter oc andit saa nest Gudis hiellp oss scall ther ingenn brøst paa være. Oc huess wij i alle andre maade wiide oc kunde somm wij thesz oc tillplictuge ere ramme oc wiide kronens oc Ethers gaffnn oc beste her oc ander stedis saa langt wortt formuge oc macht er schulle I vfforsømmith bliffue ther thørre I inthet paa tuiffle somm wij oc wille naar Gud will I selff hiid³ till stede komme haffue Ether tach i alle maade.

Kiere Eske wiide *wijd nw jnthet andit ytthermere att scriffue Ether till paa thenne tiidt wdenn ydmygeligenn oc gierne bedenndis Y wille somm oss inthet paa tuiffler I io dog wellgiøre mett thet snaræste Ether nogerlunde mueligt er kome hiidt till oss igienn oc mett thet første igienn scriffue oss till oc sameledis omm I nogerlunde kunde beskicke oss hiid opp enn goedt bøsszeskiøtte eller two thij Hanss Prytss er wdj Gudis wolldt oc døde hann wedt enn monnith siidenn forledenn. Her mett Ether Gudt allmectugiste beffallenndis till euige tiidt. Kiære Eske giører well oc hiillszer myn frwe oc børnene mett mange gode netther. Schreffuit paa Bergennhwss ipso die Calixtj mdxxxiiij.

Thordt Roedt Stiig Bagge

Utenpå: Erliig welbiurdiig mandt oc strennge ridderæ her Eske Biillde høffuitzmanndt paa Bergennhwss ydmygeligenn.

¹Overstrøket. – ²Overstrøket. – ³Over linjen.

Tord Rod, Stig Bagge og de andre som er betrodd slottsloven på *Bergenhus*, skriver til herr *Eske Bille* at de nå har fått vite at han fremdeles er i fangenskap, og at han ennå ikke har sluttet seg til eller gått noen til hånde, noe de er tilfreds med. De gir uttrykk for sin faste vilje til å holde ham slottet til hånde på *Norges* kronens vegne og beretter om de forsøk som gjøres på å øve påtrykk på lübeckerne som har fanget ham, gjennom kjøpmennene på *Bryggen*, erkebiskop *Olav* i *Trondheim* og riksrådet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ingen spor etter segl.

270. 14. oktober 1534. Bergenhus.

Wor ydmyge wnderdannige willige oc tillplictuge thro thienneste Ether alldtiidt tillffornn szenndt mett Wor Herræ. Kieræ Eske finge wij

nw xiiij dage siidenn forledenn twende Ethers scriffuellszer mett bi-
spenns her i Bergenn canceler her Niels wdj huilcke Gudt thess bett-
redt wij Ethers modgang och forfaldt well forstoith haffue oc bemerc-
ke kunde oc tesliigeste attJ endt nw wdj Ethers fengsell ere oc icke
endt nw nogenn handgangit eller samptycht haffue somm her dog
saugtt wor attJ schulle giortt haffue huilckit oss oc flere Ethers wen-
ner siidenn wij thett nw wdj sandinngenn forstaait haffue saa icke
wære aff ganske hwe oc hierte¹ wed gleddiss oc oss sønderlige saa
sandt hiellpe oss Gudt storliigenn mett trøstede oc hugswalede till
huilckitt oss oc saa forhobis inthet paa tuiffle fuldkommeligenn thro
tillforlade oc wisszeligenn wiide I aldriig i sodanne som nw tillstan-
dendis maade wtuungne oc wnødde noger tiidt giørerindis worde
somm wij Ether oc saa aff wortt ringe forstandt alldt macht oc formu-
ge inderligenn formane troffasteligenn oc ydmygeligenn bede oc raa-
de I icke heller giøre før endt I hiid igienn till oss komme thij oss hobis
thett nest Gudis hiellp enndt nw komme vdj enn betthre oc goedt be-
standt igienn. Oc thørre I alldeliss inngenn tuiffuell paa haffue somm
oss hobis nest Gudis hiellp I icke heller haffue att wij io ville² aff
alldt vor formuge oc yttherste macht holde Ether paa Noriigis kronis
weigne thette slott Bergennhwss oc thess slotslouug oc inngenn ann-
denn paa iordenn till gode throerehande oc beste saa fastliigenn oc
fulldtroeligenn i alle artickell oc wilkør somm I oss thett tilbethroit oc
befallith haffue indtill I enntigenn sellff personnliigenn her igienn
tillstedis ere eller oc omm Gudt forbiude Ether for stackit worde tha
werdugiste fader her erchebiscop Oluff till Trondiemm mett samt
menige Noriigis riigis raadt forsamlede att offuerantuorde ther Et-
her Ether effther kommer oc børnn oc oss samptligenn erlig oprictug
oc fulldthrosteliige quitantze oc christelige oc tilbørlig nøigactuge
forwaring igienn mett fuldkommeligenn fulldgiøre oc i alle maade
troffasteligenn oc well mett forware kunde oc wille.

Kierø Eske somm I oc scriffue attJ haffue tillscreffuit then gode her-
re erchebispenn oc sammeledis kiøbmendene wedt Bryggenn omm
theris forscriffuellsze till thett erliige raaedt aff Lybcke omm Ethers
fengsell quitth att bliiffue somm her Wincentius nogre oss muntli-
genn oc synligenn forstaae ladit haffuer attJ hannomm omm samme
sodann sinn forscriftt for Ether oc saa tillscreffuit oc begieredt haffue
saa giiffue wij Ether ydmygeligenn oc kierligenn tilkiende att ther
somm wij samme forscriffuellsze fra erchebispenn erlange kunde oc
allder første oc snareste wij hende fongendis worde wille wij strax
wffortøffuith mett første skiib her stedis emellomm mett visth budt

offuerskicke saa hwnn schall mett Gudis hielp wisszeligenn fremmkomme. Anttworede wij oc saa kiøbmendene thett breff somm I thennom tillscreffue oc goffue the oss saa for swar att the icke wdenn I sellff till Lybcke komenn worē wnderstode seg eller kunde nogitt scriffue for Ethther mett mindre I sellff tiid thett gode erliige raaedt till ordis worē³ komendis worē. Tha willde the ganske gierne aff theris beste oc yttherste formuge giøre theris forschriff for Ether till thennom attJ mett alldt gott naboescab her oprecteligenn erligenn oc well mett thennom handlet haffue saa the ganske kierligenn oc gierne betacke Ether i alle maade. Haffuer oc saa her Wincentius thess forvdenn giortt twende forrescriffther aff Norrigis riigis raadis mwndt till the gode herrer menige Danmarchs riigessz raaedt oc sammeledis thett erliige raaedt till Lybcke paa Ethers eigitt gode behaug somm wij nw sende Ether twende warafftuge oc sande copier aff Jens scriffueris handscriff somm oc saa baade breffuene i seg sellff ere. Oc haffue wij samme forschiffther formiddelss atthe thess the korthere motte oc kunde fremmkomme førsth hoiss bispenn i Staffuanger att besegle oc siidenn naar the tilbage kome oc hoiss bispenn her i Bergenn oc her Wincentius mettbeseagle till her erchebiscop Oluff till Trondemm met sande copier ther hoiss oc fremdeliss offuer fielldit till the gode herrer syndennfielldis forschiffue oc forsennde wille atthe thennom oc mett besegle oc fulldgiøre somm oss hobis tillforszee oc inthet paa tuiffle the io gierne giøre oc icke heller well weigre forsie eller be-neckthe kunde oc saa sidenn⁴ strax wffortøffuit neder Ether først mett att besøge omm Ethers fengsell thesz for indenn icke løesdt bliffuer giortt oc tesliigeste omm Ether themm saa giorde beffalder tøcke raadeligt oc gott wære tha sellff mett samme budt Peder scriffuere somm thennom till Trondiemm oc offuer fiellditt neder⁵ føre scall eller oc mett ith anditt budt somm Ether tyckis ther dueligt tiill wære the gode herrer oc erlige raaedt tilhande skicke. Her met Ether Gwdt allmectugiste till euiige tiid beffallenndis. Schreffuit paa Bergennhwss ipso die Calixtj mdxxxiiij.

Ethers thro thiennerē Thordt Roedt Stiig Bagge oc alle somm slottlougenn her till Bergennhwss nw beffallenn er samptligenn.

¹Over linjen. - ²Over linjen. - ³Overstrøket. - ⁴Over linjen. - ⁵Over linjen.

Herr Nils Lykke skriver til herr Eske Bille og beklager hans ulykke (fangenskapet). De «forskriffter» (fra biskopene Hoskuld og Olav og herr Vincens Lun-

ge) som *Vincens* har oversendt, er etter erkebiskopens (*Olav Engebriktsson*) og *Nils'* mening ikke tilfredsstillende. Derfor har erkebiskopen og *Nils* skrevet (nye brev) til *Danmarks* riksråd og borgermestre og råd i *Lübeck*. Sannheten om baktalesene erkebiskop *Gustav (Trolle)* og andre av *Nils'* uvenner kommer med, skal, om ikke annet, bli åpenbar på dommedag.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt papirsegl.

271. 18. november 1534. Steinvikholm.

Wenlig och kierlig helssen altid forescreffuit mett Woer¹. Kere her Eske² besijnderligen goede wen haffuer jeg forstaet aff Ether scriffuelze och andere Ether skade och modgannng som I vdi goed tro och loffue fangett ha[ffu]e hwilket Gud kenne meg gantz hyerteligen leett er ønskindis och bedendis Gud gerne att wille Ether hwswaele och aff then och alld Ether sorrig och nød forløse och gjiffue alld luckzelig hwswalelze och trøst mett samt Ether lijffs och syels sundhet och alld wellfart. Tacker jeg Ether och gantz kerligen och gerne fore alld dygd och ære meg bewijst och gyord hwilket jeg will altid met hwes gott i min formwe were kand wel willelig kerligen och gerne forskulle och forthijene. Kere her Eske omm thee forskriffter som I scriffue meg til om *et cetera* tha gjiffuer jeg Ether kerligen til kenne att welbyrdug man och streng ritter her *Vincencius* Lunge haffde hijd skjijcket til hoffwerdugeste herre et *cetera* her erchebiscop aff Trundhemm nogne beseglede breffue och copier. Tha the bleffue offuer seett aff hans nade och meg tøchtis oss themm jckj altijngest sza att were bestandeligen. Sza haffuer hans nade seg befijnde effther Ether begere met scriffuelzer til hoffwerdugeste werduge fedre³ oc strenge ryttere och gode mend *et cetera*³ *Dannmarckis* rijgis raedt och the ersame wijse herrer borgermestre och radt aff *Llubeck* mijn welwillig ryngte thyeneste ther vdiinnenn ochza fore wentt hwes meg Gud forleent och mwlicht haffuer werett som jeg Ether och Ether kere husfrue mijn kere suster fru Sophije begge Ethers kere⁴ børnn och myne kere susterø plychtug och skullig er. Kere her Eske haffuer jeg spurt att meg i mange made ylde och forsmeligen pa tallest aff her erchebiscop Gudstaff och andere. Mijn orsage wed Gud best ther appa til synn tijd til att sware sandhett⁵ er och⁵ blyffuer well obenbare. Skeer thet thaa jckj før tha skeer thet wijst naer alle komme pa then ijderste dommedag fore en domere. Kere her Eske bether jeg Ether kerligen att J wille ramme handle taale och wythe myt beste i alle erende som jeg Ether om bedet haffuer och i alle mathe hwoer som thet sted haffuer thet will jeg gantz kerligen och gerne

altid forskulle och forthijene. *Her met Ether til syell lyff och alld wellffardt then alswordugeste Gud beffalendis. Screffuet pa Stenwigsholm *ochtauo Martinj anno et cetera mdxxxiiij.*

Niels Lucke ritter.

Utenpå: Erliig welbyrdug mannd och streng ritter her Eske Bylle høffsman pa *Bergenhws* nw verendis pa synn gord Wallen mijn besunderligen gode wen *kerligen* sendendis.

¹Slik i teksten. - ²E overskrevet he. - ³⁻³I margen med innføringstegn. - ⁴Over linjen. - ⁵⁻⁵Over linjen.

Erkebiskop *Olav* skriver til herr *Eske Bille* at han sammen med herr *Nils Lykke* har lest brevene fra biskop *Hoskuld*, biskop *Olav* og herr *Vincens Lunge* som *Eske* sendte. De fant dem utjenlige, og har i stedet skrevet andre brev til *Danmarks* riksråd og rådet i *Lübeck*, og sendt dem til riksrådet sønnenfjells til medbesegling. Erkebiskopen vedlegger kopier av disse brevene¹, samt det danske riksrådets leidebrev og et annet brev fra det danske rådet. For å hjelpe *Eskes* tjenere har erkebiskopen skrevet til allmuen i sitt stift, og bedt dem være lydige mot *Eskes* fogder. Siden *Eskes* tjener *Hans Eriksson* hadde druknet sammen med *Balthazar* og han som eide båten, har erkebispnen skrevet nye brev og sendt dem til *Eskes* tjenere i lenene og til *Tord Rod* og *Stig Bagge*.

Original på papir, II B a 2 i Eske Billes arkiv i RA København. Rest av ett segl.

272. 19. november 1534. Steinvikholm.

*Olaus Dei gratia archiepiscopus nidrosiensis et *apostolicis sedis *legatis. Premissis amicabile salutatione cum promptissimo gratificandj affectu. Kerē her Eske besynderlig gode wenn take vj² Ether kerligen ffor myghen are oc dygd som I oss tiidt och offthe beuist och giort haffue oc sammeleidis ffor her Jens wor kanick och te honnom effter ffylde paa vore vegne huilkit wii kerligen mett Ether fforskille vilte. Kerē her Eske giffue wi Ether kerligen tilkiendne at Peder scriffuer Ether tiener kom hiit tiil oss mett twenne besyglde fforscriffter aff werduge ffedre bisp Hoschold aff Stawanger Oluff aff Berghen oc streng ritther her Wincentio Lunge worē kerē metbrødre mett ij obne copier aff samme fforscriffter. Offuerlaase wi taa thenom i streng ritthers her Niels Luckis neruerelse och ffundne vij thenom i sandheit icke ware bestandelige oc ei heller Ether nytsamelige och ther ffore sende wij*

theim tilbage ighen och gjorde thaa aff beggis wort fforstandt som Gud oss fforlent hade nygie fforscriffter thiil werdugiste werduge ffe-dre strenge riddere och godemend Danmarchis rigis raedt wore kere wenner och annend thiil hogfforstandiige oc vise raedt vti Lybick oc thenom besiglede wij oc sende fframdelis mett Ether eigiet bud tiil wore kere metbrødre siindhen ffieldz begerendis at the samme breff oc fforscriffter wilde mett oss ffulburde samtycke oc besegle som oss jnthet vppa tuiffler at the oc gerne gørendis vorde. Och vppa thet atI muge klarligen vite huad breffuenn indeholle sende vi Ether sandne wissze oc obne copier mett breffuen oc ther tiil ein copie aff Danmarchz rigis radtz leigde oc ein annend copie lagde vii j Danmarchz rigis radtz breff och Gud skall kenne thet at hade wi vist i noghen an-nend mathe at kundne kommit Ether tiil hielp oc bystandt thaa wilde vij thet ganske gierne giort haffue *et cetera*.

Kere her Eske muge I ffulkommeligen fforlate Ether ther thiil at wi ville størcke fforde oc ffreme Ether tienere som I haffue her i vort stycht tiil thet beste och scriffue vi eit wort obet breff tiil huort ffougtri som I haffue i Nordland fformanendis oc bedendis almugett at te icke skulde anse atI wore komne i skade och ffengsell vtan te skulle ware Ether ffougter oc beffallingismend høriig oc lydiig giffuendis tenom oc inghen annend al then rente oc rettugheit som te paa Norgis kronis vegne arligen pliichtuge vore gøre oc vtgiiffue. Och muge I fforlate Ether oc ther tiil at wij wille all handill ware vbeuaret oc tiene troligen Norgis krone och hennis jndbyggere saa lenge at menige Norgis rigis raedt bliiffuer fforsamblit oc taa i the Hilligtreffaldiigheit naffnn bliiffue ffordragne och fforente om ein christen herre oc kong.

Kere her Eske maI wite at Ether tiener Hans Erichson war hoss oss oc anammit the breff tiil Norland som vi ffor benemde. Then tiidt hand drog paa wegen ffraa oss norder igenn bleiff hand mett Baltazar oc ein som bathen h³ otthe oc vppaa thet at Ether rente oc rettugheit icke skulde bliiffue fforsømit ffornyiet vi breffuen och scriffue strax mett wort egiet bud Ether tiener thiil somm wore i Liennene sammeleidis erliige mend Tord Rot och Styg Bagge saa at oss fforhoppis ath inghen deil skall bliiffue fforsømit somm Ether egienn tiener Peder skall well yttermeire fforklare ffor Ether. Och i huis mathe wij kundne ware Ether tiil vilige och kerligheit skulle I ffindne oss altiidt veluillig och redeboenn bedendis kerligenn atI wille vel gore ath helse Ether kere husfrv mett samt hennis erlige jomffrue mett mange tuusende gode-netter. Beffallendis Ether her medt bade tiil siell oc liiff then alsmectu-

giste Gud oc her sanct Oluff koning. Ex Steinuicholm then xix dag noembris anno mdxxxiiij wnder vort signet.

Utenpå: Erliigh velbyrdig mand och strænge ridderø her Eske Bilde høffuitzmand paa Bergerhuss vaar besynderlig gode venn.

¹Nr. 273 og 274. Brevene (konseptene) ble oversendt kansleren Morten Krabbe for at han skulle utferdige dem (DN II nr. 1112). - ²Tilføyd senere. - ³Overstrøket.

Norges riksråd skriver til Danmarks riksråd at herr *Eske Bille* ble fanget i *Øresund* av *Lübecks* utliggere da han med det danske riksrådets leide og i fredstid var på vei til riksrådsmøtet i *København* sist jonsok. Det danske riksrådet bes forhandle med *Lübeck* slik at *Eske*, hans hustru, barn, frenker, folk, tjenere, skip, skyts, gull, sølv, penger og annet gods kan bli friggitt.

Original på papir, II B a 2 i Eske Billes arkiv i RA København. Ingen spor etter segl¹.

273. 19. november 1534. Steinvikholm.

Vaar wenligh oc kerlig helszen mett all tiilbørlig æres ærbeding alletiidt *forschreffuit* mett *Wor Herre*. Kere herrer confidererede brødere och besynderlig gode wenner fføge wi Ethers gunster oc herredøme kerligen tiilkiendne huorleidis erlig welbirdug mand oc streng ridder her Eske Bilde høffuitzmand paa Bergenhus wor kere metbrodher oss haffuer scriffteligen tilkienne giffuit huorleidis hans strengheit i syn rettferdiige och vpriichtiige reise thil then almynnelig riigisdag som aff Ether gunsther och herredøme frii oc feliig *forschreffuen* war nest forleddenn *sancti Joannis baptiste* dag i *Køpehaffnn* at stonde *et cetera* er mett erlig oc welbiirdiig qwinne fru *Sophiæ* syn kere hussfrv børn frencker folck oc tienere skiiip godtz guld sølff penninge oc alt hwad hand hade tha mett at fare aff høgforstandiige ersamme wisze herris borgemeister oc radt aff *Lybeckis* vtliggere i *Danmarcis* strømme *Ørsund* anholdenn grepen oc ffangenn huilkit Gud kiendne oss høgeligenn bekummerer oc leyt er at hannom sliicht i gode troo oc loffue er wederfaretd anseendis at hans strengheit vtdrogis vti ein christeligen erlig vpriichtige god meyning som wi oc alle formeynte oc athendis wore at wille haffue giort these twenne rige oc beggis theris indbyggerø geistlig oc wertzlig høge och syde standis til trohet tienest oc all welfardt och oss ei ffor kynnid eller wittendis war² aff naagenn

feygde och ei naaghen atworszell giort i nagre mathe. Er for^{ne} her Eske i samme syn scriffuelsze høgeligenn oc kerligenn war forindring³ oc forscriftt tiil Ether gunsther oc herredøme begerendæ huilkit wi honom somm wor kere metbroder ei kunde eller witte mett naghen fwg eller lempe at wegre eller forsegie i nagre mathe. Taa effter thii Ethers gunsther oc herredøme vtoffuer syne frædelige forscriuelse til for^{ne} rigisdag oss meynige Norgis rigis radt mett allis Ethers gunsther och herredømis cristelliige frii secker leygde giffuen oc fforsørgeett haffuer oc offuer samme leygde forplichung om noghen aff oss i nagre skaade komme ther imellom at ware oc thendh aff at wergie somm thet gulde Ethers eignne personne som wi oc her innelucht Ether gunster oc herredom ein warafftig copie aff samme for^{ne} leygde och forplichung tilskicke formanendis oc bedendis Ether gunsther oc herredøme ganske høgeligenn oc kerligenn slyge syne christelige leygde fforplichung breff oc segell j all cristelig ære oc acht at wille haffue oc vforkrenckelig holle som for Gud oc all werdenn tilbørligt ær och thet saa mett Ethers alworligenn bud och scriffuelsze mett thet allersiieste hoos ffor^{ne} høgforstandiige wise herrer borgemeister oc raedt aff Lybeck oc annenstedz huor somm thet aff nødhen er eller behoff gøris saa ffasteligenn fforhandle oc begaa wille at for^{ne} her Eske wor kere metbroder mett samt hans kere hustrv børn frencker folck oc alle syne tieneræ skiip skiit guld sølff penninge oc alt annedt jndehaffuende gotz somm hand hade met at fare kand oc maa strax wttann al hinder oc giensielse bliiffue aff for^{ne} fengsell vttann all løsninng ransuna affbræck eller skade quit frii ledig oc løss giffuen och komme her jnd j rigiidt mett al for^{uen} i syt frii behold. Her wille Ethers gunster oc herredøme alworligenn fuldkommelig och kerligenn i fortencckt ware syne eigne obne besyglde leygdebreff oc fforplichung erlig oc vprichtelig fult at gøre som vi oss fulkommeligenn til Ethers gunster oc herredøme troligenn til forlate oc forsee och Ethers gunsther oc herredom wttan al sliig war store forindring oc formanyng aff Ethers eigenn erlige hoge oc diipe forstandt betre besynne oc forsta end wi scriffue kunde at thet seg saa j all tilbørligheit eigier oc bør oc ther⁴ thet⁵ somm thet icke skedde thet Gud forbiude huad grund forhindring oc skadelig tilheng ther aff vndsta oc komme kunde J wille oss oc all tyngyst j ein tro kerlig grund oc beste meyning vptage oc i alle for^{ne} handell kerligenn høgiste fliit oc thet beste ffore wende. Thet wille wii alle oc huer besynderligenn vti alle erlige tilbørlige muelig oc oss wel anstaendis maathe altiit kerligenn oc ganske gierne forskylle. Her mett Ether gunsther herredom til siell liiff oc all lichtsalighetz welfardt then alszomegtugste

Gud ewinnelig beffallendis. Scriffuit paa Stenuicholm then xix dag nouembris anno mdxxx quartø nostris sub signetis.

Norgis rigis raaedt nordenn och synmdne fieldz.

Utenpå: Verdugiste verduge ffedre y Gud erchebiscop biscooper prelater strenge riddere herrer ock velbørdigh gode mend Dannemarckis rigis raaedtt vaare kere herrer confidererede brødre ock besynderlighe godhee vener samptlickenn ock besynderlighenn.

¹Dette har sannsynligvis vært kopien erkebiskopen ville sende til herr Eske (nr. 272). - ²Overstrøket. - ³Abbreviaturen er atypisk. - ⁴Over linjen. - ⁵Overstrøket.

Norges riksråd skriver til borgermestre og råd i *Lübeck* om sin medbror herr *Eske Bille* som, mot det leidet han hadde fått av rådet i *Lübeck* og *Hamburg*, hadde blitt tatt til fange av *Lübeck*s utliggere i *Øresund* da han var på vei til riksrådsmøtet i *København* sist *Jonsok*. Sammen med ham ble hans hustru fru *Sofie*, hans barn, frenker, folk og tjenere tatt, foruten skip, gods, gull, sølv, penger og alt annet han hadde med. Riksrådet er bekymret over at slikt kan skje i fredstid og uten advarsel; *Norge* har alltid vist *Lübeck*, de andre hansebyene og kontoret i *Bergen* vennskap, slik at de, også i kong *Hans'* og kong *Christierns* tid, da *Danmark* førte krig mot dem, kunne handle som vanlig. Heller ikke vet riksrådet hva årsak *Lübeck* nå har til å feide mot *Danmark*, og de ber om at *Eske* blir gitt fri med familie, tjenestefolk, skip og gods, og uten å betale løsepenger.

To samtidige kopier (A og B) på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ingen spor etter segl.

274. 19. november 1534. Steinvikholm.

Vaar gunstigh kierlig helssenn mett hues wii j all tilbørligheit gott formuge forscreffuitt mett Vorherre. Høgforstandige erszame wiisze herrer fføge wii gunsteligenn och kierligenn Eders ersame wiisheit till kienne huorledis erligh velbørdigh mand och strenge riddere her Eske Bilde hōwitzmand paa Bergenhuss waar kiere mettbroder oss haffuer scriiffteligen till kiendne geffuit huorledis hans strengheitt i syn rettferduge ock vprichtige reiiisze till then alminneligh rigsdagh szom høgwardugiste eruerduge ffedere strenge riddere herrer² och gode mendh *Danmarckis* rigis raad vaare kiere confidererede³ brødre och besynderlige gode vener hade ffrii och ffeligh forschreffuidt nest forledenn sancti *Johannis baptiste* dagh i *Kiøbenhaffn* att stonde och oss meynige *Norgis*⁴ rigis raaedh mett theris ffrii christelige leygde

giiffuenn ock forsorgett szame rigxdagh att besyøgie *et cetera* sammeledis j szamme scriiffuelsse foryndrett att Eder høgforstandige ersame viisheitt nogen tiid forledenn hans strengheitt ochsaa at haffue vntt och geffuitt mett samtt *thet* ersamme wiisze raad aff Hamborgh alless Ederss ffrii christelige sekerlige leygdher vnder høge høge⁵ draapelige wichtige article ock wilkor altidh hoess Eder ock alle thennom szom for Eders skuldh ville och skule giøre ock lathe christeligenn ock trofasteligenn att were beleygdett beffryedtt handheffuidtt beskyttett ffordett fremmett ock erligen ock kerligh vell holdenn i alle maathe szom szamme Eder beseygde haffue⁶ leyde ⁷i sig sielff vell ytermer⁷ forklaarer ock oss vtwissuetendis ær Eders høgforstandiige ersamme viisheitt vell vdij ein goedh vforglømdh hugkommelssze haffue och hoess Edher ey fforgetth att vere et *cetera* huor vtoffuer hans strengheitt er aff Eders høgfforstandige ersamme viisheitz vtliggere y *Danmarckis* strøme Ørsund mett erligh ock velbyrdiigh quinne fru Sophie syn kiere husfrue børnn frenker folck ock tienere skiib gotz gull sølffuer peninge och alt huad hand haffde tha mett att fare anholdende⁸ greppenn och fongenn huilkett Gud kienne oss høgeligenn bekymrer ock leytt ær att honom slichtt i god tro ock loffue er vederffarett anseendis att hans strengheitt vddrogh till all christeligh erligh vprichtigh ock fredeligh handell for^{ne} rigsdagh att besøge⁹ och honom⁹ eller och nogenn aff oss ey forkyntt eller witendis aff nogenn feygde och ey nogenn aatwarszell giordh y nogre maathe. Er for^{ne} her Eske y szame syn scriiffuelssze høgeligenn ock kierligenn waar forydringh ock forscriffth till Eders høgforstandige ersame viisheitt begerende huilkenn vii honom szom vaar kiere mettbroder ei kunne eller wite *met* nogenn ffugh eller lemp^{er} att vegre heller forsiige y nogre maathe. Tha effter thij thette lofflige kunge riige Norgie *met* all tess geistlick ock werdzlick høge ock nederligh standis herskab edelinge ock meinige jnbyggere seg aff *gammell* areldtz tiidh ock langsammeligen varende tiid emodtt Eders stadtz *Lybeckis* mett sampth andre henszis staders jnbyggere ock kiøbmandz besynderlig imott *thete* tyske cunctorens kiøbmend i Bergenn residerendis ock brugendis Eders høge¹⁰ proffitelige handell wandell neringh bering ock alt gott *her* aff riigett haffuendis¹¹ wendis¹² ther till altiit all gunsteligh venligh ock friidsammeligh fōdring vilie ock venskab beuisth besynderligenn i the tiider szom stormectugiste hogborne ffiirster ock¹³ konunger ffiirst høglofflige ock salige i hugkommelse konung Hans ock siidenn hans kongelige *maiestatis* søn konung Christiern y then suaare fientlick handell emellom *Danmarck* Eder ock andre

hensze ock vendiske steder verende tha holde doch ligervell Norgis riigis raadh adell ock meinige jnbyggere seg emott Eder ock thenom ganske fredeligen saa Eder eller thenom huerken till føring eller *afforfforkerinngh kiøbmanskibsshandell heller vandell fforbudett heller forhindrett¹⁴ bleiff ock ey nogenn feygde ørlug eller ffienskaff beuilgiett och samtychtt huad orsage szom J Eder formeine att hafue imott thet høglofflige kongeriige Danmarck thes høgloffwerdiige rigens raaett herskaff adell heller nogenn jnbyggere er oss ganske vbeuisth. Thii ær waar ganske høge andsynnendtt¹⁵ ock kierlige begere atJ thesse for^{ne} aarsager ock alle andre szom til¹⁶ thet beste tilleggis ock foruendis kand wille alwarligen begrvnne behierte ock besynne høgiste ock aldermeisth Eiders eigenn christelige ffrii secker screffne beseigde leygde som alle christelige keiserlige lage ock buller ock alt christeligt skeell mid¹⁷ geffuer ock wille att holdis bør ock skall huilkett I aff Eders egne høge dype forstandh ock erlige gemøth ytermere forstaa ock besinne end wii scriiffue kunne saa vaar kiere metbroder mett samptt hans kiere husfrue børnn ffrenker folck ock alle sine tienere skiib skutt guld sølff penninge ock allt jnehaffuende gotz szom hand haffde mett att fare inthet vndentagenn i naagre maate aff for^{ne} ffengzell vden nogenn løsning ranswnn affbreck eller skade quitt ffrii ledigh ock løss maa giiffues ock komme her jnd i riigett mett alt forskriffuen y sitt ffrii beholdh. Ther gører Eders Eders¹⁸ høgforstandige erszame wiisheit syne egne erlige vprichtige forplictett wilkaar ock giiffuen bescreffuitt ock beseigde leygde saadann fyllest ock skell mett szomm weedbeett¹⁹ ock oss synderligen ganske storligenn och kierligen till vilgie ock velbeffalt huor till wii oss och fulkommeligenn forlathe och visszeligenn forszee. Thet ville vii alle ock huer besynderligenn vdi alle erlige tilbørlige muelige och oss vell annstaende maate kierligenn ock ganske gerne forskylde. Her met Ederss høgforstandige erszamme wiisheit then alzommectugiste Gudh befallendis. Screffuitt paa Stenwigholm then xix dag nouembris anno Domini²⁰ mdxxxiiij vnder²¹ Norgis rigis²¹ secrettis et cetera.

Norgis rigens raaedtt norden ock sunnenffils.

Utenpå: Høggforstandige erszame wisze herrer borgemeyster ock raaedtt vdij then keyserligh stadt Lubeck waare besynderlige gode venner gunsteligen ock kerligenn.

¹En av disse er trolig kopien erkebiskop Olav lovet herr Eske (nr. 272). - ²Ikke i B. - ³B: confedererede. - ⁴Over linjen. - ⁵I B. - ⁶I B. - ⁷⁻⁷B: well ydhermere i seg sielff. - ⁸B: indholdende. - ⁹⁻⁹B: at hand. - ¹⁰B: høgelige. - ¹¹A: haff i nest siste linje, under bare uendis

som trolig er glemt med begynnelsen av neste side med dens *wenís*.
¹²Ikke i B. - ¹³Ikke i B. - ¹⁴B: formorett. - ¹⁵B: andseende. - ¹⁶Over linjen.
 - ¹⁷B: mot. - ¹⁸Overstrøket i A. - ¹⁹B: wedbert. - ²⁰Ikke i B. - ²¹⁻²¹Overstrøket i A.

Christoffer, greve av *Oldenburg*, skriver til *Eske Bille* til *Ellingegård* og ber ham skrive til færøyingene at de skal bevilge landehjelp og skatt til kong *Christiern (II)*, to færøy- eller bergengylden fra hver mann. Dette skal betales til herr *Joachim Wullenwever*, rådmann i *Hamburg*, eller hans fullmektige.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A h, i RA København. Rest av brev-lukkende segl.

275. 28. januar 1535. København slott.

Christoffer mett Guds naade greffue wthij Oldenburgiske¹ oc Delmenhorst *et cetera*. Wor sønderlig gunst tilfornn. Wiider att wij hafue nw forfarett attIj nogher tiid siidenn forledenn lodhe forschriffue till bønderne oc almwgenn somm bygge oc boendis erhe paa Farøø omm enn landhielp och schatt somm the schulde kommett riigens raadt mett till hielp trøst oc wndsetning somm war huer mand ij færøøes eller bergenn *gyllene* oc samme landhielp oc skatt er icke end nw wtkommenn. Saa bethe wij Ether kierligenn attIj end nu wille forschriffue till lagmend bønder oc menige almwe paa for^{ne} Færøø att the wille mett samme hielp komme høgborne første koning Christiernn vor *kieriste* herre frende oc oss till wndsetning hielp oc trøst oc then mett the første yde oc wtgiffue oss *elskelige* her Joachim Wulffwæffer raadmand till Hamborg eller hans fuldmegtige huemm hand ther till schickendis worder. Hand schall ther fore igenn gøre oss regenskaff. Ther mett gøre I oss sønderligenn tiluilge oc wele the mett Ether igenn kierligenn forschylle oc bekende. Beffalindis Ether Gud. Schreffuitt paa wortt slot Kiøpenhaffnn torsdagenn nest epher sanctj Paulj *conuersionis* dag aar *et cetera* mdxxxv wnder wortt signet.

Utenpå: Erliig oc welburdig mandt Esghe Biilde till Ellinge gord tilschreffuit.

¹Med abbreviatur for *is(t)*.

Hollenderne *Peter steinhogger, Claus Jacobsson, Floris Rotterson, Nannink Clausson, Tønnes Damsson* og *Arent Rotterson* kunngjør at da de først i fasten (*Caput jejunii* – 10. februar) år 1535 kom til *Bergen* med sine varer, ble de oppsøkt av rådmennene *Christiern Torbjørnsson* og *Olav Jonsson* som mot en godtgjørelse på fjorten og en halv bergengylden og to skilling lovet dem tillatelse til å selge sine varer som de lystet også etter *Exaltatio crucis* (14. september) enda de ikke før hadde hatt noen slik frihet¹. Noen dager etter lot imidlertid kongens fogd på *Bergenhus* bodene deres stenge.

Original på papir i RA Oslo, med samme hånd som nr. 279 og flere andre brev fra *Bergenhus*. Uten segl men med egenhendige underskrifter.

276.

18. mars 1535.

Bergen.

Alle thennom thette breff see lesze høre eller forrekommendis worder kundtgjøre wij Petther steennhwggere Claus Iacobsszønn Flores Rottersszønn Nanning Clausszønn Thønnes Dannasszønn oc Arntt Rottersszønn hollendere att aar *et cetera* mdxxxv først i faste jndkomme wij i Bergenn mett wor kram oc ware oc wdaff kongelige maiestattis oc Noriigis kronis beffallningsmendt paa Bergennhwssz som oss biurde oc thess tillplictuge ere forløfftoget vnder sodane kronens oc riigens told oc affgiift till gode wdatgiiffue somm aff gamellt wonhett er inndenn wor lucte boder att stande att handle oc selge weedt hiele støcke dysszenn oc icke anderledis som wij oc alle hollennderæ ther Bergenn i saa maade mett theris kram oc sodanne waræ besøge alltiid sedwannliige ere indtill Hellige korsz dag exaltationis til kiøpsteffne oc preuilegernis friighet formellde oc vdwiissze oc ther offuer nogre oss inndenn enn woræ boedt tilhope siddenndis for dørrenn komme twennde for^{ne} Bergenns raadmendt Cristiernn Torbiørnsszønn oc Oluff Ionsszønn wedt naffnn attspørgenndis oss omm wij woræ kram oc waræ opslaa oc ther till att selge forløff haffue wille till huilkit [ie]g suarede att wij ther fore komne woræ wore ware oc kremmerij att foruende oc sellge oc wij samme raadtmendt indbøde mett oss oc the oss følgenndis mett opgginge oc nogenn føi stundt effther the thennom hoss oss nedersadt hagde endt igienn som tillforrn attspørgenndis oc myndeligenn tillsagde ther som wij woræ kram oc waræ opslaa wille att foruende eller til nogenn vdsalle forhandde schulle wij ther till theris forløff haffue i theris minde weræ oc omm thet nogerlunde skee skulle thennom ther fore enn foreringg oc skienck giøre oc tha willde oss fuldmacht giiffue oc tillstandeliige loffue woræ ware oc kramm wedt hiele oc hallffue støcke oc dysszinn somm oss sellffue tecktis oc løste oc wor profiit besøge kunde saa well fore Hellige korsz dag for^{ne} somm effther endog thet alldriig tillforrn hagde nogenn

sedwanne preuilegie friihett werett oc ther fore aff oss huer besønn-
 derligenn en golt *gylden* begerenndis wore wdj huilckit wij oss be-
 suarede alldt formøgit oc ganske tungt were ladendis oss tycke som wij
 thenne oc forantuordede oc forswar gaffue att effther thess forløff i
 theris hender oc macht wor ther oss alldriig tillforrn beuiist wor
 meente noch were wdj ith par golt *gylden* for oss alle somm wij then-
 nom oc bøde formiddelss huess thett ey skee kunde men motte tillgaa
 wij for^{ne} samptligenn oc thennom offuer alldt tilhope giiffue xv ber-
 ger *gylden* ij *schilling* oc the oss tha ther fore tillsagde oc handtfest-
 ning gjorde fuldmyndeligenn att wille himble oc bestaae oss effther
 som *forschreffuit* staar wore ware oc kremmerij vdj kiøb oc sale saa vell
 fore Hellige korssz dag for^{ne} somm effther i alle maade oc wij ther
 wppaa aff² theris løffte oc³ myndeligenn tilsagnn wij wore bode op-
 sloige oc effther somm *forschreffuit* staar forhandelede indtil nogre
 faa dage ther effther kongens fogit paa for^{ne} Bergennhwss thennom
 igenn offuer oss forbynde oc tillslaa loedt. At saa wdj alle maade
 forbeskeedt artickeler oc puncthe tillgich oc vdj sandingenn skede
 wittne wij for^{ne} mett wore handscriffter her wnder screffne schreffu-
 it. Bergenn torsdagenn *ante palmarum* mdxxxv.

Under, med annen hånd: Alsoo als hir bouen gesscreuen es soe est dit
 tot dughenis der wareit en ider ons eygen hansscrift. Videre med ulike
 hender: Pieter steenhower Claes Jacopson Floris Roeterszon Nannick
 Claeszon Tons Damszon vnde Ernst Roeterszon hollander *nan.

¹Jfr. Christiern IIs privilegium av 13. september 1507 (NgL 2 III nr. 191
 par. 4). - ²Over linjen. - ³Over linjen.

Engelbret Friis gir sin hustru (*Margrete Nilsdatter Krumme*) i morgengave *Holma* (i
Stångenäs herred) med underliggende gods og *Ryr* med *Ryrs* gods (i *Valbo* herred)
 og lover henne hundrede rhinskgylden med panterettslig sikkerhet for beløpet
 i *Borregård* (i *Tune*). Dessuten skal hun ha hans rede penger til å betale begges
 gjeld med. *Torstein* prest i *Bro* og fire lagrettesmenn på *Stångenäs* medinnsegler
 brevet.

Referat (på s. 560) i dom av 29. januar 1606 som er avskrevet i kopibok over
 Båhuslens frelsegods 1660-1670 s. 559-68, Göteborgs och Bohus läns landskon-
 tor E IX:1, LA Göteborg.

277.

27. juni 1535.

Uten sted.

- - - Engelbret Frijszis gaffue breff huilchet och nu her udj rette
 lagdis daterit anno 1535 søndagen nest effther *sanct* Hans baptistæ

wij forstaith wdj Ethers schriffuellsze mett Peder Bagge Ether karsk oc hiilbrede Gudt allmectiste thess louffuit wære oc æretth. Kiere Eske giiffwe wij Ether ydmygeliigenn tillkiennde omm thenne her y Trondiemm herredagis forhandlning att ther ingenn herrers eller riigens raaedts nogenn forsambling bleff oc ther fore alldeliss inthet sønderliigt ther wij haffue forfare kundit forhandlet eller beslutthet bleffuit wdenn thet erchebispenn haffuer effther werdwge faders biscop Oluffs her i Bergenn som nw midler tiid Peder hoiss Ether wor døde salige y Gwdt affgang indszett oc beffallett mesther Gieble erchedegenn her stichtet igienn. Oc lode wij paa kronenns oc Ethers weigne strax effther hanss nade affallenn wor indtinge her till slotthet Hardannger oc Nordfiordt ther wij twende erchebispenns schrifuellszer omm foith¹ haffue att schulle fremdeliss wbehindrede till stichtett bliffue oc metfølge lade oc ther fore nw igienn hanss nade mett Peder Bagge tillschreffuit haffue ther om effther som Peder schrifuere Ether ytthermere weedt att wnderuiisze. Thij bede wij Ether ydmygeliigenn oc gierne Y hannomm ther wdinndenn oc y huess alle andre ærender hann Ether paa wore weigne forregiiffuenn- dis worder bethro wille oc mett thett første igienn schrifuere oss Ether willie till ²huor wij oss² ther wdj haffue forhandle oc rettlede schulle.

Kiere Eske som Y schreffue oss till mett Gertt Bulle Remer Otthe oc Jochim Henricssønn tha forhobis wij the oss effther Ethers schrifuellsze oc befallning icke nogit mistake schulle eller kunde oc Y selff wdj tesse iij wdskaarne beseglde handschriifter ther wij Ether nw szennde ytthermere ther om forfare haffue endt wij nw schrifuere kunde. Oc saa Eske som Y røre omm Morthønn Prang Hanss Busk oc Jørgenn Hessis ombotzmanndt ther i oss mell oc mallt hoiss bestyrtt haffue oc warene her eblanndt thennom att deele thett wij saa wiith oc langt the seg strecke kunde ther vdindenn saa mett thennom forhandle wille att the inthet schulle haffue oss att beskylle end dog wij ey aff thennom eller nogenn the andre Ethers kiøbmennndt her ith støcke mallt fonge eller become kunde menn wdj thett alder dyreste som her enn ganske swar tiidt er huess wij haffue schulle oc oss tillffangs staar nødis rede betale effther som vij³ myn frwe nw sanct Hans dagis tiide frve⁴ mett Jørgenn Ienssønn wiidere om tillschreffue omm han ellers wbehindrett well fremkomenn er.

Kiere Eske giiffue wij Ether oc fremdeliss ydmygeliigenn tillkiennde att nw j søndagis finge wij myn fruiss breff oc schrifuellsze mett Henrich Haboe fra Ellinge oc liider hende oc børnene Gudt wære loffuit aldeliss well oc alltingiste mett gaarde oc handdell ther thess the

i thessze dage mett mester Andris bardskiere Ether breffue oc scriffwelszer wdschreffnne ther aff omm sanct Hanss midsommers dags tiide vdj huilcke wij formercke Ether sunndt karsk oc hiilbrede were Gud allmectugiste thessz louffuett oc ærett. Kiere Eske somm I schreffue oss till omm ith par [diur] enn hiortt oc enn hindt att beskicke Etther offuer tha sende wij Ether nw mett schipper Henning Otte offuer till Hammborgenn till Hermenn Engelberth ith par enn hiortt oc enn hindt oc honum ther hoiss tillscreffuit. Hann will Ether thennom strax vffortøffuit mett ith wist budt fremdeliss tilhande skicke. Oc huess andre ærender I røre omm thette slott oc alle andre errender ther Y alldeliiss ingenn tuiffuell paa haffue attJ io her i alle maade mett Gudis hielp allmectugiste szaa witt wort forstandt oc macht er wfforsømede bliffue schulle.

Kiere Eske giiffue wij Ether oc ydmygeliigenn tillkiennde att nw wdj afttis komm Ethers dreng Anders hiid opp mett breffue fra mijn frue aff Ellinge oc haffuer hann wærett vedt vij weger paa weigenn *et cetera* oc liider hende oc børnene alltingesth well Gudt almectugiste thess louffuit wære oc adeliss well tiill staar mett gaarde oc allsammenn ther nedere. Jngenn andenn sønderliige tiidinge schriffuer hwnn ther wij schriffue kunde icke heller nogre andre besønderliige ere her begiiffuendis vden somm wij mett Peder schriffuere nw senneste Ether ydmygeligenn tillscreffue omm hann ellers well oc vbehindret fremmkommen er.

Kiere Eske bede wij Ether ydmygeliigenn throligen oc gierne I wille mett Peder schriffuere eller huess wist budt Ether stedis her emellomm lade oss [...] wissze forstaae huess anliggende ther paa [f...nn] er att wij her maae haffue oss Ether self oc oss stoor macht paa ligger effther att rettlede. Tesliigeste bede wij Ether offuer alldt ydmygeligenn attJ io wille giøre Ether aller beste oc yttherste fliidt self thet første nogerlunde kandt mueligt kand werre att werre hoiss oss her igenn. Ther kiendis Gud oss effther langsommeligt noch er. Vdj huess alle maade wij her wiide Ether gaffnn wellffart bestandt oc beste schulle I mett Gudis hielp somm wij oc thess tillplictuge ere oss vfforsømmelige oc thro tilbeffinde vden alldt tuiffuel saa wiith wort forstandt oc macht er y *a alle maade. Her mett Ether Gudt allmectugiste beffallenndis till euigtiidt. Schreffuit paa Bergennhuss *vigilia sanctarum xj *millia virginum mdxxxv*.

Thor dt Roedt Stiig Bagge.

Utenpå: Erliig welbiurdiig mandt oc strenge riddere her Eske Biill-

de houffuitzmandt paa Bergennhwss wor kiere herre oc husbonde ydmygelig.

Lagmannen *Guttorm Nilsson*, ni rådmenn og seks lagrettesmenn i *Bergen* gjør kjent at fogden på *Bergenus*, *Stig Bagge*, ikke har fått bøter eller oppnådd forlik for den krenkelse som ble tilføyd *Peder* jute og *Nils* vendelbo, kronens og *Eske Billes* tjenere, da *Henning* skredder, drengen til gullsmeden *Hans* »*Cærois*» og noen andre fra *Gullsmestredet*, banket dem, brakk deres verge og slo bitene opp i noen trær. *Hans Osthoff* og *Henrik Bønhoff* av *De atten* var vitne sammen med mange andre. Noen avsoning kom det likevel ikke til enda saken to ganger ble utsatt.

Original på papir i RA Oslo. Spor etter seksten segl i grønt voks.

280. 5. november 1535. Bergen.

Wij effther^{ne} Jonn Ellingszønn Oluff Torbiørnsszønn Anders Hansszønn Jørgenn Winther Jonn Thomesszønn Jens scriffuere Lasze Pedersszønn Hermenn Camper oc Oluff Pedersszønn raaedtmendt i Bergenn giøre alle witterligt oc kiendiss att aar *et cetera* mdxxxv løffuerdagenn nest forø Elluffue twsszinde iomffruers dag¹ wore wij forsamlede paa wor raaedmanne stuffwe her i for^{ne} Bergenn mett erliig welbiurdiig mandis oc strenge ridderiss her Eske Biilldiss paa Bergennhwss fogit Stiig Bagge somm tha samme tiidt som han offte tillfforn giort hagde begerede oc eskede rett skiell oc saa møgit somm Norriigiss laug hamm paa kronenss oc forbe^{de} Eske Biilldiss weigne for fulld domm formellde oc wduiisze kunde for then forhaannellsze store offuerlast oc scade somm enn scredderne aff Screddere stredit Henning heder oc Hanss Cærois² guldsmedis dreng oc theriss sellscab aff samme Guldsmedie strede nw i sommer forledenn twende kronens oc Eske Biilldiss forbe^{de} her aff slotthet³ thiennerø Peder iude hede oc Niels wendelboe ther paa samme kronens oc byens friig allmindeliige strede vskielligenn offuerfaldit lastelige slagit oc theriss werge huer erlig goedt mandt kroninss oc riigens thiennerø till foracth besue [r]elsze oc forhaanning sønderbrøtth oc alle mandt till bespottellsze vdi nogre træe ther hoiss stode støcke wed støcke opslagit somm dagliige endt for øigenn er oc her samme dag fornumstige mendt Hanss Osthoff oc Henrich Bønhoff aff the xvij mendt som regementhet haffue wed Bryggen offueruerendiss oc for^{ne} screddere oc guldsmedier samptligenn self personliige oc saa tillstede hoiss staaende saa y sangingen for oss wittnit oc prouffuit bleff. Baade wij tha samptligenn alle forbe^{de} Stiig Bagge gerne att wille

seg lade endt fremdeliss bestaae mett samme sag vdj neste tilkommendiss viij dage omm thet seg endt y noger goed samdrecht kunde endelige forliigit oc wenlige sonit bleffuit oc ther somm thet thess for indenn ey saa ske kunde tha Stiig igienn att besøge sinn retth huss laug oc domm ther omm paa begge parther goffue oc wduiisze mett huilckit Stiig for wor⁴ bøn oc kierliige begere alle seg alldeliss well mett nøige loedt. Forleedt seg tha samme forsette tiidt oc ey nogenn entiigenn forhandling eller wenliig sone ther om gich eller forhandlitt bleff i noger maade. Tha giør ieg Gutthormm Nielsszønn laugmandt her i for^{ne} Bergenn oc forbe^{de} raadmendt alle met samt Hanss Woug Hanss smedt Thomis Niellsszønn Rasmus smedt Simon Iacobsszønn oc Ionn schotte laugrettiss mendt ther samedediss fremdeliss alle witttherligt oc kiendiss att sanct Symonis et Jude afften⁵ effther forbestempte tiidt endt wor wor for^{ne} Stiig Bagge ind paa forbe^{de} wor raadmande stuffue oc i liige made somm tilfornn oc for^{uit} staar endt igen endelige begerendiss offuer same sag paa forbe^{de} kronens Eske Biilldiss oc theriss weigne somm scadenn ledit haffue rett laug oc endelig fuld domm vten ald ytthermere i alle made fortøffuering oc behallning hoiss oc neruerende Petther Huszer oc Henrich Bønhouff aff for^{ne} the xvij mendt oc mesther Petther kiøbmandiss scriffuere mett screddere oc guldsmeder forberørde alle ther laglige tillsteffnde oc tha tilstediss hoiss wore oc wij samptligenn igenn alle end tha andenn gang affbode for^{ne} Stiig same sag oc handel indtill anden dagen ther nest effter endt fremdeliss wille fordragt⁶ haffue altiigiste ther met [t] end tha kunde kome vdj goed forliigning enighet oc venlige forhandlit oc affsonit bliffue. Oc tha anden dagen ther effther worde wij tilhope alle vdj Eske Biilldiss gaard Boigen forsamblede oc Stiig Bagge for^{ne} then sag oc handel i saa maade oc saa mett wilkør tha indstille hoiss forberørde aff the xvij oc oss att kronen Eske Biillde oc them som scaden ledit haffue effther sodant forberørdt offuerfald oc belastring sagens leilighet wederfarede wander oc fulle somm nogit erligt fylleste oc liidigt wore men oc saa ey skede tha somm tilfornn sinn ret oc laug *igenn nyde vbehindret oc lauglige forordet følge willde offuer huilckie kiøbmendt [scre]d[d]ere oc guldsmedier forbe^{ne} alle ey anderlediss tilsindiss eller offue [.....] kome vden offteforbe^{de} Stiig offuer aldt ganske ringe viij golt gyllene somm wor bøde ther hand paa forbe^{de} Noriigiss kroniss oc Eske Biilldiss weigne tycktiss storliige met forhaanit oc forthij seg ther mett altiigiste oc alldeliss wfforsonit oc effther som tillffornn wor wfforligt bestandende bleff i alle maade thet wittner jeg forbe^{de} Gutthormm Nielsszønn laug-

mandt mett sampt raadmendt forne oc *laurgrettissmendt alle met wore jndseigle oc signetter met wor gode willige oc friig vidscab her nedenn trøcthe. Schreffuit i Bergenn for^{ne} fredagenn post Animarum mdxxxquinto.

¹16. oktober. - ²Eller Carois. - ³Eller slottz. - ⁴w skrevet over b. - ⁵27. oktober. - ⁶t over linjen.

Knut Olavsson skriver til *Eske Bille* at han har sendt *Henning (Balhorn?)* vel 350 tønner korn han har oppebåret på *Jæren*. Han tinget med bøndene så leidangen mest ble betalt i korn; av gjengjerden sto det igjen mye malt og dessuten kjøtt og annet, det skal *Eske* få. Almuen har gitt *Stig (Bagge?)* gode svar. Tønnene tok bøndene tilbake da ølet var drukket. Det som ikke var fortært av gjengjerden fra *Dalane*, ville bøndene gi slakt for til sommeren. Det var uheldig å ta slakt så sent på året.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter ett brevlukkende segl.

281.

25. januar 1536.

Jæren.

Men ydmygh helsszen Edher altyd tiillscreffuen met Vor Herre. Vyde mo Y Esky ad iek haffwer send Heningh alt dhæt koren som iek haffwer opboret opo Yeren oc løber dhæt vel pa iii^j^c tønder koren. Iek tyngtet met bønderenn opo Yeren so ad dy gaffh deris ledyngh alt mest parth y koren oc stoe dher møget gott ygen met malt affh den genger oc kød oc¹ anden dyel hwad som helst dhæt er. Dhæt skal Y fo hym met dhæt aldher første iek kand komme dhæt fran alle haffwenen. Haffwer *væ² været frossen ygen tiill denne dag. Iek haffwer ynthet kwne³ komme hym for denne dagh. Nw skal Y foo dhæt met dhæt snarest tiill Gwtz help. Och haffwer almwenn swaret vel bode tiill skatt oc anden dyel som Sty var begerend affh dem solyngy iek fwlle hannum. Trower iek ad han kommer hym met dhæt snarreste tiill Edher. Dy tønder som Y screffh meg tiill om so snart øllet var drocken soo tog bønderne tønderen ygen. Dhen genger y Dallen soo møget der var ycky for tærett vylle dy gyffwe slacther y sommer for⁴. Dhæt var Edher ynthet tiill gaffhn oc tage slaathen⁵ so [s]ylle opo aaret. Yngen vyss tydynd ved iek som iek kand scriffh Edher tiill om. Her met Edher Gud befalyndis. Screffwen pa Ieren sancti Pauli dag anno Domini mdxxxvj.

Knwd Oluffsen Eders ydmyg tyener.

Utenpå: Erlygh och velbørdygh mand Esky Bylle høffwetz mand opo Berenhws oc magisstatiz statzhaller norden feltz y Norigh thete breffhe tiill komyndis.

¹Over linjen. - ²Deretter ny linje i teksten. - ³Over linjen. - ⁴Over linjen. - ⁵Vel feil for slacthen.

Christian, utvalgt konge til *Danmark* og *Norge*, skriver til de velbyrdige menn og fornuftige svenner som ligger i slottsloven på *Bergenhus*, og ber dem holde slottet til hans hånd nå som *Eske Bille* og andre riksråder er tatt til fange av erkebiskopen. Freden med *Lübeck* bes kunngjort ved *Bryggen*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 3, i RA København. Spor etter påtrykt brevlukkende segl.

282.

25. februar 1536.

Gottorp.

Christiann mett Guds naade vdtuoldtt koninng tiill Danmarck och Norge *et cetera*. Wor gunst tiilforunn. Kiere wenner wiider att wii haffue forfaret huorledis att erchibispenn aff Trundhiemm skall haffue vpsett siig emod oss och wore och Norgis riigis raad och grebett och fangett thennum och siigis ther att oss elskelige Esgy Biilde høffuitzmand paa wortt slott Bergenhussz skall och were paa grebett *et cetera*. Thij bethe wij etther att ther somm saa findis vdj sandhedtt att for^{ne} Esgy Biilde er mett fangen och mett thenne wore schriffuelsze wille haffue etther somm thee ærenn ker haffue paamyntt atj wille tiilltencke och holle oss somm etthers rette herre oc¹ koninng for^{ne} Bergenhussz slott och slotzs logenn tiill troer hende och ingenn andenn och agtte och besinde att thet icke staar etther tiill att tiilstede nogenn ther ind vdj slottett fore end i fange etthers høffuitzmand for^{ne} Esgy Biilde innd tiill etther igenn paa saa frii fødder vdj alle maade vbehindrett och vforplygtigett somm hand wore ther hand for frann etther. Och omm end saa wore att for^{ne} erchibiscop saa uskkeligenn och vtiilbørligenn haffuer beheftiget samme wort och Norgis riigis raadtt thaa wille wij mett Gud aldmegtiigistis hielp well finde snarligenn the veye ther wij thennum aff saadann theris bestrickinge wille frij giøre att i ther fore wille nu beuise etther saa erligenn och tiilbørligen eptther somm i her tiill giortt haffue fore huilckenn etthers troskaff och erlige gierning wij etther alle betacke och wille thet igenn mett alle gunst och naade mett etther alle och huer szerdelis gierne forskylle

och bekende saa i oss tacke schulle. Och tro² wii etther fuld-
komeligenn tiill tro³ och ingthet twiffule att i ia vell holle oss samme
slott och hussz tiill troer hende. Sameledis giffue wii etther tiilkende
att wij nu mett the lubeske ere kompne vdi enn grundelig stadig
friidh bedenndis etther ther fore och wille atj thet samme kundtgiøre
paa Bryggenn vdj Bergenn saa then menige mannd ther maa wiide att
rette siig epther saa theris kiøbmend somm dydt mett theris handell
och kiøbmanckap besøgenndis worder mwe vbehindrett tiill och frann
besøge theris biering och næring som the tiilforn giortt haffue och
vdi ingenn maade aff oss eller aff nogenn paa wore wegne somm fore
wore skyldtt wille och skulle giøre och lade offuerfalles eller paa no-
genn theris handell somm the ther pleyge att bruge forhindres eller for-
fang giøris. Her wij oss wisseligenn tiill forlade. Ether her mett Gud
befalendis. Schreffuitt paa wortt slott Gottorpp sancti Mathie apostoli
dag aar *et cetera* mdxxxvj^o vnder wortt signett.

Utenpå: Oss *elskelige* erlige welbyrdige och fornumstige mennd och
swenne somm lygge vdj slotzsløgenn paa wortt slott Bergenhussz
samptligen och huer besynderligen.

¹Over linjen. - ²Over linjen. - ³Overstrøket.

Fem lagrettemenn i *Fräkne*, seks lagrettemenn i *Sundsbacka* skiprede, seks lag-
rettemenn i *Grössbacka* skiprede, seks lagrettemenn i *Foxehärad* skiprede og fire
lagrettemenn på *Hisingen*., alle sammen navngitte, gjør kjent at da de 10. mars
var samlet på «*Kogeniss*» ting, lot *Nils Persson*, herr *Claus Billes* fogd på *Inland*, lese
to brev fra kong *Christian*. Almuen takker for løftene kongen har gitt, og lover
å være tro mot herr *Claus* og mot hans hustru fru *Lisabet Jensdatter* som fører
befalingen i hans fravær. Skulle noen gjøre innfall i lenet, vil de gå og stå med
herr *Claus*' fogd med mindre fienden har overmakt. På spørsmål fra fogden svarer
de og at herr *Claus* og hans fogder aldri har krevet noe uten lov og rett, og
de ønsker ingen annen herre. Almuen på *Tjörn* og *Orust* hadde samtykt i dette
på *Ormebacka* ting på *Orust*, og seks navngitte lagrettemenn derfra var nå på
«*Kogniss*» ting siden alle ikke kunne komme for værets skyld.

Original på papir i RA København, Egeskabene D 9 Norge 84. Remmer el-
ler remhull til 26 segl.

283. [Etter 10. mars 1536.] «Kogeniss» ting.

Wii efftherscreffne lagrettismendt oc alle menige almwe szom
bygge oc baa paa Indlandt oc paa Hiissing som er fførst Niels i Bolle

Biørn i Strandt Gwnder i Dyrhoffw Erick i Haldgordzbrødt oc Oluff
 Ionsszen i Solbiere lagrettismendt i Fregnett Swendt i Hiartwm Tor-
 loff *ibidem* Joen *ibidem* Byrrj i Sandersby Torsten i Gadegaardt oc
 Mogens Hagensszen lagrettismendt i Swndzsback skibbere Reer i
 Norwm Torbiørn i Vildisrødt Helle i Osseby Niels Persszen i Ieiere
 Laurits Trwlsszøn oc Tore i Grimstorp lagrettismendt i Grødzsback
 skibbere Oluff i Kiarhee Helle i Skorby Erick i Lii Torbiørn Mogens-
 szen i Halbierntorp Simen i Glosszekier oc Erick i Giile lagrettis-
 mendt i Foxeheret skibbere Byrri Hellesszøn Laurits Matzszen An-
 ders Swensszen i Lexby Oluff Andersszen i Nøxniss lagrettismendt paa
 Hiissing vaar vij forsamblett paa Kogeniss tingh aar *et cetera* mdxxxvj
 fredag nest for *sancti Gregorij* dag. Tha kom ther fornwmstige swendt
 for oss som var Niels Persszen erlig oc velbyrdig mandt oc strenge
 riddher her Claus Biildis foget paa Indlandt oc lodt lessze two vaar *ke-*
riste nadigste herre konunng Cristiers breffwe. Oc tacke vij alle fattige
 almwe hanss nadis venlig scriffuelssze som handt lofft oc tilsagdt oss
 vdj hanss scriffuelssze oc vill vii alle oc hwer serdelis rette oss effter at
 holde hanss bodt oc scriffwelssze vedt mackt effter alle vaar fattige for-
 mwge oc mackt oc ville vij alle vere hanss nadis tro tienner oc almwe
 som fattige tro vndersatte bør att vere sin herre oc konninge oc vill vij
 gierne vere velbyrdige mandt her Claus Biilde riddher oc høffdzs-
 mandt paa Bahwss hørige oc lydige paa vaar *keriste* nadigste herris
 vegne koninng Cristiers oc saa for^{ne} her Claus Biildis frwe ffrw Liza-
 bett Iensdotter oc hanss befalingsmandt i hanss fraaverelsse horig oc
 lydige i alle made hwar hwn oss till seyer ligerwiss som handt selffuer
 till stedhe vaar. Oc nw ydermere om behoff gioriss oc tycker oss me-
 ningehedt att for^{ne} her Claus Bilde er oss saa iilde forraskitt fraa vdj
 vaar *keriste* nadigste herris erinde oc bodt. Skier thet saa at nogre løess
 hob vilde dierffwis till att indfalde her vdj lenett tha ville vij alle gaa
 oc staa mett for^{ne} her Claus Biildis fogitt oc befalingsmendt vdhen
 saa skier att offwermackt kommer som Gwd forbiwde. Tha vill oc sid-
 de stille oc ey vere for^{ne} her Claus Bilde fogder eller befallingsmendt
 modstandige i noget made men bistanlige *et cetera*. Oc saa atsporde
 for^{ne} her Claus Biildis foget Niels Persszøn menige almwge till om
 handt haffde noget vpborne aff thennom vdhen loff oc rett eller nogre
 hanss fogder. Tha swarede menige almwe ther ney till mett vprackt
 hender oc sagde thet handt haffde veret thennom alle ien gwnstig herre
 oc hosbwndt oc forswar saa vij hannum alle tacke gott oc ey hanndt¹
 eller hanss fogder haffuer skatt oss noget aff emodt loffw oc rett siden
 handt bleff først vaar herre oc hosbwndt. Oc haffuer oc velbiwrdige

mandt *her* Claus Biilde oc hanss fogder paa hanss vegne giordt stor naadmoll mett fattige almwe som falden vaar for logenn. Oc er vij icki noger *andre herre* eller hosbwndt begerindis saa lengi vij maa oc kan beholle *hannum*. Oc vill vij alle for^{ne} menige almwe gaa oc staa mett for^{ne} *her* Claus Biildis befalingsmandt nar handt oss behoff hafue eller oc till seyer *et cetera*. Haffuer oc saa menige almwe paa Tiørn oc Ordost sambtyckt alle for^{ne} ordt oc artickler paa Ormessbacke ting paa Ordost. Oc var ther sex lagrettismendt vdaff Tiørn oc Ordost som var Biørn Biørnsszen Simen Eskildsszen Vigen i Hoffwe Helle Germandsszen Biørn Gwndersszen oc Iffwer Biørnsszen oc sambtyckte alle for^{ne} ordt oc artickler paa alle teriss vegne som hiemme saade thij att thij kwnde icki alle komme till Kogniss ting for Gwdzs vederlag skyldt. Till yddermere stadfestninge oc vitnesbyrdt bedhe vij alle lagrettismendt paa Tiørn oc Ordost oc alle lagrettismendt paa Indlandt om teriss yndsegler hingindis nedhen for *thette* vaar [t] opne breff. Screffuitt aar oc dag vt supra.

Bakpå med annen samtidig hånd: Menge mandts breff paa Jndland at wille werē wor nadigste herre hulde och tro och *her* Claus Bilde paa hans nadis wegne horuge lyduge och bestanduge.

Bakpå med tredje samtidig hånd: Thette samme fuldbyrde och *her* udj menigheden paa Thiørnn och Ordost.

¹Rettet fra hanss.

Christian, utvalgt konge til *Danmark og Norge*, skriver til *Tord Rod* og de andre som ligger i slottsloven på *Bergenhus*, at deres utsending *Stig Bagge* har redegjort for erkebiskop *Olavs* fengsling av *Eske Bille* og andre riksråder. Han har innkalt *Danmarks* riksråd for å rådslå om saken. Inntil disse drøftelsene er avsluttet, vil han beholde *Stig Bagge* hos seg, og han ber dem imidlertid holde slottet til hans hånd. (På en vedlagt seddel:) *Tord Rod* pålegges å ikke la nordlandske skip få seile fra *Bergen* før *Stig Bagge* kommer. Kongen vedlegger et brev til oldermannen og de lybske kjøpmenn på *Bryggen*.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II A a 3, i RA København. Rest av brevlukkende segl.

284. 27. mars 1536. Kalundborg.

Christiann met Gudzs nade vdualdt koninng tiill Danmarck oc Norge hertug tiill Sleswiig Holdstenn *et cetera*. Wor sønderliigenn gunsth tiillforrn. Kiere Tordt oc y gode karlle alle. Wii giiffue eder

kierliigenn tiilkiendhe at eders ambasiatt oss *elskeliige* Stiig Bagge som y tiill ossz eders wærff afferdiiget oc wdskicket haffuer er nw komen hiidt tiill ossz oc wii *hannum* her for ossz haffuer hørdt tiill ordz vdi huis wærff handt vdaff eder vdi befaling haffuer oss at andrage oc foreholde. Szaa haffuer wii nw vdaff hans muntliige vnderwiisning och beretning sameledes oc saa vdaff *then* beseglede jnstructionn i *hannum* metgiiffuen haffuer vdi alle made well forstaaet alld hues leigliighedt sig nw *ther* vdi riiget begiøndt giordt och foretaget er vdaff wor wforskyldtte fiende her erchebiscop Oluff aff Trondhiem emodt oss oc wore *elskeliighe* tro mendt och raadt wii ambasiatte wiisz tiidt jnd vdi riiget skicket haffde huorledes handt *thennom* haffuer ladet griibe oc end nw *thennom* fengkliigenn anholder oc en part ladet ihiellslaa¹ offuer same hans begiønnte oc foretagne handell handt och haffuer ladet griibe oc fenckliig anholder eders herre oc hosbonde oss *elskeliighe* Esghe Biilde wor tro mandt oc raadt met wiidere meningh forbemelte oss *elskeliighe* Stiig Bagge ossz haffuer andraget foreholdet oc tiillkiendhe giiffuit *et cetera*. Kiere wenner saa giiffue wii eder vdi en gunstiig och godt meningh *ther* paa for antwort at oss sliig forbenefnde her erchibiscop Oluffs handell oc desz leigliighedt handt deszwerre begiønnt och foretaget haffuer emodt oss oc forskreffne wor *elskeliige* tro mendt oc raadt wii ambasiatte wiisze tiidt vdi riiget haffde forskicket leidt er athøre besønderliigenn for theris skyldt wore ambasiatter som handt saa forrædeliigen emodt allt cristliigt skiell heller rætt fangen haffuer huilcket er en whørt sag som alldriig forhen haffuer warit vdi brug heller wonhedt at skie hoss nogen *herrer* heller furster oc icke hoss turcker heller hedninghe *thenne* dag bruges at ambasiatter maa ey fare frii oc wbehindritt som aff *her* rer oc furster heller andre forskickes. Same och² wchristeliigen och wredeliigenn handell met hues mere hoffmodt handt³ forbemelte her erchibiscop Oluff emodt oss oc offtbemelte wore tro mendt raadt oc ambasiatter oc andre⁴ wor oc⁴ Norges riiges vndersotte oc jndbøgger^e begiønt giortt oc foretaget haffuer wii Gudt allmechtigste will haffue claget forhobendes oc tiill Gudzs oc wor kiere herrers oc⁵ fursters oc weners hielp thet at effter kome oc *ther* fore at wederfares en tiilbørlliig wander. Dog skall Gudt wiide oc vdi the made wære wort witnesburdt at thet skall wære oss hiertliigenn leidt at wii emodt *hannum* heller nogen skall for⁶ orssages tiill nogen blodzs *wdgyndelse heller anden sliig Gudzs fortørnelse *et cetera*. Och wille wii nw gierne her haffue strax afferdiiget forberørte⁷ Stiig Bagge⁷ eders ambasiatt tiill eder⁸ [..ffh]⁹ *tiill igienn oc met *hannum* giiffuit eder

*schuar paa alle artickeller ¹⁰hand tiill oss wærffuit haffuer¹⁰ ¹¹tiilbaghe igien¹¹. Tha fordii at thet er sliig en merckeliige handell andrebende haffuer wii forskreffuit wort *elskeliige* Danmarcks riiges raadt her vdi Siellandt oc Skone besiddendes at the strax skall met thet første kome tiill oss tiill Roskilde oc wii ther fore agtte met Gudzs hielp y morgen at forføige oss paa weigen tiidt oc¹² om same handell oc leigliighedt ther met thennom oss atberaadslaa huat met beste lempe ther vtinden foretages kandt. Beholde wii fordii offtbemelte eders ambasiatt Styg Bagge hoss oss oc icke nw kundhe saa hastiigenn skicke *hannum* tiill eder tiilbaghe igienn. Wii wille *hannum* dog met allerførste oss mugliigt er oc wii om same ærinde oc desz leigliighedt haffuer handlit oc talit met for^{ne} wort *elskeliige* Danmarks riiges raadt giiffue swar och endtliigenn affscheidt paa alle ærinde oc artickeller oc *hannum* tiill eder igien affderdiighe szaa attii met *hannum* ydermere skall fange alld bescheidt atwiidhe huor effther y eder rette oc tiillforladhe skulle. Oc skulle y wiidhe vdi sandingen at thet icke er forskreffne eders ambasiattes Styg Bagges skyldt heller forsøvelse vdi noger madhe thet hand sua lenge haffuer her hoss¹³ oss fortøffuit thii wii fore sliig orsage som forbemelt er icke will *hannum* fra oss forladhe førre¹⁴ endt wii haffuer handlit oc tallit met wort *elskeliige* raadt om alld handell oc leigliighedt sig ther begiiffuer oc skicker fordii nw thenne breffuisere oss *elskeliige* Jens schriiffuere tiidt tiill eder tiilbaghe igien eder sliigt tiillkiende atgiiffue attii skulle mwge wiidhe desz leigliighedt huorledes sig ther met haffuer begierendes gerne attii will haffue for^{ne} Stiig Bagge ther vtinden vndskyldiiigt oc icke tage *hannum* thet tiill w¹⁵ wiillig vdi nogre madhe sliigt wii gerne will hoss eder forskylde oc bekiende. Kiere wenner wii wille eder alle oc en huer besønderliigen¹⁶ kierliigen haffue beden och troliigenn paa myndt oc formanet wedt then eders eedt y haffuer giordt forskreffne oss *elskeliige* Esge Biilde wor tro mandt oc¹⁷ raadt attii som erliighe karlle wille her effther som y her tiill giordt haffuer holde *hannum* thet wort oc kronens hwss Bergenhws tiill troer handen oc icke thet for nogen sag ordt heller scriffuelse at vpgiiffue tiill nogen andens handt endt tiill hans hand igien oc attii haffuer eder oc then vdi forwardt at handt vdi alle made er saa frii oc lediiig vden alld forpliigt løffte oc tiillsawffndt som hand wor ther handt skiildes fra eder ther aff slottet. Oc om saa skiede thet Gwdt forbywde at offtbemelte oss *elskeliige* Esge Biilde bleff forstacket attii tha effther thet løffte oc *handlasting hand oss giort haffuer wille som erliige karlle holde oss Bergenhwssz tiillgode oc troer hande. Wii wille nest Gudzs alldmectiigste hielp

snarliige tiilskicke eder oc flere worø tro mendt ther vdi riiget en stadliig hielp oc vndsetning oc wille sliig eders vmage troskaff oc welluilliighedt hoss eder alle oc en huer besønderliigenn met alld gunst och nadhe forskyldhe oc bekiende saa y oss betacke skulle. Befalendes eder Gudt. Screffuit paa wort slott Kalundborg mandagenn nest effther Medfaste søndag aar *et cetera* mdxxxvj vnder wort signete oc met wor eigen handt vnderschreffuenn.

Cristian.

Utenpå: Oss elskeliige Toridt Rodt met sampt alle the andre gode karlle nw liggendis vdi slotzlowen paa wortt slott Bergenhus samptliigenn oc huer besønderliigen.

På en innlagt seddel: Kiere Toridt. Wii bedhe eder oc kierliigen oc wille attii thet saa forordner oc beschaffer at jngen nordlendske skiib ther fra Bergen wdløber førre Gudt will oss elskeliige Stiig Bagge kommer tiidt tiill eder tiilbaghe igienn huilckit skall skee met allerførste oc giiffuer eder wor willig och mening om the och andre ærindhe tiill kiende hues magt anliggendes er ydermere endt wii nw schriiffue kundhe. Ther met skier wor ernstliig meningh oc begiere oc wii oss gantzliigenn her tiill forladher huilcket wii och gunstliigen will hoss eder forskyldde och bekiende. Datum vt in literis.

Her sende wii eder it breff som wii haffue tiillscreffuit oldermannden och the lubske kiøbmendt paa Brøggen desz mening y selffue kundhe vdi same wort breff forfare ydermere endt wii nw schriiffue kundhe attii thennom same breff mwghe offuer antworde och siden siige thennom tiill vdi hues made y thennom paa worø weigne behøfuer *et cetera*.

¹Eller ihiellsslaa. - ²Overstrøket. - ³Overstrøket. - ⁴⁻⁴Over linjen. - ⁵Overstrøket. - ⁶Over linjen. - ⁷⁻⁷I margen. - ⁸I margen. - ⁹Overstrøket. ¹⁰⁻¹⁰Over linjen. - ¹¹⁻¹¹Overstrøket. - ¹²Over linjen. - ¹³Over linjen. - ¹⁴Eller forre. - ¹⁵Over linjen. - ¹⁶Eller besonderliigen. - ¹⁷Over linjen.

Erkebiskop *Olav* i *Trondheim* gir herr *Claus Bille*, hovedsmann på *Båhus* instruks om å hilse den utvalgte kongen *Christian (III)* og *Danmarks* riksråd, og gjøre dem kjent med følgende:

Norges riksråd hadde på riksmøtet i Bud besluttet å delta på herremøtet i *København* 24. juni (1534)¹, men da erkebiskopen ikke kunne reise, ga han, herr

Nils Lykke og *Johan Krukov* instruks² til herr *Eske Bille* og herr *Vincens (Lunge)* som skulle til *Danmark*. *Eske* og *Vincens* skulle på det norske riksrådets vegne rådføre seg med biskop *Ove Bille* og rikshovmesteren herr *Mogens Gøye* for å velge en kristen konge til *Norge*.

Da erkebiskopen fikk vite at grev *Christoffer* (av *Oldenburg*) hadde inntatt *Sjælland* og at *Danmarks* riksråd i *Skåne* og *Jylland* (våren 1535) hadde måttet velge den unge *Christian (III)* til konge, og ba om erkebiskopens samtykke og støtte med skip og folk, svarte han det danske riksrådet at han alene ikke kunne samtykke. Han ville innkalle til herredag i *Trondheim* og der arbeide for *Christians* valg i *Norge* slik som i *Danmark*, men skip og folk ville han ikke utgjøre av frykt for strid og ødeleggelse siden tyskerne, som hadde skip, var kong *Christians* fiender. Han innkalte så adel, borgere og allmue (til *Trondheim*) 23. mai (1535)³, senere utsatt til 24. juni.

Like før dette planlagte møtet fikk han vite at prosten i *Oslo (Morten Krabbe)*, herr *Vincens*, *Erik Ugerup* og *Erik Hack* (alias *Gyldenstjerne*) straks etter 28. mars hadde valgt *Christian* til konge, truet biskop *Mogens* (i *Hamar*), biskop *Hans* (i *Oslo*) og herr *Gaute Galle* til å samtykke i valget⁴, og forbudt adel, borgere og allmue i *Akershus* len å dra dit (til *Trondheim*). Av hensyn til forbundet mellom rikene sendte erkebiskopen likevel bud⁵ til *Vincens* om at han ville samtykke i valget⁶, men *Vincens* trenerte saken⁷ mens han ventet på svar fra kongen som han hadde baktalt erkebiskopen for⁸.

Etter ni uker kom *Vincens*' tjener *Lasse* skåning tilbake med brev om at *Claus Bille*, sammen med biskop *Hans* og *Vincens* skulle til *Trondheim* i oppdrag for kongen. Da de kom dit (i julen) og allmuen der fikk vite at de ville tinge ut en sølvskatt⁹, spurte de hvem som hadde valgt konge og hva privilegier de hadde skaffet dem og riket. Da allmuen skjønte *Vincens* og *Erik Hack* hadde vært hovedmennene, slo de *Vincens* i hjel, og erkebiskopen lot de andre fengsle for å skape ro om saken.¹⁰

Erkebiskopen ber kongen ta *Akershus* fra *Erik Hack* som gjør allmuen ulydig og har tatt skip og gods fra rostockerne. Keiseren (*Karl V*), pfalzgreven *Frederik* og grev *Christoffer* har skrevet brev til erkebiskopen om kongevalg og håndgang, men erkebiskopen har ikke svart. Erkebiskopen lover å anerkjenne (*Christian III*) som konge så snart han får sikkerhet av kongen¹¹.

Papirhefte med åtte blad i RA Oslo, Norske Samlinger, avd. 1, fasc. 7 b, nr. 76 b. Med erkebiskopens papirsegl.

285. 8. april 1536. Trondheim.

Ærinndhe oc werff somm wij Oluff mett Guds naade ærchebisp tiill Trondhemm haffwe giiffuit ærlig welbyrdugh mannd och strenng ridder her Claus Biille waar kere metbroder oc høffuitzman offuer Bahuß att forfførdre oc fremme hoss høgboeren første oc mechtigste herre her Christienn mett Guds naade Danmarkis wendis oc gottis wdtwold koning hertug i Slesuich Holstenn Stormarnn och Dytmerskenn greffwe wdj Oldenburg oc Delmennhorst waar keriste naadigste here.

Ffursth att Edther strenghet will begrøtze kongelige maiestatt mett waar willig tro tiennist oc hues hanns naade welbehagelicht er effter waar yderste macht oc formoghe.

Jtem ther nest høglofflige Danmarkis riigis raad waare kere brødre oc confedererede godhe wenner mett mannghe godhe netther oc waar kerlige broderlige hellssen.

Item att giiffue kongelige maiestatt oc høglofflige Danmarkis riigis raadt tiill kenne att thenn tiid altt menige Norgis riigis raad wore forsamlidhe wdj Buudt anno xxxiiij¹² Assumptionis Marie *et cetera* bleeff bewillgit oc samtyckt att wii alle skulle besøge thett almennelige herremodhe somm berammit wor att stannde wdj Københaffnn sanctj Joannis baptiste midsommers dag nest effter komendis och ther paa beredde wii oss alle her nordenn fioldz oc droghe omm waarenn tiill Bergenn i thenn acht oc menning att wii wiillde frammdelis drage nedt tiill Danmark. Oc for thenn leglighet somm seg begaff then tiid paa waare wegne att wii icche kunde szaa snarlige bliiffue redhe att affdraghe mett her Æske Biille oc her Vincencius ffor bryst wii haffde paa skiff huilchit themm well witherligt wor. Oc vpaa thet att ingenn forforsømmelsse eller forhalinng skulle skee ffor waar skulldh omm wii icche saa snarlige effter komme somm thett segh egide oc oc¹³ tilbordhe screff wii sampt mett her Niels Lucke oc Johann *Kruck Norgis riigis raadt waare kere metbrødre waare aluorlige raad oc mening mett enn klar instrux. Oc ther offuer begerede wii metth waartt breff att verduge fader bisp Aaue Biille tiill Aars och ærlig welbyrdig mannd oc streng ridder her Mogens Gøye Danmarkis riigis hoffmester wiille deele theris gode raad i waar frawerelsse mett Norgis riigis raadt omm enn christenn herre oc første tiill Norgis riigis oc alles waare herre oc konning atth wordhe effter thett kerlige forbund enigheedt oc gode naborskaff somm tesse twenne riiger nw till er oc langsommlige warett haffuer emellomm.

Jtem straxt ther effther att waartt sendebudt wor affdraget mett for^{de} ærlig welbyrdig mannd oc streng ridder her Eske ffinnge wii verdige *faders bisp Hanns tiill Oslo oc ærlig welbyrdig manndz Erick Gyllenstiernns breff att her Tyghe Krabbe haffde skriffuet themm tiill huorledis ædelbornn herre greffue Cristopher haffde indtaget Sieland mett finntlig anffalldt.

Jtem effther thenn foruarinng wii tha finnge begaffue wii thenn reize tiill Danmark oc droghe hiid hiemm tiill Trondhemm igenn oc strax forsamlede ypperste mennd i waart sticht oc gaffue themm tiill kenne att thett icche wor for Danmarkis oc Norgis riigis raadtz for-

sømsse skyld att thenn kaarinngis oc konningewdtwelelse icche gick for segh somm tilforrn acthit oc beslutetd wor wdthenn eniste for krieg orlog oc fiintlig anfall somm skedde ind paa riigenne och begerede wii ther fore aff thennem att thee wiille trolige aff werge Norgis riigis skadhe oc forderff huor och nar behoff kunde gøris indtill saa lennge Gud mildeligen forsaa ghe oss mett enn christenn here oc koning.

Jtem ther nest finnge wii Danmarkis riigis raadz breff aff Skone oc Judtlandt att thee haffde kaaret keeist oc wdwooldt wdi the Helligtre-foldughetz naffnn ffor^{ne} hogbornne wnge konning Christienn tiill theris herre oc koning att bliiffue oc att thee thett icche haffde giortt Norgis riigis raad¹⁴ tiill fortred eller hoffmod eller modh thett wenlige forbunnd somm giortt war riigene emellomm *wdther wore ther szaa hasteligen nødde oc tilltrenngde ffor thenn skade fyndene giorde ind paa riigit och begerde att wii effter thenn leglighett segh nw begaff wiille oc sammtycche hanns naade tiill waar here oc koning oc komme hans naade oc riiget tiill hielp oc tienniste mett skiiff oc folch effter waar yderste formwe oc machtt. Gaffue wii tha for^{de} Danmarkis raadt kerligen for swar att wii icche allene maathe eller kunde samtycche eller bewillge hans naade ffor Norgis koning menige Norgis riigis raad wattspurdtt menn paa thett att therris willie oc begere maathe haffue lycksammlig framngang wille wii forscriffue altt Norges riiges raad edlinnge oc beste mennd i riigit tiill enn almyndelig here dagh att besø ghe her i Trondhem och tha wille wii ganske welwilligen oc fliitligen saa forarbe de thett hoss waare kere metbrødre att hanns naade skulle bleffue kaarett tiill enn weldigh here oc koning tiill thette riighe somm thee gode herrer hadde giordt omm Danmarck.

Jtem omm skiiff oc folch att wdt gøre *et cetera* gaffwe wii saa for swar att wii icche haffde skiiff oc skiiffs behøring oc redtzskaff. Skulle wii haffwe aff thee tyske wdj Bergenn aff huilchen waar skiiffs hielp hanns naade oc riiget enn føghe help eller bistannd haffue kunde doch maathe ther aff komme stortt vprør saa att tesse nordlendzske lannd oc leenn snarligen kwnne bliiffue ødhelagde oc forderwide effter thii thee ware hanns naades obenbarlig fynnder. Thii befyndher wii thett were møget radeligre profitlicer oc nytsammliger att hanns naade bleffue offwerleuerett riigit wskadt oc wforderffuit hanns naade tiill hielp oc trøst end ith forderffuit oc ødelagdt riighe huor aff hanns naade wdj lanngsam tiid huerkenn gaffenn eller nytte aff hafftt kwnne.

Jtem vpaa thett att koninges kaar oc wdt welelse maathe haffue ganggit effther Norgis laugh och gammlle gode lanndzens sedwane

screffue wii waare kere metbrødre nordhenn oc sundhenn feldz tiill omm theriss godhe raad naar oc huor wii best kwnne forsamlis oc soddanne breff screffue wii twenne ganngē wdt oc finnge doch jnngenn swar ther vpaa.

Jtem effther thii wii finnge jngenn trøst eller raad omm heremødit forscreffue wii oc lodhe wtgaa waare breff tiill allt Norges riiges raad edlinnge oc beste mennd sammeledes tiill alle kōpstæder oc menighe almwe offuer allt riiget wnder thenn formm atth thee her wille mōdhe Trinitatis wdj thee maadhe att wii maathe keeise oc wdtkaare enn christenn here oc koning effter Danmarkes riiges raadtz begerinngh.

Jtemm her Claus Biille screff oss tiill syn orsaghe ganske skicchelige erlige oc well hui hand icche komme kunddhe oc wt sende naagre forstandige dannemennd somm for^{de} herre mōdhe skulle beszøghe.

Jtem verduge fædra oc strenge ridder bisp Mogens tiill Hammer biscop Hanns tiill Oslo prouest Morthenn Krabbe her Vincencius Lunngē hues siell Gud naade screffue att thee icche paa then tiid komme kundde ffor hesteberning oc wadtz flodh doch ther somm wii for^{de} herremōdhe tiill Joannis baptiste nest effter kommende vpsetthe oc forskiude wille tha acthede thee wisseligenn att komme oc ther effter fortøffuide wii oc forholddhe thee ærlige oc gode mennd mett menige olmwge somm her tha forsamlede waare indtill Joannis att bliffue effther thee gode herres scriffuelse oc begerē.

Jtem ij eller iij daghe fore Joannis baptiste finnge wii breff oc wiist budt att prouestenn i Oslo her Vincentius Ærick Wgerup oc Ærick Hack hadde hemmeligen straxt effther poskenn kaaret oc keist for^{de} hogbornne første wnngē koning Christienn tiill theris here och koning oc siidhen nødde oc trenngde verdige fedre oc strenge ridder bisp Mogens bisp Hanns oc her Gude Galle att sammtycche theris kaar oc hiilling oss menige Norgis raad oc thes jndbyggere tiill hoffmodt formsielsz oc forachtning modh Norgis screffuen lagh oc gode gamle sedwanne oc forbōdh edlinnge kōpstedtz mennd oc menige olmwge offuer allt Agerhus lenn hiidt att draghe wnder theris halss oc wellfardt oc ther aff haffuer werit vpwecht enn twedracht oc mysemmie wdj riigett somm icche rinngē haffuer werett somm for^{de} ærlig welbyrdig mannd her Claus well wittærlicht er oc ydermere beretthe kanndt.

Jtem endoch att thette hoffmod waar største partenn aff Norgis raad oc oss giortt ansaage wii doch riigenns beste oc biistanndt oc thett forbunnd somm formeldher these lofflige twenne kongeriiger skulle were wndher enn here oc konning meere end theris forachtel-

sse. Vdsende wii oc afferdigede enn waar canick waartt fullmyndige sendebud mett waartt jndsegle credentz oc instrux tiill verdige fader bisp Hanns prouesten oc her Vincencius oc gaffue tiilkenne att wii wille indtredhe oc samtyche thett kaar somm thee giort haffde omm høgborne furste wnngē konning Christienn oc begeredhe att thee mett oss oc wii mett themm wiille beslute och besegle huadt somm giort wor oc gøris skulde paa riigenns beste ligerwiist somm wii selff personligen tiilstede hadde weritt. Thenn tiid waartt sendebud thiit komm och hadde anntwordit breffuene fraa segh bleeff hannd forholl-dit oc vpholldenn aff her Vincencius ix weger selff tridyē paa waar kaasth oc therinng ffor thenn skiilld att her Vincencius hadde skreff-uit mett synn eghen smaaswennd Lasse skoning tiill kongelige maiestatt ganske hardelige oc ille paa oss somm hanns jnstrvx mett hanns eighen haand screffwenn wdwiiser oc her Claus Biille seett haffuer oc forwenthetdhe segh dagliges swar ther vpaa mett kongelige maiestattz obne beffallnings breff oss och andre flere Norgis riigis raadt oc inndbyggere tiill skadhe oc forderff ændoch hannd thett forclaredhe for waartt senndebud att hannd haffde ganske merchelige well screffuit fore oss tiill hanns naade och andre wanner wdj Danmarkis riigis raad oc bekennde att hannd haffde thett giortt for then skylld hannd wiste att hanns naade waar oss enn wreed oc wgunnstig herre.

Jtem paa thenn tiinde weghe komm hanns smaaswennd igenn aff Danmark oc førde breff att kongelige maiestatt haffde afferdigett her Claus Biille hanns naadis mannd oc raad att draghe her vp tiill oss mett nogre hanns naadis merkelige werff oc erinnde. Verduge fader biscop Hanns oc her Vincencius skulle følge hannom paa kongelig maiestatt¹⁵. Oc ther mett bleff wortt senndebud skicchit tilbaghe hiid tiill oss igenn alting paa kongelige maiestattz oc waare wegne wbestillt oc wbesegltt.

Jtem thenn tiid her Claus Biille oc thee andre gode herer for^{de} waare her komne lodhe wii forsamle effter egne begerinng oc willie eth stortt tall aff olmwgen. Oc thenn tiid thee fornwmme att for^{de} herer wille begere enn sølffskatt aff lanndet tha attspurde thee hwemm somm koning haffde kaarit och huadt naadher friiheder priuileger themm och Norgis riighe fforwerffuet war omm wii theth haffde giort eller ey. Oc i thenn samme hastughet formerchte the att her Vincencius haffde ther werett hoffuit ffore oc Erick Hack mett hannom. Ther offuer wdj samme hastughet wortt her Vincencius slaghenn hues siell Gud naade oc the andre godhe herrer bleeffue fanngne paa thett att wii kunde stille olmwgen ther mett somm her Claus wed ydermere

att beretthe oc forklare.

Jtem att allt thett somm skeett er wdj thee maade eller anndre er icche skeett eller giortt *kongelige maiestatt* tiill modstandt hoffmod eller fortredt wdthen themm tiill nederlag skadhe oc forderff somm theth thiitt och offte forskiillit oc forthiennt haffue.

Jtem for soddanne orsager skadhe oc forderff skyld bedhe wii Etther kere her Claus att I wille thett saa bestyre hoss *kongelige maiestatt* att Erick Hack bliiffuer skiilldt mett Agershus thett aller furste oc raader hanns naade paa alles waares wegne att hanns naade icche skiccher soddanne regenther offuer Norgis slot oc festhe somm gøre hanns naade enn w willig oc fattig almwghe

Jtem *Ærick Giillennstiernne* haffuer ladet tagit skiff oc godtz ffraa thee rostocheer paa waar halss szom wii mett hertug Albritz oc the rostockis breff well bewyse wille.

Jtem bekenne wii oc fuldkommeligen tiilstaa att wii fanngit haffue keyserlige *maiestattz Fredericis paltzgreffuens* tiill Riinn oc greffue Christophers breff omm kaaring och hanndgang oc haffue doch aldelis ingenn swar giiffuit ther vpaa meere achtinnde thett forbunnd somm rigerne er emellomm ennd thee scriffuelse.

Jtem vpaa thett att Guds fortørnelse blodtz wdtguudelse mord brand skade oc forderff mathe ned leggis oc affstillis wenschaff kerlighed enndrechtig fred oc rosommlighedt maathe forøigis oc formeeris haffue wii nw wdj the Helligtreffoldighedtz naffnn loffuit oc tiilsagdt werduge fader bisp Hanns her Claus Biille oc her *Æske Biille* riddere Norgis riigis raad waare kere metbrøder att nar hanns furstelige *kongelige maiestattz* naadhe will oc haffuer securerit oc forwaridt oss mett hanns *kongelige maiestattz* obne beseglde breff somm røriiss och formeldiss i waartt obne beseglde breff somm wii hanns furstelige naddhe mett her Claus tiilhaande beskicchit haffuer att wille bekenne holle och haffue hanns naade for Norgis oc waar keriste naadigste here oc konning oc were hanns naade huld och tro somm oss bør att were waar retthe herre och konning.

Jtem alle tesse for^{ne} artichler begere wii gernne att saa framsett forklaris oc formeris aff Etther for *kongelige maiestatt* och *Dannmarkis* riigis raadt nar och hwar behoff gør^{is} som I oss loffuet oc tiilsagdt haffue oc wii ey heller paa twiile att I oss wdj alle maade forfførde tiill thetht beste. Atth alle thesse for^{de} puncter oc artyckler ere wtgangne oc scriffne mett waar witzskaff fulle willie menning oc sammtycche ladhe wii trycke waartt jndzege ffor thenne waar obne jnstrux somm screffuenn er wdj Tronndhem Palmeløgerdagh anno Domini mdxxxvj.

Utenpå med samtidig hånd: *Jnstructionn* som erchebiscopen vdi Trondhemm gaff her Clawes Bilde met tiill wor nadigste herre och Danmarcis riiges raad anno *et cetera* mdxxxvj.

¹Teksten daterer feilaktig møtet i Bud til anno xxxiiij i stedet for xxxiiij. - ²DN XII nr. 548, XVI nr. 566-68. - ³Melding om forfall fra Claus Bille (og de tre kjøpstedene i hans len): DN X nr. 684-85; fra biskop Hans i Oslo: DN XIII nr. 608. - ⁴DN XV nr. 504, 506, 507. - ⁵Kanniken Jens Olavsson (DN XII nr. 556). - ⁶DN XII nr. 555, jfr. XVI nr. 578-82. - ⁷DN XIII nr. 618. - ⁸DN XII nr. 554. - ⁹Se HT 3. rekke I s. 13. - ¹⁰Se DN VI nr. 726, XXII, 4. april 1537, Paludan-Müller: Aktstykker II nr. 112. - ¹¹Erkebiskopens brev til kongen i Paludan-Müller: Aktstykker II nr. 109. - ¹²Se note 1. - ¹³Overstrøket. - ¹⁴Over linjen. - ¹⁵Vel uteglemt wegne eller lignende.

«Leesz» *Hallvardsson* selger, skjøter og avhender med sin hustru *Gudrid Jonsdatters* samtykke, et halvt laupsbol i *Bø* i *Sæbø* skipreide i *Ryfylke* med alle tilliggelser til velbyrdig mann *Eske Bille*, høvedsmann på *Bergenuhus*, og hans hustru fru *Sophia Krummedikesdatter*. Han kvitterer for den avtalte kjøpesummen og tilhjemler godset som har vært lovbudt i samsvar med *Norges* lov.

I (konsept til?) vidisse av 5. juni 1538 i RA Oslo, trykt i herværende bind.

286. [12. april 1536.]¹ Stavanger.

Alle och hwer bezonnderligenn somm thette breff see eller hørre lessze kenndis jeg Leesz Halwardzsszønn mett thette [... 25 ...] ffriij willie och well beraadt huug tesligiisthe mett minn kierre hostrues Gwdriith Jonnszdottherssz williege och [... 25 ...] soldt skiødt och affhenndt och mett thette mitt opne breff selger skiødher och affhendher ffraa meg och minn kierre [... 20 ...] arffwinnge jndtiill erliig och welbiurdiig manndt Eske Biillde høuitzmannnd paa Bergennhuussz och hanns kierre hostr[ue... 10 ...] welbiurdiig *qwininne frw Sophia Krommediigis dotther och beggis theris arffwinnge ennd minn jordeparth y Bøe szomm er eyth halfft lopz b[.]ll legenndis wdj Sebøessz schiipredhe wdj Riiefølche hwilchenn fforschriffne jordheparth fforbeneffnnøde welbiurdiig manndt Eske Bii[ll]dhe mett hanns kierre hostrw fforbeneffnnøde fru Sophie Krommedigis dotther och beggis theris arffwinnge nydhe bruge och beholdhe schall [m]ett all fforschriffne jordheparthz rette tilliggelsszer szomm nw till liger och aff ariilltiidt tillegett haffuer jnthet wndenn tagenndis [....]dt szomm helst er eller werre kanndt. Och kenndis jeg meg mett thette

mitt opnebreff opboriith ffuldt werdt och penninge aff fforbenefn-
 nødhe welbiurdiig mandt Eske Bille ffor fforschriffne jordeparth och
 grund szomm meg well nøgist och tacker jeg hannem ffor gaatth be-
 talninng och haffuer fforbenefnnødhe welbiurdiig mandt Eske
 Biilldhe effther Norigis lawg ffornøgett meg mett eyth erliigt och nøg-
 actiig skønningis awrre szaa jeg hannem ffor welwilliighet effther
 mitt gaadhe noge gannsche giernæ betacker. Och war fforschriffne
 jordheparth lauglige lagbodhenn effther Norigis lawg. Thij beplic-
 ther jeg meg mett minn kierre hostrw och beggis worre [arff-
 winn]g[e] fforbenefnnødhe welbiurdiig mandt Eske Biilde mett
 hanns kierre hostrw fforbenefnnødhe frw So [phi] a Kromme [di] gis
 dotther och beggis theris arffwinng att ffrij hemle och ffulkommeli-
 genn tillstaar fforschriffne jordheparth och grund [...] alle
 [...] ymme retthe tiill hørelssze och rettiighedher szomm *forchreffuett
 staaer. Till ytthermerre withnisbyrdt och bedhre foruarinng att thette
 fforschriffne køeff szaa wbredheligenn holldis schall till ewiigtiidt
 haffuer jeg ladiit mett miinn ffrij wellie och wendskaff och kierligenn
 tilbedher tessze efftherschriffne dandemenndt szomm er welbiurdiig
 mandt Niels Clauusszønn laugmand y Staffwannger her Pedher Ja-
 cobsszønn erchedegenn och her Ewinndt Pedherszønn canich ther
 szamestedt att the henge the [ris] jndzgle hossz mitt her nedhenn
 ffor thette mitt opne breff. Schreffuett y Staffwannger onszdagenn
 nest effther Pal[.....]dag.

¹Se påtegningen på vidissen av av 5. juni 1538 (i herværende bind).

Christian, utvalgt konge til *Danmark* og *Norge*, skriver til *Tord Rod*, øverste befalingsmann på *Bergenhus*, og ber ham sørge for at slottet ikke faller i fiendens hender og betro seg til *Stig Bagge*, som kongen nå har sendt avsted igjen, som til kongen selv. (På en innlagt seddel:) Kongen ber *Tord* sørge for at ingen av de nordenfjelske får seile noen steder under livs og gods' fortapelse, og ber ham sende styrmenn ned til kongen.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 3, i RA København. Rester av et brevlukkende segl.

287.

14. april 1536.

Malmø.

Christiann mett Gudts naade vduoldtt koning tiill Danmarck och Norge hertug i Slesuig *et cetera*. Wor gunst tiilforrn. Wiidtt att thenne breffuiszer oss *elskelige* Sty Bagge haffuer nu giffuitt oss thynn tro-

skaff och erlige och flitige tieniste tiilkennde *somm* thu teg beuist haffuer vdj oss *elskelige* Esky Biildes frauerelsze fore huilckett vij teg kerligenn betacke och wille *thet* saa igenn mett teg forskylde saa thu oss tacke skalt bedenndis teg kerligenn att thu her *epther* wilt vdj for^{ne} Esky Biildis frauerelsze beuisze teg erligenn och troligenn och mett the andre erlige mend och karlle haffue goedt agtt och tiilsiwnn mett slots logenn vdj Bergennhuss saa samme slott icke kommer vdj fiendernes hender *epther* *somm* thu vedst begge thesse ij konge riiger *al-somm* størst magtt paa ligger huilckett vij och ingenn twiffuell paa haffue att thu ey vell *giorindis* vorder. Wij haffue afferdiggett for^{ne} Sty Bagge mett nogle *vore* erinde och verffue att skulle vdtrette *ther* i riigett nordenfields *somm* oss och begge these riiger magt paa liggennndis er tesligiste nogle erinde att giffue teg paa *vore* vegne tiil-kende bedenndis teg *ther* fore att thu vilt betro *hannum* *ther* vdinnenn ligeruisze *somm* wij *wore* teg sielff personligenn tiill ordts *ther* omm och att thu wilt *thet* saa forhandle mett the andre slots liggere saa att the mett teg wille forløffue *hannum* att mwe vpdrage och vdtrette oss samme erende. Och thu vilt bode vdj these och alle andre maade i for^{ne} Esky Biildis frauerelsze ramme och wiide vortt och begge thesse riigers *gagnn* och beste *epther* *somm* thu her tiill giortt haffuer. Wij wille *thet* saa igenn mett teg *met* all gunst och naade forskylde och bekende saa thu skalt haffue oss **thetz* att betacke. Thu skalt och ingenn twiffuell haffue att wij ey wille komme teg tiill vndsetning mett *thet* aller fyrste *epther* *somm* vij *thenne* breffuiszere och¹ vdj befallning giffuit haffue ytthermere att vnderuisze teg. Befallendis teg Gudt. Screffuitt i vor stadtt Malmøø Lange fredag aar *et cetera* mdxxxvj vnder vortt signnett.

Utenpå: Oss *elskelige* erlig och velbyrdig mand Tordtt Rodth øf-fuerste befalingis mand paa vortt slott Bergenn.

På en innlagt seddel: Sameledis bede vij teg att thu ingenn aff the nordenn fieltz tiilsteder att segle eller løbe nogenn stedts fore end thu fanger *vore* scriffuelsze *ther* omm igenn menn att the bliffue hiemm tiil-stede liggendis vnder lifff och gotzes fortabelsze. Tesligiste bede vij teg att thu flyer oss *ther* nogenn gode styremend *epther* *somm* for^{ne} Sty Bagge teg vnderuisendis vorder och *thennum* stragis forskicke hidt neder mett *hannum* *thij* vij haffue befallit *hannum* att hand stragis vfortøffuit skall fylge *thennum* hidt neder tiill oss och vilt thu *her* vdi-nenn lade teg veluilligen findis.

¹O overskrevet en v.

Stig Bagge skriver til *Eske Bille* på *Bergenhus* at han skal seile om *Jæren* til natten, og når han kommer heim til *Bø*, kan *Eske* gjøre opp sitt regnskap.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Rester av brevlukkende segl trykt bakpå.

288. 16. april 1536.¹ Karmsund.

Salutem plurimam. Keree Esske maa Y viitte att iegh kom i dagh j Karsswn och ackter jegh [.]² att lyppe vm Iadder y natt. Nar iegh kommer *hom for Bø saa maa Y vel gyrrer Eder rinnskap. Iiii mæll hor dog hafwer inggen ey [h..]³ paa att iegh sskal tagge korssemehs y nelle madee. Skryffwett y Kar sswn Posskkedagh myddagsstydh 1536.

Stiigh Bagge.

Utenpå: To Eskke Biille [p..]⁴ op Berggenhwss toggeskriffwenn.

¹Årstallet kan være feil ettersom kong Christian vel sendte Stig fra Malmö 14. april (nr. 287). Stig kunne neppe heller vite at Eske ble friggitt i Trondheim 4. april (DN XI nr. 634-35) og var i Bergen 4. mai (nr. 291). - ²Overstrøket. ³Overstrøket. - ⁴Overstrøket.

Hans Rev, biskop i *Oslo*, herr *Claus Bille*, hovedsmann på *Båhus* og den unge kong *Christierns* utsending, *Morten Krabbe*, kansler og prost i *Mariakirken*, og *Erik Ugerup*, hovedsmann over *Tønsberg* len, *Norges* riksråd, kunnjører for allmuen i *Øvre* og *Ytre Borgesyssel* at de har meklet stillstand mellom *Erik Gyldenstjerne*, hovedsmann på *Akershus* og erkebiskopen (*Olav Engelbriktsen*) i *Trondheim*, biskop *Mogens* i *Hamar*, deres tilhengere og allmuen sønnafjells, og skutt tvisten mellom dem inn for den unge kong *Christiern* og riksrådet. Vilkår for stillstanden er at allmuen straks skal gi seg inn under *Erik Gyldenstjerne* igjen, betale ham all kongelig rente og rettighet, og sende fire eller seks forstandige menn fra hver skiprede inn til *Oslo* for å tilsi ham lydighet på allmuens vegne. Herr *Claus* drar nå til kongen for å redegjøre for forholdene i *Norge*.

Konsept eller kopi på papir i RA Oslo, Norske Samlinger, avd. 1, fasc. 7 b, nr. 77. Ingen spor etter segl.

289. 24. april 1536. Oslo.

Vij Hans Reff mett Gudz nadhe biscop i Oslo Claus Bille riidder høuitzman paa Bahus wor keriste nadigste herris vnge konning Cristhierns ambasatt oc sendebudtt Morthenn Krabbe prouest tiill Marrikyrke Norges riiges canceler Erick Wgerop høuitzmandt offuer Tons-

berg lenn Norges riiges radt helszer edher alle gode mendtt bønder oc mennige almu somm bygge oc baa vdij Øffre oc Ythre Borgeszøse kerligen mett Gudtt vor herre. Kierre wenner haffue wij nu besinnedt oc offuerwegedt thette store oprør her er nu skedtt i riiget oc then store skade oc forderff somm ther aff komme kandtt oc eder oc ederss hustru oc barnn kunne offuer gaa omm ther szaa skulle lengij bliiffue bestandene. Haffue wij for^{ne} Norges riiges radtt her nu i Oslo forsamlede ther fore oc ther omm handlett oc stillet till fredtt erlig oc welburdiig mandtt Eryck Gyllenstiernn høuitzmandtt paa Agershus oc opszatt then sag oc oprør emellom verdigste fader her ærchebispenn y Trondemm pauffueliig sedis legatte biscop Mogens i Hammer oc alle teris anhengere oc almue her sondenfiels oc emellom for^{ne} Eryck Gillenstiernn indt for kongelige maiestatt vnge koning Crestiernn wor keriste nadigste herre oc for hans nadis erliige elskeliige wiisze radt ther at wiidere tractereres oc offuerueges till all gunst node oc milhett somm oss vell forhobes tiill oc effther hans nodes gode behag jntiill saa lengij hans nade sinn viilge oc mening ther omm hiidtt op ighen schriiffuindes worder. Oc ther fore innen skullij i ey worde besuarede aff for^{ne} Eryck Gyllenstiernn for thette oprør somm nu skett erre dog mett saa skiell atty alle oc huer serdeles skulle midler tiidt siide stille vedt ederss næriing oc bieriing oc giiffue eder strax vnder Agershus oc for^{ne} Eryck Gillenstiernn ighen att liide oc suarre hanom oc hans fogder oc inggenn andhen tiill all kongelige renthe oc rettiighet her effther somm tiilfornn somm liidiige godtt almue giortt haffue oc huer lanboo thesliigist suarre sinn landraatthe till hans rettiighet. Tij rode wij eder alle kierre wenner attj strax sende hiidtt indtt fyre eller sex myndiige forstandiige mendtt aff huer skibrede somm skulle oc komme tilsiiige for^{ne} Eryck Gildenstiernn liidelsze oc hørsomhett paa all almuens vegne. J mue fast forlade eder tilledtt attij skulle fare frij oc frels tiill oc efraa vden allforhindring vdij tysze erindhe oc faa tha jddermere secker foruariing aff ordt oc talle aff hanom sielff somm eder skall mett Gudtz hielp vell nøges mett. Kiere wenner i mue oc saa wiide att for^{ne} her Claus Bille vor kieriste nadigste herres sendebudtt hiidtt inndtt i riiget er nu paa synn reysze skindeliigenn att giiffue siig nett till wor keriste nadigste herre oc ther tha att thalle oc ramme alless eders oc minyge riigens jndbøgers beste oc bestand saa att allting her vdij riiget maa mett Gudtz hielp komme till enn langsommeliig fredtt oc roliighet huilkett oss Gudtt almectigste vnne oc forlene euindeliige. Kiere wenner betencker nu selff eders eget gaffuenn oc beste tiill fredtt oc roliighet. Hues wij kunne jddermere ther tiill helpe ramme

oc wiide ederss beste oc bestand thet wiille wij altiiddt gjerne giøre. Her mett beffalle wij eder Gudtt almectigste. Skreffuitt i Oslo mandagen nest effther Quasimodogenitj søndag aar *et cetera* mdxxxvj vnder wore jndsegler.

Erik Gyldenstjerne (hovedsmann på *Akershus*) skriver til *Eske Bille* at *Hans (Rev)*, biskop (i *Oslo*) og herr *Claus Bille*, (hovedsmann på *Båhus*) kom til *Oslo* den 22. april og fortalte at *Eske* og hans hustru (*Sofie Krummedike*) også hadde blitt frigitt (av erkebiskop *Olav Engelbriksson*) og hadde dratt heim til *Bergen*. *Einar Tjeld* og hans folk som erkebiskopen hadde sendt sønnafjells for å legge landsdelen under pfalzgreven, hadde besørget sine ærender blant almuen og så forskanset seg på en gard (*Kjølberg*) nær *Akershus*, men en morgen gikk *Erik* til angrep, fanget, drepte og innebrente en del, mens *Einar Tjeld* og noen få unnslopp. Kongen skal ha sluttet fred med Lübeckerne, og *Malmø* og *København* skal være oppgitt. *Eske* bes hjelpe hustruen til *Jens* piper som før tjente herr *Vincens (Lunge)*, til å komme fra *Bergen* til mannen som nå er hos *Erik*. Ser *Eske* noen råd til å beholde forræderen *Christoffer (Trondsson)* hos seg, vil det glede kongen. Angående sagkvernen (i *Gjersjøelven* mellom *Vassbonn* og *Hvitebjørn* i *Opppegård*) har *Erik* og *Olav Sort (Eskes* fogd) forhandlet med prosten (i *Mariakirken*, *Morten Krabbe*). *Eske* skal ha garden *Snekkestad* i bytte.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ingen spor etter segl.

290.

24. april 1536.

Akershus.

Venlig kærtlige helssen altyt forskreffuet met Vor Herre. Kare Æsky gyffuer ieg Ether karligen tyl kendhe at nw paa lørdag affthen kom bysp Hans och her Claus Byldhe hyd tyl Opslaa. Och saffdhe dhy meg foruist at I met Ethers kare hostrvff wor ocssaa løs gyffuet och wor heym faret tyl Berghen hwyllket Gud almegygeste ware loffuet for tyl ewyg tyt. Kare Esky wdhen twyffuel haffuer I wel hørd hwre erchybyspen haffdhe skycket hans folk her søndhen fels at skuldhe taghe taghe¹ och handle thynne vrtlandis tyl palsgreuens hand. Oc ther dhy hafdhe² bestyllet theris erende i blant folket³ almoen saa leyret thy thennom paa en bundhe gord her hart for Aghershus och laa ther en tydlang och skanset om seg met stoke och lade skøt vd. En morn stund blyff ieg theris gest saa Gud gaff løcken saa at Ener Teld løb fra bodhe hans skoff och kom at skoen met noghen faa. Thy andher blyff ther fanghet och slaghet och en part inbrend i husen och feck ieg meste part alle theris heste fra thennom och en part blyff brend.⁴ Och skal och⁵ met Gutz help icky erchybyspen rosse aff then kry hand haffuer

förd her søndhen fels. Kare Esky moY ocssa wyde for nyw tyndher och for wysse tyndher at vor nadigste herre och thy lybske er for lyct och er Malmø opgyffuet och goer her ocssaa for uisse tyndher at Købyng-haffuen er ocssaa opgyffuet. Kare Esky haffuer ieg en karl her hos meg som hedher lens piber och wor tyl forn hos her Vincencius. Hand haffuer beret for meg at hand haffuer syn rette⁶ egte⁷ hostrvff i Bern och wylde gerne haffue hyndher hyd tyl seg. Thy bedher ieg Ether gerne om ther løber noghen skyb eller skudher fraa Bern och wyl her søndher paa at I tha wyl wel gøre och ware hyndher behjelpelig at hund motte komme ther paa at hund kunde komme hyd at⁸ tyl karlen eller paa weyen saa langt som s⁹ hund kunde. Och ther som hund haffuer noghen tære pennyge behoff at I tha wyl wel gøre och wnssette hyndher met en marck v eller vi. Ieg wyl gyffue t¹⁰ Ether thennom ighen. Kare swagher wor ther noghen lempe eller rod tyl at I kunde beholdhe then forredher Cristoffer tha gjorde I wor nadigste herre storlig tyl gefal ther i. Kare Esky her er inthet andhet søndherlyct at ieg paa thenne tyd wed at skriffue. Thet første ieg fangher ydher mere skriffuelsse fraa Danmarck ther noghen mact paa ligher tha wyl ieg skriffue Ether thet tyl met thet første. Och haffuer Oluff Surt och ieg giord thet klaer i mellom Ether och prosten om then sauquem¹¹ och I skal haffue Snekested och er thet en aff¹² saa skøn en gord som ther ligher i al Tunsberg leen och er I wdhen skadhe i thet skyfte¹³. Kare Esky och kare swagher ieg nw befale Ether then almeftygeste Gud tyl ewyg tyt. Och radher och bydher altyt offuer meg som for hen sagt er [.....]¹⁴. Screffuet paa Aghershus mandag efther Quasi modo geniti søndag anno mdxxxvi.

Erick Gyllingstiern.

Utenpå: Erligh och welbyrdigh mand Eske Bilde høffuietzmand paa Bergenhus synn kiere swaffer kierligenn tilschreffuit.

¹Overstrøket. - ²I margen. - ³Overstrøket. - ⁴Erik Gyldenstjerne hadde lidd nederlag i en tidligere kamp, se brev av 21. mars 1559 i herværende bind, referert av Ludvig Daae i HT 1 rk. I s. 502. Stridighetene omtales også i en dansk vise, gjengitt i Paludan-Müllers Aktstykker II s. 261-62. - ⁵Overstrøket. - ⁶Overstrøket. - ⁷Over linjen. - ⁸Overstrøket. - ⁹Overstrøket. - ¹⁰Overstrøket. - ¹¹Herr Henrik Krummedike hadde makeskiftet til seg fossen (DN VIII nr. 608) og Eske makeskiftet den fra seg (DN VIII nr. 728). - ¹²Overstrøket. - ¹³Se DN VIII nr. 728. Det er ingen tvil om at dateringen der har «tricesimo quinto», men hvis det skulle være en feilskrift for tricesimo sexto, er begge brev utstedt den 24. april 1536. Er den det ikke, vil nyheten om makeskiftet være over et år gammel når Erik Gyldenstjerne skriver til Eske om den. - ¹⁴Overstrøket.

Guttorm Nilsson, lagmann i *Bergen*, og *Anders Hansson*, rådmann sammesteds, vitner at herr *Eske Bille* i deres nærvær brøt i stykker et segl han hadde blitt tvunget til å la gravere da han var fange hos erkebiskop *Olav* i *Trondheim*, og som han hadde måttet besegle to åpne brev med før han ble friggitt.

Original på pergament i Eske Billes arkiv i RA København. Hull til tre seglremmer, det ene med rest av en rem.

291.

4. mai 1536.

Bergen.

Wij effthør^{ne} Gutthorm Nielsszønn laugmanndt wdj Bergenn oc Anders Hansszønn raedtmandt ther sammestedis giøre alle witterliigt oc bekiende mett thette wortt obnebreff att *aaar *et cetera* mdxxxvj torsdagenn nesth effter Hellige korssz dag inuentionis tha erliig welbiurdug mandt oc strenge riddere her Eske Biillde høuffutzmandt paa Bergennhuuss fra her erchebiscop Oluff aff Trondiem oc hiid till for^{ne} Bergennhwssz hiemkommenn wor loed oss for^{ne} baade strax samme dag optill seg kallde berettenndis oc tilkiende gaff om thett sith wskyllduge fengszell som oss oc alle mandt wed oc well witterliggt er han hoiss forberørde her erchebiscop Oluff vdj for^{ne} Trondemm wdindenn anhallenn oc behindritt w[ari]tt hagde ther mett beclaugenndis seg ther t[....]dt ith indseigle att lade wdgraffue zom [....] wdaff kopper twende obnebreffue hanss nade mett att besegle før end samme hanss feng[sell] oc andholding ther løess giøris motte oc han quitt bliiffue kunde oc huilckit samme indsegl[e] forbe^{de} her Eske Biillde oss forberørde beszee loedt oc samme tiidt strax wdj wor neruerellsze gansk oc aldeliss forderffuede oc y støcker sønder s[...]. Till ytthermere wittnisbiurdt haffue wij for^{ne} mett wor friig willge oc widschab laditt he[n]ge wore indseigle nedenn for thette wortt obne b[ref]f screffuit wdj Bergenn mdxxxvj dagenn som foresiiger.

Erik Gyldenstjerne (hovedsmann på *Akershus*) skriver til *Eske Bille* at han akter seg til kongen for å tale om hvordan erkebiskopen (*Olav*) og biskopen (*Mogens*) i *Hammar* svek kongen, *Eske* og andre venner. *Arild Jenssøn* kom den 11. mai til *Varberg* med seks av kongens skip og småskip med beleiringsskyts, og tok *Markus Meyers* fire. Brevene mellom *Eske* og prosten (ved *Mariakirken*, *Morten Krabbe*) om sagmøllen (i *Gjersjøelva* mellom *Vassbonn* og *Hvitebjørn* i *Opppegård*)¹ er vel forvart på *Akershus*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter ett brevlukkende papirsegl.

Trykt i *Paludan-Müller: Aktstykker* II s. 277-78.

292.

15. mai 1536.

Vallen.

Venlig *kærlige* helsszen altyt forsend *met* Vor Herre. *Kare* Eskij gyfuer ieg Ether tyl kendhe at ieg kom hyd tyl Wallen i afftes och wyl *strax* nedher tyl wor *nadigste herre* och tale *met* hans nadhe om *thyne* forrælig som then erchybyspen och bysp aff Hammer haffuer giord hans nadhe Ether och flere *wenner* och *forhøre hwre* hans nadhe wyl ladhe handle ther *met*. Och moY wydhe for nyw tyndher at nw paa torsdag forganghen kam Aryl Iensszøn op for Varberg *met* vi aff vor *nadigste herris* orloff skyb och *noghen* andhre sma skyb *met* groff skøt och krud tyl at beskydhe slotthet *met*. Och nw mellom lørdaghen och søndag som i gord wor om natthen fyld hand tyl Marcus Meyers skyb *met* v aff wor *nadigste herris* skyb och tog *thennem*. Och wor thy jn kortet saa ner paa grundhen at thy kundhe icky fonghe *thennem* ther aff. Saa stack thy ild paa *thennem* och forbrendhe *thennem*. Och vore Marcus Meyers skyb *iiij*. *Kare* Eskij her er *jnthet* andhet *sønderligt* at ieg wyd *skriffue* andhet en *thyne* *breffuiser* Ethers eghen tener wel selff wed at wndheruise Ether thy hand kom nw *strax* fra wor *nadigste herre* och wyl op tyl Ether. Jeg skreff Ether tyl fra Aghershus før ieg drog ther aff om alle *leylighet* som *thet* seg ther begaff och sendhe ieg Ether *breffuet* *met* *ii*² karle som tyner frw Margret her Vyncencius och hedher hand Oluff Alsszøn och en *andhen* som hedher Anders Ionsszøn. Och skycket ieg *thennem* *strax* paa weyen tyl Bergen tyl Ether. *Thet* *breff* som er *ganghet* i mellem Ether och proosten om then saumølle *thet* haffuer ieg paa Agershus och er *thet* wel foruaret och skreff ieg Ether tyl fraa Aghershus om same handel. *Kare* swagher ieg wyldhe gyffue *hunderet gyllene tyll*et at Sophy och I vor her i *landhet* paa *thyne* tyt men ieg forstaer at *leylighedhen* wyl jcky *begyffue* *sag saa wel for meg. Men *kare* sswagher skal al Ether dage haffue meg som en brodher *met* alt hwys got ieg formoer. Her *met* Ether Gud *almegtygeste* befalyndis tyl ewyg tyt. *Screffuet* paa Waldhen 15 dag may anno mdxxxvi.

Erick Gyllenstern.

Utenpå: Erlig och welbyrdig mand Esky Byldhe hosman paa Bergherhus syn *kare* swagher *kærligen* tylskreffuit.

¹Se nr. 290. - ²Over linjen.

Herr *Fruid Ulfstand* ber *Eske Bille* ta rede på *Giskegodset*, som hans hustru (*Gjørvel Fadersdatter Sparre*) har arvet etter herr *Alv Knutsson*; herr *Vincens Lunge* skal ha forlent noe av dette godset til *Jens Splid*. Slik ivaretar *Eske* også jomfru *Karines* saker som han lovet. Natten mellom 13. og 14. løp kongens skip inn i havnen, mannskapene bordet *Marcus Meyers* skip og drepte og fanget alle unntatt tyve mann som flyktet i en båt mot *Norge*. Tre av *Marcus Meyers* skip var satt på grunn ved slottet og måtte brennes, det fjerde sank da det kom inn i havnen. Skytset kjøres nå i stilling og forhåpentligvis vil man snart få en ende på beleiringen. *Eske* bes ta rede på alt herr *Alv Knutssons* gods og garder; han skal også hatt tomter og bygårder i *Bergen*,

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av segl trykt utenpå.

293. 16. mai 1536. Foran Varberg.

Vennligh kierligenn hielszenn nu oc altiidt forsent *met* Wor Herre. Kiere Eskie Biilde modherbrodher sønn och sønderligenn guode wenn tacker ieg Edher ganske kierligenn oc *germne* for alt gott I mig altiidt giortt oc beuist haffuer huilket ieg altiidt kierligenn mett Edher forskulle wiill huar I mig behoffu haffuer eller tilsigindes wordher. Kiere Eskie som I *scriffue* mig tiill att ieg skall *ramme* Eders beste i *thenne* landtzennde saa wil ieg *germne* beuisæ mig ther wtj som ieg wiill haffue aff Eder nor mig tilsigindes wordher andthend aff nogre Eders thienneræ eller noget andet Eder tilrørenndes er. Oc beder ieg Eder *germne* J wiill i then landtzennde *ramme* mynn hostrues beste oc opspørie th¹ mig effther hennes garde oc gotz huar *thet* liigger oc huo thett haffuer som war Gyske oc Gyske gotzs som hørde her Alff Knudtssen oc hans arffuinge tiill. Oc er mig *sag att her Vincentz skulle tage enn partt aff *samme* gotzs oc forlent thet Jens *Spildt. J wilde oc welgiøræ oc forfare hue ther om er oc i the maade oc alle andre atuide oc *ramme* jomffrue Karines beste som I mig loffuit oc tilsagt haffue thij att alle sagher drager myn hostrue saa well an som *henner*. Oc maaJ wiide nu otthensdag *komm* wor naadiste *hærris* skiib oc skytt hiidt wpp tiill mig. Emellom loffurdag och søndag om natthenn løb Marcus² wor naadiste *hærris* skiib i haffuenn oc lagde them bord om bordtt mett Marcus Meyrs skiib oc sloge oc fanget saa mannge paa *samme* hans skiib war saa nær tiill enn xx karlle som wndtkom i en boedt oc er dragne wndher Nories sie. Om saadantt folk ther kommer for hanndenn I wiille lade søge effther themm. Marcus Meyr haffde kortthett synn skiib saa hartt wndher slotthett paa grundenn att the icke kunde faa them ther aff. The satte the yldt paa the iij hans

skiib thet fierde løbthe i haffuenn oc sanck strax thet indkom. Nu haffuer handt icke wdenn tou smaa boede igenn som hand haffuer suncnett i dammet. I s³ enn thesze dage setther wij skytthett for slotthett oc haabes mig tiill thend alsomectugste Gudt wij⁴ wiill faa enn snar ende her paa thij att thet er ferdugt giortt alt thett ther tilskall. Kiere Eskie lader Eder icke thend wmage fortriidhe att opspørie mig alle the gotz oc eyændom som her Alff Knutssen tilhører. Hand haffde oc nogre grundher oc gorde i Bergenn. Huar ieg nogennstedtz kandt were Eder til willie ther maa I fuldkomeligenn forlade Eder tiill ieg thett gemne giøre wiill som ieg Eder plictug er. Giører well oc siigher frue Sophie mannge guode natther. Her mett Edher altiidt Gudt beffalindes. Aff Warberg thend 16 dag may aar et *cetera* mdxxxvj.

Trudtt Wlstandtt ridder.

Utenpå: Erliig welbiirdiigenn mandt Eskie Biilde hoffuetzmandtt paa Bergenn synn kiere moderbroder sønn kierliigenn sennes thette breffh.

¹Overstrøket. - ²Overstrøket. - ³Overstrøket. - ⁴I margen.

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* skriver til herr *Eske Bille* at han takker *Gud* for at *Eske* har kommet hjem i god behold, og at væpneren *Tord Rod* og herr *Mogens*, kannik i *Bergen*, har gitt ham *Eskes* brev der denne ber ham komme til *Bergen*. Han ber *Eske* unnskyldte at han ikke kan reise på grunn av dårlig helse, og dessuten har han to vernebrev fra avdøde kong *Frederik*. Han har fått brev om at det klargjøres mange skip i «*Vesterlandene*», som skal samles ved norskekysten, kanskje for fetaljens skyld, og på *Agdesiden* rømmer bøndene til fjells. *Tord (Rod)* skal få bojerten. Han ber *Eske* tilgi dem som skadet ham, og likeså dem som ble overvunnet, for ellers hadde de gjort større skade. Likeså takker han *Eske* for det «erlighe secrese breff til *Baren*» som han sendte.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende segl.

294. [20. mai 1536.]¹ Stavanger.

Salutem plurimam. Gudh alzwellogiste haffwe loff kare her Eske ath I aren erlighe oc weel komne i Edert eget beholdh i ghen. Kare herre *verdis* wile vithe ath wy fyngte nw Eders scriffwelse medh erlighom oc velbyrdigh man *Tord Rvth* aff wapn oc her *Mans* canik i *Baren* i hwil-

ke Eders strengheith begerendis are ath wy sculdhe nw personlighe komme til Baren *et cetera*. Kare herre teth kenne saa Gudh at fore waar mish[.]len oc wank som wy haffwom til vaare heilbrygdh oc swndheith haffwom wy nw lagligeth forfaldh slighe reys at gøre. Thy bede vy Edher fore Gudz skuldh ath I wilden werdis til ath haffwe oss nw saa dane reyse fordragh. Aal den del som os bør gore paa Norgis besthe are vy oc vare scule redeboghen ath gøre saa lenghe Gwd vnnæ lyffwet. Oc skal aldriq y sanheit annet fynnes nest Gudz hielp. Haffwe vy oc twenne høgbornis forstes gode amynninger konungis Fredrigrs twenne besskeermelse breff som tesse erlighe meen Eders herdoms sendebod hørt haffwe at wy døm nythe matte mothe aal misloffwen oc mistrygdh. Jtem som vy haffwe scriffwelse fongeth thaa skaal ter beredis monghe skib i Vesterlanden oc acthe segh først forsambla her wndher landet maa ske fore fetalie sculdh oc sydhen framdels *et cetera* ath myn herre vilde først for en [..]e deris anslagh *et cetera*. Paa Agdesiden drage bonder dørns fast til fyels oc j skiwll. Jtem om then boier *et cetera* skal han antwordis Tordh medh takkel ok toogh i same mathe som han hith kom bedendis ganske gerne ikke vile vithe vaar skade som de oss gjorde oc des likesth dee godhe karle som lyffwet vagadhe for en dee bliffwe offwer wndne² annes hade de gjort større skadhe her i landet. Kare herre takkom wy Eder storlighe fore Eder strengheit erlighen oc venlighen scriffwelse som I nw oss margfallelige tilscriffwe oc besynnerlighe føre thet erlighe secres³ breff til Baren som Eder strengheit oss nw til handde sendhe. Her med Eders strengheytz persone medh erlighen frw oc⁴ barn oc myndelige tienere then ewighe Gudh befalendis. Kare herre verdis vile see vtoffuer med vaar scriffwære. *Scriptum Stauangrie sabato proximo post diem Erici *amo currentj. Dei paciencia⁵ episcopus stauangrensis Oscoldus.*

Utenpå: Velbyrdighe ock strenghe riddere her Eske Bylle høffwitzm[an] paa Bergerhws *karligen*.

¹Brevet er skrevet etter kong Frederiks død (10. april 1533). Det gikk rykter om rustninger i Nederlandene sommeren 1533 (DN X nr. 647 og 662) og så i 1536. Takksigelsen for at Eske har kommet vel hjem, må vel skrive seg fra etter hans fangenskap: Eske ble tatt til fange av Lübeckerne 2. juli 1534 da han var på vei til København. Fangenskapet tilbrakte han dels i Malmø og andre steder i Danmark, og fra 8. desember 1534 til 5. november 1535 i Lübeck (W. Mollerup: *Bille-Ættens Historie*, bd. I s. 579, 581ff, 591, 607). Eske var i Lødøse rett etter 20. desember 1535 (Konung Gustaf den förstes registratur X s. 376) og på vei til riksrådsmøtet i Trondheim ble han tatt til fange av erkebiskopen før 4. februar 1536 (DN XI nr. 630). Tilbake i Bergen var han senest 4. mai 1536

(nr. 291). Biskop Hoskuld var i Bergen 15. juni 1536 (nr. 303). Brevet har subscriptio, se nr. 163, note 1. – ²Eller wudne. – ³Usikker lesning. – ⁴Overstrøket. – ⁵Eller *permissione* som biskop Hoskuld også skriver ut.

Erkebiskop *Olav* i *Nidaros* skriver til herr *Eske Bille* og takker for de brev *Eske* har skrevet til gagn for *Norge*, til hertug *Christian*, utvalgt konge av *Danmark*, til *Danmarks* riksråd og rådet i *Holstein* og til slekt og venner i *Danmark*. Det er gode nyheter at hertugen har fred med *Hansestedene* og innehar slottene og kjøpstedenene i *Danmark*. Det er ikke riktig at det står i erkebiskopens brev at riksrådet, unntatt biskop *Hoskuld*, har valgt hertug *Christian* til *Norges* konge: Erkebiskop *Olavs* sendebud til *Oslo*, (kanniken) herr *Jens Olavsson*, hadde med til noen danske riksråder brev med opplysninger om (konge)kåringen i *Oslo*, og erkebiskopen regnet med at riksrådet sønnafjells også ville besegle hyllingsbrevet. Men på grunn av avdøde herr *Vincens Lunges* handling er ikke erkebiskopen mer forpliktet overfor hertug *Christian* enn det framgikk av brevet *Eske* og herr *Claus Bille* fikk i *Trondheim*. Når erkebiskopen har fått den «forvaring» som der nevnes, skal han samrå seg med *Eske* om kåring og om *Bergenhús*. *Peder* bartskjær har overdratt til *Eske* den sunnmørsbåten som herr *Nils Lykke* lot bygge for *Eske*, slik *Christoffer*¹ befalte. På grunn av *Eskes* bønn skal han gi seg til freds med herr *Peder*² i *Selje* og *Torkjell* som ikke trengte å klage, for erkebiskopen har gitt ham god erstatning. *Eske* skal ha takk for den halve tønne størje.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Omslaget med segl mangler.

295. 25. mai 1536. Steinvikholm.

Olaus Dei gratia archiepiscopus nidrosiensis et apostolice sedis legatus. Premissis amicabili salutatione cum promptissimo gratificandi affectu. Kere her Eske besynderlig gode wenn tacche wii Etther kerligen oc gerne ffor ære dygd willie wennskaff oc allt gott somm I oss oc waare altiid bewiist oc giortt haffue oc besynderlige ffor Etthers gode oc bestandelige fforscriiffuelsser somm I høgborne³ ffurste oc mechtigeste herre her Christiernn mett Gudz naade wduold konning tiill Danmark høglofflige Danmarckis riigis oc thett holste raad sammp Etthers slecht oc wenner wdi Danmark paa thette Norgis riigis oc waartt beste bestand welffardt oc fredsommelighett fforscreffuit haffue huilchit wii ganntz kerligen gerne mett Etther forskiille wille. Fframmdelis somm I giuffue oss tiill kenne att I wdj sandhed haffue fforffarit att høgborne ffurste oc mechtigeste herre ffor^{de} hertug Christiernn er wennlig oc well fforligtt oc ffordragenn mett Stederne oc haffuer slottennn oc kørstederne jnde i Danmark huilche tiinder

oss tyckis ganske godhe oc welbehaghelighe att werē. Kere her Eske somm I schriiffue ⁴at I haffue ⁴fforffaret huorledis menige Norgis riigis raad wndenntagen werdige ffader i Gud bisp Oschuld aff Staffanger haffue hylldit kaarett oc keest ffor^{de} høgborne første hertugh Christiernn tiill enn herre oc konning tiill Norgis krone oc i⁵ waare breff oc scriiffuelser seeth haffue lydinndis huorledis att wii samme theris kaarinng oc hyllinng ffwlbiird oc i lige maade sammtycht haffue. Kere her Eske paa for^{de} handdell giiffue wii Ether kerligen tiillkenne att thenn tiid wii sennde her Jens Olsson tiill Oslo tha haffde handd mett seg nogre waare missiuer somm wii haffde schreffuit werdige fedre oc strenge riddere huer ffor seg tiill aff høglofflige Danmarkis riigis raad. Thee inndehwllde oc forclaride att wii haffde sammtycht oc ffuldburdtt thenn kaarinng somm giort wor i Oslo tiillffornn. Oc forlodhe wii oss ffuldkommeligen ther tiill then tiid wii wdsende her Jens att waare kere mettbrødre Norgis riigis raadt sunndenn fieldz skulle weluilligen sammtycht att wii mett themm oc thee mett oss skulle haffue beseglt hanns kongelige maiestattz hyllinngis breff ⁶et cetera⁶. Menn huorledis ther omm bleff handd lit ⁷er Etther ganske⁷ aff her Vincentio Lunngue hues siell Gud naade er Etther ganske well witherligt et cetera. Och ther ffore ere wii ennd nw icche wdj naager maade ffor^{de} høgbornenn ffurste her Christiernn wdworld konning tiill Danmark wiidere eller ydermere fforpflichtit ennd somm wort obne besegldde pergmentz breff Etther oc her Claus Biille nw sennist wdj Tronndhem leffueeret oc anntwordit fformelder oc wduiser. Nar somm Gud thett saa forsett haffuer att wii haffue ffaaett thenn fforwarinng somm berøris i samme waartt breff tha wille wii raade oc handd mett Etther baade omm kaarinng oc Bergennhus oc gøre Etther tha paa ffor^{de} hogbornn ffurstis oc mechtigeste herres her Christiernn mett Gudz naade wdworld koning tiill Danmark oc Norge alles wor keriste naadigiste herris oc Norgis krones wegne hielp oc trøst somm wii wille sware ffor Gud oc were bekennd ffor hanns kongelige maiestatt fforhobinndis oss tiill att I somm enn erlig vprichtig mannd oc herre wille ramme oc wiide rigsenns gaffnn wellfart beste bestand oc godhe somm I oss loffuit oc besegltt haffue et cetera. Kere her Eske omm thenn sunndmørske baadt somm I giiffue tiill kenne att her Nielss Lucke lodh bygge tiill Etthers behoff haffue wii ffaaett Pether bardskers schriiffuelse att handd haffuer effther Etthers eigenn begerelse oc Christoffers beffalling laditt antwordit Etther hannom igenn oc ther ere wii aldelis well tiill friitz mett att saa skeett er. Sammeledis ere wii oc ffor Etthers schriiffuele oc bønn skiilld aldelis

well tiill friitz mett her Peder i Selio thii hannd er enn daneman oc haffuer gott forskyllit aff oss. Tesligiste ocsaa mett Torkell. Hannd haffde doch inthet haffdt behoff atth att⁸ beklagit segh att haffue møgett mysth tiill fforinn thii wii haffue thett dyrtt noch ladit betalitt jgenn. Hannd bliiffuer well thenn hannd er. Wii achte thett ffoighe et *cetera*. Kere her Eske wii tacche Etther oc saa kerligen ffor thenn halffue tønne storie somm I schriffue att I sennde oss oc wille wii thett kerligen gerne mett Etther forskiille. Och wdj hues maade wii kunde were Etther oc Etthers anhanginnde wennet tiill willie wenscaff oc godhe wille wii oss altiid welwillige oc reedebonn tiilbeffinnde ladthe bedinndis Etther kerligenn att I wille begrotze Etthers kere husfru oc jomffru Karine mett mannge twsinndt godenatt paa waare wegne. Her mett Etther Gud beffalinndis oc her *sanct* Oluff koning. Ex Stenuicholmm ipso die ascensionis Domini anno Christi mdxxxvj *no-stro* sub signeto.

¹Vel Christoffer Trondsson. Sunnmørsbåten er kanskje den som Eske omtaler i DN XII nr. 566. – ²Vel Peder Godfredsson (nr. 338). Eske omtaler ham og Torkjell Eriksson i DN X nr. 696. – ³ne over linjen. – ⁴⁻⁴Over linjen. – ⁵eller I. – ⁶⁻⁶Over linjen. – ⁷⁻⁷Overstrøket. – ⁸Første ord på ny side.

Christian, utvalgt konge til Danmark og Norge, skriver til herr¹ *Eske Bille* at han har gitt erkebiskop *Olav* med et følge på hundre mann fritt leide til å besøke et møte i *Bergen* før førstkommende *Olsok* hvor og danske riksråder skal komme på kongens vegne. Kongen ber *Eske* om også å utstede sitt leidebrev om erkebiskopen ber om det.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Spor etter påtrykt brevlukkende segl.

296.

28. mai 1536.

Roskilde.

Christiann mett Guds naade wduoldtt konning tiill *Damarck oc Norge *et cetera*. Wor synnderlig gunst tilforinn. Kiere Eske wii giffue Etther tilkiende att wii wdi tesze dage² oss *elskelige* her Claus Bilde ridere wor mand oc raadt oc haffuer giffuitt oss tilkiende huorledis then leglihett wdi Norge seg begiffuett haffuer. Haffue wii szame handell offueruegett mett wore **eskelige* Danmarckis rigis raad somm same tiidt her hoss oss tilstede waare oc epher teris raadt oc begere wntt oc giffuett her Oluff erkebiskop i Trundhiemm wor frii seckere

oc christelig legde tiill seg mett hundrit perszonere att mue besøge ett mode wdii Bergenn nu fore Oluff konningis dag først kommendis mett nogle wore *elskelige* Danmarckis rigis raad somm wii szame tiidt tiidt skickendis worde. Ther som Etther tyckes att hand *thet* skall were begerendis tha skickere hannum oc Etthers legde breff. Wii wille mett the wore Danmarckis rigis raad somm wii forordinere att besøge szame dag tilschriffue Etther ydermere all *wndstedighet bedendis Etther kierligen attJ wdi alle maade wille ramme oc wiide wortt gaffnn oc besthe somm wii Etther tiltro oc ingthet paa tuiffle. *Thet* wille wii mett all gunst oc naade met Etther forskyldte oc bekiende. Befallendis Etther Gud. Schreffuett wdi wor kiøpstadt Roskyldt søndagen nest for Pinsdag aar *et cetera* mdxxxvj wnder wortt signett.

Utenpå: Oss *elskelige* her Eske Bilde ridderø embitzmand paa wortt slott Bergenhusz.

¹Kiere Eske i teksten men herr Eske Bilde ridderø i adressen. Nordmenn og dansker bosatt i Norge tilskriver ofte Eske som ridder, andre nesten aldri. - ²Noen ord trolig uteglemt her.

Peder skriver skriver til herr *Eske Bille* at han har vært hos erkebiskopen (*Olav Engelbriktsson*) på *Steinwikholm* med *Eskes* bud og fått med seg brev til biskop *Hans* (i *Oslo*), biskop *Mogens* (i *Hamar*) og herr *Gaute Galle*. Noen beseglet skrivelse vil ikke erkebiskopen utgi før han har fått svar fra kongen på det beseglede brevet som herr *Claus Bille* førte med seg til kongen, og som erkebiskopen har gitt *Eske* gjenpart av.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter ett brevlukkende segl.

297. 28. mai 1536. Trondheim.

Mynn ydmige kierlige helszenn Ethers strenghet nw oc altiidt forscriuit mett Wor Herre. Kiere herre giffwer ieg Ethers strenghet ydmigeligen tilkennde at tisdagenn fore Wor Herris hemmelfar dag¹ komm ieg til Stennwiigholmm oc ey før konnde komme formidels stormm oc Guds wederlig krafft. Oc wor ieg ther thenn natt ganske well wnfangenn. Andenn dagenn omm middags tiide kom ieg hanns nade till ords. Taa atspurde hanns nade omm ieg haade nogenn andenn budt eller befalling enndt Y hamm tilschriuit hade. Suarede ieg

hans nade at I haade foiidt Ethers brødris schrielse i samme dage før² ieg affoer lydenndis ther somm I icke nødhe wenner oc weners hielp oc neder komme i Danmarck tha bliffue I affquitt mett Ether arff oc eyiedomm Ethers hustru³ oc børnn til euiglige skaade oc forderuff. Taa loffuide hanns nade meg goode suar paa Ethers schrielse oc badt meg *meg fare til byenn oc ther biide saa lennge ieg finne mynne enndelig afskedenn oc skenncthe meg j jocumdall at fordreke. Løffuerdagenn ther effter szennde hann szin prest till byenn till her degenn⁴ oc Cristoffer⁵ oc antwarde meg iij slig breff somm han Ethers strenghet tilschriuit ith til bisp Hans ith till bisp Mawgenns oc ith till her Gude Galle oc gaff prestenn meg tilkende at hans nade ey konde wdgiffue nogenn beszeyill schriuelsze før endt hann igenn fanger suar paa thet obne beszeyiilede breff szomm hann Ethers strenghet giiffuit haffuer somm her Claus⁶ neder till kongelige maiestatt met szeg førde *et cetera*. Hues yttermere skeith er weith Oluff fynnbø Ether at forclare oc haade ieg inngenn heist bekommit haade icke Ethers besønnerlige weenn Niells Lauritszønn for Ethers skyldt meg beholpelige weriith. Kiere herre huor ieg weitt wdij tete erinnde eller andre Ether till weluillig tro thieniste at were skulle I meg altiit redeboenn oc wspørt til befinde wdij alle maade. Her mett Ethers strenghet thenn almectigste Gud befallinndis wd⁷ till euig tiidt. Scriuit i Trondhemm søndagenn post Assentionis Dominj anno et *cetera* mdxxxvj.

Peder scriuer.

Utenpå: Erlig welbyrdiig mandt oc strenge ridder her Eske Bille høffuitzmand paa Bergennhuis idmikeligenn szendis tette breff.

¹22. mai. - ²Over linjen. - ³Over linjen. - ⁴Knut Pedersson. - ⁵Trondsson. - ⁶Bille. - ⁷Overstrøket.

Nils Clausson (lagmann i *Stavanger*) skriver til herr¹ *Eske Bille* at han som pålagt har latt forkynne kong *Christians* brev for biskopen (*Hoskuld*). I nærvær av *Henning* (*Balhorn*), *Knut* og *Hans*, samt erkediakonen *Peder Jakobsen*, kanniken *Even Pedersson*, *Jacob Berling* og *Jon Torleivsson* svarte biskopen at han ville holde det man hadde blitt enige om (på riksrådsmøtet) i *Bud*. Biskopen svarte og at han ikke visste av noen annen konge enn kong *Christian*, kong *Frederiks* sønn.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett segl trykt bakpå.

298.

28. mai 1536.

Stavanger.

Myn ødmyke thyenysth Edir alltid tyl² vylve. Thackkar iæg Edir kere Eske for all ære ok dygdh *svm* Y myg alltid beuyst haffua hvlyktt iæg gerna forskvlla vyl hwatt myn *fomaghe er effttir myn fattyghe makt. Kere Eske *svm* Y skreue mygh thyl nu *met* Hennygh ok Cnwdh att iæg skwlle take nokra goda mend ok offwir *were* hoss then gode *herre* byskopyn ok latte forkwnna kwggelyg maghestass høgboeren första kwnggh Cristyern allyss vaar *herre* kwngges opne breff ok besyglgtt *svm* Y hytt sendde hvlk [it] jæg ok gyortt haffwir baadø Hennygh ok Knwdh ok Hanss hoffwer verandes *met* flere gode mendh *svm* Ffranss Edir *vttirme mere vndiruyssa kan. Swarade hanss naade førsth paa kvggeligh magestass breff att han iggyn *herre* ellir kwngge hade swortt ellir lauatt andirledes en *svm* then contract gyortt var y Bodar inde hollir ok vduissar ok hade ichke verytt hwarkytt y raad ellir daad att sammæ contractt skwlle offwir tredes y nokro motte ok ey ellir verett y rad ellir y daadh y nokon vprørare *her* y landet ok skwlle alrygh fyndass paa hanss syda andatt *svm* en thro mandh. Ok gaff han oss saa for swar att høgboeren första konwgh Fredryk var hanss rette *herre* ok kvgge ok vyste igyn andan *herre* ok kugghe en hanss son hogboeren *herre* ok første kwg Cristyern. Theslikyst gaff Hening ok Knwdh honum fore hwatt Y jntte forlate Edir thyl ok Edyrss folk. Ghaff han saa for swar att the skvle ichcke fynna honvm for nokwn vendekopa. Han vylle skykka sygh saa *svm* han vylle vere bekend for hwar god *herre*. *Vterme merre kan Ffranss iutte vndirvyssa Edir hvatt *svm* ichke er skreuitt *her* vdy. Thessa ord hørde *her* Per Iacobson erkedegne y Stafanger *her* Ewynd Person canyk ther samme stad Iacob Berlynggh Jon Thollison. Ok skød hanss nadh oss alla samman thyl vyttnyss paa samma swar *svm* han gaff ok gaff oss saa for swar att han vylle gyffve Edir skryfftteligh thyl kenne mer en han sade for oss. Inte mer en. *Her met* Edir Gud befallandes. Skreuitt y Staffager sondag nesth efftter asencionis Domini anno Domini mdxxxvi *et cetera*.

Nylss Clauson Eder fattig thyenerere.

Utenpå: Erly ok velbørdwgh mandh *her* Eske Bylle hōwysmand paa Berynhwss thyl kwmandes thete breff *met* kerlyghed *et cetera*.

¹Nils Clausson retter brevet til *her* Eske Bylle, men tiltaler ham som kere Eske. - ²Over linjen.

Herr *Truid Ulfstand* skriver til *Eske Bille* om hvordan *Marcus Meyer* måtte overgi seg på *Varberg* slott den 27. mai. *Truids* hustru (*Gjørvel Fadersdatter Sparre*) og hans små barn er i god behold¹, og nå skal *Truid* til kongen for å forhandle om slottet. Han ber *Eske* ta rede på noe av herr *Alv Knutssons* gods på vegne av jomfru *Karine Alvsdatter* og *Truids* hustru. *København* holder ennå med greven og hertug *Albrekt*.

Original på papir, trolig egenhendig, i *Eske Billes* arkiv, II B a 2, i RA *København*. Ett brevlukkende papirsegl. Trykt i *Paludan-Müller: Aktstykker* II nr. 123.

299. 6. juni 1536. Helsingborg.

Venligh helssen nw och alltid kerligh fforssenth met Vor Herre. Kerø *Eske Bille* morbrorsen och ssinderlig gode ven tacker jegh *Edher* kerlig ffor alt gat oc ffor *Edher* skriwelsse I skreff meg til hwad leylighd ther pa fferde er hwelkid ieg gerne ffor skylle vel i alle te made I meg tilssigindes vorde. Kerø *Eske* maI vide ffor tinder i løwerdax viij dage tha hielp Gwd oc min herre meg. Jeg ta haffde ffor Vorberslat viij kartower oc skarpmessær. Ther iij slo ta gick vort skøt aff. Ther xij slog ta gick hwl pa mwrind. Ffør ssol bierredes ta lette te iernklader j alle vraerne affther *Markws *M* at han nødes til at ga vd i vore hender met hwert barn pa slattid var pa hwad nade vor kereste nadig herre vel gøre met them. I gar kom han her ower til mind herre oc jeg ffick i iafftes mind herris *berff igen at tøwe her lidit. Oc jeg skal ingen twil hawe ther pa at *Markws Meyer* skal sstande ssind ret oc vorde straffed tilbørlich. Och ta vntte Gwd meg then løcke ath *at jegh ffick min høstrw oc ssa børn her vd krsk² karske oc helbrede vskade Gwd vare lowed. Och ffeck ieg icke ssa gat aff alt thet jeg møste ther pa slottid ssom end hwid vden min hostrws gange kleder. I tisse dage drager jeg til mind herre hwor jeg kand fforlignes met hans nade om slattid tij jeg er ssa veltil ffredes att møstid ssom beholdit tij at ther er fforderwed bade slattid och lened. Kerø *Eske* ssa er nw min kerlige bøn til *Eder* I velle nw gøre ssom end broder mod min hostrw oc stand hart met meg ther i then landesende oc hwor I kwnde fforffare nagid aff her *Alff Knwtsen* gotz oc eyedom I ville ther kendes ved pa iomffrv *Karine Alssdatthers* vegne oc min hostrws. Iegh tror effther Gwd hawer nw ffowed meg end god ende pa then kriges handel jeg vel ssnarligh hawe met bwd elder ssel kome ther i rigid effther min høstrws rettighd oc ta nyde *Edher* och fflerø min vener ther i. Oc skal I fforlade *Edher* ther til hwor jeg kand nagersted vide elder gøre *Edher* nagen ffordel ther vel jeg ingen fforssømelse tage ffor. *Kewenhawn*

halder end nw hart *met* grewen oc *hertwg* Albret. Gør vel at ssige ffrv Ssafie mage gadenat. *Her met* Edher altid Gwd beffalindes. Skriwed i Hilssingborg tride pinssedag mdxxxvj.

Trwit Vlstand reder.

Utenpå: Erligh velbyrdigh mand Eske Bille høwetzmand i Bergen sind kere morbrorsen kerlig ssendes thet breff.

¹Marcus Meyer, som var Truids fange på Varberg slott etter slaget ved Helsingborg, tok slottet ved et kupp den 11. eller 12. mars 1535. Truid unnkom, men hans hustru og barn ble Marcus Meyers fanger på slottet. - ²Overstrøket.

Morten Krabbe, (kansler og) prost (ved *Mariakirken*), ber *Eske Bille* og hans hustru fru *Sofie* (*Krummedike*) hjelpe ham til å få bispeembetet i *Bergen*, og love kapitel og klerker der at han skal bli dem til glede og nytte om han får embetet. Hva angår det *Eske* skriver om *Bergenhus* og slottsloven, kan han ikke gi bedre råd enn at *Eske* gir seg inn under kongen slik de andre riksrådene har gjort; både har kongen fødselsrett etter *Norges* lov, og man kan vente seg godt av ham.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Seglet mangler.

Trykt i Paludan-Müller: Aktstykker - II nr. 125.

300.

9. juni 1536.

Akershus.

Venliig oc *kierlige* helszen *met* Vore Herre. Kiere Eske synderliig gude venn jeg tacker Ether *kierlige* oc gerne for megit gott oc besynderliig for Ethers store ere oc mangefoldth veluelliighet som Y meg beuiszet her sist po Age[r]shus. Oc forhobis [me]g omm Gud haffuer forszetth at ieg kommer till Bergenn till thet [s]ticht ther somm myn *herris* nade mig tilsagt haffuer skulle Y finde [m]eg Ether saa villiig oc tilg[i]ffuenn aff alle min [form]øge somm Ethers egegn broder thet indhaffde. Oc ieg weedt vell att for[ud]enn Ethers hielp skall [....] bliffue mig suorth at bekomme. Ther for er nw oc altiidth myn *kierlige* bøn till Ether att Y *met* Ethers kiere høstrue ffrue Sophie ville troligenn vere po myn siide. Y mo fryett po myne vegne tils[ige] the dännemenndt ther vdi Bergen capitell oc andre *clericii ther somm Gud haffuer forszetth ieg kommer till thennum thet skall bliffue thennum till glede oc gaffnn *met* Gudz hielp oc ieg skall skicke mig [....] erliig emodt [thennu] m atte inthet skall sk [ill]e miig menn oc vell be-

Y her vdi giøre vill stettther ieg till Ether sielff atrode. Ether till nogenn herre viidth ieg icke atrode till vthen then gude herre ieg haffuer giffueth mig till. Her *met* Ether Gud befallindes. Screffuit po Agershus fredagen nest effther pintze dag anno mdxxxvj.

Erick Vgerup ¹Norges rigis raad¹.

Utenpå: Erliig oc welburdiig mandt Eske Bille høffuitzmandt po Bergenhus *kierligenn* sendes *thette* breff.

¹⁻¹Med annen senere hånd.

Mogens, biskop i *Hamar* skriver til herr *Eske Bille* at han har fått hans brev med hans tjener, *Jens* skriver, og fått vite at *Eske* har sendt brev med samme innhold til erkebiskop *Olav* og de andre herrer sønnafjells. Det *Eske* skriver om, forholdet til den unge kong *Christian*, *Bergenhus* og slottsloven samt andre ting, og som *Eske* har grundig overveid til beste for *Norges* innbyggere, kan han ikke svare på nå: Han har fått vite at erkebiskop *Olav* har gitt herr *Claus Bille* brev til den unge kong *Christian*, og regner med at erkebiskopen ikke kan svare *Eske* før han får svar fra kongen, som han venter hver dag. Men det erkebiskopen og riksrådet beslutter, samtykker biskop *Mogens* gjerne i.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rester av ett påtrykt segl.

302.

14. juni 1536.

Hamar.

Magnus Dei gratia episcopus hammarensis. Wenlighen och kierligen helssen førsendt *met* Gudt. Kiere her Eskie Bille synderlige gode venn finge vij før nogre daga Eder kierlige och merckelige scriffuilsse medt Edhers tienare Jens scriffuare i hulkett vij førstode attI och saa i samme mode haffue førscriffuidt verdigiste i Gudt her erchiebisp Olaff tiil och alle the andre gode herre her sydenfieldz szom ær først och fremst høgmetigiste och høgborneste første vor kieriste nadigste herre vnge konungh Cristiernn. Jtem omm Bergenn huuss och slotzloge *met* mange andre merckelige artichel och puncter szom Eders strengheidt haffuer gantzke merckelige besindet begrundet och ofueruægett oss alle norgske menndt och riiges inbyggares tiil beste gangn och biistandt saa allt riigett matte komme til ein langsommeligen friidt och roligheidt. Och vppaa alle tesse articler och puncter begeere I aff oss alle fuldt och allfuorlige suar. Kiere her Eske Bille vij haffue forståadt fraa her erchiebiscop Olaff att hans nadt haffuer giiff-

uett naagenn breff och merckelige beffalinng h erligh och velbyrdugh mandt och strengh riddare i hender her Claffues Bille szom haffuer til segh anamadt neste sinde han var i Trondhem til høgborneste och *høgborneste første vor keriste nadigste herre vnge konungh Cristiernn saa att hans nade som vij førmerkie icke kan store suar fraa segh giiffue før en hans nade faar fuld suar igenn ther han nw dagligen førffuenther. Kiere her Eske Bille før vortt hoffmuidt giiffue vij Eder saa før suar att huadt szom verdigiste fader her erchiebiscop Olaff samtycker och ingaar och mennige Norriges riiges raadt thet samtycke vii saa gierne medt och i alle mode lathe oss beffindes veluilige ther tiil storlige tackandes Edhers strengheidt før gode och merckelige biistandt och raadt altiid gerne giøre huadt vij kunne Eder til vilie och kierligheidt. Helsser Eders kiere høsstrv fru Sophia met manga gode netther. Her medt Edher Gudt beffallandes the hellige Trefaldigheitt och sancte Olaff konungh. Schriffuit i Hammer Hellige likammes affthen anno Domini mdxxxsexto.

Utenpå: Erligh velbyrdigh mandt och strengh riddher her Eske Bille høffuismandt offuer Berghenhuus Danmarkis och Norrigis riigis raadt vor bessyndelige gode venn.

Hoskuld, biskop i *Stavanger*, og væpneren *Johan Krukou*, Norges riksråd nordafjells, gjør vitterlig at siden kong *Christian* den unge er valgt til Norges konge av riksrådet, bør alle slotslovene holdes til hans hånd, og de har derfor samtykt i at herr *Eske Bille* holder *Bergenhus* og dets slotslov til kong *Christians* hånd.

Original på pergament i Eske Billes arkiv i RA København. Hull til to seglremmer.

303.

15. juni 1536.

Bergen.

Wij efftherschiffne Oschuldt [mett Gudz nade bisco] p till Stafuongernn och Jehann Kruckou aff waben Norrigis riigis raad nordafieldss giøre witterligt for alle och kendiss mett thette wortht obne breff att effther thij hogmectugiste hogborne forst [e] konningh Cristiernn hogsalige i Gud aff gangenn koningh Frederickis søn æ[r] wtuoldt kaaritt och kegisth aff mennige Norriigis riigis raad for enn he[rre] och konningh till Norrigis krone tha wiide wij jcke andhet endt alle slotzlowgene bør att holliss forbeneffnde kongelige maiestatt

paa kronens wegne till throer hande och besthe och inghen and[en]. Och effther saadann leylighed som segh begiffuer att Norrigis riigiss raadt nw samptligenn ey kunde tilhope komme tha haffue wij førneffnde indrømdt beuilligit och samtycth och nw mett *thette* wortt obne breff indrømme beuilligh[e] och samtyckæ att erligh och welbyrdigh manndt och streng[e] riidder her Esskee Bilde hoffuitzmannndt paa Berghennhuss maa och schall her effter holde och forwa[re] for^{ne} Bergennhuss och thedz slotzlogh forbeneffnde kongelige maiestatt koningh Cristienn then wnghe till beste och throer hande hanss nadis hogmectughet thend paa Norrigis kroniss wegne att for offer och offuer antworde. Till ytter mere wtnisbyrdt och bethre foruarigh haffue wij mett wor frij willie och welberodder hug her wnder hengd worē indzegelle och zignette nedhen for *thette* worth obne breff som giiffuith och scriffuith wtj Bergen vigilia C[or]p[or]is Cristi anno mdxxxvj.

Christian, utvalgt konge til *Danmark* og *Norge*, skriver til *Eske Bille* og takker for utviste tjenester og for hans hylling av kongen. Han ser gjerne at *Eske* forhandler med erkebiskopen (*Olav*) i *Trondheim* til kongens og rikets fordel, men avslår å gi *Eskes* tjener *Tord Rod Andenes* i len nå, og ber *Eske* legge alle kronens len nordafjells under *Bergenhus*.

Original på papir i *Eske Billes* arkiv, II A a 1, i RA København. Spor etter påtrykt segl.

304.

16. juni 1536.

Roskilde.

Christiann met Gudts nade vdualdt koningg tiill Danmarcken och Norge hertug vdj Slesuig *et cetera*. Wor sønnerlige gunst tilforrn. Kiere Esky wiider at these breffuisere Stij Bagge Mickell vann Brunsergh och Berndt vann Kofarde Eders tienere haffue nu weret her hoes oss met Eders breffue schriffuelsse och beseigde instructionn huilcke wij haffue ladet læse fore oss och haffue thennom well forstandit. Och giffue wij Eder ther paa kierligenn fore swar at wij betacke Eder gierne fore thend store møye vmage och Eders weluillige tienesthe I giorde oss och I haffde paa thend reigse tiill Trondhiem huilcket wij gierne met alt gunst och nade met Eder wille forskyldte och bekende. Sammeledis betacke wij Eder fore Eders gode raad som I vdj samme jnstructionn dele met oss om thend leighghedt emellom erchebispenn vdj Trundhiem och oss och kunde wij well lide at om

I kunde handle noget met hannum ther oss och riiget kand komme tiill nytte gagnn och bestand atJ ther giøre Eders fliidt vdj. Som I och giffue oss tilkiende atJ wille holle thet hws Bergenhus oss tiill gode om ther kommer nogenn magt fore och wille thet belegge thaa forsee wij oss ther gandskeligenn tiill och haffue aldellis inghen twiffuell paa Eder. Och ther som och saa skede thet Gud forbiude at ther komme nogenn magt fore thaa wille wij icke forlade Eder. Wij wille giøre Eder alt thend vndsetningg oss iummer mweliget kand were *et cetera*. Samme Eders tieneræ haffue nu paa Eders weignne och vdj Eders naffnn sworet hyldiget och tilsagt oss Eders tro tieneste huldschap och mandskap effther then befalning och fuldemagt I thennom ther paa giffuit haffde. Som I och ære begerendis at wij wilde forlæne Eders tieneræ Tordt Rod wort och kronens læenn Annenes thaa kunde wij inghen forlæningg giffue huerckenn hannum eller andre førre end I komme oss sielffue tiill ords och ther fore bede wij Eder kerligenn och begere atJ strax wille anamme till Eder alle wore och *kronenn læenn nordenfieldts ¹met Wardehus och Wardehus læenn¹ och lade thennom sware Eder tiill Bergenhws. Wij sende Eder ther om met these samme Eders bud følge breff tiill bønderne² at the schulle sware Eder och bede Eder kerligenn atJ vdj the och alle andre maade wille wiide wort gagnn och beste som wij Eder tiltro. Wij wille thet met alt gunst och nade giernne ighen met Eder forskyldte och bekende. Befalendis Eder Gud. Schreffuit vdj Roskilde fredagenn nest effther Gudts legoms dag aar *et cetera* mdxxxvj vnder wort signeth.

Utenpå: Oss *elskelige* Esky Bilde wor tro mand och høffuitzman paa wort slot Bergenhus.

¹⁻¹I margen med innføringstegn. - ²DN II nr. 1116.

Herr *Mogens Gøye* skriver til *Eske Bille* at han har hjulpet hans bud, *Stig Bagge*, *Mikkel van Brunsberg* og *Bernt van Kofarde*, til å få tale med kongen (*Christian III*) og få utrettet de verv *Eske* har gitt dem. *Mogens* takker *Eske* for det de tre har lagt frem for kongen på sønnens, *Albrekt Gøyes*, vegne, og som kongen har gitt velvillig svar på. Det er ikke mye nytt, men *Markus Meyer* og hans parti blir stilt for retten i morgen i *Helsingør*. Borgerne har den 13. juni slåss med knektene på *Gammeltorget* i *København*, og noen hundre borgere ble drept der og i husene sine. Mange sitter fanget i rådhuskjellerne og i alle «pumppe och feigekiester», og *Anders Haldager* med 27 borgere er halshogde. *Jørgen* mynter og *Ambrosius* er ansvar-

lig for dette, og *Mogens* håper de skal få igjen med samme mynt.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av brevlukkende segl.

305.

16. juni 1536.

Roskilde.

Mynn kierliige helssenn oc allt hues jeg mere gott formaa alltiidt tiillfornn. Kiere Esge frende och sønderliigenn gode wenn. Giiffuer jeg teg kierliigen tiillkiende at jeg nw haffuer vndfanget thyn siiste meg tiillskickede schriiffuelse vdaff these breffuisere thynne suenne Stiig Bagge Michell van Brunsbergh oc Bernt van Koffarde som tw nw haffuer skicket vdi thynne merckeliigenn wærff hiidt tiill *kongeliige maiestat* myn nadiigste herre oc mynne metbrødre the gode herrer Danmarcks riiges raadth then læsdth och offuerseedth och ther vdaff desz mening oc jndholdth vdi alle madhe well forstandenn *et cetera*. Will teg kiere Esge gantz kierliigenn haffue betacket for sliighe forbemelte thynn wenliige schriiffuelse trolig welmening oc tiilbudt oc for alld mangefaldt weluilliighedt jeg stedzse aff teg befunden haffuer huilcket allt jeg gierne will hoss teg forskylde met hues gode noget tiidt vdi mynn magt och formwge ware kandt. Och giiffuer teg kiere Esge her met kierliigenn tiillkiende at jeg effther thynn schriiffuelse bøn oc begiere haffuer nw warit forebenefnde thyne thienere Stiig Bagge Michell van Brunsberg oc Bernt van Koffarde beholppeliigenn oc forfordeliigenn hoss *kongeliige hogmectiighedt* mynn nadiigste herre at the haffue warit hans nadis *hogmectiighedt* tiill ordz oc haffuer hossz hans nade troligenn werffuit och vdrætt alle the wærffue oc ærinde the vdaff teg tiill hans nade vdi befaling haffde. Szaa haffuer the oc paa alle ærinde fanget hans nades gunstiige oc gode schuar tiill tegh tiilbage igienn som the teg muntliigenn wiide atberette ydermere endt jeg nw schriiffue kandt. Kiere Esge szaa haffuer ofttemelte thynne thienere oc ladet meg forstaa huat muntliigenn befalingh the aff teg haffde tiill *kongeliige maiestatt* myn nadiigste herre paa myn søns Albricht Gøyes weigne *et cetera* huilcket the och effther thynn befalingh tiill hans nadhe werffuit haffde oc hans nade haffde och ther paa giiffuit thennom gode och gunstiige schuar. Same hans nades schuar ther paa the och lodhe meg forstaa oc wiide the same hans nades schuar teg oc atberætte *et cetera*. For sliighe thynn gode willig och trolig welmening emodt for^{ne} myn sønn Albricht Gøye jeg teg myns parts kierliigenn will haffue betacket oc tw teg gantzliigenn skallt myn kiere Esge haffue teg ther tiill at forlade at baade handt oc

jeg met flere wore wenner skall oc will thet igienn met alldt gode hoss teg och alle thynne forskylde och forthiene som sig desz billiig eiger och desz pligtiig er *et cetera*. Sønderliigenn nyg tidinghe wedt jeg paa thenne tiidt icke atschiiffue teg og andre endt her Marcus Meyer myt syt partiige worder y morgen for Helsingøør staendis syn rætt oc en huer aff same hans partiige synn tiilbørliigenn straff som sliig schalcke och forrædere eiger och tiilhører *et cetera*. Och finge kongelige maiestatt myn nadigste herre eguor tidinge oc wisse kundschafft aff Kiøffnehaffnn met nogen borgere som ther vdkome nw y onsdages at nw y tiisdages siist forledenn tha kome borgernne oc knechtene ther vdi byen ligger tiilhobe paa Gamble torget oc ther same tiidt bleffue nogre hundrette borgere slagne baadhe paa torget och sidenn vdi theris eigne hwse. Oc bleff same dag alle kielderne vnder raadhwset desliigest alle pumpe och feigekiester som the haffue ladet giøre fuldsatt aff danske borgere. Oc siiges forwisth at Anders Haldagger met xxvij andre borgere oc alle danske bleffue eguor halsshuggen. Oc er ther nw vdi Kiøffnehaffnn it wnderliigt rumore och bistert regimentte szaa at mange wskyldiige ther formørdes oc kommes om halssen. Tiill sliigt Jørgen Mønttere oc Ambrosius allt er vphoff och begyndelse och wore selffue met knechtene¹ atslaa these borgere. Oc forhofer jeg at the dog paa thet siiste selffue tage jnd met then skieppe som the nw maale wdt meth *et cetera*. Oc kandt these thynne thienere ydermere vnderwiise teg om then oc alld anden leigliighedt hues sig nw her begiiffuer end ieg nw schriiffue kandt. Kiere Esge vdi alle the made jeg kandt wiidhe och rame thyt gaffn och beste hossz kongeliige maiestat myn nadigste herre heller anderstedzs her vdi riiget vdi thyn frawærilse skaltu wisseliigen haffue teg ther tiill atforladhe at jeg thet alltiidt troliigenn gerne giøre will bedendis gierne tw wilt siige Sophie mange godnatther paa myne weigne. Befalendis teg Gudt aldmechtiigste. Datum Roskilde fredagenn nest effther Gudzs legomes dag aar *et cetera* mdxxxvj.

Magnus Gøye ridder.

Utenpå: Erliig oc welburdiig mandt Esge Biilde høffuitzmandt paa Bergenhus myn kiere frende oc besønderliigenn gode wen *kierliigenn*.

¹I margen med innføringstegn.

Geble Pedersson, stiftets formynder i *Bergen*, *Guttorm Nilsson*, lagmann i *Bergen*, og byråd og lagrettesmenn samme sted gjør kjent at *Eske Bille* 2. juni 1536 i nærvær av oldermannen og de atten som styrer på *Bryggen*, spurte borgere, nordfarere og andre som var samlet for å hylle kong *Christian*, om han eller hans fogeder og befalingsmenn hadde forurettet noen av dem. 17. juni stilte han samme spørsmål til lagmann, byråd, lagrettesmenn og andre på *Bergens* rådstue da lagtinget var satt. Begge ganger fikk han til svar at de ikke skyldte ham og hans fogeder og befalingsmenn annet enn godt.

Original på pergament i Eske Billes arkiv i RA København. De to seglremene er bevart.

306.

17. juni 1536.

Bergen.

Wij effter^{ne} Gieble Pederssønn stiichtens wdj Bergenn formynnere Guttormm Nielssønn laugmanndt wdj Bergenn mett menige raadith oc laugrettis menndt ther samme stedts giøre witterligt fore alle och kiendis mett thette wortt obne breeff att wij alle samptligenn h[oe]ss oc nerwærindis wore fredagenn fore Pings dag aar *et cetera* mdxxxvj och tha paa hørde att erlig och welbiirdig manndt Eske Biilde høffuitzmanndt paa Bergenhuuss wdj oldermanndenss oc the atenss somm regementthit haff[u]e weedt Bryggenn nerwærelsze sielff personnligenn forspurde seg eblandt menige borgere nordfare oc alle andre somm tha fore slottet Bergennhuuss forsamlede oc tiil[s]tæde wore then tiidt the hyllede oc mett oprachte fingre swore høigborne fiirste oc mectug herre her Christiann mett Gudts nade høigsalige y Gudt affgangen [n] konning Frederiichs sønn wor aller kieriste nadigste herre fore theriss rette herre oc konning att war[e] omm ther nogenn wore tydsk dansk eller norsk jndlensk eller wdlensk wng eller gammell fattiig eller riig jnndenn byess eller wdenn somm hanum haffde noget att skylde eller o[c] hann wlaugligenn bescattet eller oc wdj nogenn andenn maade emodt laugen wforrett haffde siidenn han fiirst paa Bergenhuuss beffalling fiich oc indtiill thenne dag tha wille hann wære offuerbødig tiill att frammgæe oc pleige huer manndt somm hanum kunde haffue nogit tiill att tale rett oc skiell effter Noriigis laug oc gode menndss siigelsz[e] wdj alle maade. Thesligiste forspurde hann seg och omm nogenn aff for^{ne} wore somm haffde hanss fogeder eller beffallingsmendt nogit att skylde tha schulle the oc indkomme oc pleige huer manndt rætt oc skiell alt thett somm dannemenndt thenum effter Noriigis laug foreffind[is] kunde. Tha tiilswariith menige manndt alle samptligenn oc eindrecteligenn mett enn røst att the icke haffde hanum eller hanss fogeder oc beffallings-

menndt andit att skylde endt gode oc gott menn tackede hanum fore alt thett hann haffde wariith theris høffuitzmandt oc forstandere wdj alle maade. Sammeledis bekiendis wij for^{ne} laugmandt oc menige raadith oc laugrettis menndt att aar *et cetera* mdxxxvj sanctj Botulphj tiide wore wij forsamlede oc nerwærindis paa Bergenne raadstwe paa ith friith sett laugting och hørde att Eske Biilde for^{ne} formiddels sinæ fuldmectiige Thordt Roedt Stiig Bagge oc Peder Bagge eblanndt oss menige mandt oc then menige almwge somm tha ther tiilstæde oc forsamlede wore loedt skiude siitt skiell oc forspurge omm ther nogenn wore jndlensk eller wdlensk wng eller gammell inndenn byess eller wdenn somm forberørdt er ther haffde hanum eller hanss fogeder oc beffallinngs mendt nogett att skylde eller hanss fogeder oc beffallinngs mendt nogett att skylde eller oc tiill att tale siidenn hann paa Bergenhuuss først beffalling fiich tha wille hann altiidt wære offuerbødig thesligiste hanss fogeder oc beffallings mendt schulle indkomme oc pleige huer manndt rett oc skiell effter somm forskreffuitt staaer huilchett menige manndt strax tiilswariith att the icke haffde hanum eller hanss fogeder oc beffallinngs menndt andit att skylde end god[.] oc gott menn tacked hanum fore thett hann haffde wæriith theriiss høffuitzmandt thesligiste hanss fogeder oc beffallinngs menndt wdj alle maade. Att saa gii [ck] oc skiede somm forskreffuitt staaer thett witner jeg Gieble Pederssønn mett mytt jndsegle oc wij laugmandt oc raadit met [t] wor stadts secrett her wnder hengde somm er schreffuitt wdj Bergenn aar oc dag somm seniste wdj breeffuitt berørdt er.

(Kong *Christian III's* danske kansler) *Johan Friis* skriver til *Eske Bille* at han, så vidt mulig, har utført oppdragene hos kongen. Alle de i herr *Vincens Lunge* og herr *Nils Lykkes* len skal følge *Eske* til *Bergen*. Nyelig har knektene drept 150 beirede københavnere, og *Amager* er inntatt.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende segl.

307.

18. juni 1536.

Leiren foran
København.

Wenligh och kierligh helszenn tiillforrn *schreffuit* met Wor Herre. Kiere Eske Byldhe szønderlig godhe wenn om the erendhe szom thu scriffuer meg thill haffuer jeg bestillet hooess kongelige *maiestatth* [..g.]¹ szaa viidt och szaa møget szom meg meist² mueligt kundhe

were. Epter szom thine egne tienere yttermere kundhe giffue teg tilkendhe vtj szaa maadhe att alle the vtj her Wincentius Lungis och her Niels Lyckes lenn schulle følghe teg tiill Bergen szom thine egne tienere yttermere vide att giffue teg tilkendhe. Och weid jeg jnghen szönderlige tydinger att scriffue ³teg yttermere³ Etther⁴ tiill andre endh the köpenhagenske haffue flox römaret i tissze daghe szaa att ther er slagne vdj tissze daghe mere end [...] ⁵ij^c borger aff knechte och wore folck haffue idag tageth Amagh jnd. Ther szom jeg wisthe vtj noghen ander maader att were teg til villig och besthe schulle thu gerne finde meg veluilligenn tiill. Her met tegh Gud befallendis. Screefuit i leyrret for Köpnehagen søndagen nest epter Gudtz legoms dag aar *et cetera* mdxxxvj.

Jahan Friiss.

Utenpå: Erligh welburdig mandt och streng ridder her Esge Biillde höffuittsmandt paa Bergenhuss sin sunderlig gode wen kerliigen sendis thette breff.

¹Overstrøket. - ²Eller meest. - ³⁻³Over linjen. - ⁴Overstrøket. - ⁵Overstrøket.

Christian, utvalgt konge til *Danmark* og *Norge*, skriver til *Eske Bille* at han har bedt lübeckerne ikke føre fetalje og annet til den opprørske allmuen nordenfjells. Lübeckerne skal likevel, slik de ba om, ha lov til å føre slikt til kjøpmannen i *Bergen* og lagre varene der til forhandlingsmøtet er over.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Spor etter brevlukkende segl.

308.

25. juni 1536.

Roskilde.

Christiann met Gudts nade vdualdt koninng tiill *Danmarcken* och *Norghe et cetera*. Wor sønnerlige gunst tilfornn. Kere Esky wiider at wij nogenn tiid siidenn haffue forskreffuit tiill the lubeske at the icke skulde vdj noger maade bestercke almoenn nordenn vdj *Norge* met kaast fitallie och andenn tilføring thend stund the wore saa vprørske och indtill saalenge ath the anderledis ther om finge wor schriffuelsse och wilge at wiide. Saa haffue the lubeske nu hafft theris bud hoes oss at the motte løbe tiill *Bergenn* met fitallie och ædendis ware effther som the pleige atføre tiid och wille legge samme ware ind hoes kjøpmandenn tiill saa lenge thend dag er standenn ther vdj *Bergenn* och

wille ther vdiinnenn skicke thennom tilbørligenn emod oss hwilckit wij haffue tilladit at saa skee skall. Therfore bede wij Eder kierligenn och begere atJ icke giøre the lubeske hinder paa noget aff samme godts hues the vdj saa maade thiid førendis worde. Ther met giøre I oss sønnerligenn till wilge och wille thet giernne ighen met Eder forskylde. Befalendis Eder Gud. Schreffuit vdj wor kiøpsted Roskilde søndagen nest effther Johanis midsommers dag aar *et cetera* mdxxxvj vnder wort signet.

Utenpå: Oss elskelige Esky Bilde wor tro mand och høffuitzmand paa wort slott Berghenhws.

Christian, utvalgt konge til *Danmark* og *Norge*, skriver til *Eske Bille* om oppsigelsesbrevet *Eske* har sendt erkebiskopen i *Trondheim*, og som denne ikke ville svare på før han hadde fått brev fra kongen eller herr *Claus Bille*. Kongen råder *Eske* til å være på vakt mot ham, både for slottets og sin egen skyld, ber ham holde slottet frostat for kongen, holde ham stadig underrettet og pålegger ham å forby domkapitlet i *Bergen* å innsette noen annen biskop enn den kongen tilskikker.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Spor etter brevlukkende segl.

309.

27. juni 1536.

Roskilde.

Christiann met Gudts nade vdualdt konning tiill *Danmarck* och *Norge* hertug vdj Slesuig *et cetera*. Wor sønnerlige gunst tilforrn. Kere Esgy wiider at thette Eders bud haffuer nu weret her hoes oss och gifuit oss till kende atJ haffde forskickit hannum tiill *Trondhiem* met thet vpsielssse breff tiill erchebispenn ther samme stedts som I sende oss copier och vdschrifft aff met Eders tienerer Stij Bagge *et cetera*. Och giffuer samme Eders bud oss tilkende at for^{ne} her erchebiscop icke wilde schriffue met hannum tiill Eder ighen menn gaff tilkende at hand wilde forholdet at schriffue Eder eller andre tiill ighen till saalenge at hand finge wor schriffuelse eller oss elskelige her Clawes Biledes ridderses wor tro mand raad och embitzmand paa wort slot Bahu scriffuelsse ighen paa the ærende som for^{ne} her Clawes haffde vdj befalning aff hannum tiill oss *et cetera*. Kere Esgy saa betacke wij Eder gierne och kerligenn fore thenne och alt andenn Eders weluillighed I altiid haffue beuisdt Eder vdj modt oss huilcket wij och gierne gunsteligenn och nadeligenn wille met Eder forskylde och kierligenn

bekende. Och bede wij Eder och begære atJ fore saadann leyglighedt skyld wille haffue it gott waretheft och paasiwnn paa Bergenhus saa thet icke forraskis Eder aff sammeledis paa Eders eigenn perszon thij at befrygtendis vdhen tuiffuell at thend samme erchebiscop haffuer noget argt vdj sindne. Och tencker paa thend deell Eder wederforis siisthe gang aff hannum thij vdhen twiffuell at kand hand nogerleden giøre Eder noghen forraskelsse thaa lader hand thet icke. Ther som hand eller noger andenn wilde och giøre Eder nogenn bestaldningh ther fore slottit thaa bede wij Eder kerligen atJ wille holde oss thet hws tiill troer hande och ther vdinnenn beuse Eder enn tro mand som oss ingtet paa twiffller I giørendis worde. Wij wille met Gudts hielp icke forlade Eder menn wille giøre Eder alt thend vndsettninng ther menniskeligt och mweligt er at giøre. Och bede wij Eder atJ stedze wille schriffue oss tiill och jnghen fliidt spare at giffue oss till kende huad tidinger I ther forfare. Sameledis bede wij Eder atJ forbiude cappittell ther i Bergenn at sette ther nogenn andhen biscop ther ind vdj stigtet eller lade nogenn andenn haffue ther nogenn befalninng ther offuer andenn end huem som wij ther till skickendis worde och huem som wij ther tilschicke och stæde i och inghen andenn ther indh ther haffuer paa siwnn met och rammer och wiider vdj the och alle andre maade wort gagnn och beste som wij Eder tiltro och ingtet paa tuiffulle I gierne giørendis worde. Thet wille wij giernne ighen met Eder fors kylde saa I oss tacke schulle. Befalendis Eder Gud. Schreffuit vdj wor kopstad Roskylde tisdag nest effther sanctj Hans midsommers dag aar *et cetera* mdxxxvj vnder wort signet.

Utenpå: Oss *elskelige* Esky Bilde wor tro mandh och høffuitzmannnd paa wort slot Bergenhws.

Tønne Jenssøn skriver til herr *Eske Bille* om verv han har utført for ham: om samtalen med kong *Gustav* om godset som kongen ikke ville gjøre noe med før det hadde blitt holdt herremøte, om oppkreving av gjeld og om fru *Ibe* som har noe av *Eskes* gods. Landskylden fra *Viken*, korn og malt, har han solgt etter råd fra *Stig Bagge* og til en pris av 26 danske skilling tønnen. *Tønne* vil gjerne få avlegge regnskap til 29. september, for til jul er det to år siden sist, og han vil gjerne vite hva han skal gjøre med landskyld og sakefall, for 10. august skal han ta mot landskylden i *Båhuslen*. Noen stockholmsborgere hadde sammensvoret seg mot kong *Gustav* 2. februar 1534; noen av dem er steilet og 11. juni satt det 30 som skulle rettes.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ett segl trykt bakpå.

310.

27. juni 1536.

Torsby.

Mynn ydmygelighe tro tieneste alttiidt fforsentt mett Wor Herre. Som I befallede migh at jegh skulle fare Edhers ærendhe tiill Swe-
 righet tiill kongh Gøsta tha wor jegh tiill talss met hannom mondaghen
 nest fore Pyntze søndagh¹ oc fick hannom thet samme breff som I
 hannom tiill skreffue oc thet læssde han selffwer. Then tiidht ther han
 haffdhe læsset samme breff spwrdhe han migh at om jegh wille han-
 nom andet paa Edhers vegne en som I haffde hannom tiill screffuet.
 Tha badt jegh hannom at han wille lade schriffue thennom tiill som
 godzet haffde. Tha sagde han at thet hagde jnghen bestandt før en
 ther bliffuer en almindeligh herremodt her i landet. Will han lade them
 steffne tiill samme herremodt oc flyer Edher saa meget som lag [hen]
 wtwisser oc wiste han icke selff paa hwadt tiidt thet skæ skwille. Wor
 jegh oc saa ther som I migh befallede at jndkreffue nogen geell somm
 I bort lontthe tha ²sagde [th....th....]² fic jegh saadanne swar at the
 icke kwnne faa sodand betalingh som I migh befallede at anamme.
 Ytthermere swar er Edher tiill screffuet om samme giell. Haffuer ffrve
 Jbe noget aff samme gods som Edher tiill kommer oc sendher jegh
 Edher en wdt scriffth hwor meget thet er. Oc wor jegh paa frve Jbes
 gordt ther. Jeg ned redt fraa Stockholmm oc tha wor hwn faren xx mil-
 le op i landet saa at jegh kwnne icke komme henne tiill ordz. Gaff jegh
 henne foget tiill kienne om samme godz. Tha sagde han at thet³ wor
 skiiffth i iij eller v partte sampt haffde henne barn som bort wore giiffth.
 Foerloffuedhe fogetthen at jegh skulle faa swor ther paa om sancte
 Laurentze dagh i Løsse. Skal Edher witttherlight wære at jegh soldhe
 landskyldhen aff Wighen som wor korn oc malt. Oc haffde jegh henne
 jndskibet paa siætthe vicke. Tha rodde Stij Bagge migh at jegh skulle
 heller taghe peninghe ther fore en hwnn skulle bliffue forderffuet eller
 fiendhen skulle taghe Edher henne fra. Ther wt offuer soldhe jegh An-
 ders Anderszen i Løsse tyndhen fore xxvj schilling danske. Oc bødth jegh
 thet soltt fore fæe ther i lænet. Tha wore the icke trenghe tiill at kiøffue
 korn. Thij togh jegh redhe peninhghe. Kiære herre bedher jegh Edher
 strenghet gerne at J wille anamme mit regenskap at Mickelsmøsse for-
 thij at thet bliffuer at jwl ij aar sidhen jegh giordhe reghenskap eller
 om thet wore Edhers vilge at Niels Beruitzzen⁴ skulle anammet aff
 migh. Bedher jegh ydmygelige at J wille scriffue migh Edhers vilge her

om nar her gangher budt emellom. Oc wille jegh gernne widhe hwat jegh skwlle giøre aff sølff oc penninghe som jegh opber eller anammer paa Edhers vegne som er landskyld oc sagesald fordhi at Lawrentzmøsse tha anammer jegh landskyldhen i Bahusseleenn. Maa I widhe at the borgere i Stockholm wore bebwndne met eth stort forrædelze at the wille forrodt kongh Gøsta. Oc hagde the hatt thet forrædelze fore paa tredie aar nw sidhen Kyndhermøsse. Haffuer kong Gøsta foet thet at widhe oc ladet steylet en partt aff themm. Oc samme forrædere wore tyske ald sammen saa nær tiil konghens myntthe mesther som wor føedt ther i Swerige. Saade ther otthenne dagh effther Pyntzedagh xxx som skwlle rættis. Her met Edher then als [om] mectiste Gudt befallendis till ewigh tiidt. Screffuet i Torsby tisdaghen nest effther sancte Hanssze baptist dagh aar *et cetera* 1536.

Tønne Jenszen Edhers tienere

Utenpå: Erligh oc welbyrdigh mandht oc streng riiddere her Eske Bille høffuuetzmandt paa Berghenhuss ydmygelige sendis thette breff.

¹29. mai. - ²⁻²Overstrøket. - ³Over linjen. - ⁴Eller Bernitzszen.

Jesper Brochmand, erkediakon i Århus (og kansellisekretær), skriver til *Eske Bille* og anbefaler to av kongens skrivere: *Jørgen Pederssøn* som har fått prostiet (i *Apostelkirken*) i Bergen, som mester *Jacob Nilssøn* har overgitt til ham, og *Henrik Holck* som har fått dekanatet i samme by etter avdøde *Christiern Hvid*. Kommer den store mester *Morten Krabbe* dit som biskop, blir det tre gildebredre som det ikke finnes make til i kapitlet. Beleiringen (av *København*) kan ikke vare mere enn en måned til; de beleirede er smale om kinnbenene og eter hester.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av segl trykt bakpå.

311.

27. juni 1536.

Roskilde.

Wennlig och kierlig helsenn forsenndt met Wor Herre. Kere Esky sønnerlig gode wenn tacker jeg Eder giernne och kierligenn fore alt gott som I haffue giordt och beuisdt meg huilcket jeg giernne will ighen met Eder forskylde och fortienne. Kere Esgy giffuer jeg Eder kierligenn tilkende at nu vdi these dage thaa kom enn wor nadigste herris schriffuere *Jørgenn Pederssøn* enn goed karll tiill hans nadis

høigmegtugthed och haffde hand met siigh it vpladelsse breff och *resingnation met koning Fredericks høglofflig och salig i hugkømselse presentation lydendis paa en mand som heder mesther Jacop Nielssøn at koning Frederich haffde forseet hannum met proffuestiet vdj Bergenn. Och thend samme mesther Jacop haffuer vplat och ofuergiffuit for^{ne} Jørgenn Perszøn synn rettighedt tiill samme proffuestiet och wor nadigiste herre haffuer fore ¹Gudts skyld och ¹ her *Mognns Gøyes och myn bønn skyld och for then tjeneste for^{ne} Jørgenn haffuer giord hans nade och endnu giøre skall vndt och tilladit at samme Jørgenn maa beholde samme proffuestie. Jtem saa haffuer och thend aldmegtugiste Gud nu vdj these dag kallit wor nadigste herris renttemesther mesther Christiern Huid aff thenne werdenn. Och haffde hand thet degenn dømme vdj Bergenn huilket wor nadigiste herre haffuer giffuet en synn scriffuere enn ridder mandts mand heder Henrick Holck. Kere Esky thaa effther thij at the bode ere vbekeende met Eder saauell her proffuest som her degenn thaa haffue the bedet meg at jeg wilde schriffue fore thennom till Eder at J wilde wiide the fattig dansk karlles beste thij at jnghen aff thennom er saare meget beuandret vdj the norske klipper huilket ieg icke kunde weigre eller negte thennom ansendis at the troligenn hielpe bode natt och dag ehuor thennom tilsiigis saa at nest Gudts hielp thaa schall skyldenn icke findis hoes thennom effther som I sielff well dragis tiill myndis huorledis thend handell pleiger atgiffue siigh ebland oss her vdj cancelleriet. Kere Esky saa er myn kierlige bønn tiill Eder at J wille wiide theris beste och were thennom behielpelige vdj alle maade saa thennom skeer skell. The wille inghen andenn procurator haffue ther vdj capittell vden Eder thij at the inghen wiide ther beder schall kunde fly theris thing i Nordlandene tiill rette end I. Komer thend store mesther Mortthen Krabbe tiid fore enn biscop och hand for these ij tiill siig tha will jeg loffwe Eder god fore at ther ere icke slege iij gildbrødre ighen fore thennom vdj thet capittell. Kere Esky wij ligge endnu her och bage fisk fore *Kiøpnenehaffnn. Meg haabes dog at the giøre thet icke lenge thij at the woxe meget smale om kindbenene. The begynde nu at æde heste siidenn wij finge Amage fran thennom. Jeg troer icke at the holdet vdj enn monet. Kere Esky huor jeg kand were Eder tiill wilge och tjeneste gør ieg altiid gierne. Befalendes Eder Gud. Schreffuit vdj Roskilde tisdagen nest effther sanctj Hans midsomers dag aar *et cetera* mdxxxvj.

Jesper Brochmann erchedegenn vdj Aarhus.

Utenpå: Erlig och welbyrdug mandt Esky Biilde høffuitzmand paa Bergenhws wenligen tilschreffuit.

¹⁻¹I margen med innføringstegn.

Henrik Holck (kongens sekretær) skriver til *Eske Bille* at for *Henriks* lange tjeneste hos kongen og hans far har kongen unt ham dekanatet i *Bergen* etter avdøde *Christiern Hvid*. Han har bedt om anbefalingsbrev fra biskopen i *Århus* (*Ove Bille*), og spør om *Eske* har en tjener som kan være hans prokurator og sende ham dette og følgende års inntekter av embetet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

312.

27. juni 1536.

Roskilde.

Mynn vilge tieniste och kerlig helszenn aldtidt forsendtt mett Gudtt. Kere Esky giffuer ieg Etther ydmygligenn tiilkennde huorledis att kongelige maiestat mynn nadigsthe herre nu eptther hans nadis renttemesters mester Chrestiernn Huidtz dødt hues siæll Gud naade haffuer anseth mynn lange tieniste som jeg bode hans nadis herre fader och nu hans naade vdj thet danske¹ cancellerie giort haffuer och nu naadeligenn vndt och forset meg mett thet degendomm och prelatur vdj Bergenn. Och eptther thij att ieg sielff ingenn kundtskaff haffuer mett Etther sielff thaa haffuer ieg weret begerendis aff myn herre bispenn aff Aarhus Etthers kere broder omm enn forscrifft tiill Etther atJ fore hans nadis bønn och begere skyldtt wille were meg behielpelig paa kongelig maiestatis vegne saa ieg motte komme tiill samme degendomet och thet nyde eptther somm myne forfædre thet fore meg brugt haffue. Och ther somm I hagde noghenn at² aff Etthers tienere hoss Etther som kunde haffue noghenn profytt ther vdtaff thaa ville ieg helst vnde hannem att vere mynn procurator ther tiill fore nogenn andenn ther som vij kunde forenes saa hand aarlig aars wille tiilsige och giffue meg enn aarlig penss ther vdtaff eptther beggis vore nøge och wilckor. Kere Esky ther somm ieg kunde formwe Etther tiill atJ her paa mett thet fyrste budt Etther hidt neder stedis kandtt wille giffue meg Etthers scrifftlig suar huorledis *leigligheidis begiffuer siig omm samme degendom och I ville vere meg behielpelig saa thette aars penss motte holdis meg tiill gode eptther kongelige maiestatis breffs lydelsze. Thet vill ieg aff all mynn formue gerne och ydmygligenn igenn

mett Etther fortienne omm I meg nogenn sindt tiilsiigendis vorde och I ville forlade meg att ieg nu mett thenne mynn schriffuelsze besuerer Etther och saa rundeligenn biuder offuer Etther. Ether her mett Gud befallendis. Schreffuitt vdj Roskyldt tiisdagenn nest epther sancti Hans baptiste dag aar *et cetera* mdxxxvj.

Henrick Holck.

Utenpå: Erlig och velbyrdiig mandt Esky Biilde høffuitzmann paa Bergennhuss ydmygligenn tiilschreffuitt.

¹Over linjen. - ²Overstrøket.

Jørgen Pederssøn, kongelig sekretær, skriver til *Eske Bille* at kongen nå har forlent ham med prostiet (i *Apostelkirken*) i *Bergen*, som mester *Iver Kjeldsøn* ikke hadde rett til. *Eske* besørge for at herr *Vincens Lunges* enke (fru *Margrete Nilsdatter*) inntil videre betaler ham pensjon av prostiet slik mester *Iver* fikk av *Vincens*. Pensjonen bes oversendt mester *Jesper Brochmand*, erkediakon i *Århus* (og kongelig sekretær).

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Et brevlukkende papirsegl.

313.

27. juni 1536.

Roskilde.

Mynn ydmøge thienesthe och gands kierlig helsenn Eder altiidt forsendt mett Worø Herre. Kiere Eske vbekiend godhe wenn giffuer jeg Eder kierligenn tilkiende att koninglig maiestadt worø aller naadigste herre haffuer nw wntth och forlentt meg met thend prouestye vdj Norge¹ Bergenn somm her Wincentzs Lunge ridder hues siell Gud haffue haffde aff mester Jwer Kieldssen for arlig pensionn thij att mester Jwer hagde ther aldellis jngenn rett till huorfore er mynn tro ganske godt tiill Eder attJ ville weere meg behielpelig oc vnderwiise for^{ne} her Vincentzs ridders husfrwe att hwnn giffuer mig thend affgiift ther plege aff atgange jndtill saa lenge att hwnn och jeg taler ther omm anderledis mett huer andre och I ville vell giøre och anamme meg samme arlig pensionn aff hender och skicke thend erlig mand mester Jesper Brochmann erchedegenn vdj Arhus tiill hande. Kiere Eske forlader meg att jeg saa scriffuer Eder till somm jeg aldeles jngenn kundskaff haffuer mett. Visthe jeg vdj nogre maade att weere Edher till thienesthe eller villig ville jeg thet gerne giøre. Beffalendis

Eder Gud. Screffuitt vdj Roskyld tiisdagenn nest effther sanctj Hans dag mytsomer aar *et cetera* mdxxxvj.

Jørgenn Pedersszenn secreteerer.

Utenpå: Erligenn och welbyrdige mandt Eske Bylde høffuitzmand paa Bergenhus kierligenn.

¹Overstrøket.

Christian, utvalgt konge til *Danmark* og *Norge*, skriver til *Eske Bille* at fienden som lå utenfor *Hallandskysten*, har snappet opp hyllingsbrevene fra biskopen (*Hoskuld*) i *Stavanger*, *Bergens* borgere og andre nordmenn, og dessuten andre viktige brev. Han ber derfor *Eske* snarest få utstedt og oversendt nye hyllingsbrev, og ber ham også straks sende bojerten som ligger ved *Bergenhus* med våpen og proviant, og i tillegg hvalspekk, bergerfisk, rav, rekling og hvalrav.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Et brevlukkende papirsegl.

314.

28. juni 1536.

Roskilde.

Christiann met Gudts nade vdualdt koningg tiill Danmarcken och Norghe *et cetera*. Wor sønnerlige gunst tilfornn. Kere Esky wiider at *thenne* breffuisere Eders dreng haffuer nu weret her hoes oss och berettet huorledis at I haffde skicket hannum hiid till oss met mange breffue som wij skulde haffue hafft oc som magt paa laa vdj blandt huilcke ther wore nogle breffue som bispenn aff Staffanger the borge-re vdj Bergenn met andre flere Norgis riigis jnndbyggere haffde sworet huldit och keisdt oss fore herre och konningh. Och ther hand kom ther met vnder Hallandts siide thaa lage ther nogre aff riigens fiender fore hannum och thoge samme skiip vp som samme Eders dreng war paa och thoge och saa frann hannum alle the breffue met alt andit hues hand haffde met atfare. Thij sende wij nu samme dreng tiill Eder ighen bedendis kierligenn atJ wille giøre Eders fliidt tiill strax atkunde fange liige saadanne breffue aff bispenn aff Staffanger och aff almoenn ighen som the andre lydde och jndehulde och I wille skicke oss thennom till hendner met thet allerførste. Wij bede Eder och giernne atJ strax wille lade giøre thenn boyerdt ferdug som I haffue liggendis ther fore Bergenhus och bemande thend well met folck bøsser krud lod prouande och andenn tilbehøringh och sende oss thend tiill tienste hiid ind vdj Øresund met thet aller første. I wille och saa were for-

tenckte at forskicke oss noget walspeck bergerfisk raff recklingh och noget hwals raad. Ther met giøre I oss sønnerligen till wilge och wille thet kerligenn ighen met Eder forskyldde. Befalendis Eder Gud. Schreffuit vdj wor kïopstad Roskilde sanctorum Petrj et Paulj apostolorum affthen aar *et cetera* mdxxxvj vnder wort signett.

Utenpå: Oss *elskelige* Esky Bilde wor tro mand och embitzmand paa wort slot Bergenhws.

Henning Balhorn skriver til *Eske Bille* at han sender med *Didrik* (nærmere angitte mengder) smør av smørleidangen av *Høgsfjorden* og av gardens avl, og dessuten en tønne røkt makrell; av laksefisket og landskylden skal han sende snarest. En prest på vei fra *Oslo* til *Bergen* har fortalt at det ligger folk i borgeleie i *Oslo*, og *Erik Gyldenstjerne* har dratt til *Danmark*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Rester av ett brevlukkende segl.

315.

5. juli 1536.

Hesby.

Myn ymygelig tieniste nw oc alletiide fforsennt mett Vor Vor¹ Herre. Vidher Eske att ieg nw sendher Edher mett Dyruck aff then smør leding szom ieg aff Høstffiorden annammett haffuer xxij helle løpe smør xxij halffue løpe szmør xix løpe hwer løp vægher ij pundt oc ij tønner szmør oc aff gorsens *awlff i tønne i ffiering szmør oc i tønne røgitt mackrelle. Aff laxeffiskitt oc landskyldde vildt ieg gørre myn yderste ffliitt til att fforskecke Edher mett thet snariste meg møgeligt kandt være. Jnghen besønderlig tiænde her nw er att scriffue Edher til endt her kommer en prest snarlighen til Berghen ffroo Osloo oc sigher att ther ligger i tall ffolck i Oslo vtj borgeleye oc Erick Gyllenstierne er draghen til Dannmarck. Hues ydermere ieg vtj allemode fforffare kandt skal thet dag oc natt Edher vfforsommendis til vitne vordett. Her mett Edher then *almegtistis Gud beffalindis. Screffuit paa Hesbij 4^a post Johanis² et Paulj anno Dominj mdxxxvj.

Edheris tiænnere Hening Balhorn.

Utenpå: Erlig velbørdig mandt Eske Bille høuitzmannd paa Bergenhuss ydmyghelighen.

¹Dobbeltskrivning p.g.a. ny linje. – ²Vel feil for Petri; passio apostolorum Petri et Pauli var 29. juni, og om 4^a står for quarta feria, blir dagen 5. juli, men om 4^a står for quarta die, blir den 3. juli.

Erkebiskop *Olav* i *Nidaros* skriver til herr *Eske Bille* at han har fått brev fra herr *Claus Bille*. *Claus* skriver at han har forvervet erkebiskopen kong *Christians* leide, og han skal møte kongens utsendinger i *Bergen* til *Olsok*. Kongen har inn tatt *Varberg* slott, men pfalzgreven har vervet krigsfolk i *Nederlandene*.

Original på papir (sterkt skadet av fuktighet) i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København.

316. 9. juli 1536. Steinvikholm.

*Olaus Dei gratia archiepiscopus Nidrosiensis et apostolice sedis legatus. Premissis amicabili salutatione et promptissimo gratificandi affectu. Kere her Eske synderlig gode wenn giffue wii Etther kerligenn tilkenne [att] nw paa sancte Swnniue dag finnge wii erlig welb[ø]rdig mannd oc streng ridder her Claus Billis breeff indeholdendis att hand mett hans wen[...] h[ie]lp haffde foruerffuit oss ein christelig frii seker leide aff høgbo[r]ne furste oc mectugiste herre her Christienn mett Gudis naade wd[t]woldt konning tiill Danmark oc Norrige *et cetera* oc høglofflige Da[nn]markis riigis raadth wnder soddann form oc skick att hanns na[dis] høgmechtigheit will skicke nu tiill sancti Oluffz dagis tiidt nest komendis naager [aff] sitt koninglige maiestattis raad tiill Bergenn och wii ther tha mødhe [... ..]lle *et cetera*. Thenn tiid som wii lodhe th[...] breff s[c]hr[ie]ffue [...] wii Etther wide [...]kelige s[c]h[riff] [...] fore wn[...] ganske gerne [... 15 ...]. Ke[re her] Eske endoch tii[...] faller [o]ss gant[ze] [ko...] wille wii doch gøre wortt beste ther omm att wii thiid th[...] eller oc nogit straxt ther effter oc sware tiill hues thee gode herrer haffue [tii]ll att thalle f[orla]dendis oss ga[n]skeligen tiill Etther att I wille io ramme oc wiide wortt beste somm I oss t[iid]tt [oc] offthe loffuit haffue. Wii wille thett k[ie]rligenn mett Etther forskillde. Kere her Eske her Clau[s] Bille schreff oss f[...]get[ien]der tiill att kongelige maiestatt haff[uer ...] sk[ie]tt Warberg slott [oc] haff[uer] faaett M[arc]h[us] Meye fa[n]gen menn Gertt Jensszenn haffuer nu slottit i beffalling. S[amele]dis scriffuer hannd oss oc tiill att ther ligg[e] naagenn] kriigis f[o]lk forsamllit wdj West[er]land[enn] somm paldzgreffuenn haffuer wdt solderett. Gwd wnde oss fred oc synn naade saa att thenn[e] s[v]are kriig oc fiendtlig han[de]ll somm nw werett haffuer maathe snarligen komme tiill enn [...] ende. Beffallendis Etther her mett [Gudt] bedindis Etther att I paa waare wegn[e] wille begrøtze Etther k[er]hu]sfrv oc jomffrv Karine mett mange tusindt godenatt. Ex Sten[ueichholm] octaua visitationis Marie anno Domini mdxxx[vj] nostro sub signeto.*

Utenpå: [.....] welburdig [...10...] Eske [...15...] Bergen[h]us
 waar [...15...]lige [...10...].

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* ber, nå som før, herr *Eske Bille* unnskylde ham for å dra til *Bergen*; *Eske* har selv opplevd at man ikke kan være sikker på å komme trygt hjem igjen.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

317. 19. juli [1536.]¹ Stavanger.

Dei gracia episcopus stauangrensis. Salutem plurimam. Kare herre som *Eders strengheyth* en begarendis er waar reyse til Baren *et cetera* bede vy en nw som før ath *Eders strengheit* vilde tet offwer see medh oss besynderlige fore then waar orsaken som wy haffwom Eder før tilscreffwet om. Saa dane reyser wthen fylket ath fare ther om er tenkendis naar eyn skal komme seker til syth eyget i ghen. Ther om haffwe vy ikke lenger exempel i fran en *Eders* egen velbyrdigh strengheyth som seg hafde actet til syth erliget eyget oc ther offwer (som *Gwd* see fore kert) er kommen annen stedz i moth fry wille oc cristen laagh. Thy bede vy myket kerlike ath myn herre wilde haffwe oss her innen fordragh görendis for *Eders* sculd hwes deel sammeliget oc erligeth kan vare. Jn *Christo*² valete. Jnculte ex *Stauangria* in profesto *Margarete virginis* anno salutis³.

Humilis *Oscoldus*.

Utenpå: Strenghe riddere her *Eskee Bylle slotzherre* paa *Bergerhws* vryntliken.

¹Etter omtalen av hvor ille det gikk på herr *Eske*s reise, må brevet være skrevet etter 2. juli 1534, da herr *Eske* på vei til København ble tatt til fange av lübeckerne, og vel etter hans tilbakekomst til Bergen i begynnelsen av mai 1536 (se nr. 294, note 1). På den andre siden var biskop *Hoskuld* i Bergen 15. juni 1536 (nr. 303), og kom dit igjen 27. november 1536 (DN XII nr. 568). Fra 1537 kan brevet neppe være ettersom biskop *Hoskuld* 13. mai 1537 takker herr *Eske* for at han lot ham slippe Bergensreisen (her). Herr *Eske* vendte tilbake til Danmark i juli 1537 (W. Møllerup: *Bille-Ættens Historie* I s. 635). Brevet har intitulatio delt på superscriptio og subscriptio. – ²Med greske bokstaver – Xp. – ³Men året er uteglemt.

Herr *Claus Bille* skriver til *Eske Bille* at han har fått brev fra kongen med pålegg om å skrive til *Eske* at om erkebiskop *Olav* kommer til *Bergen* før kongens sendeferd, skal han be erkebiskopen bli der til sendeferden kommer. Hertug *Wilhelm* av *Braunschweig* er nå hos kongen som derfor ikke kan få sendt sendebud så snart. *Claus* har også skrevet til erkebiskopen og ber *Eske* sende det videre om han ikke er kommet før brevet. Hva angår at *Eske* ber ham ta vare på hans tarv, så har *Claus* fått liten takk for det han har gjort, og liten hjelp til å utbedre slottet, enda han har gjort seg mere umake enn for noen annen og dessuten hjulpet *Eskes* fogd. Det skal skade *Claus* lite, for nå vet han hva han skal holde seg til. *Eske* har heller ikke sendt tilbake *Claus'* svenner, og det var ingen broderlig gjerning, men *Claus* takker *Gud* for at han selv ikke har gjort slikt først.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende segl.

318.

24. juli 1536.

Båhus.

Wenleg helssen altid kerlige forsend met Wor Herre. Kære Eske ma tw wide ath wor keriste nadiste herre hawer skrewed megh til ath iegh skal skriwe degH til ath om her erkebesp *Olo kommer til Bæren før end hans nades abasate frem komme som hans nade wdsender ath lade hanle met her erkebeskop ath dw daa welth hanle met her *erkebespop ath hand forholder segh der i Bæren apaa nagen tid til wor nadighe herres ambasate frem komme. Matw wide ath hertwg Wellom af Brunswigh ær sel personlegh hos wor nadige herre. Di er hans nade der wdi met behindred ath hans nade eke saa illegh kand af ferdre hans nades sennebwd. Och hawer iegh och skrewed her erkebeskop til och send brewed til [.....]¹ som iegh sender deg brewed hwelked dw kanth senne hans nade om hans nade eke er komen før brewed kommer. Kære Eske som dw altid skriwer megh til ath iegh skal rame dinne tieners beste wdi din frawerrelse som iegh wille hawe af deg daa tøkes megh saare lidhet skel werfares enten af dennom och flere di ath hwes som menegh almwe megh samtøct hafde her ath byge och forbere slathet met dheth giwe di anderstades och dher met gøre megh fler wwellig met dennom. Och hawer iegh² haf [..g]³ mer wmage *hafth fordere skyl end fornagen andre och deste ligesth behiolped dind foged⁴ til reth som hand eke skwl hawe bekommed der som iegh eke hafde lawd en hand apaa met hannom. Doch skal dheth ringe skade megh efter di iegh wed nw hwor efter iegh megh ræte skal. Desteligesth lawede dw megh sel saa tileg dw komme hiem daa wille dw senne megh minne swenne hiem. Hwor dw hanlede met dheth støke och wille wnrøctH meg dennom fare dheth giwer iegh deg sel til kenne hwad wdi sadanne støker findes ffar brorss gerningH saa ath sadan

belegghed *w skal være til. Taker iegh Gwd ath hwn eke førsther befunden hos megh. *Her met* degh Gwdbefallendës. Ex Bahws 24 dach iwliws anno 1536.

Klaw's Bille.

Utenpå: Erlegh och welbyregh mand Eske Bille høwesmand apaa Bern hws *kerlige* sendes.

¹Dekket av flekk. Kanskje Trwndhem. - ²Over linjen. - ³Over linjen. Kanskje megh. - ⁴Vel Tønne Jenssøn.

Morten Krabbe (prost i *Mariakirken*) skriver til herr *Eske Bille*, takker for makeskiftet¹ og beretter om bispeembetet i *Bergen* som han har fått kongens og erkebiskopens brev på. Hva (dom)kapitlet (i *Bergen*) og erkebiskopen mener om saken nå, etter opprøret og skaden erkebiskopen gjorde ham, vet han ikke, men han ber *Eske* og fru *Sofie* tale hans sak for det. *Erik Gyldenstjerne* har dratt til *Danmark* og *Morten* fungerer som høvedsmann (på *Akershus*). Når jakten kommer tilbake med nytt fra *Danmark*, skal han sende etterretningene til *Eske* om *Olav Sort* (fogd på *Brunla*).

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor etter brevlukkende segl.

319.

29. juli 1536.

Akershus.

Myn venlig oc kierlig helsszen althiid forsendh met Vore Herre. Kiere herr Esgy Bilde synderlig gude wenn jeg tacker *jeg Ether fore megghet gott oc fore Ether welgerning I gjorde met thet mageskifte. Oc som Ether well fortенcker ieg gaff Ether till kiende hworledis myn heris nade haffde screffuet meg till om Berghens sticht. Jeg skulle anna-me thet oc ther paa hans nade haffuer screffuet erchibispen oc ieg ther² paa³ fonghet haffuer erchibispens samtycke vdj hans scriffuelse. Oc thesseligest oc haffuer myn herdoms nade screffuet till capittel j Bergen oc thet breff kom oc erchibispen till hande oc sidhen thette vprør nwpaakom wedt jeg icke hworledis the danemend ther vdj capittell er till synds oc thesseligest erchibispen. Hannom burde well atgiøre meg megghet gott vdj the oc andere mader. Hans folk haffwer giort meg en greselig stoor skadhe nu vdj wynther weldilig reffuet oc taghet ffraa meg vdhen all erlig oc redelig forwaring eller noghen werning. Oc nw som I wel wide er welbyrdig man Erick Gyldensterne draget till Danmarck oc jeg ligghe her vdj en streng slotzloffue oc ther fore kand

jngnen steds were paa myn forbederyng. Thy er myn *kierlige* bøn till Ether I ville welgiøre som I meg trolighen loffuet oc tilsagde athIj ville vere paa myn side oc handele myt beste ther till capittell i Berghen. Oc moJ frilig sye *thennom* till at ther som ieg kommer thid till *thennom* om Gud saa forseet haffwer skall *thet* bliffue *thennom* till stoer glede oc gaffnn. Oc ieg will vdj alle tilborligh mader skicke meg saa mod *thennom* ath thy skulle meg alle tacke. Oc vdj hwilke mader ieg kand were Ether till vilie oc Ethers karø hossfrue ⁴oc børn oc wener⁴ till vilie oc tienest skwlle I fynde meg som en troo wenn. Giører well oc syer ffrue Sophie mc gude natther oc bedher henne hwn will were paa myn side som hwn loffuet meg oc som ieg henne fuldkommeligh tiltroer. Jeg wille fuld gerne haffue screffuet henne till oc Ether meg^{het} andhet till men *thette* budt vilde jngnenledis thøffue. *Thet* matte aff stedt dag oc natt vszparet. Wj haffue en jacht nedher i Danmarck. Først budh hiidt *met samme* jacht kommer will ieg forscriffue alle leglighet till Oluff Sort saa *thet* skal komme Ether till hand. Kiere Esgy giører her vdj som myn gude tro er till Ether. Her meth Ether Gud befaledis. Rader althiid offuer myn villig oc plichtig tieneste. Screffuet paa Aggershuss *sanctj* Olaj dag aar mdxxxvj.

Martinus Chrabbe.

Utenpå: Erlig oc velbyrdig man oc strenge ritther her Esgy Bilde hoffisman paa Bergen huss *kierlige* sendis *thette* breff.

¹Trolig det der prosten gir Eske Bille Snekkestad mot å få sagkvernen i Gjer-sjøelven, se nr. 290. - ²t overstrøket. - ³Over linjen. - ⁴⁻⁴Over linjen med innføringstegn.

Henning Balhorn skriver til *Eske Bille* at skipet ikke har hatt bør, og at han derfor sender *Christiern* jute over land sammen med *Peder* skriver som ønsker å tre i *Eskes* tjeneste. Hos *Henning* er nå brevdrageren som ble fanget i *Stavanger* og skjøt (la skylden?) på erkebiskopen (*Olav Engelbriktsson*). Når det blir bør, skal skuten komme med slakt, laks, smør, gjess og høns. *Henning* ber også *Eske* få laget en halv lest fjerdinger til å salte smør i til *Didrik* kommer med jakten, og sende ham deventer og skillingslerret så han kan betale slakt og annet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter brevlukkende segl.

320.

1. august 1536.

Hesby.

Miinn ydmyg tieneste nw oc alletiid til fform sendt mett Vor Herre. Vedher kære Eske att ieg nw sendher Cristien jude hiem til Edher

offuer landt thij att skudhen haffuer liggitt rede mere endt xiiij daghe oc kandt icke komme hiidt ffor bølørssze skiildt. Oc haffuer handt en karll mett sig hedher *Per scriffuere* oc nw kommen aff *Damarck som er tiæniste løss. Thij vildt handt biude Edher sin tiæniste til fførst ffor naaghen andhen oc er enn ffostandig karll oc haffuer hafftt beffalning til fforen som ieg aff hanwm fforffarit haffuer. Oc haffuer ieg then breff dragher her hoess meg szom ffonghen bleff i Staffwangher oc skødt paa erchebipen som ieg vildt sænne mett skudhen oc ieg til fforen haffuer scriffuit Edher til omm. Ydermere tiende er her icke att scriffue Edher til end samme *Per scriffuere* Edher vnderuissze kandt. Oc skall skudhen komme mett *thet alder* fførste Gudt vild fforfføye børen mett slagther lax oc smør effther som I haffue screffuit meg til omm oc nogne geess oc hønss. Oc bedher ieg Edher at J ville lade gøre halff lest ffierdinge till Dyriich kommer mett jagthen at salte smør vtj til Edheris egitt behoff oc I ville sænne meg i støcke deffuenter oc it stort hwndrit alne *schilling* leritt som ieg haffuer vtloffuit ffor slagther oc andit. Oc scriffuer meg Edheris vellie til. Ieg vildt alletiidt rette meg ther effther som Edheris ffattige troo tiænnere. Her mett Edher Gwdt almegtigste beffalindis. Raptim Hesbij tisdaghen nest effther *sancti Olluffz* dag mdxxxvj.

Edheris troo tiænnere Henning Balhornn.

Utenpå: Erlig velbørdig mandt Eske Bille høffuitzmandt paa Berghenhuss ydmygeligen.

Henning Balhorn skriver til *Eske Bille* at han sender ham (nærmere angitte mengder) smør, okser, laks og gjess, både landskyldvarer og noe av gardens avl. Brevbæreren følger *Didrik* som kom fra *Stavanger*. Får han vite nytt, skal *Eske* bli underrettet enten det er dag eller natt.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Et brevlukkende papirsegl.

321.

6. august 1536.

Hesby.

Miin ydmyg tieniste Edher nw alletiidt fforsennt mett Vor Herre. Vedher kære Eske att ieg sendher Edher mett Dyriick xvj helle løpe oc x halffue løpe smør aff lanskyldhen szom ieg nw oppeboritt haffuer oc iij ffierdinge smør aff gorsens *awlff xiiij lewendiss øxen vij tønne

lax viij gess. Oc sendher ieg thenne breff drager mett Dyrick som komm ffraa Staffwangher. Inghen tiende er her nw ydermere at scriffue Edher til en huess ieg kandt fforffare skall Edher vfforsømmendis dag oc natt til vetendis vorde. Oc scriffuer meg Edheris vellie. Ieg alletiidt vildt gernne rette meg ther effther somm Edheris ffattiige troo tænnere. Her mett Edher Gudt almegtigste beffalindis. Raptim Hesbij søndaghen nest ffore *sancti* Lauritz dag mdxxxvj.

Edheris troo tænnere Hening Balhornn.

Utenpå: Erlig oc velbørdig mandt Eske Bille høffuitzmandt paa Berghenhuss ydmyghligen.

Allmuen i *Tovdal* skriver til herr¹ *Eske Bille* og svarer på hans brev at den leidang og landskyld kong *Christierns* ombudsmenn tok fra dem det året han kom til landet (i 1531–32), hadde de ført til den rette leidangstuften i samsvar med leidangsbudet fra *Nils* jute, *Eskes* fogd. Han kom likevel ikke og tok mot den, men kong *Christierns* ombudsmenn tok den senere. Nå ber de om utsettelse med denne leidangen til neste leidang skal utgis, eller at *Eske* kan ta den imot i rede penger og annet, for huder og skinn er ikke å få nå.

Original på papir (noe skadet) i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett papirsegl trykt under, og rester av ett.

322.

20. august 1536.

Tovdal.

Nadhe och fred aff Gwd vor fadher och aff Iesu Christo vorre herre ønske wy Edher strenghed nu och tyl ewegtyd medh Gwd och vor ydmyghe tyen[iste] menighe mandh som bygghe och boo j Topdalls preste geld nw och altydh. Tacke wy Edher strenghed for godhee raad och ydmygeleghe tyl scriffwelsee om then ledyngh och landskøld szom konyng Chriстыernss ombodesmend hafdhee fraa oss tet ard szom hand komendiss hyd j landett. Samme ledyngh oc landskøldh førdhe wy tyl vor retthe ledyngstoft efther thet ledyngsbodh som Nyelss iwdhe Edher fagedh och ombodesmand opskar och sendhe tyl oss samme dagh szom hand oss befaledhe. Thaa kom handh ycke tyl ledyngstofthin och annamedhe hanom sydhen. Noghen stwndh ther efther kom konyng Chriстыernss ombodesmandh och hafdhee ledynghen fraa oss. Nw haffwer Edher strenghedh kraft aff oss samme ledyngh. Nw vylle vy ydmygeleghe och ganske gerne gyfwe Edher strenghedh samme ledyngh som Edher *strenghedhedh poo Edher²

esker. Jtem bedhe wy Edher strengthed ad J vylle gøre for Gwdskøld och Edher rettwyshed och wor fattedomss skold och hafwe nogen nadhe *met* oss fateghe mend thy vy h [...] end vared Eder fogedh behyelpeligh j nar och hwad madhee hand ha [...] vared oss begherendyss tyl fyskere och flytte och [...] hwadh hand [...] haft oss behoff. *Tet* vylle vy skywde oss tyl hanom selfwer. Nw bedhe [wy] Edher strengthed att J vyl gyffwe oss dagh tyl vy gyffwe then ledyngh szom nw tyl stwndher eller Edher strengthed vyl taghe aff os redhepe [ninghe] och andhen del hwad vy kwnne aff stadh komme. Thy hwdher och skynn erre icke nu tyl hoss oss och vy faa icke heller them att købbe szaa arss. *Gører her* vdy szom vor godhe troo er tyl Edher strengthed for Gw [dskøld. Her] med Edher strengthed Gwd befalendyss och *sancte* Olaff. [Scref]fwed j Topdal sondaghen nesth efther Vor froedagh dyre anno *Dominj* 1536. *Sendher vorre ingseyle Thore Vlfson Gwnsten Hedenson.

¹Herretitel eller betegnelsen ridder brukes ikke, men Eske kalles Edher strengthed. - ²Overstrøket.

Henning Balhorn skriver til *Eske Bille* at han skal sende ham slakt, så mye og så snart som mulig. Skuta ligger i *Karmsund*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

323.

23. august 1536.

Hesby.

Miinn ydmiig tienniste Edher nw oc alletiide fforsentt mett Vor Herre. Vidher kære Eske at som I *scriffue* meg til *omm* slagther vildt ieg *gernne* gøre *myn* yderste fflit ther til at skecke oc fflij Edher *thet* aldher meste ieg offuer *komme* kandt mett *thet* alder fførste meg møgeligt kand være. Oc kom *myn* dreng nw hiem til meg *menn* skuden ligher i Carmsundt. Inghen *besønderlig* tiende ieg nw vedt at *scriffue* Edher til men *scriffuer* meg alletiidt Edhers vellie til ieg *gernne* vildt rette meg *ther* effther som en ffattig troo tiønnere. Her mett Edher Gwdt *almegtigste* beffalindis. Ex Hesbij in *profesto* *Bertolomj *apostoli* mdxxxvj.

Edhers troo tiønnere Hening Balhorn.

Utenpå: Erlig oc velbørdig mandt Eske Bille høffuitzmanndt paa Berghenhuss ydmygelig.

Anders Pederssøn skriver til herr *Eske Bille* at herr *Claus Bille* fortalte at herredagen i *Bergen* ble avlyst fordi det var kommet skip fra *Nederland* i *Øresund*, og at det skal stå en herredag i *København* 15. oktober; skipene kommer kanskje i framtiden til *Bergen*. Gjengjerden er oppebåret i *Båhus* len. Om de 300 mark som *Claus* hadde lovet fru *Johanne*¹, sa *Claus* at han skulle komme til enighet med henne; hans fogd i *Danmark* kjenner regnskapet.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ingen spor etter segl.

324.

24. august 1536.

Båhus.

Mynn ydmyge thro thieniste altiidt tiilfornn sendt mett Wor Herre. Kiere Eske eblantt andre thale atspurde jeg her Claus for huadt orsage then herrødag tiill Bergenn icke fore seg giick. Tha saugde hann thett bleff wpsatt for nogle skiibe skulde kommit aff Westerlandenn indt j Swndit. Oc er nw enn herrødag forscreffuenn att scall stande wdj Kiøbnehaffnn søndagenn nest effter Dionisij nest kommendis dog meenn hann att schiibenne schulle j frammtiidenn komme tiill Bergenn. Oc er her sammenn tagenn enn giengierdt ofuer aldt Bahuussz leenn oc ligger alt reede ther tiill *et cetera*. Kiere Eske talde jeg her Claus tiill omm the iij^c marc tiill² somm hann hafuer loffuit frue Jahane. Tha gaff hann for swar att hann haffuer henne sielffuer tiiltalit ther omm saa hwnn er tiill friidts mett hannum ther omm jndtiill the komme huer andre tiill ordts igenn. Tha wiill hann bettale henne mett gammell møntt oc sammeledis omm the penninge for then siild *et cetera*. Ther paa swarede hann att hans fogit wdj Danmarc Nis Smedt wedt regenscab ther paa oc nar hann ther mett foer att wiide huadt thett seg beløber wiill hann endog siildenn bleff frann hanum tagenn tiill gode reede well bettale *et cetera*. Huadt tiidinger seg begiiffuer wdj Danmarck wedt Symenn ytt³ iude⁴ Ether att beg⁵ berette. Oc hues seg ytthermere begiiffuendis worder omm macht wppaa ligger scall ther inthet omm sparis eller wdj nogenn andre maa-de somm ieg nogenledis forstaar Ethers gaffnn kandt were *et cetera*. Her mett Ether oc mynn frue then aldmechtigste Gudt beffalindis tiill ewige tiidt. Screffuit hasteligenn paa Bahuuss sanctj Bartholomej dag aar *et cetera* mdxxxvj.

Anders Pederssønn.

Utenpå: Erlig welburdig mandt oc strenge riidder her Eske Biilde høffuitzmandt paa Bergenhuussz ydmygeligen *et cetera*.

¹Kanskje Johanne Henriksdatter Sparre, gift (1) med Eskes bror Erik (død

1519) og (2) med herr Åge Brahe (død 1525). - ²Overstrøket. - ³Overstrøket. - ⁴Over linjen. - ⁵Overstrøket.

Erkebiskop *Olav* skriver til herr *Eske Bille* at hans bud, som to ganger har vært på *Sunnmøre* etter at herr *Eskes* tjener kom til erkebiskopen, kan melde at det hverken er kommet noen fra *Danmarks* riksråd eller noen skip med kjøpmannsgods fra *Stedene* til *Bergen*. Derfor, og fordi høsten nærmer seg, drar ikke erkebiskopen til *Bergen* som han hadde tenkt, men han ber herr *Eske* ikke holde tilbake nordfarerne.

Original på papir II B a 2 i Eske Billes arkiv i RA København.

325. 24. august 1536. Steinvikholm.

Olaus Dei gratia archiepiscopus nidrosiensis et apostolice sedis legatus. Premissis amicabile salutatione cum promptissimo gratificandi affectu. Kere her *Eske* besunderlig gode wenn giiffue wii *Etther* kerligen tiill kenne att wii haffue haffdt twenne gannges waartt budt tiill *Swnndmør* siidhenn *Etthers* tiennere hoss oss war oc ladit forffarett omm ther wore nogre aff høglofflige *Dannmarkis* riigis raadis raad kommne tiill *Bergenn* eller oc nogenn skiff aff *Stedernne* oc finnge doch ingenn annenn swar eller besked ther omm wdthen att ther war ingen kommen aff *Dannmark* oc ey heller nogen skiib mett kjøpmenn-dis godtz. Oc nu i gaar finnge wii waartt egit budt frann *Bergenn* somm wii haffue forffaret aff att ther war ennd ingen kommen aff *Dannmarkis* raad oc ey heller hørde man nogen wisse tiinder aff thennom *et cetera*. Efftherthii kere her *Eske* att thee godhe herrer ere icke kommne oc høstdagenn stwnnder fast tiill offwerggiiffue wii thenn reyse somm wii haffde achit att wille giortt tiill *Bergenn* i thenne sommer bedinndis kerligen att I icke wiille lennger forholle fattighe nordffarer ther ligginde kronnenn oc thenom tiill skade. Wii wiille thett kerligenn mett *Etther* forskyllde oc ehues maade wii kunnde were *Etther* tiill willie oc kerlighett skulle I finne oss altiid weluillig oc redebonn. Beffallindis *Etther* her mett thenn alsommetigiste Gud bedinndis *Etther* att wille begrotze *Etthers* kere husfrwe oc jomffrv *Karine* mett mannge twsinndt gode netther paa waare wegne. Ex *Stenuicholm* ipso die sancti *Bartholomei apostoli* anno *Domini* mdxxxvj *nostro* sub signeto.

Utenpå: Erlig welbiirdig manndt och strenge ridder her *Eske Bille* høffuitzmand paa *Bergennhuus* waar sunnderlig gode wenn.

Tord Rod skriver til herr *Eske Bille* at han kan vente en forsterkning på hundre mann med *Peder Pederssøn* og to hundre mann med *Jens Splid*. Dette fortalte *Peder Pederssøn* selv da deres skip møttes i *Siggjo* havn, og *Tord* ber nå om forholdsordre.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter ett brevlukkende segl.

326. 27. august 1536. Sør for Siggjo.

Myynn ydmige weluillage flitigge tilplictige thro thieniste och kierlige helszenn Ether nw och altiid *forschriuit met Wor Herre*. Kiere Eske giffuer ieg Ether tilkende at nu szønndag forledenn omm mid-dags tiidt løbe wy fraa Rødholmm *met enn szauchth nordenn winnd*. Dog folde wy flodenn menn omm afftennenn i solganng for Szigge hauffnn loffuerede enn boyierth. Taa wdszennde ieg mynn boith loidt spørge huat thett for folche paa war. Taa suarede the at the *konngelige maiestatt aff Danmmarck till hørde*¹ och inndenn byrs emellwm tennum sielue saugde at Tordt Roeds Køffnehauffuenske reysze war all enndiit. Szaa løb ieg themm szaa neer at wy hinn anndenn helszett. Taa wor Peder Pedersønn ther paa oc gaff meg kundskaff att hann wor samme dag fraa Jenns Spliith løbenn j Karmszwnndt. Sziidenn løb ieg j szouss² medenn fore oc felde mit acker thij mørkiit meg paa-giick oc wfortøffuit tilbage skickiit Michell van Bronnsberg till for^{ne} boyierth wiisze tiidinngge oc konndskab at bespørge. Komm hann jgenn gaff ossz fore somm Peder Pedersønn hamm forsaugt haade at han wor *met botzmennd* oc andiit krigisfolck j^c mannd sterck oc Jens Spliith ij^c sterck oc at the ere Ether tilhannde schriffne. Huadt ann-dre tidinge ther for hanndenn er kann hann Ether *met mundenn wnderuiisze*. Oc effter sodann forhanling oc tidinngge wei[th] ieg icke Ethers wilge før Bernit³ igenn kommer. Tij beder ieg Ether gerne at I wille szende hamm korteligenn tilbage igenn szaa ieg kann wiide Ether wilge at rette meg effter *et cetera*. Yttermere ny tidinngge weidt ieg icke at schriue Eter til omm paa tenne tiid menn her *met Ether Gud beffallindis*. Huor ieg kann oc weith Eth[er] till wilge tieniste at were skulle I Ether friit til forlade at ieg ther inngenn forsømsze for tage will *et cetera*. Gør wel oc helszer myn frue paa mynne weigne met *magenn gode netter. Schriuit szyndenn for Szigenn syndagenn *post Bernardj aar mdxxxvj*.

Tordt Roedt.

Utenpå: Erliig welbyrdiig mannd oc strenge ridder her Eske Bilde høffuitzmand paa Bergennhuiss ydmigligen senndis tete breff.

¹Over linjen. – ²Over kanhende f – abbreviatur – ^{ing}. – ³Mikkel Bernit eller Bernt van Kofarde?

Henning Balhorn skriver til *Eske Bille* at borgestueovnen er ødelagt, og kjølnen har han ikke. Skal han malte, må Eske sende ham hoggenstein, tre lester kalk og 200 murstein. Sengeklærne, som *Gjørvel* la igjen, og ferskmaten skal han sende snart, og får han vite nytt, skal han underrette *Eske* enten det er dag eller natt.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

327. 30. august 1536. Hesby.

Myn ydmyg tienniste Edher nw oc altiit fforssent mett Gudt. Vidher kære Eske som I scriffue meg til om malt at lade gøre thaa er borgestuffue offnen fforderffuit szaa at ieg aldellis inghen hielp kand haffue aff hanzwm oc inghen kølne haffuer ieg heller her paa gaardhen. Ther som I ville vare ffortenngt vtj naar skwden kommer hytt til Edher oc senne meg naaghen hwgensten en iij lester lym oc ijc^c mwrsten til hwrlning til borgestwuen oc kølne offnn thaa staa ther gaade raadt til att skecke oc fflij Edher vtj gaade maade saa megit malt som I scriffue oc huad yder mere renten oc andit kandt til løbe. Oc skall budt komme til Edher mett thet alder fførste mett senge klædher som Gørell haffuer lagt her hoss meg oc naagitt til fferskmadt som I haffue scriffuit omm. Inghen søndherlig tiende vedt ieg nw at biwde Edher til omm men huess ieg kand fforffare skall thet bliffue Edher vittherligt dag oc natt vfforsømmett. Oc giiffuer meg Edhers vellie altiit til kende. Ieg gernne vildt rette meg ther effther som en ffattiig troo tiennere. Her mett Edher Gudt almegtigste beffalindis. Scriffuit paa Hesbij onsdaghen nest ffor sancti Egidij dag anno *et cetera* mdxxxvj¹.

Edhers tiennere Hening Balhornn.

Utenpå: Erlig oc² velbørdig mandt Eske Bille høffuitzmandt paa Berghenhuss ydmyglighen.

¹Eller mdxxxvjj, men da var det neppe påkrevd å sende nyhetene så raskt. – ²Over linjen.

Christian, utvalgt konge til *Danmark* og *Norge* skriver til *Eske Bille* at erkebiskopen (*Olav*) i *Trondheim* er like svikefull mot ham selv, *Eske* og andre undersätter som han var mot kongens far (*Frederik I*). Nylig har hans sendeferd til pfalzgreven dratt gjennom *Hamburg*, og man kan frykte at han vil føre fremmede krigsfolk inn i landet. Derfor sender kongen *Jens Splid* med en kravell og en bojert og 150 danske skyttere og 50 landsknekter. Disse, og flere til om det trenges, skal ligge i *Bergen* over vinteren og sendes mot erkebiskopen til våren for å ta skipene hans, hindre ham i å flykte og skade ham på andre måter, for man kan bare stole på ham om han gir fra seg *Steinvikholm*. Kongen oversender også sitt brev til det nordafjelske med pålegg om å lyde *Eske*, og har skrevet til *Bergen* om innkvartering. *Jens Splid* har fått 240 tønner rug, 2 store lester malt og 200 fleskesider. (På en innlagt seddel:) Rytterne om kongens mellomværende med (de danske) biskopene skal *Eske* ikke bekymre seg om før han får kongen i tale. Han bes gi *Jens Splid* to stykker leisk som kongen skylder ham.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. Ett påtrykt papirsegl.

Trykt i DN XII nr. 567 etter et sammendrag.

328. 1. september 1536. Roskilde.

Christiann met Gudts naade vdtualdt konning tiill *Danmarck* och *Norge* hertug vdj *Slesuig*. Wor sønnerlig gunst tilfornn. Kiere Esky Bille giiffue wij *Ether kerligenn* tilkende att endog erchibispenn i *Trundhemm* lader seg høre mett tillbørlige ordt emodt *Ether* och flere worø tro vndersotte saa former [cke] wij dog vdj sandigenn att thet icke ere vden idell hinderliist och bedregerye hand hemeligenn bruger emodt oss somm hand och altiidt tilfornn giordt haffuer emodt wor kiere her fader. Och haffuer hand nu vdsckickt hanns ambaszatt tiill paldtzsgraffuenn och drog nu vdj thesze neste forganngne dage igiennem *Hammborge*. Saa befrøctte wij oss storligenn att hand skall jndføre hemeligenn vdj riigett eth thall fremmede kriigisfolck och ther mett komme oss och Noriigis riige end nu vdj større skade och forderffue end hand her till giordt haffuer. Ther fore skicke wij nu tiill *Ether* oss *elskelige* *Jens Spliidt* wore mandt och tienerø met enn krawell enn boyertt och ij^c dantske skytther och j^c lansknectte somm skulle ligge ther vdj *Bergenn* hoss *Ether wynntherleye* och skulle the were *Ether* høriige lydige fylgagtiige och vdj alle maade bestandige huor I thennom behoff haffue och paa worø wegne tilsiiigendis worder. Huorledis nu omm theris bethalinge och besoldinge ere met all andenn leilighedt skall for^{ne} *Jens Spliidt* ydermerø giiffue *Ether* tilkende och ther somm I ydermerø hielp behoff haffue aff oss emod for^{ne} erchibispenn eller i andre maade att komme samme wort riige *Norge* be-

sønnerligenn nordenn fieldtzs till hørsammhedt attJ tha wille skicke met thet aller fyrste hiidt tiill oss¹ Ethers wisze budt effther huadt I ydermere begere eller behoff haffue tiill samme tug och regsze. Thij bede wij Ether kerligenn attJ wille giøre Ethers største fliidt tiill ²ath affuerge² sliig riigsens store skade och forderffue och effther thij att samme erchibisp aff Trundhemm wender seg vdj all vtroskab och haffuer seg saa vtvlbørlig emodt oss Ether och flere wore tro vndersotte skickett attJ ther tiltencke och giøre hannom affbreck huor I thet bekomme kunde. Och ther somm Ether tyckis gott were attJ tha strax paa foraarett nar yszenn er vpuechtt lade samme wore orlogis skiibe somm wij nu tiill Ether skicke løbe tiill Trundhemm att nederlegge erchibispenns skiib och affuerge att hand icke vnkommer om hand wille giiffue seg borth eller vdj huadt maade I kunde tencke I kunde giøre for^{ne} erchibispe affbreck och forsee wij oss icke att nogenn loffue er att sette tiill hannom mett myndre end hand will antuorde Stenuigisholmm frann siig. Vj sende Ether och wortt obne breff tiill alle ædelle och *vdj vedelle i Norge besønnerligenn nordenn fieldtzs att the skulle were Ether hørige och lydige paa wore wegne huor I thennom tilsiigendis worde. Sameledis haffue wij tiilscreffuitt laumendene och raadmend met menige borgere vdj wore kiøpstedt Bergenn att the wille forlegge samme wortt folck vdj thenne wyntther ther vdj byenn. Och haffue wij ladet antuorde for^{ne} Jens Spliidt x lester rug xxiiij tønner vdj lestenn och xv store lester malth ij^c siier flesk tiill hielp och vnsettning. Och attJ wille vdj thesze och andre maade ramme och wiide wortt gaffnn beste och bestandt somm wij Ether nu besønnerligenn och alene tiltro och jngtet tuiffle paa I well giørendis worde. Thet wille wij vdj alle maade mett all gunst och naade mett Ether forskylle och bekende saa I oss tacke skulle. Befalendis Ether Gudt. Screffuit vdj wor kiøpstedt Roskildt sanctj Egidij dag aar mdxxxvj vnder wortt signneth.

Utenpå: Oss elskelige Esky Bylle wor tro mand raadt och embitzmandt paa wortt slott Berghennhusz.

På en innlagt seddel: Kiere Esky giiffue wij Ether och ydermere tilkende att noger handell haffuer seg tildraget emellomm oss och the bisper her vdj riigett. Thaa bede wij Ether attJ vdj samme handell jngtet lade Ether bekommere før end I komme oss sielff tiill ordtzs. Vj wille met then almegtigste Gudts hielp jngenn handell fortage vdj thette riige andenn end thenn somm wij met wort elskelige Danmarckis riigis raadtz raadt kunde tencke menige Danmarckis riige kand

were till beste och bestandtt. Sameledis bede wij Ether attJ anttworde oss elskelige Jens Spliidt thuo stycker leidesk paa wore wegnne somm wij hannom skyldige ere.

¹Over linjen. – ²⁻²Over linjen.

Per Øyarsson (sokneprest på *Holla* og prost over *Skien*) skriver til herr *Eske Bille* at skurken *Gunnar Teider*, som er i *Eskes* len, har skamslått herr *Mikkel (Lauritsson)*, prest på *Kviteseid* i hans eget hjem, og truer ham ennå. *Gunnar* har før drept en mann uten å betale bot og erstatning til konge og slekt.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Rester av ett brevlukkende segl.

329. 7. september 1536. Telemark.

Myn ødmygelighe helszenn mett Wor Herre altiidh. Kere her Eske strenge riidder wiider at ther er enn skalk jnne i Edersz leenn hetter Gwnner Teider somm Jørenn Iensszøn kienner haffuer giortt enn aff myn herris bisp Hanssis præster¹ stoor hemredh oc skade soo att prestenn bliffuer aldrig før hetter her Michell po Huitesedh wttenn skyll och brødhe oc ther offwer Edersz strengthett wnsigher oc trugher prestenn en nw po sinn skade. Tii beder ieg Eders strengthett ødmygeligenn atJ welle giøre for myn herris skyll oc straffe then skalk. Oc sloo samme Gwnner enn karll i hell siidenn huilket hann ingenn skell haffuer ther fore giortt huerkenn k² tell konungh heller slectt *et cetera*. Huore iegh kann were Eders *stenghetz folk tell welle giør ieg altiid gerne. Her mett Eders strengthett then ewiige Gud befallendis. Ex Telemarken in profesto natiuitatis Marie anno Domini mdxxxvj.

Perr Høyersszøn³.

Utenpå: Erligh welbyrdigh mandh oc strenghe riddher her Eske Bille høffuedtmandh po Bernehuss ødmygelighen.

¹Med abbreviatur for *pre*. – ²Overstrøket. – ³Til høyre for underskriften: *pre* (for prest?).

Erkebiskop *Olav* svarer herr *Eske Bille* at han har fått hans brev med underretning om at herr *Christian*, utvalgt konge til *Danmark*, har befalt *Eske* å legge *Vardø*-

hus og de andre len som de avdøde herrene *Vincens Lunge* og *Nils Lykke* hadde, under *Bergenus*. Sist vinter lot erkebiskopen, med stor livsfare og kostnad, *Vardøhus* innta til *Norges* krone, og besatte det med sine egne folk som han selv underholdt. Til vederlag har han tatt mesteparten av leidangen og landvorden i *Finnmark*, men hadde han visst at det kom tyske skip til *Bergen*, hadde han sendt både kronens rente og sin egen fisk dit. Når erkebiskopen møter *Eske* og de andre gode herrer, skal han gjøre regnskap for seg. Dersom han hadde hatt annet i tankene, kunne han godt hindret *Eske* i å få renten fra *Helgeland* og *Namdalen*. Han ber *Eske* ikke ta ille opp at han ikke kommer til *Bergen* og heller ikke kan gi flere opplysninger om lenene.

Original på papir II B a 2 i Eske Billes arkiv i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

330. 21. september 1536. Steinvikholm.

Olaus Dei gratia archiepiscopus nidrosiensis et apostolice sedis legatus. Premissis amicabile salutacione cum promtissimo gratificandj affectu. Kere her Eske besunnderlig gode wenn. Giiffue wii Etther kerligenn tiilkenne att oss er kommett tiilhannde Etthers breff oc schriiffuelsse huor aff wii forstaett haffue att høgborne furste oc mectigeste herre her Christienn mett Gudz naade wduold koning tiill Danmark et *cetera* haffuer giiffuit Etther i beffallning ind att taghe wnder Bergenhuss Wardehuss mett sammp alle the andre leenn somm erlige welburdige mend oc strenge ridder her Vincencius Lunge oc her Niels Lucke hues siæle Gud glede wtj forlening haffde et *cetera*. Kere her Eske paa for^{de} beffallinng giiffue wii Etther kerligen for swar att wii y thenne forledne vinnther lodthe mett møgen liiffs ffare oc kaastnit indtaghe Wardehussz slott Norges krone tiill troerhand oc bespiisiit thet strax mett waar eigen kaast oc fittallie oc haffue ther waartt folck vpaa. Oc oss tiill vpretning haffue wii ledinng oc landuord somm falld wdj Findmarkenn mesteparthenn her hoss oss oc effther thii att sommerenn er forledhenn trøste wii icke skicke samme rennthe tiill Bergenn ffør att waarenn igenn. Oc haffde wii wist att tyske skiib skulde haffue kommett tiill Bergenn somm the giorde før ennd wii lodhe taghe fiiskenn aff skiibenn tha skulle ey allenne kronens rennthe aff Finndmarkenn kommett tiill Bergenn wdthen oc alld waar eigen fiisk. Nar somm Gud forseer thet saa att wii komme Etther mett sampt andre gode herer tiill taells tha wiille wii gøre godh redhe oc beskeed ffor hues deell somm wii haffue ladit vpboret. Oc haffde wii vdy andhen achtt oc mening vptagit forbe^{de} rennthe tha haffde wii oc well kunddit ladt behinndrett then renthe somm Etther

tiilhonnde komm aff Helleland oc Nommedall. Kere her Eske gøre well oc rammer waartt besthe somm I altiit giort haffue oc tager oss icke tiill mystycche att wii icke komme nw tiill Bergenn oc ey heller kunde gøre nogen ydtermere beskeed omm leenene. Wii wiille thett kerligen mett Etther forschuille. Beffallinndes Etther her mett then also-mectigeste Gud oc santi Oluff koning bedinndes Etther att I wiille be-grøszte Eththers kere husfrw oc iomffru Karine mett mannge twsinndt godennatt paa waare wegne. Datum Stenuicholm ipso die sancti Matthei apostoli et euangeliste anno Dominj mdxxxvj nostro sub signeto.

Utenpå: Erlig welburdig mannd oc streng ridder her Eske Biille hø-uitzmannd paa Bergenhuss waar sunnderlig godhe wenn.

Tord Rod skriver til herr *Eske Bille* at han 3. oktober kom med skipet til «*Rodholmm*»¹. Dit kom *Henning Balhorn* og overlot ham to okser og to tønner smør, for en av deres var mere spon, fjær og skitt enn smør, og han håper *Klemet* blir leverantens siste spisemester. De trenger en lest øl. *Mikkel Bernit* og de andre på skipet ber hilse. Får de bør, skal han skrive før han seiler.

Original på papir (noe skadet) i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter ett brevlukkende segl.

331. 6. oktober [1536]. «Rodholmm».

Mynn ydmige weluillige tro thieniste oc kierlige helsenn Ether nw och altiit *forschriuit* met Wor Herre. Kiere Eske giffwer ieg Ether tilkennde at nu tiisdag forledenn komm ieg met skiibiit j Rodholmm oc m[. . .]e gann [. . . f. . .]n szomm wdløp frann Bergenn. Wor ther liidett winn [. . . .ogh] met Aske² bør och szejgels winnd wore wij flode før szaa wy heller met tet første enn met the siiste j hauffnn komme. Giffuer ieg Ether oc tilkennde at Henninng Balhornn wor hoiss meg her wdij hauffnn oc tough ieg paa Ethers weigne hoiiss hamm ij øxne tij fetaligenn flox atgoer och ij løbe smør fortij thenn ene tønne som thenn danne suendt meg wdtspiisziit och nu fortheriit er wor icke høffuiskeligt at nogenn fremmit tet ffor øgenn fange skulle thij ther wor mere spone fiedre oc anndiit skarnn enn szmør. Menn forhobis³ meg at Klemennt worder hanss sziiste spiszze meisther for hanss beszynderlige gode gerninger. Kiere Eske omm bør ossz ey føige will hafue wij well enn lesth øll behoff menn yttermere ny tiidinge weitt ieg icke⁴ paa tenne tiidt menn Ether myn ffrue⁵ huiss oc all welfarth

thenn almectigste Gudt befallinndis till euig tiid. Laader och Michell Bernith met alle the godhe karle paa skibiith Ether helsze met mannge goode netther. Menn well Gud ossz met winn beføige at wy szejgell bruge konnde will ieg Ether til schriue før ieg till szøiss tager. Menn tiidinnge somm ieg⁶ Ether szeniste til schriff om her Tyge⁷ thaa gaff her Michell⁸ meg yttermere tilkennde huorledis handd konngenn aff Suerig [til]schriuit haff[de.] Eter [y] ttermere fortellie kann d et cetera. Eter Gu [dt be]ffallindis. Schriuit hoiss Rodholmm octaua Michael [is].

Tordt Roedt.

Utenpå: Erliigh welbyrd[iigh] mannd och strennge riider her Eske Bille [høffu]itzmannd paa Bergennhuiss ydmigeligenn szenndis.

¹Neppe Rott, jfr. skrivemåte og opplysninger i brevet. - ²Eller aske. - ³Abbreviert med nasalstrek. - ⁴Over linjen. - ⁵I margen. - ⁶I margen. - ⁷Riksmarsken Tyge Krabbe? - ⁸Soknepresten på Avaldsnes Mikkel Skytte?

Tord Rod skriver til herr *Eske Bille* at *Frederik Bronn* har tatt *Eskes* okser og budt ham penger på *Eskes* vegne. *Tord* mangler 100 alen lerret til segl; får han det, skal han følge flåten. 100 små og store spiker og 2-3 bolter til lavetter trenges også. Brevviseren lange *Peder* jute kan bli hos *Eske*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter ett brevlukkende segl.

332. 9. oktober 1536. «Rodholmm».

Mynn ydmige weluillige tilplictige tro thieniste oc kierlige hel-senn Ether nw oc altiit *forschriuit* mett Wor Herre. Kiere Eske giffuer ieg Ether tilkende¹ at omm afftennenn somm Frederick Bronn Ethers øxne tagiit haffde komm hann till meg i skiibiit oc bødt meg penninge paa Ethers weigne huilchet ieg aldels ind till Ether szetther omm I ther szaa met till fretz wille were oc meg ther ey mett ytter mere wdenn Ethers schriuelsze och befallinng bekommer. Menn i thenn maade oc alle andre huor ieg weidt och kann Ether till willig thieniste oc welgefallth were skulle Y meg altiit weluillig redeboenn oc gannske wsporth tilbefinnde wdij alle maade. Kiere Eske giffuer ieg Ether oc tilkende at alle wore szejgell ere baade forsmale oc forkorthe szaa wij haffue well j^c alne leruth behoff. Sziidenn forhobis meg at wy wille fylge floden et cetera.

Kiere Eske haffue wy oc j^c szøm smae oc store welbehoff oc ij bol-

the eller iij szomm gaer egennum michenn ther skyttene ligger paa. Szender ieg oc szaa thenne breffuiszere lanng Peder iude hiem² hoiiss Ether at bliffue oc beder Ether gerne at Y hamm ey wille till mistycke tage³ tij hann thiener Ether bedre der hiemme oc haffuer ieg ligeuel folck nock *et cetera*. Her met Ether mynn frue oc allt Y weluulle the Helligtrefoldighet beffallinndis. Laader Michell Bernit met alle the gode karle paa skibiit Ether helsse mannge gode netter. Schriuit weit Rodholmm *sanctj* Dionisi dag aar mdxxxvj.

Utenpå: Erliig welbyrdiig mannd oc strennge ridder her Eske Bilde høffwitzmannd paa Bergennhuiss ydmigeligenn sendis.

¹I margen. - ²Over linjen. - ³Over linjen.

Peder Hanssøn (høvedsmann på *Akershus*) skriver til *Eske Bille* at bare prosten (i *Mariakirken*) har innseglet brevet slik *Eske* ba om; resten av riksrådet var fraværende. Brevet synes heller ikke å være nyttig. Alle de gode menn sønnafjells har svoret (troskap til) kongen (*Christian III*). Brevet *Eske* har gitt erkebiskopen, trenger han ikke akte. *Vérne* kloster er lagt til slottet, og avgiften av *Rossön* besendt dit.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Rest av segl trykt utenpå.

333. 22. oktober 1536. Akershus.

Wenlig keerlig helszenn altiit tillforrn szent met Wor Herre. Keere Esche frendhe och sønderlige godhe wenn tacker jeg Ether kierligenn och gierne for alt gotth somm I meg altiit giort och beuist haffue huilcket jeg *kierligenn* och giernne egenn mett Ether forskille will mett hwesz i mynn formøge och magt er och Ether till godhe och wilee kand ware. Kiere frendhe szomm I schriffuer meg tell jeg schulle flij Ether thet breff beszeylitt moY wiidhe att her er jngenn aff raadett tillstedhe wdenn proestenn och haffuer hand beszeglett thet. Kiere Esche ephther thij her er ickee flere tilstedhe aff raadett weed jeg icke hwadt breff¹ wdschriff² ieg och borgmestere kand giffue Etther. Tøckis meg thet breff er Ether icke saare nøttig. Alle thesse gode mend her szøndenn fieldz haffue sooredt kongelige maiestatt. Will I ackthe thet breff I haffue giffuit erkebespenn? I thør thet enn føye tinnng ackthe. J maa well stille i retthe for hwer erlig mannd huor erlig och re-

dhelig hand haffuer holledt siitt breff och huor erlig hand fangett Ether. Kiere Esche I schulle jngenn twiffll haffue ehuor ieg kand were Ether och Ethers kiere høstrw i thenne eller nogenn andenn deell till wilge och tienist somm ieg plegtig er will ieg altiit gerne giøre. Weedt jeg jngenn ny tydinnger att schriffue Ether till nw paa thenne tiid. Kiere frenndhe moY wiidhe Wercloster er her till slotthet. Bedher ieg Ether gerne I wille skicke thet affgiftt somm pleyer att gaa aff Roessøenn hiid till slotthet. Keere frende tager meg icke till møstøcke att ieg schriffuer Ether ther till omm. Jeg kand icke offuer giffue thet mynn herre kommer till. Kiere frennde huor jeg kand wdij noger maade wære Ether och Ethers kiere høstrw her i thenne landz endhe eller noger stedz till wilige godhe och besthe will ieg thet gerne gøre³. Her mett Ether Gud almegtigste beffalindis. Giører well och siiger frue Sophie mange godhe netther. Schriffuit paa Aggershusz szøndagenn nest epher sancti Luce euangeliste dag aar *et cetera* 1536.

Peder Hansszøn.

Utenpå: Erlig och welburdig mannd Esche Bilde høffuitzmandt paa Bergenn hussz keerlignen tillschreffuit.

¹Overstrøket. - ²Over linjen. - ³Eller giøre.

Jens Sørensen skriver til herr *Eske Bille* at *Erik Ugerup* ikke ville besegle brevet før riksrådet hadde gjort det, og da han kom til *Oslo* var biskop *Hans* dratt til herredagen i *Kalundborg*. Prosten (i *Mariakirken*, *Morten Krabbe*) beseglet det, og (høvedsmannen på *Akershus*) *Peder Hansson* sa at om *Jens* hadde fått det beseglet (av flere?), ville han latt lagmannen (*Peder Herlaugsson*) og byrådet besegle en kopi med seg. Det går rykter om at de danske biskopene, unntatt biskop *Ove Bille*, skal være fanget. *Jens* skal nå dra til herr *Gaute Galle* og siden til kongen.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Spor etter segl trykt bakpå.

334.

23. oktober 1536.

Oslo.

Mynn idmigiste plictugiste tro tieniste Ether altiit tilforrn sendt met Wor Herre. Kiere herre Eske Biille moY wiide att Oluff Suartt och ieg foldis y fraa Brunlaug och tiill Søm oc sydenn framdelis tiill Oslo. Och ther wy komm tiill Eriich Wgerop thaa gaff hann oss for suar att kunne icke eller hannom tilstodt att besegle thett breff forenn

end *menigiste Norigis riigis raadt thy thett beseiglett haffuer. Kiere herre moY wiide att ther wij komm tiill Oslo waar bisp Hans aff dragenn och neder tiill Danmarck¹ tiill thenn herdag somm stande skall y Kallingborg omm sancte² Morthens tiidt. Och ther wij komm tiill *prouist thaa beseilet hann breffuit strax. Kiere herre somm Y scriiff mig tiill mett Jørgenn Jensszønn att ieg schulle sende³ Ether en copie aff thet breff omm ieg fich thet beseilet och war ieg hoss Peder Hansszønn thaa suarit hann omm ieg haffde foett beseiglett thaa wiill hann gerne haffue flyt Ether enn copie ther aff wnder synn laugmandtz och raadtz theris indseigler. Kiere herre wancker her ingenn besønderlige thiingder att scriiffue Ether tiill paa thenne tiidt menn her war kommen en karlle aff Danmarck⁴ och sagde forsending att alle bisper war fonngenn wthenn Ethers kiere broder bisp Owe Bille att hann motthe well thess Gudt were loffuit. Kiere herre wiill ieg nu met alder først giiffue mig tiill her Guett Galle och syden hasteligenn tiill⁵ neder tiill koninglige⁶ maestatt i Danmarck⁷. Her met Ether och myn kiere frw Gudt almetigste beffalindis. Scriiffuit i Oslo monday fore S⁸ Simonis et Jude anno Dominij mdxxxvj.

Ethers tro thienere Jens Søffuerinsszønn.

Utenpå: Erlig velbørdug manndt och streng reddere her Eske Bille høffuitzmanndt paa Bergenhussz idmigeligen.

¹Med abbreviatur for *is*. - ²Som note 1. - ³Over linjen. - ⁴Som note 1. - ⁵Overstrøket. - ⁶Som note 1. - ⁷Som note 1. - ⁸Overstrøket.

Magdalena Olavsdaughter skriver til herr *Eske Bille* at hun samme dag har fått hans brev om å sende *Benkt Karlsson* selv tredje eller fjerde til forsvar mot rikets fiender. *Benkt* er kommet av like godt folk som henne, og han er ikke hennes tjener, men hjelper henne som en bror og frende. Han burde vært innkalt selv, og han, som er villig til å våge liv og hals for kong *Christian*, *Frederiks* sønn, og *Norges* krone, burde også vært beskikket av kronen med penger eller annet som slike menn bør holdes med. Hverken *Benkt* eller hun selv har hovmenn eller svenner; hun har bare noen få tjenestefolk og en kapellan.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett papirsegl trykt bakpå.

335. 26. oktober 1536. Hattaberg.

Myn ødmickt ock kerlig helszen tyl forn szendt medt wor herr Jesu Christo. Betacker jeg Edhær ødmickelighe ock kerlighe kære hær

Eskæ ffaddher och gode ven beszøndherlighe ffor all ære dyg godhød och Edhers kerlighe tyl scriffwelssze szom Y meg och myne ydelighe bewysze och bewist haffwe ffor hwilcke Edher dyøggher Ethher then ewighe Gwd han lønne och dysligestten gerne forskylle wyl medt Edher efftther myn ffattighe macht et *cetera*. Kære ffaddher occ godhe wen *fforstedt jeg y Edhers scriffwelssze ock breff ther jeg fick torsdaghden nest ffore Symonis [et] Jude apostolorum szaa y blant andhre sticker att jeg skwlle szendhe Edher Beynt Karsszen szielff tredie eller fierdhe til bystandt att auffwerghe ryghens ffyndher oc alle woris forderffuere¹. Kære ffaddher ock godhe wen dog skal Edher witttherlict wære att jeg icke kandt szendhe hannom til Edher szom en andhen szielt kalidt ffordy han tickes att wære kommen aff szaa gott szom jeg er (och szaa er han ock) och ynghen tyeniste haffwer han ock medt meg andherledes en szaa meg til bestandt hielp trøst y myn modgang ock kranckdom szom en brodher och frendhe y all erlighedt. Och for samme hans trohedt och tieniste skwll skall jeg gyøre medt hannom szom meg bør emodt myn frendhe och erlig tro wen men dogk ey fordy meg offwer gor hwodt szom Gwd almectiste wyl. Dock haffwer jeg høyr̄t och forstedt paa hannom altydt welwillighe occ redebon til att voge lyff occ halss for wor kær̄ste naadighe herres occ høffborne førstes konig Christern Ffredricsszen och Norges krones skwll szaa ved jeg dett ock troer occ fforhopffis forneffnde Beynt tyl Edhers yngtføddhe godhødt occ rettwysshedt thet Y aff Kronens beskycke hannom szin redhe ock penynghe eller andher dell hwess szom szodanne mendt bør att holles medt y redelighed² ffor theres tienniste. Kære ffaddher ock gaadhe wen fforstoedt jeg ock y szamme scriffwelssze att Beynt skwlle wære szielff tredie eller fiorde. Gwdt han skall vytthe thet att jeg eller hand haffwe ey noghre hoffmendt eller swenne andherledis en szaa manghe tieniste folck oc myn capellan thet jeg neppelighe kandt oppholle myn baaskaff met. Kære herre thy bedher jeg Edher att Y for wor herres Jesu Christi hans skwll och for Edher eyghen godhøedt skwl occ szaa for myn versszens modgang ock krangdomsz skwll warer meg ey³ for twng wtti noghre motthe men meg hoffpes met Gwd hans hyelp. Min dag han lydher snartt men dogk er jeg plictwckt til ock skall wære beplicttwck occh welwillig y thenne tilkommyndes szommer at bekenne myn herre ock alless wor krøn̄nis eller Edher paa hans høymectighe maiestetis wegne szom en ffattigk willie krang och wæreløssze menniske bør att gyøre efftther myn øtterste mackt occ formaaghe och szerdelis ycke forglømme Edher ffor Edhers store dygdher occ godthedt occ for then store wmaghe Y haffwe for myn

skwl och for øtthørmere forswor szom jeg forhoffwer occ wenttther meg aff Edhers godhædt. Hwodt heller jeg leffwer eller dør tha skal thet y hwkommes men hwodt szom jeg ey kan szaa fwllelige Edher lønne aff myn ffattighe mackt szaa belønne thet then alszommectiste Gwd alle-godhe gernyngher lønner. Kære herre gører nw⁴ szom myn godhe tro occ ffattighe bøn er til Edher altyd. Her medt Edher then ewighe Gwd beffallendis til ewig tidt. Screffwet paa Hattheberg feria 5ta ante apostolorum Symonis [et] Jude anno salutis 1536.

Edhers ffattighe wen Magdalene Oloffsdotter

Utenpå: Erlig occ *webyrdig mandt herr Eske strenck ryddher kerlige szendis thette breff yfra szindt faddher.

¹ue over linjen. - ²hed over linjen. - ³Over linjen. - ⁴Over linjen.

Herr *Gaute Galle* skriver til herr *Eske Bille* at han har fått *Eskes* brev om slottsloven til *Bergenhus*, og han fikk også sist sommer *Eskes* brev om samme sak, som han ikke vet hva han skal svare på. Som det fremgår av deres brev, har *Gaute* og flere av riksrådet sønnafjells hyllet kong *Christian*, sønn av kong *Frederik*, og kongen får selv avgjøre hvem han vil unne slottsloven. Det brev til riksrådet sønnafjells som *Eskes* svenn kom med, har bare prosten i *Oslo* innseglet; *Gaute* vil vente med å innsegle det til mektigere menn enn han selv har gjort det. Men hadde *Eskes* svenn kommet til ham sist sommer, skulle *Gaute* ha svart.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Spor av brevlukkende segl.

336. 27. oktober 1536. Nygard.

Venligh och kerligh helssen nw och alle tiide met Woore Herræ fforsænt. Kære her Eske synderlige gode væænn som I scriffwe megth tiil om sloetzloogenn tiil Bergenhwss met mange articler som iegh icke aff væt och desligis fick iegh och saa Ederss breeff i sommerss nest fforledenn om samme sloetzslage lwdendis met mange dybe och merckelige articler som iegh veed ther jnghen swaer paa ath giffwe. Kære her Eske dha skwlle I vide ath iegh met flere desse gode herrer Norgis rigis raad her syndenn ffieldz haffwe velvilleligenn ffore langh tiide sidenn som woore breeffwe wtviser ther om ath hyllet och samtyckt hogborne fforste och store mec¹ mecktwgste herræ wnge konningh Kristienn woore nadige herræ konningh Ffrederickis søenn hoffsaligenn i Guttz naade velvilliligen² tiil alles woore nadige herræ och konningh. Och hweemm som hanss nadess kongelighe majestatis vil ath

wnde fforbenemnde slotzlagh *thet* stander tiil Gwd och hanss nade *thet* ladher iegh megh veel ath nøyge *met*. Och bedher iegh Edher gerne at I tage megh *thet* j eenn³ god meningh thy at iegh kand ther inghen andenn swaer paa ath giffwe. Och nw som Ederess sweennd⁴ komm tiil megh *met* Ederess breeff som I haffwe sæent hiit søder tiil rigenss raad the gode herrær ther beneemnde dha paa⁵ [m...] ⁶ ther icke mere ennd her proestis aff Oslo inngseile ffoore. Dha vide I veel kære her Eske ath the som mere makt haffue ennd iegh tøre fførst ath besegle. Och nar the haffwe beseglet *thet* dha vil iegh gerne ath besegle *thet* sidenn. Och haffde Ederess swæend kommet tiil megh i sommerss i ghen dha skulle iegh ath screffwet Edher swaer tiil i ghen *met* hannom. Kære her Eske her met Edher alle⁷ tiide befellendis Gwd alssommec- teste. Screffwett paa Nygaard ssanctorum Symonis et Jwde afften anno Dominj mdxxxvj.

Gawde Gallæ ridder.

Utenpå: Erlegh och welbwrldigh mannd och strenge riddere her Eske Bille høffviszmannd paa Bergenhwss kerlighe sendendiss thett- he breeff.

¹På slutten av linjen. - ²I margen. - ³Over linjen. - ⁴Jens Sørenssøn, se nr. 334. - ⁵Over linjen. - ⁶Utradert. - ⁷Over linjen.

Biskop *Hoskuld* i *Stavanger* skriver til herr *Eske Bille* at han har fått *Eskes* brev, og siden *Stig (Bagge)* også har gitt ham løfte på *Eskes* vegne, skal han komme til ham så snart som mulig.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett påtrykt brevlukkende papirsegl.

337. 27. oktober [1529-33, 1536.]¹

Stavanger.

Salutem plurimam. Wetther kere herre Eske atth wy haffwa nw wndffangitth Ederess erlighæ merckelighæ breff ok myndwgtth bwdh ok haffwer them klaarlighæ fforstaath. Thy ære wy ssaa nw beradh ok paa then loffwan och oordh som Stygh oss till sagtth haffwer paa Edheress strengheittz wegnæ atth williæ personelighæ kommæ till Edher medh thetth ffyrsthæ ssom Gwdh gyffwer oss fformwge och wetheratth till. Her medh Edher Gwdh beffallandis. Datum Stawan- grië vigilia apostolorum Symonis et Iude.

Dei paciencia Oscoldus episcopus stauangrensis.

Utenpå: Generoso ac strennuo militi domino Esgero Bylle ciuitatis Bergensis castrensis.

¹Omtalen av leide tyder på motsetningsforhold mellom Eske og biskopen, det vil si 1532-33 eller 1536. Biskop Hoskuld er i Bergen 27. november 1536 (DN XII nr. 568). Brevets subscriptio tyder på datering etter 1532, se nr. 163, note 1, men sikkert er det ikke.

Presten *Peder Gottfredsson* skriver til herr *Eske Bille* at *Christoffer (Trondsson)* har kommet fra *Holland*, slik han alt har meldt til *Henrik Willumsson*, og som *Eske* trolig har fått brev om. Etter det allmuen sier, har *Christoffer* to store skip med fire mers og to bojerter, og han har tatt det engelske skipet som lå i «*Haslør*»¹, og de unge karene på skipet. Om skipene er så store som det sies, eller om *Christoffer* har så mange folk som allmuen forteller, vet han ikke, men de skal ha hørt det av en nordfar i *Bergen* ved navn *Iver Sjurdsen* som var på skipene. Men allmuen på *Sunnmøre* er ikke å stole på², og noen i hans gjeld (*Selje?*) er det heller ikke; det har han underrettet *Jens* om.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukende papirsegl.

Trykt i C. Paludan-Müller: Aktstykker II nr. 131.

338.

3. november 1536.

Selje.

Myn ydmygeligh willigh tienste Ethers strenghet altiidt tiil fforne meth Wor Herre. Kiere her Eske ath³ Cristopher er wynth kommen aff Hollandt haffuer gyffuet Henrik Willumszen tiil kenne thet første jeg fik thet ath wydhe och throer jegh ath Ethers strenghet haffuer ther scryffelszæ wdaff. Menn ij store skyff syer almoghen ath handt haffuer huert meth iiij mers och ij boyer. Oc togh handth thet engelske skyb szom loogh y Haslør och saa manghe wnge karle som ther wor paa. Menn hwor møghet folk handt haffuer wedt jegh iche tiil skeels iche heller om thee ij store skyb skulle wære saa s [tore] szom her gaar skrygh aff. Men ther er en nordffarer j Berghen hetther Jwer Syordszen hand sagde segh ath wære paa skyben som bøndherne y myth gieltdt haffue hørdt aff hans mwndt. Disligiste syer almoghen ath handt haffuer møget folk. Tiil sande wedt jegh thet iche thii ther er en wylligh⁴ almogh paa Sundmøre oc endt nogre y myth gieltdt sammeledes szom jegh haffuer ladet Jens fforstaa. Men thaa viil⁵ jegh meth thet første oc snæreste jegh kandt bespørge thet aldher sandiste jegh kandt och

gyffue Ether strenghet tiilkende saa fframth ath Gwdt gyffuer lyffet. Her meth Ether strenghet then hemelske Gwdt beffallinder tiill ewig-tiidt. *Scriptum Selio 6ta feria post festum omnium sanctorum anno Domini mdxxxvj.*

Pæder Gotfritszen præst.

Utenpå: Erligh welbyrdigh mandt och strenghe rytther her Eske Bylde høuitzmandt paa Berghenhwss ydmygeligh sendes thette breff.

¹Store og Lille Hatløy vest for Ulsteinvik? - ²Se note 4. - ³Foran må være utelatt: maa I viide, el. l. - ⁴Kan og bør kanskje leses vuylligh. - ⁵Over linjen.

Geble Pedersson, Bergen bispestifts formynder, gjør kjent at siden *Christian* er valgt til *Norges* konge, bør slottslovene holdes til hans hånd, og siden riksrådet ikke kan samles, samtykker han i at herr *Eske Bille* holder *Bergenhuss* og slottsloven der til kong *Christians* hånd.

Original på pergament i Eske Billes arkiv i RA København. Rem til ett segl.

339. 24. november 1536. Bergen.

Jeg Geble Pedersszønn Bergeenne biscop stiicktiis formyndere gior alle witterligt oc kendis mett thette mytt obnebreff att effterthy høgumectugiste høgborne første konning Christiann høgalsaliige y Gud affgangen konning Frederickis szøenn er vdwaldt kaaritth oc keigsth aff menige Norriigis riigis raaedt for enn herre oc konning till Norriigis krone tha weed jeg icke andit endt alle slottslowgerne bør atth hollis forbe^{de} kongeliige maiestaett paa kronens weigne till throerhand oc beste oc inngenn andenn. Oc effter sodan leiglighet som seg begiiffwer att Norriigis riigis raaedt nw samptligenn [e]y kunde tilhope komme tha haffuer jeg forbe^{der} indrømbdt beuilgitt oc samptycht [oc] nw metth thette m[i]tt obnebreff indrø[mm]er beuilger oc samptycker att erliig welbiurdiig mandtt oc strenge ridde[r] her Eske Biillde høuffuitsmandt paa Bergennhwssz maae oc schall her effter holle oc f[or]ware¹ for^{ne} Bergennhussz oc thetss slotslouge forbe^{de} kongelige maiestaett konning Christiann then vnge till beste oc throerhande hanss nadis høgumectughett then paa Norriigis kronenns veigne att forøffre oc offweranttuorde. Till ytth-ermere wittnisbiwrtd oc betthre forwaring haffwer jeg mett mynn friig willie oc welberaadder hug her vnder hengtt mytt jndseigle ned-

341. 27. november 1536. Hesby.

Myn ydmygelig tieniste Edher nw oc alletiidt til fforen sentt mett Vor Hære. Viidher kære Eske att ieg nw sennðher Edher ii halfue tønner ¹i ottendedel¹ smør aff gordzens *awlf oc iiij morsking. Oc sammeledis maaJ oc vide att her vtj lennett wordtt køfftt ii gaabesking som tessze købmenn haffue ffongitt som her vtj lennett ligendis ære. Huicke som I haffue ffongitt tøkis meg *thet* vell vare menn ære thee Edher icke til hande komne thaa tøkter meg *thet* ille være. Tesligeste haffuer ieg oc scriffuit Knwdtt til paa Jegerin att senne meg en hwdritt tønner kornn. Naar ieg *thet* ffongindis wordher vild ieg gøøre myn yderste flliitt *ther* om att komme *thet* i maltt oc hiidtt senindis til Edher mett *thet* snariste meg mōgeligt kandt være. Sammeledis beklage bønderne seg storlighen her i lænnett om then hielp oc gorde leye ffor swar att være som Iens Splittz ffogitt oppeberindis er paa Halsne closters vegne beffrøctendis storlighen *ther* ffor omm wore kærste naadige hære er begerindis en tilbørlig skatt att thee icke skulle blifue megtige til att vdgiiiffue huess hanss naade tha² begerindis er. Kære Eske maaJ oc vide att thænne ffattige mandt Hennrich schotte vare gernne begerinndis aff Edher attJ ville giffue hanzwm fforloff vtj vinther her i lennett att være oc arbeydhe ffor sin fføde. Sammeledis haffuer hand oc loffuett att være meg hørig oc lydig ffølagtig naar oc hwor ieg hannum paa Edhers vegnes gaffn oc beste til sigendis vor³ wordher. Om alle delle oc andit som I screffue meg til omm vild ieg veluilligenn *thet* beste ieg kandt gøre myn yderste flliitt omm. Her mett Edher Gudt almegtigste beffalindis. Ex Hesbij mondaghen nest effther *sancti Karinne dag *at aar effther Gwdz biirdt mdxxxvj.

Edhers troo tiennere Hening Balhorn.

Utenpå: Erlig oc velbørdig mannd Eske Bille høffuitzmannd paa Berghenhuss ydmiigligen senindis *thette* breff.

¹⁻¹Over linjen. - ²Over linjen. - ³Overstrøket.

Jens stallsvenn skriver til herr *Eske Bille* at den 7. desember skal det på *Onarheim*, hvor det pleier holdes fjerdingsting, tinges om gjengjerd til folkene som kommer hjem med *Stig Bagge*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ingen spor etter segl.

342. 27. november 1536. Uten sted.

Miin ydmig plictiig tienneste nw och altiid gansche gerne redebunden effther miin yttherste macht och fformoffue. Schall Edher wittlicherlich were att ieg ffech Edhers schriffuelssze sz¹ att ieg schall wdt tinnge till thet folch szomm hiemm schall komme medt Stiig Bagge eyinn gengerdt. Nw viste ieg iche hwor megett ieg schulle lege paa hwer thy tidhenn er szaa kordt paa haandenn menn ieg will gierre miin yttherste ffliidt och besthe dher wdj. Schall Edher wittlicherlich werre att ieg kandt iche snarer komme tingbudett omm kring lennett eyinn viij dage. Thy haffuer jeg szaa ladett schorrett tingt budett wp atther schall tingis torszdagenn nest effther sancti Nicolaj dag paa Onerem ffortty the plege tinge ther altiid ffiordiingistingh. Her med Edher Gudt befallandis. Schriffuet mid hast anno *Dominj* 1536 mandagenn nest effther sancte Katerine dag.

Jenns stalzwendt.

Utenpå: Erliig welbiurdug mandt och strennge riddher Eske Bille høffuuetzmand paa Bergenhuussz ydmigelige sendis thette.

¹Overstrøket.

Christian, utvalgt konge til *Danmark* og *Norge*, takker *Eske Bille* for hyllingsbrevet som biskopen (*Hoskuld*) i *Stavanger*, *Eske* selv, *Johan Krukov*, (dom)kapitlet i *Bergen*, lagmannen sammesteds (*Guttorm Nilsson*) og to abbeder har utstedt. Av det *Eske* skriver og kopiene han sender, forstår kongen at *Eske* har svart klokt på brevet fra kongen (*Gustav*) av *Sverige*, og at erkebiskopen (*Olav*) ikke vil komme til møtet i *Bergen*. *Eske* skal ha takk for den hjelp på 2500 mark han har skjenket kongen for å lønne krigsfolk. *Eskes* kopper, messing og tinn i *Malmö* er trolig ranet. Når nå erkebiskopen, som *Eske* skriver, har biskopen (*Mogens*) i *Hamar* hos seg, lar bygge på *Steinvikholm*, skattlegger prester og setesvenner, og har lagt under seg herr *Vincens* (*Lunges*) og herr *Nils Lykkes* len, er det ingenting som kan gjøres ennå, men kongen vil be *Eske* tinge allmue og len under kongen der det er mulig. Bojerten med raskjær, hvalspekk, hvalrav, rekling og annet er ennå ikke kommet. Hva angår slottsloven, har biskop *Hans* i *Oslo* innseglet brevet *Eske* sendte kongen, herr *Claus Bille* vil ikke siden han har gått ut av det norske riksrådet, men kongen har skrevet og bedt herr *Gaute Galle* og *Erik Ugerup* innsegle det. *Eske* skal ikke bekymre seg om rykter om de danske bispene, for alt har skjedd med samtykke av adel, borgere og allmue, og *Eskes* bror (biskop) *Ove Bille* skal ikke få grunn til å klage på kongen.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København. (Brev nr. 346 kan være et innlegg til dette.) Ett påtrykt papirsegl.

343. 30. november 1536. København slott.

Christiann met Gudts nade vdualdt koniⁿg tiill Danmarck och Norge hertug i Slesuig *et cetera*. Wor sønnerlige gunst tilforⁿ. Kere Esky wiider at wij met twende Eders bud haffue fanget Eders schriffuelse och met thet første bud haffue wij fanget thet hyldingsbreff som bispenn aff Staffanger I sielffuer Johann Kruckow capittell i Bergenn lagmandenn ther sammestedts och two abbeder haffue vdgiffu- it. Thaa tacke wij Eder kerligenn bode fore thend Eders weluillighedt saa well som fore andenn Ethers troskap I oss beuisdt haffue. Som I och v^dj samme Eders schriffuelsse giffue tilkende hurledis at koningen i Suerige haffde forskickit sit bud till Eder och huad swar I gaffue hannum ther paa thaa tyckes oss thet gott were och war saa wiseligenn giordt. Om the andre ærende som I oss tilschriffue om erchebispenn hurledis at hand wilde søge thet mode v^dj Bergenn *an* formercke wij dog v^dj thend andenn hans schriffuelsse som hand Eder tilschriffuer at hand plat affslar icke at wille komme tiill samme mode i Bergenn. Wij giffue Eder och kierligenn tilkiende at Eders schriffuere haffwer nu andtuordet oss halfftrede thusinde marc danske som I schriffue oss tiill at J skenckhe² oss till hielp ath lōne wort kriigis folck met och betacke wij Eder kierligenn fore samme Eders skenck och wille thet met alt gunst och nade met Eder forskylde och bekende. Menn om thet kaaber meessing och thynn som I schriffue at v^dj Malmø schall were och Eder tilhører tha tuiffller oss at thet schall nu were ther tilstede thij at thet schall were forrugt v^dj thenne feigde och belag. Som I och giffue tilkende v^dj thend andenn Eders schriffuelsse om erchebispenn i Trundhiem at hand er paa Stenwigholm och lader bygge ther och at bispenn aff Hammer er hoes hannum paa slottet och at hand lader tage skatt aff presther och sædeswenne sameledis at hand haffuer taget alle lænene ind som her Vincentius och her Niels Lycke i wære haffde thaa kunde wij ther ingtet mere giøre om paa thenne tiid førre end Gud will att tiidenn och leylighedenn siig anderledis ther om skickendis worder. Dog bede wij Eder at J giøre Eders yderste fliidt tiill at thinge almoenn vnder oss och oss till hendnere och at I paa wore wegne kunde faa lænene indh saa meget Eder mweligt kandt were. Som I och schriffue om Eders boyerd^t met rodsker hwal- speck huals raad reckling och andenn dell I sende oss thaa er samme boyerd^t icke endnu fram komen och forwvndrer oss hwor hand blif- fuer saa lenge. Som I och schriffue om slotsloffwenn tiill Bergenhus

thaa haffuer oss *elskelige* biscop Hans aff Vpslo beseglet thet breff som I sende oss. Och siiger oss *elskelige* her Clawes Bilde siigh at haffue sagdt Norgis riigis raad vp icke at wille were vdj Norgis riigis raad lenger ther fore hand och besuarer sig at beseigle samme breff. Wij sende Eder och samme breff ighenn met thette Edert budh och haffue wij schreffuit oss *elskelige* her Gude Galde ridderer till sameledis och Erick Vgerup at the och samme breff wille forseigle. Wij forlade oss dog aldellis paa Eder och ingtet paa twiffle I worde oss till troer hande holdendis slotzloffuenn tiill Bergennhws som enn tro erlig vprechtig mand. Wij wille thet och saa met Eder vdj alt gunst och nade kerligenn forskylde och bekende saa I oss betacke schulle och bede Eder at J wille vdj alle maade wiide och ramme wort gagnn och beste som wij aldellis Eder til tro. Kere Esky ther som Eder och komer noget rygte fore om thesse bisper her vdj riiget thaa lader Eder thet jngtet bekumre thij hues som giordt ere thet er skeedt menige adelenn och riiget till beste som I sielff vdj framtidenn schulle haffue at formercke. Och hues her om giordt er thet er skeedt met alt menige Danmarcks riigis raads adels k pstedts mend och menige almoes wilge ja och sambytte. Wij wille dog skicke oss saa emod Eders broder her Offwe Bilde saa hand oss icke schall haffue att beskyldige. Befalendis Eder Gud. Schreffuit paa wort slot Køpnehaffnn sanctj Andree apostoli dag aar *et cetera* mdxxxvj vnder wort signeth.

Utenpå: Oss *elskelige* Esky Bille wor tro mand raad och embitzman paa slot Bergenhus.

¹15. juni 1536 gjør riksrådet nordafjells kjent at siden Christian er valgt til Norges konge, b r Eske Bille holde slottsloven på Bergenhus til hans hånd slik alle slottslover bør. Det kan tenkes at Eske vil ha riksrådet sønnafjells til   innsegle et tilsvarende brev . - ²Sikkert ikke skiickke.

Jørgen Pederssøn (kongelig sekretær) skriver til *Eske Bille* og svarer at herredagen i *København* har avgjort striden med mester *Iver (Kjeldsson)* om prostiet (i *Apostelkirken*) i *Bergen* til *J rgens* fordel. Selv om herr *Vincens (Lunges)* enke, fru *Margrete (Nilsdatter)*, etter *Eskes* mening ikke gjerne vil utbetale pensjon og avgift av prostiet til *Jørgen*, har (hennes svoger) herr *Ove Lunge* lovet at det skulle bli utbetalt 30. november sistleden. *Eske* bes sørge for at det blir utbetalt; senere skal *Jørgen* komme til en avtale med fru *Margrete*.

Original på papir (noe skadet) i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ett brevlukkende segl trykt utenpå.

344. [2. desember 1536?]¹ Københavns slott.

Mynn gands weluillig kierlig helsenn altiid forsendt mett Wor Herre. Kiere Eskæ sønnderlig godhe wenn tacker Edher [kierli] genn for Edhers wmag och veluillig scriffuellse meg siisth tillscreff huilket jeg goduilligenn aff mynn armæ formwge will mett Edher forskylde. Kiere Eskæ formerker jeg vdj samme Edhers scriffuellse att frwe Margrette her Vincentzis ridders efftherleuerske somm haffuer prouestdommens ther vdj Bergenn goedtz och thienere vdj weere och forswar somm kongelige maiestat mynn aller naadigiste herre meg forlentt haffuer er jcke møgett till synds att giffue meg saadann pensionn ther aff och affgiifft somm hwenn heer till giffuett haffuer thend somm aldeles jngenn rett haffuer hagtt till sa [mme] prouestye. Thij samme mester Jwer och jeg haffuer weerett vdj retthe sammenn omm samme prouestye nw heer vdj thenne herdag i Kiøpenhaffnn for kongelige maiestat och Danmarcks riiges raad och thend bleff meg tildomptt. Tha kiere Eskæ giffuer Eder kierligenn tilkiende att heer haffuer weerett two eller iij hoss meg somm ville haffue thend aff meg och giffue meg ther arligenn meere aff thend end her Wincentzs haffuer giffuett. Dog villeg jcke wndne thend nogenn aff thennom meenn lader thet betæmme seg jndtill jeg forfaarer hendis villiæ yttermere ther omm huad heller hwenn vill giøre [...g...end .k.ll a....d....bind ... 20 ...] jcke [...ll.] giøre tha kommer jeg [.her] mynn fordell. Meen thend følge breff hwenn lodt forhuerrfue aff kongelige maiestat ther lyder jcke vdenn till saa lenge hans naade anderledis ther omm tilsiger och kand therfor jcke weere meg till skaade. Meen her Offue Lunge ridder haffuer thalet meg till paa hendes vegne och [sa]gd meg att hwenn skall giør[e] meg skeell och pensionen skulle nw weere vdgiffuett sanctj Andree apostolj dag forgangenn aff thenne forledenn aars affgiffth. Thij beder jeg k² Eder kierligenn attj ville vell giøre och giff[ue] hender mynn mening tilkiende ther omm att hwenn mett thet før[ste] ville skicke meg hiid neder thenne samme ars h³ affgiffth [till] her Offue Lunge att hand thend framdeles antworder meg thend. Sidenn vill jeg giøre contracht mett hender omm hwn thet lengre begerendis er att ville beholde huad jeg kandt fange ther aff arligenn her effther. Kiere Eske forlade[r] meg att jeg saa rundeligenn scriffuer Edher till oc belader Eder mett saadann mynn jdelig bestilling. Wiste jeg att weere Edher till villig eller thieneste vdj nogre maade vdj thenne lands ænde will jeg thet gierne giøre. Kiere Eske wille I vell giøre och scriffue meg

jgienn met *thet* første budt Eder stedes heer neder huad jeg⁴ matte her vdindenn viide att rette meg effther. Eder Gud beffalendis. Screfuett paa Kiøpn[e]haffnns slott logerdagenn nest effther sanctj *Andre ap[*ostolj*] dag aar *et cetera* md[xxxvj]⁵.

Jørgenn Pederssen.

Utenpå: Erlig och welbyrdig mand Eskæ Byldæ hofftzmand paa Bergenhw[ss] vdj Norge synn sønnderlig godhe wenn kierligenn tilscreffuitt.

¹Brevet må være skrevet etter brevet av 27. juni 1536 (nr. 313), men neppe lenge etter siden det ser ut til å være svar på Eskes svar på det første brevet. – ²Overstrøket. – ³Overstrøket. – ⁴Over linjen. – ⁵Se note 1.

Stig Bagge skriver til herr¹ *Eske Bille* at *Jens* (stallsvenn?) kommer med leidangen, 22 tønner smør og talg, foruten huder og skinn, og at han selv skal sørge for mat og øl til tømmerhogsten, men at *Jens* stallsvenn bør få satt i gang dugnad for å få hogd de 700 stokkene. Tømmer får man ikke kjøpt, men Stig skal leie tømmermenn. Knapene har lovet åtte eller tolv lodd (sølv), hver etter som de eier jord til, 6 skilling for hver laupsleie. Han har talt med *Samson*² som vil samrå seg med sin (sviger)mor. *Eske* bes sende jakten og et par tønner tyskøl. *Stig* skal feire jul på *Jæren*.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ett brevlukkende segl trykt bakpå.

345. 10. desember³ 1536. Kvinherad.

Myndh plytheghe tennest nw och altyd tyll forenn sentt *met* Vor Herre. MoJ wyde Eskey att Jens haffuer tagytt leddenghen thyll hobe och kommer hand heym med end y then andinn veghe. Beløber segh smørd och tallygh xxij tønner szom Iens haffuer sagde for meg for vtthan skendh och hwder. Szom Y tallytt om then temerflod Y wylle ladhe hughe der vtthe tha well ieg acthe ther yghen szaa møgit mad och øll szom dytt kandh beløbbe. Och tøcker meg radelygt were attJ lader Jens *stolswndt ffaare vtt strax y iwel och giøre bønder donnigh och ladher hwge temerett szaa attJ kwnde ffaa vijc temer thyll dytt Y haffuer szaa kwnde Y well besta altoffthen *met* och dytt kwnde strax fram dragis effther handen. Och er her enthet temer att kiøbe for thy kwnde Y well betenk[e] att *thet* skall *Y strax hwgis ellers dytt faller icky well y hwszen. Synner mere kand *thet* icky hwgis end y iwel eller

effther ywell och Y well seygher Jens Eders rette mennigh ther vttj. Och kand jeg enthet andytt forstaa en Jens han ramer y Eders gaffnn och hwes dyll han kand giøre tha er hand veluilyghe wttj och well jeg giøre mytt vdstre flyd om thy meste temermen ieg kand offuer kome Eder thill handen. Om thy *knaaber* her bower vdher thaa haffuer somme loffuett meg viij lod och szome xij och syntis hwer szom thy er jord eyer thyll vi *sschilling* for hwer løbtz lye. Och sza talle ieg ved Szamsonn tha sagde han attJ skull gernne ffaa hans och well hand rade met hans moer y iwell och wedh Eder gott suardt der om. Och beder ieg Eder gernne kiære Esky attJ szender meg denn iackt som ieg⁴ screff Eder tyll om bode for Eders ledynghe sköll och andytt *hawd⁵ szom ieg kandt skycke Eder tyll. Och beder ieg Eder gerne attJ vylle sende meg ij ttonner salt. Torloff och forstaar ieg att ieg holler myn iwell mytt pa Jederenn. Der szom ieg kundhe⁶ faa itt par tønner tystöll tha var dytt vell gott. Esky haffuer engenn twell for denn sköll ieg kam sentt vtt. Y *hawd ieg kann giøre dytt vell ieg gerne giøre och saa beder ieg Eder gerne attJ sender noget rad aff skotthern och Y schryffue meg tyll hwre ieg skulle for hanlle meg mod thy dalbo om thy seger ney for skatther nor ieg haffuer ower tengytt. Der met Eder Gwd beffalindis. Schreuet y Kwenherrett søndaghen post Anne matris anno Dominj mdxxxvj.

Sty Baggy.

Utenpå: Erlygh welbyrdige man och strege ryder her Esky Belle høffzman pa Berghen hwss komendis *et cetera*.

¹Eske får tittelen strenge ridder i adressen, men tiltales som Eske, uten herr, i brevet. - ²Kanskje Samson Lodinsson, jfr. DN III nr. 1121. - ³Om hva som menes med dateringen etter Anna, se brev fra 14. desember 1537 her. - ⁴Utelatt. - ⁵Vel feil for hwad. Det står neppe haws. - ⁶d rettet fra w.

(*Christian*, utvalgt konge til Danmark og Norge) skriver til *Eske (Bille)* at han har blitt enig med det danske riksrådet om å sende til Norge to skip med krigsfolk, både danske karer og landsknekter, og med ridderne *Truid Ulfstand* og *Claus Bille* som øverste høvedsmenn. *Eske* må ikke legge sitt bud til last at han ikke kom før, kongen har først nå blitt enig med riksrådet om saken.

Innlegg i brev¹ i Eske Billes arkiv, II A a 1, i RA København.

346. 11. desember 1536. København slott.

Sameledis kere Esky giffue vij Eder *kerligen* tiilkennde att vij nu mett wortt *elskelige* och menige Danmarcis riigis raadt somm nu her vdj Kiøpenhaffnn hoss oss tiilstede *ære ære* saa wordenn tiill ens och beslutett att *thet* aller første mueligt er att skiiben kunde wancke thaa wille vij vpskicke och vdtberede ij skiib mett noget krigisfolck bode danske karlle och landzknegkte och *thennem* lade løbe tiill Norge. Och er saa beuilgett att oss *elskelige* her Trudt Wlffstandtt och her Claues Biilde riddere wore tro mendt och raadt skulle were offuerste høffuitzmendt och befallingismendt fore *samme* skiib och folck. Thij bede vij Eder *kerligen* at J wille her fore inden giøre Ethers største fliitt tiill saa the andre wore skiib motte och vdj lige maade tiill redes och vdtferdiges saa the kunde løbe mett *samme* skiib nar for^{ne} her Trude och her Claues Biilde *ther* met fore Bergen komendis worder huor the *thennem* befallendis worder. Och haffue vij vpholdit *thete* Eders budt fore thij att vij icke førre haffue kundt mett wortt *elskelige* raadt bleffuitt tiill ens huorledis *thet* skulle begiffue seg mett *samme* reysze och huo *ther* skulle were høuitzmendt fore same folck och skiib som vij tydt vpskickendis worder fore end nu paa *thene* dag. J wille *ther* fore icke *thet* regne Eders budt att *thet* er skett formiddelst hans forszømselze att hand haffuer tøffuitt saa lenge. Kere Esky I wille *ther* fore bode vdj thessze och alle andre maade vdj thendt lands ende ramme wortt gagnn och beste szom vij Eder tiill tro och ingenn twiffuell paa haffue att I ey wel saa giørendis worder. *Thet* wille vij mett alt gunst och naade *kerligen* och gerne mett Ether ighen forskyldde och bekende saa I oss icke skulle haffue att beskyldde. Befallendis Eder Gudt. Screfuitt paa vort slot Kiøpenhaffn mandagen nest epher Vor frue dag conceptionis anno *et cetera* mdxxxvj.

¹Kanhende brev av 30. november s.å. (nr. 343).

Magdalena Olavsdaughter (til *Hattaberg*) skriver til herr *Eske Bille* at *Stig Bagge* har gjort henne kjent med *Eskes* mening om noen brev *Benkt* (*Karlsson*) hadde sendt nordover. *Stig* ga dem lov å bli hjemme over julen: når *Eske* sender bud, skal hun komme med *Benkt* og samtale med *Eske* om dette og andre viktige saker.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 2, i RA København. Ingen spor etter segl.

347. 11. desember 1536. Hattaberg.

Venliig kierliig hellsszenn altiid till fforne szenntt midt wor herre Ieszu. Kierre her Eske och ffaddher och synderliig godhe wenn tacher ieg Edher altiid ffor all erre och *dieg szomm ideligenn¹ beuissze och bewist haffwe meg² ffor hwilche diegdher Edher thenn ewiige Gudt lonne. Kierre Eske maa Hy wede att Stiig Bagge waar her hussz meg gaff meg Edherssz mening till kennde omm nogenn breff Bendt fferdt schulle haffue nordhenn till. Haffuer ieg tilszacht och beiadhe Stiig Bagge paa Edherssz wegenne att hand schall bliffue till stedher indtill szaa lenge hand eller ieg ffaar Edherssz strengheds schriffuelsse eller budt. Haffuer och Stiig Bagge loffuet och tilszacht hannom och meg paa Edherssz wegne och trøst att bliffue hiemme wdt offuer iwlenn indtil saa lenge dagenn lenges. Dhaa will ieg omm Gudt will gifue meg nogenn hielsszenn komme medt hannom perszonlig medt Edher williligenn och kierligenn handle badhe omm dhet och annett szom meg ligger alwarligenn staar macht paa ligger. Bedher ieg Edher ydmigeligenn kierligenn och gansche giernne att Y wille ydmigest att tillschreffue meg hwodt tiidt ieg medtt³ hannom komme schall. Kiere ffaddher ær ald myn *tillindt hielp och trøst till gode⁴ Gudt och Edher och myn kierre siisther ffrw Soffii. Her midt Edher thenn ewige Gudt beffallendis. Schriffuett paa Hattaberg anno Dominij 1536 mandagenn nest ffor Lutie virginis.

Magdelenn Oluffsdotther.

Utenpå: Erliig welbiurdug mandt och strenge ridder her Eske Bilde sinn kiere ffaddher ydmigeligenn szendis.

¹Foran utelatt et Y eller lignende. - ²Over linjen. - ³dt overskrevet en g. - ⁴Utydelig, kanskje overstrøket.

Jørgen Nilsson skriver til *Eske Bille* at han har krevd inn siste leidang og restanser av den forrige som *Nils* jute krevde inn. Han spør om fattige skal få ettergitt leidangen, og om han skal selge leidangen til *Christoffer*¹ istedet for *Claus* falkoner. *Christoffer* som bor hos *Jon* på *Skinnsnes*, vil betale 12 skilling hudlaget med leisk til 30 mark stykket eller med engelotter eller andre betalingsmidler. Det går rykter om at *Peder Hanssøn* (hovedsmann på *Akershus*) har fått brev på *Tovdals* fiske, og at fogden hans på *Nedenes* lar hogge emner til tønnestaver. Ved *Flekkerøy* ligger det et saltlastet skip som de sier hører hjemme i *Danzig*, men mannskapet er hollendere.

Original på papir i Eske Billes arkiv, II B a 1, i RA København. Ett brevlukkende papirsegl.

348. 20. desember 1536. [Vestre
Skogsfjord?]

Myn vdmøgeligh trow tyennistte altyd til fforn forscreffuit *met* Wor Herre. Kierre herre maaY vidhe ath iegh haffuer nw tagit ledinghen til hobbe baade then som nw y iaar ffald och thesleggiste then gamlæ saa manghe stedhe som hand bleff y gen standinndis som Niels iude icke oppebar *samme* ledingh paa Edhers veyne. Men er² er her noglæ gamle mend y lennit som sade ffare iordher *thet samme* aar som ath then gamle ledinng bleff baart taghen och haffue the nw innthit annit end the tyghe theris brød ffor Gwtzskyld. Thij standher *thet* til Gwd och til Edher om Y ville benaa *thennum* ffor Gwtzskyld. Kierre herræ maaY och saa vide ath Styg Baggy gaff megh beffalingh paa Edhers veyne ath selly Klaus ffalckenerø ledinghen ffor gwld och peninghe och kledæ. Och er Klaus innthit kommen men er ther en andhen vngh karl howss Ion paa Skinssnes som hedher Christoffer och hand vil gierne giffue Edher gwld och peninghe ffor *samme* ledingh. Om Y ville vndhe *hannum* hudhene och hwdelage stöckit ffor xij *schilling* tha vil hand giffue Edher stöcke leyst y gen ffor xxx marck saa mögt som Y ville haffue vthy kledhe och hwad [som] helst. Y vil icke haffue y kledhe tha vil hand giffwe Edher gaad [e] engelotther eller hwad gwld Y ville haffue til gaade redhe. Ki [err] e herre bedher iegh Edher gierne ath Y *scriffue* megh Edhers villy til *met thet* aller snarristte haar iegh skal fforhandlæ megh *megh *met samme* ledingh. Jtem maaY och saa vidhe ath ther gaar tyenne y blant bøndherne saa ath *Per Hanssøn* haffuer konningh Christierns breff paa ffyskæ bowen y Topdal och sye the ath hans faagit paa Nednes ladher hughe klapholtte til *samme* ffiskit. Inghen andhen tyenne haffwer iegh hørt end ther ligher j skyff y Ffleckerøen som er lad *met* salt och sye the ath the haffue hiemme til *Dansken* men *thet* er hollendher som er paa *samme* skyff. Her *met* Edher then evighe Gwd beffallindis baade lyff och siel til euigh tyd. Screffuit paa Vesther Skowsswar *sancti* Thome apostoli affthen m53vj.

Jørghen Nielssøn Edhers trowtyenerø.

Utenpå: Erligh och velbwrldigh mand Esky Bylle høfftzmand paa Berghenhws syn kierre herre vthmøgelighen til screffuit.

¹hollender, jfr. brev av 26. mars 1537 her. – ²Overstrøket

Tidligere publikasjoner
fra
Kommissjonen for Diplomatarium Norvegicum

Diplomatarium Norvegicum I–XXI, Chr.a/Oslo 1849–1976, utg. av Chr. C. A. Lange, C. R. Unger, H. J. Huitfeldt-Kaas, G. Storm, A. Bugge, Chr. Brinchmann, O. Kolsrud, H. Magerøy.

I–XX, Chr.a. 1849–1915, uts. Disse bindene fås på mikrofilmkort ved henvendelse til Mikromedia A/S, Oslo.

XXI, Oslo 1976, kr. 200,-.

Kongebrev i Diplomatarium Norvegicum, systematisk register utg. av R. Fladby, Oslo 1965, kr. 10,-.

Norske sigiller

Norske sigiller fra middelalderen, utg. av H. J. Huitfeldt-Kaas, Oslo 1950, uts.
Norske kongesigiller og andre fyrstesigiller fra middelalderen, Kr.a. 1924, utg. av H. J. Huitfeldt-Kaas og Chr. Brinchmann, uts.

ISBN 82-7061-315-0

Trykt i Norbok